Digitaliseret af | Digitised by

Forfatter(e) | Author(s):	udg. af E. Mau.
Titel | Title:	Dansk Ordsprogs-Skat eller Ordsprog, Skjæmtesprog, Rimsprog, Mundheld, Talemaader, Tankesprog, samt et lille Udvalg af Bibelsteder, efter trykte og utrykte Kilder samlede og ordnede, tillige med nogle Varianter, Oplysninger og Henvisninger
Bindbetegnelse | Volume Statement:	Vol. 1
Udgivet år og sted | Publication time and place:	Kjøbenhavn : G.E.C. Gad, 1879
Fysiske størrelse | Physical extent:	2 bd.

DK

Materialet er fri af ophavsret. Du kan kopiere, ændre, distribuere eller fremføre værket, også til kommercielle formål, uden at bede om tilladelse. Husk altid at krediterе ophavsmanden.

UK

The work is free of copyright. You can copy, change, distribute or present the work, even for commercial purposes, without asking for permission. Always remember to credit the author.

DET KONGELIGE BIBLIOTEK
130004854757

Chr. Bache

DANSK
ORDSPROGS-SKAT

ELLER

ORDSPROG, SKJÆMTESPROG, RIMSPROG, MUNDHELD, TALEMAADER, TANKESPROG,
SAMT ET LILLE UDVALG AF BIBELSTEDER,

EFTER TRYKTE OG UTRYKTE KILDER SAMLEDE OG ORDNEDE, TILLIGE MED NOGLE VARIANTER, OPLYSNINGER OG HENVISNINGER.

UDGIVET

AF

E. MAU.

FØRSTE BIND. **A—L.**

KJØBENHAVN.
FORLAGT AF G. E. C. GAD.
TRYKT HOS NIELSEN & LYDICHE.
1879.

59,-12,-80

BIBLIOTHECA REGIA HAFNIENSIS
1987 G

Forord.

Det Ordsprogsværk, hvoraf 1ste Hefte nu sendes ud iblandt Alménheden, lagde jeg Grunden til for snart tredive Aar siden. Jeg lod nemlig da én af vore mest bekjendte Samlinger gjennemdrage med Skrivpapirs-Blade, og indførte paa disse efterhaanden — dog i en vis Orden — en Mængde Ordsprog, Talemaader og Mundheld, som ikke fandtes i Bogen selv, men som jeg havde hørt i Folkemunde eller truffet paa i forskjellige Skrifter. I lang Tid samlede jeg dog blot til min egen private Fornøjelse, af Interesse for Sagen, og uden Tanke om at udgive noget Arbejde i den Retning. Men alt som Samlingen forøgedes, voxede ogsaa min Deltagelse for Arbejdet; og i de sidste 9—10 Aar har jeg derfor saa godt som lagt al anden literær Syssel med Pennen til Side, for stadig og uafbrudt at kunne anvende den mig levnede Fritid til med Kraft og Iver at fortsætte mit Arbejde med at samle og ordne, saaledes at Frugten og Udbyttet deraf med Tiden kunde blive skikket til at offentliggjøres. Hvad der bidrog til at fremkalde og fastholde denne Beslutning, var den Omstændighed, at Peder Syvs Ordsprogssamling, den udførligste, som haves i vort Sprog, aldrig er bleven trykt paa ny, siden den udkom for snart to hundrede Aar siden, hvorfor den nu er og i mange Aar har været saa

overordentlig sjælden, at den næsten ikke er til at opdrive. Vel er der i dette Aarhundrede udgivet en hél Dél Ordsprogssamlinger (blandt andre et Udvalg af Syvs ved Nyerup, som dog allerede er over 70 Aar gammelt); men de ere kun at betragte som Anthologier, der med alt deres Værd som saadanne næppe vil kunne siges at gjøre det af mig udførte Arbejde overflødigt; thi dette er bestemt til at være en værdig Fortsættelse af eller en omhyggelig omordnet og ikke lidet forøget Udgave af Syvs i sin Tid bekjendte Værk, saa det kunde blive for Nutiden og den følgende Tid, hvad h a n s var for et Par hundrede Aar siden og længe derefter. Til den Ende har jeg optaget det Meste af Peder Laales og Peder Syvs Samlinger og dertil føjet en Mængde Ordsprog og Talemaader, hentede fra andre trykte og haandskrevne Samlinger, foruden en Dél, som jeg enten selv har hørt eller som ere mig meddélte af Andre. Min Samling indeholder saaledes over-halvtrettende tusende Ordsprog med mange Varianter og et meget stort Antal Talemaader og Tankesprog m. m.; og selv om man fradrager adskillige, der hellere burde have været anførte som Varianter til lignende Ordsprog og som Talemaader uden særskilt Nummer, saa er den dog mér end dobbelt saa righoldig som den udførligste, der er udkommen efter Syv, nemlig Molbechs, som kun tæller omtrent 4600 Nummere, hvorfra der endda maa trækkes godt og vel 420, som han Ord til andet har anført to eller tre Gange, hvert med sit særskilte Nummer. Hertil kommer, at Molbech kun har meddélt et lille Udvalg af Talemaader, men slet ingen egentlige Mundheld, Læresætninger, Leveregler, samt Bibelsteder i Ordsprogsform, hvoraf der findes saare mange i min Samling. Jeg vil gjøre opmærksom paa, at naar et eller andet Nummer mangler, medens hist og her det samme Nr. er anført to Gange

med Tilføjning af et lille a. og b., da maa dette ikke tilskrives Uagtsomhed; men det kommer af, at jeg efter nøjere Overvejelse har fundet det rigtigst at udelade nogle Ordsprog, som havde de manglende Nummere, medens jeg har indskudt andre paa de Steder, hvor de hørte hen, saa at hele Antallet derved snarere er blevet større end mindre. Ligeledes beder jeg bemærket, at hvad jeg har optaget af Peder Laales Samling, den ældste, vi har, er med Villie anført blandt Ordsprogene; skjønt flere af dem ikke have noget videre ordsprogligt Præg; men det er nu engang bleven traditionelt at kalde dem Ordsprog, uagtet denne Benævnelse ikke passer paa dem alle. I Syvs uden Sammenligning langt større og meget blandede Samling har jeg derimod søgt at gjøre Skjel imellem: a, Ordsprog, Mundheld og Rimsprog; b, Talemaader og c, Tankesprog og Leveregler, og jeg har kun anført den 1ste Klasse med Nr. og større Tryk. Jeg tør imidlertid langtfra ikke sige, at jeg her har truffet det Rette, og denne Sag har voldt mig en Dél Bryderi; thi medens mange Ytringer af den folkelige Visdom bære et saadant Præg af Vid og Lune, Fynd og Klem, og deres poetiske, billedlige Indklædning er saa træffende, at man ligesom kan tage og føle paa dem, at de ere ægte Guldkorn og fortræffelige Ordsprog, er der andre, om hvilke Meningerne kan være meget délte. Jeg tror i det Hele taget, at Grænsen mellem Ordsprog og Tankesprog er flydende; naar jeg tit har været i Tvivl, har jeg gjærne ladet Øret sige mig, hvor jeg skulde sætte et og andet Udsagn. Men naar Alt kommer til Alt, ligger der dog ikke megen Magt paa, om dette findes lidt længere oppe eller længere nede paa en Side, naar det kun staar i den Afdeling, som det efter min Plan hører til.

Hvad Ordsprogenes og Talemaadernes Ordning og Opstilling angaar, da har jeg i Almindelighed ikke fulgt den reale eller

maaské rettere ideale Orden, hvorved der tages Hensyn til deres Begrebs-Indhold, fordi jeg ansér den for mindre praktisk, da mange Aars Erfaring har lært mig, at det derved bliver vanskeligere at finde de enkelte Ordsprog, som man søger. Jeg har derfor foretrukket Ordbogsformen saaledes, at jeg har ordnet Ordsprogene alfabetisk efter hvad jeg skjønnede at være Hovedordet i hvert enkelt Ordsprog eller det saa kaldte Stikord, dette brugt efter Sammenhængen i sin egentlige Betydning. Derved opnaaede jeg ogsaa en stærkere Deling af Indholdet, som gjør dette mere overskueligt. Medens saaledes Molbech, som for Resten har betjent sig af begge Ordningsmaader, i sin Samling kun har 456 Afdelinger, har min 827. Lad mig anføre nogle faa Exempler til nærmere Oplysning. Ordsproget „det Faar, som bræger mest, malker mindst," findes hos mig ikke under Begrebet „Pral eller Skryderi", men under „Faar"; fremdeles: „det er bedst at blive ved Jorden," findes ikke under „Ydmyghed", men under „Jorden"; et tredie Exempel: „Hver lader sit Skib dybest": dette Ordsprog er anført ikke under Begrebet „Baade eller Nytte", men under „Skib". — Til Lettelse ved Brugen af mit Ordsprogsværk, og for at raade Bod paa de Mangler, som denne Ordningsmaade endnu maatte medføre, vil det blive forsynet med tredobbelte Henvisninger: 1, i Indholdsangivelsen*) henviser jeg til beslægtede, stundum ogsaa til modsatte Begreber, f. Ex. ved „Daare, Taabe" „til Gjæk, Nar, gal", ved „Avind, Nid" til „Fjendskab, Had, Misundelse"; ved „Falskhed" til „Hykleri, Skuffelse, Svig"; ved „Gave" til „give, Almisse, Velgjerning"; ved „fattig" til „arm, Nød, Stodder"; ved „Kat" til „Mus" og omvendt; ved „Ret, Retfærdighed" til „Lov, Uret" o. s. fr. 2, i Slutningen af hver Rubrik eller Afdeling

*) Denne kan dog først blive trykt ved Værkets Slutning for Sidetallenes Skyld, der skulle anføres ved hver Afdeling.

anfører jeg Nummerne paa Ordsprog, hvori det samme Hovedord findes, uden dog at have saa stor Betydning. 3, ved mangfoldige, enkelte Ordsprog henviser jeg til andre beslægtede, hvori der er et andet Hovedord. Men hvor talrige disse Henvisninger end ere, navnlig de to sidste Slags, gjøre de dog ikke Krav paa at være fuldstændige, hvilket ikke vilde være til nogen Nytte; dog haaber jeg, at de anførte ville være en temmelig sikker og paalidelig Vejleder til uden Vanskelighed at kunne finde, hvad man søger.

Naar jeg nu sér tilbage paa mit omfangsrige Arbejde, skal Ingen være villigere, end jeg, til at erkjende dets Mangler og Ufuldkommenheder, skjønt jeg er mig bevidst, at jeg har stræbt efter at udføre det med den størst mulige Nøjagtighed og at overvinde de mange Vanskeligheder, som har været forbundne dermed. Imidlertid er jeg gjennemtrængt af inderlig Taknemmelighed, fordi jeg gjennem de mange Aar, uden betydelig eller hyppig Afbrydelse, har kunnet arbejde med den utrættelige Flid og Iver, som et saadant Skrift kræver, og fordi jeg lige til det Sidste har bevaret den Lyst og Kjærlighed til Sagen, hvormed jeg fra først af tog fat paa dette Arbejde, saa at jeg her med Rette kan anvende Ordsproget: „Det er Lysten, som driver Værket“. Derfor skammer jeg mig heller ikke ved at bede mine Landsmænd, at de, for saa vidt de have Raad dertil, ville hjælpe mig til at faa dette Samlerarbejde trykt, ved at subskribere derpaa; ligesom det ogsaa vil være mig kjært, om de, der synes om det, ville anbefale det i deres Kreds. — Der er et gammelt Ord, som siger: „Den, der vil gjøre Andre Mag, maa gjøre sig selv Umag;“ og saaledes tør jeg ogsaa sige, at jeg ikke har sparet nogen Umage eller Møje, for at bringe et Værk til Veje, der i sit Slags er det indholdsrigeste, som findes i den nordiske Literatur, og som

efter min fulde Overbevisning vil kunne blive til Gavn og Glæde for Alménheden, baade Ældre og Yngre, navnlig ved at udvide Tankekredsen, paavirke Aandslivet og give dette et rigere Indhold; og det vil have kulturhistorisk Betydning ogsaa for den Slægt, som kommer efter os. Thi det er ikke et Skrift nærmest for Lærde, men ret egentlig et Folkeskrift. Det indeholder en Mængde Vidnesbyrd om vort Folks praktiske Livsfilosofi eller Levevisdom, fremsatte tit paa en smuk, poetisk Maade, i faa og fyndige, stundum slaaende Udtryk. Folkeviddet har i Ordsprogene udtalt sig paa en sindrig og lunefuld, umiddelbar Maade om mangfoldige Ting; i dem afspejler sig ikke alene Sproget til de forskjellige Tider, men ogsaa Folkets Tænkemaade og Levevis, dets Sæder og Skikke. Vi lære af Ordsprogene at kjende det danske Folks Forestillinger gjennem de henrundne Tider, baade om aandelige og jordiske Anliggender; vi sé i dem vore Forfædre afmalede, som de vare, med deres Lyder og Dyder; vi høre dem snart i godmodig Skjæmt, snart med bidende Skarphed at revse deres Tids Daarligheder, som de ikke sjælden gjøre latterlige. Der er ikke et Livsforhold, uden at det bliver taget under Behandling, og uden at de Gamle have derpaa øvet deres Vid og Kløgt; og det betragtes baade fra den lyse og den mørke Side. Ordsprogene beskrive i deres korte Kjærnesprog de forskjellige Samfundsklasser, og fremstille dem snart i deres elskværdige, snart i deres frastødende Skikkelse, hvad enten det er Mænd eller Kvinder, Herrer eller Tjenere, Bonde eller Borger, Gifte eller Ugifte, Rige eller Fattige, Læg eller Lærd, Høje eller Lave, fra Kongen lige ned til Stodderen: alle blive de i Korthed omtalte som Exempler til Efterfølgelse eller til Advarsel. Men med Rette er det bleven sagt, at Visdommen i mange Ordsprog har et dobbelt Ansigt ligesom Janus-Hovedet: „det ene

vender sig mod Sædelighedens, det andet mod Klogskabens Side; af det ene lære vi, hvad der er godt og ondt, af det andet, hvad der er nyttigt og skadeligt.“ Til de anskueligste og mest betegnende og tillige de morsomste Ordsprog høre de, hvori Personer af forskjellige Livsstillinger indføres talende, og i dem har Folkevittigheden især faaet Lejlighed til at strømme ud som af et rigt Kildevæld. Jeg vil for Øjeblikket slutte med en Udtalelse af Peder Syv, der har saa stor Fortjeneste af at have samlet vore ældre Ordsprog, hvorved Læserne ogsaa faa Lejlighed til at kjende hans Maade at skrive paa: „Ordsprog,“ siger Syv, „pryde og formere Talen, skærpe Nemmet, forlyste Venner og Andre i Samkvem, ere yndige at give hos høje og ringe Folk med faa og kløgtige Ord en lang Mening tilkjende. Ja saadan Tale gjør derfor tit, at man lettelig kan overtale. De formaa meget med Kraft og Eftertryk at bevise Noget; og undertiden i en vanskelig Handel kan man slippe derfra eller erlange (ɔ: opnaa) det ved et Ordsprog, som ikke ellers kunde ske med en lang Tale og vigtige Vidnesbyrd... Her (nemlig i Ordsprogene) have vi ogsaa tit Forklaring om gamle Sager, Skikke, Historier m. m. De lære os de forbigangne Ting, undervise os om de nærværende og tilkommende; sige os, hvad vi skulle gjøre og lade, give os Kundskab om Meget af Naturen; korteligen, de gavne og forlyste. Ligesom Ordsprog hos de Græker og Latiner tjene meget til Sprogets Forstand, saa og hos andre Folk. Her findes mange herlige og gamle Ord, og gives Sprogets Artighed og Righed tilkjende. — Et Ordsprog skal være brugeligt og smukt, have Lærdom i sig og være fraskilt fra gemén (ɔ: almindelig) Tale. Det skal indføres skikkeligen og bekvemmeligen, hvortil hører god Forstand; ligesom det har sig med Sang og Spil: enten skal man kunne det vel og have Ære derfor, eller lade det

blive, uden man vil have Spot og Haanhed deraf. Ordsprog skulle bruges ikke som Mad, men som Kryderi og Lystmad, ikke til Mæthed, men (til) Forlystning, ikke allesteds, ikke for tit. Thi ellers ligesom en Torn opstiger i den Druknes Haand, og den Lamme staar ilde: (saaledes) er et Ordsprog i Daarens Mund. Ædelstenene indlægges i Guld, og Guld indvæves i Purpur, hvilket alt staar meget vel; men dette kan og lade ilde, naar det ikke skér med god Manér: saa og naar et Ordsprog kommer artigt at staa. Ordsprog ere sande, men ofte ikkun sande med Vilkaar eller efter gemén Mands (ɔ: Menigmands) Dom; de ere sande om Nogle og ikke om Nogle, ligesom Folk ere onde eller gode til."

Farum Præstegaard, den 1ste Februar 1878.

E. Mau.

Nærmere Angivelse

af de vigtigste Kilder til denne Samling af Ordsprog og Talemaader m. m.

P. L. 80 o. s. v. ɔ: Løbenummer i Nyerups Udgave (efter de kjøbenhavnske Professorers Udg. fra 1506) af Peder Laales danske og latinske Ordsprog. Kjøbenhavn 1828.

Udg. 1515 ɔ: den saa kaldte Pariser-Udgave af Ped. Laales Ordsprog ved Chr. Pedersen. Paris 1515.

O. Lade ɔ: Ole Lades Fraser, en lille Bog i 16vo., som findes paa Universitetsbiblioteket.

H. Th. eller H. Thomesen ɔ: Haandskrift paa Universitetsbiblioteket af Hans Thomissøn, der døde 1573 som Sognepræst til Frue Kirke i Kjøbenhavn.

Pouch ɔ: „Problemata et proverbia moralia," det er „nyttige og artige Fragstykker og Ordsprog". Udgaven fra 1624. Denne Bog, som var et af Peder Syvs bedste og mest benyttede Kildeskrifter, tillægges i Almindelighed en Ludvig Jensen Pouch fra Ribe, men turde snarere være af P. Hegelund, der døde 1614 som Biskop i Ribe.

Hr. Iver ɔ: et Haandskrift paa Universitetsbiblioteket i halv Folio-Format, med den Paaskrift af P. Syv: „Ordsprog af Hr. Iver, Sognepræst i Boslunde ved Korsør, som var vide kjendt for sin Lystighed" (levede omtrent i Midten af det 17de Hundredaar).

1, 35; 2, 456 o. s. v. ɔ: Almindelige danske Ordsprog ved Peder Pedersen Syv, Sognepræst i Hellested. Kjøbenhavn 1682 og 1688. Det første Tal 1 (Ettal) betyder 1ste Bind, Totallet ɔ: 2det Bind; det 2det Tal betegner Sidetallet; thi Samlingen er ikke forsynet med Løbenummere.

P. Syvs Tillæg ɔ: et Haandskrift paa Universitetsbiblioteket af Peder Syv under Navn af „Paralipomena de proverbiis". I dette Bind findes ogsaa en Dél Ordsprog af Anders Sørensen Vedel, som døde 1616.

Moth ɔ: Gehejmeraad Moths Haandskrifter paa det kongelige Biblio- -oil
tek, deriblandt to Folio-Bind, som indeholde blot Ordsprog og go
Talemaader. Han døde den 19de Marts 1719.

V. S. O. ɔ: Dansk Ordbog, udgivet af Videnskabernes Selskab, 7 ٦ ,
større og mindre Kvartbind. A — U. Kjøbenhavn 1793—1863.

Iris ɔ: 400 Ordsprog, meddélte (efter et Haandskrift) i Maanedsskrif- -iri
tet „Iris og Hebe“ 1796 (4de Bind S. 210—31) af H. W. Lundbye, ,ɐʌc
Konsulatsekretær i Tunis (født 1772, død 1830).

M. M. ɔ: „Nogle Møenske Mundheld, fra nogle Højlærde og nogle ɐlgc
Ulærde“ o. s. v. Kjøbenhavn 1735.

C. Hedegaard ɔ: Dr. jur. Birkedommer Christian Ditlev Hedegaards ɐbrɐ
Ordkvæder m. m. (født 1700, død 1781). Kjøbenhavn 1776.

J. H. Smidth ɔ: Professor og Sognepræst i Aastrup (f. 1769, d. 1847) (ΓΛ8
Jens Hansen Smidths „Danske Ordsprog og Talemaader“, 1ste ɐtsI
Hefte. Odense 1822.

— Sammes „Mundheld og Meninger om Landvæsen og Bondehandel.“ ".Iɐl
Kjøbenhavn 1840.

Gr. 78 o. s. v ɔ: Danske Ordsprog og Mundheld, samlede og ordnede af ʇs ɐl
N. F. S. Grundtvig. Kjøbenhavn 1845. Tallet betegner Ordspro- -orɔ
gets Nr. i 1ste Udgave.

F. F. ɔ: Danske Ordsprog og Mundheld, samlede af Lic. theol., Sogne- -ɐɯg
præst Joh. Ferdinand Fenger (f. 1805, d. 1861) i Fjerdingaars- -ɐɹs
skriftet „For Literatur og Kritik“ 4de Bind, S. 274—308. Odense ɐsɯs
1848.

Molb. ɔ: C. Molbechs danske Ordsprog, Tankesprog og Rimsprog. .gor
Kjøbenhavn 1850.

Sv. Gr. ɔ: Professor Svend Grundtvigs „Gamle danske Minder i i ɪs
Folkemunde“. Kjøbenhavn 1857, S. 135—41 og Kjøbenhavn 1861, ,Iɔ8
S. 206—18.

K. ɔ: Danske Ordsprog og Talemaader fra Sønderjylland, af Pastor ɹotɐ
Johannes Kok. Kjøbenhavn 1870.

R. ɔ: Danske Ordsprog, samlede af H. V. Rasmussen, tidligere Præst ɹɐssɐ
i Halk. 2det Oplag. Kjøbenhavn 1876.

Ved andre Samlinger, som kun lidet ere benyttede, er Udgiverens ɐɯɐ
fulde Navn anført.

1. Den Pose revner ikke, som er aaben i begge Ender. 2, 194. (om Ødselhed eller utidig Gavmildhed).

Det staar aabent som et Herrestegers (om Gaver, som uddéltes fra fornemme Folks Køkken). 2, 1. Det staar ikke alle Vegne aabent som et Herrestegers.

Det staar altid aabent som Jørgen Lykkes Pung. (Jørg. Lykke til Overgaard i det 16de Hundredaar var meget rig og gavmild; men Enhver, som fik Gaver af ham, maatte saa heller ikke glemme at sige: „Hr. Jørgen Lykke, Ridder, gav mig det“). jvf. 7559.

Han holder aabent Taffel (Bord). Moth.

aaben, se 548. 10, 019. 12, 130.

---

2. Mange Ting øppes eller yppes (ɔ: aabenbares), og Sandhed rønes (ɔ: bevises, erfares, kommer for Dagen). P. L. 285. jvf. 8338. 8357. 10,211. 1571. 1577.

Stor Synd aabenbares omsider. 2, 241.

Det Skjulte er for Herren, vor Gud; det Aabenbare for os og vore Børn. 5 Mos. 29, 29. — Den, der aabenbarer Hemmeligheder, gaar om som en Bagvasker. Ordsp. 20, 19. (jvf. 11, 13). — Herren aabenbarer sig for dem, som ikke ere vantro imod ham. Visd. B. 1, 2. — Intet er skjult, som jo skal aabenbares, og Intet er lønligt, som jo skal blive vitterligt. Matth. 10, 26.

---

3. Aager er Pengegjerrigheds og Ærgjerrigheds Datter. 1,2.

4. Hvo som siger: Aager er Synd, har ej Guld; hvo som siger: Aager er ej Synd, har ej Gud. Pouch og 1, 1—2 efter Luther.

5. Aager er Afguderi. 1, 2.

At aagre er mig forbudt; thi jeg mangler Hovedsummen (Hovedstolen). 1, 2. (Syv: „der skal gjøres Forskjel imellem Aager og billig Rente; thi det er lovligt, at Laaneren for sin Godvillighed og Hjælp holdes skadesløs, og ej hindres i sin skjellige Fordel.“ 2, 2). — Ormen tømmer haarde Nødder; Aager Folk og Stad forøder. 1, 2.

Hvo som forøger sit Gods ved Aager, samler det til at skjænkes de Ringe. Ordsp. 28, 8.

Aager, aagre, se 409. 4465.

---

6. Der er aldrig saa liden en Aal, den stunder jo til at blive en Hval. 1, 172 og 2, 57.

Den største Aal er ej nær saa stor, som den mindste Hval. Moth. („om den, som hellere vil være blandt simple Folk, hvor han er den Fornemste, end blandt Fornemme, hvor han kun kan være Ligemand“).

7. Man skal stege Aal, som man leder Fruer i By (nemlig langsomt), men Sild, som man jager Skjøger af By (nemlig hastig). 1, 233.

8. Man kan ikke paa én Gang stange Aal og gaa (ell. være) paa Harejagt. H. Th. og 2, 27. 4497. 10, 964.

9. Aal er god Fisk; thi han duer (dypper) sig selv. 2, 135.

10. Aal og slimet Fisk gjør tungt Sind og ond Mave. Pouch og 1, 207.

11. Søb Soddet (Saaddet ɔ: Suppen, Dyppelsen) af, saa kan du gaa tørskoet til Aalen (ɔ: opspor den Snediges Ræn-ker, saa fanger du ham, eller saa taber han sin Indflydelse). Moth.

12. Al Fisk føder Aal, men Aal føder ingen Fisk. 1, 78.

13. Der slipper ogsaa en Aal bort for en god Fisker. 2, 164.

14. Det er ej godt at holde en Aal ved Halen.

15. „Aal er Ormens Broder,“ siger Nordbaggen, („derfor æder han den ej gjærne“). 2, 56.

16. „Det var en Snés,“ sagde Aalemanden, han havde kun nitten.

Han vil krænge Aalen fra Halen (ɔ: begynde fra den gale Ende, tage bagvendt paa en Sag). 1, 495. — Han er saa glat som en Aal. (om en snu Person, der ikke let lader sig fange eller narre). Molb. S. 301. — Han er saa smidig som en Aal (ɔ: som let kan bøje, vende og dreje sig efter Omstændighederne). — At gribe en Aal om Halen (ɔ: det er ikke let at fange et snedigt Menneske). Moth. — Han véd at sno sig som en Aal (ɔ: at rede sig ud af vanskelige Forhold). — Han blev til Aal, eller: han gjør ham til Aal (ɔ: til Skamme). — Jeg skal rigtig aale ham (ɔ: gjøre ham til Skamme). — „Aal, Aal, Aal!“ raabes der spotvis til den, som er bleven skuffet, og ikke har opnaaet, hvad han vilde. — Han er bestemt som en Aal; ogsaa som en „Ælling“ (ɔ: meget ubestemt, ustadig). F. F. — Han er et stort, et rigtigt Aalehoved (ɔ: en dum, tosset Person, en Dosmer). — At løbe med Noget som en Kat med et Aalehoved. Moth. (siges om Noget, som man gjør sig til af, som man nødig vil miste, og som man ej kan skjule).

---

17. Drotten er Aars Ejere. P. L. 40 (om Vorherre som den, der raader for Aaret og Aarsgrøden). jvf. 5859.
18. Aaret er aldrig saa lang, Juleaften er jo trang. 1, 42 og 442. (Aaret er aldrig saa langt, at det jo om Juleaften kan blive trangt). jfr. 4456.
19. Aaret giver Korn, ikke Ageren. (det kommer mest an paa Vejret). 1, 2.
20. Aaret har en vid Mund og en stor Mave. (derfor maa man holde til Raade med hvad man har). 1, 2.
21. Aaret er langt og Maalene mange. Moth, jvf. 6232.
22. Aars Ærring (egl. Pløjning, d. e. hvad der ved Jordens Dyrkning avles: Afgrøde) er Aars Tæring. Moth.

    Aars Grøde, Aars Føde; Aars Æring, Aars Tæring. 1, 127. („det er godt, at Brød os føder,“ føjer Syv til).
23. „Vár dig for Skudaar,“ siger Bonden, „og for Skudaars Broder!“ 2, 3.
24. Hvad der ikke skér i Aar, kan ske ad Aare. Gr. 7.
25. Er det Solskin St. Povels Dag (25. Januar) saa længe, medens St. Povel kan sadle sin Hest, bliver Aaret godt. (jysk).

Naar Solen skinner saa længe, at Poul kan sadle sin Hest, bliver Foraaret mildt. K. 1561.

Naar det tordner i Marts, betyder det et godt Aar. J. H. Smidth.

26. Ti Aar er et Barn, tyve Aar Ungkarl; treti Aar en Mand, fir'ti god Forstand; femti stille staar, sexti Alder faar; syvti hvid og graa, otti kan ej forstaa; niti Barn igjen, hundred' ad Graven hen. 1, 12.

Han har allerede en Dél Aar paa Bagen (er temmelig gammel). Inden Dag og Aar. Det er Aar og Dag siden. 2, 269. — Han kommer sig vel; Aaret er langt. 2, 269. — Han er ingen Aars-Unge (har Alder og Erfaring, bør ikke oversés). 2, 12. — Hvo ej bliver smuk før 20 Aar, stærk før 30 Aar, klog før 40 Aar, rig før 50 Aar, bliver siden næppe anderledes. 1, 12. (Efter Luther).

Syv Gange ti er Støvets Aar, og sjælden, sjælden flere (jvf. Ps. 90, 10). — Tusende Aar ere for Herrens Øjne som Dagen i Gaar, naar den er forgangen, ja, som en Nattevagt. Ps. 90, 4. — Dine Aar, o Gud, skulle ikke aflade. Hebr. 1, 12.

Aar, se 198. 1513. 2531. 3734. 6026. 6343 fg. 7913. 10, 225.

aarle, se tidlig.

27. Der sker Intet i Verden uden Aarsag. 1, 4.

Alt har sin Aarsag. Alt skal have en Aarsag.

28. Forlode vi (holdt vi op med) at gyde, saa forlod det vel at flyde. 1, 4.

29. Der kommer Intet til Torvs, uden hvad der er bragt hen.

Tak for det! — aa, ellers ingen Aarsag! — Gud gjør Intet uden Sag. 1, 4. — Nat, Kjærlighed og Vin ere Aarsag til farlige Ting. 1, 4. — Fromhed er tit Aarsag til Armod. 1, 162. Aarsager ere Hemmeligheder og skulle derfor holdes i Dølgsmaal. 1, 4.

30. Én Abe kommer en anden til at glo og gabe. 1, 58 og 485.

Ogsaa: én Abe kan faa mange til at gabe. Iver. (ɔ: „Naar Én løber hen for at se Noget, løbe gjærne mange Andre efter ham". V. S. O. — Naar Én gaber, saa gaber og en Anden. 1, 485. Den ene Abe faar den anden til at gabe. Sv. Gr. 3, 215.

31. En Abe bliver en Abe, havde hun end Halsbaand af Guld om sig. Iris.

32. Aben skal ogsaa have sin Torvedag. M. M. (om den, der lægger sin Daarskab for Dagen).
33. Djævelen er Guds Abe. 1, 62.
34. Alle kjende Abe; Abe kjender Ingen. 1, 58.
35. Jo højere Aben stiger i Vejret, jo mere lader han sin Rumpe se. Iris.
36. Aben bruger Kattefoden til at rage Kastanierne af Ilden. Syvs Tillæg.
37. Kunsten er Naturens Abe.
38. Den, som aber (gjør Nar af) en Anden, gjør sig selv til Abe.

    Han kan nok kvæle Abekatten, (om den, som drikker Mér, end han vel kan taale). — (Det er) en smuk Abeunge. Moth. (siges om den, som roses uforskyldt). — Vi ere hverandres Aber. Moth. (den Ene har altid Noget at udsætte paa den Anden). — Jægerpiben efteraber alle Fuglestemmer. Gr. 497. — Da Gud skabte Mennesket, gjorde Djævelen en Abekat.

    Abe, se 10, 080.

---

39. Aldrig vare Færre Adel, end naar Hver vil være det. 1, 5.
40. Adel uden Dyd er Lygte uden Lys. 1, 4.
41. „Kvinde uden Blygd (ɔ: Blyhed, Blufærdighed), Adel uden Dygd“ (Dyd). A. S. Vedel.
42. Dyden adler, ikke Navnet.

    Dyd gjør ædel. 1, 75 og 2, 6.
43. Ædel i Byrd og ædel i Sæder maa følges ad. Moth.
44. Ædel i Sæder og Dyd er bedre, end ædel i Byrd. 1, 4. Pouch.
45. Jo ædlere Blod, jo mildere Mod (Sind). 1, 4.

    Jo ædlere Blod, jo mindre Hovmod. H. Thomesen.
46. Modet gjør ædel mér end Blodet. 1, 4.

    Det er Aanden og ikke Blodet, som skaber Adel.
47. Ædel Byrd taaler ej Smitte. Moth („den, der er kommen af god Slægt, maa og selv være god“).
48. Adel forpligter. jvf. 7980.

49. Adel her, Adel dér; hvo ædelt gjør, vist ædel er. 1, 5.

50. Er det et Spørgsmaal, om Kongen er Adel? Gr. 11.
Adelig og ærlig. (hvorfor man lovede paa sin adelige Ære). 1, 4. — Han er af Peder Poses Adel. Syvs Tillæg. (om den Pengestolte). — Pér Poses Adel (ɔ: „ringe Herkomst“). F. Rostgaard. — At kunne regne sine sexten Aner op (ɔ: at være af gammel adelig Slægt og gjøre sig til deraf). Moth. — Han kan betage dig dine sexten Aner (ɔ: „dine taabelige Indbildninger“). Moth. — Han tog Anerne med sig i Graven. Moth. (siges, naar En dø'r som den sidste i sin Ætt). — Der Adam grov og Eva spand[t], hvor fandtes da en Ædelmand? — Adam fik en Hak[ke], og Eva fik en Rok: deraf er al vor Adels-Flok. Gr. 12. — Det pryder vel en Ædelmand, om han for Andre Noget kan. 1, 5. — Hvo dydig er, er og velbaaren; udydig Adel er forloren. — — Dyd for Adelskabet gaar; dydig Adel vel bestaar. 2, 7 („Vor Adel,“ siger Syv, „har fordum haft hver sine Tillægsord: de kronede Juler, de kjække Vinder, de trofaste Kruser, de smukke Marsviner, de gode Grubber, de stille Urner, de lystige Braher, de kostelige Lykker, de højsindede Skrammer, de talende Parsberger, de braskagtige Munker, de onde Brysker“ o. s. v). — Adelsblod og Borgerblod sig aldrig godt tilsammen stod.
Adel, ædel, Ædeling, se 10, 576 fg.

---

51. Det er ikke Adelvej ene, der gaar til Skoven. Moth.

52. Der gror ikke Græs paa alfare Veje. 1, 195 (om løse, utugtige Kvinder, som ikke føde Børn).

53. Hvo der saar Ærter ved Adelvejen, faar ej alle Bælge i Laden. 1, 255.
Det er ikke godt at bo paa alfare Veje. Gr. 43.

Adfærd, Opførsel, se Færd.

54. Den Skurvede skal man lyske sagte, og den Skabede vil ej lide Skraben. 1, 5.

55. Varnet Ondt (ɔ: som man er advaret om) skader mindst. 1, 123.

56. Hvo der ej vil mindes af sin Ven, faar at straffes af sin Uven. Moth. jvf. 11, 311. 11, 328.
Hvo der ej vil lide Paamindelse af sin Ven, er værd at lide Straf af sin Fjende. 1, 5.

57. Advarsel skal formildes med Ro's, som Sitron med Sukker, Salat med Olie. 1, 5. jvf. 11, 363.
Han raaber: „Vagt i Gevær!“

Afgift, se Skat.

Afmagt, se Svaghed.

Afslag, se Nej.

58. Aftenrede og Morgenrede (hvad der beredes, gjøres eller skér Aften og Morgen) ere ej nær éns. 1, 41. jvf. 1, 446. (H. Thomesen: „Aftenrey og Morgenrey“).
Morgenrede og Aftenrede ere ikke hinandens Lige. J. H. Smidth. — Aften er ikke altid Morgen lig. (Gr. 1858: „aldrig“). — Aftenrede og Morgenrede ere ej ét. V. S. O.

59. Morgenrøde, Aftenbløde; Aftenrødt, Morgen godt Vejr. 1, 468. (jvf. Matth. 16, 2. 3).
Ogsaa: Aftenrøde giver Morgenbløde. V. S. O. — Aften rød gjør Morgen sød; Morgen rød gjør Aften blød. Molb. 55.
Ogsaa: Morgen rød, Aftenblød eller Trøjen blød (blødt). F. F.

Naar de røde Skyer paa Himlen staar
Om Aftenen, naar Solen nedgaar,
Den næste Dag bliver gjærne skjøn,
Det giver os Aftenrødt til Løn.

— Aften rød og Morgen hvid gjør os Dagen favr og blid. Syvs Tillæg. — Aftenrød har lidt at sætte (sæde), Morgenrød gjør vaaden Hætte. A. S. Vedel.

60. Aftensyg Kone og morgensygt Vejr fanger vel Bod. H. Thomesen.
Aftensyg Kone og morgensygt Vejr bliver vel til Pas igjen. V. S. O.

61. Aftensyg Kone og morgenmullet Vejr haver man intet at sæde (har intet at betyde, skal man ikke ænse). 1, 468.

62. Glad Aftensang gjør tit sorrigfuld Ottesang.. (efter en glad Aften kommer tit en ubehagelig Morgen). 1, 160, hvor der staar „god“ Aftensang.
Lystig Aften gjør ulystig Morgen. 2, 52.

63. Paa en ond Dag hør' (følger) en god Aften. 1, 114.

64. Kjært (Lys, Kjærtelys) vil for Kvælle raa' (raade).

65. „Rok faar for Kvælden raade.“ sagde Kællingen (d. e. naar mit Lys er brændt ud og min Tén er spunden af, saa gaar jeg i min Seng, saa er det Kvæld (Aften) for mig.

66. Aftensæde vil ha' Glæde. 2, 272.

67. Stærkt Aftenmaal (gjør) Uro og Kval („man skal ikke spise Meget om Aftenen“). 1, 150.

68. Man maa (kan) gjøre Middag, naar man vil.
Aftenen siger vel selver til. 2, 273.
De maa gjøre Helligaften, naar de ville, Aftenen kommer selvbuden. A. S. Vedel. — I Livets Aften (ɔ: den sidste Tid af Ens Liv). — Alle Dages Aften er ej kommen endnu (ɔ: „man maa ej lide paa Noget, som er i Vente, før man har set Udgangen“). Moth. — Der kan ské Meget inden Aften. Moth. — Hun har saa Meget, som hun faar en ond Aften for (ɔ: har ladet sig besove). Moth. — Der er ikke mange Mile til Aften (ɔ: det lakker ad Aften). V. S. O.
Kort Nadver, langt Levnet. Syvs Tillæg. — Han er en god Aftenmand. (sidder gjærne længe oppe om Aftenen). 2, 272.
Aften, se 532. 1173. 1182 fg. 1311. 4075. 5351.

---

69. Den kjender (lærer) Anden at age, som fore (forud) ager. P. L. 896. (gavne Andre med sit Exempel, ved at sætte noget Godt i Værk). 1798.

70. De lér Alle, som age i hele Vogne (ɔ: de, der have Lykken med sig, se fornøjede ud). Moth.
De kvæde Alle, som i de hele Vogne age.

71. Det er godt (let) at age i hele Vogne. 1, 456.
Det er bedst at age, mens Vognen er hél. — Den har godt at sige, som ager i hele Vogne. Moth.

72. Mangen kjører og ager vel, og maa dog siden selv løbe bag efter (Vognen). 1, 113. Pouch. (om den, som det gaar rént tilbage for, efter at han tidligere har haft gode Kaar). jvf. 418.

73. Ondt er at faa Vogne, naar Alle vil age. P. L. 608.

74. Det er ej for Bondens (ogsaa: „Koens“) Bedste, at Koen kommer op at age. (thi da er den gjærne syg eller død). 2, 231. (om dem, der komme til en Lykke, de ej kunne bære. Moth).
Det er ej for Gode, at Oxe kommer i Vogn. P. L. 109. — Det er ikke for det Gode, naar man lægger Hestene i Vognen.

— Det er ikke for det Bedste, at Oxen ager i Vogn. („om en tilsyneladende Ære eller Fordél, der vederfares En uventet, og ikke til hans Bedste"). V. S. O.

75. Han kommer og frem, som ager med Øxenvogn. P. L. 103. jvf. 2527. 8268. 11, 614.

Den kommer og frem, som kjører (ogsaa „pløjer") med Stude. 1, 122 og 364. (om Langsomhed i Forretninger, og om den Fattige eller mindre Begavede, som ogsaa kan komme frem i Verden). — At kjøre Plovgang (ɔ: langsomt). Moth.

76. Hvo der kjører for fast, maa siden kjøre bag. 1, 445.

77. Det var Lyst at age, skulde man (kun) ikke vælte. jvf. 2, 215.

Det er stor Glæde at age i Slæde, men det gjør Vé, at vælte i Sné. 2, 215. — Det er en Glæde at kjøre i Slæde, men det er en Vé at vælte i Sné. Gr. 945.

78. Kjør i Dag, saa du kan kjøre igjen i Morgen! F. F.

79. Ingen skumper (skumpes ell. skumples), uden han ager; (1, 125 og 2, 6) Ingen faar nyt Brød, uden han bager.

80. Mangen tænker, at han ager, da gaar han bag efter. 1, 100. (om den, som bilder sig ind, at han sidder i gode Omstændigheder).

Mangen tænker, han ager, da sidder han bag paa en Stén. Pouch. jvf. 418.

81. Hestene ere aldrig saa smaa, det er jo bedre at age, end at gaa. Syvs Tillæg.

82. Mangen kjører, som hellere gik.

83. Somme age og Somme gaa (ɔ: Nogle leve i Rigdom og Ære, Andre ikke). V. S. O.

84. Ofte gjælder (undgjælder, bøder for) Lérgryde, at hun gjærne vil age. P. L. 962. 972. (det straffer sig selv, at ville leve over sin Stand, eller tage sig Mere for, end man kan udrette).

Lérgryde maa tit undgjælde, at den gjærne vil age. Gr. 2812.

85. Han ager ikke ilde, som vende kan. 1, 443. (om den, som véd at rette sig efter Lejligheden, som f. Ex. strax giver sine Ord, naar han mærker, at de tages ilde op, en anden Betydning, end han ménte).

86. Han kan ilde kjøre, som ej kan vende. P. L. 230.
Kan du ikke komme frem, saa kjør om i en anden Gade. — Han har lært at kjøre og vende. 1, 448.

87. „Det gaar saa jævnt," sagde Manden, han kjørte med Hovedet oven Vandet. K. 1772.

88. Mange ere de, som kjøre vil; vé den, som trække skal! (om Lysten til at herske over Andre).
Mange ere de, som kjøre; men vé er dem, som drave skal. P.L.603.

89. Det er bedst at kjøre, medens man har Svøben. V. S. O.
Den Vældige kjører, medens han har Tømmen. (bruger sin Magt. — Kjør, mens du har Svøben! A. S. Vedel. — Bedst at bruge Svøben, mens man har fat om Skaftet. Syvs Tillæg.

90. Der skal Mere til at kjøre, end at sige: hov, hov!
Der hører alt Mere til Hest, end (at) sige: ho (ell. hov)! P. L. 811. — Der vil Mere til Ploven, end (at) raabe: ho! 1, 8 og 156 og 262, (der hører Mere til et Arbejde, end at snakke derom). — Der Mér skal til, end sige: ho! naar Ploven ret skal kjøres; og Dansen ej med røde Sko alene kan udføres. A. Bording.

91. Det nytter ikke at sidde paa Kuskesædet, naar man ikke forstaar at kjøre, eller ikke véd, hvor man skal kjøre hen. (om en daarlig Regéring).

92. Hvem der smører godt, han kjører godt. (om Bestikkelse).
Hvo vel smører, han vel kjører. 1, 142. — Vel smurt, godt agende. M. M. jvf, 11, 772 fg. 2743. 3307. 9940. — At bede (holde stille, for at give Hestene et Foder) og smøre, sinker ej at kjøre. 1, 346. (et Ordspil).

93. Man kjører bedre med Havren, end med Pisken. Gr.

94. „Det var et Fandens Vad (Vadested)," sagde Potteманden, han kjørte gjennem Sønderborg Fjord. R.
Han ager ikke usmurt. 1, 147. (om den Egennyttige). — Han er kommen godt op at age. (kommen i Forlegenhed). — Han vil nok op at age (bringe sig selv i Fare og Forlegenhed; ogsaa: yppe Klammeri). V. S. O. — At kjøre, førend der er forspændt (ɔ: „gjøre sin Gjerning uordentlig"). Moth. — Vil du ikke age, saa kan du gaa. Gr. 814. — Han har kjørt saa længe, at han er kommen paa Benene ved det (ɔ: er kommen til at gaa). K. 1366. — Han kjører ud og gaar hjem som Svinene (paa Olden). — Man ager til Grénaa med Grin (ɔ: Gryn) og kommer tilbage

med Latter (ɔ: Lægter). R. — Han kjører med ham eller kjører om med ham (behandler ham vilkaarlig. — At kjøre i Kane med En (ɔ: „give ham en eftertrykkelig Revselse eller Irettesættelse“). V. S. O. — Han kjører i Ring med ham (faar Magt med ham, holder ilde Hus med ham). — Kjøre En paa Porten (Døren) ɔ: kaste ham ud af Huset, jage ham bort. — Vil du endelig op at age, da skal jeg kjøre for dig. (saa du kan mærke det). 2, 276. (en Trusel). — Han kjørte en Løgn i ham (bildte ham Noget ind). — Han kommer ikke paa din Agevej (ɔ: kommer dig ikke for nær, er dig ikke til Hinder). Moth. — Han kjører med Retúr (ɔ: han kan ikke ret forsvare sin Sag eller klare for sig). — Han ager med Dugvognen (ɔ: „han stjæler Korn om Natten“). 1, 463. — Det gik ud i én Kjøre; i ét Kjøre væk (uden Afbrydelse); det gjorde han i én Kjøre (meget hastig). V. S. O. — De faar spænde for, før de kan kjøre (ɔ: det gaar sént). Moth.

Han kjører alt hvad Remmer og Tøj kan holde. — Han kjører, som der var Ild i Svøben, eller som havde han stjaalet baade Heste og Vogn. 2, 214. — Lad gaa fort, Horsemoderen lever endnu. („naar man kjører, til Hestene ere færdige at styrte, fordi der endnu kan fødes flere“). 2, 214. — Han kjører, som kjørte han med Potter (meget langsomt). K. 1521.
age, kjøre, se 148. 2623. 8800. 11, 198.

---

95. Man skær (skærer) sjælden godt Korn af ond Ager. P. L. 918. (Slette Forældre have sjælden gode Børn.) jvf. 1251. 8645. 9127; 3145. 5346.
96. Man skal saa dyrke Ageren, at man ikke glemmer at dyrke sig selv. R. 696.
97. Den Ager, som faar mest Gjødning, giver tit mest Ukrudt. M. M. (Utaknemmeligheds Løn).
98. Ageren vil (maa) aves, om Korn skal haves. Moth.
Skal Ageren give Korn, saa vil den gødes.
99. Agermand skal være en Vakermand (ɔ: være aarvaagen, passe paa). 1, 8.
100. Bondens (ogsaa: Husbondens) Fjed gjør Ageren féd. 1, 10. (Landvæsenet kræver stadigt Tilsyn). jvf. 939. 8428.
101. Den bedste Gødning falder fra Husbondens Sko. 1, 10. (oprindelig skotsk).

„Der gror i Bondens Sko; hans Fjed hans Ager vander.“ — Det bedste Møg sidder under Bondens Sko (ɔ: „Alt lykkes bedst ved eget Tilsyn“). Moth.

102. Ageren er Ejerens Hustru og Forpagterens Frille. R. 708.

103. En Ager bær' (bærer) ikke al Slags Frugt. 1, 312.

Man kan ogsaa gøde sin egen Ager for meget. 1, 304. — En udyrket Ager (ɔ: „en Jomfru, som ej gifter sig“). Moth.

Beholde Marken (vinde Sejr i et Slag). Rømme Marken (ɔ: flygte, forlade Valpladsen).

I ere Guds Ager, Guds Bygning. 1 Kor. 3, 9.

Ager, Mark, se 188. 1683, 2547.

---

104. Som man agter sig selv, saa bliver man agtet. 1, 94 og 319.

105. „Det mig ligger ingen Magt paa, (det) gi'r (giver) jeg ingen Agt paa,“ sagde Kællingen om Prædiken. 2, 202.

106. Hvo som ej agter sit Liv, agter ej sin Sjæl, som bo'r deri. 1, 320.

107. Aldrig agtes Mand for den, han er, om han sig selv mon have for kjær. Ordsprogspsalme.

108. Hvo ej agter (ɔ: bryder sig om) Ord, agter ej heller Slag. 1, 459. (om forgjæves Anvendelse af Tugt).

109. Hver vil holdes for Mere, end han er, og mener sig at agtes mindre, end han er værd. 1, 188.

At have sin Sag i god Agt (ɔ: „se sig vel for; passe godt paa sine Ting“). V. S. O. — Han agtes ej mere, end Hunden (ɔ: slet Intet). Moth (Han agtes ej ved en Hund. Moth). — Jeg agter ham ej ved en Havre-Avne, ved mine gamle Sko, for et Gran, for det Skarn, jeg træder paa. Moth. jvf. 1, 117. — Jeg agter det ikke for en sur Sild; for en Hægte; ved en Pibe Tobak; ved en Fjer; for et Haar; for en Bønne; jeg agter ham ikke for fire Skilling, for en dansk Skilling. Jeg agter ham ikke for en Nøddeskal. Moth. — Han agtes ikke mere end en gammel Karklud. V. S. O.

agte, Agtelse, se 7394. 7989.

---

110. Alder er Syge stor nok. 1, 13.

111. Alderen er et Hospital for alle Syger. 1, 14.

112. Alderen har hver Dag nye Tidender (medfører nye Sygheder). 1, 14.

113. Alder og Sygdom kræge (krybe) til By, og gjæster Sorg (dersom Sorg gjæster) ad Kvælde, saa ere de try (tre). P. L. 514.

Alder og Syge fare til By, gjæste de Sorg ad (ell. „om“) Kvælde, saa ere de Søskende try. 1, 14. — Alderdom og Sygdom, de ginge sig om By; Fattigdommen møder, saa vare de Søskende try. 1, 14.

114. Alderdom kommer sjælden ene. 1, 14.

115. Alder kan ej skjules. 1, 14.

Alderdom kan Ingen skjule.

116. Alder (Alderdom) er en ond Rejsebroder. („bedst for den Gamle, hjemme at hvile“). 1, 14.

117. Alderdommen er en Gjæst, som indbydes af Mange, men er ukjærkommen hos Alle. Syvs Tillæg.

118. Alderdommen gjør En (hellère: „Mangen“) hvidere, men ikke bedre. 1, 15.

119. Alderdom har ingen Bedring i Vente. 1, 14.

Alderdom er en Sygdom, hvoraf man kan dø.

120. Alderdom og Visdom følges ej altid ad. J. H. Smidth.

Alderdom og Daarlighed skilles ikke altid ad. K. 720.

121. Alderdommen smager af Ungdommen, som Æblet af Træet. 2, 13.

122. God Alderdom er bedre end ond Ungdom. 2, 12.

123. Alderdommen er Ungdommens Arving. (ɔ: i Ungdommen maa spares til Alderdommen). Pouch. jvf. 11, 729.

124. Alderdom er ond og ønskes af Hver, Ungdom (er) god og kjendes af Ingen. 1, 12.

125. Ælde kommer med megen Usnilde (Daarlighed). 1, 15.

126. Alderdommen har sine Fejl. 1, 15.

Alderdommen er knarvorn.

127. Som man ældes, saa arges man (bliver svagere, ringere).

Saa arges En, som han ældes. Jo ældre, jo argere. 2, 13. — Som man ældes, saa spages man (ɔ: bliver mere sat, rolig). V. S. O.

128. Alderdom er som Bærmen paa Fadet. 1, 15.

129. Gummerne ere Alderdommens bedste Kjæp. Moth.
(den Gamle er sund og frisk, saa længe han kan spise godt).
Alderdommen maa man holde Noget til Gode. Gr. 17. — Alder (Alderdommen) kommer uformærkt (den ligesom stjæler sig paa En). 1, 16.
Han bærer sin Alder vel (godt). Moth. (om den, som er ældre, end han synes).
En hæderlig Alderdom er ikke maalt efter Aars Tal; men et velført Levnet er Alderdommens Maal. Visd. 4, 8. 9. — Vanær ikke et Menneske i hans Alderdom; thi nogle af os blive ogsaa gamle. Sir. 8, 7.
Alder, Alderdom, se 1318. 7106. 10, 297.

---

130. Man skal aldrig sige aldrig.
Naar der kommer to Søndage i én Uge (ɔ: aldrig). Moth.
Aa (eller: nej) aldrig! — Sligt vilde jeg ikke gjøre for aldrig det. („hvad der end kunde vindes derved"). V. S. O. — Til den 30te Februar (d. e. aldrig). 1, 446. — Nu eller aldrig!

---

131. De ere ej Alle Møer, som have favert Haar; og (de ere) ej Alle Stegere, (som) bære lange Knive. P. L. 1133.
(Folk ere ikke altid, hvad de synes at være).
Chr. Ped.: „de ere ej Alle Møer, som have dejligt Haar, og ej Alle gode Stegere, der have lange Knive." — De ere ikke Alle gode Møer, der bære favert Haar. Pouch. — De ere ej Alle Møer, som have kruset (ogsaa „langt") Haar. Moth.

132. De ere ej Alle gode Kokke, som bære lange Knive. Pouch.

133. De ere ej Alle Jægere, som blæse i Horn. P. L. 701.
De ere ikke Alle gode Jægere, som føre krumme Horn. V. S. O.

134. De ere ej Alle Præster (ell. Lærde), som bære lange Kapper.

135. De ere ej Alle Jomfruer, som bære Krans. O. Lade.

136. De ere ej Alle Fruer, som har lange Slæb.

137. Det er ej Alle, der Kæde (Munterhed, Lystighed) kunne miste (undvære). P. L. 704.

138. De blive ej Alle Præster, som gaa i Skole. 1, 460. (ɔ: ikke Enhver opnaar, hvad han tragter efter). jvf. 7526.

139. De ere ej Alle Tyve, som Hundene gøer ad. Syvs Tillæg.

140. Alle vil Isterlev (d. e. Lev eller Kage, bagt i Ister eller besmurt med Fedt) smøre, for den er féd, Ingen Ovns-Arnen, for den er héd (ogsaa: tør). H. Thomesen. (Hvor Meget er, kommer Mere til). jvf. 6373 fg. 11, 107.

141. Vi ere Alle Jyder for Vorherre. V. S. O. jvf. 6422. 6859.

142. Alle Blomster due ikke til Urtekost.
(Man skal ikke altid se paa Skjønhed, f. Ex. ved Valget af en Ægtefælle).

143. Alle Sko gjøres ej over én Læst. 1, 41. (der er Forskjel paa Gaver og Evner. Hver har sin Ejendommelighed).
Alle Sko kan ikke slaas over én Læst. Gr. 454. — At sy alle Sko over én Læst (ɔ: „behandle ganske forskjellige Ting paa én og samme Maade“). V. S. O. — At skære alle Sko efter én Læst. Moth.

144. Alle Bædle (Bejlere) ere rige og (alle) Fanger fattige. P. L. 254. (De, der vilde gjøre et godt Parti, lod ofte, som de vare velhavende, medens Fanger, som efter Krigens Ret skulde betale Løsepenge, for at faa deres Frihed, foregav, at de Intet ejede).
Alle bejle rige, Alle fange fattige. V. S. O. jvf. 732.

145. „Vi skal Alle den Vej,“ sagde Bonden, han saa' En blev hængt. Gr. 32.
„Vi skal Alle den Vej,“ sagde Manden, da hængte de ham. K. 1765. — „Den Vej skal vi Alle,“ sagde Pigen, da hendes Veninde blev gift, selv blev hun det aldrig.

146. Hvo der vil vade gjennem alle Vande, han drukner til sidst. (om den, som trodser Faren og uforsigtig indlader sig paa vovelige Foretagender). jvf. 11, 111.

147. Hvo som vil stoppe alle Huller, han stopper saa snart de nyttige, som de skadelige. 1, 321. (at revse Barnet for tit, ogsaa for Smaating, bliver det snarere til Skade end til Gavn).
Hvem der vil stoppe alle Huller, stopper alle Kilder. Gr. — Han skal have ondt ved at stoppe alle Huller. Moth. („om den, som tager sig Mere paa, end han har Evne til at udrette“).

148. Dersom Alle kjørte i Karrét, hvem skulde saa sidde paa Bukken?

149. Det er ondt (umuligt) at gjøre Alle til Pas.
Ingen kan være Alle til Maade. 1, 36.

150. Ingen elskes eller hades eller roses af Alle. 1, 219.

151. Al Snak lader sig høre, og al Mad lader sig spise.

152. Alle Æsler ere ikke Sækkedragere. 1, 60. (om Gjække og Daarer). jvf. 348.
Vi have Alle faaet vor Kristen-Skjorte, men ikke Alle vor Ligskjorte (ɔ: vi ere Alle fødte, men ikke Alle døde). Moth. — Vi kunne ej Alle i Basuner blæse, Somme de skrige, og Somme hvæse (vi kan ikke slaa stort paa). H. Justesen. — At spænde alle fire for. (om den, der anstrænger sig til det Yderste). Moth. — Vi maa lægge alle Aarer om Borde. 1, 110 og 2, 79. (V. S. O. „for Borde“ ɔ: gjøre sig al mulig Flid, „sætte alle Drivefjedre i Bevægelse“).
Alle for Én og Én for Alle. (om fælles Ansvar og Forpligtelse). — Han er ligesom Hoste, der er alle Vegne. 1, 413.
Alle, se 73. 712 fg. 1505. 1547. 3540. 5681. 6422. 7901.

---

153. Det er ikke Alt Sukker, hvad der smelter i Munden. F. F.

154. Det føder ikke Alt, som fylder. Gr.

155. Den, der vil have Alt, mister tit Alt. Moth. jvf. 189.
Enten vinde Alt eller tabe Alt, enten Alt eller Intet. Moth. — Revel eller Ribbel og Krat (ɔ: alt sammen). Moth. Rub og Stub (ɔ: Alt, stort og smaat).
Herren er Alt. Sir. 43, 31. — Jeg blev Alt for Alle, for at jeg fremfor Alt kunde frelse Nogle. 1 Kor. 9, 22.
Alt, se 5756. 7331.

---

156. Almindelig Bøn og almindelig Bande er almindelig sande.
Det er saa gemént (ɔ: almindeligt) som Strikkestrømper. 1, 376.

---

157. Almisse tømmer (skader) ej Pung, og ej Messe Dagsfærd (Dagsrejse). P. L. 706.
Almisse tømmer ej Pung, og Messe tøver ej Dagfærd. jvf. 1, 17.

158. Almisse-Gift forarmer ej; sig derfor ej en Fattig Nej. 1, 17.

159. Giv Almisse, saa at dine Børn ej behøve Almisse! 1, 17.

160. Tarv gjør ikke féd Almisse. 1, 17. (det er ikke altid den mest Trængende, som man giver Mest).

161. Man skal ikke tage to Almisser for én Dør („ikke være for nærig eller begjærlig, ej gaa sin Ven for nær"). 2, 14. jvf. 9596.

162. Det er bedre at give Almisse, end at lægge Guld op. Tob. 12, 12.

Det var en Almisse (god Gjerning), om man gav ham et Livfuld Hugg.

Forsøm ikke at give Almisse! Sir. 7, 11. (jvf. Ap. Gj. 9, 36). — Vogter Eder, at I ikke give Eders Almisse for Menneskenes Øjne, for at ansés af dem! Men naar du giver Almisse, lad din venstre Haand ikke vide, hvad din højre gjør! Matth. 6, 1 og 3.

---

163. Alvor og Gammen kunne bedst (ogsaa: „altid godt") sammen. P. L. 607.

164. Alvor og Gammen kunne ej altid sammen. 1, 389.

Alvor og Gammen kan ilde tilsammen. Moth. (de maa nemlig vexle med hinanden). V. S. O.: „det er upassende at bruge Spøg, naar man har med alvorlige Ting at bestille". — Alvor og ærlig Gammen staar vel tilsammen. Pouch.

165. Slaa Alvor paa Gammen. Gr. 49 og 884.

Slaa Gammen ved Alvor! P. L. 502. (Udg. 1515: „bland Gammen med Alvor!"). — Der skal blandes Gammen med Alvor. 1, 389.

166. Der er aldrig saa lidet Tant, der er jo Alvor iblandt. 1, 389.

Der er aldrig Skjæmt, der er jo Alvor iblandt. V. S. O.

167. Ét Spøg, et andet Alvor. Gr. 47.

Skjæmt er ét og Alvor er et Andet. V. S. O. („naar man vil, at den Skjæmtende skal tale alvorligt").

Lyst med Lærdom, Skjæmt med Alvor bør at følges ad. 1, 258 og 389. — Nu maa du gjøre Alvor af Sagen (lægge Haand paa Værket).

Alvor, se 8945. 8951. 8960.

---

168. En anden Mands Heste og egen Svøbe kan meget Ondt taale. 2, 93.

169. (Det er) godt at spille om en Andens Hud. 1, 134.

170. Det er en smal Sag at skære en bred Rem af. en An'dens Ryg. Gr. 67.

Man skær' ofte bred Rép (Réb) af Andens Hud. P. L. 236. — Godt at skære bred Øl (Rem) af Andens Hud. 1, 134. Det er let at skære brede Remmer af Andens Ryg. Moth. (om at give bort af fremmed Gods eller gjøre sig Fordel paa Andres Bekostning). — At skære i en Andens Øre er ikke anderledes, end i en Filthat. 2, 93. — Man har godt ved at skære brede Remmer af en Andens Læder. V. S. O.

171. Det er ingen Sag, at skære en tyk Skive af en Andens Brød. Molb. S. 302.

172. Godt at være kostfri (rund, gavmild) af en Andens Pung. 1, 361.

173. Man skal (ogsaa: vil gjærne) stange under anden Mands Blus. P. L. 1027.

Det er godt at stange under anden Mands Blus. Moth. (søge og faa Hjælp af Andre).

174. Det er godt at svømme, naar en Anden holder Hovedet oppe. P. L. 32. (leve flot, til Déls paa Andres Bekostning; den kan let komme frem, som har Hjælp af Andre).

Det er let at svømme, naar en Anden holder Hovedet op. V. S. O. — Den svømmer lettelig, som oppe holdes af en Anden. Chr. Ped.

175. Det er godt at rede sin Seng ved en Andens Lys. Nyerup.

176. Den skal være en Andens, som ej kan være sin egen. 1, 135. (om Vornedskabet i dets Oprindelse, — altsaa meget gammelt; ɔ: den, som ej kunde beskytte sig selv og være sin egen Herre, maatte give sig i en Andens Forsvar og blive tjenende).

Hvo ej kan være sin egen, maa være en Andens. 1, 439.

177. Han skal have Jærnsko at slide, (som) en Andens Død skal efter lide (vente paa). 2, 112. jvf. 8523. 817.

Den skal slide Staalhandsker, der skal vente efter en Andens Død. F. Rostgaard. (med Hensyn til Staalets Modstand mod Slid i lang Tid).

178. Han skal have en god Stumpe, som skal dyppe en Anden ud. Hr. Iver.

Han skal have en lang Ské, der skal søbe en Anden ud. 2, 111. — Den skal have et stort Stykke Brød i Munden (ogsaa: „en lang Madpose"), som skal leve en Anden ud, 1, 67. — Han skal have en stor Stumpe i Munden, der bier efter en Andens Død. 1, 172. — Den skal have en stor Stumpe, som vil dyppe en Anden ud. Gr. 2597.

179. Han skal længe sidde, som skal sidde en Anden af Sædet. 2, 179. (eller: „sidde en Anden ud." Syv).

Han skal længe staa, der skal tøve en Anden af Sædet. 1, 172.

180. Man skal ej gjælde (ɔ: undgjælde, bøde for) for anden Mands Brøde. („det man ikke voldte"). 2, 326.

181. Svid dig ikke paa anden Mands Vælling!

182. Man skal ej bære Segel (Segl) i anden Mands Korn (ɔ: tage Nytten af en Andens Arbejde). Moth. 1, 145.

Man skal ej kaste Mæde (ɔ: Mejejærn) i (en) Andens Korn. V. S. O. (om den, som vil høste, hvor en Anden saaede).

183. Ingen leder efter en Anden i Sækken, uden han selv har været der før.

184. Den Ene støber Kuglerne, og den Anden skyder dem ud. Gr. 70.

Den Ene fjedrer Kolven (forsyner Pilen med Fjeder), den Anden skyder den ud. 1, 38. (om at lægge og udføre snedige Planer). — Han støber selv Kuglerne, og lader en Anden skyde dem ud (ɔ: „han lader en Anden udføre, hvad han selv har udtænkt"). V. S. O.

185. Hvad den ene Kjæltring tager fra, skal den anden lægge til. Gr. 74.

186. Den Ene malker Bukken, og den Anden holder Soldet under. Gr. 75. (forgjæves Arbejde).

Én malker Bukken, den Anden holder et Sold under. 2, 18.

187. Det ene Sværd holder det andet i Skeden. 1, 133. 236. 315 og 491.

Den ene Kniv den anden i Balgen holder fast. A. Bording. (Det kommer ikke til nogen Afgjørelse. Ogsaa: to Fjender skaane hinanden, fordi hver kjender sin svage Side).

188. Der gror altid bedst Sæd paa anden Mands Ager.

Altid (er) bedre Sæd paa en Andens Ager. 1, 134. — Enhver mener, der gror bedst Korn paa Andres Ager. Moth.

189. Mangen søger saaledes en Andens, at han mister sit Eget. 1, 134. jvf. 155.

190. Den ene Drue modnes hos den anden. 1, 186. (om gjensidig Hjælp). Ogsaa:

191. Den ene Kniv skærper den anden. 1, 186.

192. Det ene Jærn gjør det andet glat. 1, 186.

193. En bygger, en Anden bo'r; En saa'r og en Anden faa'r. H. Thomesen.
Den Ene saa'r, den Anden høster. Gr. 72. (jvf. Joh. 4, 37). jvf. 8224. 4394. 5522.

194. Slæbred (slibrigt) er anden Mands Skind (ɔ: Klæder af Skind). P. L. 563.

195. Det er let at sejle i Andres Kølvand.

196. Man skal ikke gjøre mod Andre, uden hvad man selv vil hændes og have. (jvf. Matth. 7, 12). jvf. 2952.
Det, du en Anden gjør, kan du fra Anden vente. M. M.

197. Anden Tid giver andet Folk. 1, 299 og 442.

198. Andre Aar, andre Haar. (om Alderdommen). A. S. Vedel.

199. Anden Tid, anden Fryd. 2, 81.

200. Anden Stand, andre Sæder. Moth. (Lykken gjør tit En overmodig).
Andre Tider, andre Sæder.

201. Ens Opgang, en Andens Undergang. 1, 113.

202. Ét gloende Kul tænder det andet. 1, 186. („ét slet Menneske fordærver Andre." V. S. O. Det bruges dog ogsaa i en god Betydning).

203. Springer En i en Brønd, derfor gjør en Anden det ikke. 1, 97. (om Exemplet).

204. Den Ene er ofte den Andens Engel eller Djævel. 1, 299.

205. Stundum har den Ene Dyden og den Anden Lykken.

206. Det, (som) En hændes, kan og hændes en Anden. 1, 182.

207. Det er en slet (daarlig) Trøst, at ogsaa Andre have gjort ilde. 1, 98.

208. Usikkert er Alt, hvad man ejer i anden Mands Bryst.

209. Hver Mand sér paa Andre, og Ingen paa sig selv. 1, 97 og 320. (jvf. Fil. 2, 4).

210. Hvo med Andres Øjne sér, med Andres Øren hører og med fremmede Hænder giver ud og tager ind, han bedrages let. 1, 371.

At slaa med en Andens Vaaben. Moth. — At pikke med en Andens Næb (ɔ: „gjøre Noget ved en Andens Hjælp“). Moth. — At pløje med en Andens Kalv; at flyve med Andres Fjedre (ɔ: at drage Fordel af Andres Kundskaber, Flid og Arbejde). 1, 183. — At pløje med Andres Øxne. V. S. O. — At bygge Sti til Andres Grise (ɔ: „at arbejde for det, som en Anden skal have Nytten af“). Molb. S. 302. — Saa gaar det: En slipper, en Anden faar det (har Fordelen). 1, 145. — At sy Puder under Andres Arme (ɔ: „arbejde til Andres Nytte“). Moth. (jvf. Ezek. 13, 18. 20). — At ro en Andens Aarer (ɔ: fremme hans Hensigter). V. S. O. — At slaa, kjøre om i en anden Gade (ɔ: „give sin Tale en anden Vending“). V. S. O. — Det gaar snart om i en anden Gade (ɔ: der skér snart en Forandring). — Han vil have det i en anden Stue (ɔ: drive Sagen paa en anden Maade). Molb. S. 354. — Han er mit andet Jeg. V. S. O. (om den, som man har inderlig kjær). — Han tager Andres Tøj og gjør sig til Gode med. Moth. (om en Doven, som vil have Tak for, hvad Andre have gjort).

Hør og den anden Part (inden du dømmer). 1, 64 og 229. — Sæt dig selv i Andres Sted! — Det, du Andre har tiltænkt, bliver dig selv iskjænkt. A. S. Vedel. — Ikke andet, end det! (om en Ubetydelighed). — Der er intet Andet for (man maa finde sig deri).

Gud gav ham (Saul) et hél andet Hjærte. 1, Sam. 10, 9. — Du skal hverken fortælle Ven eller Uven Andres Levnet. Sir. 19, 8. — Enhver sé ikke paa Sit, men Enhver (se) ogsaa paa Andres! Fil. 2, 4.

anden, Andre, se 1312. 1482. 2564. 3489.

---

211. Hver er sin Synd sød og sin Anger léd. 1, 19 og 2, 15. (P. L. 686: „sit Angren“).

Enhver er hans Synd sød og hans Anger léd (ɔ: ubehagelig, smertelig, bitter). Gr. 2632.

212. Stakket Lyst har [tit] lang Anger. 1, 295. jvf. 5907. 11, 280.

Kort Lyst, langvarig Anger. 1, 194. — Lystmad paa Angerfad. („som Anger-Saad, naar det angrer En“). 1, 295. („paa

Lysten følger Fortrydelse.“ V. S. O.). Lystmad ɔ: skadelige Lækkerier.

213. Mangen kjøber dyr Anger (d. e. kjøber, hvad han siden kommer haardt til at fortryde). Moth. jvf. 4748.
Man kan ogsaa kjøbe dyr Anger. 1, 20.

214. Det er den bedste Ruelse (Anger), ikke mere at gjøre, hvad man ruer. 1, 19.

215a. Anger er god; dog er det bedre, ej at gjøre det, som skal angres. 1, 19. Bedst, ikke at gjøre, hvad man kommer til at fortryde.

215b. At angre og tro er bedste Bod. 1, 20.
Afbede er bedste Bod. 1, 20.

216. Snart gjort, kan længe angres. 1, 176.
Det kan snart ské, som længe kan fortrydes (ell. „længe skal angres“). 1, 176. — Hastig Gjerning haver Anger i Følge. 1, 176. — Det er snart skét, som længe maa angres.

217. Sved er god efter Bad, og Angergraad efter Syndefald. 1, 19.

218. Pønitense (Anger) er undertiden ej for sildig, men aldrig for tidlig. 1, 19. jvf. 7125.

219. Ingen [er] saa viis, som jo har gjort det, ham angrer (ogsaa: „som jo har gjort Noget, som hannem har angret“). 2, 15 og 289.

220. Læse og Intet forstaa, elske og Intet formaa, have og ej nyde, straffes og ej bryde (ɔ: forsé sig): maa en Stén fortryde. 1, 401. jvf. 4406.

221. Boghvede-Saad (Udsæd) er ofte Anger-Saad. 1, 9.

222. Menneskene gjøre mere, hvad dem fortryder, end (hvad dem) fryder. 1, 19.

223. Velgjort skal man aldrig angre.
Angre aldrig Velgjort; thi Godt gjøres aldrig for meget. 1, 20.

224. Angret og undskyldt er halv forladt. Moth.
Vel bekjendt er halv forladt. 1, 19.

225. Naar man gjør, hvad man kan, saa er man angerløs.
Det, som er skét, kan angres, men ej igjenkaldes. 1, 442.
Anger, se 5381. 8619. 11, 836.

226. April er aldrig saa hvas, den giver jo Løv og Gras (Græs). 1, 3.

227. Thormaaneds Grøde vil April forøde. 2, 4.
Hvad der voxer i Thor (Marts), afsvides i April. 2, 4. — Thormaaneds Grøde kan April øde. Molb. S. 299.

228. Aprils Væde er Bondens Glæde. Molb. S. 299. jvf. 4913.
Vaad April fylder Bondens Huse. 1, 3.

229. Thor (Marts) med sit brede Skjæg lokker Børn ud til Væg; men saa kommer Hakkepil (April), driver ind dem med en Il. Moth. (Molbech mener, at det usædvanlige Ord „Hakkepil", skriver sig derfra, at man i April kapper eller stævner Piletræer. I Ordene „med en Il" synes der at ligge et Ordspil, saaledes at der, foruden Betydningen „Hast", kan tænkes paa en „Iling", altsaa „med en Hagel-Iling eller en Hagelbyge").
Ogsaa: April Kuse (ɔ: den, man frygter) jager dem i Huse. Syv.
Thor med sit brede Skjæg lokker Børnene ud til Væg; April med sin Pig jager dem ind tillig'. 1, 3. — Marts med sit lange Skjæg lokker smaa Børn til Væg; saa kommer Hakkebille, han gjenner dem ind til Ilde. F. F. — Marts med sit hvide Skjæg lokker Børn uden Væg, men saa kommer Hakkepild (April), kvister dem igjen til Ild. V. S. O. jvf. 8932.

230. St. Jørgens Dag (23de April) er hvert Græsstraa saa godt som et Havrekorn. 2, 4.

231. Ni Dage før St. Jørgens Dag lader Gjøgen sig høre. J. H. Smidth.

232. Saa længe Frøerne kvække før St. Markus Dag (25. April), saa længe skal de tie efter. J. H. Smidth.
At løbe April (ɔ: blive narret til den 1ste April at gjøre eller gaa efter noget Galt, Noget, som ikke er at finde).

---

233. Fordi (ɔ: derfor) er Arbejde godt, at Gods regner ej i Mund (Munden). P. L. 921. (Syv har „Ærved" = Arbejde, Møje. 1, 23). (jvf. 1433. 3300. 9961. 10, 878. 9978.

234. Man skal arbejde og tage for godt, hvad Gud giver. 1, 126.

235. Arbejd og Møde (Møje) er daglig Føde. 1, 21.
Arbejde og Møje giver daglig Føde. Moth.

236. Mad i Arbejdet og Løn efter Arbejdet. 1, 284.

237. Arbejde har en bitter Rod, men en sød Smag. (Moth: „en sød Frugt“). 1, 22. (for saa vidt det besværlige Arbejde, der skriver sig fra Syndefaldet, er ikke blot en Straf, men ogsaa en Velgjerning. jvf. 1 Mos. 3, 17—19).

238. Arbejde hindrer Laster. 1, 23.

239. Arbejde sætter Krydderi paa Maden.
Arbejde giver Maden god Smag. 1, 23.

240. Arbejde er halv Sundhed. („er godt for Skjørbug“). 1, 23.

241. Arbejde og Lære giver Brød og Ære.
Kun den, der arbejder, faar Brødet.

242. Læg ej Haanden i Skjød; ved Arbejd' vindes Brød. Moth.

243. Hvo flittig arbejder, efter Mad ej leder. 1, 21.

244. Arbejde er godt for Armod. 1, 23.

245. Arbejde er Moder til Penge. Syvs Tillæg.

246. Arbejdet skaber Mænd.

247. En Mand maa være sit Arbejde lig.
En Mand skal være sit Arbejde bekjendt.

248. Arbejdet adler Manden.

249. Arbejde forøger Forstanden. 1, 258.

250. Arbejde hjælper ikke, naar Lykken ej vil. 1, 23.
Arbejde hjælper Intet, om Lykken slaar om. Pouch.

251. Hvor der er Arbejde, er Lykke. 2, 16.

252. Tungt Arbejde giver let Søvn.
Arbejde gjør sød Søvn. 1, 23. — Tungt Arbejde gjør let Søvn. M. M.

253. Man arbejder ej strængt ved Vandspanden. 1, 21.

254. Hestearbejde og Spurveføde passer ilde sammen.

255. Man er til sit Arbejde som til sin Mad. 2, 17.

256. Ynde kan alt Arbejd' vinde. (Lysten driver ethvert Arbejde, overvinder enhver Møje). jvf. 5922. 11, 600.

257. Ofte er Arbejdet kosteligere end Guldet, det er gjort af. Moth.

258. Gud sørger, men Vi skal arbejde.
Arbejd, og lad Gud sørge (ɔ: forsørge dig)!

259. Man skal arbejde, som om man sknlde leve bestandig, og være from, som om man skulde dø hver Stund. 1, 22.

260. Hvo som skyer Arbejde, bygger ikke mange Huse. Moth.

261. Hvo ej vil arbejde i Hede, maa hungre i Kulde. Syvs Tillæg. jvf. 5298. 9468. 9397. 1305. 5293. 9945. 5969.

262. Den Ene har Arbejdet, den Anden Lønnen.

263. Man skal ikke vise Narre halvgjort Arbejde, for det fortjener hverken Lov eller Last. jvf. Gr. 1048.
Man skal ikke lade en Daare se halvgjort Arbejde. Moth. — Narren bør ej se halvgjort Arbejde. 1, 156. — Man skal ikke lade Narre se halvgjort Arbejde. V. S. O. (siges, „naar Nogen vil sætte ud paa en Ting, som endnu ikke er færdig").

264. „Vi bruger ingen Tyve," sagde Bonden, „vi gjør selv vort Arbejde."

265. Det er ikke Værktøjet, der skaber Arbejderen, men Arbejderen, der skaber Værktøjet.

266. Arbejd, mens du er frisk og ung! det gavner, naar du er gammel og tung. 1, 21.

267. Lær din Søn at arbejde, ellers lærer du ham at stjæle.

268. Ved Arbejde faar man Ild af Staal. 1, 21.
Med Arbejde slaar man Ild af Staal (ɔ: ved Arbejdsomhed og Flid udrettes Meget, og Vanskeligheder overvindes), V. S. O.

269. Bedre forhvervet ved Arbejde, end [ved] Arv. 1, 23.

270. Opædt Mad og udgiven Løn gjør fule Arbejdere. 1, 247. jvf. 767.

271. Betalt Arbejde gaar sént for sig. 1, 285.

272. Det, man gjærne gjør, er intet Arbejde. 1, 486.

273. Fuldkommet (tilendebragt) Arbejde giver Lyst. 1, 23.

274. Red dig fordi (ogsaa: „vakkert") til Arbejd' med Flid; thi Menneskens Levnet er ikkun en Strid.

275. Det er slet Arbejde, hvorpaa ej tjenes Maden. 1, 284.

276. Den, som ikke vil arbejde, skal heller ikke æde. 2 Thess. 3, 10.

277. At arbejde hører Menneskene til, at Arbejdet lykkes, hører Gud til. 1, 126.

Det slog til med Dagen og Arbejdet. F. F. — Han tager sig et stort Arbejde paa. Moth. (om den, der vil gjøre, hvad der er umuligt). — At fly En Noget at blæse paa. 2, 16. Jeg vil give dig Noget at blæse paa. (om at overdrage En et svært Arbejde). — At sysle som en Brud (ɔ: en Væsel) i et Gærde. Moth. (om den Stundesløse, som tager sig mange Ting for, men i Grunden Intet udretter). — At holde Aareslag med En (ɔ: være lige saa rask til sit Arbejde, som en Anden). V. S. O. — At arbejde, er herligt; at sky det, gjør elendig. 2, 17. — Han maa trække (hele) Læsset (gjøre hele Arbejdet). — Han er et godt Slæb. Moth. (om et meget arbejdsomt Menneske). — Han har saa travlt som en Hund, der har to Gryder at slikke. K. 1147. — Denne Virksomhed ligger ikke for ham (ɔ: han har ikke Kald, Lyst eller Evne dertil).

Arbejd og bed, saa skal du faa. („Bed, som om dit Arbejde Intet hjalp, og arbejd, som om Bønnen Intet hjalp.“ 1, 22. — Bøn og Arbejde velsigner Gud. („man skal ikke ønske Mér, end man kan vinde ved sin Flid“). Moth. — Arbejd, som skal du aldrig dø, lev, som du skal dø i Morgen! Din Morgenstund har Guld i Mund, og Flid fordriver Sorgen. — Gode Arbejdere (ere) sjælden rige („thi de drikke tit Fortjenesten op“). 2, 159. — Arbejde skal vi jo, det véd vi nok, men ikke overile os. K. 369. — Vi skal ikke arbejde, for at leve, men vi skal leve, for at arbejde. — Mens man er ung, skal man arbejde. Moth. — Vil du have dit Arbejde gjort, saa gaa og gjør det selv! hvis du ikke vil have det gjort, saa send en Anden!

I sex Dage skal du arbejde og gjøre al din Gjerning. 2 Mos. 20, 9. — Hvad har dog et Menneske for (ell. af) alt sit Arbejde og sit Hjærtes Stræben, hvormed han slider under Solen? Præd. 2, 22. — Alt, hvad Mennesket arbejder, er for hans Mund; men Sjælen kan dog ikke fyldes. Præd. 6, 7. — Skal du ikke efterlade en Anden Frugten af dit Arbejde? Sir. 14, 15. — Betro dig til Herren, og bliv ved dit Arbejde! Sir. 11, 26.

Arbejde, se 516. 1787. 3457. 5327. 5369. 6187 fg. 7222. 7992. 10, 597.

---

278. Det er en arm Steg, som Intet drypper af. Moth. (om en slet lønnet Bestilling, hvori man navnlig ikke kan gjøre sig ulovlige Fordele). jvf. 2085.

279. De Arme flittig hjælper alle, at den Rige ej skal falde. 2, 75.

280. Mangen er arm ved alt sit Gods. Moth.

281. Arm Mand er levende død. Moth.

282. At have haft er en arm Mand. 2, 75.

283. Den er dobbelt arm, som har været rig. 1, 105.

284. Den er armest, som intet Godt véd. 1, 504.

285. Armelig og ærlig er bedre, end svigfuld (ogsaa: ond) og herlig. 2, 74. Moth.

286. Ofte kan man sige: jo armere, jo argere. 1, 105.

287. Armod og Kjærlighed ere onde at dølge. 1, 106. jvf. 1570.

288. Armod er god, hvo ret kan omgaas dermed.

289. Hvo Armod kan skjule, bærer den lettest. („thi den er ret arm, som ikke kan det"). 1, 102.

290. Hvo vel kan bære Armod, er mest rig. 1, 316.

291. Armod er en tro Følgesvend (ell. en tro Tjener, som følger altid). 2, 74.

292. Armod er ingen Skam.

293. Armod ynkes, Rigdom hades. M.. M.
Arm Mand finder Medynk hos Alle. Moth.

294. Armod volder tit Kiv og Trætte.

295. Armod er en slem Leder (ɔ: Forleder, Frister).

296. Armod studérer, Rigdom jubilerer. Hr. Iver og 2, 75.

297. Armod staar ofte ved flittig Mands Dør, og inden for sjælden den komme tør.

298. Armod gjør Folk duelige, men Loven fromme (?). 1, 278.

299. Var ikke Armod, saa var ingen Kunst. 2, 75.

300. Armod er en god Skolemester. 1, 102.

301. Man kan ogsaa slide Silke af Armod. Gr. 102.
Mangen slider Fløjel for Armod. 1, 103. (ɔ: gaar i ældre, finere Klæder af Mangel paa Evne til at skaffe sig ringere og grovere).

302. Man hjælper sig med Armod, til man faar Fattigdom. (nordsællandsk).

303. Uforsynlighed er Armods Moder. 1, 124. Pouch.

304. Hvo Mere vil tære, end hans Plov kan ære, han kan sig for Armod ej nære. 1, 328.

305. Armod er Ødselheds Datter. V. S. O.

Overflødighed giver (stundum) Armod. 1, 327.

Han er kommen af Dynen i Halmen; af Ilden i Asken; fra Hesten til Asenet. 1, 105. (om den, som det er gaaet mér og mér tilbage for). — Slide Fløjel af Armod. V. S. O. (om den, som bruger det Bedste hver Dag, fordi han intet Andet har).

Armod har gjort Mange til Herrer og Mange til Betlere og Tyve. („den lærer Dyd og Last"). 1, 105. — Armod har gjort Mange til Horer og Tyve. 1, 105. — Mangen er from og gjør Godt i Armod, som vel blev en Skalk i Rigdom. 1, 103. — Meget Vand i Flasken, ingen Peng' i Tasken; om Vinter Kroppen bar, er visse Armod haard. 2, 75.

arm, Armod, se 158. 1391. 1974. 5316. 6523.

---

306. Egen Arne koger bedst. 1, 201.

307. [Det er] bedst at gjøre Ild paa sin egen Grue (ɔ: Arne). 2, 130. jvf. 1630.

Bedst brænder Ild paa egen Arne. H. Thomesen.

308. Egen Arne er Guld værd; er han arm, saa er han dog varm. 1, 201.

Egen Hærd er Guld værd. 2, 131.

309. Der er varmest næst Arnen. 1, 201.

310. Det er ondt at gjøre Ild paa kold Arne. Moth. (om at begynde paa bar Bund, uden Forskud).

Mange sætte Bo paa en kold Arne.

311. Man sidder altid bedst ved sin egen Grue (Arne). V. S. O.

At sætte Bo paa en kold Arne (ɔ: „at begynde en Husholdning med slet Intet").

Arne, se 442.

Ars, se Rumpe.

312. Art følger Art. 1, 30. 412.

313. Art tyder Art, om det saa er Hunde. M. M. jvf. 451.
Art tyder Art, og Trold føder Djævle. Sv. Gr.

314. Art vil ej af Art. 1, 312.

315. Det har en Art, at Soen slikker sig. 1, 41.
Det har en Art, naar Soen to'r sig. Gr. 107.

316. Det har ingen Art, at Gjøgen kukker paa bar Kvist. V. S. O.

317. „Arte dig, Kobbernagle! du est i Guld lagt (ell. sat)," sagde den fornemme Fru Kirstine til Hr. J. Muus, som var af ringe Herkomst, og hvem hun af Kongen var bleven tvungen til at ægte. (d. e. vogt dig for Overmod, vær beskeden!) 2, 251. (hun gav ham nemlig en Guldring, hvori en Kobbernagle var fæstet).
Der er ingen ret Art i dette Barn (ɔ: det har ingen gode Egenskaber, Gaver). V. S. O. — Det har ingen ret Art med hans Prædiken, Bønner m. m. V. S. O.

---

318. Arv bør frem at gange, medens Afkom er til. 1, 25.
Arv forgaar ikke, medens Afkom er til. 1, 25.

319. Arv beder Arv. 1, 25.

320. Hvo som tager ved Arv, tager ved Gjæld. 1, 25.
(Den, som arver den Afdødes Ejendom, maa svare til hans Gjæld eller „gaa fra Arv og Gjæld".)
Hvo der vil arve, skal og gjælde. 1, 25. — Gjælden er næste (nærmeste) Arving. Hedegaard.

321. Arvet Penning er snart ødt. H. Thomesen.
Arvet Gods lader sig snart fortære. 1, 26. — Arvegods er snart opædt. Gr.

322. Hvo der giver hen sin Arv, har hverken Tak eller Tarv. 1, 26.

323. Døden er det visseste Arvegods, Moth.

324. Den Kloges Arv findes i alle Land'. 1, 106.

325. Arvings Graad er halv Latter. 1, 25.

326. Den Syge gjør et galt Raad, der kejser Lægen til sin Arving. 1, 25 og 421.
Brug ej den Doktor i din Sygdom, som skal arve dig efter din Død. M. M. — Den gjør en gal Regning, som gjør Lægen til sin Arving. Gr. 2143.

327. Sig for Barnet, at Faderen er hængt, saa kræver det ej Arv. 1, 25.

328. Det er kun en halv Arving, som arver Forældrenes Gods, men ej deres Dyd. 1, 26.

329. Den farer vild, som tror, at hans Arving har ham kjær. 1, 25.

330. Der kommer gjærne (en) rund Arving efter (en) karrig Ejer. 1, 25. jvf. 12, 031. 8294. 403.

331. Lidet rækker til Hver, naar der er mange Arvinger. 2, 19.

332. Ilde adspurgt Gods kommer ej gjærne til tredje Arving. 1, 26. jvf. 11, 054.

333. Den arver bedst, som er Baaren næst.
Hvo der er næst Kisten, er nærmest Arving. 2, 19.

334. Ingen véd, hvo hinanden arver. („thi det er uvist, hvem af dem, der lever længst"). 1, 25.

335. Hvem der venter efter Arv, bliver gjærne narret.

336. Vil du efterlade dine Børn Arv, lad dit ærlige Navn være Hovedlod. M. M.

337. Ingen maa dræbe sig Arv til. 1, 25. (ɔ: „ikke forgive Andre for Arv eller føre Proces derom". Moth).

338. Enhver har fire Arvinger: Gud tager Sjælen, Jorden Legemet, Slægt Godset, Verden Rygtet. 2, 18.

339. Ingen dø'r arvingløs. 1, 26. Syv føjer til: „thi er der ingen Frænder, saa er der Kongen." Det [arveløse Gods] kaldes i vore Love „Danefæ", i de svenske „Dana-Arv".

340. Børn ere Herrens Arv. Ps. 127, 3.

At gaa eller sige sig fra Arv og Gjæld. Moth. — Han fik en god Arv dér (ɔ: „en stor Vinding uden Umage"). Moth. — Gaa i Arv efter En; gaa i lige Arv med (ɔ: tage Dél i Arv).

I mit levende Live tør (ɔ: behøve) I ikke at kives om Arven. 1, 25. — Jeg vil hellere levne mine Uvenner Noget efter min Død, end trænge til mine Venner i Live.

Maalesnorene faldt for mig paa yndige Steder, ja, min Arvelod er saare skjøn. Ps. 16, 6. — Den Arv, som man i Førstningen higer efter, skal ikke velsignes paa det sidste. Ordsp. 20, 21. — Dersom vi ere Børn, ere vi ogsaa Arvinger, nemlig Guds

Arvinger og Kristi Medarvinger. Rom. 8, 17. — Kjød og Blod kan ikke arve Guds Rige, ikke heller skal Forkrænkelighed arve Uforkrænkelighed. 1 Kor. 15, 50.
Arv, arve, Arving, se 269. 5066. 11, 729.

---

341. Et lykkeligt Æsel bær ofte en gylden Monstrants (ɔ: Kapsel med det indviede Brød), hvorfor man nejer og bukker. 1, 288.

Asenet bær Helligdom. 1, 467. (om en Uværdig, som er kommen til Ære).

342. Asenet graaner i Moders Liv, og er ej des klogere. 1, 15.

Æselet bliver graat i Moders Liv. Gr. 990. — Æselet fødes graat, og er dog ikke klogt. („om en gammel Mand, som bilder sig ind at være klogere end alle Andre"). V. S. O.

343. Det er ikke stort Under, at et Asen kan bære en Guldsæk.

Det er ej stort Under, at Asenet bær en Guldsæk (ɔ: at dumme og daarlige Personer have jordisk Rigdom). 1, 351.

344. Bær' Asenet end Vin, det drikker dog Vand. (om den Karrige, som ikke nænner at bruge, hvad han har). 1, 153.

Et Asen, som bærer en Guldsæk, men æder dog Tidsler. Moth.

345. Naar Æslet hentes til Slottet, da er der Noget at bære. Moth.

346. Der findes og Asener paa to Bén. 1, 57.

Der gaar mangen en Æsel paa to Bén. V. S. O. (Pouch: „mange Æsler").

347. Det er en underlig Strid, naar det ene Æsel skjælder det andet for en Sækkedrager. 1, 28.

348. Der er mange Æsler, som aldrig bære Sække til Møllen. Iris. jvf. 152.

Han forstaar sig derpaa, som Asenet paa Sækkepiben. Syvs Tillæg. — Et Asen i en Løvehud. Moth. (om den, som praler af, hvad han kan gjøre, og kan dog ikke udføre, hvad han paatager sig; ogsaa om den, som uværdig kommer til Ære). — Det ene Æsel skjælder det andet for Langøre. V. S. O. (om den, som bebrejder en Anden de samme Fejl, han selv har). — At skildre en Mule (et Muldyr) efter et Asen. Moth. (siges, naar

det, som gjøres, er lige saa ilde gjort, som det, hvorefter det gjøres).

Asen, Æsel, se 152. 640. 705. 903. 3308 fg. 3795. 4414. 5819. 12, 125 fg.

---

349. Han tækkes ej sin Slægt, som ligger i Asken (d. e. lever fattig og fortrykt). P. L. 659. jvf. 9112.

350. Ofte falder fattig Mands Ret i Asken. H. Thomesen.

Fattig Mands Ret kommer tit i Asken (ɔ: tabes, spildes). Moth.

351. Der vanker ikke Steg til Pirres, uden den falder i Asken. Gr. 2845.

Der vanker ikke Steg for Narre, uden den falder to Gange i Asken. K. 1331. (K. 936: „Steg til Stodderen, uden...“).

352. Den Rige i Tasken — den Fattige i Asken. Moth.

353. Under hvid Aske ligger ofte gloende Kul. 1, 397.

354. Hvo der koger paa Brandene, skal rede Mad i Asken. Moth.

Hvo der koger paa Brandene, retter an i Asken. 1, 41 og 233.

355. Saa længe slaar man Vand paa Aske, at der bliver Lud af. 2, 79.

At slaa Vand paa Asken, naar Huset er opbrændt (ɔ: „man skal modstaa det Onde, førend det tager Overhaand“). Moth.

356. Aske-Brud (en skidenfærdig Kvinde) bliver aldrig kirke-prud (ɔ: „skjøn i Kirken“). 2, 65. (1, 87: „Kirke-Brud“).

Det er faldet i Asken for ham. Moth. — At falde af Asken i Ilden. 1, 323. (om den, hvis Tilstand forværres).

Han lægger Byen i Aske (brænder den af). — Gaarden ligger i Aske (er afbrændt). — Ilden ulmer under Asken (om en Gjæring eller lønlig Uro og Bevægelse). — Han gjorde Bod i Sæk og Aske (ɔ: angrede sin Synd, omvendte sig). V. S. O. — Jeg ærer hans Aske (ɔ: ærer ham i hans Grav). V. S. O. — Han rejste sig igjen som Underfuglen Fønix (Palmefuglen), der opstod forynget af sin Aske.

Alle Mennesker ere Jord (Støv) og Aske. Sir. 17, 32. (1 Mos. 18, 27). — Jeg har tæret Aske som Brød og blandet min Drik med Graad. Ps. 102, 10. — Han bedækkede sig med Sæk (ɔ: Sørgedragt) og sad i Aske. Jon. 3, 6. (jvf. Esters B. 4, 1).

Aske, se 3993. 4300 fg. 5973.

---

357. Du skal ej attraa det, du ej kan faa. P. L. 892.
Begjær ikke det, du kan ej faa. 1, 488. — Det er Skarn, at stræbe efter det, man ej kan naa. Moth.

358. Hvo for Meget vil begjære, maa ofte Alt undvære. V. S. O.

359. Man faar ikke alt det, man jager efter. 1, 49.
Stræb efter det Høje, og du skal naa det Middelmaadige.

360. Mangen stræber efter det, (som) hannem (ham) dræber. 1, 182.

361. Det man adlyster (attraar), kommer ikke (ell. aldrig) for snart. 1, 295.

362. Hvo som attraar en Vogn af Guld, han faar en Lundstikke. P. L. 347. (Udg. 1515: „han fanger sagte (ɔ: sagtens, vel, i alt Fald) en Lundstikke“).
Den, som en Guldvogn eftertraar, en Lundstik han dog visselig faar. Kæmpevise. (om den, som har et stort Maal). jvf. 4242. — Hvo som stræber efter en Guldvogn, faar i det Ringeste Lundstikken af Elle. 1, 110. (1, 172: „faar dog Lundstikken“). — Tragt efter en Guldvogn, saa faar du Lundstikken. Gr. 2728. (den, der begjærer Meget, faar Noget).

363. Agt kommer ikke alt (altid) i Pung. P. L. 493. jvf. 12, 109.
Agt kommer ej alt i Pung; somt (ɔ: noget) løber uden om. 1, 172. („Man faar ikke Alt, hvad man venter og attraar“. Moth. „Ethvert Anslag lykkes ikke.“ V. S. O.). — Vi have Meget i Agt, men Gud haver det i Magt. Pouch.

364. Mangen agter langt og kommer (Pouch: „vinder“) stakket. P. Enevoldsen og 2, 69. („om den, som ikke fører til Ende, hvad han har sat sig for“).

365. Til Hov', i Kjærlighed og Jagt, hver faar ej det, han har paa Agt. 1, 173.
Til Hove, paa Jagt, i Kjærlighed faar Ingen det, han agter. 1, 220.
Tragter efter det, som er oven til, ikke efter det, som er paa Jorden! Kol. 3, 2. — Kjødet begjærer mod Aanden, men Aanden mod Kjødet; og disse ere hinanden modsatte, saa at I ikke kunne gjøre, hvad I ville. Gal. 5, 17.

366. Ave er god, naar den kommer i Tide. 1, 457.
367. Bedre er gammel Ave, end ingen. 1, 457. Pouch.
368. Ave er god, naar Mad er med. 1, 457.
369. Ave og Ast (ɔ: „Kjærlighed“. Syv) gjør frels (= fri) og fast.
370. Var ikke Ave, da gik Verden af Lave. 1, 457.
371. Hvor ingen Ave er, dér er ingen Ære. 1, 458.
Ave føder Ære. 1, 458. — Dér som ingen Ave eller Lærdom er, dér er ingen Ære. Ped. Plade.
372. Hvad Eva syndede, skal Ave gjøre godt. F. F.
373. Hvo aveløs lever, han æreløs dø'r. 1, 458.
Hvo som vorløs (el. vordløs ɔ: ligegyldig, af vurde, vorde = ænse, bryde sig om) lever, han æreløs dø'r. P. L. 872.
374. Som man aver sine Børn, saa haver man dem.
Holde En under Pisken (ɔ: holde ham strængt i Ave). Moth.
Ave, se 98. 2383.

---

375. Avind staar tidlig op.
Aaven (Avind) riis (ɔ: rejser sig, begynder) aarle. P. L. 777 og 1031.
376. Avind dø'r ikke, men de Avindsyge. 2, 112.
377. Avind bo'r (ell. kommer) ikke i øde Hus. („den Fattige har ikke mange Misundere“). 1, 174.
378. Avind var aldrig god Talsmand. 1, 175.
379. Avind er (en) øm Byld om Hjærtet. 1, 175.
380. Nidsk er bidsk. 1, 175.
381. Avind æder (ell. tærer) dér, hvor den bo'r. I, 175.
382. Nid er som Træormen, der fortærer det Træ, den voxer i, og ellers intet. 1, 175.
383. Rust æder Jærn, og Avind ædèr sig selv. Moth.
Avindsyg æder sig selv, som Rust Jærnet. 1, 175. — Had og Avind æder Hjærtet op, som Rust æder Staal og Jærn. P. Plade.
384. Var Avind en Feber, da var al Verden syg; var den en Pest, da var Verden [for] længe siden uddød. 1, 175.
385. Hvad Sygdom er for Legemet, er Avind for Sjælen. 1, 175.

386. Nid bliver født til Hove, opfødt i Kloster, død i Hospital. 2, 112.

387. Jo større Avind, jo bedre Trevned (Trivsel ell. Trivelse). 1, 174.

388. Gaar Lykkens Vogn godt, da hænger Skarn og Avind ved Hjulet. Moth.
Gaar Vognen vel, saa hænger Nid som Skarn ved Hjulet. 1, 174. — Gaar Lykkens Vogn vel, saa hænger Nid og Skarn ved Hjulet (ɔ: Lykken fremkalder Misundelse). V. S. O.

389. Hvo ej har Avind, har ej Lykke. 1, 175.

390. Avindsfuld plages lige saa meget af anden (ɔ: en Andens) Lykke, som af sin egen Ulykke. 2, 112.

391. Ussel er den Mand, som Ingen avindes. Moth.

392. Bedre er Avinds Plage, end (at) ynkes og klage. Moth.
Bedre er Avinds-Plage end Ynke-Klage. 1, 174.

393. Tandløs Kælling bær' Avind ved, at Andre faa Mad. 1, 174.

394. Det er Avinds Gave (ɔ: til det Onde), naar der er Brød i den ene Haand og en Stén i den anden („som da Saul gav David sin Datter Mikal til Hustru," 1 Sam. 18, 21). 2, 98.

395. Avind bøjer sig for gammel Vedtægt mér, end for Vilkaar. (f. Ex. at den ældste Søn skal have Forældrenes Gaard).

396. [Det er] ondt at raade og (at) ræddes for Avind. 1, 332.

397. Avindsfuld mener, at hans Nabos Skade er sit (ɔ: hans eget) Gavn. 1, 175.

398. Avindsfuld sér ej lavt, men op ad til høje Ting. 1, 174. („Misundelse følger paa stor Lykke". Moth).

399. Avindsfuld gnaver paa Andre, men saarer sig selv. 1, 175.

400. Avindsyg (ɔ: den Avindsyge) er sin egen Bøddel. 1, 175.

401. Avind er en udydelig Ting; under Skjoldet giver hun Sting; thi kan man sig ej vare. Rimkrøniken.
Du falmer vel ej deraf, at man sér paa dig. Moth. (siges til den Avindsyge). — Han tygger ham med Avindstand (bagvasker

ham). V. S. O. — Føre Avindskjold imod sit Fædreland. Moth. (om en Landsforræder).

Han er saa avindsyg som en Hund. V. S. O. — Har du ingen Avindsmænd, da gaar det dig ilde; har du for mange, da gaar det dig endnu værre. 1, 175.

Avind er Raaddenhed for Benene (ɔ: Bénedder). Ordsp. 14, 30.

Avind, Nid, se 1478.

---

402. Avl følger Vild (Baade, Fordel), vorder den ej spild (spildt). P. L. 439. (Der er Fordel forbunden med Agerbrug, naar Sæden ikke spildes ved Skjødesløshed eller fordærves af vedholdende Regn eller Tørke).

403. Man skal og avle det, [som] ilde skal ødes (ell. fortæres). P. L. 457 og Syv 1, 329. jvf. 12, 031.

404. Avl (Avlingen) æder sig selv op, dog æder Husbonden med. 1, 7.

Megen Avling, mange Ædere. 1, 7.

405. Hvo pløjer med Stude og høster med Gude (Drenge), hans Avling staar længe ude. 2, 6.

At avle det hjem, som Andre have saaet (ɔ: have alt Gavnet af en Andens Arbejde"). Moth. — Han vil avle det, han ej har saaet (ɔ: han vil ikke blive ved, hvad han har lært og forstaar). Moth.

---

406. Alle Ting ere gode, men Baaden er bedst. P. L. 756. (Udgaven 1515: „Hver skal være sig selv kjærest" = „Hver er sig selv nærmest"). jvf. 7003.

Alting kan være godt nok, men dog er Baaden bedst. Gr. 125. jvf. 7501.

407. „Alle Baade[r] hjælpe," sagde Soen, hun greb en Myg. P. L. 803. jvf. 7521.

408. Det, [som] dig gavner og Ingen skader, er en gylden Baade. 1, 26.

409. Bedre er Skade, end Aager og skammelig Baade. 2, 2.

410. Uretfærdig Baade er lige ved Skade. 1, 26.

411. Hvo som tager en billig Baade, giver sin Næste en Almisse. 1, 228.

412. Hvo Fordel vil have, maa Fordel give. 1, 119.

413. Liden Fordel gjør tit stor Skade. 1, 26.

414. Man skal fire (hæge, frede) den Stub, man har Ly af (ɔ: ære den, man har Gavn og Fordel af, paaskjønne enhver Tjeneste og Velgjerning). 1, 145 og 426.

Han skummede Fløden (ɔ: tog det Bedste, havde mest Fordel deraf). — Kjeld bad, at du skulde ikke smøre dig. 2, 20. — Han bager det, jeg degnede (= dejnede, lagde Dej til). 1, 145. (om den, som gjør sig Fordel paa en Andens Bekostning).

Tit gjør En Gjerningen og en Anden gaar af med Baaden. 1, 146.

Baade, se 11, 056.

---

415. Bag i Baaden sidder Skipperen. Gr. 127.

416. Sjælden kommer det Bedste bag. Syvs Tillæg.

417. Bag efter spiller Sladder. (hjælper ingen Indvending). F. F.

418. Han skal (vil) med, om han end skulde løbe bag efter. 2, 61. jvf. 72. 80.

419. Bagdør skæmmer Huset.

Han gik bag fra sit Arbejde (gik derfra med Skam). — Han kom bag paa ham (overraskede ham, kom uventet). — Han har Noget i Baghaanden (nogle Skillinger at ty til, naar det kniber). — Jeg skål komme efter dine Baghæle (ɔ: banke dig dygtig af). Moth. — At sætte En i Baghammelen (ɔ: ødelægge Ens timelige Velfærd). Moth. — Man saa' ham sidst bag (ɔ: han flygtede). 2, 80. — Fyren slaar bag op eller sætter sig paa Bagbenene (viser sig stridig, gjør Modstand). — Han sætter (ell. vender) bag for og for bag (ɔ: vender op og ned paa; ogsaa: bærer sig galt ad).

Bag efter kommer tyndt Øl. 1, 445 og 2, 271. (om et Raad eller en Formaning, som gives saa sént, at man ikke kan gjøre Brug deraf). Det skriver sig maaské fra de Gamles Gilder, hvor Gjæsterne ofte bleve berusede af stærkt Øl, og siden maatte nøjes med, hvad man vilde give dem. Der siges ogsaa: det kommer bag efter som tyndt Øl. — Bag efter (for silde) drog de Adser af Ovnen, da han var halv brændt. Moth. (om den, som vil oprette det Forsømte, eller gjøre det godt igjen, som er gjort ilde).

Bag, bag efter, se 72. 80. 9378.

---

420. Der er ingen Lægedom ved Bagvaskerens Bid. 1, 28.

421. Bagtaleren har Djævelen paa Tungen, men Tilhøreren (som tror hans Ord, har ham) i Ørene. 1, 28.

422. Der var ingen Bagtaler, hvis der Ingen var, som hørte paa ham. 1, 28.

423. Bagtale gjør Kvale (baade for den, som bagtales, og for den, som bagtaler Andre). 1, 30.
Klafferi og Løgn gjør Hjærtet at bløde og værke. Syvs Tillæg.

424. Bagtale lutrer og skærer, Dyden er dens Sæbe. 1, 76.

425. Bagtal frit, der hænger jo altid Noget ved. 1, 29.
Smør dygtig paa! der bliver altid Noget hængende.

426. Bagtale skiller (bryder) Venskab. 1, 28.

427. Hvo der taler ilde om Kvinder, véd ej, hvem han havde til Moder. 1, 238.

428. Bedre at straffe, end klaffe. 1, 212.

429. Hvad agter jeg om Hundeglam! Mig Ære, men den Klaffer Skam! 1, 29. jvf. 798.
Hvad skader det ham, at en Hund gøer ad ham? V. S. O. — Ædel Mand agter ej Hundeglam (ɔ: ænser ej slette Menneskers Bagtalelse og Skjældsord, og hævner sig ikke derfor paa dem). Moth.

430. At tie er ofte største Kunst; at klaffe meget, gjør Ugunst. 2, 20.

431. Klaffer og Ridderrød føre Mangen i stor Nød. 2, 20. (af den saa kaldte „røde Ridder“ i Eventyrene om Kong Artus ell. Arthur og Hr. Vigolais).

432. Tand for Tunge er ingen Last? med Klaffer har Mangen sin Lykke bortkast'. Ordsprogspsalme. jvf. 10, 087 fg.

433. Mangen gjør meget Spad (Saad ell. Sodd, Suppe, navnlig Kraftsuppe) paa lidet Kjød (ɔ: bagtaler En, ved at forstørre hans Fejl og udlægge hans Handlinger til det værste).

434. Eemen (imedens, saa længe) en Mand er unævnt, da er han uskjændt (uskjændet). P. L. 353.
Unævnt bliver uskjændt. 1, 242. — Mens man er unævnt, er man uskjændt. Gr. 1814.

435. Man kan ilde vare sig for Myg og Fluer om Sommeren og for Bagtalere i sit Levnet. 1, 29.

436. Det Smukke (ell. Gode), som man ej kan gjøre efter, det sværter man. 1, 29.

Hvad jeg ikke kan (ell. vil) efterligne, det vil jeg laste.

437. Den, som gjærne vil fortale en Anden, han faar selv at drikke den samme Skaal tit og ofte. Ped. Plade.

438. Blandt Torn og Tidsel er bedre at bade, end sig med falske Tunger belade. 2, 20.

439. Bagvaskerens Ord er som Slag, og de gaa dybt i Livet. Ordsp. 18, 8.

440. Naar Træet er fortæret, slukkes Ilden; og naar der ingen Bagvasker er, stilles Trætte. Ordsp. 26, 20.

441. Naar Trine, Maren, Mette hinanden Stævne sætte, om hende, ham og dette de véd at sammenflette.

At lade En gaa igjennem Heglen (ɔ: tale ilde om ham paa hans Bag). Moth. — At have En paa Rækkenagle (ɔ: „tale ilde om ham"). V. S. O.

Hvo ej straffer Klafferi og Skvalder, han hører det gjærne. 1, 28. — Tal ej ilde paa (om) den Døde og Fraværende! 1, 29. — Af Bagtale bør kun den hundrede Part troes. 1, 30. — Bagtale gjør, at en Anden bedrer sit Levnet („ligesom Slangegift kan tjene til Lægedom"). 2, 20. — Lev saaledes, at man ikke tror Bagtale om dig! 2, 20. — Det er saa ondt, for Ord' at komme, og saa for falske Munde; de ere saa Mange, der sige af det, de aldrig bevise kunde. 2, 20.

Bagtal ikke en Tjener for hans Herre, for at han ikke skal bande (forbande) dig, og du (skal) bære Skyld. Ordspr. 30, 10. — Holder Eders Tunge fra Bagtalelse! Visd. 1, 11. — Øretuderen besmitter sin egen Sjæl, og hvor han er til Huse, skal han hades. Sir. 21, 30.

---

442. Arne-Bande bider bedst. P. L. 787. (ɔ: Banden og Skjælden mellem dem, der sidde ved samme Arne eller daglig leve sammen, og som skulde bedst forliges. 1, 79. Ogsaa: man tager sig det mest nær, at Ens Husfolk eller Naboer vise Uvillie). — I den svenske Udg. af P. L. staar: Vens Bande bider værst.

443. Bande (Skjældsord) uden Sag bider ej Øje ud, uden Næve følger med. 1, 78. jvf. 3971.

Bande bider ikke Øje ud, med mindre Næve følger efter. Moth. — Bande bider ikke i Skind, uden Haand følger med. Gr. 132. — Bande slaar ikke Øjet ud.

444. Saa er Bande, som Bi (ell. Bier): ud én og ind ti. P. L. 986. (Forbandelser og Skjældsord gjengjældes som oftest rigelig af den, mod hvem de bruges, ligesom Bier flyve talrigere tilbage til Kuben, end de fløj ud af den; eller maaské rettere: den lidenskabelig Ophidsede vilde fremføre langt flere Skjældsord, end han gjør, ti for én, hvis han kunde have dem paa rede Haand).

Bande er ligesom Bi: naar én flyver ud, flyver ind ti. Pouch.

445. Trangløs Bande søger sin egen Pande (ɔ: unyttige Eder skade den, som fremfører dem). 1, 79.

446. „Du maa tro mig paa mit Ord," sagde Manden, „for jeg bander, Fanden ta'e mig, aldrig." R. 628.

447. Kryb i Ovnen og band; kryb saa ud igjen og hav det selv! 1, 79. (om den, som ønsker Ondt over Andre).

Det er ingen Sag at sidde i Ovnen og bande Kongen. K. 485. (slaa Knep eller Knips i Lommen).

Han satte en Trumf derpaa (ɔ: han bandede derpaa).

Han taler ej om Gud, uden naar han bander (ell. sværger). 2, 58.

Hvo som bander sin Fader eller sin Moder, hans Lampe (Lygte) skal slukkes midt i Mørket (ell. i Bælgmørke). Ordsp. 20, 20. — Hvo som bander sin Fader eller sin Moder, skal miste sit Liv. 2 Mos. 21, 17. (jvf. Ordspr. 30, 11; 3 Mos. 20, 9 og 5 Mos. 27, 16). — Naar en Ugudelig bander Satan, da bander han sin egen Sjæl. Sir. 21, 29.

bande, Bander, se 550.

---

bange, se Frygt.

448. Barmhjærtighed er ej Kræmmere eller Aagerkarle nyttig. 1, 30.

449. Øl og Barmhjærtighed kommer sammen (1, 74) eller: følges gjærne ad. (i Fuldskab blive Folk ofte medlidende). V. S. O.

450. Barmhjærtighed sér til Nøden, ikke til Aarsagen eller Personen. 1, 30.

Han er barmhjærtig som Tjæreby Tyr: han lod Køerne ride sig ihjel. 2, 21.

Der er ogsaa en Øllebrøds-Barmhjærtighed ell. Kjærlighed (som vises i Utide).

Guds Barmhjærtighed har ingen Ende. 2, 272. (Jer. Begræd. 3, 22). — Den, som forbarmer sig over de Elendige, er lyksalig. Ordsp. 14, 21. — Som Guds Majestæt er, saa er og hans Barmhjærtighed. Sir. 2, 18. — Barmhjærtighed mod en Fader skal ikke glemmes. Sir. 3, 13. — Hvo som øver Barmhjærtighed, laaner sin Næste. Sir. 29. 1. — Salige ere de Barmhjærtige, thi dem skal vederfares Barmhjærtighed. Matth. 5, 7. — Barmhjærtighed træder frimodig for Dommen. Jak. 2, 13. — Ligesom en Fader forbarmer sig over sine Børn, saaledes forbarmer Herren sig over dem, der frygte ham. Ps. 103, 13.

Barmhjærtighed, se 9881. 9930. 12, 105.

---

451. Barn braa'r efter (slægter paa) Ætten. 2, 22. jvf. 95. 313. 1251. 3145. 8645. 9128. 4551. 5346.

452. Barn kærer (klager over), hvad det faar, og siger ej, hvad det gjør. P. L. 390. (vil ej gaa ved, at det har fortjent Straffen, det lider).

Barn kærer, det faar Hugg, men siger ikke, hvad det bryder. 1, 417 efter Chr. Pedersen. — Barnet klager, at det har faaet Hugg, men ej hvorfor. 1, 460.

453. Barn skal have Drikke som en Falk, Hugg som et Asen, Føde som [et] Nød og Klæder som en Væder. P. L. 94. (om den alt for strænge, næsten umenneskelige Børnetugt i gamle Dage). jvf. 10, 660 fg. 3403.

454. Barn er ondt Boskab i nyfæstet (ell.: nysat) Bo. 2, 23. (om et Barn, som fødes for tidlig efter Brylluppet).

455. Barn leger af fuld (ogsaa: trinder ell. trind) Bug, og ej af favre Klæder. 1, 128 og 230.

Ej glædes Barn ved bold (smuk) Kjortel, som ved fuld Bug. H. Thomesen. jvf. 1060. — Barnet lever af mæt Bug, og ej af fagre (favre) Klæder. V. S. O.

456. Kjært Barn gjør Sorgen tung („naar det kommer i Vaade." Syv). 1, 31.

457. Barnet véd ikke Maal paa sin Mave.

458. Viis Barn i By, og gak selv efter. P. L. 293.

Naar man skikker Børn ad By, kan man selv gaa bag efter. (fordi Barnet behøver Tilsyn, eller fordi det sjælden udretter sit Ærende, som det skulde.)

459. Giv Gris, naar den grynter, og Barn, naar det græder. saa faar du favr Gris og fúlt Barn. 1, 326. jvf. 2847.

460. Lad Barnet have sin Villie, da græder det ej. P. L. 530.

Naar Barnet faar sin Villie, saa græder det ikke. 1, 486, — Naar Børn og gamle Folk faa deres Villie, saa græder de ikke. F. F. — Egenvillie (Selvraadighed) gjør ondt Barn. 1, 82.

461. Bedre er det, at Barn græder, end gammel Mand. 1, 35 og 460.

Bedre, at Barn græder, end at Moder sukker. Moth. (det er til Barnets Vel, at det holdes i Tugt og Ave, men til dets Fordærvelse, at det overlades til sig selv). — Det er bedre, at Børnene græder over Forældrene, end at Forældrene græder over Børnene. Sv. Gr. 3, 218. (Angel).

462. Ilde er det Barn brændt, der ikke maa græde. H. Thomesen. (Rimeligvis skal der i Stedet for „brændt“ staa: „baart, baardt ell baardet“ (jvf. P. L. 283), der betyder „slaaet“).

463. Hvert Barn er ej sin Davre ligt. (nogle Børn trives bedre end andre). 2, 23 og 91. (eller: alle Børn ere ikke lige gode og Føden værd; spise ikke heller lige Meget).

464. Gjærne glædes Barn mod bolde (smukke) Klæder (ved at se dem i Møde eller vente dem). 1, 230.

Ee (ɔ: altid) glædes Barn gén (ved) bolde Klæder. P. L. 176. (Udg. 1515: „ved bold Kjortel“).

465. Gjærne bliver mudet Barn mildt. 1, 40. (Mude=Gave; altsaa naar det faar Sukkergodt eller andre Foræringer).

466. Toet Barn er (ell. har) Mad i Vaane (ɔ: i Vente). P. L. 303. (naar Barnet er bleven vasket og klædt paa, venter det at faa noget at spise).

467. Saa er Barn i By bært (ɔ: artig, net), som [det] hjemme er lært. P. L. 332. (om Opdragelsens Indvirkning paa Børns Forhold iblandt Fremmede). P. L. 279 og 990: Saa gjør Barn i By, som o. s. v. jvf. 2526.

Saa er Barn i By, som hjemme lært. Gr. 1119.

468. Skik dig saa i dine Børns Nærværelse, som de skal skikke sig i din Fraværelse. M. M.

469. Skurvet Barn vil ej gjærne kæmmes. 1, 422 og 459.

470. Man tager ej Børn og gjør strax gamle Karle af. (de maa først lære Noget). 1, 459.

471. Giv (ell. „man skal give“) det hvide Barn saaledes, at det sorte ikke græder. 1, 33. (man skal ikke gjøre Forskjel og foretrække det ene Barn for det andet).

472. Hvo der tager Barnet ved Haanden, tager Moderen ved Hjærtet. 1, 35. H. Thomesen.

473. Kast ikke Barnet ud med Løven. (ɔ: Badet eller Badevandet, hvori Barnet er toet). 1, 53 og 304. (forkast ikke det Gode med det Slette, fordi enhver Ting har sine Mangler, som man vel skal have Øje for).

Man kaster ikke Barnet bort, fordi det er urént. 1, 34.

474. Godt Barn kvæder gjærne favr Vise, og ondt Barn kvæder fúl (styg) Vise. P. L. 807 og 1019. (jvf. Matth. 12, 34).

475. Det er endnu det bedste Barn, som straffer sig selv. Ped. Plade.

Det er et godt Barn, der slaar sig selv. Moth. — Det skal være et godt Barn, der aver sig selv. 1, 457. — Det er et godt Barn, der kan lege for sig selv. K. 712.

476. Sax gjør Barn („Barnet“ 1, 34) blindt og Kniv énøjet. P. L. 415.

477. Nattegammelt Barn er ogsaa Barn. 2, 23.

478. Syv Aars gammelt Barn er snart at lokke. P. L. 974.

Børn ere snart lokkede. 1, 35. — Børn og Kvinder ere tit snart lokkede. 1, 433.

479. Syv Aars gammelt Barn er kvemt (bekvemt) til Embede (ell. Haandværk). P. L. 318.

Syvaarigt Barn er kvemt til Embede. 1, 34. — Hvert syv Vintre gammelt Barn vil sig selv bedst. P. L. svensk Udgave.

480. Børn skjøtte ej (ɔ: regne ikke), hvad Skjæppen koster. 1, 35.

481. Naar Barnet er dødt, er Svogerskabet glemt og Fadderskahet ude. 1, 399. Pouch. (Det anvendes ogsaa ved andre Lejligheder, hvor man træder ud af en Forbindelse, ansér en Forpligtelse for hævet o. s. v.).

482. Har man ingen Glæde af dem, saa har man heller ingen Sorger. K. 78. (siges til Trøst for dem, hvis Børn dø). jvf. 4386. 8494.

483. Ene Barn, Sørgebarn. (især naar det er bleven forkjælet). 1, 31.
Ene Barn er Sorgens Barn.

484. Børnesorg. Der er Flere, som maa have dette Tilnavn, end Sigvald Børnesorg alene. 2, 23.

485. Hjemmevant Barn, hos Fremmede Skarn. 2, 23.

486. Børnelader hos et Barn er et godt Tegn. 1, 34.

487. Sjælden kommer det Barn i Barm, som ej har været i Arm. P. Enevoldsen. jvf. 7083.
Det kom aldrig i Barm, som ej var i Arm. 2, 23.

488. Stik en anden Mands Barn i Barmen, det kryber ud af Ærmet. 1, 33.
Ingen stikker (ell. lægger) saa en Andens Barn i Barmen, at jo Foden stikker ud. 1, 134. — Ingen stikker fremmed Barn saa dybt i Barmen, at jo Benene hænge uden for.

489. Vittige Børn, gamle Gjække. 2, 21. („de meget vittige," siger Syv, „blive enten galne eller ej gamle").

490. Vittigt Barn har altid Brød i Munde. 2, 21.

491. Gode Børn ere ej for mange. 1, 31.

492. Saa mange Børn, saa mange Velsignelser. F. F.

493. Det er Sæd, at Barn gjør Barnegjerning. P. L. 598.
Børn er Børn, og Børn gjør Børnegjerninger. (Syv føjer til 1, 34: „somme Tider til de ere 24 Aar"). — Det er Børneværk. Moth. („om det, som er ubetænksomt og urimeligt").

494. Naar Barndommen er forbi, bliver tit Barnagtighed igjen. 1, 34.

495. Barnehaanden er snart fyldt. H. Thomesen og 1, 35.
Det er Lidt, der kan fornøje Børn. Gr. 114. — Det er en ringe Ting, som kan glæde et Barn. V. S. O.

496. Blinder (blind) er Barnemave. P. L. 135.
(Barnet sér sig ikke for, er uforsigtig med, hvad det spiser).

497. Jo flere Børn, jo flere „Fadervor"; jo flere „Fadervor", jo større Velsignelse. svensk.

498. Børn er fattig Mands Rigdom. (Syv 1, 32: „de sidde om Bordet som Oliegrene, dog at Faderen næppe kan faa Haanden i Fadet for dem" jvf. Ps. 128, 3).

499. De Fattige have Børnene, de Rige have Føden til dem.

500. Smaa Børn træde Moderen paa Forklædet; store Børn [træde hende] paa Hjærtet. F. F.
Smaa Børn træde Forældrene paa Skjødet, men store paa Hjærtet. A. S. Vedel.

501. Smaa Børn, smaa Sorger; store Børn, store Sorger. 1, 31.

502. Barnesorgen varer (ell. er) stakket. 1, 35.

503. Børn ere vis Sorg, men uvis Glæde. Moth.

504. Store, rige og vise Folks Børn ville ej vel lykkes (?). 2, 21. (Syv føjer til: „f. Ex. vore første Forældres førstefødte Søn Kain, Ciceros Søn, Hemmingsens hos os og mange Andre“).

505. Børn hittes ikke ved en Høj. (1, 31: „de koste Moderen andet,“ nemlig Smerte).

506. Børn skal man ikke fortælle uden hvad man vil høre igjen. Gr. 147.

507. Det er ikke godt (ell.: „det er ondt“) at skulle sidde under sine Børns Vinger. Gr. 149.

508. Hvor man ikke har gammelt Folk, dér sætter man Børn paa Bænke (ogsaa: „til Højbords“). 1, 13. (om dem, der i en alt for ung Alder komme i en selvstændig Stilling eller faa Magt og Indflydelse).

509. Naar der intet Barn var, hvortil da en Hovmester?

510. Ee (ɔ: altid) voxe Børn, dog at (ɔ: enddog, endskjønt) de drikke Vand. P. L. 180.

511. Hvo ej har Børn, véd ej, hvorfor han lever. 1, 116.

Han er sin Moders Søn. Moth. (om et uægte Barn). — At have et Barn paa Bankestokken („om en Kvinde, som begynder at lave til Barsel“). V. S. O. — At have Barn under Bælte. V. S. O. (om en frugtsommelig, især ugift Kvinde). — Der skal Mange dø, inden hendes Børn blive faderløse. (om en ukysk Kvinde). — Det er et Barn, som er gûl om Næbbet og grøn om Hagen. 2, 22. — Godt er [det] at have traadt (slidt) sine Børnesko. P. L. 298. (at være kommen til Skjels Aar og Alder, ikke længer at være Barn, men voxen). — Han er intet Lokkebarn mere. Moth. — Han har endnu ikke rystet Barnet af

Ærmet (ɔ: er barnagtig). — Det kan du bilde Børn ind. F. F. — Af Børn blive gamle Folk. 1, 414. — Han har hverken Børn eller Noget. (derfor kan han sagtens komme ud af det). sællandsk. — Han bliver længe Barn (ɔ: „aldrig rigtig klog“). Moth. — Han er et stort Barn. Moth. — Han er Hælvten Barn og Hælvten Olding (ɔ: upraktisk, kejtet, men meget udviklet i aandelig Henséende). — Han taler som en Mand og bliver hørt som et Barn (ɔ: „har ingen Myndighed“). Moth. — Han er vant dertil fra Barns Bén af (fra den spæde Alder af). — Han stræber som et Barn i Vuggen. O. Lade. — Han er saa uskyldig som et Barn i Moders Liv (fri for det, han beskyldes for). — Hun er (gaar) med Barn (ɔ: er frugtsommelig); i Barns Nød (ɔ: har Fødselsvéer). — Han gaar i Barndom (om en Gammel, som ikke er ved sin fulde Sans). — Kunster, Videnskaber o. s. v. vare endnu i deres Barndom (ɔ: lidet udviklede).

Et godt Barn gjør sin Fader glad, et ondt sin Moder beskæmmer. Rimkrøn. (jvf. Ordsp. 10, 1). — Som Du er mod dine Forældre, saa blive dine Børn mod Dig. 1, 32. — Børn blive mesten (ɔ: for det meste) værre, faa bedre end Forældrene. 1, 32. — Børn gjøre (volde) baade Glæde og Sorg: gode Børn største Glæde, onde Børn største Sorg. 1, 31. — Børn ere en Gave af Gud. — Størst Ærbødighed skyldes Barnet. — Man giver ofte et ondt Barn det største Stykke („for at stille dets Ondskab“). 1, 384. — Lade I ikke Eders Børn lære det Gode, saa lære de det Onde. P. Plade. jvf. 6007. — Børn maa ikke forsømmes eller forarges. P. Plade. — Skal et Barn blive til Noget, er det alt (ɔ: altid) for Meget, i hvor Lidet Faderen efterlader; skal det blive til Intet, er det alt (altid) for Lidet, i hvor Meget han efterlader det. 2, 82. — Det er kun et Barn, som ej kjender (ell. kan gjøre) Forskjel paa Højre og Venstre (jvf. Joel 4, 11). 2, 21. — Sér man Børn ej ranke ridende, saa sér man dem ej usle skridende. Sér man dem ej blanke ride, saa sér man dem ej Modgang lide. 1, 31. (en ringe Trøst til Forældre, som ingen Børn havde). — „Sér du ikke din Datter age udi gylden Karm, saa sér du hende ikke heller komme hjem med brudden Arm.“ (skaansk). — Intetsteds var Roserne saa røde, og intetsteds var Tornene saa smaa, og intetsteds var Dunene saa bløde, som dem, vor Barndoms Uskyld hviled' paa. J. Baggesen.

Børnebørn ere de Gamles Krone, og Børnenes Pryd (ell. Ære) er deres Fædre. Ordsp. 17, 6. — Ét retfærdigt Barn er bedre, end ellers tusende; og at dø barnløs er bedre, end at have ugudelige Børn. Sir. 16, 4. — Det er bedre, at Børnene

bede dig, end at du skal se hen til dine Sønners Hænder. Sir. 33, 25. — Børn, som fødes af ulovligt Samleje, ere Vidner mod Forældre om deres Slethed, naar deres Prøvelse kommer. Visd. 4, 6. — Uden I omvende Eder og blive som Børn, komme I ingenlunde ind i Himmeriges Rige. Matth. 18, 3. — Vorder ikke Børn i Forstand, men værer Børn i Ondskab! 1 Kor. 14, 20. — Da jeg var et Barn, talede jeg som et Barn, tænkte jeg som et Barn, dømte jeg som et Barn; men da jeg blev Mand, aflagde jeg det Barnagtige. 1 Kor. 13, 11.

Barn, Børn, Barndom, se 340. 549. 1383. 1413. 1687. 2055. 2714 fg. 3204 fg. 4809 fg. 5874. 6508. 6550. 6865. 8000. 9594. 11, 661.

---

512. Den bedder, som vedtør (ɔ: trænger), og den veder ell. vider ham Bøn (ɔ: bønhører ham), som vil. P. L. 494.
Den bedder, som vedtørv, og den vægrer (nægter, siger Nej), som vil. 1, 48 og H. Thomesen. — Den bedder, som vedtørv; den giver, som haver. 1, 140.

513. Ondt at bede En om Noget, men værre at bede en Uværdig. 1, 48.

514. Ondt [er] at bedes det, hver Mand lyster, og værre at faa [det]. 1, 49.

515. En god Beder skal have en god Syniere (ell. Udg. 1515: Sønner, Søniere ɔ: Nægter). P. L. 791. (af det islandske „synja“ ɔ: afslaa, nægte).
Til en god Beder hører en god Sønner. 1, 49 (1, 140).

516. At bede er tyngre (ɔ: tungere), end at arbejde. 1, 48. (latinsk).

517. Ræd til at bede gjør dristig til at nægte. H. Thomesen.

518. Blid er beden Mand. 1, 48. (ogsaa: „blid er bedende Mand“).

519. En god Bøn bedes ikke for tit. 1, 377.

520. Hvo som beder, at have Majtid om Julen, han maa bede, indtil Maj kommer. 1, 49. (man maa vente taalmodig paa den bedre Tid, indtil Vorherre lader den komme).

521. Til hastig Bøn skal langsomt Svar. 1, 49.

522. Daarlig Begjæring bør at være svarløs. 1, 49,

523. Man skal ej begjære det, man kjender ikke. 1, 49.

524. Fattig Mand beder om Mad, rig Mand om Lyst til at æde den. R. 181.

525. „Hjælp Gud!“ er alle Bønners Moder. 2, 31.

526. Fadervor er alle Bønners Kjærne. 2, 31.

527. Vi bede Gud, at bedre skal vorde. 2, 31.

528. Bøn stiger op, Naade stiger ned. 1, 48.

529. Inderligt Suk er bedre, end skinhellig Bøn. 2, 31.

530. Mange bede godt for Bryggeren, Ingen for Blanderen. 2, 134.

531. Hvem der ikke kan bede, gaa til Søs! Gr. 156.
Hvo ikke kan bede, give sig til Søs! 1, 48. — Vil du lære at bede, da gaa til Søs! — Hvem der ej kan bede, han lære det til Søs. Moth.

532. Hver en Fjeder ell. Fjer, [som] i Dynen er, beder om Morgenen [at] ligge; hver en Gnist, [som] i Asken er, beder om Aftenen [at] sidde. 1, 446. (om den Dovne eller Lade). jvf. 1307. 5293).

533. Hvo som véd at bede vel, véd og at leve vel. 1, 48.

534. Du skal længe bede, for at faa Nej (ɔ: „du har ingen Gavn af, at du beder derom; du faar det ikke“). Moth.

535. Man bedes ofte stort til at faa det Lille. (der kan altid slaas Noget af). 1, 49.

536. At bed' og spørge er hver Mand frit; thi Afslag følger derpaa tit. 1, 49.

537. Mangen far' til Dannemands Gaard, og beder om et Fandens Aar, men vred derfra han gaar, for han det ikke faar. 2, 30.

538. Han bedes forgjæves, som ej kan hjælpe. 1, 49.

539. Hvor ingen Naade er, der bedes forgjæves. 2, 31.

540. Hvo for Meget vil begjære, maa det ofte Alt undvære. 1, 49.

541. Naar Onde bedes meget, blive de tit værre. 1, 49.

542. Onde Bønner gjælde ikke. („de bønhøres ej,“ jvf. Jak. 4, 3). 1, 49.

543. Den er intet Godt værd, som ej tør begjære det. 1, 49.

544. Hundebøn far' ikke til Himmels. 1, 49.
Vorherre hører ikke Hundebønner. Gr. 1179.

545. Gode Mænds Øren ere altid aabne for retfærdig Mands Bøn. 1, 48.

546. En god Bøn i onde Tider er det bedste Raad mod værre Tider. 1, 50.

547. Bøn og Tro faar Oxe og Ko. 1, 48.

548. Det var ej godt, at Bønnedøren stod altid aaben. 1, 49.

549. Bedre, at Børn bede Forældrene, end [at] Forældrene [bede] Børnene. 1, 33.

550. Almindelig Bøn og Bande har meget at betyde. 1, 50.

551. Hver haver, som han beder: det er Munkesæder. 2, 31.

Man maa finde sit Hjærte til at bede. (jvf. 2 Sam. 7, 27). — Han læser Hundebønner. Sv. Gr. 3, 212. (siges om En, der bander). — Han beder sig selv (ɔ: byder sig selv til Gjæst). V. S. O. — Atter Bedemands-Stil! (ɔ: tung, smagløs, naragtig Stil). F. F. — Han sætter et Bededags-Ansigt op (fremviser en paatagen Alvor eller Bedrøvelse i Ansigtet). — At gaa, ligge, være om Borde med En om Noget (ɔ: trænge ind paa En med Bøn om Noget). V. S. O.

Flittig bedet er halv studéret. Bed, som [om] din Studéring Intet hjalp, og studér, som [om] din Beden Intet hjalp. 1, 258. (tysk). — Bed og arbejd! — Bondens Bøn (i gamle Dage): Gud give tro Tyende, betimeligt Vejr, mildt Herskab, sin Naade og [sit] Venskab! 2, 31. — Begjær ej ubilligt, om du yil have Ja; og ulovlige Ting maa ej æskes. (Syv føjer til: „dog begjæres undertiden ubilligt, for at naa billigt"). 1, 49.

Herren er nær hos Alle, som kalde paa ham, hos Alle, som paakalde ham i Sandhed. Han gjør, hvad de, som frygte ham, begjære; han hører deres Raab og frelser dem. Ps. 145, 18. 19. — Hvo som vender sit Øre fra at høre Loven, hans Bøn er endog en Vederstyggelighed. Ordsp. 28, 9. — Beder, saa skal der gives Eder; søger, saa skulle I finde; banker, saa skal der lukkes op for Eder. Matth. 7, 7.

bede, Bøn, se 1496. 8163. 8474. 8635.

Bedrag, se Svig og Skuffelse.

552. Bedre er hélt (Skind), end med Guld bødt (loddet). P. L. 338. (Bøderne kan ikke bøde paa Huggene; hèlt Skind er derfor bedre, end at tage Bøder for revet).

553. Huld (ɔ: et sundt, kraftigt Udseende) er bedre (ell.: Mere værd), end Guld. 1, 266.

554. Bedre er tyndt Øl, end tomt Kar. P. L. 92.

Bedre tyndt Øl, end tør Skaal. 1, 405. (1, 356: „tom Skaal;“ Molb. 2039: „tom Tønde“). (Noget eller Lidt er altid bedre end slet Intet). — Bedre er knap Mad, end tomt Fad. Sv. Gr. jvf. 3455. 2585.

555. Bedre er Mad, end malet Væg. 1, 128.

556. Bedre er Brød, end Fuglesang. 1, 128. jvf. 1042.

557. Bedre er før (for, forud) at være (vare), end efter at kære (klage). P. L. 804. jvf. 4820.

Bedre at forekomme, end at forekommes. 1, 465. (der klages ofte over Mangel paa Forsigtighed, at man ikke er saa forklog som efterklog).

558. Bedre er Held end hundrede Mark. P. L. 582 og 837. („Held“ maaské i Stedet for „Huld, Huldskab“ ɔ: Hengivenhed. Ellers menes „Held“ her at betyde „Yndest“ eller rettere: „Gave til at gjøre sig yndet, til at vinde Gunst“. jvf. Molb. 1390).

Bedre er Held end to hundrede Mark. („de Gamle talte paa Mark“). 1, 170. (ɔ: bedre at have Folks Yndest, end Rigdom). — Bedre er godt Held, end stort Væld. A. S. Vedel.

559. Bedre er at være Kjøn (ɔ: sin Slægt) lig, end Konning (Konge). P. L. 753 og 1014. (thi Slægt-Ligheden er gjærne ægte, Konge-Ligheden derimod ikke).

Bedre at være kjøn-lig, end konge-lig. Udg. 1515.

560. Bedre er at kjøre, end at drage (trække). P. L. 459. (bedre at være Herre, end Tjener).

561. Det er bedre at sie ved (ɔ: lade sig sige ved, give efter for) Ord, end ved Hugg. P. L. 138. jvf. 108.

Det er bedre at se ved (ɔ: agte paa) Ord, end Hugg. 1, 460.

562. Den Grén er bedre, som bugner ell. bøjer sig, [end den,] som brister. 1, 423 og 505. jvf. 981. 6744. (bedre at være føjelig og give efter, hvor det behøves, end at være stiv og paastaaelig).

Det Træ er bedre, der bøjes, end det, der brister. P. L. 48.

563. Bedre er en god Ost, end en Gaasevinge. P. L. 297.
Bedre er en Faareost, end en Gaasevinge. Udg. 1515.

564. Bedre ere gjæve (ɔ: søgte, let afsættelige) Varer, end gode. 2, 148. (de mest efterspurgte Varer vindes der nemlig Mest paa).

565. Bedre er godt Smør, end sur Sild. P. L. 995.
(Bedre er det Ringere, som er godt, end det Værdifuldere, som er fordærvet).
Bedre er god Smør-Lykke, end sur Sild. C. S. Ley: Mundheld af P. Laale Nr. 330.

566. Bedre er, Æblet givet, end ædt. P. L. 576.

567. Bedre er hosleyen (liggen-hos, besovet) Datter, end ophængt Søn. P. L. 1037. (Tyveri var langt mere vanærende i gamle Dage, end Hor og Skjørlevnet). jvf. 10, 749.
Heller lokket Datter, end hængt Søn. Gr. 1080.

568. En Stikke er altid bedre, end en Spaan.
En vaad Tørv er bedre, end en tør Stén. Sv. Gr.

569. Bedre er snild Tunge, end kæmmet Hoved. P. L. 861.
(Snildhed og Kløgt sættes højere, end Pynt og Stads).
Bedre er snild Tunge, end kæmt (kæmmet) Haar. 1, 428.

570. Bedre er at være skælier (skæl, skellig, skéløjet), end blind. P. L. 583 og 909. jvf. 870.
Bedre énøjet, end blind. 1, 356. 383 og 2, 232. (Syv: „Liden Skade bedre, end stor; dog kommer Skaden ej gjærne ene").

571. Det er bedre at stemme Bæk, end Aa (ell. Bækken, end Aaen). P. L. 39. (om en tidlig Børnetugt, for at modarbejde det Onde; ogsaa om Foretagender, som, ved at opsættes, blive vanskeligere at udføre). jvf. 10, 665. 5544. 2680.
Man stiller snarere Bækken, end Aaen. Moth. — Man skal stemme Bækken, førend den bliver til Aa. J. H. Smidth.

572. Hvo er bedre, uden han bedre gjør (handler)? P. L. 890.
Der er Ingen bedre, uden den, som bedre gjør. 2, 105. — Den er bedst, som gjør bedst. 2, 105.

573. Bedre at blæse haardt (ɔ: at anstrænge sig), end at brænde sig. 1, 22.

574. Bedre at høre Nattergalen, end at se Syvstjærnen (ɔ: „Sommeren er bedre end Vinteren"). A. S. Vedel.

575. Bedre er Trælaas, end aaben Dør. 1, 356. jvf. 5529.

576. [Det er] bedre at falde med Foden, end med Talen. 1, 431.

577. Bedre er paa Træbén at gaa, end paa Baar' at bæres. P. Erevoldsen.

578. Bedre Lidt i Sikkerhed, end Meget med Fare. Moth.

579. Bedre (ogsaa: „hellere") et Æg i Dag, end en Høne i Morgen. 1, 489. (det Visse er at foretrække for det Uvisse). jvf. 1677—79. 11, 748.

580. Bedre en Spurv i Haanden, end en Trane paa Taget. 1, 489.

581. Bedre er at tinge ved Busken, end ved Bojen (Lænken). P. L. 860. (ɔ: hellere underhandle om Fred og Sikkerhed paa Flugten eller i fri Tilstand, end tinge om Løsepenge i Fangenskab). Chr. Ped. forklarer det saaledes: „det er bedre at have Følgeskab igjennem Skoven, end at blive udplyndret".
Bedre i Busken, end i Bojen. 1, 111.

582. Det er bedre at give Penge, end Blod. 1, 133.

583. Armod i Ydmyghed er bedre, end Overflødighed i Hovmod.

584. Bedre tækkelig end kongelig.

585. Bedre én Kage med Ro, end to med Uro. 1, 132. (jvf. Ordspr. 15, 17).
Bedre Lidt med Ro, end Meget og utryg Bo. Moth.

586. Bedre grov Kage, end Intet smage. 1, 405. jvf. 3455.

587. Bedre er Lidt og dyrket, end Meget og ilde flyet. R. 700.

588. Bedre smaa Fiske, end tomme Diske. 1, 405.

589. Bedre er grov Traad, end bart Laar. 1, 232 og 356.

590. Bedre [er] for vid Kjortel, end skarvet (ɔ: øget, fordi den er for lille). 1, 414.

591. Bedre lappede Klæder, end nøgen Krop. 1, 405.
Bod er bedre, end bar Arne. — Bedre at gaa med Lapper paa Kjolen, end med et hullet Skind. — Gud signe Rimpe! Burrer ere bedre, end bare Laar. F. F. (Udsagn af en Mand, som var tredie Gang gift med en aldeles forsømmelig og skjødes-

løs Kone, og som først da ret skjønnede paa, hvad de to afdøde Hustruer havde været for ham, i det den første (Rimpe) dog rimpede Hullerne paa hans Klæder sammen, og den anden (Burre) skjulte dem med Burrer). jvf. K. 51.

592. Bedre at gaa en liden Krog, end [at] væde sin Brog (ɔ: sine Buxer). 1, 346.

593. Bedre er Lidet i Haanden, end Meget i Munden. M. M.

594. Bedre at stryge Sejl, end [at] synke (ogsaa: kantre). 1, 423.

595. Bedre er, Fred at gjøre, end Krig at føre. Syvs Tillæg.

596. Bedre et haardt Ord af sin Mand, end gode Ord af Andre. 2, 137.

597. Bedre er Venne-Nap, end Fjende-Klap. 1, 6. jvf. 11, 340. 2165.

Bedre er Elskerens Slag, end Haderens Kys. (ɔ: „det er bedre at tugtes af sine Venner, end falskelig at smigres af sine Uvenner“). V. S. O. (jvf. Ordsp. 27, 6).

598. Bedre er aaben Fejde, end falsk Fred.

599. Bedre er gammel Mø, end ung Hore (Skjøge). 1, 216.

600. En Démant (Diamant) er bedre, end en Møllestén. 1, 355.

601. Bedre tøsser (ɔ: to Gange) betænkt, end én Gang forkrænkt (fordærvet). 1, 44.

602. Bedre er et Barnehoved, end tusende Sildehoveder. Syvs Tillæg.

603. Bedre [er] ugjort, end ilde gjort. 2, 103.

604. Bedre aldrig begynde, end aldrig ende. Syvs Tillæg.

Bedre er ubegyndt, end uendt. 1, 39 og 91.

605. Bedre er, Meget at vide, end Meget at tale. 2, 261.

606. Bedre er hittet, end tabt. 1, 109.

607. Bedre at gaa omkring og kvæde, end ligge i Sengen og græde. A. S. Vedel.

608. Bedre er strax at nægte, end længe at love. 1, 274 og 313.

Bedre at nægte, end love og ej holde. 2, 183.

609. Bedre at irre (ɔ: ophidse) en Hund, end en Kærling. Moth.

610. Det er bedre at møde en vred Mand, end en fastende. 1, 199. jvf. 2026.

611. Bedre ét bedrøvet Hjærte, end to. 2, 245.

612. Bedre at vende, end ilde at løbe. 1, 346.

613. Bedre at vende, end at vælte.

614. Bedre at vende om, end at kjøre vild. F. F.

615. Bedre at rase i Ungdom, end i Manddom. Moth.

616. Bedre er Barsel, end Bommergilde (ɔ: et mindre Gilde, som gjøres navnlig af barnløse Ægtefolk). 2, 100.

617. Bedre [er at være] pengeløs, end æreløs. 1, 95 og 2, 71.

618. Bedre at være pengeløs, end venneløs. 1, 476.

619. Bedre er at være frændeløs, end venneløs. Moth.

620. Bedre at være død, end [at være] venneløs. 1, 476.

621. Bedre i Utide, end aldrig. 2, 270.

622. Bedre at tale for sént, end [at] mishage omsider. 1, 306.

623. Bedre én Gang, end aldrig. 1, 446. jvf. 1665.

624. Gregorius-Tø (Tøvejr den 12te Marts) er bedre, end hundrede Læs Hø. F. F.

625. Bedre at bøde i Bænken, end i Bækken. 2, 10.

626. Bedre at slides op, end at fortæres af Rust. jvf. 1048.

627. Bedre er, selv at have, end Søster at bede. P. L. 578 og 905. („Vennen er os aldrig saa nær, at man jo er sig selv nærmere.“ V. S. O. Det er ikke godt, at skulle trænge til sine Slægtninge). jvf. 3484. 8508.

628. Bedre er halvt i Hænde, end hélt i Vente. 2, 292.
Bedre er én Haand med „have“, end to Hænder fulde med „vente“.

629. Bedre godt hængt, end slet gift.

630. Bedre at være død, end med Sorgen [at] leve. 1, 401.
Bedre er det, ej [at] være fød, end stedse i Sorgen leve; med Længsel daglig æde sit Brød, og aldrig Lystighed prøve. 2, 244.

631. Bedre at lide vel langt fra, end ilde nær hos. 1, 313.

632. Bedre en salt Sild over sit eget, end en fersk Gjedde over et fremmed Bord. 2, 200.

633. Bedre et Træ fordært (ɔ: fordærvet), end en Karl ulærd. (2, 26: „om Billedhuggerarbejde m. m., hvor man maa fordærve Meget først").

634. Bedre er halv raat, end ilde (ell. for meget) sødet. 1, 233.

635. Bedre halvt, end miste Alt. A. S. Vedel.

636. Det er bedre at lude (ɔ: bukke sig), end at støde sig. 1, 505. (godt at være ydmyg). jvf. 1074.

637. En sanddru Stum er bedre, end en talende Løgner. („dog kan man og fortie sin Ret"). 2, 264.

638. Bedre under Bænken med Ro, end paa den med Uro. 1, 506.

639. Bedre at sidde stille, end staa op og falde. Syvs Tillæg.

640. Det er bedre at drive Æselet, end selv at bære Sækken. 1, 440. (det er behageligere at være Herre, end Tjener).

641. Det er bedre at lade sig bære til Graven, end at gaa selv. Gr. 187.

Det er bedre, at lade sig bære af Fire til Graven, end at lade sig lede af To dertil (ɔ: til Retterstedet). 1, 67.

642. Bedre at vandre ved én Sol, end ved mange Stjærner. M. M. jvf. 9264.

643. Bedre at stryge sin Landsmands Sko, end kysse en Udlændings Fødder. 1, 499. (om at staa under fremmed Herskab).

644. Bedre at være viis, end rig. 2, 289.

645. Bedre er fattig og sund, end rig og syg. 2, 257 (jvfr. Sir. 30, 15).

„Bedre en sund Bonde, end en syg Kejser," sagde Kejser Frederik. 2, 257.

646. Bedre fattig paa Landet, end rig paa Vandet. 1, 377.

647. Bedre er at give sig fattig, end at stjæle sig rig.

648. Bedre i en gammel Vogn, end i et nyt Skib. 2, 228.

649. Bedre i den vide Verden, end i et snevert Rum (ell. trangt Hus). 1, 347 og 2, 252. (om Lysten til at rejse).

650. Bedre at æde Mælken, end Koen. 2, 249. (om en fornuftig og ordentlig Husholdning).

651. Bedre Noget paa Armen, end Alt i Tarmen. 2, 150. (Man skal ikke spise og drikke Alting op, men ogsaa have Noget til Klæder). jvf. 8439.

652. Bedre at kjøbe én Gang, end altid laane. 2, 32.

653. Tilgiften er bedre, end det Kjøbte. Moth. („siges om en lang, kjedsommelig Tale, som endes med et fyndigt Ord“).

654. Bedre er bedre, men Godt skal man ogsaa kalde godt.

655. Vil man gjøre Noget bedre, end det skal [være], saa gjør man Skarn deraf. 1, 6.

656. Bedre en Gammel ved sit Laar, end en Ung i sit Haar. 1, 409. (om godt Selskab).

657. Bedre er en ung Viis, end en gammel Nar.

658. Bedre er Alderdoms Forstand, end Ungdoms Styrke. Moth.

659. Bedre at have Forsorg, end Eftersorg. 1, 124. (om forsynlig Omhu).

660. Bedre et Kvintin Lykke, end et Skaalpund Forstand. 1, 288. („end et hélt Lod Forstand.“ V. S. O.).

661. Suppen er tit bedre, end Kjødet. 1, 233.

662. Bedre Noget harsk, end Alt fersk. (1, 406: „bedre er gammel Mad efter Landets Skik, end at løbe med Skillingen i Haanden efter fersk“).

Hellere Noget harsk, end Alt fersk. Gr. 1073.

663. Bedre er en snar Løber, end en snar Raadgiver. 2, 209.

664. Bedre er kort Tale, end lang Snak.

665. Jo mere man blødes, des bedre man bliver.

666. Bedre at elskes for sin Fromhed, end at frygtes for sin Strænghed. M. M.

667. Bedre Liv med Strid (i det Aandelige), end Fred med (aandelig) Død.

668. Bedre livløs end æreløs. 1, 94.

669. Bedre at skære af, end sætte til. 1, 414.

670. Mit er bedre end Vort. 1, 107. (bedre at eje Noget ene, end i Fællesskab med Andre).

671. Bedre at dø, end at trygle. 2, 24.

672. Han har ikke brudt, der bedre vil. A. S. Vedel.

Hver, som brudet haver (ɔ: har forsét sig), bør at bedre. P. Plade.

673. Anderledes er ikke altid bedre.

Han er bedre end ti Andre. Moth. („om en brav Mand, som har faa sine Lige. — Han faar Bedre (kommer sig af en Sygdom, bliver frisk igjen). V. S. O. — Han har Bedre (har taaleligere Kaar, er bedre faren). V. S. O. — Gud bedre! ogsaa: Gud bedre det, mig eller ham! (et Udtryk for Beklagelse i Stedet for: des værre). — Han vilde bedre (ɔ: gjøre godt igjen, erstatte), hvad han før havde brudt.

Godt Tilsyn er (undertiden) bedre, end strængt Arbejde. 2, 132. — Hver vil holdes for bedre, end han er. 1, 162. — Den, som blev skikket bort, at skulle hente en bedre Urt til Øl, end Humle, bedre Sæd til Brød, end Rug, bedre Træ til Bygning, end Eg, [han] kom ej endnu tilbage. 2, 133. — Bedre at betale og have Lidet, end [at have] Meget (mellem Hænderne) og være i Gjæld. 2, 28. — Det, man ej kan bedre, faar man lade blive, som man finder det. 1, 6.

Bedre er en Ret Grønsel (ell. Grønt) med Kjærlighed, end en féd Oxe med Had. Ordspr. 15, 17. — Bedre er en Fattig, som vandrer redelig, end den Forvendte, som vandrer paa tvende Veje (eller: „end en slet Dobbeltgænger"), om han end er rig. Ordsp. 28, 6. — Bedre faren er en Ungersvend, som er viis, end en gammel Konge, som er en Daare, og som endnu ikke véd at lade sig raade. Præd. 4, 13. — Bedre er en Fattig, som er sund og stærk af Kræfter, end en Rig, som er plaget paa sit Legeme. Sir. 30, 15. — Bedre er Lidet med Retfærdighed. end Meget med Uretfærdighed. Tob. 12, 11.

bedre, se 74. 367. 392. 428. 1506. 1677 fg. 1770. 2204. 2409. 5039. 5529. 5533. 8494. 8597 fg. 10, 145 o. fl.

674. Bønnen sidder bedst i Bælgen.

675. Den bedste Ost bliver snarest søgt og lettest museædt.

Den bedste Ost gnaves af Mus; [de] bedste Kirsebær ædes af Fugl. 2, 106. („jo større Skarn, jo større Lykke." V. S. O.)

676. Slet og ret er bedste Trevned (Trivsel, Trivelse). V. S. O.

677. Bedst at bo vidt (ɔ: langt) fra Herrer og nær hos Venner. 1, 310.

678. Den har [det] aldrig bedst, som er ham næst, der vil til Vejrs. Gr.

679. Ofte er det Bedste det Godes Fjende. (fordi man ej kan faa det Bedste, forsmaar man tit det Gode).

680. Naar det Bedste er henne (ɔ: borte), saa er det Bedste endnu tilbage. K. 1368.

681. Den er bedst, som elsker mest.

682. Den er bedst, som gjør bedst. 2, 105.

683. Det Nemmeste er ikke altid det Bedste.

684. Det Bedste er godt nok.
Det Bedste er ikke for godt.

685. Man skal gjøre sit Bedste: saa gjør Barnet i Vuggen. F. F. jvf. 4506.
Han gjør sit Bedste, som Barnet i Vuggen. 2, 103.

686. Taarnvægtere have de bedste Udsigter i denne Verden.

687. Naar Isingen (ɔ: en Fisk af Flynderslægten, Rødspætte) er bedst, da er Oxen værst. („nemlig om Sommeren, da Oxekjødet antages for at være mindre godt"). 2, 56.

Han har sine bedste Trumfer tilbage. — Det er ikke for det Bedste, at Hesten vil ikke æde. (det er intet godt Tegn). — Nu er han det Bedste, han har været i lang Tid. (friskere og raskere end forhen). — Gud vil vende Alting til det Bedste (til vort sande Gavn). jvf. Rom. 8, 28. — Han tænker paa mig til det Bedste. — Han er af de bedste (ɔ: de mest anséte) Mænd i Landet. — Han har lagt sig Noget til Bedste (lagt Penge op). — Han har ham altid til Bedste (gjør Nar af ham, lér paa hans Bekostning). — Nu er han i sin bedste (ɔ: mest kraftfulde) Alder.

Brune Agern ere de bedste. 2, 107. — Hold din Stand for den bedste! 1, 316.

bedst, Bedste, se 416. 1083. 5434. 9692. 10, 466 o. fl.

Bedrøvelse, se Sorg.

befale, se byde.

688. Hvem der rører ved Beg, han smører sig. Gr. 200. (jvf. Sir. 13, 1). („Hvo der indlader sig med Skarns Folk, han farer ilde". Moth.)

Hvo som rører ved Beg, besmitter sig. 1, 410 og 501. (om Indflydelsen af slet Selskab). — Rør ej ved Beg! det smitter dig. M. M. jvf. 7103. 11, 395. 8479 fg. 9848. 6726.

689. Det gaar fra Haanden som Beg (nemlig langsomt) K. 1525.

690. „Det smitter," sagde Fanden, han rørte ved sin Beggryde.

691. Beg og Tjære er Baadsmands Ære. 2, 160. (for saa vidt som det er Tegn paa Arbejdsomhed).

692. Forvar din Haand, at hun bliver ej beget. P. L. 638. (Advarsel mod Tyveri).

„Hans Hænder ere begede". 1, 463. — „Hvad han rører, det hænger alt ved." (1, 463: „man skal derfor agte mere paa hans Hænder, end paa hans Fødder.")

Han har Beg paa Fingrene. — Han er begfingret (ɔ: tyvagtig), eller: har begede Fingre. — Det er ikke godt at være begfingret. — Han fik et Begplaster for Munden (ɔ: han blev tvungen til at tie).

Begjærlighed, se Gjerrighed, Attraa og Lyst.

693. Vel begyndt er halv fuldendt. (1, 39 og 158: „er halv gjort").

Af god Begyndelse haabes (ell. haaber man) god Ende. 1, 39.

694. Med Gud er [det] bedst at børja (begynde). 1, 39.

695. Ilde børjat (begyndt,) galt endet. 1, 39.

696. Vel begyndt og ilde endt, faar Skam til Takke. 1, 91.

Bedre ikke at begynde, end ilde at ende. Syvs Tillæg.

697. Sød Begyndelse giver tit súr Ende. 1, 39.

698. Efter vanskelig Begyndelse følger tit sød Ende. 2, 26.

699. Hvo der begynder uden Raad, han skal ende med Anger. 1. 40.

Hvo der begynder med „tykkes", ender med „angre". V. S. O.

700. Begyndelsen er i vor, men Enden i Guds Magt. 1, 38.

701. Det er bedst at begynde saa smaat; man kan tids nok slaa stort paa.

702. Hvad der skal blive stort, maa begynde smaat. jvf. 9706.

Store Ting have tit ringe Begyndelse. 1, 414. — Det Stores Begyndelse er altid ringe.

703. Den, som vil op ad en Stige, maa begynde paa det første Trin.

Et Trin efter andet, saa kommer man op ad Trappen. Syvs Tillæg.

704. Jo før man begynder, des før bliver man færdig. Gr. 760.

705. Æselet begynder for højt, og maa derfor strax holde op. 1, 39.

706. Letfærdig (ɔ: daarlig, ubesindig) begyndt, har Farlighed i Følge. 1, 40.

707. Begyndelsen er gjærne altid det Værste. Gr. 209. jvf. 5100.

Begyndelsen er altid svarest. 1, 38. — Al Begyndelse er svær.

708. At begynde, fare fort og fuldende hører sammen. 1, 38.

709. Den eneste Vej til Enden gaar igjennem Begyndelsen.

710. „Vi har lige begyndt," sagde Drengene, de havde været oppe at slaas i tre Dage.

711. Hvo der ikke byger vel, han bleger ikke vel. 1, 40.

Nu vil han op med Skaftet (ɔ: samle Mod og Kraft til at begynde paa et Værk; ret tage fat paa Sagen). Moth. — At begynde fra Halen (ɔ: begynde fra den gale Ende; tage fat paa, hvad der ligger mindst Magt paa, og lade det Vigtigste staa). Moth. — Han gjør Begyndelsen (lægger Haand paa Værket). V. S. O. — Vi maa begynde med Begyndelsen. — Han har Intet at begynde med (ɔ: sætter Bo uden Pengemidler). — Man skal begynde med Noget. — Alting maa have en Begyndelse. (1, 38: „der maa være Grundvold til Bygningen"). — Han begyndte, hvor han endte (ell. slap). 1, 38. — Skammelig begyndt, skjændeligere endt. 1, 40. — Staa Begyndelsen imod! 1, 326. (dæmpe et Oprør i Fødselen). — At begynde af raa Rod. 2, 25.

Det er bedst at dæmpe Ukrudtet i Sæden, Ilden og Sygen i Begyndelsen. 1, 40. — Begynd ikke anderledes, end du vil (ell. kan) holde ud. — Begyndelsen bør være god og heldig. 1, 39. — Let er [det] at begynde; men at fare bort og fuldende, dertil hører Forstand og Mod. 1, 157. — Af slet Begyndelse vorder tit store Ting. 1, 38. — Letfærdig (ɔ: daarlig, ubesindig) begyndt, men lykkelig endt, holdes for en Dyd. 1, 40. — Hvo stiller Sejerværk (Urværk), tjener Kvindfolk, flikker paa gamle Huse, maa altid begynde paa ny igjen. 2, 17.

begynde, Begyndelse, se 604. 1731 fg. 3718. 4677. 5638.

---

712. Han skal staa tidlig op, som kan (eller vil) gjøre Alle til Pas. 1, 37.

Den skal have et Næb som en Skade, der kan gjøre alle Folk til Maade. K. 545.

713. Han skal være god, der kan være Alle til Maade. 1, 37.

Han skal være god, der skal være Enhver til Maade. H. Thomesen. — Han er ond at gjøre til Maade. 2, 25. — Man kan ikke tale eller gjøre ham til Maade. 2, 260.

714. Den skal endnu fødes, som kan befalde (behage) Alle. 1, 37.

Hvo som vil befalde Alle og sig selv med, tager sig det for, som han ej kan gjøre. Syvs Tillæg.

715. Hvo som vil behage Alle, mishager Gud. 1, 36.

716. Hvo der gjør, hvad ham selv behager, han gjør, hvad Gud mishager (hvad der mishager Gud). 1, 82.

717. Hver Nar behager sin Viis. 1, 36. („Enhver holder mest af sit Eget.“ Moth.)

718. Nu, Hver sin Viis befalder (ɔ: behager) bedst, da er skjøt (ɔ: snart, hastig) Narren hver Mands Gjæst. 2, 25.

Hver befalder sin Viis bedst; thi er Narren hver Mands Gjæst. 2, 38. (siges til den, som holder for meget af sig selv).

719. Én behager ej Alle, eller Alle Én. 1, 37.

Ingen kan tækkes Alle. svensk.

720. Hvo som behager sig selv, han mishager Andre. Moth. („om den, som holder alt for meget af sig selv“).

Han handler efter (eller paa) [sit] eget Behag (ɔ: efter sit eget Hoved). V. S. O. — Jeg har gjort det paa Deres gode Behag (i Forventning af, at det vilde finde Deres Bifald). V. S. O. — Hvad behager? (ɔ: hvad siger De?).

Jeg har Mishag til det, som behager alle Mennesker.
At vige fra Ondskab er hvad der behager Herren. Sir. 35, 3. — Alt tjener ikke Alle, og Enhver har ikke Behag i enhver Ting. Sir. 27, 33.
Behag, se 9164.

---

721. Bejle (Bejler) skal selv røgte sit Ærende. 1, 88.
722. Mangen vender Bejlen til Bolen (utugtig Elskov). 1, 88.
723. Ingen er ond, førend han frier, og god, førend han dø'r. 1, 88. jvf. 5370.
724. Mangen bejler, og faar en Gaas med (ell. „paa“) Guldæg (ɔ: en rig, men enfoldig Kvinde). Syvs Tillæg.
725. Den, der vil bejle til Tyvens Enke, maa ej tale om Strikken. Iris. jvf. 4194.
726. Tøv ej, men fri med Hast; der kommer Efterkast. 1, 88. („Der kommer tit en Paddefod i, naar man „lænter“ eller tøver.“ Syv.)
727. Sku Moderen vel, naar du vil have (bejle til) Datteren. 1, 88.
728. Kam og Ragekniv sviger mangen Viv. (1, 88: „i det man derved synes yngre og smukkere“).
729. Naar Pigen bejler selv, faar Ungersvenden ikke Nej. 2, 66.
730. Mangen Pige skærer Bejleren et Par Skakhoser eller giver ham en Hornské (ɔ: Afslag, siger Nej).
731. Piger lé, naar Tosser bejle.
732. Man finder ej gjærne en fattig Frier og en rig Fange. V. S. O. jvf. 144.
733. Hun har mange Bolere, men ingen Bejlere. 1, 88. (Syv: „Han fæster [sig] saa Mange og fører saa Faa hjem“).
734. Krøbling giller ell. giljer (ɔ: bejler, elsker) bedst, han støtter sig paa Krogen. V. S. O.
Knejs, Kirsten! der er Bejlere i Byen. Sv. Gr. — En ung Frier maa holde sig vel. 2, 65. — Der er (bliver ell. kommer) Bejlere nok til den Brud. (om et kostbart Stykke, gode Varer, et indbringende Embede m. m.). Moth. jvf. 748. 991. — Der

kommer Bejlere til Brødkisten. Syvs Tillæg. — Han (Frieren) fik Kurven (ɔ: Afslag); hun gav ham Kurven eller en Kurv. 1, 314 og V. S. O. (Talemaaden hidrører fra en gammel Skik, at sætte en Kurv uden for dén uheldige Friers Husdør, som Tegn paa, at han havde faaet Afslag). — Du bejler nok til hans Gunst (ɔ: gjør dig Flid for at opnaa).

Se ej til hendes Rosenkind, men om hun haver et godt Sind; se ej til hendes favre Haar, men spørg, hvor hendes Rygte staar. A. S. Vedel. — Hvo over alle Broer vil rende, og tage en Hustru han ej kjende, eller til Bolskab (Boleri, Frille) sig henvende, han bliver en Gjæk til sidste Ende. 1, 87.

bejle, Bejler, Frier, se 144. 1554. 1605. 2815.

---

735. Hvor ingen Bekjendelse er, dér er ingen Forladelse. 1, 19.

736. Rundt ud bekjendt er halv forladt. 2, 15.

Vel bekjendt er halv forladt. 1, 19.

737. Bekjendelsen har bragt mangen Mand til Galgen. Gr. 211.

Han er gaaet til Bekjendelse.

Han skal enten stikke eller bekjende (i Kortspil). — Nok Bekjendtskab, men ikke Geménskab!

Han kan (ell. tør) nok være sit Navn bekjendt. — Han vil ikke være sin Alder, sin Fader, sit Skrift m. m. bekjendt.

Lader os holde fast ved Bekjendelsen. Hebr. 4, 14. (jvf. 10, 23).

Bekymring, se Sorg og Omhu.

738. Det kjendes (ɔ: mærkes, føles) paa Benet, hvor Hosen er brudden (ɔ: hullet). P. L. 302. (man føler nemlig Kulde).

739, Det kjendes paa Hosen, hvor Bén er saar (ɔ: saaret). P. L. 490.

Det kjender paa uden, hvor inden er raadet (ell. raaddet ɔ: raaddent). Udg. 1515. — Det kjender paa Hosen, hvor Benet er bruddet. 1, 436.

740. Bén er bedste Lem, naar det bæres af Livsvaade. Moth.

741. Det koster Bén at ride paa Stav. P. L. 173 og 544. (1, 347: „paa Træhest“; 1, 262: „paa Kjæp“).
Det koster Bén at ride Træhest. 1, 472. — Det koster Bén at ride Kjæppe. V. S. O.

742. Man gnaver Noget af Bén, men Intet af Stén. 1, 22 og 128.
Man gnaver Noget af Bén, men man faar Intet af Stén. 2, 143. (om Nøjsomhed; Noget er altid bedre end Intet). — Der er mere Kjød [at gnave] paa et Bén, end paa en Stén.

743. Gjæv Mand gjør sig ikke til Hund for et Béns Skyld. H. Thomesen. jvf. 4588.
Mangen gjør sig til Hund for et Béns Skyld. Moth. — Skulde jeg gjøre mig til Hund for et Béns Skyld! 1, 354. (gjøre sig foragtelig for en liden Baades Skyld). — Ingen gjøre sig til Hund for et Béns Skyld! 1, 154.

744. Hvem der ikke har det i Hovedet, skal have det i Benene. Gr. 1169.
Hvo ej haver det i Hovedet, faar have det i Fødderne. 1, 161. — Hvad man ikke har i Hovedet, skal man have i Benene.

745. Det er Benene, som bære Kjødet. Gr. 194.

746. Saa længe man er Hund, maa man gnave Bén. F. F.
Gjør du dig til en Hund, skal du ogsaa gnave Bén (ɔ: „paatager du dig en lav Bestilling, maa du vente Behandling derefter“). Molb. S. 322.

747. Man sætter gjærne det bedste Bén foran (ell. frem).
Han sætter det lange Bén foran. K. 606. (skynder sig; ogsaa viser sig fra den fordelagtigste Side).

748. Der er mange Hunde om ét Ben.
Der er Nok om det Bén at gnave. K. 392.

749. Det er godt at have Bén i Næsen (ogsaa: „i Panden“) (Kraft, Kløgt, Djærvhed). Gr. 199.
At have Bén i Næsen (ɔ: være uforsagt, ikke lade sig forskrække; vide at tale sin Sag og svare for sig). V. S. O.

750. Naar Paafuglen sér til sine Bén, da skriger den.

751. Der er altid Bén i hans Dél, var det end et Stykke af Lungen. 2, 188. (om Modgang eller Ulykke).

752. Brug dine Bén, saa betaler jeg Vognlejen. F. F.
Der er ingen Bén i (det er let at forstaa, ikke vanskeligt at gjøre). V. S. O. — Han skærér Smørrebrød med det ene Bèn

og lægger Ost paa med det andet. F. F. (om en Skjævbenet). — Han skærer Hakkelse med det ene Bén og hypper Kartofler med det andet. Sv. Gr. (lgl.) — Han slaar Lyng med det ene Bén og graver Tørv med det andet. Sv. Gr. 3, 212. (lgl.). — Han har hjulpet ham paa Benene; han er kommen paa Benene igjen. (om at komme til Kræfter, gjenvinde sin Sundhed, og om at sættes i en Stilling, hvori man kan ernære sig). — Han kan staa paa sine egne Bén (ɔ: trænger ej til Andres Hjælp). — Han gjør sig ud til Béns (ɔ: viser sig trodsig og gjenstridig). — De tog til Béns (ɔ: løb) af alle Kræfter. — Han giver ham Bén at gaa paa (faar ham til at gaa, jager ham bort). Molb. S. 303. — Han fik Bén at gaa paa; ogsaa: han tog Benene paa Nakken (ɔ: skyndte sig afsted). Molb. S. 303. — Han tager Benene med sig; eller: han bruger Benene; kan godt bruge sine Bén. V. S. O. (om den, der skynder sig). — Han véd knap, hvad Bén han vil staa paa. (om den, som er bleven overrasket af Glæde). — Vi staa aldrig paa yngre Bén (ɔ: vi blive hver Dag ældre, ikke yngre). Moth. — Jeg skal slaa Pærer ned med dine Bén (ɔ: „jeg skal overleve dig"). Moth. — Han er kun Skind og Bén (ɔ: meget mager); eller: det er bare Hud og Bén. Moth. — Han hænger næppe ved Benene. (lat.). 2, 129. — Han er daarlig til Béns (gaar daarlig). — Vi gaar alle paa vore sidste Bén. Gr. — Han (hun) gaar paa sine sidste Bén. (om en meget Gammel og om en Kvinde, som er nær ved at føde). V. S. O. Han stikker Halen imellem Benene. („om en fejg Karl, som løber for sin Modstander"). V. S. O. — Dèr lagde han sine Bén (lagde sig til at dø, endte sine Dage). — Det gaar, svier til Marv og Bén (ɔ: det er meget føleligt). V. S. O. — Hans Tale gaar til Marv og Bén. — At udsuge En til Marv og Bén (ɔ: til det Yderste, saa han beholder slet Intet tilbage. V. S. O. — Bringe en Krigshær paa Benene (samle og udruste den). — Se til dine Bén! Gr. 2250. — Du kan ikke ret vel staa (ell. gaa) paa ét Bén. (siges til den, som man vil have til at drikke to Snapse).

Bén, se 1622. 3984 fg. 9548. 10, 683.

---

berede, se rede.

Berømmelse, se Rós.

753. Beskedenhed er en Ynglings skjønneste Dyd.

754. Beskedenhed er en Skifting (ɔ: forbyttet Barn), lagt i Vuggen i Stedet for Ydmygheden. Gr.

Beleven Mand Hver vel and (ɔ: under). 1. 307. — Børnelærdommen skal forklares med Beskedenhed (ɔ: paa en ordentlig og tydelig Maade). V. S. O.

---

755. Hvem der anklager sig selv, er kun halv strafskyldig.

756. Den [som] sig selv beskylder, undskyldes. 1, 19.

757. Den, der undskylder sig, anklager sig. (fransk).

Hvo undskylder sig, anklager sig. 1, 497.

758. Falsk Beskyldning kommer knap i Øret (ɔ: „lægges ej paa Hjærte, men foragtes“). Moth.

---

759. Penge hos en Ødsel, Taalmodighed hos en Elskende, Vand i et Sold kan ikke blive. 2, 29 (om Ubestandighed).

760. Stadig Mand hveger (ɔ: vakler) ikke. („er altid den Samme“). 1, 43.

Han er eller staar fast som en Múr (ɔ: meget fast, urokkelig). 2, 28. — Han staar paa sit Nip (ɔ: paa sin Ret); man kan hverken rokke eller røre ham. 2, 28. — Han er hverken til eller fra. 2, 28. — Han er saa adstadig som en gammel Kaabe-Krave; som et gammelt Bislag. 2, 28.

Bliv nu ved! du er nu snart over det Værste. 2, 28. — Bestandighed har tit gjort mange Ondes Raad til Intet. 1, 44. — Det er godt, dog ikke holdt (ɔ: det holder ikke ved). 2, 29.

Vær bestandig, ikke gjenstridig („haardnakket“)! 1, 43. — Gud er vor faste Borg. Ps. 46, 8.

Bestilling, se Embede.

761. Hvo ej haver Gris, han skal betale med Krop. P. L. 195. (Gris er her det samme som Pengebøder eller Noget at betale med). jvf. 2918.

Hvem der ej kan bøde med Penge, han bøde med Kroppen! Moth.

762. Hvo vel agter at betale, skjøtter ej om, sig højt at forpligte. 1, 43.

763. Hvo ilde vil betale, skal ej tinge eller regne nøje. 1, 147.

Det er ej værd at regne nøje, naar Intet betales. 1, 43.

764. At tinge nøje og betale vel, er smukt.

765. Hvad der er afpruttet, det er betalt.
Det, man prutter af, er betalt. Moth.

766. Den Penge, som er betalt, er glemt.

767. Opædt Brød vil nødig betales. 1, 43.
Opædt Brød gjør lade Arbejdere og sene Betalere. 1, 285. jvf. 270.

768. Man skal betale en god Spillemand, for at blive ved, og en slet, for at holde op. Gr. 216.
Betal god Spillemand, for (ɔ: fordi) han spiller, men heller en ond, for han holder op. M. M. — Det gaar mig som de Spillemænd, der tigges til at spille; de samme tigges vil igjen, om de skal holde stille. T. Reenberg.

769. Tosser betale forud, Kjæltringer aldrig, skikkelige Folk i rette Tid. F. F.

770. Den, som ikke kan betale, for at faa Skjægget raget, skal ikke lade det sæbe ind. Iris.

771. Det er ondt, naar man skal baade bede og betale. K. 694.
Baade tigge og betale er for meget. F. F.

772. Den, som binder sine Sko med Bast, maa tit betale Lavet eller Laget (Gildet). (det gaar ud over den Fattige, som Mindst formaar). 1, 104. 141 og 2, 206. Pouch.

773. Misregning er ingen Betaling. 1, 43.

774. Kvit er god Betaling. (ogsaa: at kvitte er god Betaling).

775. At laane af En og betale en Anden, men Fanden betale den Sidste! 2, 28.

776. Farvel og Tak! det er Manges Betaling.

777. God Maner gjør en snar Betaler. 1, 43.

778. Skarpeste Maner er værst Betaler. 1, 43.
Gode Manere ere onde Betalere. 1, 148.

779. Hvo ej vil skarve (ɔ: holde Regnskab over Indtægt og Udgift), vil ej heller betale (ɔ: „det er en slet Betaler, som ej holder rigtigt Regnskab“). F. Rostgaard.
En Maler og en Praler og en slet Betaler. F. F. — Herlige Skyldnere, slette Betalere! 1, 43. — Han blev betalt med kølnsk Vægt. Moth. (om den, som fik dobbelt Betaling for det Gode, han gjorde en Anden). — At betale den sidste Skjærv

med kølnsk Vægt. 1, 43. — Han betaler med lige Mønt, med Køllens (kølnsk) Vægt. 2, 179. (om den, der giver Lige for Lige). — Han skal staa mig et Glas til Rors derfor (ɔ: han skal bøde, betale derfor). V. S. O. — Det kan ikke betales; det er ikke at betale med Guld (er af overordentlig stort Værd). — Det betaler sig ikke (det svarer ikke Regning, lønner ikke Umagen). — At betale med Knappen (ɔ: bøde med Livet). — Det vil koste hans Knap (ɔ: Hoved). V. S. O. — Han maa spytte (ogsaa: blæse) i Bøssen (Sølvbøssen). 2. 254. (betale Penge, for at slippe nogenlunde vel fra en Sag, udrede Omkostningerne).

Jeg maatte baade tigge og betale, for at faa det. — Betal eller gaa af Spillet!

Dersom du tjener Gud, skal det betales dig. Tob. 4, 20.

betale, se 1338 fg. 3041. 4373. 4781.

---

780. Betroet Gods hjælper Mange baade op og ned.

781. Det er baade ondt og godt at være Noget betroet.

Han betror Sagen paa ham (ɔ: overlader ham som Voldgiftsmand at afsige Kjendelse i den). A. Hvitfeld.

Gud har betroet ham et stort Pund, en god Forstand m. m.

Betænksomhed, se Forsigtighed.

bevare, se gjemme.

782. Den, [der] Sag giver, bør det lovligen at bevise. 1, 281.

Den Klagende bør at bevise. 1, 229. — Bevisbyrden paaligger Anklageren.

783. Den, som beviser for Meget, beviser Intet.

784. Et fast Bevis er bedre, end mange Udflugter. Moth.

Han kan bevise det med en Mand, som er død for ti Aar siden; ja med tre lovfaste Mænd, som ere løste fra Galge og Grén (ɔ: med falske Vidner). 2, 288.

---

785. Naar Visen (Viseren ɔ: Bidronningen) er borte, da fare (flyve) Bierne vilde. (om forældreløse Børn, som spredes i Verden, ofte udsatte for Nød; ogsaa: om Soldater, som har mistet deres Befalingsmand). P. L. 140.

786. Bien er en liden Fugl, men gi'r sød Frugt. 1, 356.

787. En Bi kan samle Honning, endog fra sumpigt Sted M. M.

788. Honningen er sød, men Bierne stinge. Syvs Tillæg.

789. Tag saa Honning, at Bierne have Næring. (P. L. 991: „Bien“). 1, 386. (udskriv ikke for haarde Skatter). jvf. 4470. 7291. 3394.

790. Intet Kreatur betaler bedre sit Husly, end Bien. 1, 78.

Ingen svarer saa høj en Husleje som Bien. Gr. 1186.

791. Bier er godt Kvæg, dog ondt at forvare (gjemme); thi man kan ej baase (eller laase) for dem. 2, 56. jvf. 1166.

792. „Holdt, Bi!“ sagde Manden, hans Bier fløj bort. jysk.

Der sværmer Bier i hans Hoved. 1, 56. (ɔ: han er noget forstyrret i Hovedet). — Naar sværme de hvide Bier? F. F. — Han er om sig som en Bi. V. S. O. — Han suger som en Bi (ɔ: er meget driftig og nærig). 2, 101. — Han er efter det, som Bien efter Blomsten. K. 391. — Det skal du have til, for Humlen (ɔ: en vild Bi) béd ikke. (siges, naar man lægger noget Ringe til det, som er bedre). Moth.

Af de Blomster, Bien trækker Lægedom, trækker Edderkoppen Gift. M. M. — Bien giver Nytte og Lyst; gavner meget, koster lidet. 1, 78.

Bi, se 444. 982 fg. 1269. 2529. 5241. 7827. 11, 560.

---

794. En bidsk Hund maa ikke være ømskindet. V. S. O.

795. De bider ikke Alle, som vise Tænder. Iris.

796. Jo kortere Hunden er bunden, jo arrigere bider han om sig. Iris.

797. Dum Hund bider værst. Moth.

798. Hvad kan det skade, at en Hund gøer ad mig, naar den ikke bider mig? (jvf. 1, 455). Gr. 223. jvf. 6586. 7746. 10, 518 fg.

Jeg vurder ej (ɔ: bryder mig ikke om), hvad (at) Hunden gøer, bider han mig ej. P. L. 893. (om Bagvaskelse af den, som har retsindige Folks Agtelse). jvf. 429. — Den Hund, der halser, bider sjælden. — Hunde bide ikke galne Folk. A. S. Vedel. — De Hunde, som gø mest, bide mindst. 1, 455. („om Trusel uden Eftertryk.“ Moth). — Den Hund, som bjæffer meget, bider kun lidet. M. M. — Hunden, som gøer langt borte, bider ej nær hos. Syvs Tillæg.

799. En ond Hund bider sjælden sin Lige. Iris.

800. „Har en Hund bidt mig, saa har han [dog] ikke ædt mig," siger Haren. Syvs Tillæg.

801. Man skal ikke bide den Hund igjen, som bider (ikke gjengjælde med Skjældsord). 1, 391. jvf. 8938.

802. Tand bider ofte Tunge, og dog blive de sammen. (om uenige Ægtefolk).

803. Giv arrig Mand Honning, han bider dig i din Finger.

804. „Bider det ikke her, saa bider det dér," sagde Soldaten, han fiskede i Rendestenen. (der føjes til: „medens hans Kammerat bestjal dem, som saa' derpaa"). V. S. O.

805. Hvo der stikker sin Finger i Barnemund, han bliver gjærne bidt. Moth.

Hvo der putter sin Finger i Narre- og Barnemund, bliver gjærne bidt. 2, 73.

806. Hvor man binder Geden, der bider hun. 1, 200. jvf. 855.

807. Mens Hundene bides, bliver Suppen opædt. O. Lade.

808. Bjørneskindet bider ikke. jvf. 858.

809. Gæs bider ingen Ræve. jvf. 2640.

810. Kan du bide Spids paa den, saa kan du blive Naalemagersvend.

Han kom selv til at bide Naalen af. K. 1415. — Du béd ikke Naalen af endnu. 2, 69. — Nu maa jeg bide Naalen af (ɔ: have det besværligt).

At bide Neglene. Moth. (om dem, som Arbejdet ikke ret vil gaa eller flyde for). — At bide sig i Neglene. V. S. O. — Han kan godt bide fra sig; eller: den Karl forstaar at bide fra sig. (om den, der kan godt forsvare sig, navnlig i en Ordstrid). Molb. S. 304. — Han gav ham Noget at bide paa (ɔ: noget Vanskeligt eller Alvorligt at tænke paa; eller ogsaa: han gav ham en Hjærtestyrkning). — Den Nød har Ingen bidt. 1, 262. (om en vanskelig Sag). — Jeg skal give ham en Nød at bide (noget Besværligt at tage vare). V. S. O. — Jeg skal fly ham en anden Nød at bide (ɔ: „give ham Andet at bestille"). V. S. O. — Han skal bide mig en Nød derfor. 2, 276. (en Trusel). Han gaar vel og bider Nødder i Rold Skov (Nord for Hobro). Syvs Tillæg. (om den, som er borte, og man véd ikke, hvor han er).

— Han bider sig i Læberne (ogsaa: „i Fingrene“) ɔ: angrer, hvad han har gjort; (ogsaa: søger at holde sin Vrede eller Latter tilbage. Moth. — Bide Mærke i En (ɔ: lægge saa nøje Mærke til En, at man siden kan kjende ham igjen). — Han er ikke god at bides med (ɔ: vanskelig at omgaas for hans arrige Sinds Skyld). Molb. S. 304. — Han vil ikke bide paa Krogen (ej lade sig lokke, narre). — Han bider nok ell. let paa Krogen (ɔ: gaar ind paa Noget, som bliver til hans Skade). — Det vil bedre bide (ɔ: det bliver endnu værre). V. S. O. — Han er som en gal Hund, der bider baade Ven og Fjende. 1, 390. (om den, som ved enhver Lejlighed skjænder eller giver Ondt af sig). — Han bider ad alle Folk. (om den, som har et frastødende Væsen). V. S. O. — Han béd i Kjæppen med ham (ɔ: han holdt ham Stangen i Kiv og Trætte). V. S. O. — Han bider om sig som en Hund, hver Gang man taler til ham. (giver onde Ord). Moth. — Bid ikke Næsen af mig! (ɔ: vær ikke saa grov i din Mund!) Moth. — Han béd ham over Næsen (ɔ; faldt ham i Talen med bitre Ord; eller: svarede grovt). — Han bider mig gjærne over Næsen. Moth. — Det kan han bide sig i Næsen efter (ɔ: stræber han forgjæves at naa). Molb. S. 304. — Det kan du bide dig i Øjnene paa. (bruges, naar man erklærer, at Noget er umuligt, at der ikke kan blive Noget af). — Kjære Hund (ɔ: Fanden), bid mig ikke! F. F. — Slangen bider sig i sin egen Hale.

Han har det alt (ɔ: altid), som [om] en Hund havde bidt ham. 2, 231. — [Vore nordiske] Kæmpers Sværd kan bide Kjød som Klæde. Gr.

Bid, bide, se 420. 443. 855. 1537. 4022. 5545 fg. 6258. 8934. 9460. 10, 175. 10, 885.

---

811. Biende Mand fanger Bør (ɔ: god, føjelig Vind). P. L. 1067. (ɔ: de Søfarende bør kunne bie, og ikke haste med at gaa ud, naar Vinden er imod).

812. Man skal bie efter Børen, naar den (Vinden) blæser imod. 1, 522. jvf. 8448.

813. Børen bier efter Ingen; sejl derfor, naar Vinden blæser. 2, 228. jvf. 8453.

814. Han bider (= bier) ej for længe, som bider (bier) efter én god Natvord (= Nadver). P. L. 472. jvf. 1259.

Den bier ej for længe, der faar en god Nadver. Moth. (om den, som kommer tids nok for sig selv eller Andre). — Den forbier sig ikke (ɔ: bier ej for længe), som bier (venter) til (eller efter) en god Nadver.

815. Efter en god Davre og [en god] Hustru bier man ikke for længe. 1, 122. jvf. 11, 407.
Efter en from Hustru og god Mad tøver man ej for længe. 1, 208. (det Gode, man venter sig, kommer dog omsider).

816. Bedre er at bie [efter] sin Lykke, end [at] springe i Ulykke. 2, 111.

817. Har du lært at bie, kan du blive Dronning i Sverige. Molb. 370. (Gr. 226: „Konge"). jvf. 177.
Vent (ell. giv Tid), saa kan du blive Konge i Sverige. — Har du Tid at vente, saa kan du blive Konge i Sverrig. — Hav Taalmodighed, saa kan du blive Konge i Sverige. R. — Naar man kan bie, saa kan man faa al Verden til Arv.

818. Bi lidt og tag skikkelige Folk med! Gr. 225.

819. Bi lidt, til Godtaar falder til! F. F.

820. Vil du ikke bie, saa kan du rie (ride). V. S. O. (ɔ: „man holder ikke paa dig").
Hvo ej vil bide (ɔ: bie), faar at ride. 2, 87.

821. At bide (bie) og lide, stiller megen Kvide. 1, 423. jvf. 10, 180.
Længe at bide (ɔ: bie), gjør Sorg og Kvide. 2, 87. — At haabe og bie, at tie og lide stiller megen Kvide. Moth.

822. „Jeg tror, jeg vil bie her lidt endnu," sagde Ræven, den sad fast i Saxen- R. 655.

823. Man bie sin Fjende ej hjemme i Hus, men være hàm under hans Øjne fús (ɔ: hastig, ilfærdig). Rimkrøn.

824. At bie En efter, som Ko bier anden i Græsset. 1, 122.

825. Tøv ej længe hos store Herrer og syge Mennesker! 1, 122. (ogsaa: „hos de Store og hos de Syge").

826. Guds Tøven er ingen Nølen.

827. Tøve-Tid er altid lang. F. F.

828. Lide (gammelt Dansk = bie, vente) og bie, haabe og vente, det før (ɔ: fører) sammen baade Hovedstol (ɔ: Kapital) og Rente. Moth.
Lid og ti, haab og bi! 1, 424; eller: lid og bi, haab og ti! Moth. (bær din Modgang med Taalmodighed og Frimodighed).

829. Han bier ej for længe, som faar noget Godt. Moth.
Den maa villig lænte (ɔ: tøve), som Godt har i Vente (ogsaa: „som Godt skal hente“. V. S. O.). — Han maa ej lænte, som Godt vil vente (ɔ: benytte Lejligheden, mens man har den).

830. Man kan vente længe, inden der flyver En stegte Spurve i Munden. Gr. 2886.
Har du lært at bie? („siges til Børn, som med Utaalmodighed begjære Noget“). V. S. O. — Han skal bie, til det gaar om igjen. A. S. Vedel. — At tøve fem lange og syv brede. 2, 86. — Skipperen maa have Bietaal (ɔ: vente med at sejle, til Vinden bliver gunstig).
En Vente-Død: saaledes kaldes Studenten, som venter efter Præstens Død. 2, 170.
Bi efter Herren! vær frimodig, og Han vil styrke dit Hjærte; ja, bi efter Herren! Ps. 27, 14.
bie, tøve, se 177 fg. 10, 188. 10, 210.

---

831. Det sidste Baand binder Læsset. 1, 91. (at gjøre Ende paa en Ting, lægge det til et Arbejde, som endnu behøves, for at det kan siges at være godt).
Enden binder Læsset (ɔ: „det Sværeste er til sidst“). Sv. Gr. 3, 213.

832. Hvo der vil binde for en Andens Mund, skal først snøre for sin egen. 1, 178. (den, der ikke vil høre ilde af Andre, skal holde sig fra at tale ondt om Folk).

833. Lad Hamp binde den, som Æren ej kan binde.

834. Ord binde Manden og Hampereb Oxen. 1, 428. (Ord binder en Mand o. s. v. H. Thomesen). jvf. 6299. 7245.
Ord binder Munde og Hampereb Oxer. Gr. 234.

835. [Det er] godt at binde om hél Finger. 1, 341.

836. De gyldne Kjæder binde haardere, end de af Jærn. 1, 437. jvf. 10, 317.

837. Hør skal bindes som [en] Brud (nemlig: let, løst), Blaar som [en] Tyv (nemlig: haardt, fast). 1, 208.

838. Den, der er bunden, skal bie. 2, 94.
Hvem der er bunden, faar Lov til at bie, Gr. 235.

839. Ondt at være bunden mellem to Grimeskafter som de gale Heste. 2, 73.

At være bunden mellem to onde Grimer. 2, 203. (ɔ: at befinde sig under to lige slemme Vilkaar; at skulle vælge imellem to onde Ting).

840. Glem ej at binde for Sækken; nu er det Tid. 1, 254.

841. Hvad kan man gjøre, naar Ens Hænder ere bundne? Gr. 236.

842. Det var med Villie gjort, at Humble bandt Sigvard Snarensvend (til en Eg, skjønt denne havde overvundet ham). Kæmpevise.

At baste og binde En (ɔ: „binde Hænder og Fødder paa En saaledes, at han ikke kan røre sig af Stedet“). V. S. O. — Han binder sine Sko med Bast (ɔ: han er meget fattig). V. S. O. — Det binder Læsset (ɔ: det udretter det Meste; gjør Udslaget gjør Sagen klar). V. S. O. — Han skal ej til Lang-Ager at binde. 2, 172. (om et let Arbejde). — Stærk Blæst og langvarig Tørke binder Jorden (gjør den haard). — At binde for en fuld Sæk (ɔ: tie med det, man gjærne vilde tale om; „tie til det Yderste; forsøge, hvor vidt En vil gaa; ogsaa: gjøre Vold paa sig, for at holde Udbruddet af sin Vrede tilbage“). Moth. — Han kan binde Buxerne op paa ham (ɔ: er ham overlegen). V. S. O. — At binde Hænderne paa sig selv eller Andre (ɔ: indskrænke Friheden til at handle). — At binde Munden paa En (ɔ: bringe ham til at tie). V. S. O. — Det var godt, at man bandt saa vel for Munden, som for Pungen. 1, 397. — Han bandt sin Modstander saaledes, at han ikke kunde svare et Ord mere. V. S. O. — At faa Has paa En (ɔ: tage ham i Halsen og binde ham). 2, 232. — At binde an med En (ɔ: indlade sig i Kamp med En). — At gaa i Ens Ledebaand.

Aldrig briste, om end brage, Rosenbaand fra Barndomsdage. Gr.

binde, se 855. 4688. 7572.

---

843. Det er godt at have Bispen til Morbroder (ɔ: at have indflydelsesrige Frænder og fornemme Velyndere; „at have gode Venner til Hove“. Moth). Hr. Iver.

Det er godt at have Bispens Famulus (ɔ: Fuldmægtig) til Morbroder. F. F.

844. Bisper og Fanter (ɔ: Stoddere) de komme altid frem.

845. Bispens Hofmænd have redet her forbi. (siges, naar Maden er bleven sveden, fordi Kokkepigen er gaaet fra Ildstedet). Molb. S. 304. H. Thomesen.

Han gaar med en Bisp i Maven (ɔ: venter at blive noget Stort i Verden). — At give Bispen Paaskeæg (ɔ: skjænke en fornem Mand en ringe Ting). Moth. — Han sidder som en Bisp i en Gaaserede (ɔ: han er i en meget heldig Stilling; har det mageligt og gjør sig til deraf). V. S. O.

---

846. Bjærge og Bakker blæse sammen, men ikke store Arsbalde. (ɔ: de bageste Kjøddele af Mennesket). 1, 305. (om fede Folk, som leve godt).

Der blæser ikke store Bjærge sammen af Intet. K. 1285. — Det blæser ikke store Bakker sammen af Intet. Moth.

847. Naar der er Rimfrost paa Bjærget, er der koldt i Dalen. 1, 15. (om Alderdommen).

848. Svart er gammel Mand mod Bjærg at rise (ɔ: rejse, rejse sig). P. L. 950.

849. Af Bjærgets Svangerskab fødes — en Mús.

Bjærgene brølede i Barns Nød og fødte — èn latterlig Mús. (om skrydende Foretagender, som ej føre til Noget). — Bjærget var i Barns Nød, og blev forløst med — en Mús. Gr. — For en Mús ud af et Bjærg er ej hele Bjærget svanger. M.M. — Bjærge føder nok Mús, men Mús føder aldrig Bjærge. Gr.

850. Vil Bjærget ikke komme til Os, saa vil Vi komme til Bjærget. (om at skifte politisk Parti).

851. Hver By har sit Bjærg, og hvert Bjærg har sin Trold (ɔ: hver Livsstilling har sine Sorger og Besværligheder).

Bjærg, se 1733. 6709.

---

852. Det er ej godt at stinge (stikke) Bjørn med Skeff (ɔ: Skjæve). P. L. 699. (1, 493: irre, opirre, tirre den).

Bjørnen slaar man ikke med Ris. svensk.

853. Bjørn bedes (ɔ: jages, fanges) med rasker Hund og ej med fluende (ɔ: flyvende) Fugl. Vedels Saxo 102 og 1, 214. (om at anvende de rette Midler).

854. Mange jage Bjørnen, men Ingen stikker den. 1, 136. (om de Frygtsomme).

855. Dér bider Bjørn, som bunden er. P. L. 1161. jvf. 806.

Hvor man binder Bjørnen, dér bider den. — Dér bider Bjørn, som (ɔ: hvor) han bunden er. 1, 200.

856. Hvo som ej vil fælde Bjørnen, lader som han sér den ikke. 1, 402.

857. Det er Andet, end Bjørns Hætte er af. 2, 103.
Det er Andet, end Bjørnens Hætte er gjort af. („siges, naar Noget føres frem, som aldrig er sét før“). Moth.

858. Der er Klo for Bjørneskindet (ɔ: „det tages ej saa let“. 1, 22).
Der er Klo for Bjørneskind. Gr. 1446. jvf. 808.

859. Bjørnesaft gi'r Bjørnekraft.
Det var kun en Bjørnetjeneste, han viste eller gjorde ham. (Hermed sigtes til Fortællingen eller Fabelen om Bjørnen, der slog sin Herre ihjel, da han vilde slaa efter Myggen, som stak ham).

Bjørnen har ti Mands Styrke og tolv Mands Vid. — Han vil binde Bjørne som Kong Skjold (i Saxo I, 2). 2, 47. — „Bjørnen er Skovbonden“ (ɔ: Herre over andre Dyr i Skoven), siger Lappen. 2, 56.
Bjørn, se 2529.

---

860. Den Blinde sér Intet, den Døve (ɔ: den Tunghøre) hører Noget. P. L. 136 og 200.

861. Hvad kærer den Blinde (ɔ: klager over), uden [at] han ej kan se? P. L. 731.

862. Den Blinde sér saa Meget om Natten, som [om] Dagen. 1, 46.

863. Himmelen er dog blaa, om end den Blinde ej sér det. 1, 46.

864. Den Blinde æder mangen Flue. Syvs Tillæg.

865. Det Første, man bliver blind paa, er gjærne paa Øjnene. Gr. 243. (siges, naar man ikke kan se, hvad der er lige for En).

866. Blind Due finder og stundum Hvedekorn. 1, 254.
Blind Høne finder ogsaa et Korn. Gr. 242. — Blind Mand finder stundum en Hestesko. 1, 181. jvf. 916. (ɔ: enfoldige Mennesker komme undertiden let til Noget.

867. En blind Mand er en arm Mand, bær' han end Silke og Fløjel. 1, 46.

868. Det er en Blinds Spørgsmaal, hvorfor det elskes, som er smukt. 1, 393.

Det spørger en Blind om, hvorfor den elskes, som er smuk.

869. Blinde og Lamme maa ej komme i Guds Tempel. („om en Uværdig, som ej faar den Bestilling, han tragter efter"). Moth. (jvf. 2 Sam. 5, 8).

870. Mellem de Blinde hersker den Énøjede. jvf. 570.

Blandt Blinde regérer en Skéløjet. 1, 46. — Blandt Blinde er en Énøjet den Bedste. 1, 46. — Stærblind raader for Blind. Moth.

871. Ingen er mere blind, end den, som ej vil se.

Han er séende blind, eller: blind med séende Øjne (ɔ: han sér ikke det, han ej vil se; han følger ej sin Overbevisning). Moth,

872. For en blind Hest er et Vink lige saa godt som et Nik.

873. Den Vogn kjøres („gaar". Moth) ilde, som drages af blinde Heste. 1, 372. (siges, naar en Taabe vil lære en Anden Noget).

874. Blind Hest behøver en god Talsmand (for at sælges). 1, 227.

875. Naar den Blinde bær (bærer) Krøblingen, komme de begge frem. 1, 186. (om gjensidig Hjælp). jvf. 2524.

876. En Blind véd og tit Grebet paa Lutten (Luthen). 1, 46.

877. Blinde ere Blindes Vejledere; men naar en Blind leder en Blind, da falde de begge i Graven. Matth. 15, 14.

Blind leder ofte en anden Blind. 1, 61. — Den ene Blinde viser den anden Vej (ɔ: „den ene Taabe vil lære den anden"). Moth og V. S. O.

878. Hvo der lader sig lede af en Blind og raade af en Galen, han farer ilde. 1, 61.

879. „Det gad jeg sét," sagde den Blinde, da hans Datter dansede. Fr. S. Birch.

„Nu vil vi se," sagde den blinde Mand, han kunde ikke. Sv. Gr. 3, 211. — „Tøv lidt og lad mig se!" sagde blinde Pér, da hans Datter skulde danse. K. 1754.

880. „Led mig did, hvor der er Noget, saa faar jeg Noget!“ sagde den blinde Mand til sin Dreng. 2, 24.

Han er blindere end en Muldvarp. 1, 46. (saa blind som en Muldvarp. Moth). — Det kan en Blind se (ɔ: det er en soleklar Sag). Moth. — Hav ej en blind Ledsager og en daarlig Raadgiver! 1, 46. — Thyboen er blind de ni Dage; men faar han først Øjnene op den tiende, saa ser han ogsaa grandt.

Du maa ikke lægge Stød for den Blinde. 3 Mos. 19, 14. — Blind og Halt skal ikke gaa ind i Guds Hus. 2 Sam. 5, 8.

blind, se 476. 570. 4659 fg.

---

881. „Blodet drager,“ sagde Klokkeren om Kimeren. 1, 399.

„Blodet trækker,“ sagde Klokkeren om Ringeren. Gr. 250.

882. Blod raaber om Hævn. Gr. 251. (jvf. 1 Mos. 4, 10).

883. Hvor Blodet ej kan komme (gaa) hen, dér kryber det hen. 1, 398.

Blodet kryber, dér (ɔ: hvor) Intet kan gaa. 1, 399.

884. Blodet er aldrig saa tyndt, det er jo tykkere end Vand. 1, 398. (Frænder, selv om de kun længere ude ere beslægtede med En, foretrækkes gjærne for Fremmede). jvf. 9829. 9114.

Aldrig er Blodet saa tyndt, det er alligevel tykkere end Vand. Sv. Gr. 3, 217.

885. Blodets Baand er stærkt.

886. Martyrernes (de ægte Sandheds-Vidners) Blod er Kirkens Sæd (ogsaa: gøder Kirkens Ager).

Han har varmt Blod i største Fare. Moth. (om den, som ikke taber Modet over en vanskelig Sag). — At forfølge, udsuge En til Blodet (ɔ: paa den ubarmhjærtigste Maade). — Han skal tage det med blodige Fingre (ɔ: „han skal ikke faa det uden Strid og Sværdslag“). V. S. O. — Han suger Folk ud til Blodet; er en Blodsuger, en Blodigel. Moth. (om en Aagerkarl). — At begaa et Mord med koldt Blod (ɔ: med Overlæg). V. S. O. — Slaa Vand (ell. koldt Vand) i Blodet (ɔ: dæmpe Hidsigheden). — Det ligger ham i Blodet (ɔ: er ham medfødt). — At faa Blod paa Tanden (ɔ: faa Smag paa Noget; begynde f. Ex. at nyde en Fornøjelse, en Fordel, som man gjærne vil have oftere). — Det giver Blod paa Tanden (ɔ: Lyst til at fortsætte hvad der er heldig begyndt, f. Ex. en Handel).

Blodet løb ham ihjel (ɔ: forløb ham). V. S. O.

I stod endnu ikke imod indtil Blodet, i det I stred imod Synden. Hebr. 12, 4.

Blod, se 45. 987. 3537. 5031. 6534. 11, 678.

---

887. Blomster er Frugtens Fæstepenning. P. L. 416.
(ɔ: naar Træet blomstrer, venter man, at det vil bære Frugt.)

888. Man vil helst plukke de friske Blomster. 1, 216.
Friske Blomster ere bedre, end de visne. 1, 84 (om unge livsfriske Piger eller Ægtefolk.)

889. Hvortil Blomster, som Ingen plukker? 1, 216.

890. Blomst maa have Solskin. M. M.

891. Klinten har vel yndige Blomster, men bær dog uyndig Frugt. M. M. (Skinnet bedrager).

892. „Den Blomst den er, som den var malet," sagde Pigen.

893. Alle Blomster due ikke til Urtekost. 1, 395.

894. Mange Blomster, liden Frugt. (1, 187: „som de Kirsebærtræer, der bære dobbelte og fyldte Blomster, men ingen Frugt").

895. Jeg holder ikke dért (ɔ: ikke synderlig, ikke ret meget) af det Blomster, som ikke lugter. 1, 146.

896. Naar Boghveden hører de mange Læs Hø rulle forbi, skal den stræbe at blomstre. R. 745.
Hun blomstrer som en Rose eller Lilie (om Ungdomsskjønhed eller om Lykke og Velstand). jvf. Hos. 14, 6. — Han strøede Blomster paa hans Grav (ɔ: talte eller skrev til den Afdødes Berømmelse). V. S. O.
Handel og Videnskaber blomstre.

Blomst, blomstre, se 142. 1670. 1853. 1939. 5241. 7505. 9383. 10, 559 fg. 11, 979.

---

887. Bly Hund bliver sjælden féd. Gr. 254.
Sjælden bliver bly Hund féd. M. M.

888. Blyhed er en høvisk Dyd, Fruer og Jomfruer gjør den Pryd. Rimkrøn.
Blufærdighed staar de Unge og Kvindekjønnet vel an. 1, 47. — Tugt og Blufærdighed skjuler mange Fejl hos en Kvinde. 1, 239. — Blyhed er Dannekvindens bedste Kaabe. Pouch. jvf. 1213.

889. Man skal ej være blu ved Bordet (1, 47: „Somme føje til: „og i Sengen“).

890. Blufærdighed bevarer Tugt. 2, 30.

891. Ofte er Blufærdighed Skam, ofte Ære. 1, 47.

Han er saa bly af sig.

Foran den Blufærdige gaar Ynde. Sir. 32, 11.

bly, Blufærdighed, se 41. 1373. 1487. 1838. 2054. 3783. 5542. 5998. 7046.

---

892. Under Krumstaven (ɔ: Bispestaven) er det godt at bo. (De Ringe fandt i Middelalderen ofte Beskyttelse under Krumstaven ɔ: under den gejstlige Magt og Myndighed).

893. Saa er Bo, som Bonde. 1, 55. (Huset er som Ejeren).

894. Der er saa Meget, som kræves i Bondens Bo. 1, 203.

895. Bød saa Bo, at du skader ej Anden. P. L. Udg. 1515. jvf. 8673.

896. Manden er Boets Værge.

Han bo'r i Mulderup (ɔ: er baade død og jordet). F. F. — Han bo'r som i et Dukkeskab. — Han har nylig sat Bo (begyndt at føre egen Husholdning).

Guds Paulun (Bolig) er hos Menneskene, og Han vil bo hos dem. Aab. 21, 3. (jvf. Ps. 84, 2).

bo, Bo, Bolig, se 454. 1457. 1628. 1675. 2478. 4136. 5552.

---

897. Det er godt at have Bod i Binge. P. L. 1154. (Bing = Forraadskasse; deraf „en Mélbing“). Syv 1, 184: „godt at kunne bøde Skaden af det, man har i Forraad.“ (det er godt at være vel forsynet, at have Noget i Huset eller i Pungen).

898. Man maa tage Bod, dér man fik sin Bane (ɔ: Saar, Skade). Moth.

Man tager Bod (ɔ: Oprejsning, Erstatning, Hævn), som (ɔ: hvor) man o. s. v. 1, 344. — Man skal søge sin Bod, som sin Bane. 1, 306. (brugtes som en letsindig Opmuntring til Ølsyge: at drikke paa ny).

Syv 2, 50: „Hvad Raad?“ sagde Herren til Narren, da han var ølsyg (ɔ: ilde til Pas Dagen efter et Gilde, en Svir; gildesyg). Narren: „tag Bod, som du fik din Bane!“ Herren: „hvad bliver [der] da [af mig] paa det sidste?“ Narren: „en Nar, som jeg er.“

899. Saa skal man bøde for det Onde, at man ej faar værre.

900. Man kunde meget Nyt øde, vilde man ej det Gamle bøde. 2, 96.

Den, som ej Gammelt vil bøde, faar ej Nyt at lægge øde. F. F. („han maa meget Nyt øde.“ Sv. Gr.)

901. Velmening bøder ikke paa Ildegjerning. R. 325.

Fæste Bod ɔ: give vidnesfast Forsikring til Tinge om Bods eller Bøders (især Mandebods) Betaling. V. S. O.

Dér fik Loke Noget at bøde sine Buxer med. (siges, naar Garn eller Lignende er bleven uredt). Syvs Tillæg. — At raade Bod paa Mangelen, Skaden m. m. (ɔ: afhjælpe, rette, ændre). — At raade Bod i Tide (ɔ: „forekomme noget Ondt, at det dæmpes, standses“). V. S. O.

Han har faaet Bod for sin døde Frænde ɔ: „slet Løn“. 2, 186. (Syv føjer til: „I fordums Tid begjærede de Bod for den Døde eller selv hævnede sig. De tilbød tre Gange Guld, Sølv og Penge paa Manddraberens Vegne for den Dræbte; ja, han mødte undertiden selv, og nød da Kongens Fred i et Aar om“).

Bod, bøde, se 180. 5617. 12,023 fg.

---

902. Med tre Fingre skrives Bøger, men baade Sjæl og Legem maa arbejde derpaa. 1, 260.

903. Det Æsel, der bærer mange Bøger, er derfor ikke boglærd. M. M.

Æselet bliver ej lærd af mange Bøger, (som) det bær'.

904. At sluge Bøger i sig og ej tygge dem, er usundt og gjør Ufordøjelighed i Hjærnen. 1, 379.

905. Livet er Mere end Bøgerne.

906. Folk læser Bøger, som Folk er til.

Holde En til Bogen; blive ved Bogen; slaa sig fra Bogen (ɔ: Studéring). — Han duer ikke til Bogen. Gr. — Han hænger i Bøgerne (ɔ: er meget ivrig til at læse og studére). — Han ligger begraven i sine Bøger. V. S. O. — Han har kastet Bogen under Bænken (ɔ: „har holdt op at studére“). Molb. S. 307. — Slaa sig fra Bogen. Moth. — Læse (eller studére) i Naturens Bog (ɔ: betragte Guds Gjerninger i Naturen). V. S. O. — Staa i Ens Bog (ɔ: være i hans Gjæld). — Føre Noget til Bogs (ɔ: til Indtægt eller Udgift). — Han er et levende Bibliotek (ɔ: meget lærd). Moth.

To onde Bøger: Jødernes Talmud og Tyrkernes Alkoran. 1, 260. — Der er to gode Bøger: det gamle og det ny Testamente. 2, 171. — Titler paa Bøger have samme Virkning som Tjære paa Hjul. L. Holberg.

Bog, se 1450. 1943. 5990 fg. 6068. 7533. 7547.

---

907. Man finder ofte det i Bondens Eje, som man finder ej i Kongens Sal. P. L. 925. (1, 380: „i Bondens Værge"; ogsaa: „Gaard"). C. Pedersen nævner: „rolig Søvn, friske Urter, Stilhed, Gjæstfrihed, Tilfredshed").

908. Klapper du Bonden, saa napper han dig; napper du Bonden, saa klapper han dig. P. L. 1150. (Herremænds foragtelige Ord i gamle Dage, da Bonden tit var en plaget Mand. H. Thomesen føjer til: „vil Du ikke være Herre, saa vil Han"). jvf. 8799.

Klapper du Bonden, da napper han dig; slaar du ham, da smør (smører) han dig. (den svenske Udg. af P. L.).

909. Bonden kær (ɔ: kærer eller klager over), at han faar ej af Røgelset uden Dønen (Lugten el. Duften). P. L. 182. (ɔ: enten: Bonden klager over, at han paa Grund af sin Fattigdom har, i Stedet for Vellugt af kostbar Røgelse, Lugten (Stanken) fra sin Mødding; eller: han er enfoldig nok til at klage over, at han faar ikke andet end Røg af Røgelsen). jvf. 1904.

910. Bonden er ej saa arg en Skalk, at ham ej bør tilforn. 1, 480. (ɔ: „Bonden, selv om han er en arg Skalk, bør altid behandles med Høflighed af Enhver, som gjæster ham." Nyerup). Hos P. L. 849 staar: „Gjæsten er ej saa arg Skalk, at Bonden bør ej tilforn." Moth: „Gjæsten er ikke saa arg en Skalk, at Bonden jo bør tilforn". (Meningen af det sidste Ordsprog turde være den, at Bonden = Husbonden, Husfaderen skal æres fremfor hans paatrængende Gjæst, saa at det siges skjæmtevis). jvf. 3051.

911. „Jeg kjender vel (nok) Karse," sagde Bonden, han aad Skarntyde. P. L. 1115. (om selvkloge og dog dumme Mennesker).

912. Hvad forstaar Bønder sig paa Agurkesalát! (de tænke, det er grønne Ærter). Gr. 270.

Hvad kjender Bonden til Safran? Han siger, det er rød Traad. J. H. Smidth.

913. En Bonde bliver Bonde, sov han end paa Silkebolster. H. Thomesen.

914. De blive ikke alle til Bønder, som ere komne af Bønder. P. Plade. (fordi nogle have udmærkede Anlæg, som blive bemærkede).

915. Bonden sidder ham endnu i Ærmet.

916. Det har man før hørt, at en Bonde har fundet en Hestesko. 2, 116. (om en Slumpelykke). jvf. 866. 3657.

917. Bonden er ingen Gaas (ogsaa: Tosse), fordi han er graa. Gr. 263. (ɔ: „gaar i graa Klæder". V. S. O.)
Bønder ere ikke Gæs, for (ɔ: fordi) de ere graa. 1, 60 og 2, 8. („Smaafolk have ogsaa Forstand i Panden". V. S. O.). — „Vi ere ikke Gæs, fordi vi ere graa," sagde Bonden.

918. Hvo der vil have Bondens Sved, skal brede vel paa ham og dække ham varm. 1, 7. (om en god Behandling for Fordelens Skyld).

919. Bedre er Bonde af Langhalm, end ingen. 1, 299 og 356.

920. Bonden har værst af sin egen Søn, naar han bliver hofklædt. Moth. (1, 398: „broget klædt"). jvf. 3810.

921. Hvem der vil plage en Bonde, faar at bringe en anden [Bonde] med sig. Iris.
„Hvo som en Bonde plage vil, en Bondesøn han ta'er dertil." Moth. — Der skal en Bonde til at være en Bondeplager. K. 109. jvf. 3424.

922. Ej skarpere Sværd du finde kan, end Bonden, som blev til Herremand. Moth.
Ingen Kniv skærer skarpere, end naar den ene Bonde bliver den andens Herre. — Naar Bonden bliver Herre, slæber ingen Ragekniv værre. O. Lade.

923. Var Bonden ej bunden, da blev han værre end Hunden. 2, 8. (dette sagde mangen Herremand om Bønderne i deres undertrykte Tilstand).

924. Bonden skal være mægtigere, end hans Brug. (1, 8 ɔ: Sædeland). Han skal ikke have mere Jord, end han vel kan dyrke. (Syv: „saa at han kan overkomme mere; thi lidet og vel dyrket giver mere, end meget, som ilde flyes" eller behandles slet.)

925. Bondebrug er ikke Barneleg. Moth.

926. Klinte og Hejre er Bondens Fejre (ɔ: efter Syv: „Herlighed, Skjønhed, Pris“). 2, 10.

927. Bonden gjør kun to Markeder om Aaret, og de ere begge onde: han sælger let og kjøber dyrt. 1, 7.

928. Vi leve alle af Bonden. 2, 8. (Syv føjer til: „han er Landets Ophold, og burde derfor agtes mere. I den første Verden vare Patriarkerne Hyrder og Agermænd. Her i Norden vare de i stor Ære“ o. s. v.).

Bonden føder Alle. 1, 7. (Syv: „thi hvert hundrede Menneske er næppe ved Ploven“).

929. Bonden skal du tro, naar der gror Haar paa hans Haandlove (ɔ: den indvendige hule Dél af Haanden). Moth.

930. Man skal ikke sætte en Bonde oven paa en Herremand. (om den, der spiser en ringere Mad efter en bedre).

Hvem vil sætte en Bonde oven paa en Herremand? Gr. 264.

931. En Bonde paa Fødderne (ell. Benene) er bedre [Mand], end en Herremand paa Knæerne.

932. Bonden faar ej Hønsekjød, uden de (Hønsene) drukne først. 1, 354. (han maa leve meget simpelt).

933. Bonden æder Gaasekjød, naar det er bedst (ɔ: grønsaltet), og Osten, naar den er værst (ɔ: frisk, grøn); thi han kan ej gjemme det. Syvs Tillæg.

934. Bonden er altid rig ad Aare (ɔ: har godt Haab om et følgende Aar). Moth.

Bonden haaber at blive rigere ad Aare (et andet Aar). 1, 171.

935. Lad Bonden bære! han har en bred Ryg. jvf. 1, 6.

936. „Det havde jeg saamænd ikke troet,“ sagde Bonden, han væltede [med Vognen] ned i Grøften.

937. Naar Sækken rystes, faar man at vide, hvad der er ved Bonden. (et Slags Ordspil, som staar i en vis Forbindelse med et andet Ordsprog. jvf. 7486).

938. Det kan en Bonde paa Amager gjøre. 2, 171. (det er en let Sag).

Det er ingen Ting; det kan hver Bonde paa Amager. F. F.

939. Bondens (= Husbondens) Øje det sér saa nøje. H. Thomesen. jvf. 100. 8428. 12, 092.

940. Enhver er Bonde i Loven og i sin egen Sag. 1, 280. („Bonde“ her = Husbonde, Herre, som ejer Gaard og Gods).

941. Borger og Búr (Bonde), dem skiller kun en Mur. 1, 497.

942. Jo ældre Bonde, jo bedre Grund; jo ældre Faar, jo tykkere Uld. 2, 9. (Syv: „hvorfor det holdes for bedst at besætte Stavnen, Hjemmet, Grunden med Affødningerne, og lade Sønnen komme efter Faderen; thi saa have de Forfarenhed“).

943. Mélgrød og Kaal er Bondens Lægedom. 2, 8. (Syv: „en Bønde raadede Knud Gyldenstjerne at æde Mélgrød, hvorved han blev til Pas af sin Svindsot, og kaldte Bonden altid siden Doktor Mélgrød, men gav ham ogsaa sin Landgilde efter“).

944. Naar Bonden kommer af sin Havresæd, kommer han og af sin Bygsæd. 2, 9.

945. Bonden maa ikke lade Lærken have for meget at bygge i (ɔ: ikke lade for meget af sin Jord ligge udyrket). R. 711.

946. Naar Tiderne vorde onde, kald, Konge, paa din Bonde!

Kalkunske Bønder. (saaledes kaldtes forhen rige, stolte Selvejerbønder, som der ikke var mange af). — Hvor meget han end skjuler det, vil dog Bonden gjærne stikke frem. — Lad gaa, mens Bonden har en Høne. 2, 292. (fra den Tid, da Bonden blev plaget).

Gjør, som Bonden beder, eller gak af Døren! 1, 480. (naar du er Gjæst). — Det staar paa Bondens Svar, hvorledes man skal efter dele. 1, 280. — Tjørne, Stavre og Lér er ej for meget i Bondens Gaard („thi det behøves altid“). 2, 9. — Bonden kan gaa ud St. Hansdag og være baade glad og sorgfuld (ɔ: „sværve mellem Haab og Frygt; thi han véd ej, hvorledes hans Sæd vil skikke sig“). 2, 5. — Naar Tienden er fire, tre, to (en Tønde Rug 4 Rdlr., Byg 3, Havre 2), saa lever Præst og Bonde begge to: men er den otte, sex, fire, tager Bonden let til at svire. R. 700. — Bonde-Handel, lystig Vandel. 1, 7. — Bondelevnet er det bedste og retfærdigste. 1, 7. — Han er ret en Bondeplager. 2, 277.

Bonden, som arbejder, bør først nyde Frugterne. 2 Tim. 2, 6. — Bonden venter Jordens dyrebare Frugt, han bier taalmodig efter den, indtil den faar tidlig Regn og sildig Regn. Jak. 5, 7.

Bonde, se 1534. 1661. 3394. 3424. 3625. 3810. 4033. 4454. 6345. 7533. 7684. 7894. 8273. 8413 fg. 9256. 10,480. 10,812.

947. Bordet binder (ɔ: det Kort, man én Gang har spilt ud, maa ikke tages tilbage). K. 1878.
Bordet fanger.

948. Mangen sidder bedre til Bords, end til Hest. 2, 154. (vil hellere leve godt, end gaa i Krig eller taale Møje).

949. „Det er den bedste Tid paa Dagen, naar man sidder til Bords," siger Fraadseren og Drukkenbolten. Moth.

950. „Saa' du, min Broder, jeg stod mig!" sagde Peter, da de smed ham under Bordet.

Bede En til Bords (ɔ: byde ham til Gjæst). — Læse til Bords og fra Bords (ɔ: holde Bøn før og efter Maaltidet). — Derom blev der talt over Borde (ɔ: under Maaltidet). — Holde et godt eller slet Bord. (om en overdaadig eller tarvelig Levemaade). — Gaa til Guds (ell. Herrens) Bord (modtage den hellige Nadvere). — Sidde øverst til Bords og nederst til Fads (ɔ: „faa kun lidt af Maden paa den fornemste Plads"). V. S. O. — Holde sluttet Bord (ɔ: beværte et vist Antal Gjæster for Betaling). — Spise ved sluttet Bord. — At give En sit Bord (ɔ: „lade En frit spise ved sit Bord"). V. S. O. — Byde En sit Hus og Bord (ɔ: tilbyde En frit Underhold). V. S. O. — Gjøre rént Bord hos Nogen. (om Gjæster, som fortære Alt ved Bordet, eller om Fjender, som ødelægge Alt, hvad de forefinde; ogsaa om den, som sætter hele sin Formue over Styr). Moth. — Her maa gjøres rént Bord (ɔ: ryddes og bringes i Orden). Molb. S. 305. — Skilles fra Bord og Seng. (om uforligelige Ægtefolk, som ville leve hver for sig).

Bord, se 1310. 1631. 1836. 2652. 4558. 7714. 11, 385.

---

951. Hvo som borger, skal baade regne og betale. 1, 50.

952. Hvo som vil borge, faar ej længe at tinge (maa ej prutte). 1, 51.

953. Det er en arm Vært, der ej kan borge Nogen en Aftendrik. 1, 182.

954. Man kan borge en Mand et Krus Øl, mens han drikker det. Molb. 403 og 1647.

Du kan jo sagt (ɔ: sagte eller sagtens) borge mig, mens jeg drikker. L. Holberg. (ɔ: opsætte Hævnen, til Gjerningen er fuldført). — [Det er] en arm Krokone, der ej kan borge En et Krus Øl, til han faar drukket det. Moth. (om den, der sér igjennem Fingre med En, som har fortjent Straf, og sætter Hævnen op til en bekvemmere Tid).

955. [Man skal ikke] borge paa Bladebyg (ɔ: paa det, hvorom det er uvist, hvad det skal blive til). 2, 32. (laane en uvederhæftig Mand).

Den maa Noget vove, der vil borge paa Bladebyg (ɔ: som ej har sat Ax, er endnu grønt). Molb. 405. — Han borger paa Bladebyg (ɔ: han drikker sit Korn op paa Ageren; fortærer sin Høst, før den kommer i Hus). 2, 207.

956. Den er god at borge Byg, som har Havre. 1, 50. (man kan sikrere give Den paa Borg eller Kredit, som ejer Noget, end den, som slet Intet har).

Den er god at borge Byg, som selv har Rug.

957. Længe borget er ikke givet. 1, 50. (eller: „ikke skjænket". 1, 122.)

Længe borget er ikke strax betalt. Pouch. — Vorherre er en rig Vært, han kan vel borge en Tid lang. („og optegne det i sit Register"). Pouch.

958. Hvo som borger gjærne, lyver gjærne og betaler ugjærne. 1, 50.

959. Meget borg' og gaa til Tinge, gjør paa sidsten arm og ringe. 1, 51.

Borge, bol' og gaa til Tinge, gjør paa sidsten arm og ringe. 1, 106.

Han sidder i Borg og Gjæld til op over Ørene.

Borg, borge, se 1064. 1391. 8737.

---

960. Den, som gaar i Borgen, gaar i Sorgen.

Borg gjør Sorg. Gr. 273. (ogsaa: „volder"). — Borgen giver (ell. gjør) Sorgen. 1, 50. — Sorgen vækker hver Morgen; vil du være uden Sorgen, og sove til den lyse Morgen: elsk liden eller ingen Borgen. 1, 51.

961. Den, som gaar i Borg, gaar i Krav (ɔ: den, som gaar i Kavtion, maa lade sig kræve til Betaling). V. S. O.

Hvo der gaar i Løfte, gaar i Krav. 1, 274. — Naar man gaar i Løfte, saa gaar man og i Krav. Sv. Gr.

962. Forløfte og Skade følges jævnlig ad. Moth.

Borgen er sjælden skadesløs. Moth. (den, der gaar i Borgen for Andre, slipper sjælden uden Tab).

963. Hvad som man vorder Borgen for, det skal man gjælde. D. Lov.

Løfte (Forløfte) bliver Gjæld. Pouch.

Ham tør jeg nok love for! (bruges ofte halv spottende eller i Skjæmt). — Det skal jeg love for! f. Ex. at han ikke glemte sig selv, at han lever flot m. m. (det indestaar jeg for, tvivler ikke om).

Vil han sige mig god for Hovedværk, vil jeg nok love for det. (om Noget, som ej kan ske). 2, 183. — Din Forlover behøver en anden Forlover. 1, 275. (er usikker, uvederhæftig).

Gaa ikke i Borgen for Nogen over din Formue; og borger du for Nogen, da bær Omsorg derfor, som om Du skulde betale. Sir. 8, 16. — At gaa i Borgen har ødelagt Mange, som holdt sig vel. Sir. 29, 21. — Glem ikke Dens Velgjerning, som er gaaet i Borgen for dig; thi han har givet sig selv hen for dig. Sir. 29, 18.

---

964. „Borte er det, som borte er," sagde Kællingen om sit Øre. P. L. 851. (det var nemlig bidt af). Udg. 1515 har: „om Øret" (nemlig om en Andens Øre, som Kællingen bed af; thi det hedder: „den ene Kælling river eller bider den andens Øre af og siger: borte er borte". jvf. Nyerup. p. anf. St.

965. Borte er borte: ingen Jøde laaner Noget derpaa. 1, 306.

Borte har taget det. F. F.

966. Borte er snart glemt. (om den Fraværende). 1, 466.

967. Dersom det ikke er borte, saa véd jeg ikke, hvor det er. J. H. Smidth.

968. Det er ikke borte, som man kan finde. 1, 109.

969. Det er ikke borte, som man giver sin Gris. 1, 40 og 142. jvf. 4921. 2039. 2875.

970. Hvor ere Pengene blevne af? Borte har taget dem.

971. Alt, hvad der bliver borte i Køkkenet, det (siger man) har Katten taget. Gr. 279.

972. Det man har, skjøtter man ej; naar det er borte, vilde man først have det igjen. 1, 466.

Borte var Markus med Liren (ɔ: „Lejligheden var alt forbi; nu er det bag efter"). V. S. O. — Hun skal ikke blive borte for ham i Sengen. Moth. (om en meget féd Kone). — Døden, Ulykken m. m. er ikke langt borte. — Han har det alt borte. (om den, som hastig er kommen i Forvejen og har faaet Noget ført bort eller stukket det til Side). V. S. O. — „Husbonden

er borte," siger man, naar Brødet ikke er paa Bordet. 2, 90. — Han er væk (ɔ: ude af sig selv; fortabt). — „En god Vætte har det": siges, naar Noget hastig er blevet borte. 2, 40—41. (Syv 2, 281: „De Underjordiske have det henne (borte): dette siges efter gammel Overtro, naar man venter at faa det igjen."). — Han glimrede ved sin Fraværelse. (siges om en mere bekjendt Person, som udebliver fra et offentligt Møde, en Fest, hvor Flere ventede at se ham).

Lad dem blive borte, som os bedrøve vil! Gr. 282.

borte, se 1442. 3865. 3879. 4559. 9045. 9224. 11,731.

---

973. „Det Brede er tilbage," sagde Manden, han havde Skovlskaftet i sig. Sv. Gr. jvf. 11,908.

Hør, du Snøffel, er Gaden ikke bred nok for dig? O. Lade. (siges til en grov, næsvis Person). — Han gjør vidt og bredt af en Ting (ɔ: taler vidtløftig derom, gjør meget Væsen deraf). — Han taler bredt (ikke fint eller pænt). — Han gjør sig bred (ɔ: gjør sig til, hovmoder sig).

---

974. Brevet blues ikke. 1, 379. (man har mere Mod til at skrive, end til at tale om, hvad man trænger til).

975. Herrebreve skal man to Gange læse. 2, 229.

976. Ingen har Brev paa sit Liv. Gr. 1647.

Man har ej Brev paa sit Liv. 2, 45.

977. Hold dine Fingre fra Andres Breve! Gr. 620. jvf. 12, 083.

At bære Pér Lakkes Breve (ɔ: „hemmelig at angive eller beføre Nogen"). Moth. (Lakke af det gamle Ord „Lak" ɔ: Lyde, Fejl). — Have Brev og Segl paa Noget. — Give En Brev paa Noget (ɔ: fuld Forsikring om).

At bære Urias-Brev (ɔ: Syv: „det, som skulde være med, og er En imod"). 1, 379. — Han bær Uriæ-Breve (Syv: „ɔ: sig selv til Skade"). 1, 53. — „Ikke var Brevet saa ilde skrevet, det maatte jo være læst": sagde Torkild Trundesen. Blækket var blakket, Pennen var stakket, Skriveren var stam: derfor kom Brevet silde fram (ɔ: frem). 2, 229. — Intet Brev, godt Brev!

I ere vort Brev, indskrevet i vore Hjærter, da I aabenbart sés at være Kristi Brev, skrevet ikke med Blæk, men med den levende Guds Aand, ikke i Sténtavler, men i Hjærtets Kjødtavler. 2 Kor. 3, 2—3.

Brev, se 6103.

---

978. Man sér nu igjennem Fingre, derfor gjøres ej Briller behov. Gr. 286.

979. Bedre, at du selv bruger Briller, end [at] Andre skal sætte dig dem paa. M. M.

980. Naar Næsen er borte, har man ingen Briller fornøden. Iris.

Du vil nok sætte mig Briller paa [Næsen] ɔ: narre eller bedrage mig. Moth. K. 1913. — Han sætter Vorherre Briller paa. K. 1914. — Det kan man se uden Briller (ɔ: det er let at se).

Briller, se 2106. 2142. 6971. 8430.

---

981. „Det maa enten bære eller briste“ (siger den Dristige). jvf. 6744. 562.

Enten maa det bugne eller briste. 1, 69. (om den, som vover det Yderste). — Jeg haver lige saa kjær det brister, som det holder. Hr. Iver.

Briste i Graad, i Latter. — Han er færdig at briste af Latter, Hovmod m. m.

briste, se 3355. 3425. 3682. 4410. 7489. 9796. 10,562. 11,046.

---

982. Bien har vel Brod, men ogsaa Honning. M. M. (ɔ: Alvor og Mildhed maa være forenede).

983. Den Bi, som ingen Brod har, giver heller ingen Honning. (om de Præster, der ere ikke grundige og alvorlige, men lette og overfladiske i deres Forkyndelse).

984. Slangens Tunge er dens Brod.

Han tog Brodden fra ham (betog ham Magten og Evnen til at skade). — Det nytter ikke at stampe (eller sparke) imod Brodden (ɔ: at sætte sig op imod Overmagten). Gr. 288 (jvf. Apostl. Gj. 26, 14). — Da Bremserne stormede Klippen, mistede de Brodden. M. M. — Betage Smerterne deres Brod. — Hans Ord efterlode en Brod i mit Hjærte.

---

985. Raaddet er snart broddet. P. L. 397. (er skrøbeligt, gaar let itu).

„Raaddent er snart broddent,“ sagde Kællingen, hun bed Øret af sin Søster. (ogsaa: „hun bed Øjet af den anden“). H. Thomesen. — „Raadt er snart braadt (ɔ: brudt)“, sagde Kællingen, hun brækkede sin Finger i sin Rumpe. Nyerup. — „Raadt er snart braadt,“ sagde Engelskmanden, han tog den danske Flaade.

986. Der er brodne Kar i alle Lande. (slette Mennesker i enhver Livsstilling; Fejl hos Alle). V. S. O. jvf. 2108. 9923.

Der er søndrige (ɔ: sprukne) Potter overalt. 1, 57. (1, 412 og 2, 163). — Der er brodne Potter i alle Folks Huse. K. 705. — Brudne Kar i alle Lande; Torne sig med Roser blande andensteds saa vel som her. J. Vessel.

broddent, brodne, se 1907.

---

987. Brødre have vel ét Blod, men sjælden ét Mod. (ɔ: Sind). 2, 242.

988. Mellem Brødre gjælder ingen Rangforordning.

989. Der er intet Broderskab i Kortenspil (Kortspil). Gr. 292.

I Spil gjælder intet Broderskab. V. S. O.

Han er en lystig, tør, fugtig, liderlig Broder (ɔ: Person). — Det er en húl Broder (ɔ: kløgtig, listig, snedig). — Hør, min Broder! kom og hjælp mig lidt! (om en yngre, ubekjendt Person). — Dette skal være til Brødres (ɔ: fælles) Bedste. V. S. O. — Lad os drikke Broderskab! (ɔ: sige „du“ til hinanden). — Han fik Broderparten (ɔ: det Meste; han havde den største Fordel). 2, 19.

Se, hvor godt og lifligt det er, at Brødre endog bo til sammen! Ps. 133, 1.

Broder, Broderskab, se 1568. 3484. 4598. 5623. 6750. 7892. 8912. 9834. 10,749. 11,333. 11,848.

---

990. Sjælden er Hjord uden broget Nød. (ɔ: sjælden er en hél Slægt eller et større Kuld Børn uden Vanslægtning). 1, 32.

Jeg skal gjøre ham det buntet og broget (ɔ: volde ham Vanskeligheder, sætte ham i Forlegenhed). — Det sér (ell. kan se) broget nok ud. (naar det tegner til at blive farligt; Sagen har taget en ubehagelig Vending).

broget, se 3663. 3933. 4845. 4899.

---

991. Væn (ɔ: smuk) Brud har mange Bejlere. Gr. 294.

992. Naar det regner paa Bryllupsdagen, da regner der Guld ned i Brudens Skjød. Gr. 296.

993. Hvo Lykken haver, fører Bruden hjem. 1, 87. (den Lykkelige vinder Prisen).

994. Det er Bruden, man danser om. 2, 54 og 273. (ɔ: det, som det gjælder om, gaar ud paa).

995. En rig Brud skal betale Lavet (Laget). 2, 65. (Syv: „siges, naar man bejler til Pengene og ej til Personen“).

996. Det er et Skarns Bryllup, hvor der er kun én Brud. 2, 63. (Syv: „saaledes siger gemén Mand, ligesom der og skulde være flere og hemmelige Brude. Det er bedre at sige tvært om eller imod“).

997. Den, som er beringet, er betinget (ɔ: „den, som har Ring paa Fingeren, er gjærne forlovet“). V. S. O.

Han har fæstet saa mange [Brude] og endnu ingen ført hjem (ɔ: han har tit været forlovet). Moth. — Det er ikke den første Brud, han har ledet til Kirke (ɔ: han er en forsøgt Mand, har været med før). Molb. S. 306. — Han gaar, som han skulde lede Brud i Kirke (ɔ: meget langsomt og højtideligt). Moth.

Trolov dig ikke, før du sér din Brud!

---

998. Klæden og Føden gaar aldrig af Brug. Gr. 300.

999. Søden Mad og syede Klæder blive vel brugte. 2, 33. (ogsaa: „bliver der vel Brug for“. Molb. 2282.)

1000. Der er den, som kan bruge Alt, hvad han kan faa.

1001. Det er ikke godt at fare vild om, hvad man skal bruge.

1002. Ondt er at have Bestilling, Gods o. s. v., og ej vide at bruge det ret. 2, 33.

1003. Man bruger, hvad man har. Gr. 299.

Brug det Nærværende og lad Gud raade for det Tilkommende! 1, 466. jvf. 7689.

1004. De Vaaben, som bruges mindst, ruste snarest.

Det Værge, som mindst bliver brugt, bliver snarest fortæret af Rust. M. M.

1005. Brug Føret, mens det staar. 1, 253. (ɔ: benyt Lejligheden).

1006. Brug den Vægge (Kile), der gaa vil. 2, 211. (ɔ: brug det Raad eller Middel, du har ved Haanden). jvf. 7063.

Han bruger alle Vægge, der gaa vil. 2, 79. (ɔ: gjør sig al mulig Flid; sætter ethvert Middel i Bevægelse). — Man faar at bruge den Vægge, der gaa vil. 1, 254. (man maa hjælpe sig, som man kan).

1007. Det, som skal vare længe, maa ikke bruges hver Dag. M. M. (f. Ex. om forslidte Vittigheder).

Det er saaledes Brug her i Landet. — Det er gaaet af Brug (ɔ: finder ikke mere Sted). — Det bruger jeg aldrig (ɔ: plejer aldrig at gjøre). — At bruge Soldet vel (ɔ: gætte og udfinde Noget, som er vanskeligt). — At bruge Soldet ilde (ɔ: dømme galt i en mørk Sag). Moth. — Han bruger sig det bedste, han kan (ɔ: anstrænger sig). — Han er slem til at bruge Mund (ɔ: skjænde).

Brug, bruge, se 2975. 6043. 6465. 6477. 7403 fg.

Bryllup, se Giftermaal.

1008. Smeden haver fordi (ɔ: derfor) Tænger, at han vil ej brænde sine Hænder. P. L. 634. (om at anvende Forsigtighedsregler; det siges navnlig om dem, der bruge Andre som Redskaber, for selv at undgaa Fare).

Smeden har Hammer og Tænger, fordi han ikke vil brænde sig. jvf. 4553.

1009. Brænd ikke Huset, førend Fjenderne komme. P. L. 856. jvf. 3519. 11, 114. 1166.

Man skal ikke brænde Byen af, før Fjenden kommer. 1, 136 og 444.

1010. Man kan brænde sig paa den Gnist, som man ikke kan varme sig ved. V. S. O. jvf. 1672. 5532.

Det er en liden Brand, man kan brænde og ej varme sig paa. 1, 97. („den eller det, som ikke kan gavne, kan dog tit gjøre stor Skade").

1011. Det er ildt (ilde, ondt, slemt), kvik (ell. kveg ɔ: levende) Mand at brænde. P. L. 1139 og 1, 52.

1012. Nælden brænder saa snart Ven som Uven. P. L. 743.

Nælden brænder baade Ven og Uven. 1, 384. (En Dommer bør være upartisk, lige retfærdig mod Alle. Ogsaa om slet Selskab).

1013. Det, som skal vorde Nælde, maa tidlig brænde 1, 312.

1014. Det, dig ikke brænder, behøver du ikke at blæse paa. 1, 134. (ɔ: du skal ikke blande dig i Andres Sager). jvf. 10,652. 10,545.

Blæs ej paa det, dig ikke brænder! sluk ej den Brand, dig ikke skjænder! (ɔ: udsæt dig ikke for en Fare, som du kan undgaa). 1, 321.

1015. Hvo en Anden vil brænde, skal sig selv tænde. 1, 382.

Hvo en Anden vil række en Brand, han forvare sig selv, at han ikke brænder sin Haand. 1, 382. — Hvo en Anden vil brænde, skal først sig selv tænde (ɔ: en Ordets Forkynder maa selv være antændt af den Hellig Aands Ild, inden han kan varme og oplive Andre).

1016. Den Ilden er næst, brænder sig først. 1, 100. (om Fare).

Det brænder først, som er Ilden næst.

1017. Snarere brænde vaade Spaaner, end tørre Stene. 1, 40.

Bedre brænder den vaade Gren, end den tørre Stén.

1018. Brændt Barn skyer Ilden. Gr. 304. jvf. 2137. 8145. 8672.

Brændt Barn ræddes gjærne Ild, og bidet Barn Hund. P. L. 531. 788 og 1190. — Han ræddes gjærne for Ild, som brændt er, og for Hund, som biden (ɔ: bidt) er. H. Thomesen. (af Skade lærer man at blive forsigtig). — Brændt Barn er bange for Ilden. V. S. O. — En brændt Hund frygter altid for koldt Vand. Iris.

1019. En viis Mand brænder ikke sine Fingre anden Gang. Moth.

1020. Brændt (hvad der er brændt) baader Ingen.

1021. Tager man Kul, da enten smitter eller brænder man sig; Kullet, slukt smitter, tændt brænder. Syvs Tillæg.

1022. Skarn og Vox brænder ej éns (ɔ: lige godt) i Kirken. 1, 268.

1023. „Av!“ sagde Kællingen, hun brændte sig paa Vællingen; „Mjav!“ sagde Katten, „du skulde ladt mig haft den“. F. F.

1024. Hvo der vil forsøge alle Saad (Sodd, Søbemad, Suppe), brænder undertiden sin Mund. 2, 86.

Hvo der vil smage alle Saad, brænder tit sin Mund. 1, 321.

1025. Hvo der én Gang har brændt sig paa Suppen, blæser siden paa den.

Blæs paa [det] først, saa brænder du dig ikke! 2, 29.

1026. „Saadan skal de have det engang om Aaret,“ sagde Manden om Musene, da brændte han Huset af. Sv. Gr.

1027. Man skal ikke brænde Huset af, for at blive fri for Rotterne.

1028. Ask af Pølen og Eg af Randen brænde lige vel. 1, 10.

Ask i Pølen og Eg i Pallen: brænder dog Ask før Eg. F. F. — Eg og El, det brænder træl (ɔ: langsomt); Bøg og Esk (ɔ: Ask), det brænder frisk. K. 1529.

1029. Smedebørn brændes ej af Funkerne (Gnisterne). 1, 391. (de ere saa vante til dem). jvf. 8158. 8702.

1030. Man brænder aldrig gode Potter af utilgjort Lér. 2, 193. (Materie, Æmne). jvf. 6358. 8719. 2138.

Blæs paa Kaalen, ellers brænder du dig! Gr. 306. (vær forsigtig!). — Vær ikke for hidsig paa Kaalen! du kunde let brænde dig. Gr. 1103. — Han brænder tit inde med Noget (ɔ: kan ikke komme frem med det, faa det anvendt). — Han brænder sig nok ikke saa hedt, at han skulde vove det. Eller: Han turde ej brænde sig saa hedt (ɔ: han turde ej vove det). 2, 48. — Han har hverken at bide eller brænde (ɔ: er yderlig fattig; har hverken Brød eller Ved i Huset). — De ere brændte med ét Jærn. 2, 178. (de ere hinanden lige). — Han brændte løs paa ham (ɔ: angreb ham heftig med Bebrejdelser, Skjældsord m. m.). — Han brænder af Kjærlighed, Had, Begjærlighed, Vrede o. s. v. — Tampen brænder! (dér ligger Faren). — En brændende Iver, Kjærlighed, Sø o. s. v. (meget stærk).

Troldkvinde! vár (vogt, forvar) din Mund, at du ikke faar en sviende Hale (ɔ: kommer paa Baalet). P. Plade. — Han fortæres af en hemmelig Brand (af en Lidenskab).

Mon Nogen kan tage Ild i sin Barm, uden at hans Klæder brændes? eller mon Nogen kan gaa paa Gløder, uden at hans Fødder brændes? Ordsp. 6, 27.

brænde, brænde sig, se 1532. 1672. 3332. 3559. 3802. 6320. 6672. 6774. 6992. 7879. 8978. 9668. 11,658.

1031. Guld er ej saa rød[t], at det gaar ej ud for Brød. P. L. 852. (Udg. 1515: „Mad“). jvf. 3299. 1493.

Guld (Gr. 308: „Guldring“) er aldrig saa rød, den gaar jo ud for Brød. H. Thomesen. — Sølv er aldrig saa hvid og Guld saa rød, de springe jo begge for dagligt Brød. H. Thomesen.

— Guld er aldrig saa rød, det maa jo springe for Brød (ɔ: „ingen Ting er mere nødvendig end Føden“). V. S. O. — Guld er ej saa rød, det vil jo ud for Brød. Moth.

1032. Ingen æder gjærne Agern, naar han har Brød. (Den, som kan have det Bedre, tager ej gjærne til Takke med det Ringere).

Skulde jeg æde Agern nu, jeg har Brød? („om den, der forlader haard Mad, som han var opfødt med, og vænner sig til kræsne Retter; opgiver en gammel Sædvane for en ny“). Moth. 1, 358.

1033. Man skal ikke slaa for store Brød op, naar man ikke véd, hvorledes man skal faa dem bagte. (om at lægge store Planer, som ikke blive gjennemførte).

Han slaar store Brød op, men han faar dem ikke gjennembagte (ɔ: „han tager sig Mere paa, end han kan udrette“). Molb. S. 306. — Du skal ikke slaa større Brød op, end du har Ovn til at bage dem i.

1034. Brødet kan smage lige saa vel andensteds, som hjemme. 2, 76.

Man bager saa godt Brød andensteds, som her. 1, 412.

1035. Man maa søge sit Brød, hvor det findes.

Man skal efter Brødet, som (ɔ: hvor) det er. 1, 388.

1036. Hvo der haver Brød, ham gives Brød. 1, 141. („bydes Brød“. Moth).

1037. Der er mange Maader at tjene sit Brød paa. K. 1887.

1038. Det Brød er endnu ikke bagt, som Mangen skal æde. 1, 126. (Molbech 650 har: „eje“).

1039. Mangen sørger for et hélt Brød, og har Nok i et Stykke. 1, 92.

1040. Ost og Brød er godt i Nød; Vælling er ond at føre. Gr. 312. 2, 134. (ɔ: „i Trang lærer man at tage til Takke“). (der tilføjes for Rimets Skyld: Hæsselkjæp gjør Ondt paa Ryg, og saa gjør Pust bag Øre. F. F.).

1041. I Morgen bager Alliken, saa faar vi nyt Brød. Syvs Tillæg. (Chr. Pedersen).

I Morgen bager Alliken, saa faar du varmt Brød. Gr. 1849.

1042. Bedre er Brød halv mullent, end hél ædt. Moth. jvf. 556.

Bedre er mullent Brød, end alt opædt. 1, 405.

1043. Kavringe-Brød er Smøræskens Død. 2, 134.

1044. Kavring er ikke Brød; Kærling er ikke Mø. 1, 131. (om to ganske ulige Ting).

1045. I muggent Brød sidder den rige Mand. F. F.

1046. Ondt Maaltid, hvor Brød fattes. 1, 129.

1047. Dens (ell. hvis) Brød jeg æder, dens Vise jeg kvæder. 1, 129 og 179. (Man retter sig gjærne efter den, i hvis Tjeneste man staar. Syv: „Manden holder med den, som giver Maden“).

1048. Brødknive ruste aldrig. („fordi de stadig bruges“). V. S. O. jvf. 626. 7093.

1049. „Krummer (eller: Smuler) er ogsaa Brød“ (1, 317 og 356), sagde Fanden, han slugte Skrædderen. jvf. K. 332 (ɔ: Lidt kan ogsaa bruges; Noget er bedre end Intet).

„Krummer er ogsaa Brød,“ sagde Fanden, han tog Degnens Sjæl, men vilde [have] haft Præstens. Fr. S. Birch.

1050. Da Adam var død, bagtes mindre Brød. (Naar Manden dø'r, faar Konen Mindre at leve af). 1, 203

Adam og saa Eve, brugte store Leve.

Han er en god Brødgiver (ɔ: under gjærne Folk Mad). 2, 220. -- Han har mange Folk i sit Brød (ɔ: i sin Tjeneste). — Han hænger Brødkurven for højt (ɔ: giver ikke sine Husfolk Nok at spise). V. S. O. — Brødkurven er hængt højt op for Somme (ɔ: Nogle have kun lidt at leve af.) V. S. O. jvf. 9142. — Man kan ej vide, hvor Brødet er skaaret for ham. Moth. — Brødet er kun tyndt skaaret for ham (ɔ: han har svært ved at komme ud af det). Moth. — Hans Brød er smaat skaaret og vidt spredt. 2, 91. — Han fortjener næppe det tørre Brød (ɔ: det Allernødtørftigste). — Han har ikke mange hele Brød i sin Pose (ɔ: gaar snart til Grunde). Syvs Tillæg. — Han kommer sig som mullent Brød, det bliver altid værre. 1, 292. (om den, som det gaar tilbage for). — Det kommer sig som mullent Brød i Varme. — At bryde sit Brød for den Fattige (ɔ: være gavmild; jvf. Es. 58, 7). V. S. O. — Brød eller Død! 2, 230. Ogsaa: Død eller Brød! (om den; som vover Livet, for at faa sit Udkomme). — Kul er Fabrikkernes Brød. — Først Brød, saa Kjød! (ɔ: man skal have Udsigt til at forsørge Kone og Børn, før man gifter sig). jvf. 2446. — Har han først Brød, faar han nok Kjød. V. S. O. — Han tager Brødet af Munden paa ham (ɔ: betager ham hans lovlige Næring. Det siges ogsaa, naar En f. Ex. ved et Festmaaltid

rejser sig, for at tale netop om det, som en Anden vilde have talt om). — Der er ikke en Bid Brød i Huset (ɔ: der er slet Intet). V. S. O. — Vand og Brød er Fangekost. Gr. 313. — Han bær Brød i den ene og en Stén i den anden Haand. Moth. — Det gaar af som varmt Brød (ɔ: finder stærk Afsætning). — Alt, hvad der smager Folk, gaar af som varmt Brød. Gr. 806. — Brød er Borgmesteren over de andre Retter. 1, 129. — Til et godt Stykke Smørrebrød hører der Brød fra Mors, Smør fra Salling og Ost fra Thy. R. — Han hjælper til, at Brødet skal ej mulne. 1, 117. (om en Person, som ikke duer til stort andet, end at spise).

Af Leven (Brødet) opholdes Livet. 1, 129. (Syv: „Brød er Grundvolden"). — Spis Brød, som er let, og Ost efter Vægt! — Lette Brød og tunge Oste ere de bedste; saa og: Brød med Øjne, Ost uden Øjne, og Vin, som springer i Øjne. 1. 207. — Mange har det saa knapt, at Brødet er spist, førend det bages. — Kannike - Brød ɔ: det bedste, som Kanniker (Domherrer) spiste. 2, 91. — Jeg maa tage af begge Ender paa Brødet. (naar den Fattige maa bruge sit Rugmél baade til Grød og Brød). Junge.

I dit Ansigts Sved skal du æde dit Brød. I. Mos. 3, 19. — Kast dit Brød paa Vandet (ell. skik dit Brød til Søs); thi du vil finde det mange Dage efter. Præd. 11, 1. — Giv os i Dag (Luk. 11, 3: „hver Dag") vort daglige Brød! Matth. 6, 11. — Giv mig ikke Armod eller Rigdom, men tildél mig mit beskikkede Brød! Ordsp. 30, 8.

Brød, se 241 fg. 490. 1564. 2431. 2546. 2701. 3190. 3980. 4004. 4019. 4129. 5131. 6069. 6118. 6514 fg. 8038 fg. 9464. 9618. 10, 494. 10, 523. 10, 663. 11, 170.

1051. Hvor En ikke selv kommer, der glipper ham et vist Bud. 2, 132.

Man gaar selv vissest Bud. 1, 53.

1052. Budskab maa jeg bære; Ansvar (egl. Andsvar ɔ: Svar) kan jeg ej volde (Udg. 1515: „vælle eller vælge"). P. L. 524. (ɔ: det staar ikke i Budbærerens Magt at bringe tilfredsstillende Svar).

1053. Onde Tidender ere gode, naar de komme i Tide. 1, 363.

Ondt Budskab kommer tids nok. 1, 363. — Hvo som fører onde Tidinger, kommer tidlig nok, om han end ikke haster. 1, 363.

1054. Han banker dristig paa, som bær godt Budskab. 1, 54.
Han banker dristig paa, som bærer god Tidende. Molb. 2927. — Den banker dristig paa, som fører gode Tidinger (ɔ: Tidender). 2, 221.

1055. Saa er Budskab hørt, som det bæres i By.

1056. Han sidder ikke, som Tidende bær. V. S. O.
At sende sit visse Bud (ɔ: sende En til at handle paa sine Vegne). V. S. O. — Han er Bud som Noas Ravn (ɔ: kommer ikke tilbage). 1, 53. (jvf. 1. Mos. 8. 7). — Der er Ingen, som har sendt Bud efter ham. (om den, der kommer ukaldet).
Som koldt Vand for en vansmægtet Sjæl, saa er et godt Budskab fra et langt fraliggende Land. Ordsp. 25, 25.
Bud, Budskab (Tidende), se 112. 1908. 8509. 9884. 11, 999. 12, 062.

1058. Pil kommer først af kortest Bue.
En Bue, der altid er spændt, bliver til sidst slap og fordærves.
Bue, se 1432. 9010.

1059. Var ikke [Bug og] Bugs Fylde, da kunde vi vor Bag forgylde. 1, 128 og 231. (Stadsen eller Pynten maa staa tilbage for Maden). jvf. Præd. 6, 7.

1060. Ee (altid) skober (ɔ: spøger, viser Munterhed, lér) fuld Bug og ej favre Klæder. P. L. 764 og 1108.
(Meningen er, at man er mere tilfreds med at have tilstrækkelig Føde, end smukke Klæder. (Udg. 1515 har: „leger").
Paa en fuld Bug sidder et lystigt Hoved. 2, 89. — End (ɔ: altid) skogrer (ɔ: lér højt) fuld Bug og ej favre Klæder. 1, 128. jvf. 455.

1061. Fuld Bug studérer ej gjærne. Syvs Tillæg.

1062. Ere Klæderne revne, saa holder dog Bugen Øl og Vin. 1, 131.

1063. Du har ej behov at slaa din Mave paa Læst. Moth. (om en rigtig Fraadser).
Man skal ikke sætte sin Mave paa Læst, fordi man kan faa Maden for Intet. O. Lade.

1064. Bugen vil Intet borge. 1, 199. (kræver sin Ret).

1065. Isterbug er krank i Hug (= Hu ɔ: „et vél næret og plejet Legeme er tit forenet med en svag Sjæl"). V. S. O.

1066. Bugen har ingen Ører (ɔ: taaler ej lang Snak). 1, 199.
Maven er tykhør (tunghør). 2, 130. (sulten Mand nøjes ej med Snak).

1067. Vinde gi'r Bug og intet Fedt. M. M. (ɔ: Mange føde sig med Indbildninger).

1068. Djævelen griber gjærne Bugen an. Gr. 317.

1069. Bugen lærer Ondt, gjør Skjælmer og Tyve. Moth.

1070. Bugen og en smuk Kvinde skal man lade have sin Gang. 2, 197.

1071. Bugen agter ej, hvad Klokken slaar. Syvs Tillæg.
Maven retter sig ikke efter Klokkeslæt. V. S. O.

1072. Bug-Knægt er af største Slægt. 1, 131.

Man skal ikke gjøre sin Bug til sin Gud. Gr. 318. (jvf. Fil 3, 19). — Skolde (Skoldekage ɔ: smaa flade Brød eller Kager) trinder (trind) Bug og ej favrt Ærme. 2, 89. — Han begynder at faa Mave. — Han har en Mave som en Stodderpose (ɔ: taaler alle Slags Mad mellem hverandre). V. S. O. — Han har en god Borgmestermave (ɔ: en stor og tyk Mave). V. S. O. — Hans Mave kan fordøje en Hestesko. V. S. O. — Han har en Strudsmave (ɔ: som kan fordøje Alt). Moth. — De ere nogle lade Buge (ɔ: have kun Lyst til at æde og drikke). jvf. Tit. 1, 12. — At skyde Maven op (ɔ: fatte Mod, tage Mod til sig). Moth.

Mange have større Sorg for Bugen, end for Sjælen. 1, 131. — Hans Mave er foret inden i med Vognskud (ɔ: kan taale alle Slags, er haardfør som det haarde Vogntræ). 2, 205.

Kreter ere altid lade Buge. Tit. 1, 12.

Bug, Mave, se 20, 455. 457. 496. 1228 fg. 1345. 1967. 2279. 3647. 4389. 6601. 6675. 6682. 8720. 10, 284. 12, 074.

1073. De Blaa [jage og] hænge de Graa: saa maa de bukke, som Mindst formaa. 1, 297.
Den maa gjærne bukke, som Mindst formaar. M. M.

1074. Bedre er at bukke Hovedet, end at støde Panden. M. M. (Ydmyghed anbefales). jvf. 2624. 5405. 6262. 8769. 11, 506 fg.

1075. Bedre at bukke, end [at] bukkes. M. M. jvf. 636.

1076. Hvem der bukker for dybt, træder man gjærne paa Nakken.

1077. „Der staar skrevet „buk“!“ sagde Manden, han rendte Hovedet mod Dørkarmen. F. F.

1078. Min Søn, om du vil i Verden frem, saa buk! Abrahamson.

1079. Ofte maa Egen bukke, naar Vidien staar (ɔ: tit dø friske og stærke Folk fremfor Skrantninger). V. S. O.

Han kan bukke begge Ender sammen paa ham (ɔ: er ham langt overlegen i Styrke). V. S. O. — At bukke Halsen paa En (ɔ: tvinge hans Halsstarrighed). V. S. O. — Vi maa Alle bukke for Døden. V. S. O. — At komme bukkende paa En (ɔ: komme uforvarende, bag paa ham). V. S. O.

bukke (bøje sig), se 3911.

1080. Hvert Kar staar paa sin Bund. P. L. 521. (ɔ: Hver er god for sig; Hver maa svare for sig selv, staa til Ansvar for sin egen Gjerning). jvf. 1620.

Ethvert Kar skal staa paa sin egen Bund. H. Tavsen.

1081. Der er Folk, som man ikke kan slaa Bund i med en Læsmed (ɔ: et Læssetræ). Gr. 324. (ɔ: de ere snedige; man kan ikke blive klog paa dem).

Han er saa húl, at Ingen kan slaa Bund i ham (ɔ: han er meget forslagen, listig). — Man kan ikke slaa Bund i ham. 1, 273. (ɔ: ikke lære ret at kjende ham). — Man skal ikke naa (finde) Bund i ham med en Saastang (ɔ: en Stang, som bruges til at bære en Vandsaa eller et Kar fuldt af Vand med); ogsaa: „med en Gaardstaver eller Gærdestaver“. 2, 273.

1082. Hvad der én Gang har været oven paa, synker ikke let til Bunds. K. 150. (Hvad man én Gang har indprentet sig, fordi man ansaa det for vigtigt, det glemmes ej let).

1083. Det Bedste er paa Bunden. Gr. 323.

1084. Tag altid fra, læg aldrig til: du snart til Bunden komme vil. F. F.

Det kommer i en bundløs Tønde. Moth. (om den, som ej kan beholde, hvad han lærer; om en Gjerrig, som aldrig faar Nok). — Der er ingen Bund i ham (ɔ: han er umættelig). V. S. O. — Han drikker ud til Bunds (ɔ: tømmer Bægeret saaledes, at Intet levnes). — Han skal nok naa Bunden i Pungen. Moth. (om en Ødeland). — Han er i Bund og Grund ødelagt

eller fordærvet (ɔ: ganske og aldeles). — Han undersøgte Sagen til Bunds (ɔ: grundig).

Bund, se 9376 fg.

1085. Det nytter ikke at byde, hvor Ingen vil lyde. Gr. 327.

1086. Alle vil byde, Ingen vil lyde.

1087. Den, som byder, giver ikke gjærne. F. F.

At byde En Spidsen (ɔ: sætte sig til Modværge). — Byde En Trods (ɔ: sætte sig op imod ham). V. S. O. — Sligt tør Ingen byde ham (ɔ: han taaler ikke at lade sig behandle saaledes af Nogen). V. S. O. — Han byder sig vel nok til (ɔ: han lover godt nok). V. S. O.

Ved Guds Befaling skér Alt, hvad ham behager, og der er Ingen, som kan hindre ham i at frelse. Sir. 39, 25.

byde, befale (indbyde), se 3577. 3584 fg. 5747 fg. 6321. 9460. 11, 623. 11, 955.

Byg, se Korn.

1088. Mangen bygger Hus og er først udfús (ɔ: dø'r hastig, er blandt de Første, der dø). 1, 55.

1089. Man faar at bygge med de Stene, man har. 1, 55. jvf. 3634. 3739. 10, 848. 4221.

1090. Hvo som bygger ved Alfarvej (egl. Adelfarvej), faar mange Mestere. 1, 54. (Mange, som ville mestre eller sætte ud paa Bygningen).

1091. Hvo der bygger Gadehus, gjør ikke Mange til Maade. (Enhver vil mestre derpaa efter sit Hoved). Moth.

1092. Han er daarlig, [som] sin Bygning sætter efter hver Mands Raad. P. L. 1034.

1093. Hvo som bygger efter hver Mands Raad, hans Hus kommer kroget at staa (ogsaa: „han faar det skjævt at staa"). 1, 54. (Syv føjer til: „der kommer næppe Tag oppaa").

1094. Hvad man bygger op i Frost, det falder ned i Tø. K. 1138.

1095. Hvem der vil bygge, skal (ell. maa) have en god Pung. 2, 35.

1096. Den, der bygger sit Hus af El og Pil, faar hverken Ro eller Hvil'. K. 1410.

1097. Mangen vil bygge Palads (ɔ: en Pragtbygning) og har kun en Hytte i Pungen. 1, 55. (jvf. Luk. 14, 30).

1098. Bedst at bygge saa (saaledes), at man kan blive ved Byggestedet. 2, 36.

1099. Hvo som bygger Hus med (eller „paa") Andens Skade, samler Stén til sin Grav. 1, 55.

Byg ej Hus og Lade ved (ell. til) en Andens Skade! A. S. Vedel.

1100. Byg saa paa din Grund, at du ikke bygger dig selv uden for. Moth.

1101. Hvad de Gamle have bygget, kunne de Ny (ogsaa „Vi") ikke holde vedlige. 1, 55.

1102. De Gamle byggede op, og vi brække ned. Gr. 330.

Den Ene bygger, og den Anden river ned.

1103. Det duer ikke at bygge op med den ene Haand og rive ned med den anden. (jvf. 1, 24).

1104. Det er ondt at bygge paa Barild (ɔ: et øde, ubeboet Sted). A. S. Vedel.

1105. Rom blev ikke bygt (egl. bygget) paa én Dag. 1, 55. („der skal god Tid til vigtigere Foretagender". V. S. O.)

1106. Man skal kline, naar Svalen bygger („thi det er da stærkest"). 2, 9.

1107. Naar man bygger med de Armes Sved, og væder det med Enkers og Faderløses Taarer, bliver det ej længe hos Herren. 2, 35.

1108. Hvem der bygger falsk paa Falskheds Grund, hans Bygning falder.

Grunden prøves, før der bygges. M. M.

Han bygger Slotte („Kasteller" Moth) i Luften (ɔ: han har daarlige Anslag eller forgjæves Arbejde). 2, 18. (lægge Planer, som man ej kan udføre; gjøre sig store Forventninger, som aldrig opfyldes). — Han bygger for Andre (ɔ: han gjør Noget, som Andre, men ikke han selv, faar godt af). V. S. O. — At bygge paa Sand (ɔ: stole paa det Usikre). jvf. Matth. 7, 26. — Han bygger sit Hus paa en fast Grund (ɔ: han stoler

paa Vorherre). — Man kan bygge et Hus paa hans Ord. Moth. (han sviger ej sit Løfte). — Hans Ord og Løfter ere ikke at bygge (ɔ: stole) paa.

I din ny Bygning lad din Uven bo det første Aar, din Ven det andet og du selv det tredie Aar! A. S. Vedel.

Den, som hører Kristi Ord og gjør efter dem, lignes ved en forstandig Mand, som bygger sit Hus paa Klippen; men den, som hører Kristi Ord og gjør ikke efter dem, lignes ved en Daare, som bygger sit Hus paa Sand. 1, 55. jvf. Matth. 7, 24. 26. — Det er en slet Bygmester, som begynder og véd ej at udføre Bygningen. 1, 39. (jvf. Luk. 14, 28. — Dersom Herren ikke bygger Huset, da arbejde de forgjæves, som bygge derpaa. Ps. 127, 1. — Den, som bygger sit Hus med fremmede Penge, er som den, der samler sig selv Stene til sin Gravhøj. Sir. 21, 9.

bygge, Bygning, se 193. 2478. 2481. 2729. 4358. 9667. 11, 879. 12, 135.

1109. Saa højes Barn af sin Byrd, som Hjorten af sine Takker. H. Thomesen.

Saa ophøjes rigt Barn af Byrd, som Hjorten af sine Takker. 1, 411. (ɔ: praler, gjør sig til af sin høje Byrd eller Herkomst).

1110. Man skal ikke spørge, hvorfra en god Mand og god Vin er kommen. 2, 243. (Syv føjer til: „spørg ej, hvad Slægt han er af, men om han duer til Noget. I en haandskreven Vise hedder det: haver hun ikke Slægt og Frænder kjære, saa er hun ædel og rig paa Ære“).

Byrd, Fødsel, se 43 fg. 5770. 7918.

1111. Ee (ɔ: altid) falder af fatteløs Byrde. P. L. 356 og 1039. (ɔ: Byrde, som ikke er gjort fast med Baand (isl. „Fætil“ = Baand)).

Der falder altid Noget af fadeløs Byrde og farende Læs (Syv 1, 55: „der tabes og spildes af det, som ikke bæres i Fad og vel forvares“). (Oprindelig: „falds fætilløs Byrde“ (ɔ: falske, ugrundede Beviser falde bort af sig selv).

1112. Liden Byrde er lang Vej (ɔ: langvejs) tung. P. L. 622 og 838.

Vejen lang gjør liden Byrde trang. Gr. 1569.

1113. Den er ej lig (ɔ: mægtig, i Stand til, voxen) Byrden at bære, som ej kan løfte den. V. S. O.

1114. Det er ondt at bære tung Byrde paa svag Ryg. 1, 55. Pouch.

1115. Vorherre danner Ryggen efter Byrden. R. 200.

1116. Lige Byrde bryder ikke Halsen (ell. Ryggen) sønder. 1, 55.

Almindelig Byrde bryder Ingens Ryg.

1117. Paa lige Byrde drager Ingen sig træt. 1, 268 og 448. (Molbech: „siges til den, som vil gifte sig over sin Stand").

1118. Læg ikke Sten paa Byrde! 1, 55 og 406. (ɔ: spot ikke over den Ulykkelige og Sorrigfulde, saa at du derved gjør hans Byrde tungere).

Om Nogen paa Byrde vil lægge Sten, det bliver omsider ham selv til Mén. Gr. 333. (Ordsprogs-Psalmen). — Hvo som vil lægge Byrde paa Sten, det bliver hannem omsider til Mén (ɔ: Skade). 1, 55. — Der lægges ofte Byrde paa Sten. 1, 401. (ɔ: en Ulykke kommer sjælden alene).

1119. Det veger (ɔ: vejer) alt (ɔ: altid), som vedhænger. („er besværligt, hvor ringe det end synes"). 1, 55.

1120. Kjær Byrde er let.

1121. Let er den Byrde, som en Anden bærer. Moth.

1122. Ingen Vejbyrde er bedre at bære, end Visdom. Moth.

Man bærer ingen bedre Byrde med sig paa Vejen, end megen Forstand. 1, 509.

1123. Gud lægger ikke sværere Byrde paa, end han giver Kraft til at bære, og han tager selv ved den tyngeste (tungeste) Ende. F. F.

En Krone er en tung Byrde. V. S. O. — Han er en unyttig Jordens Byrde (ɔ: en Person, som ikke duer til Noget). V. S. O. — At bære Dagens Byrde og Hede. (jvf. Matth. 20, 12). De bære Byrden med hinanden (ɔ: de hjælpe hinanden under Livets Besværligheder). — Han lægger Byrde paa Byrde (ɔ: forøger Ens Møje og Besvær). — Han er sig selv og Andre til Byrde (ɔ: kan ikke hjælpe sig selv; trænger bestandig til Andre). — Hver skal bære sin egen Byrde. (Gal. 6, 5). — At vælte Byrden fra sine Skuldre (ɔ: unddrage sig fra en Forpligtelse).

Det maa vel et Asen være, som tager Mér, end han kan bære. 2, 36.

Det er de Rette, som lægger svære Byrder paa Folk, men røre dem ikke selv med en Finger. (jvf. Matth. 23, 4). — Bærer hverandres Byrder, og opfylder saaledes Kristi Lov! Gal. 6, 2.

Byrde, se 3752. 11, 157.

1124. Bytte er [ofte] gjort paa Bedrag. 1, 56.
Bytte er gjort for Gjækkeri. 1, 56. — Sjælden er Bytte bedre. jvf. 2256.

1125. Bytte er ikke hver Mands Bedste. jvf. 6216.

1126. Lige Bytte gjør mindst Trætte. 1, 56.

1127. Med gammel Hest kommer man til Bytte. 1, 56.

1128. At bytte og kejse er Herrefore (ɔ: Herrefærd, Herreskik). 1, 56. (Sjyv: „de Mægtige bytte og tage begge Dele eller Løvens Part").
Molbech: I Bytte at vælge sig selv det Bedste, hører den Mægtige til.

1129. Mange vove sig paa Banen, men Én løber af med Byttet (ɔ: Fordelen, Prisen). V. S. O.
Bytte Lige om (ell. for) Lige, som om der ingen Penge var til. F. F. — At studse (ɔ: bytte) med En (ɔ: „give Vare for Vare"). Moth.
Der er en idelig Kytten (egl. Kyten) og Bytten imellem dem. — Top! skal vi bytte?
Bytte, at bytte, se 6216. 4069.

---

bøde, se Bod.

Bøn, se bede.

1130. Favre Ord fryde en Daare. P. L. 568 og 600. (Kun Daaren finder Behag i tom Smiger). jvf. 1830.
Favre Ord fryde en Daare og tit fuldviis en Mand. Vedels Saxo 224.

1131. Daare giver Ord ud og tager Hugg igjen. P. L. 120. (Advarsel om at give især sin Overmand knubbede Ord). jvf. 3912.
Daaren giver Penge ud og tager Hugg ind. R. 486.

1132. Daaren og Asenet kjøbe Vid med Hugg. 1, 60. (Syv: „han bliver klog af Skaden“). jvf. 8672.

1133. Daare lader Raad gaa ind ad det ene Øre og ud af det andet. P. L. 54.

Man blæser det i Vejret, som man en Daare siger. (den svenske Udg. af P. L.

1134. At sige Daare Raad, det er som at slaa koldt Vand paa Gaas. P. L. 1016. (ɔ: forgjæves eller spildt Arbejde).

At give Tosser Raad, er som at slaa Vand paa en Gaas (den ryster det af sig). Gr. 2727.

1135. Hvor Daaren er inde, dér giver han Tegn fra sig. 1, 58.

1136. Det kjendes paa Dug, hvor Daare sidder. 1, 149.

1137. Kommer du ved en Daare, da skær af Stykket og lad ham fare! P. L. 377 og 1070. (1 Mos. 39, 12; Matth. 5, 40). (Nyerup bemærker to Gange, at her rimeligvis sigtes til, hvad der skete, den Gang Potifars Hustru vilde forføre Josef).

1138. Alle ville den Flade (ɔ: den Enfoldige, Tossen) daare (gjøre Nar af ham). P. L. 978.

1139. En Gjæk vil narre Daaren. 1, 59.

1140. Den er ikke Daare, som gjækker en Anden, men den, som lader sig gjække.

1141. Den er ikke flad, som Flædje (ɔ: Daarskab) byder, men den, som lyder. 1, 37.

Han er ej flad (ɔ: dum, tosset), som byder, men som vedtager (ved tager ell. tager ved). 1, 37 og 465 (ɔ: den bliver ikke skuffet, som gjør et Tilbud, men den, som ikke er varsom i (med) at modtage det).

1142. Daare vil ej ene fægte. P. L. 817. (ɔ: søger Udflugter, ved at sige, at han ikke vil fægte med én Person alene).

1143. Gud (ell. Vorherre) er alle Daarers Formynder. 1, 59 og 167. (siges, naar den Enfoldige slumper til at opnaa en uventet Fordél). jvf. 2063. 10, 259.

Lykken er Daarens Formynder.

1144. Mennesker som Daarer kunne leve, men kunne ej som Daarer dø.

1145. Daaren fattes Alting, og om han havde alle Ting, kunde han ikke bruge nogen af dem. 1, 60.

1146. Det er tungt at tale Visdom til Daaren. Moth.

1147. Daaren sky'r én Last og falder i en anden. 1, 252.

1148. En Daare har ikke alle sine Svin hjemme.

1149. Det Daaren tænker; sker sjælden. 1, 56.

1150. Sko-Klemmelse og Klæde-Trang, ja og hin stolte Kvinde-Tvang lider Daaren mangen Gang. 1, 241.

1151. Daaren har Ørnevinge, men Ugleøjne (ɔ: er for hastig). 1, 177.

1152. Fore-gjort og eftertænkt, det har mangen Daare krænkt. 1, 341.

1153. Alle ville Folsk (ɔ: Tossen) finde, og Ingen føde. P. L. 1021. (I Stedet for „Folsk" har Chr. Ped. det islandske „Fòl" eller Fool = Tosse, Taabe). „Andensteds vil man gjærne se Narrestreger, men ikke tilstaa, at man har Narren inden Døre".

1154. Ee (ɔ: altid) staar Folsk, til Benene værke. P. L. 1022. (Det er kun Tossen, der staar saa længe, til Benene værke).

1155. Saa er folsk Mand blandt Folk, som Ugle blandt Krager. P. L. 1083.

Tosse er mellem Folk, som Ugle mellem Krager. Man sagde ogsaa: Saa er Skalk blandt Folk o. s. v. — Narren er blandt andet Folk, som Uglen blandt Krager. (svensk).

1156. Folsk (ɔ: fjollet) Mands Mad er først (ogsaa: „snarest") æden (ɔ: ædt, spist). P. L. 55 og 335. (om den, der sluger Maden i sig, før de Andre ved Bordet ret faa begyndt). jvf. 2577. 3050.

1157. Folsk Mands Kniv er først i Smørret. P. L. 79. jvf. 7021.

1158. Taabe har tabt sin Kaabe. („om den, hvis Enfòldighed kommer for Dagen"). Moth.

1159. En hél Nar er bedre end en halv Taabe. Molb. 3415.

1160. Det kildrer Tossen, naar al Verden ham belér. Luxdorph.

1161. Enhver Tosse mener, han er klog nok. Molb. 3416.

1162. Bral (ɔ: højrøstet Snak) af en Tosse slaar ingen Mand af Hesten.

1163. Tosserne gjøre Gilde, og kloge Folk spise Retterne.

1164. En Daare og en Trættekjær berige Lovkjønne (Lovkyndige). Syvs Tillæg.

1165. Den er Daare, som vil løbe tilbage fra Maalet. Moth. (om en Gammel og Udlevet, som ønsker at leve endnu længer).

Han er ikke saa tosset, som han løber aved (avet) om til. — Han er ikke saa tosset, som han sér ud til. — Han er ikke saa links (egl. kejthaandet ɔ: som gjør Noget paa en bagvendt Maade), som han gaar avet om til. V. S. O. — Han er saa taabelig, som han er stor. Moth. — At gaa og dogre (ɔ: drive, gaa som i en Døs) som en dorsk Væder (ɔ: „være meget taabelig eller fjantet i sin Adfærd“). Moth. — En Daares Krudt er snart bortskudt. (opr. svensk). — At arbejde paa Daarekisten (ɔ: „at være nær ved at gaa fra Forstanden“). V. S. O. — Dette Foretagende er daarekistegalt. V. S. O. — Han er et godt Tossefaar (ɔ: man kan bilde ham ind eller faa ham til, hvad det skal være). V. S. O. — Han er lidt henne ved en Side (ɔ: han er fjollet, ikke rigtig i Hovedet).

At undervise en Daare gjør ham mere daarsk (daareagtig). 1, 57. — Ingen uden Daaren foragter Lærdom. 1, 59. — Det er ondt, at en Vittig (ɔ: Forstandig) skal trænge til en Daare. 1, 30. — Jo rigere en Daare er, jo mere daarsk er han. 1, 60. — Man skal ikke svare Daaren paa hans Tale. — Jeg maatte være en Daare, om jeg gjorde det. — Jeg tror, du primer (ɔ: snakker over dig, er forvirret i Hovedet). V. S. O. og 2, 37. — Det primer i hans Hoved. 2, 37. (Syv føjer til: „han har været tidlig oppe i Prim; har ej udsovet; er daarsk i Hovedet“).

Daaren siger i sit Hjærte: der er ingen Gud. Ps. 14, 1. — Daarens Vej er ret i hans egne Øjne; men den, som hører efter Raad, er viis. Ordsp. 12, 15. — Daaren foragter sin Faders Lærdom (ell. Tugt); men den, som agter paa Revselse, handler klogt. Ordsp. 15, 5. — Tal ikke for Daarens Øren; thi han foragter dine forstandige Ord. Ordsp. 23, 9. — En Halt i Dans er Ordsprog i Daarers Mund. Ordsp. 26, 7. — Som Hunden, der vender sig til sit eget Spy, er Daaren, der gjentager sin Taabelighed. Ordsp. 26, 11, (jvf. 2 Pet. 2, 22). — — Dersom du vilde støde en Daare i Morteren med Støderen midt iblandt Gryn, skal hans Daarskab dog ikke vige fra ham.

Ordsp. 27, 22. — Raadslaa ikke med en Daare; thi han kan ikke holde noget Ord hemmeligt. Sir. 8, 22. — En Daares Levnet er værre end Døden. Sir. 22, 12.

Daare (folsk, Taabe, Tosse), se 1278. 1580. 2849. 4618 fg. 6056. 6491. 7421. 8092. 9372. 10,080. 10,181. 10,925. 11,475. 11,698. 11,860. 12, 129.

1166. Det er daarligt at baase (ɔ: berede Plads, Baas) for ufødt Fæ. P. L. 682. jvf. 791. 1009. 3519.

Ondt er at baase for ufødt Fæ. 1, 217 og 489. — Man skal ikke bygge Baase til Ubaarne. — Haardt er ufødt Hest at binde ved Krybbe. Vedels Saxo 91. (om det, som er umuligt). (Det er urimeligt at gjøre Tilberedelser i Anledning af forventede Begivenheder, som maaske aldrig ville finde Sted).

1167. Daarligt at vinde Magt og fordøje (ɔ: forøde) det Alt. 1, 28.

1168. At gjøre (handle) i Utide og daarligen er snart det samme. 1, 58.

1169. Det er daarligt at byde sig til at klynge, hvor man ikke fast kan hænge. 1, 24.

1170. Den korteste Daarlighed er altid den bedste. Iris.

1171. En Daarlig begynder Meget og ender Intet. 1, 38.

1172. Det er en daarlig Soldat, som ikke tænker paa (eller haaber) at blive General.

Han mindes flere af sin Ungdoms Daarligheder. — Ubetænksomhed begaar de fleste Daarskaber, men Ængstelighed de største. — Det er en almindelig Ufuldkommenhed, at begaa Daarskab, men en sær Fuldkommenhed at rette den. 1, 57. — Daarskab er let, Spidsfindighed er tung at bære. 1, 273.

En daarlig Søn er sin Faders Ulykke. Ordsp. 19, 13. — Menneskets Daarlighed forvender hans Vej, og hans Hjærte vredes paa Herren. Ordsp. 19, 3.

daarlig, Daarskab, se 1425. 1589. 2830. 3199. 3753. 4327. 4779. 4781. 4868. 10,070. 10,166. 11,515. 11,573.

---

dadle, se laste.

1173. En skjøn (ell. god) Dag skal man rose om Aftenen. 1, 441. (ɔ: „man skal ej rose for tidlig, førend man véd ret Besked om en Ting“. Moth).

Dagen maa man love om Aftenen. P. Enevoldsen. — Man kan ikke rose Dagen, før Aftenen kommer. 1, 91. jvf. 1848.

1174. Ingen kjender Dagen, før Solen gaar ned. Ingemann.

1175. „Nu har jeg gode Dage," sagde Æslet, og saa gik det ud paa Isen og brækkede sit ene Bén. Fr. S. Birch.

Naar Asenet faar gode Dage, springer det snart et Bén itu.

1176. En god Dag begynder om Morgenen.

1177. Dru (drøj) bliver den Dag, man tidlig begynder. Moth.

1178. Dru er den Dag, man tidlig drøves (bedrøves).

1179. Det bliver ej des før Dag, fordi man staar tidlig op. 1, 364.

Det bliver ikke Dag, fordi man staar tidlig op. Gr. 344. — At staa tidlig op, fører ej Dagen des før frem. 1, 446.

1180. Det er ikke Dag, fordi én Fugl synger, — uden det er Kragen. 1, 437. („man kan ej kaldes dydig for én god Gjernings Skyld, man skal idelig gjøre det samme." Moth). jvf. 1669.

1181. Det bliver vel Dag, om end Hanen ej galer. 1, 441.

Dagen kommer vel, om end Hanen ej galer. 1, 437. (Tiden gaar og kommer, som Gud vil, uden at Mennesker kan gjøre fra eller til).

1182. Dagen er aldrig saa lang, at Aften maa vi jo vente. 1, 91 og 442. (ogsaa: „at Aftenen jo kommer paa". P. Plade.) jvf. 1551.

1183. Enhver Dag har sin Aften. 1, 442. (og: „sin Nat". 1, 113).

Alle Dage have Kvæld. Syvs Tillæg.

1184. Den længste Dag har og sin Aften. Iris.

1185. Den ene Dag gaar, og den anden kommer.

Dag kommer og Dag gaar. V. S. O.

1186. Den Dag er værre, der kommer, end [den, der] gaar. 1, 442. (siger den Misfornøjede).

1187. Den Dag, der gaar med Glæden, kommer aldrig igjen med Sorgen.

1188. Den ene Dag dømmer om den anden, og den sidste om dem alle. 1, 442. jvf. 5997.

1189. Der siges Meget i mange Dage. 1, 496. jvf. 6322.

1190. Man siger Meget i en sommerlang Dag. 2, 241.
Man kan meget snakke en sommerlang Dag. 1, 496. (Moth: „om den, som fortæller løst og fast, det urimelige og utrolige“).

1191. Man faar at tage, hvad Dagen hør' til. Gr. 343.
Han tager Dagen, som den kommer. 1, 125 og 320.

1192. Det er ikke hver Dag Bagedag: det er iblandt Skrabedag. P. L. 784. (Moth: „man lever ej altid i lige Velstand“). jvf. 4483.

1193. Det er vel hver Dag Jagedag, men ikke hver Dag Fangedag. 2, 165.
Det er ikke hver Dag Greven jager. 1, 253. (ɔ: „man kan ikke altid leve i Fryd og Glæde“. V. S. O.). — Hver Dag er Fiskedag, men ikke Fangedag. F. F. (man kan ikke hver Dag have den samme Lykke).

1194. Ikke altid er Faredag som Kommedag. Moth.

1195. Har det haft en Kommedag, faar det vel ogsaa en Faredag.

1196. Dagen er en Herre til at sy Pølser ved.

1197. Dagen er (ved Juletid) kun to stumpede Ender. 2, 269.
Dagen er (om Vinteren) som stumpede Lys, der har kun Øjne og Ender. 2, 269.

1198. Flere ere Dage, end Traver. P. L. 266 og 290.
(vær derfor sparsommelig og rut ikke med dit Forraad af Korn og andre Ting; thi Vinteren er lang).

1199. Den Dag er ganged (gaaet), som (ɔ: hvor) Geden var féd. 1, 442. (de gamle gode Dage ere forbi; det er gaaet tilbage for En). jvf. 2291 fg.
Den Dag er gangen, [da] Geden fèd var. P. L. 569.

1200. Jo længere Dag, jo stækkere (ɔ: mere stækket, kortere) Traad. 1, 203. (Syv: thi der spindes mindst om Sommeren) oprindelig svensk.

1201. „I Dag for Penge, i Morgen frit,“ siger Kromanden. F. F.

1202 a. I Dag mig, i Morgen dig. 1, 65. (om Døden). jvf. 1530. 3318.

1202 b. Ond Dag og god Dag er lige lang, naar den er henne, men ikke lige let at faa til Ende.

1203. Meget se og høre, men lidet tale, giver gode Dage. 1, 272.

1204. Naar alle Dage vare som Frierdage, da var det skjønt at leve.

1205. Lad hver Dag have sin egen Plage. 1, 320.

Hver Dag har nok i sin Plage. Matth. 6, 34. — Hver Dag har sin Plage. Sv. Gr. 3, 217.

1206. Han har ikke andet, end Dagen og Vejen. (ɔ: han er fattig, har kun det Nødtørftige). 1, 104.

Gud naade den, som har kun Dagen og Vejen! Gr. 2850.

1207. Taage før Gry spaar nætop en Dag uden Sky.

1208. Gud gjør Dagen, Klokkeren Timerne. 2, 269. (opr. fransk).

Gud gjør Dagen, men Konen Middagen. J. H. Smidth.

1209. Naar Hundedagene gaa vaade ind, saa gaa de tørre ud. K. 1596.

Som Hundedagene tændes, saa skal de og endes. K. 1595.

1210. Saa mange Taage-Dage mellem Jul og Kyndelmisse, saa mange Fog-Dage (ɔ: Dage, paa hvilke det fyger) efter Kyndelmisse (2. Febr.). F. F.

Han lever af Dagens Komme (ɔ: ubekymret). 2, 202. — Jeg giver dig en god Dag (ɔ: jeg bryder mig ikke om dig). — Du kan ha' (have) en god Dag. — Der er mere (ɔ: flere) Dage i Østen. K. 1491. — Det er som Nat og Dag. (ɔ: hélt ulige). 2, 178; det er saa langt fra, som Nat fra Dag (ɔ: „det er aldeles forskjelligt; det kan ikke sammenlignes"). V. S. O. — Han er ikke fra i Dag. K. 200. — Han har sine kronede Dage (ɔ: lever behageligt, nyder Lykkens Goder). — Han tager sig gode Dage til. („siges om en duelig Mand, som for Alderdoms Skyld kan ikke arbejde mere, men gjør sig til Gode med det, han har fortjent"). Moth. — Det er Faderen op ad Dage (ɔ: han ligner meget sin Fader). — God Dag! (en Hilsen). — Gjøre sig en god (glad) Dag (ɔ: forlyste sig ved god Mad og Drikke m. m.). — Ja, en god Dag, det! (naar noget attraas, som ikke med mindste Rimelighed kan ventes). V. S. O. — Det var nu de Dage. (nu er det anderledes). — Nu er det hans gode (eller hans onde) Dag. (om et lunefuldt Menneske). — Det er én af Tyge Brahes ulykkelige Dage i Dag. Moth. — Dagen gaar i mullet (ɔ: taaget, mørkt) Vejr. 2, 268. — Han lader Dag komme og Dag gaa (ɔ: lever ubekymret om

Alt). V. S. O. — Han beder om Dag (ɔ: om Udsættelse med at betale Gjæld). sællandsk. — Konen véd sig ingen Dag (ɔ: er nær ved at føde). — Der kommer en Dag efter denne. Gr. 495. — I Morgen er det „atter Dag.“ 1, 442. (Syv: „saaledes kaldtes Kong Valdemar, hvis Valgsprog dette var); ogsaa: i Morgen er atter en Dag. Gr. 347. — Han gjør Mere i to Dage, end i én (ɔ: han udretter kun meget Lidet, er efterladen i sin Gjerning). V. S. O. — Det er Dag til Aften. V. S. O. (siges af den, der ikke plejer at skynde sig). — Gode Dage koste Penge. (om Livets Nydelser). 1, 472. — Vi have de samme Dage, [som] Kongen har (ɔ: Liv og Ophold). 2, 200. (Syv: „naar vi nøjes, har vi Nok“). — Det er altid Postdag for ham. V. S. O, (om den Stundesløse, som har travlt med ingen Ting). — Han gaar og driver Dag ud og Dag ind. (ɔ: hver Dag, den ene Dag efter den anden). — Saa lang som Dagen er (ɔ: hele Dagen igjennem). — Tage En af Dage (ɔ: skille ham ved Livet). — At komme ynkelig af Dage (ɔ: dø paa en sørgelig, voldsom, smertefuld Maade). — Hvor til Dags? Saa til Dags (ɔ: paa hvilken Tid? og: paa den Tid af Dagen). — Dagen hælder stærkt (ɔ: det er mod Aften). — Han tager af eller til i Dagetal (ɔ: Dag for Dag, én Dag efter en anden). V. S. O. — Han er alt i Hundedagene (ɔ: han er halvgal). Moth. — Hundedagene ere i hans Hoved. O. Lade.

Tænk paa din sidste Dag, som skal dømme om alle de forrige, paa den ene, som skal ende Tiden og begynde Evigheden. Syvs Tillæg. — Tænk paa den Dag, som Ingen kan undgaa! 1, 91. (om Døden). — Tag Dagen i Agt! 1, 345. (ɔ: brug Tiden). — Formiddagen er bedste Part af Dagen. Syvs Tillæg. — Tag for godt den onde Dag med den gode! 2, 165. — Enhver vil gjærne have gode Dage. 1, 471. — For en ond halv Stund kan man have mange gode Dage. A. S. Vedel. — En Dag giver tit, hvad et hélt Aar ej vilde give. 1, 441. — Der er stor Forskjel paa én Dag og anden. 1, 441. — Den efterfølgende Dag er den foregaaendes Discipel. 1, 442. (lat). — Efter Jul længes Dagen et Hanefjed hver Gang. 2, 4. — Hvo ej i Dag er vel bekvem, i Morgen er han mere slem. 2, 27. — Naar vore Dage nedad rinde, bli'r Mindet Haab og Haabet Minde. — Den Dag, jeg gjør det, da gid Gæs bide mig; gid min Hat falde i Rendestenen. (ɔ: jeg vil aldrig gjøre det). 2, 272.

Hurtigere end en Væverskytte fare mine Dage hen. Joh. 7, 6. — Mine Dage vare hurtigere end Løberen; de ere fremfarne som hurtigsejlende Skibe, som en Ørn, der flyver efter Føde.

Job. 9, 25. 26. — Herren har sat vore Dage som en Haandsbred; vor Levetid er som Intet for Ham. Ps. 39, 6. — Herre! lær os saaledes at tælle vore Dage, at vi bekomme Visdom i Hjærtet. Ps. 90, 12. — Vore Dage ere som en Skygge, der hælder; og vi tørres som en Urt. Ps. 102, 12. (jvf. 1 Krøn. 29, 15). — Menneskets Dage ere som Græs; som Blomsten paa Marken, saa blomstrer han; naar Vejret farer over den, da er den ikke mere, og dens Sted kjender man ikke mere. Ps. 103. 15. 16. — Et godt Navn er bedre end god Salve, og Dødsdagen [bedre] end Fødselsdagen. Præd. 7, 1.

Dag, daglig, i Dag, se 63. 1307. 1352. 1429. 1685. 2185. 2313. 2602. 3096. 4115. 4785. 4876 fg. 5302. 5878. 6061. 6502. 8547. 9938. 9949. 10, 963. 11, 047 fg. 11, 734.

1211. Den Bænk er vel prydet, der med Dannekvinder er sat. H. Thomesen.

Den Bænk er vel prydet, [som] med gode Kvinder er sat. P. L. 93. — En Dannekvinde er det bedste Boskab i Huset. Pouch. jvf. 4103.

1212. De ere ej Alle Dannekvinder, som have Hvidt paa Hovedet. 1, 248. (Det Indre svarer ikke altid til det Ydre).

1213. Dyd er en Dannekvindes Kaabe. 2, 136. (ɔ: hendes bedste Smykke).

Dyd er Dannekvindens Prydelse, V. S. O. jvf. 888.

1214. En Dannekvinde slider mere af sit Hynde, end af sin Kaabe. (hun passer nemlig sit Hus).

1215. Det er ondt om Dannemænd (ɔ: brave, hæderlige Mænd), hvor man sætter Bøddelen for Bordenden. (ɔ: hædrer den Uværdige). Moth.

1216. „Hvor Dannemand er, dér kommer Dannemand til," sagde Bøddelen, han kom ud til Rakkeren. Hr. Iver. jvf. 2, 177.

1217. En Dannemand er ikke des værre, fordi en Hund gøer ad ham (ɔ: han er udsat for Bagtalelse). H. Thomesen. jvf. 429. 2236.

Hvad skjøtter Dannemand, at Hunden ad ham gøer? Bording.

Hun lader sig vel overvinde, saa gjør mangen Dannekvinde. 1, 216.

Dannekvinde, Dannemand, se 537. 1320. 3416. 6088. 8414. 8731. 8756. 9737.

1218. Det er ondt at gaa i Dans paa hal (ɔ: glat) Ís. 1. 262. (ɔ: at indlade sig i en farlig Sag, som man let kan komme galt fra).

1219. Tag ej altid vare paa Dansen, men undertiden paa Skansen! 1, 61.

1220. Der hører Mere til Dans, end et Par Korksko. 1, 61. („der behøves tillige unge, stærke Bén og raske Bevægelser“).

Der hører Mere til at danse, end et Par røde (ogsaa: „nette“) Sko.

1221. Valsker (ell. valsk, vælsk ɔ: italiensk) Plandz gjør glader Dans. P. L. 29.

Ogsaa omvendt: Valsker Dans gjør glatter Plants (ɔ: Plads, Gulv). Hr. Iver.

1222. Naar Tranen gaar i Dans med Stodhesten; faar den brudne Bén (ɔ: Smaafolk skal ikke give sig i Kast med de Store). 1, 319. („derfor er det bedst med sine Lige at danse“). jvf. 5607. 8950. 9520.

1223. Vid, hvem du tager om Haand og danser med. 1, 13.

Gaar du i Dans, se, hvem du tager om Haand. P. L. 745. (ell. „se dig vel for, hvem du tager ved Haanden“). (om Forsigtighed i Valget af Ægtefælle og andre Ting, og om at vogte sig for slet Selskab i det Hele).

1224. Alle faar ej Jomfruer at danse med; Somme faar lade sig nøje med Skjøger. Moth.

Har man ej Jomfruer, saa danser man med Skjøger. 1, 300. — Naar man ej har Møer, faar man danse med Horer. V. S. O.

1225. Det er Skam [for] skjægget Hage at danse. P. L. 97.

1226. Det er ej Børneværk, naar [gammel] Kærling danser. 1, 61.

Kærlinge-Dans vil koste; støver altid værst. 2, 39.

1227. Der danses vel, hvor vel kvædes. (gammelt Ordsprog fra den Tid, da man endnu dansede efter Sang eller kvad Viser til Dansen).

Er der Ingen, som synger, saa er der heller Ingen, som danser.

1228. Mætter (ɔ: mæt) Mave danser, og ej blaa Mantel. 1, 61. (ɔ: gode og smukke Klæder hjælpe ej mod Sult).

Hungrig Mave danser ej gjærne. 1, 61. (den Hungrige er sjælden fornøjet).

1229. Sjælden danser bold Kjortel saa vel, som mæt Bug. Moth.

Sjælden danser bold Kjole og mæt Mave. V. S. O.

1230. Den danser vel, som Lykken piber for. 1, 61.

Det er godt at danse, naar Lykken vil spille. 1, 289. (ogsaa: „naar Lykken er Spillemand"). — Den har godt ved at danse, som Lykken spiller for. V. S. O.

1231. Hvem der vil danse, maa betale Spillemands-Penge.

Hvem der bestiller Dansen, skal betale Spillemanden. K. 1422. jvf. 6190.

1232. Det er slemt at skulle danse, naar Alle fløjter.

Det er ikke godt at skulle danse efter hver Mands Pibe. (ɔ: rette sig efter Alle). jvf. 3936. — Han maa danse efter sin Kones Pibe. (ɔ: rette sig efter hende i Et og Alt; gjøre, hvad hun vil have). A. S. Vedel.

1233. [Det er] godt at pibe for den, som gjærne danser. 1, 486.

1234. Den er god at faa til at danse, som selv hopper. 1, 486. jvf. 5465.

1235. Det er forgjæves at pibe, hvor Ingen vil danse. 1, 23. (Lysten driver Værket).

1236. At danse uden Spil er [som] at ride uden Stigbøjle. 1, 61.

1237. Den danser og, som nødig danser. H. Thomesen. 1, 314 og 488. (Tvungen Gjerning bliver ogsaa gjort). jvf. 7081.

1238. Det dunner (døner ell. dønner ɔ: lyder) ikke dért (ɔ: ikke ret meget, ikke synderlig), dér (ɔ: hvor) Duen danser. 1, 120.

Det buldrer kun lidt, hvor Duer danse.

1239. Det dunner saa lidt, naar Viben danser paa Majord (egl. Madjord ɔ: Engjord). 1, 120. (Billeder paa Afmagt, Svaghed).

1240. Naar man har danset Fødderne af, maa man gaa paa Stumperne.

1241. De ere ikke Alle glade, der danse. 1, 372.
De ere ej Alle lystige, som danse. 1, 160.

1242. Alle skal gaa med Hel (ɔ: den nordiske Dødsdronning, Dødens Gudinde) i Dans. (ɔ: det er alle Mennesker bestikket at dø). V. S. O. jvf. 1546 fg.

Der er ogsaa en Dødningdans (ell. Dødedans). Gr. 351. — Han maatte dog springe med Hel i Dans (ɔ: „han maatte dog dø“). Moth.

Han danser vel med mindre Kjæp, end [med] Saastang (ɔ: Stang til at bære en Saa eller Vandsaa). 1, 357. (ɔ: han nøjes vel med Mindre). — Han danser ej efter Takten (ɔ: „gjør ej, som han bør“). Moth. — At danse, saa Linden maa gro derved. J. Junge. (om meget voldsom, støjende Dans). — At danse som en Dragkiste i Jordskjælv. F. F. — Han danser som en Ko paa Bagbenene. (om En, som danser slet). F. F. — Han danser saa let som den Fugl, man kalder Koen. — Han danser som en trebenet Potte. V. S. O. (ligeledes). — Se til, at du ikke gaar bag af Dansen! (ɔ: at komme til kort, komme galt afsted; gaa rent tilbage i sin Livsstilling, sine Kaar; „blive ødelagt“. Moth). — Soen er kommen op at danse. Moth. (om den, som gjør sin Gjerning slet). — Danse Folk paa Hovedet (ɔ: holde Folk for Nar; vise utidig Myndighed over dem). V. S. O. — Før skal Æselet lære at danse paa Liner. Moth. (om Noget, som aldrig vil ske; om En, som vil lære, hvad han ej kan fatte). — Dans er Musiks (ell. Spils) og Kjærligheds Barn. 1, 61. — Danse Bruden af Pigelavet (ell. laget). V. S. O. — Han dansede ham Bruden til. V. S. O. — I Dag danser de Refsnæs Drenge med de Samsø Piger. R. (siges i Kallundborgegnen, naar det stormer). — Han er saa modfalden, at han ikke engang vil danse efter Frederits's Musik. R.

Dans, danse, se 994. 1349. 1368, 1666. 4990. 5607. 7446. 7464. 11, 696.

1243. De Danske kommer ogsaa med.

1244. De Danske vandt. Gr. 355.

1245. „De dumme Danske,“ siger Tyskeren. Gr. 356.

1246. Han taler saa spansk, saa vi Danske knap kan forstaa ham. F. F. (jysk).

1247. I skulde nylig ej saa meget talt det Franske, saa havde kanské nu I bedre vidst det Danske. Gr. 353.

1248. Tal dansk til danske Folk! Gr. 352.

1249. Tal dansk, din tyske Hund! det véd vi, hvad betyder. F. F.

Tal dansk, din Tater! Holberg. — Du faar at tale dansk (ɔ: tale, saa man kan forstaa dig). Moth.

1250. Danske Mænd, danske Sæder: da gaar det vel til. 2, 236. („Hvorfor der staar i Visen: „Naar Danske og Svenske faa tyske Sæd, da vé dem begge Landskab derved! Det haver været en gammel Sæd, saa længe vi leve, vi blive derved“).

Det er en god dansk Mand. Moth. jvf. 5337. 8891. — At sige En noget paa godt, bredt Dansk (ɔ: med rene Ord; djærvt og alvorligt). — Han er en Holger Danske (ɔ: høj og svær). 2, 126. — Der er dansk Blod i ham. V. S. O. — Han er for dansk (ɔ: ærlig, godtroende). 2, 60.

dansk, de Danske, se 4850. 10, 702.

1251. Datter farer gjærne i Moders Særk. P. L. 375 og 1169. (Udg. 1515: „før' sig“).

Datter før (ɔ: fører) sig gjærne i Moders Særk, og Søn i Faders Skjorte, helst om den er skiden. 1, 33. Nogle: „Datteren danser i Moderens Særk“ o. s. v. — Sønnen træder i Faders Sko, og Datter i Moders Særk. Moth. — Søn drager gjærne sin Faders Sko paa. P. Plade. (om Børns Lighed med Forældre i Sind og Skind). — Det maa dog være et underligt Værk: Datter fører sig i Moders Særk. 2, 22. — Det er ikke Hjærtets Værk, at Datter drager i Moders Særk. A. S. Vedel. jvf. 8645. 9128. 95. 451. 3145.

1252. Du skal ikke have to Svogre (ɔ: Svigersønner) til én Datter. P. L. 376.

Ondt er at have to Maage (egl. svensk, ɔ: Svigersønner) til én Datter. H. Thomesen. (C. Pedersen: „to Move eller Maave“). — Man kan nok male tvende Mure med én Pensel, men ej have to Svigersønner til én Datter. Iris.

1253. Man maa hellere have en vred Datter, end en mild Sønnekone. K. 89.

Bedre at være hos sin vrede Datter, end hos sin milde Søn. Syvs Tillæg.

1254. Man faar aldrig Held for side Særke eller dristig Datter. 1, 216.

1255. En Datter voxer til (modnes) snart. 1, 216.

1256. Forældre opføde Døtre, men Naboerne gifte dem. 1, 216.

1257. Den, der vil have Datteren, maa holde gode Miner med Moderen.

Naar man vil fri til Datteren, saa skal man gjøre sig gode Venner med Moderen. K. 133. — Sku Moderen vel, [du] som vil have Datteren. — Førend du beder om Datteren, læg Mærke til Moderen!

Hun er én af Landets ægte Døtre (ɔ: ugifte, brave Kvinder). — Hvo der har en Datter, han lover hende bort. 2, 149. A. S. Vedel. — Vi ere Alle Adams Sønner og Evas Døtre, ere sene til Dyd, men snare til Last. 2, 192.

Datter, se 3. 305. 727, 1952. 2740. 2785. 2810. 3047. 4489. 6120. 6342. 6556. 9914. 10, 670.

1258. [God] Daword (ɔ: Davre) er Dags Mad. (P. L. 819). faar vi [ikke?] Mere, da sé vi ad. 1, 131.

Davre er Dags Føde. Pouch. — Davre er Dags Mad; faar Mand ikke Mere, bliver han ikke ret glad. H. Thomesen. Molb. 4237. — En god Davre giver en glad Dag. K. 1466. — Hvad man faar til Davre, har man godt af hele Dagen. K. 1467. jvf. 9457.

1259. Man sér saa ofte efter Davren, at man mister Nadveren. P. L. 818. jvf. 814.

Man sér saa ofte efter Nadveren, at man mister Davren. 2, 195. (ɔ: man higer saa længe efter det, man ikke har, at man mister det, man har).

1260. Du skal faa til Nadver, hvad du har levnet fra din Davre (ɔ: „faa Løn som forskyldt“). V. S. O.

1261. Mangen faar det til sin Nadver, som han skulde have til sin Davre. (om den, som først i sin Alderdom faar en ung Ægtefælle; eller om den, som endnu i sin Alderdom maa arbejde strængt). 2, 64.

1262. Man skal tære saa til sin Davre, at man har Noget til sin Nadver (ɔ: man skal være tarvelig i sin Levemaade). Moth.

1263. „Det er ikke saa stort, som det ruser (ɔ: stormer frem) til," sagde Drengen om sin Davre. R. 620.

Han tærer saa rundt til sin Davre, at han har Intet til sin Nadver. 2, 206. — Den, der faar Brændevin til Nadver, skal have Øl til Davre (jysk).

Davre, se 463. 2030. 2726. 8911. 9951.

---

dejlig, se fager (favr).

1264. Délt Smerte er kun halv Smerte, men délt Glæde er dobbelt Glæde.

Han deler sig mellem (ɔ: anvender sin Tid paa) flere Forretninger. — For min Dél (ɔ: hvad mig angaar). — For ingen Dél (ɔ: slet ikke, paa ingen Maade).

1265. Vin er Poétens Posthest. 1, 336.

Ved god Vin skrives gode Vers. 1, 336. — Vers skrives bedre ved Vin, end ved Vand. 2, 208. — Vin er Poéters Gejst. Moth.

1266. Ingen bliver Digter, men fødes dertil.

Poéter fødes. („dog maa der og Kunst og Vid til"). 1, 336.

1267. Folkets Digtere ere Folkets Opdragere.

1268. Poéter ere de fornemste Sprogmestere. („i deres eget"). 1, 336.

1269. Poéten er først som Bien, der samler af alle Blomster, og siden som Silkeormen, der giver af sig selv den bedste Traad. 1, 336.

Poéter, som Bier, gavne og glæde. 1, 336.

1270. Gjør Poéten til en Herre, og han skal gjøre dig til Gud. 1, 336.

1271. Poéten gjør skjønt skjønnere, slemt slemmere. 1, 336.

1272. Hvo være vil Poét, den maa Poéter arte. Holberg.

1273. Poéteri giver Intet i Køkkenet. 1, 337.

1274. Poéteri er som en Sæd, der tér sig vel i Vaaren, giver kun Blomster om Sommeren, hvorved de i Høsten lide Hunger og Kummer. 1, 337.

Han slaar som en Nattergal. Moth. (om en udmærket Digter).

Rimere ere tit Primere ɔ: de snakke over sig („undertiden ej fuldvise"). 1, 336. — Poéten vil stundum rase. 2, 208. — Det rimer sig tit hél slet. 2, 208. (om daarlige Versemagere). — O, var det saa timet som rimet! (ɔ: „sket, som vel sagt og spaaet"). 1, 337. — Du skal ej erre (ɔ: irre, tirre) Poéten. 1, 336. — Malere og Poéter digte frit. 1, 336. — Det bør en Poét at vide Alting; og den, som véd Alt, er endda ikke en Poét. 1, 336.

Digter (Poét, Skjald), se 1431. 6311.

Djævel, se Fanden.

1275. Dommen er Den ej kjær, som sig véd uskær (ɔ: urén, skyldig, som ikke kan rense sig for Klagen eller Beskyldningen).

1276. Det er ondt at komme for gjort Raad og afsagt Dom. 1, 64.

1277. Det er ondt at staa for hver Mands Dom (ɔ: at være Alle til Behag). jvf. 713 fg.

1278. Naar Daaren dømmer, faar Stakarlen (egl. Stavkarlen ɔ: Stodderen) Skam. 1, 64.

1279. Den sidder ofte paa Domstol, som ej kan skifte Saad (Søbemad) iblandt (imellem) Hunde. P. L. 1142. (den, der ej kunde gjøre et ringe Trællearbejde til Gavns, var uskikket til at være Dommer. Syv: „det er Skam: høj Bestilling og ringe Visdom." 1, 65).

1280. Hvor Magten dømmer, er ondt at gaa i Rette. 2, 43.

1281. Dens Dom, som ingen Magt har at dømme, staar ej ved Magt. Syvs Tillæg.

1282. En Hovedlyver og to falske Vidner komme falske (uretfærdige) Domme afsted. 2, 42.

1283. Krum Haand gjør ofte en naadig Dom. (om Dommere, som lade sig bestikke). V. S. O. jvf. 92.
Krum Haand gjør naadig Dommer. V. S. O.

1284. Højest i Alder, højest i Dom. 1, 12 og 64.
Hvo som haver af Alderen mest, han bør være i Retten bedst. Rimkrøniken.

1285. Uvid gjør vrange Domme. 1, 504.

1286. Umodne Domme ere som umoden Frugt.

1287. Uret Dom fælder Dommeren selv. 1, 64.

1288. Hvo ej høres rettelig, fordømmes urettelig. 1, 64.

1289. Ingen [maa] dømmes uforhørt (ell. uhørt). 1, 64.
Ingen maa dømme paa det Maal, som mørkt og uforklaret er. Syvs Tillæg.

1290. Som man findes, saa dømmes man. 1, 63. (man slutter fra Selskabet og Stedet til Manden).

1291. Det er ikke godt at dele (ɔ: have Sag, føre Proces) med sin Dommer. P. L. 674. jvf. 4594. 7300. 2645. 6277.
Dél ikke med din Dommer! — Det er ondt at déle med Dommeren og drikke med Skjænkeren og spille med Dobleren. 1, 261.

1292. Ingen maa være Dommer i sin egen Sag. Gr. 373.
Man kan ikke være baade Dommer og Sagsøger. 1, 280.

1293. Gud bedre de arme Faar, naar Ulven er Dommer. 1, 64. Pouch.

1294. Ved Bøn og Gave bør Dommeren sove. 1, 64.
En Dommer skal være som Nælden, der brænder saa vel Ven som Uven. 1, 64.

1295. Dommeren skal hverken være mildere eller strængere, end Loven. 2, 43.

1296. Dommeren dømmer ikke, men Loven. 1, 64.
Loven skal dømme os imellem.

1297. Som Dommeren dømmer Menneskene, saa dømmer Gud ham. 1, 64.

1298. Vilde Hver gjøre Ret, saa hvilede Dommeren. 1, 64.

1299. Naar Rús skal sige Dommen af, da har Retten tabt. Syvs Tillæg.

1300. Tit kommer fattig Mands Ret i Tasken, naar Dommeren sér Vin i Flasken eller fanger Guld i Tasken. 2, 43.

1301. Gunst er bedre hos Dommeren, end hundrede Regler i Loven. 2, 43.

1302. Dommeren skal vel høre sig for, mærke snart og dømme sént. 2, 43.
Dommeren skal tit mere høre, end se. 2, 43.

1303. Ting hjælper ej ham, der for Tingdom ej vil rette. 1, 281.

1304. Ubevist er snart dømt. (1, 64: „thi var Klage nok, da fandtes ej mange Uskyldige“).

Et Barn kan dømme derom, Moth. (om en Ting, som er let at forstaa). — Han dømmer som den Blinde om Farverne. (om den, som dømmer meget slet og uden Grunde). V. S. O. — Den Blinde dømmer om Farven. 1, 60. — At dømme En fra Forstanden (ɔ: „ansé En for ikke at være rigtig klog“): V. S. O. — Han er dømt til at leve i Usselhed bestandig (ɔ: bestemt dertil efter Guds Styrelse). — At tage Dom, faa Dom over En. — Vel stævnet, ilde afsagt (dømt). Syvs Tillæg. — Han siger Dommen af som et Orakel. V. S. O. — Dommen gik ham imod (han tabte Sagen). — At smække en Dom af (ɔ: afsige en Dom i Hast, uden nøjere Undersøgelse). V. S. O. — Have Konnings Dom (ɔ: have Fuldmagt til at dømme paa Kongens Vegne). D. Lovhist. 2, 216. — Han lader Soldet gaa (ɔ: „dømmer galt om en Ting“). Moth. — Slaa et Dommedags-Slag (ɔ: et meget haardt og svært Slag). — Have et Dommedags-Arbejde for (ɔ: et Arbejde, som aldrig faar Ende). — Du maa ikke bryde Staven over ham (ɔ: fordømme ham).

Enhver Dommer skulde sige, som Kongen i Visen: „dit Sølv og Guld passer jeg ej paa, Loven sin Gang jo have maa“. 2, 43. — Dommeren skal være sanddru i Ord, dydig i Gjerninger, uden Frygt for Nogen undtagen Gud, uden Had til Nogen undtagen Misdæderen. 2, 43. — Mangen er kjendt med Dommeren, men Faa med Retten. 1, 64. — Døm ej for snart om Andres Bræk (ɔ: Brøst, Fejl), at du ej blive skal en Gjæk. 1, 177. — Døm dig selv efter dine Dyder og Lyder! Moth. — Døm en retfærdig Dom, Person agt intet om; lær Sagen at forstaa, døm saa til eller fra! 2, 43. — Vor Dødsdag er vor Domsdag. 1, 67. — Guds Dom (ɔ: Jærnbyrd eller Uskyldighedsprøve, ved at bære eller træde paa gloende Jærn). — Guds Domme ere underlige, men ej uretfærdige. 1, 126.

Guds Domme ere sande og retfærdige. Aab. 16, 7. — Dommen hører Gud til. 5 Mos. 1, 17. — Han dømmer paa den ganske Jord. 1 Krøn. 16, 14). — Herren har beredt sin Trone til Dom. Ps. 9, 8. — Persons Anseelse i Dommen duer ikke. Ordsp. 24, 23. (jvf. Es. 5, 23). — Herren er Dommer, og der gjælder ingen Persons Anseelse for ham. Sir. 35, 12. — Herren dømmer en Mand efter hans Gjerninger. Sir. 16, 14. — Fra

Herren er Mands Dom. Ordsp. 29, 26. — Med hvad Dom I dømme, skulle I dømmes. Matth. 7, 2. — Jesus er den af Gud bestemte Levendes og Dødes Dommer. Ap. Gj. 10, 42. — Dersom vi dømte (fordømte) os selv, dømtes vi ikke. 1 Kor. 11, 31. — Den, som dømmer sin Broder, dømmer Loven. Jak. 4, 11. — Ingen dømme Eder i Mad og Drikke! Kol. 2, 16. — Hvad kommer det mig ved, ogsaa at dømme dem, som ere uden for [Menigheden]? dem uden for vil Gud dømme. 1 Kor. 5, 12 og 13. — Det er beskikket Menneskene, én Gang at dø, og derefter Dommen. Hebr. 9, 27.

Dom, Dommer, dømme, se 1188. 1492. 3214. 4211. 4283. 4594. 7555. 10, 651.

1305. Doven og lad bør ingen Mad. 1, 246. (jvf. 2 Thess. 3, 10). jvf. 261. 5969. 9397. 9468. 9945.

Doven sagde til Lad: hvor skal vi faa Mad? Syvs Tillæg.

1306. Doven Kvinde spinder Rendegarn, og slaar Støvegarn i. („om Kvinden, som løber om og støver efter Nyt.“ Moth.)

1307. Den Dovne staar op Klokken ni, enten det er Dag eller ikke. F. F. jvf. 532. 5293.

At staa silde op og gaa tidlig i Seng, det gjør kun en doven Dreng. K. 370.

1308. Hvad den Dovne klager over Tiden, klager Tiden over den Dovne. M. M.

1309. „Naar jeg har aftærsket,“ siger den Dovne, „saa har jeg afædt“.

1310. De Dovne kan aldrig komme til undtagen ved Bordet. K. 360.

1311. De Dovne faar altid travlt [hen] imod Aften. K. 366.

1312. „Jeg vil hellere bestille noget Andet,“ sagde den dovne Dreng. K. 381.

1313. Hvem der ikke vil røgte sit eget Kræ, kommer til at muge for Andres. K. 368.

1314. En Doven og en Duelig de forsove sig aldrig. K. 1336.

1315. Daseren (= Døseren, den som døser Tiden bort) har det lige saa godt som Aseren (ɔ: den, som aser i det, slider og slæber). J. Junge.

1316. Ladsot (Dovenskab) er den værste Sygdom. K. 374.

1317. I et dovent Legeme er Udyd. 1, 246.

1318. Doven Ungdom gjør elendig Alderdom. 1, 247.

At være saa doven som Lud (ɔ: skinddoven, meget doven og lad). V. S. O. — Han er en doven Hund. 2, 161. — Han drager paa Lænderne. V. S. O. (om den Dovne, som gaar langsom og treven til sit Arbejde). — Øllet er eller smager dovent (ɔ: har mistet sin Kraft). — Det er dovne Penge, som der ikke arbejdes (aagres) med.

Saa stor som han er, saa doven er han. 2, 161. — Dovenskab giver dyb Søvn, og en dorsk Sjæl maa hungre. Ordsp. 19, 15.

doven, Dovenskab, se 7455. 9953. 10, 994.

Drab, se Mord.

1319. Det er ondt at være Drengs Dreng og Spindekones Terne. („at tjene en Ringere, end han er værd"). 1, 439. jvf. Sir. 25, 9. (om en ubehagelig og slet lønnet Bestilling).

1320. Af skurvede Drenge bliver tit flénskallede (ɔ: skaldede paa Forhovedet) Dannemænd. 1, 355. (om Ringe, som komme til Ære og Værdighed). jvf. 3664.

1321. Drengeskælde og Pigevalde er sjælden féd. 2, 10. (Skælde, Skælle eller Skælkorn ɔ: let, svangt Korn, som ved Kastningen falder nærmest Avnerne. Drengeskælde ɔ: Affald fra Drengens eller Karlens Korn, som Bonden saaede for ham i Stedet for en Dél af Lønnen. — „Naar Pigen gjør Faarevalde eller Valle, æder hun det tykke af." Syv).

1322. Kaabedreng (ɔ: som bærer Kaaben efter En) gjorde sig aldrig spræng. 2, 261. (Syv: „spræng ɔ: som sprænger og fortager sig").

1323 a. Dreng gjør [kun] Drengs Gjerning. (man maa ikke forlange saa meget Arbejde af ham, som af en Karl).

1323 b. Naar Manden er henne, sidder Drengen ved øverste Ende. Sv. Gr. (jysk). jvf. 4558.

1324. Min Dreng har sin Dreng; eller: har ogsaa en Dreng. (siges, naar En vil have en anden til at gjøre, hvad der paaligger ham selv). V. S. O.

1325. Man faar være Dreng, førend [man bliver] Karl. 1, 459. (først lære og være under Tugt).

Man faar at være Dreng, førend man bliver Mester. V. S. O. — Først Pog, siden Karl. V. S. O.

1326. Man faar være Skibsdreng, inden man bliver Skipper.

Man faar være Pøker (ɔ: en halvvoxen Skibsdreng, ogsaa: Pøjker) førend Skipper. 1, 459.

1327. Man kan prygle en Dreng i Seng, men ikke i Søvn. R. 301. jvf. 7061.

1328. „Nu skal vi høre en Skraalen," sagde Drengen, han skulde kæmmes. F. F.

1329. Røn er god Dreng. P. L. 581. 2, 266. (Røn betyder egl. Prøve, Bevis, Erfaring, men efter Syv ogsaa „Vederlag"; og han siger her: ɔ: „naar der skér Vederlag, udvises noget igjen").

Selv er god Dreng. 1, 204. (ɔ: det er godt, selv at passe paa og have Tilsyn med sine Folk). — Selv er den bedste Dreng. P. Juul. jvf. 8428. 8506.

1330. „Aa ja, Gu' ja," sagde Drengen, han skulde sige Halleluja. R. 616.

1331. „Nu væk med al Bedrøvelse!" sagde Drengen, hans Skolemadame var død. R. 670.

1332. Tretten skjæggeløse (egl. skjægløse) Drenge ere sex og en halv Mand. 2, 191.

1333. Naar du taler til din Dreng, gaar du selv. (siges, naar En vil befale over den, som han ingen ret Myndighed har over). V. S. O.

De ere saa raske Drenge (ɔ: tapre Krigsmænd). V. S. O.

Det er ej saa (ikke saaledes) fat med en Pige, som med en Dreng. 2, 191. — Ogsaa Drengen skyldes der Ærbødighed (saa at man ej giver ham Forargelse og spotter hans Barnetro).

Dreng, se 3088. 3422. 5309. 6022. 7356. 8539.

1334. Der kvældes ej, som (ɔ: hvor) Kvinder drikke. P. L. 1117. (om dem, der sad og snakkede til langt ud paa Natten). (Udg. 1515: „der kvælles ikke, som Kvinder drikke," — saa det bliver et Rim).

1335. Jo mér man drikker, des mér tørster man. Gr. 1379.

1336. Drik saa blak som brun, saa Bærme som klart Øl! P. L. 373. (om Gjæster, som ere saa berusede, at de ikke kan gjøre Forskjel paa, hvad de drikke).

Drik saa blak (ɔ: blakket) som brun (ɔ: „det Tynde som det Tykke“). 1, 131.

1337. Naar man drikker af Flasken, synker det ikke i Glasset.

1338. Det er sødt at drikke og (ell. men) surt at betale. P. L. 107.

Drikken er sød, gaar glat ned; Betalingen [er] sur, vil nødig ud. 1, 73.

1339. Hvo der drikker meget, betaler lidet. 1, 74.

1340. Dens Øl jeg drikker, dens Humle jeg hikker.

1341. Der drikkes mere for Lyst, end for Tørst. 1, 74.

Drikken skal være for Tørsten og ikke for Lysten. (norsk).

1342. Mange ville drikke af alle Brønde; „alt Vand er dem sødt“. (om løsagtige Personer).

1343. Hvo som vel æder, han skal vel drikke. P. L. 248.

1344. Drik til Jer Mad, ellers kan Pokker ikke fylde Jer. Gr. 378.

„Drik til din Mad!“ sagde Konen til Drengen, „ellers kan Fanden ikke fylde din Vom.“ Nyerup.

1345. Drik Øl til din Mad, saa styrkes din Mave, og Fordel skal ej Apotekeren have. F. F.

1346. Drik som Gjæst, og æd, som [du] hjemme er van. P. L. 466.

1347. Bedre at drikke Vin og hverve, end Vand og fordærve. 1. 131. (Syv: ɔ: „bedre at gjøre sig til Gode af det, man fortjener, end svælte med Skaden“).

1348. De snakker nok om, [at] man drikker, men ikke [om], hvad Tørst man lider. Gr. 379.

De siger nok, man drikker, men de véd ikke, hvorledes man tørster. — Man siger nok: „han drikker,“ men ikke, hvorfor han drikker.

1349. Man kan vel undertiden drikke dansk Øl og danse ved Tællelys. Hr. Iver.

Man faar [nøjes med] at drikke dansk Øl og danse ved Tællelys. 2, 200. (tysk Øl og Voxlys brugtes nemlig meget i gamle Dage her til Lands).

1350. Den drikker altid Mest, som er længst fra Kjælderen. V. S. O.

1351. Dryk (ɔ: Drik) har adskillig Nyk (ɔ: Sygdoms-Anfald). 1, 73.

1352. Hvem der drikker om Natten og sover om Dagen, er Ingen i Vejen.

1353. Det er ikke godt at doble med Legeren eller drikke med Skjænkeren.

1354. Drikker, mens I lyster, Tønden har en Søster! 2, 53. (Værtens Opfordring).

1355. Den, der har drukket det Tynde, han maa drikke det Tykke med.

Han drikker baade tykt og tyndt. K. 397.

1356. Den, som vil drikke Kruset ud til sidste Draabe, faar Laaget paa Næsen. F. F.

1357. Hvor du har drukket dit Øl, maa (ɔ: kan) du og spilde din Bærme. 2, 50. (om den, som kommer drukken ind i et Selskab og taler over sig).

Hvor Øllet er drukket, kan du vise dit Ølvid. Moth.

1358. Den, som drak Øllet, maa og have Bærmen. 1, 27.

1359. Drukken Aftenglæde er (ell. har) fastende Morgensorg. 2, 272.

1360. Drukken Mands Glæde er [tit] ædru Mands Sorg. 2, 52.

I Aftes var du Herr' alene; i Dag er du Stakale (Stavkarle) = Frænde. 2, 52.

1361. Drukken viis er ædru galen (ɔ: gal). 1, 72. (Syv: „det Første skér sjælden").

1362. Drukken Mund har intet Styre (Rór). 1, 70. (ɔ: „den Drukne overvejer ikke sin Tale, raader ej for sine Ord." V. S. O.

En Drukken er som Skibet uden Styre, [eller som] Vognen uden Kjøresvend. 1, 71.

1363. Drukken Mund taler af Hjærtens Grund. 1, 70.
Fuld Mund taler af Hjærtens Grund. („naar Folk ere beskjænkede, komme de frem med, hvad de mene"). jvf. 10, 604.

1364. Det, som den Ædru har i Hjærtet, har den Drukne i Munden. 1, 71.
Hvad Ædru tænker, det Drukken taler. 2, 52. — Naar Vin og Øl synker ned, flyder Ordene op. 2, 53.

1365. Drukken Mands Ord ere Drømme ligest. 1, 72. jvf. 1420.

1366. En drukken Mand og en galen skilles ej ad uden med (ɔ: ved) en Søvn. P. L. 651.
En Drukken og en Galen, dem skiller ikke uden en Søvn ad. 1, 71. (ɔ: først naar den Drukne har sovet Rusen ud, bliver han forskjellig fra en gal Mand). — Kun en Søvn skiller Fuld og Gal ad. Gr. 732.

1367. En Drukken gjør Intet ret, uden naar han lægger sig i Rendestenen. 1, 72.
Fulde Folk gjør ingen Ting ret, uden o. s. v. Gr. 737.

1368. Drukken Mand kan snart komme op at danse. 1, 261.
Det er snart til, at drukken Mand danser. 1, 72.

1369. For en Drukken eller Vréd skal man og kjøre af Vejen med et Hølæs. 1, 71.
Hvor du sér en drukken Daare, gak omkring, og lad ham fare! 1, 71.

1370. Det, man ædru tænker, tør man drukken tale og gjøre. 1, 71.

1371. Hvad drukken Mand gjør, skal ædru Mand forsvare.
Hvad man gjør, naar man er fuld, skal man svare til, naar man bliver ædru. Gr. 736.

1372. Drukken fanger sig selv, binder Hænder og Fødder paa sig. 1, 72.

1373. Drukken blues ikke. 1, 71. (Syv: „da er man dristig til at tale og gjøre").

1374. En Drukken er [tit] om Aftenen som en Bjørn [og] om Morgenen som en skudt (ɔ: vingeskudt) Ørn. 1, 71.

1375. En drukken Mand tryder (ɔ: mangler, fattes) Intet. V. S. O.

1376. Drankere vorder Raad, men Doblere ingen. P. L. 1059. („fordi," siger C. Pedersen, „man dog ikke altid kan drikke, men vel spille").

Drankere kan times Raad, men Doblere (= Spillere) ingen. Gr. 2122.

1377. Formiddags-Drankere, Eftermiddags-Gjække. 1, 72.

1378. Man véd, hvad der gaar paa et Anker; men Ingen véd, hvad der gaar paa en Dranker.

1379. Drukken Mand, drukket Raad. 1, 72. (Syv: „Raad gaar bedst af ædru Hjærte").

1380. Drukken Viv, gemént Liv. 1, 75.

1381. Drik og Kvinder gjøre de Vise galne. 1, 75.

1382. De Drukne se to for ét. 1, 71.

1383. Saa tit drukken, saa tit Barn igjen. 1, 72.

1384. Megen Drik, stakket Liv. 1, 73.

1385. Store Drykke (ɔ: Drikke), liden Lykke. 1, 73. („kan snart ødelægge en fattig Mand i Bund og Grund").

1386. Dobbel (Lykkespil, Tærningspil) til Drik er som Smør til Fisk.

1387. Fordrukket Hus udspy'r gjærne sin egen Vært. 1, 73.

1388. Drukken Kone er en Engel i Sengen, men en Djævel i Huset. 2, 54.

1389. En Drukken er ej den, han før var. 2, 52.

1390. En Drukken er enten Lam eller Svin eller Abe eller Løve. 2, 51.

1391. Vár dig vel for Drik og Borg, eller du faar Armod og Sorg. 2, 51. („dog holdes Drukkenskab af Mange i Ære; de sige: én drukken Mand er Ære værd. Det gaar ilde til, naar Laster faar Dyders Navn." Syv).

Om du vil slippe for Armod og Sorg, va'r dig da vel for Drik og Borg.

1392. Drikkere blive Stympere, Drankere [blive] Prakkere. 1, 74.

1393. Før drikke Tusende deres Død, før Nogen dø'r af Tørstens Nød. 2, 50.

1394. Maanen er kun én Gang fuld i fire Uger, men en Drukkenbolt hver Dag. 1, 73.

1395. Siden Rús kom op, er Ingen fuld. 2, 50.

1396. Af Rús avles Natravne, af Natravne Smaadjævle. M. M.

1397. Drukkenskab vår aldrig god Regent eller Raadmand. 1, 71.

1398. Drukkenskab er selvvillig (ɔ: frivillig) Galenskab (Galskab). 1, 71.

Galskab og Utugt ere Drukkenskabs Børn. 1, 72.

1399a. Er Drik en Ære, saa er det ingen Skam at spy. 1, 74. (jvf. Sir. 31, 23).

1399b. Engle-Drik bliver tit en Djævels-Drik. 2, 51.

Vár dig for den Røgelse, som har Lugt af Djævels-Drik! M. M.

1400. Synk-godt og God-Taar skiller Mangen ved Hus og Gaard. F. F.

Han vil helst høre: god Taar og Sengud ɔ: signe Gud! 2, 52.

1401. Det første Bæger for Tørst, det andet for Lyst, det tredie for Vellyst, det fjerde for Ulyst. 1, 74.

1402. „Jeg skal sige Deres Majestæt: jeg drikker!“ sagde Manden, da Kongen spurgte ham, hvorfor han søgte om at faa større Indtægter. R. 653.

Han er ej god at drikke den sidste Drik med (ɔ: „han er klammervorn i Ølsmaal“ = Ølgilde). 2, 52. — Han drikker for dem Alle ligesom den katolske Præst. K. 400. — Man maa drikke med ham i en Bagerovn. A. S. Vedel. — Han maa ej drikke af Kande med godt Folk (ɔ: han er foragtet, berygtet). V. S. O. — Drikke dus med En. — Drikke Lidkjøb, Jaord, Velkomst eller til Velkomst. — Drikke Duedrik (ɔ: en stor Drik af fuld Hals). Moth. — Drikke Lovedrik (Elskovsdrik); drikke sin Moders Skaal. 2, 49. Moth. (ɔ: sidde og pimpe eller drikke tit og lidt ad Gangen). — Drikke Skaaler (ɔ: ønske Ens eller Fleres Velgaaende ved et Gilde, i det man drikker af sit Glas). — Der blev drukket omkring ved Bordet (ɔ: Alle drak hinanden til). Moth. — Han vil komme til at drikke den samme Skaal, han har skjænket i for Andre. — Man faar at drikke det i sig, som det var sød Mælk (ɔ: finde sig i det, man ej kan ændre eller undgaa). Moth. —

Drikke En paa Pelsen (ɔ: drikke ham fuld). — Drikke En under Bordet. — Han gider gjærne labet (ɔ: han drikker lidt og tit, pimper). V. S. O. — Drikke sig fattig. — Han har drukket, før han har ædt. („siges om en Sulten og Mager“). 2, 130. — Drikke til Pægls (ɔ: drikke hinanden til saaledes, at den Ene tager lige saa meget, som den Anden). V. S. O. Talemaaden skriver sig derfra, at de gamle Nordboers Kander eller større Drikkekar inden i vare mærkede og afdélte med Pæglemaal. (Molbech: „drikke til Pæls“). — Han drikker som en Børstenbinder. — Han drikker til Guldmedaillen. — Han drikker som en Svamp. — Han drikker Vin, som en Svamp drikker Vand. — Jorden drikker Vand. — Han drikker gjærne et Glas paa Falderebet (ɔ: til Afsked). (Endnu et Glas paa Falderebet! F. F.). — Han kan drikke lige saa Meget som tre eller fire Roskilde-Degne. (de saa kaldte Løbedegne ɔ: Skolediscipleⁱ). 2, 50. — Han har ædt og drukket al sin (sit) Vid op. Moth. — Han drikker, saa Lungen kan flyde. 2, 49. — Han drikker som en Ko, og det var godt, thi Koen holder op igjen, naar den har slukket sin Tørst. Moth. (om en stor Dranker). — Han drikker, saa Ørene rokke („som paa Heste“). 2, 49. — Han drikker, saa længe han kan sé en Flue paa Væggen (ɔ: drikker sig overstadig fuld). V. S. O. — Han garper (ɔ: skriger) som en Aalekrage. 2, 49. (er drukken). — Han skriger som en Natravn. 2, 49. („de Gamle have sagt: „tre Natravne gjøre én Djævel,“ saa at de holdtes for Spøgeri. Hvad ere de fulde og støjende Mennesker andet, end nogle Natravne og Djævle?“). — Hun er saa kanonfuld som en Allike. nordsællandsk. — Han er saa fuld, at man kan røre Øllet om i Halsen med en Ske. 2, 49. („han kan hverken mæle eller tale“). — Han er saa fuld, at man kan ikke tylle en Taar i ham. 2, 50. — Han er stikkende, vikkende fuld (saa man ej kan stikke eller vikke ham nogetsteds). 2, 49. — Han er en drukken Diderik (ɔ: et fordrukkent Menneske). — Han er paa Støvlerne (ɔ: han har en Rús; ogsaa: han er i sit Es (ɔ: meget glad). — Han har lidt paa Skalmejen (ɔ: er halv beruset). — Han lever i Sús og Dús, i Slemmen og Demmen. 2, 49. (om en Fraadser og Dranker). — Han lever i Svir og Sværm (ɔ: i uordentligt Selskab med Drik og Dobbel). V. S. O. — Han er en fugtig Broder (ɔ: han er drikfældig). — Han sidder mellem Skaal og Væg. 2, 49. (ɔ: han er beruset). — Han er dygtig tildækket (ɔ: beruset). V. S. O. — Han har Højden borte. 2, 49. (lgl.). — Han har været eller sovet under en Hyld; er hyldeskudt (ɔ: fortumlet eller forvirret i Hovedet af Drik). 2, 50. — Han havde sit lave Pas (Lavepas). Moth. (han fik saa Meget,

han vel kunde taale; blev beruset). — Han har en hidsig Lever. 1, 73. (siges om en Dranker). — Han er drukken af Glæde, Harme, Vellyst o. s. v. V. S. O. — Hvad gjør ikke Drukkenskab? — Han er en Drukkenbolt; en Fyldebøtte; en Fyldehals; en Skyllehals. Moth og 2, 49. — Han har drukket den salte Sø (ɔ: „han er druknet“). Molb. S. 356. — Han har drukket Mælk i Haven (ɔ: „er vel ved Magt som de fede Kalve“). 2, 219. — Han har drukket Kornet op paa Ageren. 2, 207. („om den, som fortærer sit Gods — sit Korn — før det kommer i Hus“). — Drikke En en Skalle (ɔ: slaa ham, saa han falder). — At have eller faa Noget paa Skallen (= Pandeskallen ɔ: være eller blive beruset).

Hvo ej kan bære og lide Rusen, kan ej lide Nogen. 1, 72. — Naar du drikker en Brødredrik, da und Hustru og Børn en Søsterdrik med dig. Syvs Tillæg. — Hvo som holder Drikken i Ære, og gjør sig ej for gemén med den, han holdes igjen i Ære og véd Forstand af den. 1, 74. — Tærsk, naar du er i Loen, og drik, naar du er i Kroen. K. 1534. — Drik og æd! Gud ej forgæd (ɔ: forglem)! 1, 150. — Man kan og drikke bort med tørre Munde (ɔ: „paa anden Maade forøde eller sætte over Styr“). 2, 206. — Naar Manden drikker, er Konen tit ølsyg (ɔ: ilde til Mode og sørger derover). 2, 50. — Det bliver til Skarn paa det Sidste med Drankeren. 2, 50.

Vær ikke iblandt Vindrankere, iblandt dem, som fraadse i Kjød. Ordsp. 23, 20. — Som en Tjørnekjæp, der kommer i den Druknes Haand, saa er Ordsprog i Daarers Mund. Ordsp. 26, 9. — Drik ikke Vin til Drukkenskab, og lad ikke Drukkenskab ledsage dig paa din Vej! Tob. 4, 22. — En Arbejder, som er drikfældig, kan ikke blive rig. Sir. 19, 1. — En drukken Kvinde vækker stor Vrede, og hun vil ikke skjule sin Skam. Sir. 26, 9. — Drukkenskab forøger Daarens Hidsighed, saa at han forsér sig; den svækker Kraften, og bringer dertil Saar. Sir. 31, 35. (jvf. Luk. 21, 34; Rom. 13, 13).

drikke, drukken (fuld), Drukkenskab, se 1299 fg. 1556. 2555. 2634. 2637. 3747. 6716. 7061. 7779. 9765. 9918. 9966. 9971. 11, 117. 11, 688.

1403. Dristig Mand kan Meget forfare. 1, 69.

1404. Dristig Mand har Lykken i [sit] Følge. 1, 68.
Dristig Mand staar Lykken for. — Lykken hjælper den Dristige. Pouch. — Lykken ræddes for de Dristige. 2, 48.

1405. Mangen er dristig nok, før det gjælder. 1, 70. (Syv: „men da lader han vel, som St. Peder, en Kvinde skrække sig“).
Dristig Mund og ræd Sværd. 1, 70. — Dristig Mund, ræd Svar. V. S. O.

1406. Det er en dristig Mus, der tør gjøre Rede i Kattens Øre. 1, 69.

1407. Naar Hunden er stille, bliver Ulven dristig. 2, 47.

1408. Liden Hjærne og dristigt Hjærte udretter store Ting. 1, 69.

1409. Smukt Ærme gjør dristig Haand.
Et smukt Ærme gjør en dristig Haand. 1, 230.

1410. For dristig er tit ulykkelig dristig. 1, 69.
For dristigt Faar ædes af Ulven. 2, 47. — Alt for kjæk er største Gjæk. A. S. Vedel. — Daarlig Dristighed og hovmodig Hastighed gjorde aldrig noget Godt. Pouch.

1411. Uvid gjør dumdristig. 1, 504.

1412. Den Næsvise og Djærve kan Meget forhverve. 2, 48.
Jo, han er en dristig Karl! (siges paa Skrømt om den Fejge). V. S. O. — Han er dristig som en islandsk Løve (ɔ: som et Faar). 2, 95. (siges ligeledes paa Skrømt).

dristig (djærv), se 517. 1054. 1627. 1972. 3693. 3939. 5650. 10,775. 12, 006.

1413 a. Han drukner ikke, der hænge (hænges) skal, uden [at] Vandet gaar [op] over Galgen. 1, 388 og 464. (Syv: „derfor raabte En i Havsnød: Galge, hold din Ret!“). Nyerup: „siges skjæmtvis, naar En bliver advaret om, ikke at begive sig til Søs i uroligt Vejr eller at foretage et andet farligt Vovestykke.“ (Bruges ogsaa om en Forbryder, som ikke undgaar sin fortjente Straf, om han end var nær ved at slippe fri).
Ravnemad (ɔ: Bæster, Heste og Hopper) eller Tyven (hvilken Ravne skulle æde) drukner ej. 2, 234. jvf. 7877.

1413 b. Det er bag efter at skyde Brønden til, naar Barnet er druknet. Gr. 128. jvf. 8601 fg.
Det er for silde at skyde Brønden igjen, naar o. s. v. 1, 445. — Det er for sént at skyde Brønden efter, naar Barnet o. s. v. Moth.

1414. Det er fladt (ɔ: taabeligt) at drukne paa tørt Land. P. L. 883.

Det er daarligt at drukne paa tørt Land. P. L. 960. (det er taabeligt, uden Nødvendighed at sætte Livet til, hvor ingen Fare er).

1415. Ogsaa de bedste Svømmere drukne. 1, 113 og 237.

1416. Der drukner Flere i Øl og Vin om Aaret, end i Vand. 1, 73.

Der drukner Flere i Bægeret, end i Havet. (ved at drikke for meget). V. S. O. jvf. 1527. 9458.

1417. Man kan drukne i sin egen Lærdom. Gr. 391. (ogsaa: „Klogskab"; og siges da om den Selvkloge og Indbildske).

1418. Druknet Mand er ej bange for Regn.

Kunde han drukne ham i en Skefuld Vand, tog han ikke en Spand-fuld dertil. 2, 113. (om den Hadefulde). — Han var tilfreds, han kunde drukne ham i en Skefuld Vand. — Kunde han [end] drukne ham i en Skefuld Vand, tog han dog en Spand (ɔ: „for mere Visheds Skyld"). V. S. O. — Drukne i Skarn. (om den Urénlige). V. S. O. — Han er nær ved at drukne i Forretninger (har for Meget at bestille. V. S. O. — Han er druknet i Vellyster. V. S. O. (ganske hengiven dertil).

Han bar sig ad som Jyden, der vilde drukne Krebsen. jvf. 2, 18.

drukne, se 1558. 3961. 8080. 9053. 11, 116.

1419. Hu er halv Drøm. 1, 70 og 171. (ogsaa: Hu volder halv Drøm. V. S. O.)

Hvad man har i Sindet, derom drømmer man ofte. Moth. — Det bæres for i Drømmen, som før var i Tanken. 1, 70. — Hvad man tænker paa om Dagen, derom drømmer man om Natten.

1420. Ee (ɔ: altid) drømmer So om Drav (ɔ: Bærme, Mask) og Kærling om sin Krogstav. P. L. 1028. jvf. 1361.

Soen drømmer om sit Drav og Kærlingen om sin Krogstav (= Krykke). 1, 70. — Soen drømmer om sin Søle, Koen om sit Drav og Kællingen om sin Stav. F. F. (om den, som snakker meget om det, han sysler med, og som hans Hu staar til), — „Saa drømmer Adelsmand om Jagt; om Offer drømmer Præster; en Kræmmer drømmer om sin Kram, Forpagteren om Stude; en Slagter om de fede Lam, en Skipper om sin Skude." Schandrup 1728.

1421. Drømme ere Skyggen ligest. 1, 70.

1422. Drømmen stiller Alt paa Hovedet. (en udbredt Overtro).

1423. Drømme er Dræk (ɔ: Skarn); hvem der tror dem, er en Gjæk. F. F.

1424. Drømme ere nu saa visse som for hundrede Aar. 1, 70.

1425. Daarlig Mand har daarlig Drøm. 1, 70.

1426. Man skal ogsaa vide, hvem man fortæller sin Drøm. 2, 49.

1427. Drømme sige En, om han er ond eller god. 1, 70.

1428. Vare alle Drømme og Ønsker sande, saa var og ingen Nonne mere. 1, 70.

1429. Det har Intet paa sig, at drømme om Dagen, uden man gaar og sover. 2, 48.

1430. Hvem der drømmer om Svin, kommer snart i Strid.

1431. Drømme ere undertiden Profeter (om det Tilkommende), undertiden Poéter (om det Forgangne). A. S. Vedel.

Det er for mig som en Drøm (ɔ: jeg har kun en svag Erindring, en utydelig Forestilling derom). 2, 105. — Hun laa ilde og drømte vel. K. 1059. — Jeg tror, du drømmer; og: se, hvor han gaar og drømmer! (ɔ: gaar i Taaget, siger eller gjør Noget uden Eftertanke). V. S. O. — Han gaar og drømmer over Alt, hvad han skal bestille. V. S. O. — Du har nok drømt det. 2, 48. (ɔ: „det er forfængeligt, har Intet at sæde“ = betyde). — Han har drømt om døde Folk (ɔ: han lever meget énsomt og stille). Moth. — Det havde han aldrig drømt om (ɔ: tænkt sig Muligheden af).

Jeg kunde ikke engang drømme derom. 2, 48. — Drømme ere forfængelige, dog stundum sande. 1, 70. — De fare lige saa vel vild, som tro, at alle Drømme ere falske, som at de ere sande. 2, 48. — Den Vantro skal vaagne op i (ell. ved) en kold Drøm (i Helvede). P. Plade. — Menneskets Liv er en kort og urolig Drøm. Molb.

Den Ugudelige flyver bort som en Drøm og forjages som et Nattesyn. Jobs B. 20, 8. — Hvor der er megen Møje, kommer Drømme. Præd. 5, 2. — Drømme gjøre, at Daarerne faa Vinger. Sir. 34, 1. — Som den, der griber en Skygge og løber efter Vejr, saaledes er den, der giver Agt paa Drømme.

Sir. 34, 2. — Drømme have bedraget Mange, og det slog fejl for dem, som haabede paa dem. Sir. 34. 7.

Drøm, drømme, se 1365.

1432. Ee (ɔ: altid) koxer (kogser) Duen, mens Buen spændes. P. L. 49.

Buen skyder, mens Duen koxer (ɔ: sér sig om i Farens Stund). 1, 100. jvf. 2223. — End kro'r Fuglen sig, mens Buen spændes. Balling.

1433. Man skal længe staa og gabe, før en stegt Due flyver En i Munden. 1, 172 og 245. jvf. 233. 9961. 9978. 10, 878.

Der flyver ikke stegte Duer i Munden paa Folk. (de maa arbejde for Føden).

1434. Hvor Duer ere, flyve Duer til. 1, 350. jvf. 2236. 7770.

1435. Hvo sig gjør til Due, tages af Høg, 1, 506. (om den Svage og Enfoldige, som lokkes og bedrages).

Hvor der findes Duer, vil gjærne findes Høge. M. M.' — Hvem der gjør sig til Due, maa være bange [for], at Falken æder ham. Iris.

1436. Degne og Duer gjør skidne Stuer. Gr. 357. (om de saa kaldte Løbedegne eller Skolediscipler, som i gamle Dage sang ved Begravelser paa Landet).

Man faar ej Andet af Degne og Duer, end fandsede (ɔ: befølte paa en letfærdig Maade) Møer og skidne Stuer. 1, 27.

Det er en Djævel og ingen Dueunge. (om den, som er meget arrig, og om det, som er meget stygt). V. S. O.

Værer snilde som Slanger og enfoldige som Duer! Matth. 10, 16.

Due, se 1238. 7703.

1437. Hver fanger (faar), som han er før (ɔ: dygtig, duelig til). P. L. 315. Udg. 1515.

1438. Det duer ej at drage Den til Disk, som baaren er (ɔ: er født) til Visk. P. L. 1048. (det gjælder om, at et Menneske kan finde sin rette Plads i Samfundet). jvf. 8902. 6359. 2496. 8979.

1439. Det er ikke ethvert Slags Træ, som duer til Træsko. 2, 194.

1440. Der er ingen Nagle saa ilde smedet, den duer jo til Noget. 1, 53.

1441. Man kan ej gjøre Godt af det, som intet duer. 1, 302.

1442. Man véd ikke ret, hvortil Folk duer, førend de ere borte. 2, 195. jvf. 3167. 6493. 8421.

1443. En staaende Sypige og en siddende Kokkepige duer kun lidt. Gr. 398.

En staaende Skrædder og en siddende Smed duer ikke stort. R. 433. — En siddende Kromand og en ridende Smed, de duer ikke noget. K. 1185.

1444. Naar Glasset er itu, duer Stumperne ikke. Gr. 399.

Naar Glasset er sønder, duer Stykkerne intet. 1, 215. (Syv: „naar Mødommen er svækket, er Pigen intet værd"). — Naar Potten er i Stykker, skjøtter Ingen om Skaarene. Iris.

1445. Brogeløs (ɔ: som er uden Buxer) Mand og raadløs Kvinde duer ikke meget. 2, 83.

1446. Dagtyv æder Brødet fra den Duelige. Moth.

1447. Dueligheed gaar for Dejlighed. 1, 393.

1448. Naar der er Fare paa Færde, da sér man først, hvad Folk duer til. Gr. 396.

1449. Kallebod-Knæge duer hverken at syde eller stege („saa magre blev de omsider"). 2, 135. (Knæge ɔ: et Slags Sild, som fordum fangedes i Kallebodstrand ved et Fiskerleje).

1450. En Præst uden Bog, en Kjæp uden Krog, en Ild uden Lue: de kan saa lidet due.

1451. Slægtskab uden Venskab, Venskab uden Penge, Penge uden Dyd duer Intet. 1, 398.

Kaarden er god, men Karlen duer ikke. Moth. (om en daarlig Kriger, som fattes Mod). — Han duer hverken i Seng eller Sæde. 2, 84. — Han er et Vrag, som duer hverken i Seng eller Sæde. Moth. (om en aldeles uduelig Person). — Han er skikkelig (ɔ: skikket, duelig) som Asenet til Lyren eller som en Blind til at træde Perler. 1, 41. (skjæmtvis om den, som vil tage sig paa, hvad han ej kan udføre). — Han duer hverken i Vise eller Æventyr. 2, 73. (Syv: „heri vare de Gamle færdige, og havde deres Borgestue-Viser og Snak, hvori der dog altid var nogen Lærdom"). — Han duer hverken til Réb eller Greb, hverken at age eller bage med. A. S. Vedel. —

Han er saa god, som Ruder otte i Femkort. V. S. O. (om en uduelig Person). — Efter Mikkels-Nat duer Brombær ikke, da har Fanden været ude og smurt sine Støvler i dem. — Lad nu se, hvad du duer til! (ɔ: viis nu dit Mandemod eller din Dygtighed)! — Han kan hverken søbe eller sætte (ɔ: duer til ingen Ting, forstaar Intet). Moth. — Han duer nu slet intet (ɔ: er meget svag eller syg). — Han kan hverken gø eller gabe (ɔ: duer til ingen Ting). 2, 84. — Det duer ej meget at dele ved. Moth. (om det, som ej er varigt, men snart forandres og forgaar). — Det duer ej ved Vand (ɔ: om det Ringe og Foragtelige). — Det er lige saa godt som Potteskaar (ɔ: duer ikke). Moth. — Han er et Jærn (ɔ: et dygtigt, kraftigt Menneske). — Han er en Sinke i sin Gud. V. S. O. (om en Person, som ikke duer til Noget).

Hvad duer Titel uden Middel (Midler)? 2, 198. (Syv føjer til: „At være latinsk Paltsgreve (Pfalzgreve) og Intet have i Pungen? Herrers og Fyrsters Raad og hjemme uden Brød? En gylden Ridder uden Guld, uden Hest og Sadel? — Ligesaa sættes tit prægtige Titler foran paa Skarns Bøger, som vilde man lægge det bedste Korn øverst i Sækken. Var Bogen god, saa blev vel og Titelen, hvor slet den end synes. Dog hvad vil man sige: giv Narren Titler nok, saa er du vel lidt af ham“).

Vi ere ikke dygtige af os selv til at udtænke Noget, som af os selv; men vor Dygtighed er af Gud. 2 Kor. 3, 5.

due, Duelighed, Dygtighed, se 142. 1314. 1438. 2368. 7357. 8148. 10, 110. 11, 692.

1452. Ingen Nar er saa dum, der findes jo dem, som holde ham for klog.

1453. Et Drög bliver et Drog, i hvor han kommer. V. S. O.

Jo krummere, jo dummere. 1, 313. — Han kan ikke mange Eventyr (ɔ: han er meget dum). Moth. — Han er saa dum som en Østers; som en Oxe. Moth. — Han er dummere end et Bæst. Moth. (om den, som Intet har lært). — Han er saa dum, at man kan rende Døre op med ham. F. F. — Han er saa dum, at man kan rende Lader om med ham. K. 216. — Han er saa dum, at man kan bilde ham ind, at Ræven gjør Æg i et gammelt Støvleskaft og ruger Unger ud. K. 215. — Han er ikke saa dum, som han lader. — Han har gjort i Nælderne (ɔ: baaret sig dumt ad, begaaet Dumheder). — Han er saa dum, som han var hugget af en Knub. Langebek. —

Han har ej mere Vid, end en Knub. Moth. — Han staar som et (en) Klods, som et malet Billede. Moth. (om et dumt Menneske). — Han er et stort Kjødhoved. Det er ret et Kvæg. Det Kvæg! V. S. O. (Skjældsord om en dum Person).

Man tabte Vid med Modet og blev — dum! J. Baggesen.

dum, se 1245.

1454. Dyd vil have rént Herberg. 1, 75.

1455. Dyd er altid mødekjær (ɔ: Dyden er kjær efter Møde = Møje, sky'r aldrig Møje). 1, 76.

1456. Dyd og Udyd bo'r hinanden nærmest. 1, 75.

Hvor jeg har min højeste Dyd, der har jeg ogsaa min svageste Side. Balling.

1457. Dyd og Manddom faar allesteds Bo (Bolig, Plads). 1, 76.

1458. Dyden kjendes, naar det gjælder. 1, 76.

1459. Dyd er Helsen, Last er Sygdom. 1, 75.

1460. Dyd føder Dyd. svensk.

1461. Dyd har en bésk (ell. bitter) Rod, men en sød Frugt. 1, 76.

Dyde-Træet bær' dejlig Frugt. 1' 75.

1462. Et Menneske uden Dyd er som et Træ uden Frugt. 1, 76.

1463. Dyd er ej arvelig. 1, 75. (Syv: „er ej af Naturen, men af Øvelse og Lærdom").

Dyd og gode Sæder gaa ikke i Arv.

1464. Dyd vil ikke drives ind, agter ingen Tvang. 1, 76.

1465. Den Dyd, man øver, er ej for Penge fal (ell. til fals). 1, 77.

1466. Dyd skjuler Vanskabelse (Vanskabning). 1, 165.

1467. Dyd kjendes bedst af Henseende til Last. (f. Ex. Ret af Uret). 1, 308.

1468. Dyd er udødelig. 1, 75.

Dyd er stadig Ejendom i Liv og Død. 1, 75.

1469. Skjønhed forgaar, men Dyden bestaar. Gr. 405.

Rigdom forgaar, men Dyd bestaar.

1470. „Dyden i Midten," sagde Fanden, han sad imellem to Prokuratorer. jvf. 8398.

„Dyden i Midten," sagde Fanden, han sad imellem sin Moder og Oldemoder. O. Lade.

1471. Man tager dér Dygden (ɔ: Dyden, Dygtigheden), som (ɔ: hvor) hun er. P. L. 1127.

1472. Hvor Penge agtes højt, agtes Dyd ringe. 1, 76.

1473. Mange love Dyden, men Faa leve efter den. 1, 75.

1474. Dyd vil have god Ledesvend (Ledsager). 1, 295.

1475. Til Dyd behøves ej god Vittighed, men god Samvittighed. 1, 76.

1476. Dyd er Jomfruers bedste Hjemgift (Medgift). 1, 144.

Forældrenes Dyd er Børnenes Medgift. 1, 144.

1477. Paa Dyd følger Ære. („dog ikke altid"). 1, 75.

Ære er Dyds Løn. Pouch. (lat.).

1478. Paa Dyd følger Avind. 1, 75.

1479. Dyd faar vel Forsvar. 1, 76.

1480. Dyd voxer snarest, hvor der er haardest; Dyd er Jærnurt. 1, 76.

Dyd voxer i Modgang. 2, 54.

1481. Dyd maa have Lejlighed til at lade sig se. 1, 76.

1482. Det første Trin til Dyd er at elske Dyd hos en Anden. 1, 75.

1483. Dyd uden Lykke formaar lidet. 1, 76.

1484. Dyden fører an, Lykken følger med. 1, 286.

Dyd maa være Anfører, Lykke Medfølger. V. S. O. Moth.

1485. Dyd er ofte Lykkens Træl. 2, 54.

1486. Hvo som saa'r Dyd, høster et godt Navn. 1, 75.

Hvo [som] saa'r Dyd, høster Rygte, som bliver endog efter Døden. 2, 54. — Ære er Dyds Føde og Løn. 1, 75. — Ære er Dyds Løn og Følge. 1. 93.

1487. Skamløs er dydeløs; den, [som] intet har af Blygden, har ej meget af Dygden. 1, 47.

Det er ikke for hans Dyds Skyld, at man tager ham ved Vingebenet. (siges om den, der kommer til at lide en vel fortjent Straf). — Der er hverken Dyd eller Fryd i ham. (om en

foragtelig Person). 2, 83. — Man gjør af Nød en Dyd. 1, 314. — Man gjør tit en Dyd af en Nødvendighed. (ɔ: finder sig i det, man ugjærne eller nødig vilde). V. S. O.

Dyd bestaar i Gjerning og ej i Ord. 1, 76. — Fred med Dyd, og Krig med Synd og Last! 1, 75. — Last kaldes (ofte) Dyd. 1, 252. — Hedningernes Dyder ere [tit] glimrende Laster. — Enhver har sine Dyder og Lyder. V. S. O. — Der er flere Lyder end Dyder. 1, 75. — Fattigdom undertrykker tit Dyd. 1, 76. — Dyd har Fjender. Jo større Dyd, jo større Uvenner. 2, 54. — Lyksaligt er det Land, hvor Dyd holdes i Ære. 2, 54.

Dyd, se 40 fg. 205. 1213. 1451. 3292. 4102 fg. 4370. 5848 fg. 6040. 6194. 6310. 7050. 7396 fg. 7510. 8102. 8652. 9029. 9663. 9935.

1488. Ofte beder (ɔ: jager, fanger) man Dyr, hvor man mindst venter [det]. 1, 254. jvf. 1986.

Ofte bedes Dyr, hvor ingen var i Vente. (siges, naar En uformodentlig faar Noget). V. S. O.

1489. Dyret har ingen anden Gud end Mennesket. J. H. Smidth.

Der er ogsaa Dyr i menneskelig Skikkelse. Gr. 408. — Det dumme Dyr! (om et taabeligt eller slet Menneske). V. S. O. — Han fodrer (forer) et Dyr, som fortærer ham selv. (om den Misundelige). V. S. O.

Dyrene lære os Meget. 1, 77. (jvf. Ordsp. 6, 6).

Hvert Dyr elsker sin Lige. Sir. 13, 19. — Kreter ere altid onde (vilde) Dyr. Tit. 1, 12.

Dyr, se 2532. 3949. 4957. 5503. 5618. 9153. 11, 597.

1490. Dyrt Klenodie (ɔ: kostbare Ting) gjør ofte lystigt Tilsyn (ɔ: er lysteligt at se til). P. L. 963.

1491. Dyrt er Drottens Ord (ɔ: Herrens, Regentens Ord er vægtigt, har Magt; „store Herrer behøve ej at tale meget“). Moth.

1492. Dyrt er Doktor-Vand, men dyrere er Dommer-Blæk. Gr. 411.

Dyrt er Doktervand (ogsaa: „Dokterskrift“), men dyrere er Apotekervand. K. 1998. — Det er dyr Sundhed, som hentes fra Apoteket. 1, 263. — Det er dyr Føde, man henter paa Apoteket. Nyerup. jvf. 6283.

1493. Bedre er, dyrt at kjøbe, end ilde at svælte. P. L. 355. jvf. 1031. 3299.

1494. Han dø'r ej af Hunger, som dyrt kjøber. P. L. 655.
Han svælter ikke, som dyrt kjøber. 1, 199.

1495. Man kan ogsaa kjøbe (eller: betale) Guld for dyrt. 1, 226.

1496. Det er dyrt kjøbt, som man længe skal bede om. H. Thomesen og 1, 48.
Det, man længe skal bede om, er dyrekjøbt. — Det er dyrest kjøbt, som faas ved Bøn. Moth. (om en Villighed af Andre, der bliver regnet saa højt, at den ej kan betales dyrt nok). — Bøn er dyrest Kjøb. 1, 48.

1497. Ufornødent er dyrekjøbt for en Hvid. Moth. („for hvor godt Kjøb man end kjøber det, som man ikke behøver, saa spilder man dog sine Penge“).

1498. Det er dyrt Smør, som slikkes af en Hegle. 1, 130.
Det er dyr Honning, som lekkes (ɔ: slikkes) af Torne. 1, 130. (skotsk). — At slikke Smør af en Hegle (ɔ: have et utaknemmeligt Arbejde). Moth.

1499. Alt for dyrt bliver sjælden kjøbt; fortager Lysten. 1, 77.

1500. Hvem der ikke lover højt (ɔ: ej roser sine Varer), sælger ikke dyrt.

1501. Dér er dyrt Kjøb, som (ɔ: hvor) man gjør Pølse af Stint (ɔ: jysk Navn paa et Slags ringe Fisk, Aalekvabber). P. L. 126.
Dér er dyr Tid, hvor man gjør Pølse af Stint. 1, 200. — Der er dyrt Kjøb paa Gryn og Tarme, naar man gjør Pølse i Hyldepibe. Pouch. — Det er et dyrt Maaltid, at spise sig mæt i Nattergaltunger. Nyerup.

1502. Dyr Mad smager bedst. 1, 131.

1503. Et dyrt Aar drager det andet i Gaarde. A. S. Vedel.

1504. Dyrekjøbt bliver gjærne dyrebart.
Jo dyrere, jo kjærere. 1, 77.

Somme Folk se ud som den dyre Tid. Gr. 410. („blege og magre". H. Thomesen). — Han sér ud til den dyre Tid (ɔ: sér modfalden og bedrøvet ud). V. S. O. — Dyre vor Frue! (saaledes kaldtes fordum Jomfrų Maria). V. S. O. — Han maatte kjøbe og betale det i dyre Domme (ɔ: meget dyrt). — Hun er alt solgt saa dyrt, som hun kan gjælde (ɔ: hun er allerede forlovet). 2, 66. — Han gjør sig kostbar (ɔ: giver sig en falsk Vigtighed). V. S. O. (siges f. Ex. om den, som man skal overtale stærkt, for at faa ham til at synge, spille, holde Tale m. m.).

Det er dyre gode Dage, som have Trældom med sig. 1, 472. — Det, som kommer sjælden og langt fra, er dyrt. 2, 54.

Herrens Ord var dyrt i de samme Dage. 1 Sam. 3, 1.

dyr, dyrebar, se 2364 fg. 2894. 7614. 11, 980.

1505. De dø Alle, som feje (ell. fejge) ere (ɔ: som ere bestemte til Døden, hvis Time har slaaet). P. L. 612.

De dø, som skal dø. — Er man fej, saa er der intet Raad. K. 12. — Dø skal vi Alle. — Alt det, som fødes, skal engang dø. 2, 44.

1506. Bedre er, at dø, end med Sorg at leve. P. L. 842. (P. L. 810: „at være død").

Bedre at være død, end med Sorrig leve. 1, 68. — Bedre en ærlig Død, end skammeligt Levnet. 1, 68. — Bedre at dø med Ære, end at leve med Skam. (jvf. 2 Makk. 6, 19). — [Det er] bedre, ærligen at dø, end med Vanære at leve. 1, 94. — Heller dø med Ære, end leve med Skam. Gr. 1071. — Bedre er, snart og vel at dø, end længe og ilde at leve. 1, 68. Pouch.

1507. Den Unge kan [dø], den Gamle skal dø. 1, 67 og 2, 45. jvf. 1859.

Det er muligt, at en Ung kan [snart] dø; men det er umuligt, at en Gammel kan længe leve. 1, 67. Pouch. — Kalven dø'r saa snart som Koen. 2, 45. — Saa snart dø'r en Kalv som en Ko. 1, 67.

1508. Naar det er ønskeligst at leve, er det fejrest (ɔ: herligst, skjønnest) at dø. 1, 68.

Naar det er fejrest at leve, er det fejrest at dø. — Det er bedst at dø, naar man vil helst leve. J. S. Nørnissum.

1509. Han er endnu ikke saa gammel, han kan jo skurvet dø. 1, 91.

1510. At dø skal være det Sidste, man gjør. Gr. 432.

1511. Kan du ikke leve, saa kan du dø. Gr. 431.

1512. Alle begynde vi strax at dø, saa tidlig vi fødes paa Verdens Ø.

Vi fødes til at dø, og det er ej Under, at Den dø'r, som var dødelig. 1, 67.

1513. De dø Alle, som Dødsens ere (ɔ: som ere Døden nær). Gr. 433.

1514. Vi maa Alle dø, naar Tiden er der. (naar den bestemte Tid er kommen).

1515. Vi leve til at dø, og dø til at leve. 1, 67.

1516. At fødes og dø er hver Dags Idræt. 1, 66. jvf. 1202.

1517. Vi fødes til at dø, og dø, for at leve. M. M.

1518. Hvo som dø'r, førend han dø'r, dø'r ikke, naar han dø'r. 2, 46.

Lær at dø, mens du lever, for at du kan leve [i evig Salighed], naar du dø'r!

1519. Ikke fødes er det bedste, snart at dø igjen, det næste. Moth.

1520. [Det er] lige nær til Himmels, ihvor man dø'r. 1, 66.

1521. Man kan saa snart dø hjemme paa Bænkehalmen, som i Krigen. 1, 65.

Man kan lige saa snart dø paa Straa, som i Krig.

1522. Man skal did, hvor man skal dø. 2, 44.

1523. Den dø'r vel, som dø'r uskyldig. Moth. (om Martyrdøden m. m.).

1524. Mand dø'r, men ej dø'r Mands Daad.

1525. Skik dig, som du skulde leve mange Aar, og dø i Morgen!

1526. Naar ingen Andre vil dø, saa maa Doktoren.

Doktoren har Døden i Hælene.

1527. Flere dø af Overflødighed, end [af] Hunger. 2, 205.

Flere dø ved Fylderi, end ved Sværd. 1, 327. jvf. 1416. 2181. 9458.

1528. Døde ere død Mands Venner (ɔ: disse ere ofte som døde for hans Efterlevende, tage sig ikke af dem). P. L. 157.
Døde ere døende Mands Venner (ɔ: i Farens Stund forlades man tit af dem, der kaldte sig Ens Venner).

1529. Vel født, det er en Trøst, men bedre: vel opdragen; vel gift er Livets Lyst; vel død er hele Sagen. A. Stub.
De tre bedste „vel“: vel født, vel gift, vel død. 1, 163.

1530. I Dag rød, i Morgen død. 1, 65. jvf. 1202. 3318.

1531. Hvoraf er han død? Af det, han kunde ikke trække sit Vejr. F. F.

1532. Bedre at være brændt paa Gløde, end at lyve paa den Døde. 1, 66.
Man skal kun tale godt om de Døde.

1533. Vorherre kan tage et Dødt og gjøre et Levende deraf. F. F.

1534. Om alle Borgere og Bønder vare døde, da blev Kongen og hans Adelskab snart øde.

1535. De Døde glemmes snart.

1536. „Det var godt, det ikke var Koen,“ sagde Konen, hendes Mand var død. jvf. 4444.

1537. Død Hund bider Ingen. 1, 66. (De Døde gjøre ingen Skade).
Død Hund bjæffer ikke.

1538. Naar Kragen er død, er Visen (ogsaa: „Historien“) ude. jvf. 9115.

1539. En død Mand kan man ikke slaa ihjel. F. F.

1540. Man kan ikke dø uden én Død.

1541. Døden blæser ej i Lyd for sig. P. L. 671 og 1001.
Døden blæser ikke i Lúr for sig. Gr. 419. (C. Pedersen: „Basún“. V. S. O. „Lud“). — Døden kommer ofte som en Tyv om Natten (ɔ: pludselig, uventet). (jvf. 2 Pet. 3, 10).

1542. Døden staar de Unge paa Lúr, men de Gamle for Øjne. 1, 67.
„Dødens Ret er jævn og lige, han tager den Fattige med den Rige; for de Unge ligger han i Lave med List, hos de Gamle staar han i Døren vist.“

1543. Hvo kan have Forbud for Døden? P. L. 613. (C. Pedersen: „gjøre Forbud“).
Ingen kan gjøre Forbud for Døden. (ɔ: sende Bud i Forvejen og melde dens Ankomst). Moth. — Mod Døden kan Ingen gjøre Forbud. Molbech (ɔ: gjøre Indsigelse imod den, forbyde den. Syv 1, 65: „den lader sig ikke kyse.“).

1544. Saa' vi til vor Død (ɔ: brugte vi Livet med Døden for Øje), da var vor Gjerning ej saa snød (ɔ: ond, slet). P. L. 993.

1545. Faa have Lykke, og Alle have Døden. P. L. 761. jvf. 5822.

1546. Døden er hver Mands Alfarvej. 1, 65. Moth. jvf. 1242.

1547. Døden staar for Alles Dør. Moth.

1548. Døden er kjær, [det] første (ɔ: naar, saa snart) Lykken er sær (ɔ: gaar En imod). P. L. 1175.
Naar Lykken er sær, er Døden kjær. Gr. 424. — Godt er det med den Død, som hjælper af al Nød. 1, 68.

1549. Ingen Urt hjælper mod Døden. 1, 65 og 262. (Der er ingen Urt saa stærk, som fordriver Dødsens Værk. 2, 45). jvf. 7592.
Der gro'r ingen Urt mod Døden. F. F. — Der er ej voxet den Urt saa stærk, som kunde helbrede Dødens Værk. — Mod Døden er ingen Lægedom. (Visd. B. 2, 1). — For Døden der gro'r ej Urter paa Jord, det monne de Læger bekjende. — Ingen Urt fornemmer man, som fra Døden frelse kan. Moth.

1550. Saa snart født, saa snart paa Vejen til Døden. („i det vi voxe til, tage vi af, og dø hver Dag. Vort Levnet er en Rejse til Døden; Milene ere alt gjorte for os, vi kunne hverken gjøre dem længere eller stækkere“ ɔ: kortere). 1, 67.

1551. Døden er vis, enddog (ɔ: endskjønt) Timen er ej vis. P. L. 199. (Dermed indledtes fordum Gavebreve og Testamenter). jvf. 1182.
Intet [er] vissere end Døden, og Intet uvissere end Dødsens Tid, Sted og Maade. 1, 65: — Lige saa vis [som] Døden er, lige saa uvis er dens Time. — Døden er det visseste Arvegods efter Forældrene. 2, 45.

1552. Det nytter ikke, naar Døden banker paa, at sige: gaa til min Nabo! Gr. 421.

1553. Naar Døden er i Farvandet, maa vi afsted.

1554. Døden er den Bejler, der ikke vil have Nej. 2, 45.
Det hjælper ej at sige Nej til Døden. 1, 65.

1555. Døden er en snel (ɔ: snar, hurtig) Jæger, [som] Ingen kan undløbe. 1, 66.

1556. Døden drikkes [ofte] af Guldskaal. 1, 66.

1557. Døden er ofte i Sukkermad. 1, 66.

1558. „Døden er haard at gaa paa," sagde Molboen, han druknede (rettere: vilde drukne) Aalen. Gr. 423.

1559. Selv Ormen krymper sig ved Døden. Gr. 422.

1560. Det er en sén Død, at lade Gæs træde sig ihjel. 2, 260.
Det er en haard Død, at trædes ihjel af Gæs. Sv. Gr. — Det er en sén Død, at trædes ihjel af Gæs. Moth.

1561. Døden har en bitter Forsmag, men en sød Eftersmag. 1, 68.
Døden er en bitter Urt, men har en sød Eftersmag. (svensk).

1562. Døden er Ende paa Visen. 1, 65.
Døden ender det Onde. („derfor ønsker Mangen sig at være saa dybt i Jorden, som han er høj: tre Alen under Jorden"). 2, 45.

1563. Døden agter Alle lige; derfor frygte hannem (ɔ: ham, den) Alle. 1, 66. jvf. 7369.
De Fattige og Rige gjør Døden lige. 1, 66. — Den Fattige og [den] Rige gjør Døden lige. Moth.

1564. Ens Død, en Andens Brød. 2, 20 og 82.
En af Vejen og en Anden i Stedet. K. 1328.

1565 a. Ulvens Død er Kvægets Liv. 1, 28.

1565 b. Det er godt at spaa Kattens Død, naar Tarmene hænger om Halsen. Sv. Gr.

1566. Døden vil (ell. skal) have en Aarsag. 1, 65.

1567. Døden forsoner. Øhlenschläger.

1568. Døden er Søvnens Broder.

1569. Døden er afmægtig lige over for Livet.
Han skal ikke dø i Synden (ɔ: han skal blive straffet efter Fortjeneste; eller: jeg skal hævne mig, ved at drille ham). V. S. O. — Han dø'r ikke i Aar. 1, 432. (siges, naar der

tales om En, og man paa én Gang bliver ganske stille). — Hans Planer pleje gjærne at dø i Fødselen (ɔ: komme ikke til Udførelse). V. S. O. — Hun er færdig at dø af Længsel, Utaalmodighed m. m. (om meget stærke Sindsbevægelser). — Jeg vil dø paa, at det er sandt. (en edelig Forsikring). V. S. O. — Lade en Sag dø hen (ɔ: falde bort). — At dø Straadød (ɔ: „paa Bænke", en naturlig Død). 2, 44. — Det onde Rygte vil ikke let dø ud iblandt Folk (ɔ: man vil ikke høre op at tale derom). — Du kan dø, naar det skal være, for du er nu opkaldt. jysk. (man lagde megen Vægt paa at bevare de gamle Familienavne). — Den Forskrivning er nu død og magtesløs (ɔ: gjælder ikke mere). — Han er levende død (ɔ: mangler det rette aandelige Liv). — Det er nu saa dødt (ɔ: stille) i Huset. — Han saa' ud som Døden i Aabenbaringen (Aab. 6, 8) ɔ: meget gusten og bleg. — Døden gik over min Grav. (siges, naar man pludselig, uden ydre Anledning, føler en indre Gysen). — Han tog sin Død derover (ɔ: det bidrog til hans Død). — Den Sorg bliver vist hans Død (ɔ: fremkalder hans Død). — Han saa' Døden for sine Øjne (ɔ: han var i Livsfare). — Jeg kan for min Død ikke lide det (ɔ: det er mig modbydeligt). V. S. O. — At ligge for Døden (ɔ: være dødsyg). — At ligge med Døden paa Læberne (ɔ: være ganske nær ved at dø). — Sén er god at sende efter Døden. Gr. 2257; ogsaa: Han er god til at skikke efter Døden. Moth. (egl. om En, som sendes bort i et Ærende, men kommer sént tilbage med Besked; dernæst om den Séndrægtige i Alm.). — Du er god at skikke efter Døden for En, der gjærne vil leve. Sv. Gr. 3, 213. (siges til den Langsomme). — Han er god at sende efter Helsot til hvem der nødig vil dø. Sv. Gr. — Han giver Døden en Skjæppe Havre. Thieles Folkesagn 2, 293. (om den, der har overstaaet en farlig Sygdom). — Døden er i Gryden (ɔ: der er Fare paa Færde). 1, 101. (jvf. 2 Kong. 4, 40; egl. en dræbende Gift i Maden). — Jeg er Dødsens, dersom han faar det at vide. (om stor Skræk). — Lad de Døde begrave deres Døde! Matth. 8, 22. — Han kan ikke mere; det er snart ude med ham (ɔ: han er Døden nær). 2, 67. — Han er død som en Mus. Moth. („om en hastig Død"). — Det er en død Kapital. (om Penge og Kostbarheder, som ikke give Renter eller andet Udbytte).

Fæ (ogsaa: „Formue") dø'r, Frænder dø, selv dø'r man ligervis; men aldrig dø'r (ell. forgaar) et hæderligt Navn, naar Nogen vandt det. Havamaal. — Formue dø'r, Frænder dø, selv dø'r man ligervis; men ét véd jeg, som aldrig dø'r: Dommen over hver en Død. — Hvo drikker uden Tørst, elsker

uden Lyst, æder uden Hunger, dø'r tyve Aar unger ɔ: yngre eller før han skulde. 1, 266. — Saa tit dø'r man, som man mister Sine. 1, 66. — Dø'r du, saa begraver man dig i Huden, hvad ingen Bonde gjør ved sin Ko. 2, 44. — En udlevet Mand tjener [det] bedst at dø. — Det er (gjælder) ikke saa meget om, længe at leve, som det er (gjælder) om, vel at dø. M. M. — Her er ingen Nød, Hunden er død; vi have Skindet i Sækken. 2, 46. — Vi bære stedse paa Døden. 2, 45. (Syv: „den sér ud af Øjnene, kiger ud af alle Lemmer paa os"). — Døden er god, enddog (ɔ: endskjønt) Vejen dertil er besværlig. 1, 68. — Man skal altid tænke paa Døden. Moth. — Tænk ofte paa Døden, saa ræddes du for Intet! 2, 46. — Tænk paa Enden, hvad du gjør; Døden hviler for din Dør. A. S. Vedel. — Døden skjæmter ikke; lader sig ikke afvise; agter Palads og Hytte, Scepter (= Kongespír) og Spade, Fløjel og Vadmel lige højt. 1, 66. — Glasset (Timeglasset) er udløbet. Han saa' sit Seneste. Han har gjort sig til en Muldvarp og [er] krøben i Jorden. Han har sagt [sit] sidste „god Nat!" Han er død og færdig [til] at staa op igjen. Han er alt død og æder ej mere Brød. Han kræver ej Kage. Hans Brød er alt bagt. Han er alt henne, borte. 2, 44. — Gid jeg saa' den Grav, du skulde i! (et ondt Ønske). 2, 46. — Det er en ond Mundfuld, som kvæler En. 1, 66. — Den er ussel, der Døden ønsker; end (ɔ: dog) er den uslere, der hannem frygter. Pouch.

Min Sjæl dø de Oprigtiges (Retfærdiges) Død! mit Endeligt vorde som hans! 4 Mos. 23, 10. — Der er kun et Trin imellem mig og Døden. 1 Sam. 20, 3. — Gud skal ledsage os over Døden. Ps. 48, 15. — Hos Herren, vor Herre, er Udgang fra Døden. Ps. 68, 21. — Hvo er den Mand, som lever og ikke skal se Døden? Ps. 89, 49. — Dyrebar i Herrens Øjne er hans Helliges Død. Ps. 116, 15. — Man kjender Ingen, som er kommen tilbage fra Dødens (de Dødes) Rige. Visd. B. 2, 1. — Ved Djævelens Avind er Døden kommen ind i Verden; og de, som høre ham til, faa den at kjende. Visd. B. 2, 24. — At være frimodig i Herren alene, er bedre, end naar et dødt Hjærte hænger ved en død Ting. Sir. 18, 33. — Døden er bedre, end et bittert Liv eller vedvarende Sygdom. Sir. 30, 18. — Naar en Død er kommen til Hvile, da lad hans Ihukommelse hvile; og lad dig trøste over ham, naar hans Aand har forladt ham. Sir. 38, 24. — O Død! hvor bitter er din Ihukommelse for et Menneske, som lever rolig med det, han har! Sir. 41, 1. — Syndens Sold er Døden. Rom. 6, 23. — Den sidste Fjende, som tilintetgjøres, er Døden. 1 Kor. 15, 26. — Dersom de Døde ikke opstaa, saa lader os æde og drikke, thi

i Morgen dø vi. 1 Kor. 15, 32. — Død! hvor er din Braad? Helvede! hvor er din Sejer? Men Dødens Braad er Synden, og Syndens Kraft er Loven. 1 Kor. 15, 55. 56. — Vi (Evangeliets Forkyndere) ere en Dødsens Lugt (Dødning-Lugt) til Død for dem, som fortabes. 2 Kor. 2, 16. — Den Vellystige er levende død. 1 Tim. 5, 6. — Ligesom Legemet er dødt uden Aand, saaledes er og Troen død uden Gjerninger. Jak. 2, 26. — Salige ere de Døde, som dø i Herren. Aab. 14, 13.

dø, død, Død, se 323. 373. 481. 1393. 2204. 2360. 2414. 2454 fg. 2515. 319b. 3252. 3940. 4016. 4491. 4690. 5980. 6086. 6207 fg. 6303. 6554. 7052. 8136. 9035. 9293 fg. 9456. 9873. 10, 518 fg. 10, 997 fg. 11, 201. 11, 277. 11, 922.

1570. Ild og Hoste, Skab og Kjærlighed kunne ilde dølges. 1, 396. jvf. 287. 4691.

Det er ondt at dølge Kjærlighed og Hoste. V. S. O. — Kjærlighed og en rød Næse kan man ikke skjule. Sv. Gr. — Kjærlighed, Røg, Gammen, Hoste og Penge kunne ej dølges. 1, 222. — Kjærlighed, Fattigdom, Daarlighed og Alderdom ere onde at skjule. 1, 396. — Forstand og Daarskab skjules ikke. 1, 396.

1571. Mord maa (ɔ: kan) ej dølges. P. L. 119. jvf. 2. 9921 8338. 8357. 10, 211.

Hór og Mord kan ikke dølges, ihvor længe de end skjules. P. Plade. — Mord dølges ej gjærne i syv Aar. 1, 308. — Ugjerning dølges ikke. 1, 96.

1572. Det er ej værd at dølge for Ven det, Uven véd. 1, 396.

1573. Ondt at dølge det, hver Mand véd. 1, 396.

Det er ondt at skjule det, som hver Mand véd. jvf. 11, 612.

1574. Eget Hus og [en] lang Kappe kan skjule Meget. 2, 241.

Klæder og Hus skjule megen Skam. 2, 241.

1575. En Fløjels Kjole kan vel skjule en skurvet Krop, men ikke gjøre den bedre. Moth. (om en Mægtig, som faar Rós af Folk, skjønt han ikke er den værd).

1576. Rigdom kan hylles, Fattigdom ikke dølges. J. H. Smidth.

Rigdom kan hølles, Armod ilde dølles. 1, 351. — Had og Rigdom kan skjules bedre, end Kjærlighed og Armod. 2, 241.

1577. Det kommer gjærne op i Tø, som man fjæler (ɔ: skjuler) i Snø (nu et svensk Ord = Sne). P. L. 926. jvf. 2.

Det flyder i Tø, som skjules i Snø; de Munde da lukkes, som falsk monne gø. 2, 186. — Hvad man skjuler i Sné, det bares i Tø. Pouch 5. — Der er Intet saa skjult i Sné, det kommer jo op i Tø. Moth. — Hvad der skjules i Sné, kommer op i Tø. Nyerup. (om en Ting, som var skjult, men bliver aabenbar). — Det vaagner i Tø, som fejes i Sné. V. S. O.

1578. Ee (ɔ: altid) fjæler man Kjært under Kaabe. P. L. 616.

Immer fjæles Kjært under Kaabe. Gr. 1423.

1579. Den, som ej skjules i Graven, skjules af Himmelen. 1, 68.

1580. Lettere skjuler en Viis sin Vísdom, end en Daare sin Daarskab. M. M.

1581. Penge skjuleŕ de Riges, men Jorden Lægens Forséelse. 1, 263.

Staden paa Bjærget kan ikke skjules. (jvf. Matth. 5, 14). — At skjule Skalken; skjule sine Fejl. Moth. — Der er (eller ligger) noget Skjult i hans Ansigt. — Hun fødte [Barnet] i Dølgsmaal. — Skjult er ikke fjærnt. (om Guds Naadesol). — Dette skal begraves med mig (ɔ: intet Menneske skal faa Noget at vide derom). V. S. O.

Hvad gavner nedgravne Penge eller skjult Dyd og Vísdom? 1, 396. — For Præsten, Lægen og Talsmanden (Sagføreren) skal man Intet dølge. 1, 1.

Salig er den, hvis Synd er skjult (ɔ: glemt og tilgivet). Ps. 32, 1. — Menneskenes Børn skulle skjule sig under dine (ɔ: Guds) Vingers Skygge. Ps. 36, 8. — Aabenbar Straf er bedre end skjult (dulgt) Kjærlighed. Ordsp. 27, 5. — Naar det gaar Nogen vel, da vil Vennen ikke kunne bedømmes; og naar det gaar ilde til, da vil Fjenden ikke skjules. Sir. 12, 11. — Hvo som skjuler Overtrædelse, søger Kjærlighed. Ordsp. 17, 9. (jvf. 10, 12). — Den, som dølger (skjuler) sine Overtrædelser, er ikke lykkelig. Ordsp. 28, 13. — Gud er en skjult Gud. Es. 45, 15. — Ingen, som taler Uret, skal blive skjult. Visd. B. 1, 8. — Bedre er et Menneske, som skjuler sin Daarlighed, end et Menneske, som skjuler sin Visdom. Sir. 20, 31 og 41, 19. — Ingen kan skjule sig for Guds Øjne. Sir. 39, 26. — Herren vil føre til Lyset, hvad der er skjult i Mørket,

og aabenbare Hjærternes Raad. 1 Kor. 4, 5. — De Troendes Liv er skjult med Kristus i Gud. Kol. 3, 3.

dølge (skjule, fjæle), se 287. 289. 1466. 1840. 2107. 3521. 4855. 5011. 5150. 5535. 6357. 6568. 6732. 8790. 9300. 10, 920.

1582. Der gaar delig (ɔ: saadan) Mand til Døren, som inden [Døre] er. P. L. 498. jvf. 4467. 11, 953. 10, 053. 2492.

Der gaar Mand til Dør, som inde var før, 1, 94 og 380. — Der gaar Mand til Dørre, som inde er førre. 1, 428. — Af Mandens Tale kan man Manden selver høre; der gaar til Døre en Mand, hvor Mand er inden førre. P. Juel. („Af en Mands Opførsel uden for Huset kan man slutte, hvordan han er hjemme.“ C. Pedersen). — Der ganger saadan Mand til Døre, som inde er. V. S. O. — Som Manden er, saa kommer han til Døre. Moth.

1583. Døren gaar mest i hele Huset. Gr. 435.

Døren har mest Umage i Huset. 1, 202. (Syv: „saa og Husbond og Hustru“).

1584. Mangen lukker En ud af Døren og ind igjen ad Laagen. Moth. (om den, som først siger aabenbar eller ligefrem Nej, men giver siden i Løn).

1585. Lukker Vorherre én Dør, saa lader han en anden op. 1, 184.

Naar én Dør lukkes, da aabnes en anden. P. L. 348. — Naar Fanden lukker én Dør i, lukker Vorherre ti op. K. 4. — Naar den ene Dør slaas haardt i, springer tit den anden op. Gr. 58.

1586. Hunde og Herremænd lukke ikke Døre efter sig. Gr. 436.

Herrer og Hunde lukke ej Døre efter sig. Syvs Tillæg.

1587. Mangen banker paa den Dør, han ikke agter at gaa ind ad. K. 297. (om den Falske).

1588. Man skal ikke lukke Døren højere op, end man kan lukke den til igjen. Iris.

Han sidder lúnt (varmt) inden Døre (ɔ: har sit gode Udkomme; er fri for Bryderier). Moth. — Mange ville klappe paa alle Døre. 1, 194. (om løsagtige Personer). — Han sér aldrig ud af en Dør (ɔ: „han gaar aldrig ud“). Moth. — Døren er ham kjærere, end hele Huset (ɔ: han vil helst slippe ud, komme bort derfra, hvor han ikke finder sig vel). Moth.

— Han har Døren kjærest i Huset. 2, 80. — Han lægger altid det Værste næst Døren (ɔ: søger først at blive af dermed). H. Thomesen. — Man vender altid det Fejreste til Døren. A. S. Vedel. — Dine Ord i Æren (Ære), og mine ikke bag Døren! Gr. 438. — Man maa (ell. skal) ikke falde med Døren ind i Huset (ɔ: vise en overilet, grov Adfærd; komme pludselig og ubetænksom frem med Noget paa ubelejlig Tid og Sted). 1, 166. — Lad dem lukke Døren, der gaa sidst ud. Molb. S. 352. (om at forslaa Sorgen). — Han vil sætte Folk Stolen for Døren (ɔ: træde op imod dem paa en trodsig, truende Maade). 2, 187 og 275. — Det er bedst, Enhver fejer for sin Dør. K. 1201. — Hvo der vil lære Andre Mores (ɔ: hvorledes de skulle opføre sig), skal først feje for sin egen Dør. Pouch. — At feje for Andres Dør og glemme sin egen (ɔ: laste Andre og glemme sine egne Fejl). Moth. jvf. 7832. — Gjør først rént for din egen Dør! 1, 6. — Fej først for din egen Dør, før du fejer for Andres! F. F. (om først at rette Fejl og Mangler hos sig selv). — „Fej Snéen fra din egen Dør, og bryd dig ikke om Isen, som ligger paa mit Tag," sagde Manden, til sin Nabo. Fr. S. Birch. — Rende (løbe) En paa Døren (ɔ: komme meget ofte; overhænge ham). — Slaa [En] med Døren (ɔ: give Afsked). Moth. — Paa Døren med dig! (et Vredes-Udbrud for: „herud!" eller: „pak dig!"). — Vise En Døren (ɔ: byde ham at gaa bort). — Sætte En paa Døren ell. til Dørs (ɔ: jage ham bort med Magt; sætte ham alvorlig i Rette); undertiden ogsaa: følge En til Dørs (hvilket sidste dog bruges mest om: „paa en høflig Maade at følge en Gjæst ud af Huset"). — De bo Dør om Dør med hinanden (ɔ: ere Naboer). — Der gik Nogen med Døren. (siges, naar man hører, at en Dør bliver aabnet). — Aabne Døren for Laster; lukke Døren for Forførelse m. m. — Han er ikke gaaet ind ad den rette Dør. 2, 68. (har faaet Embedet ved Bestikkelse eller Pengegaver). Syv: „Mange, som begjære Bestillinger, have Gaverne ikke i Hovedet, men i Pungen; som det blev sagt om En, der skulde indvies til Præst, at der var mange fyrstelige Personer ɔ: fyrstelige Dalere tilstede, hvorfor Bispen ogsaa sagde, at han havde herlige Dona ɔ: Gaver)."

Man maa kunne have Fred inden for sine egne Døre.

Synden ligger for Døren (som et Rovdyr, der lurer paa sit Bytte). 1 Mos. 4, 7. (om den onde Lyst, den indvortes Synd). — Sætte Vagt for sine Læbers Dør (ɔ: vogte sig for at sige noget Ondt). jvf. Ps. 141, 3. — Gud har aabnet Troens Dør for Hedningerne. Ap. Gj. 14, 27. (jvf. Aab. 3, 8 og 1 Kor. 16, 9. — En Dør var mig opladt i Herren (ɔ: der var givet mig

Lejlighed til at forkynde Kristi Evangelium). 2 Kor. 2, 12. — Se, jeg (Herren) staar for Døren [til dit Hjærte] og banker. Dersom Nogen hører min Røst og oplader Døren, saa vil jeg gaa ind til ham og holde Nadvere med ham, og han med mig. Aab. 3, 20. (jvf. Ps. 24, 7. 9.).

Dør, se 1547. 1627. 1682. 1871. 2617. 2744. 3873. 3939. 4141. 4230. 5412. 5726 fg. 5971. 8098. 8334. 9079.

1589. Det er daarligt at synge to Viser for den Døve. 1, 24.

1590. Der skal en god Mund til døve Øren.

Det er forgjæves at prædike for den Døve. 1, 23. — Han prædiker for døve Øren. K. 1134.

1591. En døv (ɔ: sløv) Sax gjør en skjævmundet Skrædder. 1, 345.

1592. En døv Kniv bider [Alt], hvad den sér; man kan ride til Roskilde paa den, Rumpen uskadt. Gr. 2245. F. F.

1593. Døve (ɔ: sløve, stumpe) Knive ere Fingrene værst.

1594. Er du vildøv, saa gid du blive stildøv! Gr. 2921.

Han har kjøbt sig et Par døve Øren (ɔ: han vil med Flid ikke høre, lader som han ej kan høre). Moth. — Han vender det døve Øre til. 1, 371. („naar man ej vil høre"). — Han tager den døve Hat paa (ɔ: lader som han ikke hører, hvad der siges). Moth. — Han er saa døv som et Skovøg. K. 672. — Han er døv mod alle Formaninger, Forestillinger m. m. (ɔ: vil ej agte derpaa). — „God Dag!" sagde en Døv til en anden [Døv]. „Øxeskaft!" svarede han.

Du maa ikke bande den Døve. 3 Mos. 19, 14. — De Ugudelige ere som en døv Øgle, der stopper sit Øre. Ps. 58, 5.

døv, se 4277. 6057.

1595. Du skal ej sværge for ugangen Ting. P. L. 894.

1596. Børn lege med Nødder, men de Gamle med Eder. 1, 79.

1597. Ed er saa god given, som gangen. 1, 78. (ɔ: „den, som tilbyder en falsk Ed, er saa skyldig, som om han havde aflagt den." C. D. Hedegaard).

1598. Eden er aldrig saa god, at den jo var bedre usvoren.
Pouch og 1, 78.
Usvoret er bedst. 1, 78.

1599. Det er hver Mand Hæder fuld-stor, at han holder fast sine Eder og Ord. Rimkrøn.

1600. Hvo ej vurder (ɔ: ænser, bryder sig om), hvad han svær (sværger), han vurder ej, hvad han gjør. 1, 79.
Den maa (ɔ: kan) sværge (falsk), som ingen Sjæl haver. 1, 79. — Han skjøtter ikke mér om at sværge, end jeg om at drikke engang, naar jeg er tørstig. Moth.

1601. Store Eder, store Løgne. („men vár dig! den falder ikke paa Stok eller Sten"). 2, 57.

1602. Med Ed svares og ikke klages. 1, 78. (Syv: „Ed bruges i Værgemaal, men ikke i Kæremaal; thi i Rettergang kan man ej sværge sig Noget til").
Man kan fri sig selv ved Ed, men ikke bevise en Beskyldning ved Ed. — Ed er Værgemaal. 1, 78.

1603. Ed og Æg er snart brudt. 1, 78.

1604. Nødtvungen Ed er Gud léd. 1, 78.
En daarlig Ed er Gud léd. 2, 57.

1605. Frierens Ed er rum og bred (ɔ: den, der bejler, lover godt, for at opnaa sit Ønske). 1, 79.
Det Boleren svær, dig ej om kær ell. kér (ɔ: agt ikke derpaa)! 1, 79.

1606. Man kan (Gr. 682: „skal") ingen Ting forsværge, uden at bide sin egen Næse af og slikke sin egen Albue. 2, 58.
Man kan Intet forsværge, uden at bide sin egen Næse af (ɔ: „ogsaa det Usandsynligste kan ské"). V. S. O.

1607. Forsvoren Ting gaar snarest for sig. 1, 78.

1608. Forsvoren er evig forloren. Gr. 680.
At stævne En paa sin Ed. — At sværge til Fanen. (om Krigsfolk). — Jeg vil sværge for ham; ham tør jeg nok sværge for. (om dèn, som har Tillid til Ens Ærlighed). — Han har svoret ham evigt Fjendskab. — Det var hans svorne Fjende, som dræbte ham. — Han svor sig fra Gud til Fanden paa, at det var sandt. V. S. O. — Han skulde sværge sig Fanden i Vold for hans Skyld. Moth. (om den, som for en Velgjerning, han har faaet af en Anden, af Taknemmelighed vil

gjøre for ham, hvad det skal være). — At sværge paa Salt og Brød (ɔ: „højt og helligt“). Moth. — At sværge sig fri (ɔ: ved Ed at fralægge sig en Forbrydelse, som man er bleven beskyldt for). — At sætte en Trumf paa Noget (ɔ: sværge derpaa). V. S. O. — At sværge En Noget paa Haand (ɔ: edelig at beskylde ham for Noget). V. S. O. — Det er svoret paa hans Hals. 2, 42.

Hun sværger som en før Karl. 2, 57. — Jeg vil hellere bøde, end sværge med ham. 2, 57. — Guds-Lunden, Pots-Lunden (ɔ: en Ed, som fordum brugtes, naar man svor ved de hellige Lunde, der vare her i Hedenold). 2, 58. — En Skrog-Ed, d. e. „naar man sværger paa Skrømt“. 2, 58. — Hvo ofte svær, er vist en Méneder ɔ: „svær sig tit om Mén“. 2, 59. — Han svær saa meget, at Ingen tror ham. 2, 190. — Guderne høre ikke de Elskendes Eder.

Du skal sværge ved den levende Gud i Sandhed, i Ret og Retfærdighed. Jer. 4, 2. — Elsker ikke falsk Ed! Zak. 8, 17. — En Mand, som sværger meget, vil være fuld af Uretfærdighed, og Straffen skal ikke vige fra hans Hus. Sir. 23, 13. — Du maa ikke gjøre nogen falsk Ed, men du skal holde Herren dine Eder. Matth. 5, 33. — Menneskene sværge ved en Større, og Eden er dem en Ende paa al Tvist, til Stadfæstelse. Hebr. 6, 16.

Ed (Sværgen, forsværge), se 3368. 3563. 4771. 7024. 8280. 10, 461.

1609. Hvo som leder i mange Vande (ogsaa: „Brønde“), han faar (ogsaa: „finder“) Edder i somme. P. L. 399 og 1132. („den, der har Lyst til mange Forandringer, træffer gjærne omsider det, som er slet og skadeligt“. V. S. O.).
Hvo i alle Brønde leder, finder Edder i somme. 1, 321.

1610. Alt er Edder, som man ene skal have. (ɔ: „det er kun Gift eller det Slette, man kan beholde for sig selv alene; eller det er ubehageligt at nyde sit Gode alene“).
Det er Alt Edder, man skal ene have. P. Enevoldsen.

1611. Under den sødeste Spise findes tit den værste Gift. M. M. (jvf. „Falskhed“).
Det er en farlig Kælling, hun er som Edder og Forgift (Gift) ɔ: en overmaade ond og arrig Kvinde). V. S. O. — Der ligger Forgift i ethvert Ord, han taler. (om gjækkelig og forargelig Snak). V. S. O. — I dette Skrift udspyede han al sin Forgift imod dem. (om onde og fornærmelige Ord). Ogsaa:

udøse al sin Gift og Galde paa En. V. S. O. — Hun er en giftig Kvinde; har et giftigt Sind og en giftig Tunge. — At give En ind en vælsk Suppe (ɔ: Gift). 2, 211.

Der maa ikke være nogen Rod iblandt Eder, som bærer Gift og Malurt. 5 Mos. 29, 18. („om den Ugudelige, der kan forføre Mange, ligesom giftige Vægter sprede deres Frø af sig selv, medens nyttige Vægter derimod maa plantes og vandes. jvf. Hebr. 12, 15). — De Ugudelige have Gift, lig en Slanges Gift. Ps. 58, 5. — Øglegift er under deres Læber. Ps. 140, 4 og Rom. 3, 13. — Tungen er fuld af dødelig (dødbringende) Gift. Jak: 3, 8.

Edder (Gift), se 1900. 4174 fg. 6197. 6481. 7647.

1612. Efter Ny kommer Næde (Næ). Gr. 485.

1613. Efter Helt kommer Hær. Gr. 488.

1614. Det Ene maa være efter det Andet, Huset efter Fæet. Gr. 494.

1615. Den, [som] efter kommer, [han] efter faar. (senere end Andre). 1, 176 og 446.

1616. [Hvem der spiser Dyresteg], han dø'r efter det. Gr. 496.

At komme efter, som Ko i skident Græs. 1, 446. (om den, som kommer for silde).

---

efterabe, se Abe.

Efterladenhed, se Forsømmelse.

1617. Man skal længe besinde det, man sjælden skal sige. Moth. (1, 429: „betænke").

1618. Klog Mand vil først besinde, derpaa begynde. Moth.

Man skal først besinde, og saa strax begynde. 1, 39. — Eftertanke maa være al Gjernings Begyndelse, og foran hver Handling maa gaa Overvejelse. Sir. 37, 21.

1619. Hvo alt sit Eget vil have, han faar Intet af Anden. P. L. 462.

Hvem der vil have alt sit Eget, faar Intet af Andres. Gr. 38.

1620. Enhver maa bære sin egen Sæk til Mølle. P. Enevoldsen. (ɔ: Enhver maa bære sin egen Byrde, have sin egen Plage, sørge for sig selv). jvf. 1080.

Hver skal bære sin egen Sæk til Mølle. 1, 365. („skjøtte sig selv"). — Det er bedst, Enhver gaar til Mølle med sin Pose. K. 1200. — Enhver faar at bære sin egen Sæk til Mølle (ɔ: „svare for sine egne Gjerninger"). Moth.

1621. Enhver So synes bedst om sine egne Grise. Gr. 502. (om Forældres Kjærlighed til deres Børn).

Enhver So holder af sin egen Gris. K. 65.

1622. Vore egne Hunde skulle gnave vore egne Bén. 1, 82. (Fremmede skulle ikke foretrækkes for Landets Børn. Det er billigt, at man sørger især for sine Egne).

1623. Stikker man Haanden i sin egen Barm, da tager man den spedalsk ud. 1, 250. (om at se og kjende sin egen Synd. jvf. 2 Mos. 4, 6).

1624. Faaret paa sin egen Haand har Ulven for sin egen Mund. Gr. 501.

1625. Egen Haand er altid huldest. 1, 448. (ɔ: man kan sikrest stole paa, hvad man selv gjør).

Ens egne Hænder ere huldeste. 2, 292.

1626. Ingen smitter sine Fingre paa sit eget Arbejde. 1, 89. (om at passe sine Forretninger og ikke trænge sig ind i en fremmed Bestilling).

Man gjør ej Hænderne skidne paa sin egen Gjerning. 1, 156 og 501. — Man gjør ej skidne Hænder paa sit eget Arbejde. 2, 160.

1627. Det er djærvest (sikrest) at blive inden for egne Døre. Moth.

Bedst at træde sin egen Dørtærskel. 1, 201. jvf. 3693. 3466. 3939. — Eget næst altid bedst. 1, 201. — Eget Bo er bedst; Enhver er Herre hjemme.

1628. Aldrig er Fuglen saa liden, den søger jo eget (egl. egen) Bo. 1, 201. (selv et fattigt Hjem er kjært).

Der er ingen Fugl saa liden, den søger jo egen Bo. Nyerup.

1629. Bedre er Ens Eget kroget, end en Andens ret, som man Intet faar af. 1, 82.

1630. Hellere sér jeg Røgen af min egen Skorstén, end Ilden paa en Andens. Molb. 1480. jvf. 307.

Ėgen Røg er bedre, end en Andens Ild (ɔ: Hjemmet er bedst). Syvs Tillæg.

1631. Naar du sætter Foden under dit eget Bord, da faar du at vide, hvad Traven giver (ɔ: „hvad en Husholdning koster“). Hr. Iver.

1632. Den er ikke alt (ogsaa: „hélt“) sin Egen, som er halvt en Andens. 1, 82.

1633. Hvo som er sin Egen, er tit Satans egen. 1, 135.
Den er ikke fri, der er Fandens egen. Pouch.

1634. [Kun] det er dit Eget, som Ingen kan tage fra dig. 2, 61. (jvf. Joh. 16, 22).

1635. Man tager saa frit til sit Eget. Gr. 511.
Man tager dristig til sit Eget.

1636. Hver kjender bedst sit Eget. Moth.

At gribe i sin egen Barm (ɔ: undersøge sit eget Hjærte, se og kjende sin Synd). A. S. Vedel. — Han sér hellere Smør i sin egen Grød, end i Andres. K. 345. (om Egennytte). — Man vil gjærne sætte Foden under eget Bord. Gr. 512. (2, 62). (ɔ: gifte sig og føre egen Husholdning). — Det er saa godt at sætte sin Fod under eget Bord (ɔ: „at have selv Noget at leve af, uden at trænge til Andre“). Moth. — Han er bleven sin egen Mand. 2, 62. (har sat Bo og er bleven gift). — Han dræber ham med hans eget Sværd (ɔ: gjendriver ham med hans egne Ord). 1, 382. — Ens Eget er bedst. 2, 61. — [Det er] bedst at være (ell. gaa) paa sin egen Boldgade. 2, 93. (hvor man føler sig hjemme og kan handle med Frihed eller raade sig selv). — At komme paa sin egen Boldgade (ɔ: „dér, hvor man har Noget at sige“). Moth. — Man er bold (ɔ: modig) paa sin egen Boldgade. — At holde sig paa sin egen Grund. (ɔ: nøjes med sit Eget, ikke komme Andre for nær). V. S. O. — Han kan ikke knappe sine egne Buxer. — Han æder ikke, uden han faar sin egen Ske! 2, 25. (er ikke god at gjøre til Pas). — Han er egensindig som Rokkedrejerens Ko, der ikke vilde æde Smaafoder. F. F. — Han er egensindigere end Pavens Mule. Moth. (om den, som følger sit eget Hoved). — Det er af sine Egne, man skal ha'e (have) det.

Enhver elsker sit Eget. — Vær ej en Hader af dit Eget, ej heller en Elsker af Andres! M. M. — Enhver har Nok i sin egen Dél. — Eget Anslag er en mislig Sag. — Ingen kaster bort sit Eget. 1, 36.

Vé dem, som ere vise i deres egne Øjne og forstandige i deres egne Tanker. Es. 5, 21. (jvf. Ordsp. 3, 7). — Hvo som taler af sig selv, søger sin egen Ære. Joh. 7, 18. — [Enhver] staar eller falder for sin egen Herre. Rom. 14, 4. — Hver har sin egen Naadegave af Gud. 1 Kor. 7, 7. — Ingen maa se paa sit Eget, men Enhver paa Næstens. 1 Kor. 10, 24. (jfr. Fil. 2, 4). — [De Troende skulle] arbejde i Stilhed og æde deres eget Brød. 2 Thess. 3, 12.

egen, eget, se 176. 189. 306 fg. 1292. 1574. 2400. 3590 fg. 3939. 4774. 5893. 6146. 6243 fg. 6774. 6831. 6863. 7332. 11, 970.

1637. Egennyttig skal være hjemme og ej i Raadet. 1, 147. („Eget Gavn forhindrer gode Raad." Syv).

1638. Egennyttig, Ingen nyttig. („Egennytte hindrer fælles Nytte"). 1, 147.

1639. Egennytte blinder Fromhed. 1, 146.

1640. Venner i Egennytte ere tit [de] argeste (værste) Fjender. 1, 147.

Egennytte spilder Venskab. 1, 147.

1641. Ingen er saa from, at jo hans Skrøbelighed sés i Egennytte. 1, 147.

Egennytte, se 2303.

1642. Den skal til Halen, som Koen ejer. P. L. 529 og 1181.

Han skal til Halen, der Koen ejer. P. L. 112. (C. Pedersen: „Naar en Ko er falden i en Tørvegrav, er dens Ejermand nærmest til at tage fat paa Halen, for at trække den op." ɔ: Den bør have Arbejdet, som har Nytten). — Han maa til Rumpen, som Koen ejer. 1, 83. (Andre: han har Ret til Halen, som o. s. v.) — Den, som har Koen, maa selv trække i Halen. F. F. — Den, der hør' Koen til, skal tage den selv ved Halen. K. 1386.

1643. Naar To tørve (ell. tør) ved (ɔ: trænge til, behøve en Ting), da tager den, der Ejer er. P. L. 1002.

1644. Bedre er at eje, end at have til Leje. 1, 83.

1645. Mange ere Tjenere for deres Gods, Mange Mestere (Herrer) over det. Syvs Tillæg.

1646. Det, som begjæres af Mange, ejes af Faa. 1, 83.

1647. Utrygt er. hvad man skal eje uden for sin egen Sjæl. Havamaal.

1648. En har Gods; den Anden har haft; den Tredie havde det gjærne. 1, 82.

1649. Forvar vel det Gods, som er dit eget, og mere dig selv fra det, som er Andres! M. M.

1650. Gods skal man som Vandet nyde; hvad ej bruges, lad bortflyde! 1, 361.

1651. Børnegods dø'r ikke; maa hverken synke eller brænde. 1, 280.

1652. Lang, dog uret Hævd fuldgjør ingen Ejendom (eller ingen Mands Eje, ɔ: gjør den ikke retmæssig). 1, 82.

Der er ingen Lykke ved uretfærdigt Gods.

Jorden er fuld af Guds Eje (Ejendomme). Ps. 104, 24. — Gods hjælper ikke paa Vredens Dag, men Retfærdighed frelser fra Død. Ordsp. 11, 4. — I den Retfærdiges Hus er meget Gods. Ord. 15, 6. (jvf. Sir. 5, 10). — Den Riges Gods er hans faste Stad og som en høj Mur i hans egen Tanke. Ordsp. 18, 11. — Dersom Rigdom er en ønskelig Ejendom i dette Liv, hvad er da rigere end Visdom, som frembringer Alt? Visd. 8, 5. — Gods formindskes ved forfængelig Brug; men hvo som samler i Haanden, forøger det. Ordsp. 13, 11. — Gods er ikke evigt; og mon en Krone varer (ell. gaar) fra Slægt til Slægt? Ordsp. 27, 24. — Hvor Godset bliver meget (formeres), bliver der Mange, som fortære det; hvad Fordel er der da for dem, som eje det, uden det, at de se derpaa? Præd. 5, 10. — — Naar der er et Menneske, som Gud har skjænket Rigdom og Gods og givet Magt til at nyde deraf, og at tage sin Dél og glæde sig i sit Arbejde: da er dette en Guds Gave. Præd. 5, 18. — Forlad dig ikke paa dit Gods, og sig ikke: jeg har Nok for Livet! Sir. 5, 1. — Hvo som sanker, uden selv at bruge, han sanker til Andre; og Andre skulle forlyste sig med hans Gods. Sir. 30, 16. — De Uretfærdiges Gods skal borttørres som en Bæk. Sir. 40, 15. — Ingens Liv bestaar i at have overflødigt Gods. Luk. 12, 15. — Alt er Eders. 1 Kor. 3, 21. — Vi ere som de, der have Intet, og dog eje (besidde) Alt. 2 Kor. 6, 10.

eje, Ejendom (Gods, Formue), se 332. 2424. 3037. 3888. 5146. 5446. 5504. 5784. 6033. 6501 fg. 6506. 7433. 7449. 7929 fg. 8855. 10, 607. 11, 054 fg. 11, 409. 12, 112.

elendig, se Stodder.

Elskov, se Kjærlighed.

1653. Gud vorder den vréd, som sit Embede er léd. P. L. 535.

1654. Hvem Gud giver et Embede, ham giver han ogsaa Forstand.

1655. [Det er] godt nok, at Manden faar et Embede, men [det er] bedre, at Embedet faar en Mand. Gr. 516.
Tit blive Personer forsynede med Bestillinger, og ikke Bestillinger med Personer. 1, 89. — Vel den Mand, som forsynes med Embede; men bedre det Embede, som forsynes med Mand. M. M.

1656. Manden skulde ikke søge Embedet, men Embedet Manden. Gr. 517.

1657. Manden skal pryde Stedet, Personen hædre Embedet (og ikke omvendt). 1, 90.

1658. Kald har baade Føde og Fald („efter som man skikker sig deri"). 1, 90.

1659. Bestilling uden Løn gjør Tyve. 1, 90.

1660. Han tjener bedst til Bestilling, der kan betale Lavet. 2, 68.

1661. Bliver Fogeden afsat, det, Bonden gav ham før, vil han ikke sælge ham nu. 1, 90. (om Bestikkelse).

1662. Det er et daarligt Fogderi, som ikke skulde rente (ɔ: indbringe) en Skjæppe Havre. F. F.
Der er intet Fogderi saa ringe, det jo baader en Skjæppe Havre. Moth. — Der er intet saa ringe Fogderi, det jo gavner en Tønde Havre. 1, 89. (især om dem, der i ældre Tid brugte deres Embede til at gjøre sig ulovlige Fordele).

1663. En uværdig Bestilling er fælles Ulykke. 1, 90.

At forsvare sit Sæde (ɔ: være sit Embede voxen). V. S. O. — Personen dø'r, Bestillingen bliver. 1, 90. — Falde En ind i hans Embede. Moth. — Embedet viser, hvad En kan. 1, 89. (ogsaa: „hvad En duer til"). — Han blev dømt fra Kald og Kjole. (afsat fra Præsteembedet). — Enken blev i eller ved Kaldet. (blev gift med Eftermanden). — Forretninger gaa for (ɔ: fremfor) Alt.

Høj Bestilling, høje Gaver. 1, 332. (f. Ex. Saul, „da blive de andre Folk“. Syv). — Det er en Skam, at have høj Bestilling og ringe Visdom. 1, 65. — I høje Bestillinger er det vanskeligt ikke at forsé sig. 1, 89. — Ulovligt Kald lykkes sjælden. 1, 90. — Embedet lærer En Meget. 2, 68.

Hver blive for Gud i den Stand, hvori han er kaldet! 1 Kor. 7, 24. — Ingen maa lide som den, der trænger sig ind i en fremmed Bestilling. 1 Pet. 4, 15.

1664. Én imod Én, og To imod Fanden. 1. 450 og 2, 60.
Én om Én og To om Fanden. V. S. O. (om stridende Kræfter).

1665. Én Gang er ingen Gang. 1, 79. (siges til Undskyldning for mindre Forseelser, som man ikke gjør Vane af). jvf. 623.

1666. Én Mand gjør ingen Dans. 2, 59.

1667. Én Mand, ingen Mand. 1, 79.
Én Mand er kun én. 2, 59.

1668. Én er bedre end Ingen.

1669. Én Svale gjør ikke Sommer, eller én Krage Vinter. 2, 266. jvf. 1180.
Én Svale gjør ikke Vaar. („det er ej Vaar, fordi én Svale er kommen“). 1, 437. — Én Svale gjør ingen Sommer. V. S. O. (et enkelt Exempel er ikke af afgjørende Betydning).

1670. Ét Blomster (ell. én Blomst) gjør ingen Krans. 1, 79.

1671. Én Traad gjør ingen Væv. K. 1294.

1672. Én Brand kan ej længe brænde, én Kvinde kan ej længe skjænde. 1, 79. Moth. jvf. 5532. 1010.
Én Brand kan ikke brændes, og én Kælling kan ikke skjændes. Gr. 458. — Én Brand kan ikke længe brænde, én Kone kan ikke længe sende (isl. senna ɔ: skjænde). N. M. P. — Én Kærling kan ikke skjænde, og ét Stykke Ved kan ikke brænde. V. S. O.

1673. Én Penge i Tasken klinger ikke, én Nød i Sækken rangler ikke. 1, 79.

1674. Ét skabet (skabbet) Faar fordærver (ell. „kan fordærve“) en hél Flok, ét raaddent Æble hundrede gode. 1, 80. 1, 410: „den hele Hjord“. (om Indflydelsen af slet Selskab).
Ét skabet Faar kan smitte den hele Hjord. V. S. O. jvf. 1799.

1675. Ene Ko gjør usselt Bo. 1, 104.

1676. Én Bi er bedre end en hél Sværm Fluer. 2, 59.
Én Bi er bedre end hundrede Fluer. Gr. 452.

1677. Bedre er, at have én Fugl i Hænde, end fire i Skoven. P. L. 300. (1, 489: „end ti“). jvf. 579 fg. 11, 748.
Én Fugl i Haanden er bedre, end ti i Luften. Moth. — Bedre én Fugl i Haanden, end to paa Taget. Moth. — Bedre er én Fisk i Haande (ɔ: Hænde), end to i Strande. P. Enevoldsen.

1678. Én Skilling [er] bedre paa Landet, end ti paa Vandet. 1, 377.

1679. Bedre er én Ko med Ro, end syv med Uro. P. L. 746. jvf. 579 fg. 5584.

1680. Eneste Barn, eneste Skarn. V. S. O.

1681. Det er bedre, at være ene Barn, end [at være] ene Hest (Ko). 1. 31.
Bedre har ene Barn [det], end ene Hest. 2, 23. — Heller eneste Barn, end eneste Hest. Gr. 1070.

1682. Én inden Døren (Døre) er bedre, end to uden for [Døren]. 1, 54.

1683. Én Ager bærer ikke al [Slags] Sæd. 1, 41 og 297.

1684. Man kan ikke bruge én Salve til alle Skader. 1, 344.
Ét Plaster læger ikke alle Saar. 1, 41.

1685. Ét i Dag er Mere værd, end to i Morgen.

1686. Én Kjæphest koster Mér at holde, end to Kjøreheste.
Én Kjæphest æder Mér, end ti Stangheste. jvf. 5004.

1687. Én Fader føder mange Børn op, men mange Børn kunne ej føde én Fader. 1, 115. (Syv: „thi Kjærlighed stiger ned og ikke op, gaar frem og ikke tilbage“).
Én Fader kan forsørge ti Børn, men ti Børn ikke én Fader. Sv. Gr. 3, 213. — Én Fader kan lettere underholde sex Børn, end sex Børn én Fader.

1688. Det er en Skarns Høne, der ej kan føde én Kylling. 2, 83. (om at forsørge kun ét Barn).
Det skal være en daarlig Høne, som ikke kan skrabe til én Kylling. J. Junge.

1689. Alle Nøgler ligger ikke i én Kones Lomme. Gr. 460. (Konen skal ikke ene raade). jvf. 4223.

Ej ere alle Nøgler bundne ved én Kvindes Ars. P. L. 1192. — Det var ej godt, at alle Nøgler hængte ved én Kvindes Laar eller Skindkjortel (ogsaa: „Side“). 1, 297. — Alle Nøgler hænge ej ved én Kones Laar; man Kagen vel dog hos Nogen faar.“ jvf. V. S. O. (ɔ: den Enkelte har ikke hele Magten; der er Høg over Høg).

1690. „Alle paa Rad!“ sagde Kællingen, hun havde kun én Gaas, [og det var endda en Gasse].

1691. Alle leve ved én Gud, men ikke ved én Lykke. 1, 287. jvf. 12, 107.

Vi leve altid ved én Gud, men ikke altid ved ét Kjøb. 1, 228.

1692. Vi har mange Herrer, [men] vi har kun én Gud. F. F.

1693. Man kan drage paa én Line, og dog hver ved (i) sin Ende. Gr. 446.

De drage vel paa én Line, men hver om sin Ende. 1, 503. (siges f. Ex. om uenige Ægtefolk). — De drage Alle ad ét Reb. K. 163.

1694. De blæse Alle i ét Horn. („siges om dem, som ere meget enige, eller høre til ét og samme Parti“). V. S. O.

1695. Ét Jomfru-Haar drager stærkere, end ti Par Øxen 2, 146. (ogsaa: „end et Ankertov“. Nyerup).

Ét Jomfru-Haar kan trække Mér, end ti Par Heste. Gr. 469. (om Elskov). jvf. 11, 641.

1696. Ét Bygkorn kan tynge en Hest til Jorden. Gr. 465.

1697. Naar ét Led er borte, er [hele] Kjæden brudt. Gr. 470.

Naar ét Led er af Lænken, er den ej længer hél. 1, 503. (om indbyrdes Uénighed).

1698. Naar ét Hjul i Sejerværket (Uret) staar stille, da staa de alle. 1, 503.

1699. Naar ét Faar løber til Vands, da løber de alle. Gr. 472 og 1, 98.

Pigerne komme løbende, som Faar til Vands: naar ét gaar, saa gaa de alle. P. Plade.

1700. Naar én Hund tuder, saa tude de alle. 1, 485.

1701. Naar én Ko bisser, saa bisser de alle. Sv. Gr. 3, 215

Som Ko bisser for, bisser Kalv efter. — Naar ét Nød bisser, saa bisse de alle. 2, 290. (Syv: „Ingen farer vild for sig alene; han fører Andre med sig. Men naar Hver farer vild, da bliver Vildfarelsen almindelig").

1702. Ét skabet Faar gaar gjærne med et andet. P. L. 949. (Lige søger Lige) ogsaa: „søger det andet". jvf. 5597. 2134.

Naar der er to skabede Øg paa én Fælled, samles de gjærne. V. S. O.

1703. Havde Alle ét Hoved, da havde man kun én Hat behov. jvf. 3877. 8623.

Havde Alle ét Hoved paa, saa havde man kun én Hat behov. 1, 487. (Hver har sin Mening).

1704. Den, der ét drejer, den ét ejer. jysk. (om at hjælpe sig med Lidt).

1705. „Det var ét det," sagde Manden, hans Kone fik to Børn. 2, 59.

1706. Ét og ét bliver snart lédt (ɔ: kjedsommeligt). 1, 218. jvf. 4600.

Ét og det samme bliver man snart kjed ad. Gr. 2221. — Altid ét gjør snart mæt. Moth.

1707. Man faar ikke alt det, man kan sé med ét Øje. Gr. 473.

1708. Han ligner Bonifacius med sin lange Spiseseddel, som til Slutning dog kun kan levere én Ret. (ɔ: han lover Meget, men der kommer kun Lidt ud deraf).

1709. Rig og arm, Alt af én Malm. Molb. Ordb.

De ere af én Malm (ɔ: lige gode). V. S. O.

1710. „Det er af ét Slags," sagde Manden om Hvalpene, da var det Ræveunger. Sv. Gr. 3, 214.

1711. Ét Sólglimt giver mere Græs, end ti Hagelbyger. R. 293.

Der gro'r mere Græs efter én Sólstraale, end efter ti Hagelbyger. P. Balling. (om de gode Virkninger af en kjærlig Opdragelse).

Ét Hjærte, én Tunge. M. M. — Én Gud, én Lov, én Konge. 1, 79. — Én Gud, mange Venner. 1, 476. — Dette Værk, Skrift er af én Støbning. V. S. O. (siges, naar der er Enhed

i Plan og Udførelse). — Mange Led, men dog én Kjæde. — De ere af én Kage. Moth. („om dem, der holde sammen og tale af én Mund"). — At skære Alle over én Kam (ɔ: at agte Alle lige, behandle dem éns, uden Forskjel paa Stand eller Vilkaar). 2, 16. — Han kæmmede os med én Kam. Sv. Gr. 3, 210. — Mand og Viv skulle være ét Liv. 2, 63. (jvf. 1 Mos. 2, 24). — De ere begge brændte med ét Mærke (ɔ: „de ere lige gode, af ét Slags"). V. S. O. — De ere to Alen af ét Stykke Klæde (ɔ: de ligne hinanden saare meget, især i det Onde). V. S. O. — To Alen af ét Stykke passer bedst sammen. K. 1929. — Det er to Alen af ét Stykke (ɔ: det ene er ikke bedre end det andet). Moth. — At slaa (ɔ: smede) to Søm af én Hede (ɔ: „afgjøre to Ting med én Umage; ogsaa: „at føde Tvillinger"). Moth. — De spille under ét Dække; koge i én Gryde; kvæde én Vise; blæse i ét Horn. 1, 367. (om Enighed). — At drage [paa] én Line (ɔ: „være enige, komme overéns"). Moth. — I Mangel af Nummer ét tager man Nummer to. Gr. 476. — Man har kun ét Liv. Gr. 463. — At slaa to Fluer med ét Smæk (ɔ: „have en dobbelt Fordel; afgjøre to Ting paa én Gang"), Moth. — Én ad Gangen, som man spiser Finker paa Landet (i Jylland, hvor man hakkede Kjødet i større Stykker). — Enlig er enten Gud eller Bæst. 1, 80. (Syv: „enten mér, end et Menneske, eller mindre"). — Ét Tal er ej Tal. 2, 59. — At binde det alt i ét Knippe (ɔ: „gjøre det paa én Gang, med én Umage"). Moth. — Vil det ej én Gang, saa vil det en anden Gang. 2, 86. — Betale alle Pengene paa ét Bræt (ɔ: paa én Gang). — Sætte Alt paa ét Kort. Moth. — Den Ene med den Anden (ɔ: Alle uden Undtagelse). — Hvad er det for Én? (om en Person, som sér noget besynderlig ud). — Hans eneste Gnist er udslukt (ɔ: han har mistet det Eneste, som han holdt rigtig af). V. S. O.

[Kun] Røvere og Zigeunere sige: „hvor man én Gang har været, skal man aldrig komme igjen." S. Kierkegaard. — For én ond Mand maa tit Mange lide. 1, 79. — Én kan hjælpe og skade et hélt Land. 1, 79. — Gud naade den, som er ene! 2, 59. — Vé den, som er alene! 2, 59. — Man er ikke ene, om man end er ene. 2, 59. — Hvem Gud sætter ene, han selv er mere nær. B. Bjørnson. — I énstige (ɔ: énlige) Gaarde [er) fedt Fæ og galet Folk. 2, 59. — Alene ærbar er yndeligt; selv anden sove er venligt; selv tredie være i Lav er lystigt. 2, 60. — Man kan ikke gjøre to Ting paa én Gang. — Én Gang gaar hen, men kom ej igjen! 2, 87. (thi da slipper du ej saa let). — Det kan hændes Én og ikke Hundrede. 2, 116. — Én from Mand kan hjælpe en hél Stad. 2, 203. — Naar én

Stræng ikke er stemt med, da er den hele Sammenklang (ɔ: Samklang) ond; rør derfor ikke en falsk eller ilde stemt Stræng! 1, 503. (om Usamdrægtighed). — Der er kun ét Skridt fra det Ophøjede til det Latterlige.

Det er ikke godt, at Mennesket er ene. 1 Mos. 2, 18. — De To skal være Ét. Gr. 467. („blive til ét Kjød." 1 Mos. 2, 24). — Én Synder kan fordærve meget Godt. Præd. 9, 18. — Der er én Gud, og der er ingen Anden uden Ham. Mr. 12, 32. (jvf. 1 Kor. 8, 4). — Ét er fornødent. Luk. 10, 42. — Der skal blive én Hjord, én Hyrde. Joh. 10, 16. — De Troendes Mængde havde ét Hjærte og én Sjæl. Ap. Gj. 4, 32. — Hvo som hænger ved ham, er én Aand med ham. 1 Kor. 6, 17. — Vi Mange ere ét Brød, ét Legeme. 1 Kor. 10, 17. (jvf. 12, 12; Rom. 12, 4. 5). — I maa stræbe efter at bevare Aandens Énhed i Fredens Baand; ét Legeme og én Aand; én Herre, én Tro, én Daab. Ef. 4, 3—5. — For (ell. hos) Herren er én Dag som tusende Aar, og tusende Aar som én Dag. 2 Pet. 3, 8.

én, ét, alene, se 114. 143. 483. 1105. 1180. 1252. 1748. 1752. 2534. 2906. 3222. 3488. 3846. 3877. 4083. 5170. 6081. 6351. 7398. 7481 fg. 7588. 8494. 8624. 8415. 8633. 8746. 9287. 9648. 11, 559. 11, 945.

1712. Al overvættes Ting fanger (ɔ: faar) gjærne ond Ende. P. L. 647.

Alt Overvættes endes gjærne ilde. Gr. 2060. — Det tager altid en skidt Ende med Skarns Lystighed.

1713. Al Hoffærdighed fanger ond Ende. P. L. 379.

(Udg. 1515) Al Overdaadighed faar ond Ende.

Vellyst faar ond Ende. Syvs Tillæg. — Stodderstads faar Ende. A. S. Vedel.

1714. Ondt Herskab faar Ende, men ej ond Kornmark („denne skal man derfor ræddes for"). 1, 10 og 460.

Slemt Herskab faar Ende, men ikke slet Jord. Gr. 522.

1715. „Vi har ikke sét Enden," sagde Bedekonen, hun var kommen i Byen. K. 1469.

1716. „Det faar vel [ogsaa] Ende," sagde den Onde om Bededagene. 2, 69.

1717. Godt at begynde vel, bedre at ende vel. Syvs Tillæg.

1718. Naar Enden er god, er Alting godt. 1, 91. (saa glemmes Ubehagelighederne).

1719. Enden kroner Gjerningen. 1, 91.
„Enden kroner Værket," sagde Bonden, han satte sig paa sit Ur. (Et Ordspil).

1720. Naar Enden er slet, er Alting tabt. Birkedal.

1721. Der er dem, som faa en ond Ende og et langt Halsbén; det kommer til Galje og til Balje (Galgen og Balgen) med dem. P. Plade. (om lastefulde Menneskers ulykkelige Ende).

1722. Alting har Ende, uden Pølsen, den har to. 1, 91.
Alt har en Ende i denne Verden — undtagen Pølsen, den har to. — En Pølse haver to Strude. 2, 69. (Syv: „Strud ɔ: Ende, som sidder ud").

1723. „Alting har en Ende — gid jeg var min foruden!" sagde Drengen, han skulde have Rís. R. 617.

1724. Alt faar en Ende, selv den Kjole, han tredie Gang lod vende, ja selv Jesper Mortens Præken sidste Aftensang fik Ende [skjønt den var meget lang]. J. Baggesen.

1725. Alting faar Ende, uden Guds Naade. Gr. 518.
Alting faar en Ende, uden Fruentimmer-Arbejde og Helvedes Pine. Sv. Gr.

1726. Langsomme Timer har ogsaa Ende.

1727. Hvor Lidt man tager af Meget, faar det engang Ende. Moth.

1728. Naar lade Heste ville afstèd, gamle Kvinder danse og hvide Skyer regne, da er der intet Ophør (ingen Ende). 2, 190.

1729. Frostvejr og Uret faar altid en skiden Ende. Iris.

1730. Østen-Blammer (ɔ: skyfuld Luft med Østenvind) og Vesten-Klammer endes gjærne med Væde. A. S. Vedel. jvf. 1815. 5184.

1731. Enden er ikke altid Begyndelsen lig. V. S. O. („ofte begynder man godt og ender slet").
Enden var aldrig Begyndelsen lig; ikke bliver den heller herefter. 2, 69. — Enden og Begyndelsen vil ej gjærne følges ad. 1, 91.

1732. Af Enden kjender man tit Begyndelsen. 2, 69.

1733. Den skal staa paa et højt Bjærg, som skal se sin Skæbne til Ende.

1734. Enten sér Du Verdens Ende, eller den sér din. Gr. 525.

Enten sér Du Ende paa Verden eller Verden sér Ende paa Dig. M. M.

1735. „Det gi'r sig i Enden," sagde Rébslageren. Ole Lades Fraser: (ɔ: Udfaldet vil vise det).

„Det viser sig i Enden," sagde Rébslageren om Knuden. K. 1471. — „Man skue det i Enden," sagde Rébslageren. Syvs Tillæg.

1736. Lollands Pløjning og Helvedes Pine faar aldrig Ende. E. Meinert.

1737. Bedste Raad har tit værst Udgang. 1, 494.

1738. Jo haardere Pine, jo snarere Ende. Sv. Gr. 3, 217. (Angel).

1739. Man det snart ender, som længe skjænder. 2, 203. (ɔ: en grov, vanærende Synd kan begaas i et Øjeblik).

1740. Hvor Landsknægte selv skulle stege og syde, og Degne (ell. Præster) til Tinge raade og byde, og Kvinden tage Mands Buxer paa: dér vil det vist ond Ende faa.

Han véd ikke Ende paa sine Penge. (er umaadelig rig). — Der er ingen Ende paa hans Pragt og Forfængelighed; paa hans Snak, Urimeligheder m. m. — Der var ikke Ende paa alle de Folk, som strømmede til. — Fra Ende til anden (ɔ: fra Begyndelsen til Enden). — Han kom ej endnu til Vej-Enden; ej i sin Grav endnu. Der kan Meget vendes her forinden. 2, 45. — Inden Enden tager (ɔ: førend Sagen kommer til Ende). — Det er paa Fældenden (ell. Faldenden) med ham. V. S. O. (om En, som næsten har sat sin Formue over Styr, eller: som er nær ved at dø). — Han begynder gjærne paa den gale Ende; eller: tager Tingen i den gale Ende (ɔ: bærer sig hél forkért eller urigtigt ad). — Roskilde Ringen og Slagelse Møgagen faar aldrig Ende. (fordi Roskilde skal i Midalderen have haft en Snés Kirker, og Slagelse har endnu meget vidtstrakte Bymarker). E. Pontoppidans D. Atlas.

Der er tit god Indgang og Fremgang, men ond Udgang. 1, 494. — Enhver skal arbejde, men befale Gud Udgangen 1, 494. — Alle Dages Ende er endnu ikke kommen. — Hvo som vil Enden, skal og ville Midlerne dertil. 1, 90. — Han

ender det med Gjækken. 1, 91. — Hvem Gud vel vil, han baade begynder og ender vel. 1, 494. — I Begyndelsen tænk paa Enden! 1, 38. — Stort Gods kan og faa Ende. 2, 206. — Snip, Snap, Snude, nu er mit Eventyr ude; Tip, Tap, Tønde, nu kan en Anden begynde. F. F. — Betænk Enden, saa gjør du ikke ilde! — Sé til Enden! Gr. 523.

Jeg har sét Ende paa alt Fuldkomment; men dit Bud, Herre, strækker sig saare vidt. Ps. 119, 96. — Enden paa en Sag er bedre, end dens Begyndelse. Præd. 7, 8. — Enden paa Sagen, naar Alt er hørt, er denne: frygt Gud og hold hans Bud; thi det bør hvert Menneske gjøre. Præd. 12, 13. — En uretfærdig Slægt faar en haard Ende. Visd. 3, 19. — I alle dine Sager tænk paa dit Endeligt (ɔ: din Død), saa skal du ikke synde evindelig. Sir. 7, 37.

ende, Ende, se 700. 709. 1197. 1562. 2729. 3613. 4525. 4569. 4677. 4707. 5185. 5638. 6412. 7157. 7570. 7635. 7649. 7748. 8252. 8551. 9288. 9317. 10,639 fg.

1741. En Enfòldig er ingen Nar, og en Viis er ingen Skalk.

1742. Klog Enfòldighed er god. 2, 181. (jvf. Matth. 10, 16).

1743. Enfòldig taler tit det, [som] en Klog har Gavn af. 1, 81.

1744. Slet og ret (ɔ: jævn og ligefrem) staar mindst Fare. Moth.

Slet og ret er bedste Trevned (Trivsel). 1, 80.

Simplex homo drog til Rom, duplex neqvam igjen kom. 1, 81. — Han er enfòldig som en syv Aars Ræveunge. 1, 81 og 385. (ɔ: listig; en rigtig Skalk). — Enfòldig Mand, mangfoldig Skalk). 1. 81. — Han er ret et (ogsaa: „et stort“) Klokkefaar. (ɔ: meget enfòldig). — Han er et af Vorherres Faar. (ɔ: en enfòldig Stakkel). Moth. — Han er ligesom Pér Tot, der gjør hverken Ondt eller Godt. F. F. — Han gjør sig jysk (ɔ: lader som han ikke forstaar Noget). — Man kan godt være enfòldig, skjønt man har mange Folder i Panden. — Enfòldighed bliver gammel. 2, 60. — Han er saa enfòldig som kiltede Buxer ɔ: han er Intet mindre end enfòldig, altsaa meget klog. (Kiltebrog eller Kiltebuxer kaldtes tilforn korte og vide Buxer, som slog Folder). Moth. Molb. S. 309.

Enfòldighed bør ej komme Nogen til Skade eller Underfundighed til Gavn. 1, 80. — Man kommer ofte videre med

Enfòldighed, end med Underfundighed. 1, 80. — Kors, Bralild, var di' Mo'r en Kon'? 2, 60. (et enfòldigt Spørgsmaal). — Han lader To holde sig. To gaa med én Plov. 2, 60. (Tegn paa Enfòldighed). — Herren bevarer de Enfòldige. Ps. 116, 6. — I skulle være vise til det Gode, men enfòldige til det Onde. Rom. 16, 19.

enfòldig, Enfòldighed, se 6005. 6174. 7666.

1745. Naar en Engel bliver til Djævel, er den saare ond, og sødest Vin giver surest Eddike. 1, 163.

Ond Engel bliver ofte gammel Djævel. — Ung Engel, gammel Djævel. Moth.

En Engel har bedt for ham. (siges, naar et Menneske uventet bliver frelst). — Han kan ikke blive hjulpen, om saa en Engel bad for ham. — Du har haft en god Engel til Hove. Hr. Iver. — Han har haft en god Engel (som har bevaret ham i denne eller hin Nød). 2, 88. — Han blev modtaget som en Guds Engel (ɔ: med stor Glæde). jvf. Gal. 4, 14. — Hun er en Engel ude, men en Djævel hjemme. — En Engel i Munden, en Satan i Grunden. 2, 140. (om Hykleren). — Hun er en yndig lille Engel; en Engel at tale med (ɔ: meget behagelig). V. S. O. — Kaffe er for Somme en Engledrik (ɔ: en meget behagelig Drik). V. S. O.

Der sidder en Engel i Agerrénen, den vil man saa gjærne til; der sidder en Djævel i Gærdeskjellet, den holder man sig fra, vil nødig til. A. S. Vedel. — Englene ere i Himmelen, men skrøbelige Mennesker paa Jorden. 1, 251.

Du er god for mine Øjne som en Guds Engel. 1 Sam. 29, 9. — Herrens Engel lejrer sig trindt omkring dem, som frygte ham, og frier dem. Ps. 34, 8. — Gud fødte sit Folk med Englemad. Visd. 16, 20.

Engel, se 204. 1388. 2848. 4086. 4191. 5506. 9650. 10, 990.

---

enhver, se hver.

1746. Sotte (Saate ɔ: enige) mue ell. maa (ɔ: kan) sammerlige bo. P. L. 831.

Sammerlige (ɔ: sammen) mue ell. maa Saate sidde. P. L. 952. (ɔ: de, som forliges vel og ere gode Venner, kunne let bo sammen; eller: Ligemænd forenes bedst). jvf. 3779. 5599. 11, 352.

1747. Ulv gjør Svín (ɔ: Vildsvin) saate. P. L. 931.
„Ulven forliger Svinenes Uenighed“ eller gjør dem enige. (ɔ: fælles Fare bringer indbyrdes Strid til at høre op). 1, 367.

1748. Naar Katten og Musen gjøre begge ét, har Bonden tabt. 1, 368. jvf. 10, 875.

1749. Enighed er bedste Fæstning. 2, 223. (opr. fransk).

1750. Enighed giver Styrke.
Samdrægtigt gjør mægtigt. 1, 367. — Éndrægtige ere mægtige. 1, 367.

1751. Tanden bider ofte Tungen, og dog blive de enige. 1, 368.

1752. Kan man gjøre én Villie af to, saa er man éns (ɔ: enig). 1, 368.

1753. Man skal stemme Strængene, at de lyde til sammen. 1, 368.

1754. Naar to Uvenner blæse i ét Horn, gaar det over den Tredie ud. 1, 368.
Naar To holde sammen, bliver den Tredie Nar. 1, 368.

1755. Stærre og Gjække lyndes (ɔ: enes, komme overéns, forliges) vel altid. 1, 58 og 267.

1756. Lige Fugle lyndes altid. Moth.

1757. „Næbbet Kvæg forliges bedst,“ sagde Kong Kristian den Anden. Hvitfeld 1, 267. (ɔ: Lige søger Lige).
Skjøgen og Skalken forliges vel. 2, 250.

1758. Hvor der er Enighed, [dér] er Gud. 2, 223.

1759. Enighed formerer, Uenighed fortærer. 1, 367. jvf. 2366.
Fred nærer, Ufred tærer. — Endragt (= Endrægtighed) nærer, Tvedragt tærer. — Sagtfærdighed og Samdrægtighed gjør Lidet til Stort, men Hastighed og Uenighed gjør Stort til Lidet og stundum til slet Intet. 1, 367.

1760. Enighed fast knytter Baand, holder sammen Folk og Land. 1, 368.
Vi have samdrægtig (ɔ: Alle som én) besluttet at gjøre dette. — Komme til Ening om Noget. (ɔ: komme overéns om Noget). V. S. O.
Man skal overtale til Enighed og ej tvinge. 2, 223.

Tre Ting synes jeg godt om: Brødres Samdrægtighed og Naboers Venskab og Mand og Kvinde, som forliges vel med hinanden. Sir. 25. 1.

Enighed (Samdrægtighed), se 5287.

1761. Man finder det i Enkens Bo, som ikke [findes] i Pigens Sko. 1, 211. (hos Enker findes gjærne Bohave og Penge, men hos unge Piger især Stads).

1762. En rig Enkes Taarer tørres snart. (nemlig naar der kommer en Bejler).

1763. Den, der tager en Enke med tre Børn, tager fire Tyve. (jysk).

1764. Hvo som tager Enke, han faar Bord og Bænke, og Meget at paatænke. 2, 140.

1765. Den Mand maa ikke have ømme Øren, der vil tage en Enke til Hustru. (jysk).

1766. Den, som faar en Enke i Sengen, faar den døde Mand med i Huset. (jysk).

1767. En ung Enke er som et Stykke vaadt Brænde: det brænder i den ene Ende, mens Vandet løber af den anden.

Unge Enker ere som grønt Træ: de dryppe i den ene Ende, men brænder i den anden (ɔ: „medens de græde over Tabet af den døde Mand, ønske de, at der skal komme en Bejler“). Balling.

1768. Enkestand er Ynkestand. 1, 211.

1769. En Enkemand kan vel faa en Hustru til sig, men ej Moder til sine Børn (ogsaa om en Enke). Syvs Tillæg.

1770. Børn ere Enkers Værn.

1771. Enkemands-Nød og Albue-Stød ere snart forvundne. R. 20. jvf. 4114.

Albue-Stød er Enkemands-Sorg (ɔ: smerter strax, men gaar snart over). F. F.

En Enke er som en énlig Fugl paa Kviste. 1, 211. — Hun har tit været Enke, men ingen Tid gift. (siges om en Skjøge). — Enkens Skjærv. (jvf. Mr. 12, 42—44).

En Græs-Enke kaldes den, hvis Mand er hængt. 2, 140. — Enker og den Faderløse maa I ikke fortrykke (ell. plage). 2 Mos. 22, 22. — Forbandet være den, som bøjer Retten for den Fremmede og Faderløse og Enken. 5 Mos. 27, 19. — Faderløses Fader og Enkers Dommer (ogsaa: „Beskytter“) er Gud i sin hellige Bolig. Ps. 68, 6. — Herren opholder (ogsaa: „oprejser“) Faderløse og Enker. Ps. 146, 9. — Fører Enkens Sag! Es. 1, 17. — Ær Enker, som ere rette Enker! 1 Tim. 5, 3.

Enke, se 1107.

1772. Enten man piber eller man synger, maa man holde for. Gr. 536.

1773. Med somme Folk er Alting enten i Flæng eller i Spræng. Gr. 532. (ɔ: „de gjøre enten for meget eller for lidet af en Ting“. V. S. O.).

I Flæng og i Spræng. Sv. Gr.

1774. Enten til Rebet eller til Greben! 1, 464 og 2, 180.

Syv: „man skal enten leve vel — tage sig noget Godt og Nyttigt for — eller dø ilde — af Sult eller som en Tyv“).

Hvor han kommer hen, bliver det enten snart godt eller snart ondt. Moth. (om den Ulykkelige).

Enten bare Bornholmere eller slet ingen. — Enten for høj eller for lav. Moth. (om den, der ikke véd at skikke sig i Verden, ej kan holde Middelvejen). — Enten Æg eller Unger 1, 69. (siges om eller af den Dristige). — Det er enten en Maar eller [en] Trane. 1, 292. — Det er enten en Ugle eller en Agerhøne. Sv. Gr. 3, 210. — Enten varm eller kold! (jvf Aab. 3, 15).

1775. Énsomhed har Farlighed. 1, 80.

1776. Énsomt er ledsomt. 1, 367.

Egensindig, énsom. 1, 319.

Énsom er jeg, dog ej ene. — Jeg er aldrig mindre énsom, end naar jeg er aléne.

Jeg vaager, og er bleven som en énlig Spurv paa Taget. Ps. 102, 8.

1777. Erfaren Mand er god at gjæste. (Gr. 2111: „prøvet Mand...“).

Forsøgt Mand er god at gjæste. 1, 120 og 480. — Forfaren Mand er god at gjæste. — Erfaren Mand er god i Gjæste (ɔ: god at have til Gjæst eller i Besøg).

1778. Erfaring er den bedste Læremester. Gr. 1739. jvf. 5997. 12, 146.

Forfarenhed gjør en kyndig Mester. Moth. — Erfaren gjør Mesteren. — Erfarenhed er alle Tings Læremester. Moth.

1779. Erfaren gjør klog, men sjælden rig. jvf. 8672.

1780. Ulærd Olding har dog Erfaring.

1781. Til Forfarenhed udkræves, at have én Gang slaaet, trættet og elsket. 1, 121.

1782. Hvo ej har Omgængelse, har ej Forfarenhed. 1, 121.

1783. Forfarenhed føder Kunsten af sig. 1, 120.

1784. Forfarenhed er Videnskabs Moder. 1, 120.

Forfarenhed giver Visdom. 1, 120.

1785. Forsøgelse er Narrens Mester, men Fornuften de Vises. 2, 86. (Syv: „Æselet vil da først ej paa Isen, naar det før er faldet“).

1786. „Jeg har saa længe spurgt dertil, nu vil jeg forsøge det,“ sagde Konen, hun stegte Smørret paa Risten. A. S. Vedel.

Forfarenhed maa der til. 1, 120. — Han har før været med at tage Peder af Loftet. 2, 86. — Han kan finde (erfare) paa sig selv, hvor godt det gjør en Anden. 2, 86. — At nappe Røn (ɔ: „erfare, lære af egen Erfaring“). V. S. O. — Han véd endnu ikke, hvad Traven giver (ɔ: „han er uforsøgt, uerfaren“). Moth.

En vel oplært Mand véd Meget, og den, som er meget forfaren, vil fortælle med Forstand. Sir. 34, 9. — Hvo som ikke er forsøgt, forstaar Lidet; men den, som har faret meget om, vil vinde mere Kløgt. Sir. 34, 10.

Erfaring (Forsøg), se 3694. 5139. 10, 221.

Erindring, se Minde.

1787. Evigt Arbejde gjør evig Stodder. Gr. 537.

Evigt Arbejd, evig Stodder. („hvorfor der siges om somt ɔ: noget: det er Markedsgods, som er gjort hastig, slaget fra Haanden; ligeledes Nyrnbergs-Arbejde. De have ellers sagt i de tyske Stæder: gjør det smukt; men ikke stærkt! det skal til Danmark.“ Syv). 2, 160.

Han er en evig god Mand (ɔ: ualmindelig god og kjærlig). V. S. O. — Hver evige En (ɔ: Alle). V. S. O. — Hver evige Dag, Nat o. s. v. — Hans evige Snakken bliver man kjed af. — Hvo i al Evighed skulde have troet det? (ɔ: man havde ingen Grund til at tro det).

Evig, hvad est du lang, paa dig er ingen Ende. 1, 446. — Længe er ikke evig. 1, 446. — Evig Tid er en lang Tid; den faar aldrig Ende. 1, 446.

Før Bjærgene bleve til, og du dannede Jorden og Verden, ja fra Evighed til Evighed er du Gud. Ps. 90, 2. — Du, Herre! bliver evindelig; dine Aar faa ingen Ende. Ps. 102, 13, 28. — Som en Vanddraabe af Havet og et Sandskorn, saa ere tusende Aar mod Evigheden. Sir. 18, 11. — Herrens Miskundhed (Kjærlighed) varer evindelig. 1 Krøn. 16, 34. — Herrens Ord bliver evindelig. 1 Pet. 1, 25.

1788. Du skal stævne efter Evne. P. L. 1138. jvf. 7007.

Sæt Stævne efter Evne! (lev saaledes, at det kan slaa til!) 1, 128 og 295. (Syv: „lav Munden efter Madposen!“). — Stævne efter Evne. F. F. jvf. 7794.

1789. Ræk saa Foden ud, at Skindfællen rækker over! (Skindfælle ɔ: et Dække eller Sengetæppe af laaddent Skind). P. L. 775. (Ræk Foden saa, at Skindfællen maa over gaa. P. L. 491). jvf. 2482.

Ræk ej Foden længer, end Skindfællen rækker. P. L. 1159. (slaa ikke stort paa). — Stræk dig ikke længere, end Skindfælden naaer. 1, 295 og 188. — At strække sig videre end Dækkenet. Moth. — Efter sit Dække Enhver sig maa strække (ɔ: sætte Tæring efter Næring; indskrænke sig efter sine Omstændigheder). — Stræk dine Bén, som Dynen er lang til! — Stræk Fødderne ej længer ud, end Dynen kan række. M. M.

1790. Naar En rækker sig, sér han, hvor lang Dynen er. 1, 298.

1791. Hvem der vil række sig længer, end han er, kan let vride Armen af Led. Gr.

1792. Stræk ikke Fjerene videre, end Reden er! 1, 188. (lev ikke over din Stand!).

1793. Man kan ej lade Pungen videre op, end den er. 1, 298.

1794. Kan man overkomme Alnen (en Alen), hvi da ikke Spanden (et Spand)? 1, 316. jvf. 4930.

1795. Der er Raad (ɔ: Evne) til røde Hoser, om der er Blod i Skinnebén. Moth. (Maaské: „Sidder man i gode Kaar, bliver der vel Raad til Klæder eller Pynt.“ Eller skjæmtvis: „Hoserne kunne vel blive røde, naar de farves med Blod af Skinnebenet“).

At aagre med sit Pund (ɔ: anvende sine Evner til Andres Nytte). Det Modsatte: at nedgrave sit Pund i Jorden. — At strække sig videre, end Reden er stor (ɔ: „at gjøre sig større, end man er“). V. S. O.

Det er daarligt at gjøre over sin Evne. 1, 155. — Han evner (ɔ: kan, formaar ikke) at leve efter sin Stand.

Evne (Raad), se 2872. 10, 726. 10, 751.

1796. Ondt Exempel ustraffet gjør Vej til værre. 1, 98.

1797. Et godt Exempel er bedre end tyve Regler. Syvs Tillæg.

1798. Hvo som ilde anfører, er værre end den, som følger. 1, 98. jvf. 69.

1799. Ét surt Øje og ét skabbet Faar gjør flere (ɔ: „Exemplet smitter“). 1, 410. jvf. 1674.

1800. Herrernes Exempel er Undersaatternes Spejl. 1, 331.

1801. Ét Exempel gjør ingen Regel. 1, 98 og 436.

1802. Man regéres bedre af Exempler, end af Love. 1, 97.

1803. Exempler ere den kraftigste Lærdom og den bedste Lektie for Ungdommen. 1, 97.

Lærdom høres, Exempel sés. M. M. — Lad Ørene mærke Lærdom, og Øjnene mærke Exempel. M. M. — Et godt Exempel er den bedste Lære, Forældre kunne give deres Børn.

1804. Exemplet smitter.

Han har taget denne Digter (Forfatter) til Mønster (ɔ: søgt at efterligne ham).

Exempler udrette Mere end Ord. 1, 97. — Onde Exempler kan man vel (ogsaa: „let“) gjøre efter; med de gode er det ej saa let. 1, 97. — Efter gode Exempler gjør Ret; efter onde gjør ej Ondt! 1, 97. — Exempler forføre mangen Mand. 1, 98. — Spejl dig i Andres Exempler, vil du ikke selv være Andre til Exempel! 2, 72. (Syv: „thi naar Gud straffer én Ugudelig, mener han alle de andre [Ugudelige]. Det, [som] vederfares Én, maa de Andre frygte for“). — Et godt Exempel er [som] en Klokke, der kalder Mange til Kirke. — De slette Exempler binde Bly til vore Fødder og drage os nedad; de gode Exempler give os Vinger og løfte os opad. H. P. Holst.

1805. Det er et ondt Faar, [som] ej gider sin Fæt (ɔ: Skind med Ulden paa) baaret. P. L. 369. („Fæt“ betyder i Vendsyssel saa megen Uld, som et Faar bærer paa én Gang, eller giver ved én Klipning).

Det er en ond Væt (ɔ: Væder), som ej kan bære sin egen Fæt (ɔ: „et ladt Faar, som ej kan bære Ulden“). 1, 232. (om den, som slet ikke gider arbejde). — Et godt Faar kan vel bære sin Fæt. P. J. Hegelund 1579.

1806. Faaret bær (bærer) ikke Ulden for sig selv. 1, 22.

1807. Det er et daarligt Faar, som hverken kan bræge eller faa Lam. (siges om den Enfoldige).

1808. Det er et ringe Faar, der ej kan være sig selv om en Væder.

1809. Naar Hyrden er borte, adspredes Faarene. 1, 19.

1810. Harer og Faar ere ikke éns at gjenne i Gaard. H. Thomesen. (Syv 2, 178: „i Sti“; ogsaa: „til By“).

Hare og Faar er ikke éns kjørt i Gaard. Gr. 1063. — Harer og Faar ere ikke éns at gjenne til Gaard. („siges til den, som vil spise En af med Løfter og Intet give“). Moth.

1811. Mangen (mangt) et Faar gaar tykuldet ud, og kommer klippet hjem.

1812. Naar Tidselen ryger, er Faaremælk god. Molb. S. 296.

1813. Det Faar, som bræger saa meget, malker saa lidet. 1, 187. (om tomt Praleri). jvf. 6604. 7489. 5739. 10, 364.

Det Faar, som bræger mest, malker mindst. Moth. — De golde Faar bræge mest. Molb. 2692.

1814. Naar Faaret vipper over Møghoben, saa kipper det op (ɔ: „Faarene malke Mindre om Efterhøsten, end om Sommeren“). V. S. O.

1815. Faareskræk og Kvindevrede endes gjærne med Væde. Gr. 539.

Kvindeklammer og Faarevrede endes gjærne med Vand. Moth. — Sydostvind og Kvindesind og Faareangst, de gi'r Vand. Sv. Gr. 3, 216. jvf. 1730. 5184.

1816. Faaret har en Guldfod, i hvor det staar eller gaar. 2, 11. (Syv: „Ulden og Alt er tjenligt; Møget er den bedste Gødning“).

1817. Den, der har en laadden Hals, har god Faarelykke. K. 1957.

1818. Naar ej alene Uven, men endog Hunden æder Faarene, bliver Hjorden til Intet. 1, 498. (naar ej blot Fjenden, men Regéringen plager Folket, gaar dette til Grunde).

1819. Faar undkomme ofte for Ulven, men ikke for Slagteren. 1, 66.

Han har en god Faareforstand (ɔ: er taabelig, meget dum). V. S. O. — Klipper man Faarene i Utide, saa blive de syge eller dø deraf. 1, 498. (om Skattepaalæg). — Naar Faarene ville hverken give Mælk eller Uld, fordærves Hyrden og Faarene med ham. 1, 387. (lgl.). — Hvo som har faa Faar, han klipper og malker dem des oftere, og fordærver dem des snarere. 1, 386. (lgl.).

Naar Faaret hopper over Møghoben, saa kipper det op (ɔ: vil ikke lade Mælken ned, naar det skal malkes). 2, 12. (Syv: „thi strax før St. Hansdag, naar man ager Møg, tager det af med Faarenes Mælkning“). — „Gud bedre [det]!“ sagde Væderen, han kunde ikke følge Faarene. 2, 149.

Jesus sendte sine Disciple som Faar midt iblandt Ulve. Matth. 10, 16. (jvf. 7, 15). — Den gode Hyrde sætter sit Liv til for Faarene. Joh. 10, 11. — Jesu Faar høre hans Røst; Han kjender dem, og de følge ham. Joh. 10, 27. (jvf. 1 Pet. 2, 25).

Faar, se 1293. 1624. 1674. 1699. 1702. 2547. 4193. 4804. 5594. 6451. 6497. 6632. 7933. 8830. 9110. 9226. 10, 022. 11, 069.

1820. Faa [ere] som Fader og Ingen som Moder. 1, 115. (Syv føjer til: „Moderens Hjærte er altid ømt; dog ere undertiden mod Naturen Moderhænder Morderhænder“).

1821. Der er ikke saa arg en Fader, han havde jo gjærne en from Søn. 1, 115.

Ond Fader avler ej god Søn; af ond Fader ond Søn. Moth.

1822. Hvor Faderen har samlet, dér høster Sønnen.

1823. Føl blive ikke alle (ogsaa: „altid“) Faderen lige. 1, 31.

1824. Hvo ej vil lyde Fader sin, omsider æde skal blandt Svin. 2, 22. (jvf. Luk. 15, 16).

Han følger sin Fader saa lige efter, som Krabben sin Moder. 2, 22. — Han følger sin Fader efter, som Krebsen sin Moder (ɔ: „han slægter ikke sin Fader paa“). Moth. (om en god Fader og en slet Søn). — Din Fader var ingen god Glarmester. V. S. O. (siges skjæmtevis til den, som staar En i Lyset). — Han er sin Faders Søn. („siges om en voxen Person, som gaar hjemme hos Forældrene, uden at have lært Noget“). Moth. (ogsaa: „han slægter sin Fader ganske paa“). — Han lyver sig ej Fader til. V. S. O. (om den, der er sin Fader meget lig). — Vor Fa'r (ɔ: Husbonden) er ikke hjemme i Dag. — Den hellige Fader (ɔ: Paven i Rom).

Har vi ikke Alle én Fader? har ikke én Gud skabt os? Mal. 2, 10. (jvf. Rom. 8, 15; Ef. 4, 6.). — Han gik til sine Fædre (ɔ: han døde). 1 Makk. 2, 69. — I Fædre! opirrer ikke Eders Børn, for at de ikke skulle tabe Modet. Kol. 3, 21.

Fader, Fadervor, se 497. 526. 1251. 3152. 4507. 4809. 5751. 6433. 6438. 6574 fg. 6727. 7546. 9103. 9586. 10, 307.

1825. Fagre Børn kvæde fagre Viser. H. Thomesen.

1826. Den Feygren er Lidet værd, [som] Ingen fanger (faar) Gavn af. P. L. 304. Chr. Ped. (i Udg. 1515) forklarer urigtig Laales „Feygren“ ved „Stads, Prydelse“. — Syv (1, 146) har: „Fagring (Favrhed)“; svensk: „fägring“.

Lidet er den Fagerhed værd, som Ingen fanger Gavn af. H. Thomesen.

1827. Faverhed er fluende (ɔ: flyvende) Vare og farende. 1, 394. (Syv: „kan næppe ejes, før den er borte“).

1828. Faverhed er et skrøbeligt Boskab. 1, 394.

1829. Faverhed uden Tugt [er som en] Rose uden Lugt. 1, 395.

1830. Favre Ord fryde saa mangt et Hjærte. jvf. 1130.
Favre Ord fryde Hjærtet. Gr. 1130.

1831. Faver Krop, faver Forstand.

1832. Smukt Ansigt faar Lov nok, dog man selv tier stille. 1, 393.

1833. Favert Ansigt har tit slemme Laster. 2, 238.

1834. Favr Værtinde, høj Regning. Syvs Tillæg.

1835. En Dejlig (ogsaa: „Dejlighed“) bær Medgiften i Ansigtet. 1, 393.
En skjøn Jomfru bær Hjemgiften i Ansigtet. 1, 144. — Den, der er født dejlig, er halv gift. Nyerup S. 9.

1836. Skjønhed uden Penge er slet (ogsaa: „duer ikke“) at gaa til Bords med. Iris.

1837. Ungdom og Dejlighed ere ej gode at holde Hus med. Moth.

1838. Dejlighed med Blufærdighed er dobbelt Dejlighed. 1, 393.

1839. God Diæt (ɔ: Leveorden) gjør faver og net. 1, 130.

1840. Under hvidt Lín (egl. Hør ɔ: Linned, Lintøj) skjules tit et skabet Skind. 1, 395. jvf. 8925. 4143.
Tit skjules fagert Sind under vanskabt Skind. — Tit er vanskabt Sind under fagert Skind. Molbech 3053.

1841. Skjønt er Æblet og rødt, men Maddiken findes derinde; smuk er Pigen og hvid, men ond og trodsig i Sinde. 1, 395.

1842. Hvem der altid er skjøn, er ingen Tid kjøn. V. S. O.

1843. Man er sagte (ɔ: sagtens) kjøn nok, naar man kun var god nok. K. 628.

1844. Ild brænder nær ved, Skjønhed langt borte. 1, 393.

1845. Skjøn Kvinde er, som en svag Stad, let at faa, besværlig at holde. 2, 238.

1846. Skjønne Kvinder binde tit Husholdnings-Sorg nede under Knæerne, [for] at de ikke skulle gjøre Rynker i Ansigtet. 1, 394.

1847. Man skal ej tage skjønne Kvinder ved Lys. 1, 394.

1848. Smukke Dage skal man love om Aftenen, og smukke Kvinder om Morgenen. 1, 394. jvf. 1173.

1849. Smukke Folk klæder Alting godt. Gr. 2434.

1850. De Gamle maa vel se til Skjønheds Blomster, men de Unge klyve i Træet og nyde Frugten. 1, 395.

1851. Smukke Karle blive tit Tyve, og smukke Piger Skjøger. Gr. 2435.

De Dejlige blandt Mandfolkene blive tit Tyve, blandt Kvindfolkene Horer. 1, 396.

1852. I Morland ere de Sorte de smukkeste; derfor male de Djævelen (ogsaa: „selv Fanden“) hvid. 1, 395.

1853. De forgiftigste (ɔ: giftigste) Urter have tit de smukkeste Blomster. M. M.

1854. Skjønhed overvinder Hjærtet, og Guld Skjønhed. 1, 393.

1855. En griner, en Anden gaber; Hver er smuk, som Gud den skaber. 2, 107.

1856. „Saa kjønne vare vi, medens vi vare smaa,“ sagde Kammerjunkeren, han saa' de smaa Grise. F. F.

„Hvor vi var kjønne, da vi vare smaa!“ sagde Kællingen, hun saa' sine smaa Grise.

1857. „Er det ikke bedre, saa er det skjønnere,“ sagde den Blinde. 2, 236.

Han er en skjøn Karl til Syne. Moth. (om den, som giver sig ud for at være, hvad han ikke er). — Han forstaar at sige ham smukke Ting (ɔ: Artigheder, tomme Ord). — Han gi'r favre Ord for Penge. Moth. (om den, som tager Penge for gode Løfter, som han dog ikke holder). — Alder bider Smukheden af. Moth. — Han er saa smuk som en Bénrad (ɔ: han er meget mager). Moth. — Du er èn kjøn (net) Karl! V.S.O. (om den, som har baaret sig galt ad). — Dér stod (sad) jeg,

en Kjøn (en Net)! — Det var en kjøn Forklaring den! (en dadlende Bemærkning). — Han har tjent en kjøn Skilling (mange Penge). — Af at drikke kold Kaffe bliver man kjøn. F. F. — Saa fælder hun Lyden (= Lødden ɔ: den smukke Farve) for ham (ɔ: „Skjønheden falmer, blegner af Sorg“). 2, 244.

Det er saa favert at følges ad. 2, 61. — Skjøn Kvinde og skjønt Klædebon skulle være til sammen. 1, 364. — Skjønt er ondt at beholde. 1, 394. — Skjønhed har stor Magt. 1, 393. — Jo mere man sér en Skjøn, jo mere man forundrer sig. 1, 393. — Skjønhed er Øjne-Lyst. 1, 393. („om en dejlig Jomfru“). — Skjønhed Øjneslyst, Visdom Alderstrøst. V. S. O. — Skjønt er skjønt; men det er skjønnere, som behager. 1, 393. — Skjønhed er en Guds Gave, [der] kan misbruges som alt Andet. 1, 393. — Skjønhed har Mod i Følge. („de Dejlige ere stolte“). 1, 393. — Skjønhed giver Anfægtning. 1, 393. — Skjønhed har mange Dommere. 1, 393. — Skjønhed er tit saa god som Penge. 1, 393. — Skjøn er ej slet (ɔ: aldeles) fattig. 1, 393. — Skjøn og from ere sjælden sammen. 1, 394. — [Hun er] smuk, som Folk ere flest; saa smuk, at man ikke kan kalde hende slem (ɔ: styg). 1, 394. — En skjøn Dag har ogsaa en Aften; en skjøn Blomst visner. 1, 394. — Hver Dag borttager noget af Dejligheds Blomster. 1, 394. — Sindets Skjønhed tager til, Ansigtets tager af. 1, 394. — Ofte er Kroppen smuk, men Hovedet en Nar. 1, 395. — Uden [til] blank, inden [til] krank (ɔ: svag, ringe). 1, 395. (om en smuk, men arrig Kvinde; om en smukt indbunden Bog af ringe Indhold). — Det Smukkeste faar snarest Skavank (ɔ: Bræk, Skade). 1, 395. — Skjønheds Spejl og alle Dyders Krone. 2, 237. — Det er smukt, hvor Dyd følges med Skjønhed. 2, 237. — Du er saa fín som vort Svín, saa glat som Smedens Kat og saa kjøn som Skrædderens Høne. K. 634. — Hun er smuk som skjøn Anna, skjønne Magellone, Sigrid den Væne. 2, 237. — En smuk Sjæl vil have et smukt Legeme. 2, 238. (Syv: „dog skér det ofte: en faver Stjerne (ɔ: Stjern eller Stjørn = Pande), en daarlig Hjærne“).

Gud har gjort Alting smukt i sin Tid. Præd. 3, 11. — Vend dit Øje fra en dejlig Kvinde, og betragt ikke fremmed Skjønhed! thi ved Kvinders Skjønhed ere Mange bragte til at fare vild. Sir. 9, 8. 9. — Ros ikke en Mand for hans Skjønheds Skyld, og afsky ikke Nogen for hans Udséendes Skyld! Sir. 11, 2. — Lovprisning er ikke smuk i en Synders Mund; thi den er ikke sendt fra Herren. Sir. 15, 9.

fager, favr (dejlig, skjøn, smuk), se 131. 1060. 1130. 1271. 1447. 1469. 1897. 2035. 4072. 4090 fg. 4843. 4855. 4953. 5383 fg. 6312. 6691. 7233 fg. 11, 947.

1858. Den fanger (faar) ofte Fald, der Anden agter Fald. P. L. 181 og 967. jvf. 1896. 8001.

Den, der graver en Grav til Andre, falder [tit] selv i den. (jvf. Ps. 7, 16; Ordsp. 26, 27; Præd. 10, 8). — Man falder tit i Graven, som man grov til en Anden. 1, 382. (jvf. Sir. 27, 27). — Mange falde selv i den Grav, som de have gravet for Andre. V. S. O.

1859. Ee (ɔ: altid) er gammelt Træ Fald i Vaane (ell. Vone ɔ: i Vente). P. L. 127. (den Gamle maa hver Dag vente sin Død; han gaar paa Gravens Bred).

Gammelt Træ har Fald i Vente. Gr. 869. jvf. 1507.

1860. Modne Æbler ere Fald i Vone ell. Vaane (ɔ: Vente). P. L. 785.

Naar Æblet er mod (ɔ: modent), saa falder det snart. 1, 92 og 416. — Modne Æbler har Fald i Vente. Gr. 1848. — Naar Frugten er moden, falder den gjærne af. jvf. 7875. 10, 761.

1861. Naar Frugten er mood (= moden), falder den tit i Skarnet. 1, 215. (om unge Pigers Fald).

1862. Stundum falder og stundum fløder ell. floder. P. L. 1163. (ɔ: snart er der Ebbe, snart Flod; det gaar op og ned; Lykken er foranderlig). jvf. 5798 fg. 7747.

1863. Naar To brydes, da falder den, som Mindre formaar. P. L. 1015.

1864. Hvo som ilde falder, han staar værkende op (ɔ: føler Smerte i Lemmerne). P. L. 882.

Hvo ilde falder, han stander værkende op. 1, 98. — Hvo hart (ɔ: haardt) falder, staar øm op. 1, 98.

1865. Der er Fald fra høje Steder. 1, 93.

1866. Hvo som stiger højere, end ham bør, falder dybere, end han tror. 2, 70. (om den Ærgjerrige).

1867. Ingen falder sidt (dybt), uden han stiger højt op (paa Ærens Trin). 1, 189.

1868. Naar En flyver højere, end han maa (ɔ: kan), falder han i Skarnet. 1, 189. (om den Hovmodige).

Hvo der vil flyve, før han bliver fjedret, han falder i Skarnet. Pouch.

1869. Hvo højt vil klyve, falder ofte ned. Moth. jvf. 4228. 4997.

Hvo højt klyver, falder dybt. 1, 93. — Højt at klyve har dybt at falde. — Mangen hæves højt op til sit eget Fald. 1, 93. — Mangen løftes af Lykken højt, for at falde dybt.

1870. Højt paa Pald ell. Pal (ɔ: Bænk, Trappe), nær ved Fald. 1, 93. (stor Lykke, stor Fare). (P. J. Colding 1626: „Pall ell. Pald betyder Tværtræ i Skorstene paa Landet til at tørre Brænde paa“).

1871. Der er Fald for hver Mands Dør. Moth.

1872. Naar én Fod snubler, er den anden nær ved Fald. 1, 101.

1873. Den er ikke tabt bag af Vognen, der falder ned mellem Hestene. K. 204.

1874. Hvo der ligger paa Jorden, falder ej af (fra) Loftet. 1, 505. (om den Ydmyge).

Det er bedst at blive ved Jorden, for saa falder man ikke ned. — Den, der bliver ved Jorden, falder ikke ned. F. F. (ogsaa: „har ikke langt at falde“. Syv 1, 505: „falder ej dybt“). — Hvem der kryber paa Jorden, behøver ikke at falde dybt. Iris.

1875. Sæt dig paa den nederste Hylde, saa falder du ikke ned. Gr. 540. jvf. 4437.

1876. Fodskamler have ej højt at falde. 1, 505.

1877. Æblet sidder aldrig saa højt, det maa jo dog falde. F. F.

Æblet det hænger saa højt i Træ, saa nederlig monne det falde. 2, 70.

1878. Det forstaar sig, at den, som falder, han slaar sig. F. F.

1879. Der er Fald mellem Haand og Mund. A. S. Vedel og 1, 98. (ɔ: man skal ikke haabe Noget saa sikkert eller tro det være saa nær, at der jo kan komme Noget i Vejen, som hindrer En i at naa det).

Der falder Meget imellem Haanden og Munden. (ɔ: Tingene kan hastig forandre sig, og Udfaldet af en Sag blive anderledes, end man havde ventet). Moth. — Haver du Lykken; da kommer dig vel Noget af et andet Land; haver du ikke, saa falder det dig og mellem Haand og Mund. 1, 288.

1880. Mellem to Stole falder Sædet paa Jorden. Gr. 1808. (jvf. P. L. 492).

Han faldt igjennem (ved et Valg) som imellem to Stole (ɔ: to Valgkandidater). — Hvo som vil sidde paa to Stole, falder tit mellem dem begge. Syvs Tillæg. (om den, som begjærer for Meget).

1881. Hvordan Katten falder, staar den dog paa Benene. Gr. 541.

I hvor højt Katten falder, saa kommer den alt (ɔ: altid) paa Fødderne. 1, 465. (om Forsigtighed). — Katten falder altid paa Fødderne. 2, 276.

1882. Brolæggeren faldt ned og slog Blytækkeren ihjèl. Gr. 545.

1883. „Det er galt at komme uden for sit Fag," sagde Manden, han faldt ud af Vinduet.

1884. Han faldt over et Svín og glemte al sin Latin. 2, 297.

Mangen En er faldet over et Svín og har glemt sin Latin. Gr. 546. (om Tilbagegang i Aandsdannelse og Udvikling).

1885. Hesten falder paa fire Bén, hvorfor ikke et Menneske paa to? 1, 485.

Der falder en Hest paa fire Bén, hvi ej Mand paa to? P. L. 187. (om Vildfarelser og Synder). — Den bedste Hest kan snuble paa fire Bén, sagtens da Folk paa to. Gr. 1099. — Hesten snubler paa fire Bén, saa snart som en Mand paa én Tunge. 1, 431.

1886. Hvis der falder en Møller, staar og syv op. A. S. Vedel.

1887. Hvor Ingen falder, staar heller Ingen op.

Hvor ingen Dannemand falder, dér staar ingen op igjen. Syvs Tillæg. — Hvor intet godt Korn falder, voxer intet op igjen. Syvs Tillæg.

1888. Falder man ikke ned ad Trappen, man falder ikke op ad den. Gr. 547.

Naar du falder opad, saa faar du tre Mark for [hver] Alen. — Fald ikke opad, det koster Penge at komme ned. K. 1778. — Man faar ingen Ting for at falde ned; men naar man falder op, saa faar man tre Mark for Tommen.

1889. „Der faldt Noget ned," sagde Skrædderen, han trillede under Bordet. F. F.

„Der faldt Nogen," sagde Manden, da faldt Konen af Sengen. K. 55. — „Der faldt Noget," sagde Manden, han skød sin Kone om paa Gulvet. 2, 73.

1890. Naar det store Træ i Skoven falder, da knuses mange smaa Buske med.

1891. Naar Træet rystes i Roden, falde de ned, som sidde i Toppen.

1892. Mangen forlader Huset (ɔ: Hjemmet) og falder i Snavset og Gruset. (om forulykkede Børn).

1893. Heller falde, end ilde fare.

1894. Højest Træ har største Fald. 2, 73.

1895. Verdens Vej er slibrig; hvo der staar, sé til, at han ej falder! 1, 270.

Den, som mener (ell. tykkes) at staa, [maa] se til, at han ikke falder. 1 Kor. 10, 12.

At falde i Snarer (ɔ: at komme uforvarende i Fare eller Ulykke). Moth. — Man kan falde over et Halmstraa. Gr. 544. — Han falder ikke over Noget (ɔ: „lader Intet ligge, tager Alt med sig"). Moth. — Gaa ikke og fald over dine egne Bén! Gr. 550. (at falde over sine egne Bén ɔ: falde, uden at støde paa Noget; snuble; falde af Ubehændighed). — Han falder i Staver (ɔ: falder hen i Tanker; ogsaa: bliver højlig forundret). F. F. — Det falder af sig selv (ɔ: det er let at forstaa). Moth. — Hun gaar paa faldende Fod eller Fode (ɔ: er nær ved at gjøre Barsel). — Han har den faldende Syge (ɔ: Epilepsi, Ligfald). — Dette Barn har et stærkt Fald. (lgl.). V. S. O. — Det er Knald og Fald med ham (om den, der strax dø'r af et Skud; ogsaa om den, som er saa svag, at han ved det første Sygdomsanfald maa vente at blive bortkaldt). Moth. — Tiden, Vejen m. m. falder (ɔ: forekommer, synes) ham for lang. — Der faldt Dom i Sagen (ɔ: der blev afsagt eller fældet Dom). — At lade Sagen falde. Moth. — Brødet er faldet fra. (naar Skorpen i Bagningen er skilt fra Krummen). — Falde igjennem en Kurv. (siges om en Bejler, som

faar Afslag af den, han frier til). V. S. O. jvf. 730. — Endnu er Konen ikke falden omkuld (ɔ: kommen i Barselseng). V. S. O. — Falde til Føje (ɔ: give efter, underkaste sig). — Det vil ikke falde i Traad for ham (ɔ: det vil ej lykkes for ham). — Alting falder vel i Traad for ham. Moth. — Intet vil falde ved ham af alt, hvad man søger at indprente ham (ɔ: han kan ikke beholde og tilegne sig det; det glemmes snart). V. S. O. — Vinen begynder nu at falde ved ham (ɔ: „han begynder nu at blive beruset"). V. S. O. — Falde En i Flankerne (ɔ: begynde Klammeri; angribe En). V. S. O. — En Høvding er falden i Israel. (jvf. 2 Sam. 3, 38; 1 Makk. 9, 21).

At falde er ikke saa stor Synd, som ej at ville staa op. 1, 252. — At falde kommer af Naturen, men at staa op, af Gud. 1, 252. — Mangen ophøjes til sit Fald; frygt du Gud og vår dit Kald! 2, 70. — Hvad der skal falde (i Borger- eller Kirkesamfundet), falder først betimeligt, naar det falder af sig selv. Gr. — Naar onde Tanker falde dig ind, saa lad dem [hastig] falde ud igjen.

Lad os falde i Herrens Haand, og ikke i Menneskers Haand. 2 Sam. 24, 14. (Sir. 2, 18). — En Retfærdig kan falde syv Gange og staa op igjen; men de Ugudelige styrte i Ulykken. Ordspr. 24, 16. — Glæd dig ikke, naar din Fjende falder; og lad dit Hjærte ikke fryde sig, naar han snubler! Ordsp. 24, 17. — Falder jeg, vil jeg staa op igjen; og sidder jeg i Mørket, skal Herren være mit Lys. Mik. 7, 8. (jvf. Ps. 37, 24). — Ophøj dig ikke selv, for at du ikke skal falde og føre Vanære over din Sjæl! Sir. 1, 28. (jvf. 29, 24). — Gaa ikke en leflende Kvinde i Møde, for at du ikke skal falde i hendes Snarer. Sir. 9, 3. — Sig ikke: Herren er Skyld i, at jeg er affalden (fra Ham, fra Troen); thi du skal ikke gjøre de Ting, som Han hader. Sir. 15, 11. — Der ere Mange faldne for skarpe Sværd, men ikke saa Mange som de, der ere faldne for Tungen. Sir. 28, 20.

Fald, falde, se 1111, 2206. 2622. 2676. 3675. 3682 fg. 3892. 3914. 3924 fg. 4228 fg. 4238. 4415. 5542. 5801. 6532. 7841. 8088. 8154. 8379. 8467. 8828. 9224. 9449. 9513. 9549. 9570. 9746. 10,346. 10,570. 10,546 fg.

Falk, se Høg.

1896. Svig og Falsk (Falskhed) slaar ofte sin Herre paa Hals. P. L. 396. (det gaar ud over Bedrageren selv).

Falsk (isl. „Fals“) slaar gjærne sin egen Herre paa Hals. 1, 382 og 418. C. Pedersen. jvf. 1858. — Jeg haver fornummet, at Svig og Fals, ihvor langt det omganger, det kommer sin Herre igjen paa Hals med Drøvelse, Sorg og Anger. Rimkrøn.

1897. Der ligger tit Falskhed under favert Haar. 2, 238. H. Thomesen.

1898. Falskhed gaar ikke brystgængs (ɔ: med Brystet vendt lige imod sin Gjenstand), men rævekroget. 1, 419. (ɔ: gaar ikke ligefrem, den lige Vej, men ad Krogveje).

1899. Under sød Tale ligger [tit] Falskhed i Dvale. 1, 213. og 433. (A. S. Vedel: „udi sød Tale“).

Søde Folk ere gjærne falske. jvf. 3764. — Hvem der er sød i sin Tale, har en Ræv i sin Hale. Sv. Gr. — Hvem der har en Engel i sin Tale, har en Djævel i sin Hale. Sv. Gr.

1900. Tit er Gift og Galde under Honningtale. Moth.

Honning i Munden (ell. paa Tungen), Galde i Hjærtet. 1, 418. Moth. — Sukkermund (ogsaa: „sød i Mund“) har Gift i Grund. 1, 213. („i Bund“. F. F.). — Sød i Munden, falsk i Grunden. 1, 211.

1901. Orme (ɔ: Slanger eller Snoge) ere ofte under blomstrende Buske. P. L. 508.

Ofte ligger Orm i Skjul under blomstrende Busk. Moth. (et skjønt Udseende bedrager tit).

1902. Man skal ej have to Tunger i én Hós (egl. = Hoved). P. L. 95.

Man skal ikke have to Tunger i én Mund. Pouch. 1, 431. (ikke sige ét og mene et andet). — At tale med to Tuŋger.

1903. Som Ukrudt tykt i Urtebed, saa Falskhed er i Kjærlighed. 1, 221.

1904. Falsk (Udg. 1515: „folsk“ = fjollet) Mand siger, at han faar ej af Røgelsen uden Røgen. P. L. 1026. jvf. 909.

1905. Falsk Mønt gjælder hverken i Indtægt eller Udgift (ɔ: „falsk Beskyldning kommer knap i Øret; lægges ej paa Hjærte, men foragtes.“ Moth). 1, 30.

1906. Mangen er som Sejerværket, der anderledes viser, anderledes slaar. 1, 248.

Du falske Blak! V. S. O. (Blak var én af de Mænd, som forraadte Kong Knud den Hellige, og bruges derfor om Enhver,

som er falsk, som siger Ét og mener et Andet). — Han sejler under falsk Flag. — I Øjne god, paa Ryggen falsk. 1, 213. — Det er en falsk Mønt. Moth. (om en Bedrager). — Han er saa falsk, som Skum paa Vand. V. S. O.

Han tjente Mere paa Falsk (ɔ: Bedrageri), end paa Troskab. A. S. Vedel. — Se nøje til, der er ikke Falsk i Posen, som kommer dig siden om (ɔ: for) Øjne. P. Plade. — Utro og falsk i Ord er ligesaa i Gjerning. 1, 419. — En falsk Lærer har, som Paafuglen, Engle-Prang (ɔ: Smykke), Djævlesang og Tyvegang. 1, 219. — Ihvor man sig henvender: falske Tunger, utro Hænder. 1, 418. — At gaa under Jorden med Nogen. 2, 256. (Syv: „der rejstes fordum en lang Tørv op, saa at de kunde gaa derunder, som svore om Jord og dens Skaft (?) og Maal. Hermed omgikkes man tit falskelig, hvoraf Ordsproget er kommet“).

Du maa ikke aflægge falsk Vidnesbyrd mod din Næste. 2 Mos. 20, 16. — Den, som dølger Had, har falske Læber; og den, som udspreder onde Rygter, er en Daare. Ordsp. 10, 18. — Falske Vægtskaale ere Herren en Vederstyggelighed; men fuldvægtige Lodder ere ham velbehagelige. Ordsp. 11, 1. — Falske Lodder ere en Vederstyggelighed for Herren, men de, som handle trofast, ere ham en Velbehagelighed. Ordsp. 12, 22. — Et falsk Vidne skal ikke agtes uskyldigt; og den, som taler (egl. udblæser) Løgn, skal ikke undkomme. Ordsp. 19, 5. — Som en Hammer og et Sværd og en hvas Pil er den Mand, som siger falsk Vidnesbyrd imod sin Næste. Ordsp. 25, 18. — En uforstandig Mand har forfængelige og falske Forhaabninger. Sir. 34, 1. — Som Ganen smager, hvad der er Vildbrad, saaledes mærker et forstandigt Hjærte falske Ord. Sir. 36, 19.

falsk, Falskhed, se 1108. 1282. 2121. 2318. 5037 fg. 9827. 11, 375 fg.

1907. Hvo Fanden (egl. „Fonden“ ell. „Fenden“ hos P. L.) har til Skjænker, han faar brudne (brodne) Kar. P. L. 1103.

1908. Hvor Fanden ikke selv tør komme, did sender han sit visse Bud. 1, 62. jvf. 8509. 6644.

Hvor Djævelen (C. Pedersen „Fenden“ ɔ: Fanden) kan ej selver være, dér haver han sine Sendebud. P. L. 245. (Som saadanne Sendebud nævner C. Ped. Ruffere, Ruffersker, Kjættere og Oprørsstiftere). — Hvor Fanden ikke selv kan komme, sender han en [ond og arrig] Kvinde. A. Stub. — Hvor Fan-

den ej tør komme selv, dér skikker han en Kvinde. Moth. (Kvinde er Satans Redskab. Moth).

1909. Fanden skider (ogsaa: „gjør“) aldrig saa hedt om Morgenen, det kan jo svales inden Aften. 1, 91 og 2, 41. (om heftige Vredes-Udbrud).

1910. Fanden og Fluer ere onde at blive af med. 1, 63.

Fanden er god at komme i med, men ond at komme af med. 1, 63.

1911. Det er let at byde Fanden til Gjæst, men ondt at faa ham af Huset.

1912. Det skal være en klog Vært, som vil byde Fanden til (ɔ: i) Herberg. 2, 41.

Byd ej Fanden til dig, uden du har Noget at fly (ɔ: give) ham at bestille. 2, 41.

1913. Fanden (ogsaa: „Djævelen“) er Vært i Verden; derfor have de Fromme ondt Herberge dér. 1, 63 og 479. jvf. 11, 413.

1914. Fanden brækker ikke én Kippe ned, uden han vil bygge to op igjen.

1915. En Hvid maler Fanden sort; en Sort gjør ham hvid.

1916. Fanden er sortere, end han afmales. 2, 119.

1917. Har Fanden ædt Hesten, da maa (ɔ: kan) han æde Bidselet med. 1, 27.

Har Fanden taget Geden, saa lad ham tage Bukken med! F. F. — Har Fanden taget Dupskoen, saa lad ham tage Stokken med! — Har Fanden taget Hesten, saa maa han have Tømmen med. Moth. („siges om den, som naar han har tabt Meget, vil tabe Resten med“; om den, som i Ulykken giver sig ganske tabt).

1918. Han skal have Fingre af Jærn, [som] Fanden skal flaa. P. L. 789. jvf. 3444.

Han skal have en lang Kniv, som Fanden skal flaa. 1, 63. — Fanden er ikke at flaa som andet Fæ; man skal derfor have Fingre af Jærn til ham. 2, 42. — Den, som vil Fanden flaa, maa have Jærnehænder; hvo Hunden bide vil, maa bruge skarpe Tænder. M. Worm.

1919. Han skal skrige højt, som vil forskrække (ogsaa: „skræmme“) Fanden. 2, 41.

1920. Han maa (ogsaa: „skal“) se ilde ud, som vil skræmme (ogsaa: „kyse“)¡ Fanden. Pouch.
Han maa se ilde ud, der skal forfærde Fanden. 1, 63.

1921. Den skal have en lang Ské, der vil søbe af Fad med Fanden. (jysk).

1922. Hvo der skiber Fanden, maa endelig føre ham frem. 1, 63.
Hvo Fanden skiber, maa føre ham over. 1, 409. (man maa holde Pinen ud). — Hvo som skiber Fanden, skal fly ham Noget at bestille (ɔ: „onde Mennesker maa altid holdes i Virksomhed“). Moth.

1923. Det er ikke godt at skride paa Fandens Ís. 2, 41.

1924. Naar Fanden prædiker Passen (Passionen ɔ: Jesu Lidelse og Død), er han ilde troendes. 1, 62.
Ingen tro Fanden! 1, 62. — Tro ikke Fanden, naar han end drikker Lúd. M. M.

1925. Naar Hver tager Sit, har Fanden Intet. 2, 61.
Naar Enhver faar Sit, faar Fanden Intet. Moth.

1926. Naar man taler om Fanden, er han ikke langt borte. 1, 62. jvf. 9258.
Naar man taler om Fanden, er han (altid ell. gjærne) nærmest. Gr. 2447.

1927. Naar man maler Fanden paa Væggen, kommer han let i Virkeligheden.
Man har ej behov at male Fanden paa Væggen; han kommer vel selv i Huset. 1, 62. — Mal ikke Fanden paa Væggen!

1928. Kald ikke paa Fanden, han kommer vel ubeden (ubuden)! 1, 62.

1929. Naar Gud giver Melet, saa har Fanden taget ved Sækken. (Syv 1, 114: „saa har Fanden Sækken henne“).
Giver Gud Melet, saa tager Fanden tit Sækken. 2, 41.

1930. Hvad den Gjerrige giver, maa Fanden tigge. 2, 102.

1931. Det er ikke for ingen Ting, naar Fanden lægger sig i Grøften.

1932. Fanden paa din Bag, saa møder han dig ikke i Húlvejen. (jysk).
Hvo som tager Fanden paa Ryggen, møder ham ikke (ɔ: naar man søger at undgaa Fristelsen, falder man ikke i den).

1933. Menneskene krybe [tit] til Gud og løbe til Fanden; han har ikke behov at hente Folk, de komme vel [af sig] selv. 1, 62.

1934. „Hvorfor slog Fanden første Gang sin Moder?“ Fordi hun ikke kunde hitte paa en Undskyldning. F. F.

1935. Fanden har sin Moder (ell. Bedstemoder) ude at sole i Dag. (siges, naar Vejret er meget slemt). ‘

1936. Det hjælper ikke, at man skrifter for Fanden. 2, 149. (det er forgjæves at søge Trøst hos sin Fjende).

1937. Bedre at have Fanden til Fjende, end til Ven. Syvs Tillæg.

1938. Fanden kan ikke skjule Kløerne; man kan dog kjende ham derpaa. 1, 63.

Fanden [maa] stille sig an saa smuk, som han vil, saa røber dog Kløerne ham. 1, 249. — Djævelen har stærke Kløer, vil ej slippe det, han haver. 1, 63.

1939. Hvor noget Godt blomstrer, dér sætter Fanden en Orm i. 1, 119.

1940. Hvor der er Penge, er Fanden løs, og hvor der ingen er, er han to Gange. V. S. O.

1941. Fanden véd Alting, undtagen hvor Pigerne har deres Slibebræt. F. F.

Fanden véd ikke Alt; én Ting véd han saaledes ikke: hvor Kvinder ville hvede (ɔ: hvæsse) deres Knive. 2, 41.

1942. Vorherre skabte Kjøbere og Sælgere, men Fanden Mægleren. F. F.

1943. Nu rider Fanden Konrektoren; nu æder han Bøger. F. F.

1944. Man skal ikke tage paa Folk, som Fanden tog paa Hollænderen: han tog Hovedet med. F. F.

Han tager paa En, som Fanden tog paa Hollænderen (ɔ: meget haardt, voldsomt). Sv. Gr.

1945. Har Fanden dig først ved et Haar, kan han let tage hele Kroppen. F. F.

1946. Giver du [først] Fanden en Finger, saa tager han snart hele Haanden.

Faar Fanden først en Finger ind, saa vil han have den hele Haand. (om den, som er nærig og paatrængende, eller som vil have større Magt).

1947. Hvem der har Fanden til Morbroder, kan komme i Helvede, naar han vil. (sællandsk).

Den kan sagtens komme til Helvede, der har Fanden til Morbroder. K. 106.

1948. Den, [hvem] Fanden faar Magt over, den binder han strax. 1, 63. Pouch.

1949. De Skinhellige er Fanden værst efter. Gr. 2389.

1950. Fanden er baade fattig og rig. (ɔ: der er Fristelser i Fattigdom saa vel som i Rigdom).

1951. Fanden er gammel. Gr. 875.

1952. Fandens Døtre ere giftede bort til [Folk i] alle Stænder. 2, 40. (om den store Udbredelse af alle Slags Laster. „Der er vel en Bog om Fandens fire Døtre, men der er mange flere.“ Syv).

1953. Fanden har dog ogsaa sit Spil alle Vegne!

Fanden driver (ogsaa: „maa have“) sit Spil. — Her har Fanden sit Spil. V. S. O.

1954. Fanden er en Skjælm; han kan let lægge Fængkrudt for.

1955. Hvo der giver og tager igjen, hør' Fanden til. Moth.

1956. Fanden hytter nok Sine. („vel at mærke: til en Tid“). F. F.

Fanden frier nok Sine. Gr. 2329.

1957. For Meget og for Lidt er Fandens Maal. Moth.

1958. „Non semper oleum,“ sagde Fanden, han gjorde ilde i Lampen. 2, 165.

1959. „Simpelt, men net!“ sagde Fanden, han malede sin Hale ærtegrøn. F. F.

„Se, nu er jeg pæn, uden at være prunkende,“ sagde Fanden, han havde ladet sin Hale male spinatgrøn. Fr. S. Birch.

1960. „Med Forlov!“ sagde Fanden, han vendte Ryggen mod en Tornebusk. Fr. S. Birch.

1961. „Jeg kjender nok Krudtet,“ sagde Fanden, han skød til Maals med Tørveaske. Moth.

„Jeg kjender Krudtet,“ sagde Fanden, han sked i Nælderne. (sællandsk). — „Jeg kjender Krudtet,“ sagde Fanden, da han havde brændt sig paa Nælder. V. S. O. („om den, som én Gang har taget Skade, og derfor nødig vil komme igjen“).

1962. „Her er svar hedt,“ sagde Fandens Moder. „Søn! drag Spjældet!“ 2, 119. (om Helvede eller Pinestedet. Syv føjer til: „saa hedt, at de kunde stege Æbler i Vinduerne, hvor de slaas med Brandene“).

1963. „Funtus!“ sagde Fanden, han traf sin Moder paa en Dansebod. F. F.

1964. „Hvad har ikke Fanden at bestille!“ sagde Pigen, hun lavede til Barsel. L. Holberg.

1965. „Ja — men,“ sagde Fanden, han skulde sige Amen. jvf. Sv. Gr. 3, 211.

1966. Fanden er ikke for god at slide paa. (om letsindig, jævnlig Banden).

1967. Djævelen griber geménlig (ɔ: sædvanlig) Bugen an (formedelst Næringssorg og Kjødslyst). 1, 63.

1968. Djævelen faar ikke alt det, man giver ham. 2, 40. (siges med Hensyn til Eder og Forbandelser, der ere „som Sand i Strand, mangfoldig' som Solen *i* Strime“. Syv: „Fanden og en Ridefoged gik en Dag sammen, og kom forbi et Hus, hvor en Moder, som var fortørnet over sit Barns vedvarende Graad, omsider udbrød: „gid saa Fanden tage dig!“ — „Hvorfor tager du ikke Barnet?“ spurgte Fogeden sin Rejsefælle. — „Nej,“ svarede denne; „thi hun mener det ikke.“ De gik nu videre og traf en Bonde, som, da han blev Ridefogden va'r, sagde: „gid Fanden tage den Bondeplager!“ „Se, det er hans ramme Alvor,“ sagde Fanden, og døj bort med Fogeden.“ Det Bedste er, som Apostelen lærer i Rom. 12, 14: „velsigner og forbander ikke!“).

1969. Hver Djævel regérer [kun] i (til) sin Tid, men Vorherre regérer altid.

Hver Trold regérer i sin Tid. (men ogsaa kun' i sin bestemte Tid).

1970. Djævelen lader altid en Stank efter sig; han gjør intet Godt, uden for at gjøre des mere Ondt.

1971. Djævelen lader sig ikke uddrive med Poløxe (ɔ: en langskaftet Stridsøxe) og Baspyd (Jagtspyd). P. Plade.

1972. Det er en dristig Djævel, der lader sig se om høje Middag (ell. ved høj lys Dag). 1, 62.

1973. Den hvide Djævel er argere, end den sorte. 1, 62.

1974. Djævelen er arm; han har hverken Krop eller Sjæl. 1, 63.

Fanden er fattig; han har hverken Legem eller Sjæl. Hr. Iver.

1975. Lad Satan (ell. Fanden) græde! han har store Øjne. Nyerup. K. 536. jvf. 9316.

1976. Naar man jager én Djævel ud, slaar man ti ind igjen. O. Lade.

Fanden har (ell. faar) altid flere Stemmer, end Vorherre. F. F. — Spejderen er oppe, før Fanden faar Sko paa (ɔ: overmaade tidlig). — Fanden har stjaalet ham for tidlig fra Blegdammen. Moth. (om den, som er meget mørkladen). — Han trodser Fanden selv og vil rive det ene Horn af (ɔ: er meget dristig, ja forvoven). 1, 70. — Han slap Fanden og tog ved hans Oldemoder. 1, 109 og 323. (bruges, naar man slipper for én Ulykke og kommer i en anden større; f. Ex. naar Nogen blev fri for en stræng Herremand, men kom snart til at staa under en endnu haardere). — Han farer afsted, som Fanden i et Flynderskind (ɔ: i meget stor Hast). Moth. — Han har saa travlt, som Fanden i Dimmelugen. Moth. — Han tager afsted (ell. paa Vej), som Fanden havde ført ham i Harnisk (ɔ: holder et forfærdeligt Hus). Moth. — En Klo af Fanden. 2, 203. — Fanden kommer ikke altid ind ad den samme Dør. (naar noget Ondt skér paa en uventet Maade). — Fanden har gjort i hans Pung. („siges om En, som har Penge nok, og man véd ikke, hvor han faar dem fra"). 2, 208. — Fanden har slidt et Par Sko, førend han fik dem sanket. (om to onde, uforligelige Ægtefolk). 2, 250. — Fanden har slidt et Par Sko, for at faa dem sammen. V. S. O. — Der er Flere, end Fanden kan drage paa en hal (ɔ: glat) Ís. (siges om en stor Mængde). jysk. — De omgnaver det, ligesom Fanden gjør ved Randbøl Degn. R. — Jeg tror, Fanden rider ham. (om den, der bærer sig ad næsten som et forrykt Menneske). —

— Jeg tror, Fanden plager dig. V. S. O. (siges til den, som vil gjøre en Ulykke eller skade). — Nu er Fanden løs. (siges, naar der skér noget Usædvanligt og Farligt, f. Ex. Oprør). Moth. — Jeg tror, det er skinbarlig Fanden i Laxegaden. (sigter til en bekjendt Historie i Kjøbenhavn). — Kløerne røbe snart Fanden. V. S. O. — Fanden tro det! — Fanden er mægtig, og Livet er kjært. — Lad ham gaa Fanden i Vold! Moth. (ogsaa: „Pokker i Vold“). — Det gik (foer) Fanden i Vold alt sammen (ɔ: det blev mig berøvet paa en lumpen Maade; det forsvandt hastig). — Gaa Fanden i Vold! (ɔ: pak dig bort eller herfra! gaa din Vej!). — Fy for Fanden! — Det er som bare Fanden. — Det er et Fandens Menneske (ɔ: urimeligt). — Det er en Fandens Kvinde, saa arrig hun er. — Man hørte et Fandens Bad. 2, 235. (om Skjælden og Smælden). — Det er Fanden til Karl, saadan et Hoved der sidder paa ham. — Det var som Fanden (ɔ: slemt ell. mærkeligt). — Hvad har ikke Fanden at bestille? — Hvad, Fanden! har du dér at bestille? — Han er en Djævel mod sine Folk, sin Kone o. s. v. (ɔ: overmaade slem). — Disse Ægtefolk djævles Dag ud og Dag ind med hinanden (ɔ: kives). V. S. O. — Satan er en tusendfold Kunstner (ɔ: en Tusendkunstner). 2, 41.

Giver ikke Djævelen Rum! Ef. 4, 27. — Iører [Eder] Guds-fulde Rustning, for at I kunne være mægtige til at staa imod Djævelens snedige Anløb. Ef. 6, 11. — Staar Djævelen imod, saa skal han fly fra Eder! Jak. 4, 7. — Værer ædru, vaager; thi Eders Modstander, Djævelen, gaar omkring som en brølende Løve, og søger, hvem han kan opsluge. 1 Pet. 5, 8. — Satan foer i Judas, som var én af de Tolv. Luk. 22, 3. — Satan begjærer Eder til at sigte Eder som Hvede. Luk. 22, 31. — Fredens Gud skal snart knuse Satan under Eders Fødder. Rom. 16, 20. — Satan selv paatager sig Skikkelse af en Lysets Engel. 2 Kor. 11, 14.

Fanden (Djævel, Satan), se 33. 204. 1068. 1388. 1470. 1633. 1664. 1852. 2251. 2651. 2789. 2990. 3514. 3560. 3562. 4574. 4979 fg. 5086 a. 5416. 5612. 6154 fg. 6198. 6312. 6564 fg. 6644. 7091. 7938. 8175 fg. 8640. 9355. 9388. 9410. 9842. 9937. 10, 248.

1977. Fisken fanger vel Madingen, men Krogen fanger dog Fisken. M. M.

1978. Den Fisk, som vil sluge andre, bliver tit fangen ved Krogen. M. M. (ɔ: den, der vil ødelægge Andre, kommer tit selv i Ulykke).

1979. Hvo Fisk vil fange, skal give Agt [paa], hvad Mading de helst ville have. 1, 142. (om at vinde Indflydelse blandt Folk og skaffe sig et Parti).

Man sætter Mading paa Krogen, ellers fanges ej Fiske. 1, 213.

1980. Man æder ikke Haren, før man har fanget ham. 1, 444. jvf. 8279.

1981. Man fanger Kvinder med Penge, Narre med Rós og Harer med Hunde. 1, 99.

1982. Naar man fanger en Lax, kan man taale at miste en Krog. Molb. 4438.

1983. Man fanger flere Fluer med én Draabe Honning, end med en Tønde Eddike. Molb. 2813. (man opnaar Mere med Mildhed, end med Strænghed).

1984. Naar Ræven kan fanges, ere Hundene gjærne borte. Iris.

1985. Du skal ikke flaa Maaren, før du har fanget den. jvf. 2598. 4264.

Man skal ikke flaa Maaren, før man fanger hende. H. Thomesen.

1986. En Mynde (ɔ: et Slags smaa Jagthunde) kan undertiden bede (ɔ: fange) en Hjort aléne. 1, 356. (ved ringe Midler kan der stundum opnaas Meget). jvf. 1488.

1987. Den er ej ganske sluppen af Fængslet, som slæber et Stykke af Lænken efter sig. Iris.

Du gav ham Strikken til at fange sig med (ɔ: „du har hjulpet ham til hans Ulykke"). Moth. — Han blev fangen i sin egen Snare (ɔ: hans listige Anslag vendtes mod ham selv, bleve til hans egen Fordærvelse). Moth. — At fange Griller (ɔ: hengive sig til Indbildninger eller sære Indfald). — Han har fanget saa vild en Fugl tilforn. 2, 86. (om den, som har megen Livserfaring; som har før været i lige saa stor Fare). — At fange En i hans Tale ell. i (ved) hans egne Ord (ɔ: „anføre hans egne Ytringer mod ham"). V. S. O. (jvf. Matth. 22, 15). — At tage (sætte) En ved Vingebenet (ɔ: fange, fængsle ham, sætte ham fast; fordi man plejede at fæste Rovfugle, som bleve skudte, med udspilede Vinger, uden paa Gaardens Port). — At give Hjorten Fangsten (ɔ: det dræbende Stød). — Kast Krogen ud! den tager vel nogetsteds. 1, 21. (gjør dig

Umage!). — Han gaar ikke i den Ruse (ɔ: lader sig ikke fange eller besnære ved den List). V. S. O.

Tag godt, mens du kan fange! jvf. P. L. 632. Anmærkn. — Faar vi ikke af Skallen, saa faar vi af Soddet (ɔ: Vædsken, det Vaade); thi den Fisk „Skalle“ plejer at lade sig fange ved Regn og Uvejr. 2, 57. — Hvo som er i Garnet, indvikler sig mere. 1, 100.

Bedragere fanges i deres Begjærlighed. Ordsp. 11, 6. — Vé de Kvinder, som sy Puder under alle Axler og gjøre Huer til Hoveder af alle Størrelser, for at fange Sjæle! Ezek. 13, 18. — Fra nu af skal du fange Mennesker (ɔ: vinde Sjæle for Guds Rige). Luk. 5, 10. — Vi tage hver Tanke til Fange under Kristi Lydighed. 2 Kor. 10, 5.

fange, Fangst, se 1193. 1372. 1488. 2690. 2694. 3377. 3513. 4421 fg. 4562. 4936. 5317. 6213. 6408. 6659. 8175 fg. 8387. 8734. 9675 fg. 9978. 10, 265. 10, 484.

1988. Ofte er Vaade nær; vel er den, [som] vel signet er. P. L. 209. (Korsets Tegn tiltroede man en særegen Kraft til at beskjærme den, som var i Fare). jvf. 4976.

Tit er Vaaden nær; salig er den, som er vel signet. 1, 99. — Vel er den, der aldrig kommer i Vaade. P. Syvs Fortale.

1989. Jo mere Fare, jo mere Bøn. 1, 49.

1990. Haand, som Vaade gjør, er Sorg til Rede. Pouch.

1991. Et færdigt Svar hjælper tit af Fare. 1, 99.

1992. I samme Skib, i samme Fare. 1, 101.

1993. Høj Gjerning, høj Fare. 1, 157. (Syv: „højt Værk er svært at gaa paa“).

Stor Lykke, stor Fare. 1, 93. — Den farligste Post er den højeste Ærespost. (svensk).

1994. Fare overvindes ikke uden Fare. 1, 101.

1995. Den største Fare er ofte dér, hvor man mindst venter den.

1996. Kjæk er den, som kjender ingen Fare. Gr. 1407.

1997. Den, Gud vil bevare, er uden al Fare.

1998. Hvor der ikke er Forsigtighed, [dér] er Fare. 1, 101.

1999. Hvem der giver sig i Fare, omkommer i Fare. Gr. 556.

Hvo Faren elsker, omkommer deri. 1, 69 og 100. — Den, som elsker Fare, skal falde i den. Sir. 3, 25.

2000. Vil du undgaa Faren, da leg ikke med Snaren!

2001. Ondt Raad og daarlig Forstand fører i Vaade mangen Mand. 2, 210. („Er den, som giver Raad, daarlig, og den, som tager dem, taalmodig, da vil Raadet mere skade, end gavne“. Syv).

2002. Der skal (ogsaa: „der hører“) Vid til Vaande (ɔ: Fare, Forlegenhed). 1, 293. (naar Verden gaar En imod, gjælder det at bære sig klogt og forstandigt ad). jvf. 4806.

2003. Jomfruer og Glas staa ofte i Fare. 1, 215.

2004. Smukke Koner i Vinduet og unge Duer paa Taget ere gjærne udi Fare for Pileskud. Iris.

2005. Fare gjør Venner af Fjender. 1, 101.

2006. Stor Herlighed følger stor Farlighed. 1, 93.

2007. Det er farligt at staa mellem Hammer og Ambolt. 1, 100.

At kaste sit Pligtanker ud. Moth. („siges, naar der er saa stor Fare paa Færde, at man maa bruge de yderste Midler“). — Han er imellem den, som prygler, og den, som slaar (ɔ: han er i Klemme, i Fare, hvor han vender sig). Moth. — At være, at sætte En imellem Kniv og Væg (ɔ: at være i stor Forlegenhed; at bringe En i en farlig Stilling). V. S. O. — Det er som paa en Naale-Od (ell. Spids) ɔ: det er meget farligt. 2, 73. — Han løber Fare for Straf. (ɔ: er udsat for at blive straffet. A. Ørsted. — Det har ingen Fare (ɔ: det er ikke at befrygte; eller: det er Noget, som ikke skér). V. S. O. — Der er ingen Fare paa Færde. — Han sér Spøgelser ved høj, lys Dag (ɔ: han sér Fare, hvor der ingen er). V. S. O. — At mærke, ane Uraad. V. S. O. (om en truende Fare).

Hvo [som] vil være uden Fare, [han] sky Spil, Kvinder og Trætte. 2, 74.

De, som sejle paa Havet, fortælle om dets Farlighed; og vi forundre os over det, som vi høre med vore Øren. Sir. 43, 28.

Fare (Vaade), se 1448. 2320. 2449. 3820. 5341. 6974. 7044. 7111. 7557. 7576. 7628. 7685. 8284. 9905. 10,075.

2008. Hvo som magelig farer (ogsaa: „tager“) afsted, han kommer bedst frem. P. L. 184; Syv 1, 364. (om at holde ud i Længden; ogsaa anbefales Sagtmodighed).

Den, som farer i Mag, farer bedst. (om den Sindige og Betænksomme). jvf. 2527. 8268.

2009. Fare vel giver gode Grise. (Soen siges at „fare“, naar den føder). F. F.

2010. Du Sømand, som ingen Hyre faar, du farer nok for Kosten ligesom Rotterne. jvf. F. F.

At fare Ens Bud (ɔ: rejse i Ens Ærende). A. S. Vedel. — At fare herfra eller til sine Fædre (ɔ: at dø). — At fare En i Haaret (ɔ: løbe til og gribe ham i Haaret). V. S. O. — At fare En om Halsen (ɔ: løbe til og omfavne ham). V. S. O. — Konen foer ilde (ɔ: fødte i Utide, eller: fødte et Misfoster). V. S. O. — Far i Mag! (ɔ: gaa langsomt og sikkert! ogsaa: vær forsigtig i al din Færd!). — Fare med Sandhed, Løgn o. s. v. (ɔ: give sig af med).

Saa godt i Dag „far vel!“ som i Morgen. 2, 222.

Gud farer (foer) op med Frydeklang, Herren med Basuners Lyd. Ps. 47, 6.

fare, se 4363 fg. 10, 255.

2011. Det er en daarlig Farve, som gaar af i Vasken. Gr. 561.

2012. Hvor Farven ofte forandrer sig, er Grunden urén. (om ustadige, vægelsindede Mennesker).

2013. Det, som skal holde Farve, skal (maa) tit dyppes. 1, 43.

Farven er god, vil den ellers holde. 1, 441.

2014. I Mørke ere alle Farver éns.

2015. Blind Mand ere alle Farver lige. Moth. (om den, som ikke véd at dømme ret om en Ting).

2016. Grønt er kjærligt; Rødt er herligt; Brunt er tarveligt; Sort er sørgeligt. 2, 209. (Rím om Farvers Betydning).

2017. Grønt er skjønt; Blaat er Spot; Gúlt er fúlt. 2, 209. (Syv: „de Vælske (ɔ: Italiénerne) dømme meget efter Farverne“).

Skifte Farve (ɔ: blive rød eller bleg i Ansigtet paa Grund af en ond Samvittighed eller en stærkere Sindsbevægelse). jvf. Dan. 5, 6. 10. — Sætte Farve paa en Sag (ɔ: besmykke den). V. S. O. (f. Ex. sætte Sparsomheds Farve paa sin Gjerrighed). — Han mangler kun Halen; Farven har han. (om en lumsk Person med rødt Haar). F. F. — Hvad Farve er spillet ud? han spiller i Farven; stikke i Farven; bekjende Farven; svige Farven. (Talemaader, som bruges i Kortspil). — Male (ɔ: skildre, beskrive) Noget med stærke, levende, mørke, lyse Farver. — Stilens forskjellige Farve synes at røbe flere Forfattere. V. S. O. — Demanten (Diamanten) er smuk, dog (ɔ: endskjønt) den har ingen Farve. 2, 209.

Tal (ell. døm) ikke som den Blinde om Farverne!

Farve, se 6173. 7168. 8215. 8219. 8340. 8775. 9352, 10, 859.

2018. Den har godt [ved] at faste, der (som) finder Fisk paa sin Disk. P. L. 197. (Det var ikke svært at underkaste sig Romerkirkens Forskrifter i Fastetiden, naar man kunde faa en vel tillavet Ret Fisk).

2019. Godt er dér at faste, som (ɔ: hvor) man maa (ɔ: kan) Ild med Vand bortkaste. P. L. 1195.

2020. Hvo som æder i Utide, han skal faste i Tid eller Tide (ɔ: i den rette Spisetid). P. L. 533.

Hvo som æder i Utide, skal faste i Utide. 1, 102 og 443.

2021. Den Mand rædelig (ɔ: med Frygt og Bæven) faster, som har løs Trøst. P. L. 402. (om den, der holder Faste som en paalagt Bodsøvelse med Frygt og med Tvivl om sine Synders Forladelse).

2022. Mætter (ɔ: mæt) Mave roser Fasten. 1, 102.

2023. Den roser Fasten, som véd intet (ogsaa: „ikke“) af Hunger. 1, 102.

2024. Den har bedst ved at faste, som har ingen Hunger. 2, 130.

2025. Hunger holder ingen Faste. 1, 199.

2026. Fastende Mand er ej god at gjæste. Moth. jvf. 610.

2027. Vælsk (egl. keltisk, romansk ɔ: italiensk og fransk) Andagt og tysk Faste gjælder Intet.

2028. Den har kort Faste, der skal betale Gjæld til Paaske.

2029. Længe at faste er ikke at spare Brød. 1, 102.

2030. Han faster ej længe (eller: „gaar ej for længe fastende"), som faar en god Davre. H. Thomesen.

2031. Vor Frue Dag i Fasten (ɔ: Mariæ Bebudelses Dag, den 25de Marts) bær Tranen Lys til Senge. 2, 4. (ɔ: man gik fra den Dag til Sengs ved Dagslyset eller uden at tænde Lys).

2032. Vor Frue Dag i Fasten skal Viben have tre Æg i sin Rede. 2, 4.

Han holder Ord, som Hunden holder Faste (ɔ: han er meget uordholden). 1, 275. — Han holder Love, som Hunden Faste (ɔ: „han holder ikke Tro og Love"). Moth. — Han er ikke fastende. (siges i Spøg om den, som er beruset). — Han er fastende som en Kromand om Aftenen. — Det er ikke godt at gaa paa fastende Mave. V. S. O. — „Paa fastende Stævne" kaldte Bønderne den tidlige Morgenstund. V. S. O. — Løbe Fastelavn. (siges om Karle og Piger paa Landet, som Fastelavns Mandag klædte sig ud og kjørte eller red omkring fra Gaard til Gaard i Sognet. — Mange løbe Fastelavn dermed (ɔ: de tage tankeløse Dél i Noget). P. Plade. — Man skal ikke drage fastende af By eller fuld hjem.

Jeg græd, og min Sjæl fastede. Ps. 69, 11. (jvf. Matth. 9, 15). — Jeg lod udraabe en Faste, for at vi kunde ydmyge os for vor Gud. Esras B. 8, 21. — Et Menneske, som faster for sine Synder, og gaar atter hen og gjør de samme, hvad Gavn har han af sin Faste? Sir. 34, 27. — Naar I faste, maa I ikke se bedrøvede ud (ell. „se súrt") som Hyklerne. Matth. 6, 16. (jvf. Es. 58, 5. 6.).

Faste, se 4001. 4449. 4852. 6968. 8204. 12, 041.

Fasthed, se Bestandighed.

fattes, se Mangel.

2033. Ee (ɔ: altid) haver fattig Mand Bo paa Bag. P. L. 763.

Fattig Mand har Bo paa Bag. 1, 103. (Syv: „bærer Hus og Gaard, alt Sit med sig, som Bias (en af Grækenlands syv Vise); og som den, der ikke frøs, fordi han havde alle sine Klæder paa).

2034. Fattig Mands Færde (ɔ: Adfærd) ere alle ödkjende (ɔ: let kjendte, lette at kjende). P. L. 759. (Det er vanskeligt at skjule sin Fattigdom).

2035. Fattig Mand skal ej have faver Kone og ej feder (ɔ: féd) Oxe. P. L. 937.

Fattig Mand skal ej have faver Kone eller féd Hest. 1, 105. („fordi de misundes ham“ eller: fordi han kan ikke have dem i Fred for Folk).

2036. Fattig Mands Kæde (ɔ: Munterhed, Lystighed, Kaadhed) har mange (megen) Ulæde (ɔ: slemme Lader eller Unoder). P. L. 758. (han bliver overgiven). jvf. 2734.

Naar fattig Mand faar Kæde, da faar han Ulæde. P. L. 874. (Ulæde er: „hvad der lader ilde“).

2037. Den Fattiges Lyst har megen Uro. 1, 103.

2038. Af Lidet og Lidet sanker fattig Kone [til] sit Barn. P. L. 147. (ɔ: samler omhyggelig og lidt efter lidt, hvad hun behøver til sit Barn. Syv 1, 500: „hun kan ikke paa én Gang, men efterhaanden faa sin Søn forfremmet“). jvf. 4260.

2039. Fattig Kvinde giver Hønseæg, at hun vil have Gaaseæg igjen: P. L. 742. jvf. 969. 2875. 4921.

Fattig Kone giver Hønseæg, for at hun kan faa Gaaseæg igjen. (ɔ: forærer Lidet bort, for at faa Meget igjen). H. Thomesen.

2040. Fattig Mands Ting kommer ej alle paa én Tid til Bys. P. L. 700. (ɔ: han kan ikke faa Alt, hvad han behøver, paa én Gang).

2041. Fattig Mand har ikke uden af Haand og i Mund. P. L. 908.

Fattig Mand haver ikkun af Haand i Mund. 1, 104. (ɔ: fortærer Alt efterhaanden, kan ikke lægge Noget op til sine gamle Dage).

2042. Fattig Mand æder det, han har, og kvæder det, han véd. 1, 104. jvf. 9483.

2043. Højbaaren fattig Mand er lidet i Hæder. P. L. 431. jvf. 3598.

Højbaaren fattig Herre er liden i Ære. 1, 5. — Højbaaren Herre og fattig er lidet i Hæder. Moth.

2044. Det er ondt at være fattig og hovmodig. 1, 104.

2045. Fattig Mand har faa Kyndinger (ɔ: Bekjendte, eller „Faa, som ville kjendes ved ham“). 1, 104.

Fattig Mand har hverken Slægt eller Venner. Moth.

2046. Fattige Frænder faa liden Hæder. 1, 104.

Den Fattige har ingen Frænder.

2047. Fattig Mand har kun én Lykke, og den er tynd. 1, 104. (siges især, naar der indtræffer Uheld).

Fattig Mands Lykke er immer (ɔ: altid) tynd. Gr. 585 og 1677. — Fattig Mands Lykke er ond eller føge (ɔ: føje, ringe). C. Pedersen. — Fattig Mand har kun den slidende Lykke. F. F. — Fattig Mand har kun én Lykke; han kommer enten for tidlig eller for silde. 2, 76.

2048. Fattig Mands Korn voxer altid tyndt. 1, 104. (ɔ: den Fattige bliver altid fattig).

2049. Fattig Mand har koldt Køkken. 1, 104.

Fattig Mand, fattigt Køkken. 1, 104.

2050. Fattig Mand koger [kun] tynd Vælling. 1, 104. („thi hos ham er Alting tyndt.“ Moth).

Fattig Mand koger sin Kaal i Vand. 1, 104. jvf. 5253.

2051. Fattig Mand bygger (Nyerup: „bruger“) smaa Huse. 1, 104. jvf. 9145.

2052. Fattig Mands Vælling kan blive til Grød (ɔ: hans Kaar kan efterhaanden forbedres). Moth.)

Ogsaa omvendt: „Fattig Mands Grød bliver let til Vælling.“ Gr. 586.

2053. Den Fattige er hver Mands Skostrug (ɔ: det, man stryger Skoen med; Skovisk). 1, 292. jvf. 9609.

2054. Blusel er fattig Mands Skade. 1, 47 og 104. (Mangen faar Intet, fordi han undsér sig ved at tale om, hvad han trænger til).

2055. Der sidder ofte rigt Barn i fattig Kones Skjød. 2, 21.

Der sidder tit et rigt Barn paa en fattig Kones Skjød. 2, 234. (Syv: „Gud beskærer til hvem han vil“). (Ogsaa et fattigt Barn kan komme til Rigdom og Ære).

2056. Fattig Mand har frit Pas. Moth. jvf. 9636.

2057. Bedre at leve fattig (meget tarvelig, med stor Sparsommelighed), end at dø fattig. 2, 75. (Bedre at have det smaat hele Livet igjennem, end først at blive fattig mod Enden). jvf. 9396.

2058. Bedre at være fattig med Ære, end rig med Vanære. 1, 95. (Pouch: „med Skam“).

Ærlig Fattigdom er bedre, end ond Rigdom. 1, 102.

2059. Fattig Ære er let (ogsaa: „god“) at bære. Gr. 574.

2060. Store Drikke, liden Lykke og lang Morgensøvn gjøre snart fattig. 2, 75.

2061 a. Den er ikke fattig, som har Raadighed over Sit.

2061 b. Det er ingen fattig Mand, der kan noget Godt. 1, 102 og 504. (Men den er fattigst, som ingen Ting har lært).

2062. Den Fattiges Haand er Guds Sparebøsse. Iris.

2063. Vorherre er Fattigfolks Formynder. F. F. jvf. 1143.

2064. Fattig Mand boer tryggest. 1, 102.

Fattig Vandringsmand er tryg iblandt Røvere. 1, 361. — Fattig Mand kan ingen Skade lide. Moth.

2065. Den er dobbelt fattig, der har været rig. R. 168.

2066. Man kan tage sig fattig og give sig rig. Gr. 570.

2067. Den Fattige og den Rige, de have baade (ɔ: begge) ej lige. 2, 118.

2068. Den Klokke er lille, som ringer ved den Fattiges Begravelse.

2069. Der fordærves megen Klogskab i fattig Mands Bo. 2, 75.

2070. Fattig Mand er ingen Greve; men han er heller ingen Hund. R. 179. jvf. 4219. 9145.

Fattig Karl er ingen Greve; slipper der et Straa ind, han tager det ud med sin Næve. 2, 76. — Fattig Mand er ikke Paltsgreve. Moth. F. Rostgaard.

2071. „Ja, ja og naa, naa!“ det er fattig Mands Trøst.

„Ja, ja, naa, naa, saa, saa!“ er fattig Mands Trusel. 1, 456. (han har ikke Magt til at udføre sin Trusel).

2072. Der er Meget i Vejen, naar Fattigfolk skal til Brylup. F. F. jvf. 9603.

2073. Det er en ærlig Sag at være fattig. Gr. 575.

Fattigdom gjør Ingen Skam; eller: det er ingen Skam at være fattig.

2074. De Fattige ere Kirkens Rigdom. (de skulle hjælpes).

2075. Den Fattige maa hjælpe til at fange Ræven; den Rige pralér med Bælgen. 1, 105. (Syv: „de Fattige maa opholde de Rige“).

2076. De Fattige skulle holde Pagten, de Rige kunne det. V. S. O.

De Fattige skulle holde Fordrag (ɔ: Overénskomst, Kontrakt), de Rige, saa vidt det gavner. 1, 118.

2077. En fattig Mand gjør baade den onde Tid og den gode. 2, 74.

Fattig Mand gjør baade den gode og den dyre Tid. A. S. Vedel.

2078. Ondt er fattig Mand godt. 1, 102.

2079. En stor Hue og liden Formue kan for en fattig Mand lidet due. 2, 120. (om Hoffærdighed).

2080. Den er fattig, som Intet har, og den, [som] sig ej lader nøje. 1, 75.

2081. Fattigdom har stor Frihed. 1, 102.

2082. Fattigdom varer paa den, der sér efter Andres Gods. 2, 75.

2083. Fattigdom er et godt Lukke for en Dør.

2084. Fattigdom føder, men feder ikke. 1, 102.

Han er saa fattig som en Kirkerotte; som en Lusangel. F. F. — Han er saa fattig, at han ikke ejer Skjorten til Kroppen; ikke har Salt til et Æg; ikke en Skilling til Lusesalve; ikke Naal i Væggé. 2, 74. — Han har ikke Mask til en So. V. S. O. — Han staar i al sin Rigdom. 2, 74. — Han har ikke Mér, end han gaar og staar i; ikke saa Meget, som han kan lokke en Hund fra Ovnen med; ikke det, han kan putte i sin Mund. 2, 74. — Han har ej saa Meget, som han kan bide itu. 2, 74. — Han gaar Krebsgang. — Han gaar tilbage som Hønen, [der] skraber. 1, 105. (han bliver fattig). — Han staar som fattig Pér Eriksen (ɔ: meget forlegen, skamfuld). L. Holberg. — Han holder Hus med en fattig Mand. 2, 74. — Fattig Fugl kommer hinkende. Gr. 582. — Fattigdom lærer Kunst og Visdom. 1, 102. — Fattigdom studérer, Rigdom jubilérer. 2, 75. — Det er kun Fattigdom med dem. V. S. O. — Det bliver Fjas med dem til sidst (ɔ: „de blive omsider forarmede“). V. S. O.

Gud bedre de Fattige for Lumper (ɔ: „et Slags Kager“) de bage. 1, 104. — Gud naade den Fattige! Gr. 577. — Sig ikke den Fattige Nej! Gr. 578. — Bryd dit Brød for den Fattige! (jvf. Es. 58, 7). — Stæng ej dine Døre for Fattigfolk. F. F. — Fattig giver gode, men Rig knubbede Ord. 1, 105. — En Viis alene véd at bære Fattigdom vel. 2, 74. — Fattigdom er gammel Mands Plage, og det elendigste er en gammel Tigger. 1, 14. — [Den Haardhjærtede] kan ikke lide, at Fattigfolk bo i By med ham. 2, 275. — Fattigdom og Fromhed ere sjælden sammen. 1, 105. — Fattigdom er ingen Lyde, uden man selv er Aarsag dertil ved Ladhed og Overdaadighed. 2, 76.

Du maa ikke være haardhjærtet og ikke lukke din Haand for din fattige Broder. 5 Mos. 15, 7. — Fattige ville ikke ophøre at være i Landet. 5 Mos. 15, 11. — Jeg reddede den Fattige, som klagede, og den Faderløse, som var uden Hjælper. Jobs B. 29, 12. — Jeg er elendig og fattig; men Herren vil tænke paa mig. Ps. 40, 18. — Herren hører de Fattige, og foragter ikke sine Bundne. Ps. 69, 34. — Jeg véd, at Herren vil udføre de Elendiges Sag, de Fattiges Ret. Ps. 140, 13. — Hvo som forbarmer sig over den Fattige, ærer hans Skaber. Ordsp. 14, 31. — Vend ikke dit Ansigt fra nogen Fattig, og Guds Ansigt skal da ikke vende sig fra dig. Tob. 4, 8. — Frygt ikke, mit Barn, fordi vi ere blevne fattige; du har Meget, naar du frygter Gud, og viger fra al Synd, og gjør det, som er behageligt for Ham. Tob. 4, 30. — Vend dit Øre til den Fattige, og svar ham venlig med Sagtmodighed! Sir. 4, 8. — Udræk din Haand til den Fattige, for at din Velsignelse kan blive fuldkommen. Sir. 7, 33. — Det er ikke ret at vanære den Fattige, som er forstandig. Sir. 10, 26. — Som Vildæsler i Ørken ere Løvers Jagt, saaledes ere de Fattige de Riges Græsgang. Sir. 13, 23. — Hjælp en Fattig for Budets Skyld, og lad ham ikke gaa tomhændet fra dig i sin Trang. Sir. 29, 12. — Salige ere de Fattige i Aanden, thi Himmeriges Rige er deres. Matth. 5, 3. — I have altid Fattige hos Eder, men Mig (ɔ: Jesus) have I ikke altid. Matth. 26, 11. — Jesus, som var rig, blev fattig for Eders Skyld, for at I skulle blive rige ved hans Fattigdom. 2 Kor. 8, 9.

fattig, Fattigdom, se 144. 498. 524. 645 fg. 1300. 1576. 1950. 2090. 2445. 2565 fg. 3757. 3894 fg. 4489. 4702. 4767. 6651. 7191. 7407. 9418. 9483. 9493. 9776. 10, 754. 12, 014.

2085. Af den fede Steg drypper de fede Draaber. P. L. 243 og 781. (om et indbringende Embede eller en fordelagtig Handel, Forretning). jfr. 278. 6259.
Det er et fédt Kald, Bytte m. m.

2086. Féd Steg behøver ej at spækkes. 1, 144. (man behøver ikke at give den, der har Nok i Forvejen).

2087. Der er aldrig saa fedt et Stykke, der er jo en Kjertel hos (ell. ved). Moth. (der er altid Noget i Vejen; der er Fejl ved Alt).
Hvor der er et fedt Stykke, er gjærne en Kjertel hos. 1, 471. — Der er aldrig saa féd en Ki, der er jo en Kjertel i. Syvs Tillæg.

2088. Hvo som ikke søber sig féd, han slikker sig ikke (ogsaa: „ej heller“) féd. H. Thomesen og 2, 195. jvf. 6674.

2089. Fede Høns gjøre faa Æg. 1, 438 og 472.

2090. Fede Heste gjøre Bonden fattig. F. F.

2091. De Lade (Dovne) og Fede have ondt i Hede. 1, 247.
Jyderne føje gjærne til: „de Tynde og de Taer (ɔ: Tørre) har det dog vaer (ɔ: værre).“ F. F.

2092. De skal være fede om Munden, som skal ud at fæste Folk. Gr. 593.

2093. Det Fede vil altid (ogsaa: „gjærne“) oppe være. P. L. 14 og 497. (ɔ: de Rige og Mægtige vil gjærne hæve sig over de Ringe og Uformuende og lade dem føle deres Svaghed). jvf. 3897.
Det Fede vil immer flyde oven paa. Gr. 591. — Det Fede vil oven være; og: „altid oppe flyde“. 1, 498 og 297. — Det Fede vil altid svømme oven paa. V. S. O.

2094. Mangen gjør sin Mortens-Aften saa féd, at han har Intet til den hellige Juleaften. 2, 206. (om den, der lever ødselt og overdaadigt).

2095. Fedt Køkken gjør magert Testamente.
Fedt Køkken, mager Arvelod. 2, 18. — Jo federe Steg paa Bordet, des magrere Testamente.

2096. Jo federe Græsgang, des grovere Oxer.

2097. Jo flere Mand, des federe Land.

2098. Han er som Manden, der æder det Fede og drikker det Søde. (den Overdaadige eller Vellystige). jvf. Neh. 8, 10.

2099. Det kommer ikke Smør ved, hvad Fedt gjør.

2100. For at faa Fedt af visse Folk, maa man holde dem til Ilden. F. F. (siges om Gniere).

Man skal holde ham nær til Ilden, om man vil have noget Fedt af ham. V. S. O.

2101. Det feder ikke Alt, som fylder. Gr. 596.

Han bliver aldrig féd, om man saa satte ham i en Smørtønde. Moth. — Han gjør ikke mange Kaal fede (ɔ: han er fattig). — Han er saa féd som en Hornfisk paa Næbbet (ɔ: han er skindmager). Moth. — Han er saa féd som en Staldstud. F. F. — Det er ret en Bamsing. Moth. — Han er en féd Bakkus (egl. Vinens Gud) ɔ: noget fordrukken. 2, 194. (Syv: „dog en Mager undertiden æder og drikker Mere, end en Fed"). — Jo, han er en féd Karl. (siges om den Karrige eller Uduelige). V. S. O. — Han er saa féd som en mæsket So, som en given Galt. Moth. — Det gaar ikke fedt til i hans Hús. — Det er en féd Brud (ɔ: hun er rig). — Han blev ikke féd af den Sag, Handel m. m. (ɔ: havde ingen Fordel deraf). — Det er lige fedt (ɔ: det er lige meget; har lidet eller intet at betyde). — Jo, det skal hjælpe fedt! (ɔ: lidet). — Der falder fedt Flæsk i hans Gryde (ɔ: han har Fordel deraf; han tager disse Ord til Indtægt). — Fedtet hindrer ham ikke. (siges om den Magre). — Han forstaar at dryppe ham i hans eget Fedt; jvf. 1, 382 og 2, 179 (ɔ: slaa ham med hans egne Ord, gjendrive ham med hans egne Bevisgrunde). — „Kom igjen og slik Fedt af en Hegle!" Moth. (siges til den, som man revser for hans Pral eller Skryderi). — Han slaar Fedt i Karvand. (siges om den, som slaar stort paa og lever over sin Stand). V. S. O. — Smøre En med Hæsselfedt eller gnide En af med Hæssel-Ister. (ɔ: banke ham af). — Hvem véd, hvad Fedt der kan flyde af den Ært? — Han kan sole sig i sit eget Fedt. K. 674. — Du kan let komme (eller: „pas paa, at du ikke kommer") i Fedtefadet (ɔ: i Forlegenhed, Ulykke). — Han har en dobbelt Hage, eller to Hager. (siges om den, der er saa féd, at han bruger Hagesmække). V. S. O.

Megen Æden gjør Ingen féd, og megen Studéring Ingen from. 1, 259. — Man sér Mangen være féd, og da er han opsvullen (ɔ: opsvulmet). 1, 353. (Rigdom gjør stolt).

Gud kroner Aaret med sit Gode; hans Fodspor dryppe med Fedme. Ps. 65, 12.

féd, Fedt, fede, se 1321. 2084. 2475. 3375. 3468. 4447. 4478. 6527. 7527. 8250. 8378. 8424. 8545. 9514. 9945. 10, 283.

2102. Bedre er tøsser (ɔ: to Gange) maalt, end én Gang og galt. Moth.

Bedre er tøsvær maalt, end ét Synne (ɔ: Gang) vild-faret. P. L. 859. — Heller to Gange maalt, end én Gang fejlet. Gr. 2702.

2103. En god Skytte fejler og undertiden ad (ell. tager fejl af) Maalet. 1, 485. (om enkelte Vildfarelser).

2104. Vi se alt (ɔ: altid) anden Mands Lyde, og ej vor egen. P. L. 800.

2105. Andres Fejl har man for til og kan vel se [dem]; vore egne ere bag til og sés kun af Andre. 1, 250.

2106. Fremmede Fejl sér man med de Briller, som gjøre større; sine egne med dem, som gjøre mindre. 1, 251.

Man sér geménlig (ɔ: i Almindelighed) Fejlene [hos Andre], og ikke det Gode. 1, 250. — Man er grandsyn (ɔ: grandsynet, grandseende) til Andres Fejl, men blind til sine egne. 1, 486. — Ude ere vi skarpseende (skarpsynede) som Lossen, hjemme blinde som Muldvarpen. 1, 250. — Vi kan alle se Andres Lyde og ej vor egen. Moth. — Man sér bedre Andres Fejl, end sine egne. Gr. 88. — En kan bedre se Andres Fejl: hans egne staa skrevne paa Ryggen. Sv. Gr.

2107. Hvo [som] ej kan dølge et Menneskes Fejl, véd ej, hvad han selv er. 1, 301.

Egne Fejl ere onde at se. 1, 250. — Kunde hver sin Fejl forstaa, aldrig han paa Andre saa'. 2, 164.

2108. Enhver har sine Fejl. 1, 250 og Gr. 527. jvf. 986.

Enhver af os sin Mangel har, og er ej englerén og klar.

2109. Hvo sin Fejl ikke véd, kan ilde bedre den. 1, 504.

2110. Alting har sin Lyde: ingen Nød foruden Skal, intet Hus foruden Kval, ingen Rose uden Torn, uden Avner intet Korn. 2, 193. jvf. 6402. 10, 544.

2111. Hver Alder sin Lyde: Ungdom Vellyst, Middelalder Ærgjerrighed og Alderdommen Pengegjerrighed. 1, 12.

2112. Ingen er saa stor, at jo Lyde ham følger. Havamaal.

2113. Mange ere mere uden Lyder, end med Dyder. 1, 251.

2114. Ynde (ɔ: Yndest) fortager al Lyde. 1, 251.
God Ynde fortager al ond Lyde. 2, 147.

2115. God Hest kastes ikke bort for én Lydes Skyld, eller et godt Æble, fordi det er ormstukket, eller Kornet for Avnernes, eller Barnet for Urénligheds Skyld. 1, 251.

2116 a. Man kan snart forsé sig paa et Øg at flaa. 2, 164.

2116 b. „Man kan tage fejl," sa'e Skibsdrengen, han kom Rom paa Tépotten.

2117. Hver finder snarest Brøst paa sin Nabos Hus.

2118. Hvad Fyrsterne (Kongerne) fejle, maa Folket undgjælde.

2119. Mennesket fejler, men Skæbnen fejler ikke. 1, 387.
Det er menneskeligt at fejle. Gr. 597.

2120. Den Skurvede skal man lyske (ɔ: rense for Utøj) sagt (= sagte), og den Skabbede vil ej lide Skraben (ɔ: Folk taaler ikke, at man siger dem deres Fejl ligefrem). Moth.

Hvad fejler du? (et Spørgsmaal til den, som er upasselig eller sér bedrøvet, forknyt ud). — At tage fejl af Klinkebaandet. 1, 484. — Hun er kommen i et forkért Køkken. K. 1187. — Den Ting har en Hage; eller: der er en Hage ved. — Der er ikke mere Fejl paa ham (ell. „Lyde hos ham"), end paa en énøjet Hund (ɔ: han mangler det ene Øje). 1, 300. — [Der er] ingen Vín saa klar, som (ell. at den) jo har Bærme. 1, 301. — Lydt Krop, lydt Sind (ɔ: som er tilføjet Lyde, skæmmet). 1, 313. — Det slaar ell. kan aldrig slaa fejl (ɔ: „det er sikkert; det kan umulig være andet"). Moth. — Det slaar tit fejl (ɔ: lykkes ej). Moth. — Han slog mig fejl (ɔ: han holdt ikke sit Løfte til mig). Moth.

Man skal lide (taale) Kuld og Hede, hvi da ikke menneskelige Fejl? 1, 423. — Man kjøber ej en Hest, som har én Lyde; thi den kan faa flere; men man tager tit en Hustru langt borte med to Lyder, naar man kunde faa en hjemme med én Lyde. 2, 66. — Han sætter Lyde paa Alle (ɔ: laster, dadler dem). V. S. O.

Løgn er en slem Lyde paa et Menneske. Sir. 20, 24. — Den Forstandige mærker, naar han fejler. Sir. 21, 8.

fejle, Fejl (Lyde), se 126. 3652 fg. 4083. 5307. 6732. 6849. 9007. 9193. 9661. 9663. 11, 138. 11, 332. 11, 357. 11, 519.

Han er nok ikke ved sine fulde Fem (ɔ: har ikke sin fulde Forstand). — Han kan ikke (ell. næppe) tælle til fem (ɔ: er meget enfòldig). 1, 80 og 504. — Han sér ud, som om han ikke kan tælle til fem (ɔ: han sér meget dum ud). V. S. O. — Han lader fem være lige (ɔ: han er meget ligegyldig, lader Tingene gaa, som de bedst kan; ubekymret, enten det gaar ret eller galt). V. S. O. — Han lader fem være lige, og syv en halv Snés. Han er (ell. staar) imellem fem og syv (ɔ: er uvis, i Tvivl). 1, 457. — Han gaar, løber om imellem elleve og fem (ɔ: tosser omkring, bærer sig fjantet, taabeligt ad). F. F. — Han spillede Klør fem ud til ham (ɔ: gav ham én paa Øret).

fem, se 5549. 7335. 11, 944.

2121. Fín og Falsk er slemme Følgesvende. Gr. 612.

2122. Det skal være en fín Næse, som kan lugte Sporet igjennem Vandet.

2123. Alt for fínt er ogsaa Skarn. 1, 304.

2124. Fínt Glas brister snart. 1. 304.

Det er en fín Konditor (ɔ: en klog, snu Person); der føjes undertiden til: „han gjør i Formen, inden han bager."

fín, se 6402. 9427.

2125. Det er ingen Sag at finde en Krog (Knage eller Knag) at hænge sin Hat paa. Gr. 601.

2126. Naar man løser Sækken op, finder man, hvad inde er. 1, 178. (om at aabenbare Hjærtets Hemmeligheder). jvf. 7486. 2156.

2127. Besinde kan Meget finde. 1, 109 og 123.

2128. Man kan sagtens finde, hvad man falder over. Gr. 606.

2129. Man finder altid den Stén, man kjører paa. Gr. 607.

2130. Naar man ej kan finde i Trang, hvad man har, er det ligesom man ej havde det. 1, 109.

2131. Man finder først Noget, naar man kommer, hvor det er. Gr. 611.

2132. Finde vi det ikke unge, vi finde det vel gamle. 1, 500.

2133. Man skal længe gaa bag en Vildgaas, før man finder en Strudsfjeder. 1, 109.

2134. Hvor To vel yndes, de og vel findes. H. Thomesen og 2, 146. („forelskede Folk finde nok Lejlighed til at træffe hinanden“).

Hvor To vel yndes, de altid findes. V. S. O jvf. 1702. 5597.

2135 a. Han finder bedst. som har lagt det. 2, 79.

Den hitter bedst, som selv har fjælet.

2135 b. Hvem der hitter Noget, før det er tabt, skal dø, før han bliver syg.

2136. Hittet Vognkjæp taber sig selv. 1, 109. (ɔ: „den tabes let igjen.“ V. S. O.).

Hittet Lundstikke vil gjærne tabes. 2, 79.

Det finder sig nok, eller: det skal vel finde sig (ɔ: det kommer nok i Orden eller Lave; det jævner sig). — Du finder ej her det, du leder efter (ɔ: „du faar at gaa andensteds“). Moth. — Havde du ledt efter en Synaal, saa havde du fundet den i den Tid. (om Noget, som man gjør sig Umage for at finde). Moth. — At finde sig af med En (ɔ: afgjøre en Sag i Mindelighed). — Det kan jeg ikke hitte ud af (ɔ: ikke ret forstaa, finde Rede i). — Han kan nok ikke hitte hjem (ɔ: finde Vejen til sit Hjem). — Helle mig hélt eller halvt! 2, 79. (et Udraab af den, der vilde tilegne sig Noget, som fandtes af Flere). — Gud fandt ham dog omsider. Moth. (siges, naar en Forbryder, som længe gik fri, opdages og straffes).

Mangen hitter Noget dér, hvor en Anden havde lagt det (og beholder det). jvf. 2, 278. — Sligt finder man ikke under hver Busk. 2, 227. (det er sjældent).

Dersom du søger Herren, vil han findes af dig. 1 Krøn. 28, 9. (jvf. 2 Krøn. 15, 2). — Hvo mig (nemlig „den evige Visdom“) finder, han finder Livet, og faar Velbehag af Herren. Ordsp. 8, 35. — Den, som søger (leder), han finder. Matth. 7, 8.

finde (hitte), se 505. 606. 968. 1290. 1761. 2596. 3140. 7360. 8736. 8819. 9241. 10, 720. 11, 201. 11, 822.

2137. Det mindes Fingre, som fordum gjordes. P. L. 1033. (ɔ: man lærer Forsigtighed af at være kommen til Skade, f. Ex. ved at brænde sig. Andre: „hvad man har lært og har Haandelav til, det gjør man nemmest“). jvf. 1018. 8145. 8672.

Det mindes Fingre, det fordum gjordes. 1, 156.

2138. Man gjør ej godt Fingernæ (ɔ: Fingerring) af Kærlinger . . . P. L. 673. jvf. 1030. 6358 fg. 8719.

2139. Hvo som vil have sin Finger i ethvert Hul, han maa tit drage den skiden ud igjen. P. Enevoldsen.

Hvo der vil have sin Finger hver Steds, faar ham tit skiden. 2, 202. — Han vil være allesteds og have sin Finger i hvert Hul. 2, 251. — Han vil have sine Fingre i Alting (ɔ: gjærne blande sig i uvedkommende Sager). V. S. O.

2140. Hvilken Finger man skær' [sig] i, saa bløder det. 1, 399.

Hvilken Finger man bider sig i, saa gjør det ondt. 2, 74.

2141. „Skær dig ikke i Fingrene!" sagde Manden, da Kræmmeren vilde skære Tøjet for knapt af. Moth.

2142. Man sér nu tit gjennem Fingre; fordi (ɔ: derfor) gjøres ej synderlig Briller behov. 1, 123. jvf. 2, 61.

Hvo [som] ej kan se igjennem Fingre, kan ej holde Hus. 1, 205. jvf. 5263. 7229. 10, 209. 4048. — Han maa se igjennem Fingre med ham (ɔ: bære over med ham, ikke tage det saa strængt eller nøje). — At se igjennem Fingre med Noget. Moth.

2143. Fem Fingre ere bedre end en Gaffel, og ti [ere] bedre end en Baadshage. F. F.

Fem Fingre ere vissere, end en Knivsod. 1, 489 og 2, 212. (rimeligvis fra den Tid, da man endnu ikke brugte Gafler, da det ellers bedre havde hedt: „end en tregrenet Gaffel". Ordsproget anvendtes, naar man tillod sig at tage af Fadet med Fingrene, i Stedet for med Kniv eller Gaffel).

2144. [Det er] godt at binde om hél Finger. 1, 261.

2145. Der hører stærke Fingre til, for at udrive gammelt Nag.

Der skal gode Fingre til at rykke gammelt Nag op med Rode.

Jeg sér Guds Finger deri (ɔ: hans Styrelse, Gjerning). — Rækker han en Finger, maa hun gjærne række en Haand. („naar der bejles til en Ringere"). 2, 67. — Byder man en Finger frem, saa vil han have den hele Haand. A. S. Vedel. — Naar han først faar en Finger ind, vil han have en hél Haand ind (ɔ: naar En først faar en liden Adgang eller Myndighed, vil han strax tiltage sig en større). V. S. O. — Fing-

rene af Fadet! Gr. 614. — Han nærer sig med Gud og Æren og sine fem Fingre. Moth. — Man maa have et Øje paa hver Finger, om man vil være ubedragen (ɔ: være forsigtig). 1, 465. — Jeg kan støde ham omkuld med min lille Finger. Moth. — Man kan vinde ham om sin Finger. 2, 298. (ɔ: han er meget føjelig). Ogsaa: man kan svøbe eller bøje ham om en Finger. V. S. O. — Tag det ikke, du brænder dine Fingre derpaa. A. S. Vedel. (siges til den, der vil stjæle Noget). Hold dine Fingre hos dig selv! Gr. 619. — Spyt paa dine Fingre og lad ligge (ɔ: „sig tvi til dine Fingre, som tage det, de ikke skulle“). A. S. Vedel. — Gjøre lange Fingre efter Noget (ɔ: attraa, søge at tilegne sig det). — At gjøre lange Fingre (ɔ: at stjæle). V. S. O. — Han har lange Fingre (ɔ: er tilbøjelig til at stjæle, vil gjærne rapse). Molb. S. 311. — At gjøre sine Fingre for brede (ɔ: tage for Meget til sin Dél, gjøre sig ulovlig Fordel). Moth. — At gjøre krumme Fingre (ɔ: være tilbøjelig til at stjæle især Smaating). V. S. O. — Han har haft en Finger med i Saaddet (Soddet) eller Suppen (ɔ: har haft Dél i Sagen). 2, 250. — At kryste (ɔ: trykke) Valle af Fingrene paa En (ɔ: „tage ham meget haardt i Haanden“). Moth. — Se En paa Fingrene (ɔ: holde skarpt Øje med ham). Moth. — Somme Folk maa sés paa Fingrene. Gr. 618. — Have Fingre paa Skaftet (ɔ: have stærke Hænder). V S. O. — At have Sæbe paa Fingrene. (siges om en Pige, som tit taber Noget ud af Hænderne og slaar det i Stykker). — Han lægger ikke Fingrene imellem, naar han slaar (ɔ: han slaar, straffer haardt). Ogsaa: Han plejer ikke at lægge Fingrene imellem (ɔ: at hindre en god Sags Fremme). — Han faar vride sine Fingre, bide sig i sine Fingre derfor. 2, 254. (han bliver straffet). — Sætte Fingeren paa Noget (ɔ: skjule, fortie det. F. Rostgaard; efter J. Smidth ogsaa: forpligte sig med Ed til Noget). — Han slikker sine Fingre efter det (ɔ: er meget lysten, begjærlig derefter). 2, 190. — At gjøre Noget med sin Søsters Finger eller Fingre (ɔ: skjødesløst, slet). A. S. Vedel. — Han kan det paa sine Fingre (ɔ: kan det udenad; forstaar den Ting meget godt, nøje). 2, 129. — Jeg maa have Fingre i ham, eller: jeg skal nok faa Fingre i ham (ɔ: have, faa fat paa ham). — Stik Fingeren i Jorden, og lugt, hvor du er, eller: „hvad Land du er i!“ (ɔ: følg Landets Skik!). M. M. — En Gjæk taler med Fingrene. („om den, som hvismer med Fingrene, naar han taler“). Moth. — Pat ikke paa Fingrene! Gr. 2067. — At gjøre, bruge Fingerhandsker. (siges om den, der bruger Kneb eller List, især i Spil). V. S. O. — At være

Noget (f. Ex. Republikaner m. m.) indtil Fingerspidserne. (ɔ: i meget høj Grad).

Spyt paa dine Fingre og lad ligge! 2, 280. (Syv: „sig „fy“ til de Fingre, som røre, hvad de ikke skulde“).

Jeg sér Himmelen, dine Fingres Gjerning, Maanen og Stjærnerne, som du (ɔ: Gud) beredte. Ps. 8, 4.

Finger, se 805. 977. 978. 1593. 1626. 1918. 1946. 3444. **5813.** 6286. 7451. 7830. 9187.

---

fire, se vige.

2146. Saadan (egl. thelig eller delig) Fisk er i saadant Vand. P. L. 1058. (om slet Omgang).

I saadanne Vande fanges saadanne Fiske. 1, 268. — „Saadanne Fiske i saadanne Vande,“ sagde Fanden, han fandt Munke i Røverkulen.

2147. Man tager ej store Fiske i grundt Vand. P. L. 444 og 1147. (Man maa ikke sky Møje og Besværlighed, naar man vil vente et større Udbytte).

2148. Der fanges ogsaa Fiske i smaa Vande. 1, 356.

Der er bedst Fiskning i dybt Vand. Syvs Tillæg.

2149. Der er Fisk for Fiskeres Dør og Nap i Naaleøje (ɔ: det er knapt for Skrædderen; Fiskeren derimod har sin Føde for Døren). 1, 22.

2150. Der er flere Fiskere, end Fangere. Gr. 628.

2151. I det Vand, man mindst tror, faar man snarest Fisk. 1, 172.

Naar man mindst forhaaber det, er tit Fisken i Rusen. 1, 181. (om uventet Lykke).

2152. Fisken har [det] godt; den drikker, naar den vil. 1, 78.

2153. Hvo Fisken vil æde, han skal Kloen væde. H. Thomesen. (Man faar Intet uden Arbejde). jvf. 4720.

2154. Fisken gaar efter Madingen. Syvs Tillæg.

2155. Garnet drager ogsaa uvillige Fiske op. 1, 488.

Man meder og den Fisk, som nødig vil. Moth.

2156. Naar Garnet kommer paa Landet (ell. paa Land), faar man at se, hvad Fisk der er i. 2, 224. jvf. 2126.

2157. I oprørt Vand (ogsaa: „i rørte Vande“) er godt at fiske. 1, 503. (siges om dem, der benytte en herskende Uorden og Forvirring, religiøse eller politiske Bevægelser, til deres egen Fordel).

Han vil fiske i rørt Vand.

2158. Det er let (Gr. 625: „nemt“) at fiske paa Fadet. 2, 171.

2159. „Der er Forskjel paa Fisk,“ sagde Manden, han kjørte om med Tudser. Sv. Gr.

Det er voveligt at fiske (ell. mede) med Guldkrog. jvf. 1, 27. (det betaler sig ikke; man skal ikke udsætte sig for store Tab). — Han spiller som en Fisk i Vandet (ɔ: er meget bevægelig og virksom). — Han er saa frisk som en Fisk (ɔ: meget livlig, munter). — Vandet vil tages fra Fiskene, saa svømme de ej. 1, 386. (om trykkende Skattebyrder). — Fisken vil svømme. Gr. 624. — Det (ogsaa: „han“) er hverken Kjød eller Fisk.

Det er forgjæves at lære Fisken at svømme. 1, 24. — Den ferskeste Fisk smager bedst. — Fisken levende elsker Vandet, men død Vinen. 1, 78. — Fisken vil spille i det Klare; i Vandet [er den] levende, i Vinen død. 2, 57. — Den Fisk er ansélig, hvor Hovedet (ɔ: hvis Hoved) er vidt fra Rumpen. 1, 414. — I Fald du af al Fisk den bedste vil udkaare, af største æd de smaa, af smaa tag kun de store! 2, 57. — Træk ej efter for store Fiske, at de smaa ej undløbe dig! M. M. — Torsken er god i de Maaneder, som have „r“. F. F. — Én Fisk er skabt til Rist, en anden skabt til Gryde. L. Holberg.

Menneskene skulle regére over Havets Fiske. 1 Mos. 1, 26. — Fiskene i Havet skulle fortælle dig det. Jobs B. 12, 8.

Fisk, fiske (mede), se 9 fg. 1977 fg. 2018. 3063. 3872. 4535. 6408. 8018. 9151. 9593. 9675 fg.

2160. Du skal ej holde din Fjende for Spot. P. L. 467. (ɔ: ej agte ham ringe, selv om han er uansélig).

Er din Uven kun som en Myre, saa regn ham dog blandt Elefanterne! 1, 108.

2161. Hvo der opføder (bedre: „føder“) en Ulv, han styrker sin Fjende. 1, 107.

2162. Enhver bær sin Fjende i sin egen Barm. 1, 107.

Hver er tit sin egen Fjende. 2, 78. — Vor Egensindighed er vor værste Fjende.

2163. Slagen Fjende er ej overvunden. 1, 108.

2164. Sagens Fjende, Personens Ven. Moth. (om den, som elsker sin Ven, men hader hans Fejl).

2165. Bedre er aabenbar Fjende, end Hykle-Ven (utro Ven). 1, 108. (Syv: „Man kan bedre vogte sig for en oprigtig Fjende, end for en falsk Ven"). jvf. 597.

Bedre [at være] blandt aabenbare Fjender, end blandt falske Venner. M. M. — Én aabenbar Fjende er bedre, end ti falske Venner. — De falske eller forstilte Venner ere farligere end de aabenbare Fjender. — Den Fjende er farligst, som giver sig ud for Ven. 1, 108. — Bedre er én aabenbar Fjende, end en Ven med to Ansigter. Iris.

2166. Én Fjende er for meget, og hundrede Venner ere ej nok. 1, 108.

2167. Jo mere (flere) Fjender, jo mere Ære og Lykke. 1, 109.

2168. Hemmelige Uvenner ere de værste. 1, 108.

2169. At fly for en levende Fjende og skjælde den døde, er lasteligt. 1, 108.

2170. Hvo som tror sin Fjende, er selv sin Fjende. 1, 108. (jvf. Sir. 12, 13).

2171. Han har Fjender nok, som har sig selv for kjær. 2, 25.

Han faar Fjender nok, som sig selv har kjær. Moth.

2172. Det er en ussel Lykke, som haver ingen Uven. 1, 174 og 290.

2173. Man har gjærne Ven hos Uven. 1, 108.

2174. Hvo som sparer sin Fjende og fortørner sin Ven, kommer i Skade. 1, 108.

2175. Til sine Fjender skal man ikke smede Vaaben.

Den flygtige Fjende skal lægges en gylden Bro under. A. S. Vedel. — Man skal lægge en Sølvbro for den flygtende Fjende. — Han er en Fjende af Drik, Spil, Overdaadighed m. m. (o: hader, afsky'r). — Han fly'r Fjenden Sværdet i Haanden. Moth. (om den, som giver sin Uven sine Anslag til

Kjende). — [Han er ham saa fjendsk, at] han véd ikke, enten han vil syde (koge) eller stege ham. 2, 78. — De kan ikke fordrage hinandens Aande. V. S. O. (om bitre Fjender, som ej kan taale at se hinanden). — Han var tilfreds, at der var ti Hunde i ham og Hund i Hund. 2, 79 og 112. — Han har Intet Fjenden til Villie uden Lod og Krudt. 2, 152. — Han brød over tvært med ham (ɔ: afbrød al Omgang, skilte sig fra ham, blev hans Uven). — Sætte En ud paa en Anden (ɔ: ophidse ham, gjøre ham fjendsk mod en Anden). V. S. O.

Ens Fjende taler en Ejermand godt paa. 2, 78. — Uven taler os ej meget Godt paa. 1, 29. — Uvenner vindes med Velgjerninger. 1, 109. — En Uven er sén til at hjælpe, en Avindsmand hurtig til at skade. P. E. Müller. — Den er ej Fjende, som ej gjør Skade. 1, 107. — En Fjende kan blive Ven igjen. („den, som skader os i Dag, kan gjøre os til Gode en anden Gang"). Moth. — Vár dig for forligt Fjende! gamle Saar bløde gjærne. 1, 474. — Gammelt Fjendskab kan snart igjen begynde. 1, 108. — En Herre har ingen større Fjende, end sin Tjener, som skilles fra ham med Uvillie. 1, 179.

Tro ej i Evighed din Fjende! thi som Kobber ruster, saaledes er det med hans Ondskab. Sir. 12, 13. — Der gives den, som af Skamfuldhed lover sin Ven Noget, og faar ham til Fjende uden Aarsag. Sir. 20, 23. — Elsker Eders Fjender! Matth. 5, 44. — Dersom din Fjende hungrer, giv ham Mad; dersom han tørster, giv ham Drikke; thi naar du gjør dette, samler du gloende Kul paa hans Hoved. Rom. 12, 20. (Ordsp. 25, 21 og 22).

Fjende (Uven), se 56. 679. 823. 1572. 1640. 1754. 1937. 2208 fg. 2253. 3431. 5061. 5626. 6306. 6341. 6486. 6763. 6794. 7113 fg. 7367. 7736. 8267. 8443. 9003. 10,263. 10,864. 11,274. 11,852. 11,895.

---

fjæle, se dølge.

2176. Jo flere Kokke, jo værre Saad (Suppe). 1, 438. jvf. 6324.

Jo flere Kokke, jo slettere Mad. V. S. O.

2177. Jo flere Tjenere, jo mindre Tjeneste. 1, 438.

2178. Jo flere Hyrder, jo værre Vogt (Vogtning); jo flere Fogeder, jo værre bestilt; jo flere Lovkjønne (Lovkyndige), jo mere Trætte. 1, 303.

2179. Jo flere Hunde, jo værre labe de Saad (ɔ: søbe de Suppe). 1, 18. (ɔ: jo Flere om at gjøre Noget, desto daarligere bliver det tit gjort).

2180. Flere kan træde Bælgen, end spille paa Orgelværket. Gr. 633.

2181. Der dræbes Flere i Kro, end i Krig. Moth. jvf. 1416. 1527. 9458.

2182. [Den gjør Opsigt], der faar flere Øjne end Præsten. Gr. 632.

2183. Jo Flere du har at tale til, jo Flere du har at svare til. M. M.

2184. De fleste Stemmer gjælde mest, om de end vare de værste. 1, 17 og 338.

Den største Dél overvinder [tit] den bedste. 1, 17.

Frygt ikke! thi der er Flere med os, end med dem. 2 Kong. 6, 16.

flere, flest, se 1416. 3988. 4932. 6121. 6585. 6772. 7824. 9458. 10, 299 fg.

2185. Den Flittige har syv Gange i hver Uge „i Dag“, den Dovne syv Gange „i Morgen“.

2186. En flittig Haand og sparende Tand kjøber Andres Hus og Land. 2, 248.

Flittig Haand gjør rig. jvf. Ordsp. 10, 4.

2187. Flid overvinder Alt; gjør Alting let. 1, 109.

2188. Flittig Mand kan Meget forfare. 1, 109.

2189. Flittighed giver Brød, Fornøjelighed (ɔ: Nøjsomhed, Tilfredshed) gi'r det Smag. M. M.

2190. Flid er Velstands (ogsaa: „Fremgangs“, „Lykkens“) Moder.

Flid gjør vid. 1, 258. — Han faar spænde alle fire for (ɔ: anstrænge sig til det Yderste). 2, 79. — Han skal have sin Kunst behov. 2, 79. (ɔ: bruge sine Evner og Færdigheder paa det bedste). — Han gjorde (ell. sagde) det med Flid (ɔ: med Overlæg, Forsæt og velberaad Hu). V. S. O. — Han sendte (bragte) mig en flittig (ɔ: venskabelig, kjærlig) Hilsen).

For megen Flid er ej gavnlig. 1, 364. — For stor Flittighed føder Mistanke. 1, 110. — Lad ej efter, saa kommer du vidt. 2, 79.

De Flittiges Haand skal regére. Ordsp. 12, 24. — De Flittiges Sjæl næres rigelig. Ordsp. 13, 4. — Den Flittiges Tanker bringe visselig Fordel, men den, som overiler sig, skal mangle. Ordsp. 21, 5. — Vær vindskibelig i alle dine Gjerninger! Sir. 31, 26.

Flid, flittig, se 5322.

2191. Edderkoppen fanger Fluer og lader Bremsen fare. 1, 297. (man skal ikke indlade sig med sin Overmand). jvf. 7300.

2192. Mangen [En] kan ikke lide Fluer i Stuen, og har [dog] Hovedet fuldt af dem. 1, 60. (om den, som ikke er rigtig klog, eller som har gale, urimelige Indfald).

2193. Fluen er ikke Hofmand, fordi den æder af Kongens Fad.

Fluen er ej Hofmand, for hun æder af Fyrstens Fad, eller Musen Munk og Nonne, for hun æder Klosterbrød. 1, 191.

2194. Fluen har ogsaa Galde. 1, 424.

2195. Naar Fluen kommer Lyset for nær, da svider den Vingerne. (man skal ikke udsætte sig for Fare).

2196. Hvor Honning er, dér sankes Fluer. 1, 364. (hvor der er Noget at tjene, plejer Folk at indfinde sig).

2197. Fluer ere næsvise. Gr. 636.

[Man skal ikke] gjøre en Elefant af en Flue, eller en Flue til en Elefant. 1, 414 og 495 (ɔ: gjøre Meget af Lidet, tillægge en ubetydelig Sag stor Vigtighed). — At stokke Fluerne og lade Bierne fare. 1, 21. („Sagen hviler, Bisagen paatales". Moth; man forsømmer det Vigtige for det Uvigtige). — Det stikker af som Fluer i Kaal. Moth. (om en ilde anbragt Prydelse). — Du vil nok sætte ham Fluer i Hovedet (ɔ: indbilde ham Noget, som gjør ham forstyrret, urolig eller indbildsk). V. S. O. — Han har (faar) Fluer i Hovedet (ɔ: Nykker, Griller, sære Indfald). V. S. O. — Han gaar og fanger Fluer. V. S. O. (ɔ: han tager sig intet Nyttigt for, men gaar med Hovedet fuldt af urimelige Planer og Indfald). — Han kan ærgre sig over en Flue paa Væggen. V. S. O. (om den Vrantne, hvem Ingen kan gjøre til Pas). — Han kan ej taale, at en Flue gaar paa Væggen. Syvs Tillæg. — En Flue paa Væggen kan arge ham. Moth. (om den, som ypper Trætte for Intet eller en ringe Ting).

Døde Fluer fordærve Apotekerens Salve ved deres Stank, og en lille Daarlighed Manden, berømt for Visdom og Ære. Præd. 10, 1.

Flue, se 1676. 1910. 1983. 2266. 4022. 4184. 5691. 6214. 7150.

2198. De fly ej Alle, som vende Ryg. 1, 111.

2199. Det er bedre at fly mandelig, end at staa skammelig. V. S. O.

2200. Bedre er at fly, end ilde at fægte. P. L. 441 og 1080.

Heller fly, end ilde fægte. Gr. 639. — En Mand, som fly'r, kan atter fægte.

2201. Naar man sér sin Overmand, er det ingen Skam at fly. 1, 111.

Det er ej Skam at fly for Overmagten; thi flygtig Mand ej mister sit Mod; han kan sig engang omvende. 2, 80.

2202. Den, som fly'r, tager Sag paa Bag. 1, 111.

2203. Hvo der fly'r, gjør sig selv sagfældig (sagfældet, skyldig). 1, 111. (ɔ: den, der rømmer af Landet, betragtes som skyldig i det, han sigtes for).

Flygtig Mand, skyldig Mand. 1, 111.

2204. Bedre er, ærlig at dø, end skammelig fly. 1, 110.

Sidst i Slaget, først i Flugten. 2, 154. — Hellere falde med Ære, end fly med Skam.

2205. Hvo som slipper og løber, har baade Skam og Skade. Moth.

Hvo som fly'r og taber, haver Skam og Skade. 1, 110. — Fly'r du, saa ligger du. 1, 110. — Enten lev vel eller fly ilde! lev med Ære eller fly med Skam! 2, 80.

2206. Den, som fly'r, er næst til at falde. (om den, som mangler Mod).

2207. Se til, at du saaledes fly'r, at du din Bolig ikke sky'r. Moth. („du maa saaledes sky og holde dig fra en Last, at du ikke derover falder i en større").

2208. Fly léende Fjende og killende (kildrende) Ven! 1, 108 og 212. (undgaa Smiger og Hykleri).

2209. For den flygtende Fjende skal man bygge en gylden Bro.

At fly for Regnen og falde i Bækken. 1, 323. (om den, der søger at undgaa én Ulykke, og derved kommer i en større). — Han flyede for Løven og mødte Bjørnen. 1, 100. (jvf. Amos 5, 19). — Han viser dem Hælene; fægter med Hælene (ɔ: tager Flugten; løber sin Vej). 2, 80. — Han smurte Haser; smurte Støvle (ɔ: han flygtede). 2, 80. — Han tog Gyges Ring paa og gjorde sig usynlig (ɔ: „løb sin Kaas“). 2, 81. — Han flyede over Hals og Hoved (ɔ: hastig, pludselig). — Han slap Linklædet og flyede. Moth. (om den, som tvivler om et lykkeligt Udfald af sin Sag, og derfor taber Modet). jfr. Mr. 14, 52. — Lykken, Venner, Tiden, Gjenvordighed m. m. fly'r (ɔ: forlader os). — Han er i Flugten (ɔ: i Knibe, i Forlegenhed). Molbech.

De, som hade Gud, fly for hans Aasyn. Ps. 68, 2. — Hvor skal jeg fly fra dit Ansigt? Dersom jeg farer op til Himmelen, da er du dér; og reder jeg Leje i Dødsriget (Underverdenen), se, da er du dér! Ps. 139, 7. 8. (jvf. 2 Makk. 6, 26). — De Ugudelige fly, skjønt der er Ingen, som forfølger dem. Ordsp. 28, 1. (jvf. 3 Mos. 26, 17. 36; Syv 2, 80). — Ingen kan undfly Guds Haand. Tob. 13, 2. — Tugtens hellige Aand fly'r Svig og viger bort fra uforstandige Tanker. Visd. B. 1, 5. — Fly fra Synd, som fra en Slange! thi kommer du til den, da skal den bide dig. Sir. 21, 2. — Fly Ungdoms-Lyster! 2 Tim. 2, 22.

fly, flygte, se 2169. 2319. 4318 fg. 4978. 5697. 6490. 6838. 7051. 8483. 8741. 8888. 9044. 9926. 10, 567.

2210. „Det flyder,“ sagde Palle, „som fra spæde Kalve.“ Gr. 638.

Det gaar (ell. løber) fra ham, som Skidt fra spæde Kalve.

2211. Det flyder for ham, som af Tappen i en Tønde. F. F.

Han har en flydende Tunge; skriver en flydende Haand. — Hans Stil er rén og flydende; Ordet flyder ham let i Pennen. — Deraf kan ogsaa flyde (ɔ: komme frem) noget Godt. V. S. O. — Flyder det ikke, saa drypper det (ɔ: har man ikke Meget, saa nøjes man med Lidet). 1, 317. — Det er et Land, som flyder med Mælk og Honning (ɔ: er meget frugtbart). jvf. 2 Mos. 3, 8.

Hvo som tror paa Mig (ɔ: Kristus), af hans Liv skal, som Skriften siger, flyde levende Vandstrømme. Joh. 7, 38.

flyde, se 28. 1650. 3900. 8378. 8853. 10, 567. 11, 933.

2212. Den vorder sjælden rig, der tit flytter. P. L. 919. (Syv 1, 112 føjer til: „thi der tabes altid af Flyttegods“).

2213. Ee (ɔ: altid) falder [Noget] af farende Læs (ɔ: af Flyttelæs). P. L. 1040.

Hvor der flyttes, dér spildes. jvf. 9574. — Der tabes af Flyttegods; tabes der ej Andet, da tabes Sengehalmen. Syvs Tillæg.

2214. Ingen flytter saa sit Bo, han mister jo saa Gods som Ko. 1, 112. (ɔ: han mister saa meget Gods, som en Ko er værd).

Ingen flytter saa sit Bo, han mister jo baade Hoser og Sko.

2215. Hvo der kan sidde paa en Stén og føde sig, skal ikke flytte. 1, 112.

2216. Man kan ikke baade flytte og fare vel paa én Gang. 2, 81. (Syv: „Man kan ej flytte eller fare vel det første Aar“).

2217. Det Træ, som ofte flyttes, rodfæstes ej. 1, 44.

2218. Tre Flyttedage ere saa gode som én Ildebrand. F. F.

Nissen flytter med. Gr. 643. — Enten fød eller flyt ham. 2, 81. — At gjøre En let til at flytte. 2, 232. (ɔ: gjøre ham Skade; „berøve ham, hvad han har“. V. S. O.).

Flyt ikke det gamle Markeskjel, som dine Fædre have sat! Ordsp. 22, 28. (jfr. 5 Mos. 27, 17). — Den, som flytter Stene bort, skal saare sig paa dem. Præd. 10, 9.

flytte, se 2678. 4061. 7042. 8606. 9574. 10, 113. 10, 514. 10, 937.

2219. Saa flyver hver Fugl, som den er fjedret. 1, 527.

Flyv ikke højere, end du har Vinger til!

2220. Det er ondt [for Fuglen] at flue (ɔ: flyve), førend han vordre fjedret. P. L. 669.

Det er ondt at flyve, før man bliver fjedret. 1, 445. (om højt flyvende Planer, til hvis Gjennemførelse der fattes Evner). — Flyv ikke, før du faar Vinger! 2, 29. (ogsaa: „før du faar

Fjer". Gr. 645). — Mangen agter at flyve, men Fjedrene ere borte. 1, 188. — Hvo som vil flyve uden Fjedre, falder. 1, 93. jvf. 12, 141.

2221. Det er forgjæves at lære Ørnen at flyve (ɔ: atvillelære den Klogere og Erfarnere). 1, 24.

2222. Flyvende Fart falder af snart. Gr. 646.

2223. Du maa koxe, førend du flyver (ɔ: „lave dig til, førend du begynder paa Noget"). V. S. O. jvf. 1432.

2224. Ingen Mand skulde love bort den Fugl, der flyver, han véd ej, hvort (ɔ: hvorhen); thi den er ond at finde. Gr. 648 efter Rimkrøn. jvf. Nyerup 148.

Det varede fra Høns fløj op, til de fløj ned (ɔ: det varede kun et Øjeblik, meget kort). V. S. O. — Man kan ikke flyve uden Vinger (ɔ: „man kan Intet gjøre, uden man har Noget at gjøre med"). Moth. — Det fløj bort med Sankt Mortens Gæs (ɔ: „det forsvandt, blev til ingen Ting"). Moth. — Det er fløjet bort med Vildgæssene. (siges om det, som pludselig er blevet borte, og som man intetsteds kan finde). V. S. O. — Det fløj bort, forsvandt som Avner for Vinden. Molb. S. 308. (om Penge og Gods). — Man véd ikke, hvor det er støjet eller fløjet; Ingen véd, hvor han er støjen og fløjen (ɔ: bleven af). — Nu maa du flyve op med den Kro (ɔ: nu maa du nøjes for den Gang; nemlig som Hønen, naar den flyver op til Søvns med det, den har faaet at æde). Moth. — Alle hans Anlæg, Planer fløj i Luften (ɔ: de kom ej til Udførelse, gik over Styr). V. S. O. — Skibet fløj i Luften (ved Antændelse af en stor Mængde Krudt). — De trak ud med flyvende (ɔ: udrullede) Faner og klingende Spil). — Han har den flyvende Gigt. — Han flyver afsted som et raaddent Forskind (Forklæde). K. 608. — Han fløj afsted, som han var gal (ɔ: red bort i største Fart). — Han fløj som en Pil. — De fløj i hinandens Arme. — Han fløj paa ham; fløj ham i Haaret (ɔ: rev og slog ham). V. S. O. — Han fløj op som en Kongeørn, men dalede ned som en Skade.

Koxe (kogse ɔ: se dig omkring), førend du flyver! 1, 39. — (Syv: „lav dig til først! man skal sadle, før man rider"). — Flyv ej for højt! 1, 505. (Formaning til Ydmyghed). — Naar flyve de hvide Fluer? F. F.

Herren fløj (ɔ: drog frem) og foer paa Vejrets Vinger. Ps. 18, 11. — Du skal ikke frygte for Pilen, som flyver om Dagen. Ps. 91, 5. — Vil du lade dine Øjne flyve efter det, som ikke

er at faa? thi det gjør sig sikkert Ørnevinger og flyver mod Himmelen. Ordsp. 23, 5. — Som Spurven flagrer og Svalen flyver, saaledes rammer uforskyldt Forbandelse ikke. Ordsp. 26, 2. — Hvem er det, der kommer flyvende som en Sky, som Duer til deres Slag (ɔ: Duehus)? Es. 60, 8. (om Hedninger, som ville blive optagne i den kristne Kirke). — [Kaldæernes] Ryttere flyve som Ørnen, der haster efter Føde. Hab. 1, 8.

flyve, se 1434. 1827. 1868. 2494. 3535. 4220. 6111. 8709. 8804. 12, 141 fg.

2225. Her (der) vanker ikke Flæsk til (ell. for) Hovdrenge (ɔ: Karle, som gjorde Hoveri eller Hovarbejde) eller Piger til Baadsmænd. H. Thomesen og 2, 282. (Gammelt Ordsprog fra den Tid, da Flæsk var en meget ansét Ret).

Her (der) vanker ikke Flæsk om Fredagen. 2, 97. (i Pavedømmet eller den romerske Kirke).

Det har man to Gange godt af, ligesom af harsk Flæsk. K. 1384. — Det koster Flæsk (ɔ: det er dyrt). V. S. O. — Det kommer sig ligesom surt Flæsk i Varme. — „At skære Flæsk ned“ er en gammel Juleleg. Moth. — At give Soen, sin So Flæsk (ɔ; „give til Overflødighed, give dér, hvor der ikke er Trang; eller: anvende Mere paa en Ting, end den er værd“). Molb. S. 311. — Det kommer ikke Flæsket ved (ɔ: det angaar ikke den Sag). V. S. O. — Han flæsker gruelige Eder af sig. V. S. O. — Han flæskede op, saa Haarene maatte rejse sig paa Ens Hoved. V. S. O.

Smør dig ikke paa Flæsket! Gr. 2438.

Flæsk, se 3028. 3767. 3962. 4095. 4425. 4471. 4548. 4921. 8488. 8601. 9689. 9857.

2226. „Tag Foden til dig, at jeg ikke skal træde dig!“ sagde Hanen til Hesten, der stod paa Stald. jvf. 2, 191.

Den, som vil træde Andre under, bliver tit selv undertraadt. M. M.

2227. Træbén er godt, men Foden var bedre. 1, 358.

2228. Om et Asen træder mig paa Foden, skulde jeg derfor stævne det i Rette? 1, 423. (om at finde sig med Taalmodighed i Fornærmelser af Andre).

Man stævner ikke et Asen, fordi det træder En paa Foden. Moth.

Han véd ikke, hvad Fod han skal staa paa for bare Glæde („Jeg næppe véd for Fryd, paa hvilken Fod at staa, og for en Sikkerhed, saa staar jeg paa dem begge.“ J. H. Vessel). — Han tager Fod i Haand eller: Foden i Haanden (om den, der drager bort, dog især, naar han skynder sig). V. S. O. — Ligeledes: Han tager Foden (ogsaa: „Benene“) paa Nakken. Molb. S. 312. — Han fik Fødder (ogsaa: „Bén“) at gaa paa (ɔ: skyndte sig bort, afsted, i det Nogen kom efter ham). — Hans Rigdom fik snart Fødder at gaa paa (ɔ: den blev forødt, sat over Styr). V. S. O. — Jeg skal nok give (ell. skaffe, fly) ham Fødder at gaa paa (ɔ: jage ham af Huset, vise ham Døren. V. S. O. og A. S. Vedel. — Han ejede mange Penge, men hans Kone har givet dem Fødder at gaa paa. V. S. O. — Han skal faa Sko til sine Fødder (ɔ: han skal snart faa Besked, snart komme til at gaa). V. S. O. — Sætte sig med Hænder og Fødder imod Noget (ɔ: stride derimod af al Magt). — V. S. O. — Jeg sætter min Fod hos din (ɔ: „holder mig for lige saa god som du, viger ikke for dig“). F. Rostgaard. — Det er lige ud, som Fod i Hose, — naar Hælen sidder i Vristen. Sv. Gr. (jysk). — Han er ligefrem (ogsaa: „ret frem“ 1, 80), som Fod i Hose (ɔ: bruger ingen Komplimenter eller Omsvøb; snakker ikke Folk efter Munden). Moth. — Det er saa ligefrem, som Fod i Hose (ɔ: det kan uden Vanskelighed gjøres eller begribes). V. S. O. — Det er som (eller: „saa let som“) Fod i Hose (ɔ: let at forstaa, at komme ud af). — Han har et Øje paa hver Fod (ɔ: han gaar meget forsigtigt). V. S. O. — Det er som skaaret om Foden (ɔ: det er til Maade, til Pas). 2, 190. — Det passer, skikker sig som Fod i Hose (ɔ: det er ganske, som det bør være). Modsat: Det passer, skikker sig som to Fødder i én Sko (ɔ: det passer sig meget slet, daarligt). Moth. — Staa paa en god (ogsaa: „venskabelig“) Fod med En. — Leve, omgaas paa en fortrolig Fod med En. Modsat: Staa paa en spændt Fod med En (ɔ: „ikke være i god Forstaaelse eller: ikke staa i venligt Forhold til En“). Molb. S. 312. — Have en fri, god (rén) Fod at staa paa (ɔ: ikke have Noget at bebrejde sig med Hensyn til en Sag). — Han bær ingen god Fod til (ɔ: han bringer Ulykke med sig). Moth. — Han lever paa en stor Fod (ɔ: overdaadigt, gjør store Selskaber o. s. v. — Han rakte hende (eller: „hun rakte ham“) Foden før end Haanden (ɔ: de havde Samleje med hinanden før Brylluppet). V. S. O. — Have eller staa med den ene Fod i Graven. (om en Gammel, som ej kan leve længe). V. S. O. — Hugge, slaa ned for Fode (ɔ: dræbe Mange, uden Forskjel). — Han maatte falde til Fode (ɔ: give efter, underkaste og

ydmyge sig). — De fæstede snart Fod, fik fast Fod i Landet. — Han eller hans Sag staar paa svage Fødder. Moth. — Komme (ogsaa: „sætte En“) paa fri Fod. — Staa paa sin egen Fod (ɔ: ikke være afhængig af Andre). — Han tager Sagen paa en alvorlig, eftertrykkelig, bestemt Fod. — Han gjorde det paa staaende Fod (ɔ: strax, uden mindste Ophold). — Komme, hjælpe, sætte, bringe paa Fode (ɔ: i Stand igjen; i en bedre Stilling). — Træde under Fødder (ell. Fødderne) ɔ: ringeagte, tilsidesætte, undertrykke. — Træde En paa Tærne (ɔ: komme En for nær, fornærme).

Du [Herre] har lagt Alt under hans (Menneskets) Fødder Ps. 8, 7. — Herren vil befale sine Engle om dig, at bevare dig paa alle dine Veje, at du ikke skal støde din Fod paa nogen Stén. Ps. 91, 11. — Dit Ord, Herre! er en Lygte for min Fod og et Lys paa min Sti. Ps. 119, 105. — Hold din Fod fra deres Sti! thi deres Fødder haste til Ondt. Ordsp. 1, 15. 16. (jvf. Es. 59, 7). — Herren siger: Jorden er mine Fødders Fodskammel. Es. 66, 1. — Herren er min Styrke; Han gjør mine Fødder som Hindernes. Hab. 3, 19. — Ombinder Fødderne med Færdighed i Fredens Evangelium! Ef. 6, 15. — Gjører sikre Skridt med Eders Fødder, for at ikke det Halte skal komme mere af Lave. Hebr. 12, 13.

Fod, Fødder, se 1240. 1631. 1872. 3253. 3855. 5005. 8346. 8829. 8965 fg. 9066. 10, 021. 10, 381. 10, 979.

2229. Folkets Røst, Guds Røst! Gr. 650.
Folkets Røst er ikke altid Guds Røst.

2230. Der har været Folk oppe førend i Dag. Gr. 773.

2231. De Folk, der fortabe sig i Stadsklæder, sy kun paa deres egen Ligskjorte.

2232. Sært Folk har sære Sæder. 2, 228.

2233. Folkegunst er ofte Dunst (ɔ: er ustadig, ikke at stole paa).

2234. Jo mere Folk, jo mere Lykke. 2, 15.

2235. Loven skal maales efter Folket, og ikke Folket efter Loven. 1, 278.

2236. Hvor Godt-Folk (ɔ: gjæve, brave, hæderlige Folk) er, kommer Godt-Folk til. jvf. 1434, 1217.

2237. Folket snakker ej, men slaar.

Der er mangesteds Folk oppe endnu. Moth. (man kan søge mange Steder hen, naar de vil gjøre En for meget af det paa ét Sted). — Først Folk, siden Svin. Gr. 651. (ogsaa: „saa Matroser"). — Somme Folk ere hverken det Ene eller det Andet. Gr. 1246. — Man finder allesteds Folk for sig. 1, 413. — Alt for Folket og Alt ved Folket! — Han vil riste sin egen Pølse paa Folkets Kappe (ɔ: gjøre sig yndet, især ved Smiger, og benytte sig af det menige Folk til egen Fordel). — Man kan ikke binde for Folkemunde. 2, 241. (Syv: „de maa (ɔ: kan) sige, hvad de ville"). — Hvem kan binde Munden til paa Folk? jvf. Gr. 654. — Hart (ɔ: haardt) Land, hart Folk; fedt Land, dovent Folk. 2, 76. — Han bliver nok til Folk (ɔ: der bliver nok en Mand af ham). V. S. O. — Han bliver aldrig til Folk mere (ɔ: han faar aldrig sin Førlighed igjen). V. S. O. — Det sér ud, som havde det været i Folk før. — Han (hun) er som Folk er flest (ɔ: hverken meget smuk eller meget styg).

Folket er ikke Mængden, men Mængden, som (ell.: for saa vidt den) har Guds Aand. R. Nielsen. — Til ét Folk de Alle høre, som sig regne selv dertil. — Man maa ikke være folkesky. Gr. 655. — Ustadig er Almuen (ɔ: den store Hob) i Hu og Sind; saa snart Velgjerning forgjetter (ɔ: forglemmer), 2, 14. — Billeder er Menigmands Katekismus.

Vi ere det Folk, som Gud føder. Ps. 97, 5. — Lyksaligt er det Folk, hvis Gud er Herren. Ps. 144, 15. — Herren har Behag i sit Folk. Ps. 149, 4. — Hvo som holder Kornet tilbage, ham bander Folket; men hvo som sælger det, over hans Hoved kommer Velsignelsen. Ordsp. 11, 26. — Retfærdighed ophøjer et Folk. Ordsp. 14, 34. — Naar Retfærdige blive mangé, glædes Folket; men naar en Ugudelig hersker, sukker Folket. Ordsp. 29, 2.

Folk, Folket, se 197. 906. 1267. 2429. 3370. 4938. 5339. 5404. 5759, 5850. 5917. 6183. 6423. 8102. 8589. 8595. 8767. 9154 fg. 9474. 11, 197. 11, 451. 11, 960.

---

folsk, se Daare.

2238. Man skal ej forsmaa gamle Venner eller gamle Veje. P. L. 642. jvf. 2712. 11, 334. 11, 336.

2239. Ofte bedes det igjen, som før bortkastes (ɔ: hvad man tidligere agtede ringe, ikke ænsede). P. L. 969. jvf. 4478. 4876.

2240. Man skal ikke foragte de Smaa. Gr. 2424. (jvf. Matth. 18, 10).

2241. Ingen skal foragte lidet Saar, fattig Frænde eller ringe Fjende. H. Thomesen.

Smaa Saar og gamle Forældre skal man ikke foragte. — Foragt ej lidet Saar, fattig Frænde, ringe Fjende og slet Gave! 1, 118. (Pouch: „liden Gave"). — Ringe Saar og fattig Frænde skal man ej foragte. V. S. O. — Foragt ej ringe Ven og Skinnebéns Saar! A. S. Vedel.

2242. Hvo Lidet forsmaar, han bliver sjælden rig. P. L. 903 og 1145. jvf. 7940.

Hvo som Lidet vil forsmaa, aldrig skal han Meget faa. 1, 356. — Hvo [der] forsmaar det Lille, faar intet (ell. ikke noget) af det Store. 1, 352 og 426. — Den, som det Ringe forsmaar, han aldrig det Store faar. Moth.

2243. Det er ikke Tid at kaste Pels bort, før man faar Pelsværk igjen. Pouch. jvf. 2725. 8871.

2244. Den, som kaster sig selv under Bænken, ham lade de Andre nok ligge dér. 1, 117. (om Selvforagt).

2245. Den, som lægger sig i Rendestenen, faar nok Nogen til at traade (træde) paa sig. F. F.

2246. Hvo som foragter det, Alle har Lyst til, foragter og laster ogsaa dem. 1, 117.

2247. Er Nogen et Nul, han tragte efter at sættes ved et anséligt Siffer, saa gjælder han. 1, 118.

2248. Den [som] Mindre formaar, du ej foragt, ond Ende faar gjærne Hovmod og Pragt. Ordsprogs-Psalme. Gr. 656.

2249. Den, som vrager Kløveren, maa æde Stubbene. (opr. svensk).

2250. Ingen Røg bider saa skarpt i Øjnene, som Foragt i den Stoltes Hjærte. 1, 117.

2251. Djævelen og en ond Kvinde har ikke større Plage, end at foragtes. 1, 241.

2252. Toppen foragter sin egen Rod, og Mangen sit eget Kjød og Blod. 1, 411.

2253. Foragtet Fjende hævner sig, om han kan. Gr. 657.

2254. Selvtagen Ære avler Foragt.

2255. Foragt er tung at bære.

Han agtes ej mere, end [om] han boede i et Gadehus. 2, 83. — Jeg agter det (ham) ikke mér, end det Skarn, jeg træder paa (eller: end Skarnet under mine Fødder). jvf. 2, 84. — Jeg vil ikke være hans Kastekjæp (ɔ: behandles med Ringeagt). V. S. O. — Du vil skære Dug eller Dugen for mig (ɔ: vise mig haanlig af Lavet); men det skal ikke lykkes dig. (fordi man i Middelalderen brugte at skære Borddugen itu for den, som blev udelukket og bortvist af et Selskab). V. S. O. — Han er et rént Skumpelskud (ɔ: et tilsidesat og foragtet Menneske). 2, 83. — Blæse være med det! (et Udtryk af Ringeagt for Noget). — Jeg blæser ham et Stykke (ɔ: foragter ham). — Jeg blæser ad hans Vrede, Trusler m. m. (ɔ: lader haant derom). V. S. O.

Ingen Gjæld betales lettere end Foragt. — Vi foragte geménlig (ɔ: sædvanlig) dem, der føje os, og agte dem, som intet (ikke) give efter (vige). 1, 117. — Agt Ingen ringe! thi Hver har sin Gave. 1, 117. — Foragt Ingen! thi Foragt gaar til Marv og Bén. 1, 117. — Foragte skal du ingen Mand; du véd ej, hvad en Anden kan. 2, 83.

Herren siger: de, som foragte Mig, skulle ringeagtes. 1 Sam. 2, 30. — Et sønderbrudt Hjærte vil Du, o Gud! ikke foragte. Ps. 51, 19. — Hvo som foragter Ordet, fordærves ved sig selv. Ordsp. 13, 13. — Hvem foragter de ringe Dage? Sakar. 4, 10. — Foragt ikke de Vises Fortælling, og øv dig i deres Tankesprog! Sir. 8, 9. — Indskrænkede Kaar ere ikke altid at foragte. Sir. 22, 29. — Sér til, at I ikke foragte én af disse Smaa! Matth. 18, 10. — Lad Ingen foragte dig for din Ungdoms Skyld. 1 Tim. 4, 12.

foragte, forsmaa, se 2421. 2755. 3481. 3906. 4488. 4690. 4712. 6175. 6518. 7370. 7506. 7590. 7598. 7959. 8501. 9088. 9161.

2256. Sjælden er Skifte bedre. P. L. 911. (f. Ex. om Tjenestefolk, som i Almindelighed havde bedst af at blive længe paa ét Sted).

Godt Skifte er rart. — Sjælden er Skifte bedre, synderlig med Herskab og Kvinde. H. Thomesen. — Megen Forandring, liden Forbedring. 1, 112. jvf. 1124.

2257. Penge og Tilgift gjør tit ondt Skifte. 1, 56.

2258. Mangen skifter Lag (eller Lav ɔ: Selskab, Omgang), som man skifter Klæder.

2259. „Forandring fornøjer“ (eller: „er stundum god“), sagde Fanden, han tog Glasbuxer paa. F. F. (ogsaa: han dansede i Glasbuxer).

„Forandring fryder,“ sagde Fanden, han bed i en Snebold.

2260. Hæder omskifter Sæder. Moth. jvf. 4854.

2261. Alting forandrer sig (forkérer sig 1, 112) uden den vide Ende af Hosen: den bliver altid øverst. Pouch.

2262. Hastig Forandring har ingen Begyndelse. 1, 39. jvf. 11, 414.

At gnie sine Hæle. Moth. („om den, som spaa'r Forandringer af det Mindste, han sér og mærker“). — Han er ligesom Hoste alle Vegne (ɔ: ustadig, foranderlig). Moth. — Karlen (Pigen) agter at forandre sig (ɔ: at gifte sig). V. S. O. — Hun har forandret sin Stand. Moth. (om en adelig Kvinde, som gifter sig med En af Borger- eller Bondestanden). — Bladet kan snart vende sig. 2, 81. — Han maa vende sin Lomme (ell. sine Lommer ɔ: kaste op, især naar man er til Søs). V. S. O. — Fra Morgen til Aften omskifter Dagen. — Al hastig Forandring er farlig (i Lægedom og sligt). 1, 114. — Den ringeste Forandring i et Regiment gjør Landet intet Godt. 1, 348. — Forandring giver Lyst. 1, 115. (Syv: „men et Slags Lyst er Ulyst“).

Forandring med Mad gjør, at man æder Meget. 2, 151. — Rug hverrer sig (ɔ: forandrer sig) til Hejre, Hvede til Byg og Byg til Agerkaal. 2, 204. — Intet er vissere end Forandring i vort Levnet, og Intet uvissere, end naar det vil ské. 1, 113. — Hvad man ikke kan forandre, lad kun bort af Sindet vandre. A. S. Vedel. — Forandre ikke gamle Skjel! 1, 112. (jvf. 5 Mos. 19, 14). — Vi skal ikke forandre Signalerne (ɔ: Tegnene, Mærkerne) over for Tyskerne. — Alting under Solen er foranderligt.

Menneskets Visdom opklarer hans Aasyn og forandrer hans Ansigts Trods. Præd. 8, 1. — Herren forandrer Tider og Timer (omskifter Tid og Stund). Dan. 2, 21. — Jeg [Herren] vil omskifte Eders Fester til Sorg og alle Eders Sange til Klagemaal. Amos 8, 10. — Et Menneskes Hjærte forandrer hans Ansigt, det være sig til Venlighed eller Uvenlighed. Sir. 13, 31. — Vi skulle Alle forandres, i en Hast, i et Øje-

blik, ved den sidste Basune. 1 Kor. 51, 52. — Hos Lysenes Fader er der ikke Forandring eller Skygge af Omskiftelse. Jak. 1, 17.

Forandring (Skifte, Omskiftelse), se 2927. 3599. 4069. 4854. 5513. 5797 fg. 6855. 7662. 8340. 10, 203. 10, 882. 11, 378. 11, 964.

2263. Forbuden Frugt smager [gjærne] bedst. F. F.

2264. Alle er [det] forbudt at bryde (ɔ: at forsé sig, begaa en Brøde), men Ingen at bedre sig. 1, 20.

Det forbyder sig vel selv (ɔ: det kan ej ské, ej lade sig gjøre. 2, 294.

Fordel, se Baade og Profit.

2265. Smør fordærver ingen Mad, Lemfældighed ingen Sag. 2, 221.

2266. En ond Flue kan fordærve en hél Hob Godt. 1, 119.

2267. Hvad Mange kan forhverve, kan En fordærve. K. 75.

Hvad sént gnievorn Fader hverver (= erhverver), det snart forgyldter Søn fordærver. 1, 330.

2268. For et Ægs Skyld skal man ej fordærve en Suppe. 2, 152.

2269. Hvor Intet forhverves, dér Meget fordærves. Syvs Tillæg.

2270. Fordærvet er ej forloret (ɔ: tabt). 1, 119.

2271. Naar Glasset er sønder (ell. i Sønder ɔ: itu), duer Stykkerne intet. 1, 119.

Det er gaaet (slaaet) i Smadder (ɔ: i mangfoldige Stykker, rént fordærvet). — Skibene ere smadrede (skudte i Smadder). — Dér ligger Stadsen i Moradsen (egl. Moradset). 2, 217. — Bruddet bliver aldrig ret hélt. 1, 119. — Krammen er skjændt. 2, 217. — Jeg havde nær løbet mig fordærvet (ɔ: overmaade stærkt, saa jeg kunde have taget Skade deraf). V. S. O.

Naar Gud vil forstyrre, da forstyrrer han tilforn Sind og Raad. 1, 119. — Uforstandige fordærve Alt: en Prokurator Godset, Lægen Legemet, Præsten Sjælen. 2, 192. — Man kan let fordærve og gjøre ondt værre. 2, 84. — Fordærve kan Enhver, men holde ved lige den, som har lært det. 1, 119. —

Hellere lade Sæden fordærves ude, end inde (paa Marken, end i Laden).

Som en plumret Kilde og en fordærvet Brønd er den Retfærdige, som snubler for en Ugudelig. Ordsp. 25, 26. — Gave (ɔ: Bestikkelse) kan fordærve Hjærtet. Præd. 7, 7. — Drager Eder ikke selv Fordærvelse til ved Eders Hænders Gjerninger! Visd. 1, 12. — En Øretuder og den, som er tvetunget, har bragt Fordærvelse over Mange, som holdt Fred med hverandre. Sir. 28, 14. — Hvo som søger efter Fordærvelse, skal faa fuldt op deraf. Sir. 31, 5. — Samler Eder ikke Liggendefæ (Skatte) paa Jorden, hvor Møl og Rust fordærve. Matth. 6, 19.

fordærve, Fordærvelse, se 1674. 2069. 4047. 5579. 6387. 6587. 6811. 7147 fg. 8880. 9192. 9223. 10, 666. 11, 035. 11, 530.

2272. Forfængelighed er hans Orm (ɔ: hans Skjødesynd).

Naar Sol sés aarle rød og fín, en Kvinde tale kan Latin, og Barnet fødes op med Vín: det bliver Skarn, er Spaadom min. — Mand uden Frue, Hoved uden Hue, Ild uden Grue (ɔ: Arne, ringe Ildsted), Perse uden Skrue; Skriver uden Fjeder (ɔ: Pen), Skuster (ɔ: Skomager) uden Læder; Landsknægt (ɔ: Soldat til Fods) uden Sværd, er ej en Blaffert værd. — Vært, som er uden Øl og Vín, Præst uden Bøger og Latin, Bonde uden Fæ og Svín, er kun Aberi (ɔ: Abeværk, Narreværk) og Grin. 2, 85. — Vinterblinke (ɔ: det at Solen blinker lidt om Vinteren); Harevinke; Øjnekløde (ɔ: Kløe i Øjnene); tidlig Grøde; Pigers Kæde (ɔ: overdreven Lystighed); Stakals (egl. Stavkarls ɔ: Stodders) Læde (ɔ: Ladhed, Magelighed): de have lidet godt at sæde (ɔ: det er forfængeligt, duer ikke). 2, 85.

Hvert Menneske er idel Forfængelighed, hvor fast han end staar. Ps. 39, 6. — „Idel Forfængelighed," sagde Prædikeren, „Forfængeligheders Forfængelighed! Alt er Forfængelighed. Præd. 1, 2.

forfængelig, Forfængelighed, se 11, 979.

2273. Alting forgaas (forgaar), men aldrig forgaas — faar Gaas — Træsko. R. 568.

Alting forgaas, men Træsko faar Gaas aldrig. Gr. 661.

„Himmelen og Jorden skulle forgaa," siger Jesus; „men mine Ord skulle ikke forgaa." Luk. 21, 33.

forgaa, se 1469. 6737. 6957. 10, 851.

2274. Det er let at forgifte et Glas Vand; men det er vanskeligt at forgifte Verdenshavet. (om skadelig Indvirkning paa en mindre eller større Hob).

2275. En ond Samvittighed kan forgifte alle Livets Glæder. V. S. O.

2276. Vellyst forgifter Hjærtet.

Disse Dunster forgifte Luften (ɔ: gjøre den usund, skadelig).

Forgift, forgifte, se 7647.

2277. At mede uden Krog og lære uden Bog, er forgjæves. 1, 260.

2278. Det er forgjæves, at ville lære Krebsen at gaa ret frem. jvf. 2, 18.

Det er forgjæves at lære Fisken at svømme og Ørnen at flyve. 1, 24.

2279. Det er forgjæves, at bære Lys til Solen, Vand til Havet, Tømmer til Norge og at pløje Strandbredden. 1, 24.

Det er omsonst, at bære Vand til Stranden, Ved til Skoven eller Tømmer til Norge. Gr. 2026. — Det er forgjæves at bygge i Luften og at væve Spindelvæv. 1, 24.

2280. Det er forgjæves at stænge Døren paa et søndrigt Fuglebur. 1, 24.

2281. Det er forgjæves at hegne Haven, naar Leddet er aabent. 1, 24. („man spilder kun Umagen, naar man vil fly en Ting til Rette, som ej staar til at hjælpe.“ Moth).

2282. Omsonst er den bitre Død (ɔ: Ingen kan eller vil arbejde for Intet) V. S. O.

2283. Bejle uden at faa, læse uden at forstaa, sejle uden Vind: det er tre forlorne Ting. F. F.

2284. Aalestangeren slaar mangt et forgjæves Slag. 2, 18.

2285. Det er tørt at tærske Avner eller Langhalm. F. F. (om den, der faar Intet for sin Umage, arbejder forgjæves).

[Det er en daarlig Fortjeneste] at tærske for Halmen. 2, 18. (svang Rugsæd giver nemlig ikke stort andet Udbytte, end Langhalmen). — Man tærsker ogsaa for Halmen (ɔ: for liden

Løn). 2, 186. — Jeg har tærsket for Langhalm. Moth. — At tærske Langhalm (ɔ: arbejde forgjæves; ogsaa: behandle et forslidt Æmne, som ikke giver noget Udbytte). — At malke Bukken (ɔ: „gjøre forgjæves Arbejde“). V. S. O.

[Det er] forgjæves at tale med Horen om Tugt og [med] den Gjerrige om Gave. 1, 152. — [Det er] forgjæves at faa Velgjerning af en Gjerrig og Svar af en Død. 2, 283. — Som Intet skér forgjæves i Naturen, saa siges Intet forgjæves i Skriften. 2, 171. — Forgjæves er at tænke paa, hvor (ɔ: hvorledes) ad Aare [det] skal tilgaa. A. S. Vedel.

Menneskene gjøre sig Uro forgjæves. Ps. 39, 7. — Forgjæves udspændes Garn for alle Fugles Øjne. Ordsp. 1, 17. — Jeg har ikke løbet forgjæves eller arbejdet forgjæves. Fil. 2, 16. (jvfr. 1 Kor. 15, 10).

forgjæves (omsomst), se 538. 2221. 6844.

2286. Det er intet (ɔ: ikke) værd at forgylde en Lundstikke (Luntestikke); hun sanker dog Axelskav (ɔ: hvad der gnides af Smørelsen paa en Vognaxel) paa sig. 1, 467.

Man skal ikke forgylde, hvad ej Guld er værd. Gr. 1014.

2287. Man kan aldrig saa vel (ell. godt) forgylde Skarn, at det jo lugter. 1, 96. (om berygtede Mennesker).

Skarn kan man ej forgylde. 1, 166. — Vil man forgylde Gaaselórten, saa bliver [den] dog Skarn i Grunden. 1, 311 og 467. (beholder sin Natur).

2288. Det duer til Intet, at forgylde et Svinetrug. Molb. 3745.

2289. Blysværd lader ilde i forgyldt Skede.

2290. Kunde man Messing forgylde, da kunde man Verden forvilde. 2, 256. (Syv: „den Forgyldning er ej bestandig“).

2291. Der er ogsaa en forgyldt Armod.

Forgyldningen er gaaet af Sankt Gjertrud. V. S. O. (om en Kvinde, som har tabt sin Skjønhed, eller en Rig, som er bleven fattig; ogsaa om Ting, der have mistet deres Betydning og Værd). jfr. 1199. — Forgyldningen er af Sankt Jørgen. Molb. S. 313. (sigter til Helgenbilleder).

At forgylde En Pillen (ɔ: blande Bebrejdelser med lidt Skjæmt eller Smiger). V. S. O.

forgylde, se 1059. 2494. 7476.

2292. Forhaling i Fare er paafølgende Elendigheds Moder. 1, 122.

2293. Lang Forhaling var aldrig god. 1, 122.

2294. Liden Forhaling gjør ofte baade Fordel og Skade. 1, 122.

Forhaling er skadelig, naar Alting er beredt. 1, 122. — Forhaling er tit for Ulykke god. 1, 122.

2295. Det Noget drøjes (ɔ: forhales, udsættes), kommer vel til Nøjes (Behag). 1, 122. (ɔ: derved, at en Sag, en Foranstaltning bliver udsat, lader vente paa sig, vinder den tit mere Bifald).

2296. Opsat er ikke opgivet. jvf. 2910.

2297. Et magert Forlig er bedre, end en fæd Proces. Gr. 1774.

Mager Forligelse med det Gode er bedre, end en féd med det Onde. 1, 118. — Man kommer bedre frem med Lempen og Forlig, end med Kæmpen og Krig.

2298. Man kunde forlige Sagerne, om man kunde forlige Menneskene. 1, 118.

2299. I Forlig skal agtes, at den Ene ikke faar Sværdet, den Anden Skeden. 1, 118.

2300. Mange ville vel forliges, og give Vederparten (Modparten) en Tiendedél, men beholde selv ni Dele. 1, 118.

2301. Forligt Venskab er som ilde lægt Saar. Moth.

Forsonet Venskab er som et ilde lægt Saar. 1, 118.

2302. Det, [som] To kan forliges om, kommer den Tredie Intet ved. 1, 134 og 2, 223. jvf. 10, 352.

Hvad To kommer til Rette om, kommer ikke den Tredie ved. Gr. 2707.

2303. Ære og Egennytte forliges ej vel i én Pose. Iris.

2304. Hvo sig vil forlige, maa give og vige. 1, 119.

De spænds (spændes) ikke godt. — De drage ikke godt i Dræt sammen. V. S. O. — [Ogsaa Ægtefolk kan] forliges som Hunde og Katte. Gr. 664. (ɔ: leve daglig i meget stor Uenighed). — At forliges, at leve sammen som Hunde og Katte (ɔ: meget ilde). H. Thomesen. — Drikke til Forligelsemaal (ɔ: drikke sammen og derved give tilkjende, at man er bleven forligt med hinanden). V. S. O.

Hvo som tragter efter Forlig, tragter efter Fred. 1, 118. — Pilatus og Herodes forliges vel; vé den, der inde bliver klemt. 1, 368. — Forliges, I Hunde! i Morgen skal I paa Jagt. K. 167.

Om du oplod Munden mod en Ven, bliv dog ikke forfærdet! thi det kan forliges. Sir. 22, 25. — Naar du kommer i Hu, at din Broder har Noget imod dig, da gaa hen og forlig dig med din Broder! Matth. 5, 23. 24. — Lader Eder forlige med Gud! 2 Kor. 5, 20. — Gud i Kristus forligte Verden med sig selv. 2 Kor. 5, 19. — Jesus Kristus er en Forsoning for vore Synder, dog ikke alene for vore, men for hele Verdens. 1 Joh. 2, 2.

Forlig, forlige, se 1757. 6782. 10, 344. 10, 764. 11, 799.

---

fornem, se stor.

Fornuft, se Forstand.

2305. Man elsker Forræderiet, men hader Forræderen. Gr. 670.

Herrer elske Forræderi, men hade Forræderen. 1, 123.

Han er en Judas. 1, 123 og 2, 255.

Forræderen skal vindes med Forræderi. 1, 123. — Man bruger Forrædere som Gift i Nød. 2, 87. — Forraadt Mand er snart livløs eller slagen. Pouch.

Hvo som forraader sine Venner, hans Børns Øjne skulle forsmægte. Jobs B. 17, 5.

Forræder, forraade, se 8760. 9217. 10, 773.

---

forsagt, se Mod, modfalden.

Forséelse, se Fejl og Synd.

2306. Man skal varlig bære fuldt Kar. P. L. 771. (være dobbelt forsigtig i Medgangs Dage).

Bær fuldt Kar varligen! (for at Intet deraf skal spildes). 1, 290. jvf. 2426.

2307. Lykke og Ære skal man varlig bære. 2, 281. (Syv: „thi Ingen spilder snarere Karret, end den, som har det i Hænderne“).

Megen Lykke, megen Omhu. 1, 290.

2308. Vandre varlig og tær sparlig! Tiden er nu farlig; Døden kommer snarlig. 1, 272.

2309. Omgaas varlig med din Kjole, medens den er ny, og med din Ære, medens den er ung!

2310. Man kan bedre vare sig for den, der staar i Døren, end [for den, der staar] i Gluggen (ɔ: en Aabning i Muren, Skydehul i et Taarn eller en Borg). 2, 280.

Man kan vare sig for den, der staar i Døren, men ikke for den, der staar i Gluggen. Moth.

2311. Man skal saa vel vare sig for Ordet, som for Gjerningen. 2, 71.

Man kan vogte sig for Gjerningen, men ikke for Ordet. Gr. 2050. — Man varer sig tit bedre for Gjerning, end for Ord. — Vár saa vel dine Ord, som din Gjerning! 2, 263.

2312. Vár dig for tiende Folk og Hunde! 1, 435. jvf. 3956. 10, 175. 9018.

Vár dig for tiende Menneske og Hund og stille Vand! 1, 465. — Vár dig for Hunden! Skyggen bider ikke. 1, 456. — For en lumsk Hund og et tavs Menneske skal man tage sig Vare. Iris.

2313. Vár dig i Dag, for at du ikke skal angre i Morgen!

Du skal have varet dig i Gaar, for ej at gjøre i Dag det, du skal (ɔ: vil komme til at) angre i Morgen. 2, 269.

2314. Vár dig for den, som Gud har mærket! Moth. (om den, som er vanfør og har god Forstand. Man skal ikke omgaas med lastefulde Mennesker).

2315. Vár dig for Silketunge (ɔ: Smigreri, Hykleri) og Peberhjærte! 2, 257. jvf. 4178.

2316. Tag dig i Agt for din Modstander, ogsaa naar han sender dig Gaver.

2317. Vár dig! der ligger en Orm (Hugorm) i Græsset. 1, 420. (se til, at du ikke lader dig overliste).

2318. Vár dig for de falske Katte! de slikke for og bag til kratte.

Vár dig for de Katte, som slikke for [til] og bag til kratte. 1, 212. (vogt dig for Smigrere og lumske Mennesker).

2319. Naar du fly'r for Ulvens Tuden, vár dig, du ej falder i Rævens Grav. M. M.

2320. Er Vejen farlig, saa gak varlig! Gr. 558.

Er der Farlighed paa din Vej, vær des varligere i din Gang. M. M.

2321. „Hver hytter (ɔ: vogter) sig," sagde Kokken (ɔ: Hanen), da Høgen var efter Hønsene. K. 344.

2322. „Alting med Varsomhed!" sagde Drengen, han kæmmede sin Moders Haar med en Møggreb.

2323. Alting gjort med Agtsomhed (ɔ: Betænksomhed, Forsigtighed) fører Ingen i Fortræd. 2, 29.

Alting med Betænksomhed! 1, 45.

2324. Forsigtighed er en Borgmesterdyd. Gr. 672.

2325. Forsigtighed er altid god; Spidsfindighed er af onder Rod. 1, 273. (Syv: „et ondt Mod").

2326. Hvor Forsigtighed er, formaar Lykken Lidet. 2, 187.

2327. Vogt dig, Gæsling! Glenten kommer. Moth. (man skal i Tide vige for en farlig Overmand).

2328. Se dig vel for! Fraade er ikke Øl. Pouch.

Se vel til! Skum er ej Øl. 1, 125. — Se dig vel om! (sang man i Julelegen). — Se baade for og bag dig! 2, 280.

2329. Den, der sér sig for, farer ej gjærne ilde. Moth.

2330. Nippedrik, Klatgjæld og Støvregn skal man vogte sig for.

2331. Forsigtighed er bedre end Mage. 1, 123.

2332. Eftersmækket skal man tage sig i Agt for. Gr. 499. (ɔ: betænke de ubehagelige Følger, en Sag kan have).

2333. Forvar dig! der kommer en Skytte og ta'r dig. F. F.

Man skal vare sig for Nævehøj. A. S. Vedel.

Man kan ikke forvare sig (ɔ: vare, vogte sig) for vel. 1, 465. — Vár dig for den, om hvem Ingen taler vel! — Vár dig for det første Udlæg! 1, 489. — Vær altid forsigtig, ingenlunde sikker! 2, 276. — Det gjør En forsigtig, at læse mange Bøger, vandre i mange Lande, udstaa megen Møje og bemøde sig med vigtige Sager. 1, 124. — Den [som] det vurder (ɔ: agter, bryder sig om, sætter Prís paa), han tager det vare. 2, 281. — Den tager vel Vare paa, som tager Vare, naar det gjælder. 2, 280. — For Mandelist, for Sværd og Píl, kunde han sig vel forvare; for Kvindesvig og lønligt Had faldt han i Dødsens Snare. 2, 138. — Jo Mere En formaar, jo varligere skal han staa. 1, 298. — Vogt dig for tørre Træer! for Vand har du ej Nød. 2, 280. (Advarsel mod Tyveri). — Vár dig for farlige Sager, for dem, der kan skade dig! Moth.

Vár (forvar) din Fod, naar du gaar til Guds Hus! Præd. 4, 17. — Tag Vare paa den belejlige Tid, og vogt dig for Ondt! Sir. 4, 23. — Sér til og vogter Eder for Farisæernes og Sadducæernes Surdej! Matth. 16, 6.

Forsigtighed (vare eller vogte sig), se 1391. 1998. 2611. 4201, 5226. 5734. 6850. 8487. 9451. 9502. 9876. 10, 323. 10, 768. 11, 382. 12, 011.

2334. Der er Forskjel paa Kong Salomon og Jørgen Hattemager. (om ulige Kaar, Stilling m. m.). O. Lade.

Der er Forskjel mellem Sankt Knud og Vor Frue. Syvs Tillæg. — Der er Forskjel paa en Séer og en Drømmer. — Der er Forskjel paa Ribe og Lusby. Moth. (om to meget ulige Ting). — Der er Forskjel paa Spurve- og Lærkesang. Moth.

Han véd ikke at gjøre Forskjel paa Hvidt og Sort. Syvs Tillæg. (om et indskrænket Menneske med ringe Forstand). — Det er uden Forskjel (ɔ: det er ligegyldigt). V. S. O. — Der er ikke Forskjel imellem dem paa et Haar (ɔ: „de ere hinanden meget lige i Alting“). Moth.

[Smaa Børn] kan ikke gjøre Forskjel paa højre og venstre Side. 1, 34. (jvf. Jon. 4, 11: „Mennesker, som ikke vide (kjende) Forskjel paa Højre og Venstre“). — Der er Forskjel imellem at kaldes og at være det, man kaldes. Kingo. — En ganske lille Forskjel i Udtrykket gjør en ganske stor Forskjel i Indtrykket.

Der er ikke Forskjel for Gud i Himmelen paa at frelse ved Mange eller ved Faa. 1 Makk. 3, 18.

Forskjel, se 2159. 2797.

---

forslaa, Forslåg, se nok.

2335. Med Forstand og Penge kan man komme hele Verden igjennem. V. S. O.

2336. Forstanden er ikke altid hjemme. 1, 485.

2337. De gaa ikke fra Forstanden, som ingen har.

2338. Hvem Gud vil gjøre en Ulykke paa, ham berøver han først Forstanden. (lat.)

Den, [som] Gud vil ødelægge, slaar han med Vanvid.

2339. Med Aarene sanker man Forstand. Gr. 676.

2340. Hvor Sansen ender, begynder Forstanden; hvor Forstanden ender, begynder Skriften. 1, 372.

Der er Intet i Forstanden, som jo før har været i Sansen (Sindene). 1, 368.

2341. Tale og ikke forstaa er det Samme, som at pløje og ikke saa'.

2342. Hr. Erik! du haver en stor Forstand; du bliver Helved' en kostelig Mand. (Kæmpevise).

2343. „Saadan En har ikke bedre Forstand," sagde Kokkepigen, da hun flaaede Aalen.

2344. Jo mindre Vid, jo større Raab. Moth. (om den, som brovter, hvis Ord ere mange, men uden Indhold). 1, 429. jvf. 1813. 5739. 6604.

Det gaar over min Forstand, og langt ind i Præstens. V. S.-O. — Det gaar over Bondens Forstand og langt ind i Borgmesterens. — Han sidder paa sin Forstand. F. F. — Folk snakker, som de har Forstand til. Gr. 675. — Der er ikke mere Forstand i ham, end han har laant af en gal Hund. Moth. — Der er mere Forstand i hans lille Finger, end i den Andens hele Krop. Moth. — Tit staar Forstanden stille. Gr. 678. (man véd ikke, hvad man skal dømme, tænke, beslutte, vælge). — Alt med Gud og med Forstand! — Med Forstand staar der Smør i Skabet. Hr. Iver. — Han har Forstanden i Rumpen ligesom Bismeren. K. 213. — Det er godt

til at faa Forstand af (ɔ: man kan lære Noget deraf). jvf. 1 Mos. 3, 6. — Lidt Forstand, mange Ord! — Han forstaar sig derpaa, som Uglspils Hest paa Almanakken. F. F. — Han forstaar lidt Mere, end sit Fadervor. F. F. — Han forstaar sig paa Mønten (ɔ: han er en klog, snu, listig Karl). 2, 273. — Han forstaar Rummelen. V. S. O. (om den, som er snu og kløgtig, vel bevandret i en Ting). V. S. O. — Der er ingen Forstand (ɔ: Mening) i disse Ord. V. S. O. — Jeg gav ham at forstaa (ɔ: lod ham mærkė, gav ham et Vink om), at det var bedst, han gik sin Vej. — Han lod sig forstaa med, (ɔ: gav tilkjende, lod sig mærke med), at han var fornærmet. V. S. O. — Han forstaar ingen Spøg, eller: han forstaar sig ikke paa Spøg. V. S. O. — Da han gik for vidt med sin Spøg, forstod hun Uret, og gav ham én paa Øret (ɔ: hun tog det uventet for Alvor og saa' en Fornærmelse deri). V. S. O. — Det gaar i Brøken for ham (ɔ: han forstaar Intet deraf). Langebek. — Han vilde ikke forstaa sig til (ɔ: bekvemme sig til, lade sig bevæge til) at betale Gjælden. V. S. O. — Disse Ægtefolk kan ikke forstaa sig (ɔ: stemme overéns, være enige) med hinanden. V. S. O.

Som Fiskene ej kunne blive paa Landet, saa ej heller Menneskets Forstand i Luften. 1, 379. — Jeg har bedre Forstand, end [at] jeg vil lægge mit Vid ved dig. 2, 289. — Fuglen kan vel synge, men der skal Forstand til Talen. 2, 261. — Intet [er] yndigere, end Forstand med Lemfældighed. 2, 221. — Enhver sin Lektie godt forstaa, saa vil det vel i Huset gaa! Efter Luther. — Høj Stand udkræver Forstand. 1, 181. — Fornuft er som Solen: [den] gaar op og under (ɔ: ned), formørket tit af Skyerne. 1, 484. — En Forstandig huser det Forgangne, beskikker det Nærværende og foresér (ɔ: forudsér, drager Omsorg for) det Tilkommende. 1, 124.

Hos Oldingen er Visdom, og hos den Bedagede Forstand. Jobs. B. 12, 12. — At vige fra det Onde, det er Forstand. Jobs B. 28, 28. — Stor er Vorherre og vældig i Kraft; der er intet Maal paa hans Forstand. Ps. 147, 5. — Forlad dig paa Herren af dit ganske Hjærte, men forlad dig ikke fast paa din Forstand! Ordsp. 3, 5. — Herren har beredt Himlene med Forstand. Ordsp. 3, 19. — Den, som jager efter Forfængelighed, fattes Forstand. Ordsp. 12, 11. — Hvo som er klog, gjør sine Ting med Forstand; men Daaren udbreder Daarskab. Ordsp. 13, 16. — At kjøbe Forstand er at foretrække for Sølv. Ordsp. 16, 16. — Jeg saa', at Rigdom er ikke i de Forstandiges Magt. Præd. 9, 11. — Horeri og Vín og Most tager Forstanden bort. Hos. 4, 11. — Forstandighed er

de rette graa Haar for Menneskene. Visd. 4, 9. — Bedre er den, som staar tilbage i Forstand, naar han er gudfrygtig, end den, som har overflødig Forstand og overtræder Loven. Sir. 19, 24. — Paa den Forstandiges Læber skal der findes Ynde. Sir. 21, 18. — Lykkelig er den, som har en forstandig Kvinde (ɔ: Hustru). Sir. 25, 9. — Sér du en forstandig Mand, da skynd dig aarle til ham, og lad din Fod slide Trapperne til hans Dør! Sir. 6, 38. — Hvo som ikke er forsøgt, forstaar Lidet. Sir. 34, 10.

Forstand, forstaa (Fornuft), se 1654. 2436. 2659. 2941. 3166. 3887. 4684. 4818. 4986. 5136. 5775 fg. 6540. 7612. 7973. 8446. 8959. 9665. 10,061. 10,162 fg. 10,484. 11,029. 11,117. 11,575. 11,634. 11,755 fg. 11,810.

Forstillelse, se Hykleri.

Forsvar, se Værge.

forsværge, se Ed.

Forsøg, forsøgt, se Erfaring og Prøve.

2345. En lille Forsømmelse kan gjøre en stor Skade.

En Time forsømt gjør tit et ganske (bedre: „et hélt“) Aar Skade, ja al vor Livstid. 1, 254.

2346. Forsømmelse er ondt at kalde tilbage. 1, 124.

2347. Den, som forsømmer Tiden, bliver forsømt af Tiden. svensk.

Han plejer ikke at forsømme sig (ɔ: indfinder sig, hvor der vanker Noget, er om sig). V. S. O. — Han forsømmer sig gjærne (ɔ: er ikke hurtig nok, og gaar derfor glip af Noget). Molbech.

Forsømmelse tager, hvad hende bydes, og rækker efter Mere. 1, 124. — Forsømmelse tager alt det, en Mand har, og sér efter Mere. 1, 124. — Efterladenhed gjør Folk slemmere. 1, 81. — Man har større Besværing (= Besvær) med Forsømmelighed, end med Flittighed. 1, 205.

Den, som er efterladen i sin Gjerning, er Broder til Ødeland. Ordsp. 18, 9. — Forbandet være den, som gjør Herrens Gjerning med Efterladenhed. Jer. 48, 10. — Vé de efterladne Hænder! Sir. 2, 12. — Vær ikke doven og efterladen i dine Gjerninger! Sir. 4. 32. — Fæld Taarer over en Død, og forsøm ikke hans Begravelse! Sir. 38, 16.

Forsømmelse (Efterladenhed), se 2971. 4572. 5458.

2348. Kommer der Rust i Jærnet, saa tærer det sig selv. 1, 420. (om Sygdom, fremkaldt ved Udsvævelser).

2349. Mennesket som Lyset fortærer sig selv. 1, 420.

2350. Hvo Mér vil tære, end hans Plov kan ærje (ɔ: pløje, dyrke), han kan sig ikke for Armod værje (ɔ: værge). Moth.

2351. Nid er som Træormen, der fortærer det Træ, han voxer i.

Gid han maa fortære det paa Sengen! Moth. (om den, som tager Noget fra os med Vold og Uret). — Han kan godt tære eller fortære sit Foder. (siges om den, som er tidig til sin Mad, og som spiser Meget). V. S. O. — Han skulde fortære Jærn og Staal. Moth. (om den, som kan fortære al Slags grov Mad). — Hvad er vor Fortæring? (ɔ: hvor Meget har vi at betale for det, som vi have spist og drukket?). V. S. O. — De leve blot for at tære Landets Grøde. — Sygdommen tærer ham, eller: tærer paa hans Kræfter. V. S. O. — At tære en Spot (ɔ: fordøje, taale, finde sig i). V. S. O.

Han fortæres af Sorg og Græmmelse. (jvf. Ps. 31, 11). — Vi tære vore Aar som en Tanke. Ps. 90, 9. — Det er Herrens store Miskundhed, at vi ikke ere fortærede. Jer. B. 3, 22.

fortære, tære, se 1262. 1759. 4185. 4335. 5421. 5571. 5884. 6520. 7007. 9490. 9621. 9899. 10,222. 11,724. 11,728. 12,000. 12,044.

Forvirring, se Uorden.

2352. Forældrene æde ofte Skov-Krabber, hvoraf Børnenes Tænder blive ømme. 1, 116. (Syv: „det svier ofte til Børnene, hvad Forældrene have gjort“).

Fædrene spiste sure Druer, og Børnenes Tænder bleve ømme. Jer. 31, 29.

2353. Hvo som vanærer Forældre, ham gaar det ej vel. Syvs Tillæg.

2354. Sine Forældre faar man aldrig igjen. Gr. 685.

Forældre skulle ikke miste Livet for Børnenes Skyld, og Børn skulle ikke miste Livet for Forældrenes Skyld; Hver skal dø for sin Synd. 5 Mos. 24, 16 og 2 Krøn. 25, 4. — Ær din Mands Forældre! de ere nu dine Forældre. Tob. 10, 15. — Hvo som frygter Herren, skal ære sin Fader og tjene sine

Forældre som Herskere. Sir. 3, 6. — Ihukom din Fader og Moder, naar du sidder iblandt store Herrer! Sir. 23, 19. (jvf. 2 Mos. 20, 12). — Børnene skulle ikke samle Liggendefæ (Skatte), til Forældrene, men Forældrene til Børnene. 2 Kor. 12, 14. — I Børn! adlyder Eders Forældre i Herren! thi dette er ret. Ef. 6, 1.

Forældre, se 500. 549. 1256. 5751. 6017. 11, 998.

2355. Fraadser æder først Æblet, og æder siden Skraden (ell. Skrædningen ɔ: Skrællingen). P. L. 570.
(Udg. 1515) Fraadseren skaler (ell. skaller ɔ: skrælder ell. skræller) først Æblet, og æder siden Skrædningen. jvf. 7291.

2356. Man gjør ej god Ærkebisp af en Fraadser. P. L. 50. jvf. 6368.

2357. Overflødighed gjør Madlede. 1, 327.

2358. „Nej Tak! a (ɔ: jeg) er ingen Fraadser," sagde Jyden, han havde ædt nitten Spegesild, og de bød ham den tyvende. Gr. 687.

2359. „Før jeg skal levne," siger Fraadseren, „før skal jeg revne."
Hellere Tarmen revnet, end en Skefuld levnet. K. 407.

2360. „Gid jeg maa æde min Død deri!" sagde Fraadseren om det, der smagte ham rigtig godt. Moth.

Han er en Fyldebug, en Slughals, en Fyldehund, en Fyldebøtte, en Fyldevom. 2, 205. — Han er ikke god at sidde til Fads med (ɔ: han er slugen eller graadig og uskikkelig). Moth. — Han har en Ulvetarm, en Hanemave. Moth. (om en stor Fraadser).

Hønsestrube og Hestevom, kommer det ind, det faar vel Rum. Moth. (om en Slughals, en stor Æder). — Overvættighed kan ej have Stadighed. 1, 327.

Drankere og Fraadsere forarmes [gjærne]. Ordsp. 23, 21. — Den, som føder Fraadsere, beskæmmer sin Fader. Ordsp. 28, 7. — Med megen Mad vil følge Sygdom, og af Umættelighed ere Mange døde. Sir. 37, 35. 36. — Vogter Eder, at Eders Hjærter ikke nogen Tid besværes med Fraadseri og Drukkenskab. Luk. 21, 34. (jvf. Rom. 13, 13). — Fraadsere og Drankere skulle ikke arve Guds Rige. jvf. Gal. 5, 21.

Fraadser, Fraadseri, se 10, 361.

2361. Freden er ej saa god, at hvo Skade faar, han jo beholder den. 1, 132.

Freden er ej saa god, at ee hoo Skaden faar, han beholder ham ej. P. L. 762. jvf. 3918. — Freden er aldrig saa god (eller: den maa være saa god, den være vil), at den, som har Skaden, beholder den jo. Gr. 696.

2362. Bedre at gjemme, end at gjøre Fred. 2, 93.

2363. Fred er en faver Stang; brydes den, vil der Sølv til at lodde den med igjen. 2, 92. (eller: „vil hun loddes med Sølv“).

2364. Fred skal man dyrt kjøbe. 2, 92. (Syv: „thi den er det bedste og dyrebareste af de timelige Ting“).

Man skal kjøbe sig Fred til. Moth.

2365. Fred og vel bygget Hus kjøbes ej for dyrt. 1, 132.

2366. Freden føder, Krigen øder; Freden nærer, Krigen tærer. 1, 132.

Fred nærer, Krig fortærer. V. S. O. jvf. 1759.

2367. Fred forhverver, Krig fordærver; Fred formerer, Ufred adspreder. 1, 132.

2368. Den véd ej, hvortil Fred duer, som ej har forsøgt (ell. „prøvet“) Krig. 2, 93.

2369. „Jeg ønsker Fred,“ sagde Manden, han slog (kastede) sin Nabo under Bordet.

2370. Ingen kan have Fred længer, end hans Nabo vil. Gr. 688.

Man har ej længere Fred, end sin Nabo vil. 1, 133 og 310. — Den Gode har ej længer Fred, end den Onde lyster. 2, 93.

2371. I Fred paa Krig at have tænkt, fortrød ej Nogen.

Man være skal i Fred til Krig parat (og i Krig til Fred). Gr. 694. — Hvo som vil have Fred, maa være færdig til Krig. 1, 133. („I Fred skal laves paa Krig“. 1, 235). — Hvis du vil beholde Fred, saa vær belavet paa Krig.

2372. Hvo Fred vil nyde, maa ej Freden bryde. M. M.

2373. Den, som vil Freden ny' (nyde), maa ikke Krigen sky. F. F.

2374. Værge byder Fred. 1, 133. (1, 127 og 235: „Landsfred“ og „Landefred“).

Vaaben byder Fred. 1, 235.

2375. Bedst [er] at gjøre Fred med draget Sværd. 1, 133.
Ubevæbnet Fred er kun svag. 2, 93.

2376. Fattig Fred er bedre end rig Krig. 1, 132.
Bedre uret Fred, end retfærdig Krig. 1, 133.

2377. „Gud give os Fred og Ro, saa tjene vi Kongen tro," sagde Landsoldaten. F. F.

2378. Man gjør Meget for Husfred. Gr. 690.
Man maa gjøre Meget for Husfred. K. 1858. — Man maa dog vel have Fred i sit eget Hus. Gr. 689.

2379. „Husfred er god," sagde Kællingen.
Landsfred er god, Husfred er bedre, men Hjartfred (Hjærtefred) er bedst. jysk. — Husfred er Ægtefolks største Lyksalighed. J. S. Nørnissum. — Husfred er Hus-Fryd. 1, 86. (1, 132: „Fred er Fryd"). — „Husfred er en god Ting," sagde Manden, han bankede sin Kone. Fr. S. Birch.

2380. Hvo som haver to Køer, skal give den ene, [for] at han kan have Fred. 1, 133.

2381. Ret Fred, at have Fred med Dyd og Krig med Last. 1, 133.

2382. Man faar mere Fred for et godt Ørefigen, end for hundrede Mark.

2383. Hvor der er Ave, er Tugt; hvor der er Fred, er Frugt. 1, 132. (Syv: „hvor disse ere borte, er Ulykke i Døren og Skade i Hænderne"). (Ogsaa: „hvor der er Ære, er Tugt o. s. v.).

2384. Hvor der er Fred, dér er Gud. Syvs Tillæg.

2385. Fred og Foder gjør Folen (ɔ: en ung Hest) god. Moth.

2386. Hvo [som] ej har Lyst til lidelig (taalelig) Fred, har ej heller Lykke. 1, 133.

2387. Godt at gjøre Fred, naar Mæglerne holde Fredbryderen for Fjende. 1, 133.
Lade En staa i Guds Fred. 2, 39. (Syv: „naar der deles — uddeles Intet til ham"). — Lyse Fred over Noget (ɔ: gjøre offentligt Forbud imod at røre eller skade det). V. S. O. — Den levende Fred, den døde Ro. 1, 66. — Holde Fred (ɔ: Hævd) over Noget (f. Ex. en Skov, at man skaaner den, ikke hugger ret meget i den). — Begaa en fredløs Gjerning (ɔ: en Forbrydelse, som straffes med Landsforvisning). V. S. O.

Det gaar ikke til i Krig, som i Fred. Gr. 693. — Jeg ingen Ting i Verden véd bedre, end Fred og Retvished. Rimkrøn. — Tro ikke Freden! Gr. 691. — Pigen kan ikke have Fred for ham (fordi han paa en letsindig Maade vil spøge med hende). — Du maa lade ham være i Fred, eller: lade ham have Fred (ɔ: ikke angribe, fornærme ham). — Hold Fred med hver Mand og Krig med Synd og Last! 1, 132 og 253. — Fred er nyttig for Sejervinderen og fornøden for den, som taber. 1, 133. — Saa længe En maa (ɔ: kan) være med Fred, skal man ikke søge Ufred. 1, 133. — Har du kun Fred med dig selv, du kjækt med Verden kan stride. S. Staffeldt. — Guds Fred (en gammel Hilsen). — Guds Fred være med Eder. — Frode-Fred (ɔ: god og almindelig Fred). jvf. Saxo om Kong Frode Fredegode. 1, 133. — Om Dronning Dagmar i Kæmpevisen: „Hun kom uden Tynge, hun kom med Fred; hun kom goden Bonde til Lise. Havde Danmark altid saadanne Blomster, man skulde dem ære og prise“. 2, 92. — Al Fred gjøres evig, dog (ɔ: skjønt) den tit varer stakket, som det hedder i Visen: „Saa gjordes der den stadige Fred, som man vel mente, hin trygge; men Tiden lærte det anderledes: paa den var ikke at bygge.“ — „Saa svore de sig i Stalbroderlag, at det skulde vare til Dommedag. Hvor skulde det vare den Tid saa lang! det vared' end ej til Aftenen kom.“ 2, 92.

Fred være med dig! Fred være med dit Hus! og Fred være med Alt, hvad dit er! 1 Sam. 25, 6. (jvf. 1 Krøn. 12, 18). — Hold dig til Gud, og hav saa Fred! deraf skal times dig meget Godt. Jobs B. 22, 21. — Endog den Mand, som havde Fred med mig, som jeg forlod mig paa, og som spiste mit Brød, opløftede sin Hæl imod mig. Ps. 41, 10. (jvf. Joh. 13, 18). — Der er stor Fred for dem, som elske Guds Lov. Ps. 119, 165. — Der er Glæde for dem, som raade til Fred. Ordsp. 12, 20. — Naar Herren har Velbehag i en Mands Veje, da lader han endog hans Fjender holde Fred med ham. Ordsp. 16, 7. — Herrens Freds-Pagt skal ikke rokkes. Es. 54, 10. — Jeg skaber Læber Frugt; Fred, Fred for Fjærn og Nær, siger Herren, og jeg læger ham. Es. 57, 19. (jvf. Ef. 2, 17). — Jesus sagde: Fred lader jeg Eder, min Fred giver jeg Eder; jeg giver Eder ikke, som Verden giver. Joh. 14, 27. — Retfærdiggjorte ved (af) Troen, have vi Fred med Gud ved vor Herre Jesus Kristus. Rom. 5, 1. — Guds Rige er ikke Mad og Drikke, men Retfærdighed og Fred og Glæde i den Hellig Aand. Rom. 14, 17. — Hvor dejlige ere deres Fødder, som forkynde Evangeliet om Fred, som bringe godt Budskab! Rom. 10, 15. (Es. 52, 7). — Gud er ikke Forvirringens, men

Fredens Gud. 1 Kor. 14, 33. — Guds Fred, som overgaar al Forstand, skal bevare Eders Hjærter og Eders Tanker i Kristus Jesus. Filipp. 4, 7. — Jag efter Fred med dem, som paakalde Herren af et rént Hjærte. 2 Tim. 2, 22. — Dersom det er muligt, da holder Fred med alle Mennesker, saa vidt det staar til Eder. Rom. 12, 18. — Salige ere de Fredsommelige; thi de skulle kaldes Guds Børn. Matth. 5, 9. — Retfærdigheds Frugt saa's i Fred for dem, som holde Fred. Jak. 3, 18.

Fred, se 595. 2895. 3171. 4107. 4676. 4949. 5037 fg. 5071 fg. 5584. 5676. 7152. 10, 083. 11, 709.

Frelse, se fri og salig.

2388. Fremmed Mad smager altid vel (ogsaa: „bedst"), og stjaalet Vand er sødest. 1, 134. (Syv: „dog (ɔ: skjønt) det undertiden er usundt og misundt").

2389. Fremmed Steg er altid fedest. 1, 174. (Andres Lykke synes os større eller bedre, end vor egen).

2390. Fremmed Kvie malker bedst. V. S. O.

2391. Fremmede ere tit som Frænder, ja vel endog bedre. 1, 134.

2392. Fremmede Lader og falsk Farve har ingen Bestand (Varighed).

2393. Slibréde (ɔ: Slibetøj) er fremmed Mands Skind. 1, 134.

2394. Blomsten lugter og i fremmed Bed. Gr. 699.

2395. Fremmede Kalve slikke og hinanden. 1, 223. (om Kjærligheds-Ytringer).

Fremmed Ko slikker ikke en fremmed Kalv. 2, 93.

2396. Fremmede Heste og egne Sporer gjøre korte Mile. 1, 134 og 346.

Naar man har egne Sporer og fremmed Hest, saa rider man alle Tider bedst.

2397. Det er ondt at lege (ell. spille) Bold paa fremmed Gade. 2, 93.

2398. Det Brød er forloret (ɔ: spildt), som gives fremmede Hunde og Folk. 2, 93.

2399. Man kan ogsaa æde Brød paa fremmede Steder. 2, 93.

Der bages ogsaa godt Brød i fremmede Lande. 2, 76.

2400. Før du besér fremmede Lande, se først til dit eget Hus! Gr. 700.

Kjend først dit eget Hjem, før du besøger fremmede Lande! F. E. Boisen. — Førend du betragter andre Lande, gransk først Tilstanden i dit eget Hus! M. M.

2401. Man kan ogsaa komme fremmed til sig selv. Gr. 706.

2402. Fremmede Lús bide værst. 1, 134. (om Udlændinge, som plagede og udsugede Landets Børn).

2403. Fremmed Stud længes efter sin egen Baas. Moth. (om Kjærlighed til Hjemmet og Fædrelandet).

2404. Mangen æder mere Salt hos Fremmede, end hjemme, og er dog usaltet og uartet (ɔ: vanartet, vanslægtet). 1, 347.

Mangen æder mere Salt hos Fremmede, end hos sine Egne, og kommer dog usaltet hjem.

2405. Man skal ikke handle anderledes i et fremmed Land, end man kan forsvare i sit eget. (om Krigsfolk. jvf. 2 Makk. 9, 28).

2406. Til Fremmede stikker man gjærne den bedste Haand frem. (ɔ: viser sig fra den elskværdigste Side).

2407. Vil du kjende en Fremmed, [saa] giv Agt paa hans Tale! 1, 134.

2408. Naar der altid sés med fremmede Øjne og høres med fremmede Øren, da er det uklart. 1, 349. (om Regéringen).

Bi bare, til de Fremmede er borte! Gr. 705. — Han talte i en ganske fremmed (ɔ: egen, besynderlig) Tone. V. S. O. — Hun har (ell. tager) fremmede Guder. (siges om en gift Kone, som holder til med andre Mandfolk). V. S. O. og 2, 124.

En Mand, som sér til et fremmed Bord, hans Levnet er ikke for Liv at regne. — Paa Jorden er jeg en fremmed Gjæst; i Himlen at bygge mig baader bedst. — Af fremmede Lande fremmede Laster. 1, 347. — Fremmede Skikke og fremmede Klæder, fremmede Plager. 1, 392. — Hold dine

Øjne fra fremmede Breve, Øren fra fremmed Tale og Hænder fra fremmede Penge! 1, 134. — Tal ej for meget i fremmede Huse; lad som du hører og sér ikke Alt! 2, 93. — Hvo som figer (ɔ: tragter) efter fremmed Gods, paa ham vogter Armod. 2, 102. — Fremmede Sorger ere forfængelig Bekymring. 1, 321.

Du maa ikke plage en Fremmed og ikke undertrykke ham. 2 Mos. 22, 21. — I maa ikke antænde fremmed Røgelse eller bringe fremmed Ild paa Herrens Alter. 2 Mos. 30, 9 og 3 Mos. 10, 1. — Herren elsker den Fremmede, saa han giver ham Føde og Klæder; derfor skulle ogsaa I elske den Fremmede. 5 Mos. 10, 18. 19. — Du maa ikke bøje Retten for den Fremmede. 5 Mos. 24, 17. — Jeg er en Fremmed hos Dig, Herre, en Gjæst som alle mine Fædre. Ps. 39, 13. — Gjør ikke over for en Fremmed Noget, som du vil have skjult; thi du véd ikke, hvad han vil bringe frem for Dagen. Sir. 8, 23. — Dersom I ikke har været tro i det Fremmede, hvo vil give Eder Noget selv at eje? Luk. 16, 11. — Hvo er du, som dømmer en fremmed Svend? Rom. 14, 4.

fremmed, Fremmede, se 2516. 5026. 9319.

2409. Bedre at gaa ledig i en grøn Eng, end staa bunden ved en Tornebusk. 1, 135. (Bedre at være ugift, end ilde gift).

Det er bedre at gaa fri i en grøn Eng, end at være bunden til en Tornebusk. Moth. — Bedre løs paa en Hede, end bunden ved en grøn Busk. Syvs Tillæg.

2410. Frihed er bedre end meget Guld, om end al Verden var deraf fuld. Rimkrøn.

Frihed gaar over Guld. 1, 134. — En fri Villie er bedre, end et Bord af Guld. 2, 94. — Selvvold [er] bedre, end Guld. 1, 134.

2411. „Frihed er bedre end et gyldent Búr," sagde Vagtelen, den fløj ud i Skoven. Fr. S. Birch.

Bedre fri Fugl end fangen Konge.

2412. Frit Skib gjør fri Ladning.

2413. Det er ej godt at lægge sig ud med Præster og Prokuratorer, thi de har frit Sprog. Moth.

2414. Hellere fri Mands Død end evigt Fængsel.

2415. Man kan sige sig fri for Gjerningen, men ikke for Ordet. Gr. 711.

2416. Den er fri, der gjør, ikke som han vil, men som han bør. 1, 135.

2417. Fri-Mandag gjør Tasken let. („da fortæres tit Mere, end der fortjenes i en hél Uge"). 1, 246.

Han holder Fri-Mandag (ɔ: bestiller ingen Ting).

2418. Intet Sværd er skarpere, end det, som strider for Friheden. 1, 135.

2419. Lovbunden Frihed grundfæster Samfundet.

2420. Frihed for Alt, hvad der stammer fra Aand, som ikke ændres, men arges ved Baand! Gr.

2421. Hvo som agter sin Frihed ringe, agter sig selv ringe. 1, 135.

2422. Misbrugt Frihed er værd at mistes. 1, 135.

2423. Det er godt at have en fri Fod at staa paa (ɔ: at have en god Samvittighed). 1, 365.

2424. Frit Gods maa ikke følge ufri Mand. (før Enevælden).

2425. Det er godt at være født paa Friheden. Gr. 709.

Han er saa fri, som han sad i Halds Taarn. Syvs Tillæg. (om den, som ikke er sin egen Herre; ufri). — Det er han fri for at gjøre (ɔ: ikke i Stand til at gjøre). V. S. O. — Det staar dig frit for (ɔ: du har Frihed til at gjøre det). — Hun kan ikke være fri for ham (ɔ: han overhænger, frister hende stærkt). V. S. O. — Hun er fri for Mandfolk (ɔ: er rén og kysk). — Han er ikke fri for hende; ogsaa: hun er ikke fri for ham. (om To, som have haft legemlig Omgang med hinanden). V. S. O. — Skyde paa fri Haand (ɔ: uden Anlæg). V. S. O. — Frihed for mig, men ikke for dig! — Han er Ingens Vorned, han er en Friherre (ɔ: er Ingen forbunden, men lever af sit Eget"). Moth. — Han er ikke født under en Andens Kværn (ɔ: var ikke en Vorned, Stavnsbunden; ikke afhængig af Andre). 2, 94. — Nu er Ævret (Ævredet) opgivet (ɔ: „nu har Enhver sin Frihed eller tager sig den; nu kan Enhver gjøre sig saa lystig, som han vil"). V. S. O.

[Folk kan være] fri som Fuglen i Luften. Gr. 710. — I naturlige Ting maa man have sin Frihed. Gr. 708. — Frihed er uskattérlig. 1, 134. — Det er for Friheds Skyld, at

man [ved Love] begrænser Friheden. — Er du fri, da bind dig ikke! 1, 135. — Frit Folk, fri Snak! 1, 135. — I en fri Stad ere frie Tunger. 1, 135. — Frihed tjener Sandheden bedst. — Et Folk, der vil være frit, maa tro; et Folk, som ikke vil tro, maa leve i Trældom. — Hvo haver større Frihed, end Fluen, der sætter sig paa Enhvers Pande? 1, 135. — Det er den rette Frihed, som tjener Gud og Loven. 1, 135. — Den sødeste Frihed er en god Samvittighed. 1, 135. — Frihed er ej hver Mand tjenlig (gavnlig). 1, 135. — Det er ingen Frihed, at leve efter sin Villie eller uden Arbejde. 1, 135. — Han vil altid holde fri Mandag eller syv hellige [Dage] om Ugen. 2, 161. (om den Dovne). — Hvor der er Aandsfrihed, dér er Velvillie ikke langt borte. Sibbern.

Fri dig som en Raa af [Jægerens] Haand, som en Fugl (Spurven) af Fuglefængerens Haand. Ordsp. 6, 5. — Herrens Øje er til dem, som frygte ham, til at fri (frelse) deres Sjæl fra Døden. Ps. 33, 18. 19. — Herren skal fri (frelse) dig fra Fuglefængerens Snare, fra Ødelæggelsens Pest. Ps. 91, 3. — Herre! du friede min Sjæl fra Døden, mit Øje fra Graad, min Fod fra Fald. Ps. 116, 8. — Gud skabte Mennesket fra Begyndelsen, og overlod ham til hans egen fri Villie. Sir. 15, 14. — Giv ikke dit Barn Frihed i Ungdommen! Sir. 30, 11. — Naar Sønnen (Jesus Kristus) faar frigjort Eder, da skulle I være virkelig fri. Joh. 8, 36. — Den, som er død, er frigjort fra Synden. Rom. 6, 7. — Min [kristelige] Frihed skal ikke dømmes af en Andens Samvittighed. 1 Kor. 10, 29. — Hvor Herrens Aand er, dér er Frihed. 2 Kor. 3, 17. — Misbruger ikke Friheden til en Anledning for Kjødet! Gal. 5, 13. — Haver (ell. bruger) ikke Friheden til Ondskabs Skjul! 1 Pet. 2, 16.

fri, Frihed, se 1636. 2056. 2756. 3811. 4700. 4936. 9523. 9635 fg. 10, 654. 10, 716.

2426. Du skal ej sætte fuldt Kar (ɔ: sætte en Kande fyldt med stærk Drik paa Bordet), og ej sove med Jomfruer. P. L. 705. jvf. 2306.

2427. Det er bedre at blive fristet, end at blive opblæst.

Han har været i Snaren. 2, 86. — Han fristes ikke let (ɔ: faar ikke Lyst) til at komme der oftere. — Du maa ikke friste mig derom (ɔ: trænge stærkt paa, for at overtale). V. S. O.

Jo bedre Tro, jo mere Fristelse. 2, 110. — Frist ikke Vorherre! Gr. 714. (Hvorfor vil I friste Herren? 2 Mos. 17, 2).

I maa ikke friste Herren, Eders Gud. 5 Mos. 6, 16. (Matth. 4, 7). — Mit Barn! dersom du kommer frem, for at tjene Gud Herren, da bered din Sjæl paa Fristelse (Anfægtelse). Sir 2, 1. — Gud, led os ikke i Fristelse! Matth. 6, 13. — Gud er trofast, og Han vil ikke lade Eder fristes over Formue (Evne), men han vil gjøre baade Fristelsen og dens Udgang saaledes, at I kunne taale det. 1 Kor. 10, 13. — Hver fristes, naar han drages og lokkes af sin egen Begjærlighed. Jak. 1, 14.

2428. „Det gaar ud over de Fromme," sagde Fanden, han slog Øjet ud paa en Ledstolpe; eller: han rev sin Næse paa et Søm. F. F. og Moth.

„Det gaar altid ud over de Fromme," sagde Trolden, da han blev hængende i Tjørnegærdet ved Skindbuxerne. Sv. Gr. — „Lykken hænger ved de Fromme," sagde Fanden, han rev sin Rumpe paa en Gærdestaver.

2429 a. Fromt Folk er kun tyndt saaet. 1, 136.

2429 b. Fromt Folk er godt at handle med. 1, 80.

2430. Stille og from kommer sjælden for Dom. 1, 307.
(ɔ: gaar lettere fri for Bagvaskelse).
Stille og from [er] bedste Rigdom. 1, 136.

2431. Frommer Mand faar vel sit Brød. 1, 136.

2432. Ingen er gjærne from forgjæves. 1, 136.

2433. Fromme Faar gaa mange i én Sti (ɔ: „hos de Fromme er Hjærterum, og derfor Husrum til Mange"). 1, 412.
jvf. 3779.

2434. Jo frommere, jo mindre Lykke. 2, 94.

2435. Fromhed faar vel Forsvar. 1, 136.

2436. Fornuft gjør Ingen from. 1, 484.

2437. Hvo som er tvungen from, bliver ej længe from. 1, 162.
Tvungen from vender snart om. 1, 249.

2438. De Frommes Raadhus har mange Vinduer. 1, 1.
(de skjule Intet og ere oprigtige).

2439. Af Fabler bliver man hverken klog eller from. 2, 72.
Det er en from Mand, naar han sover. 2, 94. — Han er saa from som et Lam. — Han fortørner Ingen, naar han er ene

inde. 2, 94. — Han er from, skal ikke fortørne et Barn. 2, 94. — Han gjør ikke en Kat Fortræd. — Der var mange fromme (ɔ: tapre, modige) Riddere. V. S. O.

Den er from, som kan skade sin Fjende og gjør det ikke. 2, 94. — Der hører Meget til at være from. 1, 162 og 2, 94. — Ingen bliver for tidlig from. 1, 162. — Beflit dig paa at leve from (egl. fromt) i Ungdommen og dø salig i Alderdommen. 1, 272. — De Fromme holde sig til Himmelen; derfor have de ej megen Lykke paa Jorden. 1, 162. — Vær from! Gud sér det. 1, 162 og 2, 88. (Syv: „thi Mangen er from af Frygt, ikke med sin gode Villie"). — Vær from og frygt det Onde! 2, 96. — Vær from og sagtmodig i Medgang, frimodig og forsynlig i Modgang! 1, 291. („dog er Ingen derfor ond, fordi han ræddes for det Onde". Syv). — From føder tit ondt Barn. 1, 116. — From er som en hvid Ravn. 1, 162. — From sky'r slemme Ord og Gjerninger. 1, 163. — From gjør, hvad der er Gud og Mennesker kjært. 1, 163. — Skal du handle, da gjør det med from Mand. 1, 228. — Det er en from Fader, der gjærne vilde, at hans Søn skulde blive frommere end han. 1, 115. — Man nyder en From meget Godt ad. 2, 94. (Syv: „dog maa den Uskyldige tit holde ud med den Skyldige"). — Mange [Kvinder] ville hellere være skjønne end fromme. 1, 241. — Det er Ynk, at en From skal regéres af en Ugudelig. 1, 30. — Det er ej Fromhed, at være bedre end de Værste. 1, 162. — Fromhed fordærver Ingen. 1, 136. — Fromhed uden Gods agtes lidet. 1, 162. — Fromhed bliver vel lovet (rost), men ej begavet. 1, 136. — Hver lover Fromhed, og lader den dog gaa og betle (tigge). 2, 94. — Stol ej saaledes paa Andres Fromhed, at du glemmer din egen! M. M. — Ondskab tager undertiden Fromheds Kaabe paa. 1, 249. — Naar Fromheds Øje hildes, da vil Folkets Fremtid spildes. J. Lie.

Mod den Fromme viser Du [o Gud] dig from. 2 Sam. 22, 26. (jvf. Ps. 18, 26. 27). — De Fromme ere svundne; de Trofaste ere blevne faa blandt Menneskens Børn. Ps. 12, 2. — Fromme Folk kaldes bort; men der er Ingen, som giver Agt derpaa. Es. 57, 2. — Fromhed er mægtigere end Alt. Visd. B. 10, 12.

from, Fromhed, se 1639. 1641. 2640. 4615. 4663. 5683. 6045. 7141. 7162. 7170. 7512. 7818. 7949. 7956. 8730. 8754 fg. 11, 450. 11, 825.

2440. Der er ej en Frue saa bært (ell. bjært ɔ: fin, net), hun maa ej have sin Pi...fj..t. P. L. 241.

Der er ingen Kone saa bert, som jo vil have sin P....f...t: to, om hun vil, tre, om hun trænger [der]til, ja flere, om hun kan. 2, 174. (Syv: „Dette er vel noget slet talet efter Høfligheden, men vel efter Sundheden. Kejser Claudius lod en Befaling udgaa [om], at det maatte være frit for Enhver").

2441. „Fruer skal ha' Fruenoder," sagde gal' Ane, hun slæbte sin Kaabe i Rendestenen. 2, 120 og 150. (hun brugte til Stads, hvad Andre havde aflagt; om noget Urimeligt).

Fine Fruer har Fruenoder. V. S. O.

2442. Fejg Mand favnede aldrig Fruer. V. S. O. eller omvendt: „Fruer favnede aldrig fejg Mand ell. den Fejge" (ɔ: modtog ham ikke vel; han var ikke yndet af dem). jvf. 6691. 8172.

2443. Ræd Mand gillier (ɔ: bejler, frier til, elsker) ej snævre Fruer. Moth. (bruges, naar man vil opmuntre En til at være ved frejdigt Mod og ikke frygte for at indlade sig paa et voveligt Foretagende).

Ræd Mand giller ikke vakre Fruer. Nyerup. — Ræd Mand plejer ej Fruer at fæste. Molb. Ordbog.

2444. Ord lade dem vel sige, og Fruer lade dem vel lige (ɔ: stille tilfreds). H. Thomesen.

2445. Fattig Mand faar ikke Frue, uden hun har Skank og Skeverbén (ɔ: en vis Skade i Benene, saa at disse ere forvoxede). 2, 75. (han kan ikke vente at gjøre noget rigt Giftermaal).

2446. Har du først en Tue, faar du nok en Frue.

Han sér ud som Vor Frue Dag i Fasten (ɔ: meget bleg, eller súr, fortrædelig, sørgmodig). Moth.

Det er den Leg, min Frue vil have. 2, 25.

Det gaar Ternen (Tjenestepigen) som hendes Frue. Es. 24, 2.

Frue, se 136. 4459. 4704. 6018. 8172. 10, 271. 10, 279.

2447. Snittes (beskæres) ej Vintræet, da bliver [der] ingen Frugt. 1, 386. (om at betale Skat).

2448. Jo mere Frugt, jo flere Orme. M. M. (om Misundelse).

Mens der er Frugt i Haven, elskes Lysthuset.

Tiden giver Frugt, ikke Ageren. 1, 441. — Umoden Frugt, usund Mave. M. M.

Velsignet skal din Livsfrugt (ɔ: Foster) være, Frugten af din Jord og af dit Kvæg. 5 Mos. 28, 4. — Jorden mættes med Frugten af Guds Gjerninger. Ps. 104, 13. — Livsens Frugt er en Løn. Ps. 127, 3. — Hvo som bevarer (Lindb. „passer") et Figentræ, skal æde Frugt deraf. Ordsp. 27, 18. — Det skal gaa de Retfærdige vel; de skulle nyde deres Gjerningers Frugt. Es. 3, 10. — I have tæret Løgnens Frugt. Hos. 10, 13. — Godt Arbejde giver herlig Frugt. Visd. 3, 15. — Bærer Omvendelsens værdige Frugter! Matth. 3, 8. — Af deres (ɔ: de falske Profeters) Frugter skulle I kjende dem. Kan man vel samle Vindruer af Torne eller Figen af Tidsler? Saaledes bærer hvert godt Træ gode Frugter, men et raaddent Træ bærer onde Frugter. Matth. 7, 17. — Hvis Hvedekornet dø'r, bærer det megen Frugt. Joh. 12, 24. — Aandens Frugt er Kjærlighed, Glæde, Fred, Langmodighed, Mildhed, Godhed, Trofasthed, Sagtmodighed, Afholdenhed. Gal. 5, 22.

Frugt, se 887 fg. 1286. 1461 fg. 2263. 4810. 5040. 7384. 7549. 9130 fg. 9179. 10, 671. 11, 040.

Fryd, se Glæde.

2449. Tit er Frygten større end Faren. 1, 137.
Frygt forøger Faren. 1, 137.

2450. Frygt gjør nederligt (ɔ: lavt) Hjærte. Moth.

2451. Der skal en høj Múr til at holde Frygten ude. Molb. 2945.

2452. Frygten kan gjøre en Flue til en Elefant. Gr. 721.

2453. Frygt er ofte en Spaamand, ofte en Løgner. 1, 137.

2454. Helten frygter Spot, men ej Død. Gr. 719.
En Helt frygter mere for Spotten, end for Døden. M. M.

2455. Frygt for Døden er værre end Døden selv. 1, 66.

2456. Daarligt er at frygte det, man ej kan fly. 1, 138.
Det er unyttig Frygt, at frygte for Døden, hvilken Ingen kan undgaa. 1, 66. — Den frygter for Intet, som ej frygter for Døden. 1, 66.

2457. Frygt for Galgen har friet Mangen derfra. 2, 280.

2458. Frygt loves hos en Ond, men lastes hos en God. 1, 139.

2459. Hellere én Gang død, end altid i Frygt og Nød. R. 404.

Bedre er én Gang død, end steds' i Frygt og Nød. 1, 138.

2460. Frygt i lovlige Forretninger er Tegn til Vanartighed. 1, 138.

2461. Frygt er ond Samvittigheds Stalbroder. 1, 365.

2462. Hvo som frygter Gud, frygter for Intet; hvo [som] ej frygter Gud, maa frygte for Alting. 1, 139.

2463. Den, som Mange maa frygte for, han maa ogsaa frygte for Mange. L. C. Ulfeldt.

Han maa frygte Mange, som frygtes af Mange. 1, 138. — Vil du af Mange frygtes, har du og for Mange at frygte. M. M. (efter Solon).

2464. Jo mere man frygter, jo nærmere er man Skade. 1, 137.

Somt (ɔ: Noget) giver mere Frygt end Skade. 1, 137.

2465. Hvor Frygt er, dér er Hæder (ell. Ære). 1, 47 og 138.

2466. Frygt retter anderledes an, end det er koget (egl. kogt). 1, 138. (Syv: „tror ej det, som er vel mént").

2467. „Ikke bange!" sagde Drengen, han løb til Side for en Hare (svensk).

Han frygter, som han traadte i (paa) Glas eller gik paa Naale. 2, 95. — Han frygter for hvert Løv, der røres (ɔ: han er meget frygtsom af sig). V. S. O. — Han er bange for ethvert Løv, der rører sig. Moth. — Han er saa bange, som en Bonde i et Harnisk. 2, 95. — At ryste som et Æspeløv (ɔ: skjælve af Frygt og Angest). Moth. — Han er saa bange som en afslagen Hane. Moth. — Han er ikke bange for en død Høne, naar den er stegt, eller naar han har en Kjæp i sin Haand. Sv. Gr. (fynsk). — Han er saa bange som en Fugleunge, der første Gang flyver fra sin Rede. Moth. — Han lider meget af Buxefeber (ɔ: er bange, plages af Frygt). — Han blev saa bange, som om han havde sét noget Ondt. Moth. (om den, som hastig bliver meget forfærdet). — Han lader sig skræmme af Spøgelser (ɔ: tomme, indbildte Forestillinger).

V. S. O. — Have bange Kaar (ɔ: være ilde stedt, være i Knibe). V. S. O.

Frygt vidner om Svaghed. — Frygt gjør kjedsomt og súrt Levnet. 1, 138. — Frygt gjør klog. 1, 138. — Frygt for Straf gjør, hvad Gud og Øvrighed vil. 1, 138. — Frygt er indvortes, kommer ej udvortes fra. 1, 137. — Frygt borttager Raad og Sind. 1, 137. — For megen Frygt aabner Døren til Fortvivlelse. 1, 138. — Af alt Ondt er Frygt det største Onde(?). 1, 137. — En Fange er bange. 1, 99. — Den, som stedse frygter Faren, maa aldrig vente at fange Lykken. — Det Sikreste er, Intet at frygte uden Gud, end ikke Døden; thi den Retvise er trøstig i sin Død. 2, 95. — Lad de Onde saa frygte dig, at de Fromme kan elske dig! M. M. — En Tyran frygter mere for de Gode, end for de Onde. 2, 277. — Frygter Gud og Kongen ærer, som Guds rene Bud os lærer. — Den, som frygter sin Fjende, elsker ikke sin Ven. (opr. engelsk). — Den er meget tvingd, der ej tør slippe én løs paa fri Mark. 1, 137. — Frygtsomt Land, utrygt Land. 1, 138. — Han er ulvesét af en Markat, eller vættesét af en Ugle. 2, 95. (om den, som især pludselig bliver forfærdet, navnlig ved et uventet Syn).

Herren er mit Lys og min Frelse, for hvem skal jeg frygte? Ps. 27, 1. — Jeg stoler paa Gud, og vil ikke frygte; hvad kan Kjød gjøre mig? Ps. 56, 5. — Naar du lægger dig [for at sove], da skal du ikke frygte. Ordsp. 3, 24. — Saligt er det Menneske, som altid frygter. Ordsp. 28, 14. — At frygte for et Menneske (Menneskefrygt) leder i Snare. Ordsp. 29, 25. — Hvem er du, at du vil frygte for et Menneske? Es. 51, 12. — Frygt er intet Andet, end at man mistvivler om de Hjælpemidler, som fornuftig Eftertanke yder. Visd. 17, 12. — Frygter ikke for dem, som slaa Legemet ihjel, men kunne ikke slaa Sjælen ihjel; men frygter snarere for ham, som kan fordærve baade Sjæl og Legeme i Helvede. Matth. 10, 28. — Frygt ikke, tro kun (bare)! Mr. 5, 36.

Frygt, frygte (bange), se 1418. 4320. 5052. 5815. 5827. 5839 fg. 6166. 6488. 6691. 7425. 7549. 7655 fg. 7734. 8157. 8899. 9656. 11, 513.

2468. Naar det frysèr af (fra) Sønden, da læg Ild ved Tønden! 1, 468 og 2, 3.

Naar det fryser med Sønden (Søndenvind), fryser Tappen i Tønden. (Syv: „Det fryser ikke gjærne fra det Hjørne, men

haardt, naar det skal være. Da er det godt at have Noget at bide og brænde, naar de hvide Bier (ɔ: Snéen) flyve“).

2469. Naar det fryser Fruenat, skal det fryse fyrretyve Nætter efter. K. 1580.

Naar det fryser paa Karens Dag (egl. Katrines D. ɔ: d. 25de Novbr.), skal det fryse atten Uger eftér. K. 1601. — Fryser det St. Peders Stol (22de Febr.), vil det fryse 40 Nætter derefter. J. H. Smidth.

2470. Den maa lære at fryse om Vinteren, der ikke vil svede om Sommeren [ved at arbejde]. jysk.

Det fryser saa, at Syv kan ikke holde den Ottende paa Jorden. K. 1677. — Det fryser uden Naade (ɔ: meget stærkt). V. S. O. — Det fryser, saa det ene Skarn kan bære det andet. F. F. — Han arbejder, saa han fryser, og æder, saa han sveder. J. H. Smidth. — At fryse ved sin Gjerning ell. over sit Arbejde. (siges om den Dovne, som ikke gider røre sig af Stedet, for at arbejde). V. S. O. — Han skal ikke fryse efter mig (ɔ: ikke bie længe efter mig; jeg skal snart være hos ham). V. S. O. — Ret som de døde, saa frøs de ihjel. 2, 242. (om løs Tale, Snak).

fryse, Frost, se 2666. 3332. 3767. 4023. 4324. 4339. 4441. 4693. 4850. 4853. 7400. 7526. 9834. 11,044.

Frænde, se Slægt.

2471. Saa synger Fugl, som Næbbet er voxet til. P. L. 1165.

jvf. 1438. 2496. 6359. 9229.

Hver Fugl synger, som hans Næb er voxet. P. L. 203. — Hver Fugl synger af sit Næb. P. L. 325. — Ee (ɔ: altid) gisper hver Fugl af sit Næb. P. L. 718. — Hver Fugl synger, som den er næbbet til. V. S. O. — „Hver Fugl synger med sit Næb,“ sagde Kukkeren, da han hørte Nattergalen. Gr. 728. — Hver Fugl sjunger af sit Næb, saa gjør og Kærlingen af sin Flæb. 1, 311. (ɔ: Enhver synger, som han har Røst til; Ingen kan være eller blive Mér, end han af Naturen er bestemt til eller har Evner og Gaver til).

2472. Hver Fugl tykkes, at han selv synger vel. 1, 37.

2473. Det er en ond Fugl, som skider i sin egen Rede. P. L. 231. (om den, som laster sit Eget, taler ilde om sin egen Slægt og sine Venner; som ej kan dølge sine egne Fejl).

Det er (ell: maa være) en slem Fugl, der besmitter sin egen Rede. A. S. Vedel og 1, 167. — „Den, sin egen Slægt i Skjændsel før', sin egen Skam han selv kundgjør." Reineke Fos 1555. — Det er en Skarns Fugl, der gjør i sin egen Rede. V. S. O. — Det er en daarlig Fugl, som kommer Skarn i sin egen Rede.

2474. Den Fugl er snart kryst' (ell. krystet, trykket), [som] i Haande (ɔ: i Hænde) haves. P. L. 238.

Den Fugl er snart kryst', [som] i Hænde er. 1, 123 og 490. (Syv: „men slipper han løs, da er han snarest til at beklikke En"). 2, 191. (ɔ: Magten kan snart kue den Svage).

2475. Den Fugl bliver sjælden féd, som har mange Unger. 1, 33. (ɔ: der skal Meget til at opføde en stor Flok Børn, og Moderen maa derfor ofte finde sig i Savn og Mangel, for at kunne have Noget til dem).

2476. Hvo som vil have Fuglen med Ungerne, mister det alt. 1, 304.

Den, som vil have baade Fuglen og Ungerne, mister dem alle. Moth.

2477. Faar man ej Fuglen, saa faar man vel en Fjeder af den. 1, 121 og 172.

2478. To Fugle bygge Bo; én lever i Uro. 1, 367. (om Ægtefolk, som leve endrægtig sammen).

2479. Bedre drage to Fugle til Rede, end én. P. L. 844. (Opmuntring til Ægteskab, ogsaa for timelig Fordels Skyld).

2480. Man maa synge med de Fugle, man er iblandt. Moth. (ɔ: gjøre med, hvad Andre gjøre, som man omgaas; rette sig efter deres Vaner; følge Skik og Brug, hvor man er). jvf. 10, 873. 8888.

2481. Man kan ikke forbyde en Fugl at flyve over sit Hoved, men vel at bygge Rede i sit Haar. (man maa ikke give onde Tanker og Indskydelser Næring, men staa dem imod i Tide. Andre: „giv ikke for meget efter; lad ikke af Svaghed din Ret krænke!")

Flyver end Fuglen over dit Hoved, saa lad den ej bygge Bo i dit Haar! Moth.

2482. Fuglen bygger ej sin Rede større, end Vingerne række. Gr. 727. (Tarvelighed i Levemaade anbefales). jvf. 1789.

Fuglen bygger sin Rede ej større, end den sine Vinger kan strække. M. M. — Reden skal være som Fuglen. Syvs Tillæg.

2483. Det er en daarlig Fugl, der ikke værger sin Rede. jvf. 11, 456.

Det er en god Fugl, som forsvarer sin Rede. 2, 88.

2484. Den Fugl, der synger for tidlig om Morgenen, tager Høgen inden Aften. Allen om Sproget i Sønderjylland. S. 140.

Den Fugl, som synger tidlig om Morgenen, tager Katten inden Aften. K. 1622 og F. F. — Den Fugl, som piber tidlig om Morgenen, tager Katten gjærne før Aftenen. M. M.

2485. Man tragter mange Fugle efter for Fjerene, og ikke for Kjødet. 1, 86. (om den, der gifter sig for Pengenes og ikke for Personens Skyld). jvf. 2791.

2486. Er det end smukt Vejr om Vinteren, synger Fuglene dog ikke. Gr. 726.

Er det (der) end om Vinteren en skjøn Dag, saa sjunge dog ej Fuglene. 1, 79 og 441.

2487. Er Fuglen af Haanden, er den ond at faa igjen (tilbage). 1, 254. (om at benytte Lejligheden).

2488. Strø Salt paa Halen, saa fanger du Fuglen! Gr. 731.

2489. Hver Fugl har sine Fjer (Fjedre) behov. 2, 199.

2490. Den flyvende Fugl faar Lidt, den liggende Intet.

2491. Som Fuglene er, saa flokkes de til. F. F.

2492a. Man sér paa Reden, hvad Fugl der er inde (ell. bygger inden for). 1, 201 og 436. (man slutter fra Huset eller Hjemmet til Manden; eller: hans Sind afpræger sig i Ansigtet).

Man sér nok paa Reden, hvad Fugl der bygger og bo'r i den. J. H. Smidth. jvf. 1582.

2492b. Har man en Fugl, faar man nok et Búr.

2493. [Det er] en ond Fugl, som lægger sig paa Æggene og ej udligger dem (egl. „og ej faar udligget"). 1, 39. (om den, som begynder paa en Sag, men bringer den ikke til Ende).

2494. En Træfugl kommer ikke til at flyve, om man end forgylder dens Hale og Vinger.

2495. Naar en Fugl skal fødes til Verden, maa en Æggeskal briste. (ɔ: de gamle Former maa sprænges, for at noget Nyt i Kirke og Stat kan komme frem. C. J. Brandt).

2496. Ej ere alle Fugle Høge. P. L. 670. (Hvert Menneske har sine Gaver og Anlæg, større eller mindre).

Alle Fugle kan ikke være Falke. Nyerup. — Alle Fugle ere ikke Høge, men somme svage Gjøge. 1, 297. jvf. 1438. 6359. 8902. 9229.

Lad Vorherres Fugl ikke dø! (en Juleleg, hvorved en Pind med Ild i Enden gik omkring, og den, hos hvem den sluktes, maatte give Pant). V. S. O. — Han mener Reden og ej Fuglen. 2, 67. (om den, som ved Valget af Ægtefælle tager mest Hensyn til Gaard og Gods). — Jeg har hørt en [lille] Fugl synge derom (ɔ: jeg har under Haanden hørt Lidt derom, hørt En og Anden snakke saa smaat derom). 2, 220. — Jeg har vel hørt en Fugl sjunge. 2, 158. („siges, naar man véd Lidt af Noget"). — En Fugl kjendes paa Fjedre og Sang. Hr. Iver. — Man kjender Fuglen paa Fjerene (egl. Fjedrene). V. S. O. (ɔ: man dømmer om Folk efter deres Ord og Handlinger). — At skue Fuglen paa Fjedrene (ɔ: at dømme om En efter udvortes Anséelse). V. S. O, — Han er som en énlig Fugl paa Taget (ɔ: ganske ene og forladt). V. S. O. (jvf. Ps. 102, 8). — At længes efter Noget, som Fuglen efter den lyse Dag. Moth. — Det er en letfærdig Kramsfugl. Moth. („om den, som har letfærdige Miner, naar han lér eller taler"). — At vogte Fugle. (siges om den, som har Smaakopper ɔ: Børnekopper). V. S. O. — Fugle med éns Fedre (ɔ: Fjedre, Fjer) savnes gjærne. 1, 267. — Den Fugl maa vi lade flyve (ɔ: den Sag maa vi opgive, lade fare). — Bedst at søge Fuglen i Reden (ɔ: Manden i Hjemmet). 1, 201 og 235. — Det er hverken Fugl eller Fisk (ɔ: det Ene eller det Andet). — En sand Kristen er en saare sjælden Fugl. Efter Luther.

Fuglen bygger længe paa Reden, den bliver dog færdig engang. 1, 445. — Hvad der fattes paa Fuglen, har han (ɔ: den) i Fjerene. 1, 337. (om udvortes Prydelse). — Fugl, æd eller dø! 1, 314. — I Maj have Fuglene Æg eller Unger. 2, 4. — Fuglene synge, og have hverken Korn eller Penge. 1, 320. (de ere sorgløse). jvf. Matth. 6, 26. — Fuglen er mere fornøjet i sin lille Rede, end i et forgyldt Fuglebúr. M. M. — Man saa'r ikke til Fugle, dog nyde de deraf (navnlig af Kornet). 1, 469.

Som flagrende Fugl over sin Rede, saaledes vil Herren beskjærme og frelse. Es. 31, 5. — Som en Fugleskræmsel i en

Græskarhave ikke kan beskjærme Noget: saaledes er det med Hedningernes Guder, som ere af Træ, enten forgyldte eller forsølvede. Jer. Brev 69. — Sér til Himmelens Fugle! de saa' ikke og høste ikke og sanke ikke i Lader, og Eders himmelske Fader føder dem; ere I ikke meget Mere end de? Matth. 6, 26.

Fugl, se 1180. 1628. 1677. 2471 fg. 2536 fg. 2642. 2690. 3683. 4815. 4857. 4917. 5015. 5303. 5469. 5551 fg. 5624. 7611. 8404. 8795. 9145. 9168. 9741. 9909. 10, 846 fg. 11, 000. 11, 250.

2497. Naar Kanden er fuld, løber hun over (ɔ: den Berusede lægger ikke Tømme paa sin Mund, taler over sig). 1, 70.
Naar man gyder i fuldt Kar, løber det over. 1, 304. (om at holde Maade med Hensyn til Skattebyrder, legemligt Arbejde m. m.).

2498. Tønden er aldrig saa fuld, Tappen kan jo gaa ind.

2499. Fuld Mave føder ej subtil (ɔ: skarp, klar) Tanke. 1, 305.
Naar Bugen er fuld, da er Hovedet glad. 1, 128. — Naar Maven er fuld, er Hovedet lystigt. 1, 305. — Paa en fuld Bug sidder et lystigt Hoved. 2, 89. — Fuld Krop, gal Kop (ɔ: Hoved). 1, 73. — Fulder Bug gjør ofte sjug (ɔ: syg). 1, 73.

2500. Er Sækken for fuld, kan man ej binde. 1, 304.
Naar Sækken er fuld, binder man for den. — Ingen Sæk er saa fuld, at der jo kan gaa et Korn i til. 1, 353.

2501. Hvor Postsækken bliver tømt, bliver den igjen fyldt. M. M. (om Bagvaskelse).

2502. Har man ikke Skjæpper fulde, saa har man Skéer fulde (siger den Nøjsomme). 1, 317.

2503. Naar Sækken er fuld, saa lukker man. 2, 194. (om den, som ej kan spise Mere).

2504. Fulde Folk og nyfødte Kalve de støder dem (egl. sig) ikke. K. 844.

2505. Fuld Mand har ingen Helligdom.

2506. Siden Rús kom op, er Ingen fuld. V. S. O.

2507. Man kan jo fylde en Brønd, sagtens et Menneske (ɔ: drikke ham fuld).

2508. Ræk ud dine Arme, saa fyldes dine Tarme! Syvs Tillæg.

2509. Tør Marts, vaad April og kold Maj fylder Bondens Huse (ell. Lade). 1, 3.

Marts-Tørke, April-Væde og Maj-Kuld (Kulde) gjør Bondens Lade fuld. V. S. O. jvf. 3163. 4913.

Han har sin fulde Ladning (ɔ: „er dygtig beskjænket“). V. S. O. — Han har fuldt op i Næbbet. (om den Rige, Mægtige, Fede). 2, 194. — Have Kroen, Skrotten fuld (ɔ: være næsten overmæt). V. S. O. — Kroen kan aldrig blive fyldt paa ham (ɔ: han er umættelig). V. S. O. — Egelen (ɔ: Iglen) lader ej af, før han er fuld. 2, 194. (om Drankeren). — Lidt og godt og Potten fuld. 2, 194. — Han er overgiven fuld eller overstadig fuld (ɔ: i meget høj Grad beruset). Moth. — Han er fuld som en Omme (ɔ: „en tyk Orm, som næppe kan valtre eller vralte afsted“). 1, 305. — [Han er] saa fuld af Latin, som en Ko af Muskáter (Muskatnødder). 2, 297. (om den Uvidende). — Han er kun [til] at fylde Hoben (ogsaa: „Tallet“) med. 2, 83. (om den, som agtes ringe). — Han kan gaa med, for at fylde Flokken. K. 1962. — Han er saa fuld af Kjærlighed, som Fanden af Salighed. 1, 224. — Der er saa megen Fyldekalk i hans Bog (ɔ: hvad der ikke hører til Sagen, men kun tjener til at fylde op). V. S. O. — Han er født i Fuldmaane (ɔ: han vil have Alt i Overflødighed, fuldt op af alle Ting). 1, 305.

Naar Bugen er fuld, tænker man ikke, at den kan blive tom igjen. 1, 305. — Han kan [heller] aldrig blive fyldt. 2, 205. (om Fraadseren og Drankeren).

Jorden er fuld af Herrens Miskundhed. Ps. 33, 5. — Alle Aaer løbe i Havet, men Havet bliver aldrig fuldt. Præd. 1, 7. — En Haandfuld med Ro er bedre, end begge Næver fulde med Møjsommelighed og Aandsfortærelse. Præd. 4, 5. — Huset blev fuldt af Salvens Duft. Joh. 12, 3. — Han var fuld af Tro og den Hellig Aand. Ap. Gj. 6, 5. (jvf. V. 8 og 11, 24). — Lad min Mund fyldes med din Lovsang. Ps. 71, 8. — Al Jorden skal fyldes med Guds Ære (ell. Herlighed). Ps. 72, 19. — Lad din Mund vidt op, saa vil jeg (Herren) fylde den. Ps. 81, 11. — Jorden skal fyldes med Erkjendelse af Herrens Herlighed, som Vandene skjule Havet. Hob. 2, 14. — Herren bier langmodig med at straffe, indtil de har fyldt deres Synders Maal. 2 Makk. 6, 14.

fuld, fylde, se 154. 495. 1060. 1394 fg. 2101. 2306. 2426. 3763. 4570. 5575. 6151. 6633. 6905. 7254 fg. 7529. 9399. 9429. 9463. 9673. 10, 030. 10, 152. 10, 363. 11, 688.

2510. Fynboen mimrer med Munden (ɔ: bevæger Læberne hurtig), hver Gang han gaar forbi en Boghvedeager (ved Tanken om den dejlige Grød).

Naar en Fynbo lugter en Boghvedemark, saa mimrer han [gjærne]. F. F. (Sællænderen sagde fordum om Fynboen, at han bar Boghvedegrød hos sig i Lommen, saa meget holdt han af den). — Han er saa glad som en Fynbo, der gaar forbi en Boghvedeager og mimrer med sin Mund. Syvs Tillæg.

2511. „Kan du sige mig mit Øj“ (ɔ: hvor mit Øg er), sagde en Fynbo til sin Landsmand, „saa skal du faa et Stykke af min Grøj“ (ɔ: Boghvedegrød). F. F.

2512. Sit Fædreland skylder man Alt, hvad man kan udrette. R. Rask.

2513. Hvo [der] ej vel optugter sine Børn, gjør Fædernelandet (sit Fædreland) stor Skade. 2, 277.

2514. Kjærlighed til Fædrelandet er den sande Odelsret. Gr.

2515. Den dø'r ikke, som dø'r for Fædrelandet.

2516. At finde Landsmænd i fremmede Lande, er ligesom at se Fædernelandet (= Fædrelandet). 1, 107.

Mange elske Fædrelandet, ikke for dets egen Skyld, men for det, man (egl. de) ejer derudi. 1, 107. — Æres du af dit Fædreland, lad det ej vanæres af dig! M. M. — Man skal være taknemmelig mod Fædrelandet, som [mod] sine Forældre. 1, 106. — Fædrelandet er dér, hvor man lider vel, og hvor der er Frihed. 1, 106. — Hvert Land er Fædreneland, hver By Fædreneby (ɔ: „for den Vise og Mandige, som Havet for Fiskene og Luften for Fuglene“). 1, 106. — Himmelen er de Troendes rette Fædreland.

Fædreland, se 9375.

2517. Det, som er fælles, er ikke én Mands. 1, 107 og 2, 314.

2518. Det, som er hver Mands, er ingen Mands. 1, 107 og 2, 314.

2519. Fælle er sælle eller: fælles er sølle (forhen „søllig“ ɔ: daarlig, duer ikke).

2520. Fælles Bøn og fælles Bande ere ej forgjæves. 1, 107.

2521. Fælles Gods vil gjærne forgaa. Moth. (2, 78: „forlores“ ɔ: tabes).

2522. Fælles Fare gjør fælles Sag.

Udi fælles Fare skal være fælles Raad. Syvs Tillæg.

2523. Fælles Nød er sød. F. F. (lat.)

Fælles Skæbne er sød. Gr. 741. — Fælles Skade er trøstelig. — Almindelig Ulykke trøster.

2524. Den Halte sér, den Blinde gaar: ved fælles Hjælp de Byen naa'r. F. F. jvf. 875.

At slaa sine Pjalter sammen (ɔ: indgaa Fællesskab, Forening med Nogen; især om Giftermaal mellem To, som begge eje meget Lidt). V. S. O. — At faa En til at trække paa Line med sig (ɔ: til at gjøre fælles Sag).

Fællesskab giver Uenighed. 1, 107. — I fælles Sager skal man ikke gjøre noget Besynderligt. 1, 107. — Døden er fælles for Alle. — Ingen maa bruge fællig (ɔ: i Fællig eller Fællesskab) Mere, end hans Lod taaler. 1, 107.

Hvad Fællesskab har Retfærdighed med Uret? 2 Kor. 6, 14.

fælles, Fællesskab, se 2778. 9992. 11, 343.

2525. From er frels Mands Fremgang. P. L. 606. (ɔ: „tapper, -rask, modig er den frie Mands Færd; eller: han gaar dristig frem“).

2526. Hver er i sin Færd, som han hjemme er lært. H. Thomesen. jvf. 467.

Hver er i sin Færd, som han hjemme er lærd (ɔ: „man kan se paa Folks Opførsel, hvorledes de ere blevne opdragne“). 2, 93.

2527. Han fremmer og sin Færd, som farer sagte. H. Thomesen. jvf. 75. 8268. 11, 614. 6268.

Fra første Færd (ɔ: fra Begyndelsen). — Han er paa Færde (ɔ: i travl, noget urolig Virksomhed) fra Morgen til Aften. — Give sig i Færd med En; med slette Mennesker; med et Arbejde (ɔ: indlade sig i Forhandling eller i Ordstrid; i Selskab, Ledtog med o. s. v.). — Jeg har været i Færd med ham desangaaende (ɔ: søgt at vinde ham for Sagen; anvendt Overtalelser). — Han har en underlig Færd paa sig. V. S. O. (ɔ: bærer sig besynderlig ad; er underlig i al sin Færd). — Det var dog en underlig Færd (ɔ: Tildragelse). V. S. O. — Saa skal du ogsaa faa en Fandens Færd (ɔ: en Ulykke). V. S. O. — Gid du faa en Fandens Færd! Moth.

Færd, (Adfærd, Opførsel), se 2034. 7825.

2528. Saa lever Høne af sit Skrab, som Løve af sit Rov. P. L. 1162 og 1187.

Hønen lever jo saa vel af sit Skrab, som Løven eller Ulven af sit Rov. 1, 317. (Ethvert Dyr finder sin Føde; ogsaa den Fattige bliver opholdt og forsørget; thi man kan ogsaa leve af Lidt).

2529. Saa fødes Bier, som Bjørne, men dog af ulige Bid. P. L. 253. („der er Forskjel paa, om man har et Barn eller et voxent Menneske i Kost.“ V. S. O.).

2530. Saa lever Høvding af Rov, som Fugel (Fugl) af Klo. P. L. 938. (Riges og Fattiges forskjellige Levemaade. Nøjsomhed og Tilfredshed med trange Kaar anbefales).

Saa lever Høvding af Rov, som Fuglen af Klov. 1, 461. (ogsaa: „Høg“).

2531. Fød mig i Aar! jeg føder (ell. „saa skal jeg føde“) dig ad Aare. P. L. 585 og 619. (Den nærværende Trang er den mest trykkende; eller: vis Udgift, uvis Erstatning. „Det kommer mest an paa at have Noget til de øjeblikkelige Udgifter.“ V. S. O.).

Fød mig i Aar! jeg vil føde dig ad Aare. 1, 489 og 2, 91. — Fød mig i Dag! jeg vil føde dig i Morgen (ɔ: „jeg vil glæde mig i dette Liv, du maa glæde dig i det tilkommende“). Moth. (siges af den Vellystige).

2532. Hvo som ej føder Hund eller Kat, han føder værre Væt (ɔ: Rotter og Mús). P. L. 773.

Hvo som ikke føder Hund eller Kat, han føder værre Dyr. 1, 77.

2533. Ee (ɔ: altid) kommer hver Dag med sin Føde. P. L. 868.

Hver Dag kommer med sin Føde; hver Morgen har sit Brød. 1, 126 og 129.

2534. [Det er] to onde (ogsaa: „daarlige“) Hænder, som ej kan føde én Mund. 2, 17.

2535. Føde vil have Møde (Møje). 1, 128. (det koster Arbejde).

Arbejd' og Føde er daglig Møde. V. S. O.

2536. Gud giver enhver Fugl sin Føde, men kaster den ej i Reden til ham. 1, 126. (Syv: „han skal søge derefter.“ Saaledes skal Mennesket arbejde og bruge de ham anviste Midler). jvf. 3146. 1433.

Gud giver vel Fuglen sin Føde, men han maa dog flyve derefter. Iris. — Gud giver Fuglene Føden, men lægger dem den ikke i Reden. F. F.

2537. Fuglen flyver aldrig saa højt, den søger jo sin Føde paa Jorden. 1, 129.

Ingen Fugl flyver saa højt, at den maa jo søge sin Føde nederlig. 1, 77. (1, I96: „den maa jo fødes her nede“). — Ingen Fugl flyver saa højt, den maa jo søge Føden lavt. Gr. 1306.

2538. Den, som giver Leven (ɔ: Brødet, Føden), han giver Livet. 1, 129.

2539. Mangen søger efter Føden, som dog finder ikkun Døden. 2, 46. (f. Ex. Sømanden).

2540. Det er en god Bul, som Axet voxer af (ad) Enden paa; og det er [et] godt Straa, hvor Øl og Brød sidder i Enden paa. P. L. 1024 og 2, 90. (om Sæd, som er gro't godt til).

2541. Hestene føder Vognmanden bedre, end Vognmanden [føder] Hestene. Gr. 745.

Som Vognmanden føder Hestene, saa føder Hestene Vognmanden. M. M.

2542. Pennen føder, Plumagen (ɔ: Fjederbusken) øder. 1, 259. (om at ernære sig ved skriftlige Arbejder).

Plumadsen øder, Ploven føder. V. S. O.

2543. Hvo der vil føde sig ved Ploven, maa selv drive den. jysk.

2544. Faa (ɔ: giv) ham Høkrogen i Munden, og lad ham føde sig selv! P. Plade.

2545. Den har Huld, som Huld føder (ɔ: vedligeholder). 1, 179.

2546. Gud give dagligt Brød, foruden Skam og Nød, og saa en salig Død! 2, 90.

2547. Min Ager mig føder, mig klæder mit Faar; her tager jeg min Næring, som Huset formaar.

2548. Gøde giver Føde. A. S. Vedel.
Af Jordens Grøde have Alle Føde.

2549. At brygge Lidt, føder; at bage Lidt, øder. 1, 206.

2550. Grødfød Mand, høfød Hest og halmfød Oxe komme vel i Bækken, men ikke deraf (af den) igjen. 1, 207.

2551. Paa god Foring (Fodring) følger god Faring. 1, 206.

2552. Vorherre lægger sin Druelse (Drøjelse) i Smørret og Kvinderne i Kjærnemælken („naar de slaa Vand deri"). 2, 134.

2553. Gud giver dem Alle Mad, som han giver Mund. P. L. 385 og 727.
Gud giver alle Munde Mad. 1, 129. — Gud skaber ingen Mund, at han jo skaber Maden til. 1, 129. — Hvor Gud skaber Munde, skaber han ogsaa Mad. — Gud giver ikke flere Munde, end han giver Brød.

2554. Der er megen Mad i Guds Kjælder. P. L. 341. (om Tillid til Guds Forsyn; ɔ: „Gud kan skaffe Føde, naar ingen Udveje sés dertil." V. S. O.).

2555. At give Mad foruden Drikke er liden Tak værd. P. L. 327.

2556. Det Hus er Lov værd, som (ɔ: hvor) Disken (her = Fadet) kommer trøsvær (ɔ: tre Gange) til Gryden. P. L. 868. (hvor Madfadet kommer tre Gange til Gryden ɔ: hvor der gives varm Mad tre Gange om Dagen, hvor man altsaa faar, hvad Dagen hører til).

2557. Ee (ɔ: altid) følger Gud kastende Mad. P. L. 1193. (ɔ: Guds Velsignelse følger den Mad, som gives til Fattige). jvf. Præd. 11, 1.

2558. Ee (ɔ: altid) lettes Madbyrden. P. L. 579. („Madkurven er en Byrde, som bestandig bliver lettere").

End lettes Madbyrde (ɔ: Tunghed i Kroppen efter at have spist). 1, 130. (Syv: „som En sagde: „ej bedre Syge, end at forrette sin Nødtørft eller gaa til Stols; det bliver jo bedre og bedre").

2559. Den Mad vorder (bliver) ilde sunken, som grædelig ædes. P. L. 869.

2560. Red (ɔ: bered) dig paa Spiddet! Vorherre giver Maden. P. L. 47. (ɔ: Gud giver os, hvad vi behøve til Livets Ophold, dog saaledes, at vi ikke maa hengive os til Uvirksomhed eller lægge Hænderne i Skjødet). jfr. 3716.. 3146. 1433.

2561. Det er godt at have megen Mad og mange hellige Dage (som i Julen). P. L. 1104. (om den, som elsker Magelighed og vil gjærne leve godt).

2562. Vorherre har alle Haande Folk at føde. 2, 90.

2563. Hvo gjærne vil have Mad af en Andens Fad, faar Intet paa sit eget. 1, 129.

2564. Ingen æder [en] Andens Mad, uden han bliver deraf uglad. 1, 388.

2565. Fattig Mands Mad er snart ædt. 1, 131.

2566. Madkurven hænger højt for Fattigfolk. V. S. O. (om Dyrtid). jvf. 9142.

2567. Fattig Mand søger om Maden; den Rige om Lyst til at æde den.

2568. Ofte falder Maden af Haanden, førend den kommer i Munden. Moth.

2569. Snar til sin Mad, snar til sin Gjerning. 1, 132.

2570. Maden skal til, om end Galgen stod for Døren.

Der skal ædes, vare end alle Træer Galger. 1, 200. (Med disse Ordsprog undskylder man de Tyverier, som begaa's, for ikke at omkomme af Sult).

2571. Sød Spise maa krydres med surt. 1, 42. (Man kan ikke altid have gode Dage).
Man æder gjærne Eddike til Salát. 1, 42.

2572. Søden Mad bliver vel ædet, syede Klæder blive vel slidte. H. Thomesen.

2573. Det er ond Lystmad (ɔ: Lækkerier), som gjør Tungen saar' (øm). 1, 130.

2574. „Det er Mad for Mons," sagde Pér Fisker, han gav sine Børn et Sildehoved at spise. O. Lade.

2575. Den [som] intet (ikke) arbejder, efter Maden leder. 1, 246. (om den Dovne og Lade).
Hvo ej arbejder, efter Maden leder. 1, 128.

2576. God Mad gjør [en] Sulten glad. 1, 128.

2577. Falsk (rigtigere „folsk" ɔ: fjollet, tosset) Mands Mad er først ædt. V. S. O. (dette giver ingen Mening, uden for saa vidt man kan sige, at den Falske er den største Taabe). jvf. 1156. 3050.

2578. Somme æde ét og Somme et andet: saa bliver al Mad æden. P. L. 476. jvf. 2786. 5914 fg. 9164.
Somme æde ét og Somme et andet; fordi (ɔ: derfor) blíver al Mad ædt. 1, 486. — En har Lyst til ét, en anden til et andet; derved bliver al Mad spíst og alle Møer mandede (ell. alle Piger gifte).

2579. Kul er ej Skarn i Kongens Mad. 1, 131. (et Ord til Undskyldning for, at der er kommet en Smule Kul i Maden).

2580. Den Mad, som er paa Skibet, føder Folket. (man hjælper sig med det, som er ved Haanden. Jeg har f. Ex. hørt det, da en Gaardmand giftede sig med sin Tjenestepige).

2581. Hvor man lægger en Skjæppe Malt, har man ej nødig at lægge en Skjæppe Mél. Moth. („Øllet, som drikkes til Maden, mætter ogsaa og drøjer [paa] Brødet").
Man kan ikke lægge en Skjæppe Mél, som en Skjæppe Malt. („ikke baade æde og drikke vel"). 1, 327. jvf. 5966. — Der er Mad i Mundgodt (ɔ: godt, stærkt Øl). norsk.

2582. Plej min Tarm, saa gaar min Arm (ɔ: giv mig god Mad, saa skal jeg nok arbejde). V. S. O.

2583. Baarse er en stor Stad, Faxinge ligger i en Hule; i Dyrlev har de lidet Mad, i Hastrup aldrig en Smule. sællandsk. E. H. Hagerup.

Baarse er en herlig Stad, Beldringe ligger i en Hule; i Baarse har man baade Øl og Mad, paa Beldringe aldrig en Smule. R.

2584. God Diæt gjør faver og let; Hver kan saa være sin egen Læge. 1, 265.

2585. Mager Mad er bedre end tomt Fad. jvf. 554. 586. 3455.

2586. Uden Øl og Mad er Helten ingen Ting. J. H. Vessel.

Uden Mad og Drikke duer Helten ikke.

2587. Den, der ikke kommer, naar Mad vanker, kan søbe, hvor Fadet har staaet.

2588. Man maa kalde mig, hvad man vil, naar man kun ikke kalder mig Mistemad (ɔ: „den, som ingen Mad faar"). F. Rostgaard.

Det gjør lige meget, hvad du kalder mig, naar du ikke kalder mig Mistemad; og det gjør endda lige meget, naar jeg faar, hvad jeg skal have. Sv. Gr.

2589. „Det var godt, jeg kom til min Mad igjen," sagde Drengen; „der var nogle Dage, da jeg kunde ikke bestille Andet, end æde."

2590 a. Persille hjælper Manden paa Hesten og Kvinden i Graven. 2, 136.

2590 b. Papirsfolk (ɔ: meget svage, kraftløse Mennesker) skulle have Persilleretter. V. S. O.

2591. Man gjør megen Spad (= Saad, Sodd ɔ: Suppe) paa liden Mad. 1, 397. (om den, som snakker en hél Dél, men der er intet Indhold i hans Tale; det er Ord uden Kraft).

De har Klæden og gaar om Føden. (siges, som til Undskyldning, om Hunde, Katte og andre Dyr, der ofte stjæle deres Føde). V. S. O. — Han er sig om Føden. V. S. O. — Det er en Føde for Sjælen. — Han skal have Mælk og Brød, han kan ej taale haard Mad. Moth. (om et blødhjærtet, kjælent Menneske, som ej kan lide Ondt). — Man skal føde [sig] og ej fede sig. 1, 130. (ɔ: være tarvelig i sin Levemaade). — Hunden skal fødes og ikke fedes. — Føde en Slange i sin Barm (ɔ: „opføde En til sin Fortræd og Ulykke"). V. S. O. — Olie føder (ɔ: styrker, vedligeholder) Ilden. — Føde

Øjnene, Sindet med Noget. V. S. O. — Det nytter (ell. „duer“) ikke at fore (fodre) paa Hammelen (ɔ: strax naar eller kort før man skal kjøre). — Det giver Intet i Køkkenet (ɔ: det er Noget, man ikke kan levė af eller have Føden ved). Moth. — De blive til Kanonføde. (om dem, som i en Krig gaa den visse Død i Møde paa Grund af slet Bevæbning, Mangel paa Uddannelse o. s. v.). — Súl i Fadet, og Skidt med alt det Øvrige! (et materialistisk Valgsprog). — Maden glider nok, naar Munden først er kommen i Gang. — Hvem der har god Mad, faar den nok spist. — Det er for ham ligesom søden (kogt) Mad (ɔ: det falder ham meget let; det er en smal Sag for ham). Moth. — Han er maadelig til sin Mad (ɔ: han spiser ikke Meget). Moth. — Det er Mad for Mons ell. Mogens. Moth. (siges, naar En faar Noget, som han holder særdeles meget af). — Det er Kans (Kannis) for Mogens (ɔ: det er Noget, han ret vil gjøre sig til Gode med). — Maltet har Mad i Munden. (siges, naar det begynder at spire). V. S. O. — Maden blev tagen ham af Munden. Moth. (om den, som var nær ved at faa Noget, men dog gik glip deraf). — Som man laver sin Mad, saa spiser man (ɔ: „som man reder, saa ligger man; som Handlingen er, saa dens Følger“). V. S. O. — Rette Munden efter Madposen (ɔ: sætte Tæring efter Næring). V. S. O. — Lav Munden efter Madposen! 1, 128. — Mange Ædere tømme Madposen. 1, 204. — Han vrier eller vrider Munden efter Madsækken. F. F. — Han kan (ell. har lært) sin Madvise. 1, 211. (ɔ: han forstaar godt at sléske og hykle). — Der gaar Meget i Madskabet (ɔ: Meget spildes ell. gaar til Grunde). — Han gaar snart i Madskabet (ɔ: det er snart forbi ell. ude med ham; hans Velfærd er ødelagt). V. S. O. — Han er et rigtigt Fødenød (ɔ: gjør ej Gavn for Føden, han faar). 2, 194. — Han vil have Hækkefylde eller Hækken fuld (ɔ: han nøjes ikke med ringe Kost, vil have fuldt op at spise).

Føden faar man nok, saa længe man skal leve. Gr. 746. — Æde og Drikke holder Liv og Sjæl sammen. 1, 129. — Madlysten kommer, naar man spiser. — Fisken tager sin Føde i Vand, og Ørnen op under sin Klo. 2, 56. — Bondeføde er god og værd at takke Gud for. 1, 128. — Det føder ej, som ej er af noget Levende. (lat.). 2, 133. (Syv: „Den, som blev skikket bort, for at hente en bedre Urt til Øl, end Humle, bedre til Brød, end Rug, bedre til Bygning, end Ég, kom ej endnu igjen“). — Den Mad er varm; den har nok været paa Ilden siden i Søndags. — Man æder tit for Lyst Skyld usund og forbuden Mad. 1, 194. (om utilladelig Elskov). — Maden er den bedste Løn. 1, 285. — Mangen gaar uden Hunger til

Bords; dog kan den Mad komme for, som han æder af. 1, 255. — Brug Mad og Søvn til at leve og ej til Vellyst! 1, 265. — Ved min Sax og med min Søm, dermed vil jeg mig føde; og leve som en Turteldue, og sørge mig selv til Døde. 2, 140. — Hvor man faar Mad, hold dig til! hvor man tæller Penge, gak fra! 2, 281. — Naar du har Kjød og Fisk til rede paa din Disk i Rolighed og Fred: søg ikke lækker Mad at faa paa Gyldenfad med Uro og Fortræd. Moth.

Alle [Dyr] vente paa Dig, Herre, at du vil give dem deres Føde i sin Tid (ɔ: i rette Tid). Ps. 104, 27. — Herren giver Føde til Kvæget, til Ravneunger, som skrige. Ps. 147, 9. (jvf. 145, 15, 16). — Myrerne ere ikke et stærkt Folk; alligevel berede de deres Føde om Sommeren. Ordsp. 30, 25. — Gode Retter, som rigelig udbedres for en tillukket Mund, ere som Retter af Mad, der ere satte ved en Grav. Sir. 30, 19. — Bugen fortærer al Slags Mad; dog er én Mad bedre end en anden. Sir. 36, 18. — Jesus sagde: det er min Mad, at jeg gjør hans Villie, som sendte mig, og udfører hans Gjerning. Joh. 4, 34. — Jeg er Døren; gaar Nogen ind ved mig (Jesus), vil han blive frelst: han skal baade gaa ind og gaa ud og finde Føde. Joh. 10, 9. — Arbejder ikke for den Mad, som er forgængelig, men for den Mad, som varer til et evigt Liv. Joh. 6, 27. — Jeg (Paulus) gav Eder Mælk at drikke, og ikke haard Mad; thi da kunde I ikke taale den. 1 Kor. 3, 2. (jvf. Hebr. 5, 12. 13). — Maden er for Bugen, og Bugen for Maden; men Gud vil tilintetgjøre baade denne og hin. 1 Kor. 6, 13. — Hvo føder en Hjord, og spiser ikke af Hjordens Mælk? 1 Kor. 9, 7.

Føde (Mad, Spise), se 151. 154. 235 fg. 466. 524. 1156. 1305. 1502. 3367. 3387. 3462. 3963. 4182. 4250. 4600. 4835. 5008. 6458. 6551. 6618. 8590 fg. 8794. 9176 fg. 9452. 10,270. 11,305. 11,344. 11,661. 12,027 fg.

2592. Genier (Sniller, snilrige Mænd) fødes ikke hver Dag.

2593. Det er Skam, at fødes med Brødet i Munden, og siden miste det. 1, 411.

2594. Ingen er født for sin egen Skyld alene. (men ogsaa for at fremme Andres Vel). Moth.

Deraf fødes (ɔ: opstaar, fremkaldes) kun Kiv og Trætte. — Denne Sag vil føde megen Fortræd af sig (ɔ: foraarsage). — Han er en født Digter (ɔ: af Naturen, fra Fødselen bestemt

dertil). — Ogsaa jeg er født i Arkadien (et overordentlig smukt Landskab)! (ɔ: jeg føler mig saare lykkelig). — Den Tid Kristus lod sig føde, stod Lund og Skanør i fejreste (ɔ: fagreste, skjønneste) Grøde. 2, 33.

Det Onde blev kvalt, Oprøret dæmpet i Fødselen (ɔ: strax, i Begyndelsen).

Gud sagde til Kvinden: med Smerte skal du føde Børn. 1 Mos. 3, 16. (jvf. Joh. 16. 21). — Et Menneske fødes til Elendighed (ell. Møje), som Fuglen fødes til højt at flyve. Jobs B. 5, 7. — Herren har sagt til mig (Messias, Kristus): Du er min Søn; jeg fødte dig i Dag. Ps. 2, 7. — Jeg er født i Skyld, og min Moder har undfanget mig i Synd. Ps. 51, 7. — Uden Nogen bliver født paa ny, kan han ikke se Guds Rige. Joh. 3, 3. — Uden Nogen bliver født af Vand og Aand, kan han ikke komme ind i Guds Rige. Joh. 3, 5. — Hvad som er født af Kjødet, er Kjød; og hvad som er født af Aanden, er Aand. Joh. 3, 6. — Naar Begjærligheden har undfanget, føder den Synd; men naar Synden er fuldkommet, føder den Død. Jak. 1, 15. — Efter sit Raad fødte Gud os ved Sandheds Ord, for at vi skulde være en Førstegrøde af hans Skabninger. Jak. 1, 18. — Enhver, som er født af Gud, gjør ikke Synd. 1 Joh. 3, 9. — Alt, hvad der er født af Gud, overvinder Verden. 1 Joh. 5, 4. — Hvo som er født af Gud, vogter sig selv, og den Onde rører ham ikke. 1 Joh. 5, 18.

fødes, Fødsel, se 1266. 1438. 1516 fg. 1529. 1550. 2495. 2551. 3691. 5803. 6437. 6557. 6657. 7190. 7339. 7631. 8600. 11, 483. 11, 863.

2595. Jeg skal sige dig, hvad Nødde der ligger ved den Vedkast (ɔ: Brændestabel). P. Plade. (ɔ: hvad Følgen vil blive — af at man f. Ex. ikke lader sine Børn lære Noget).

Der er Nødde i Vedkast (ɔ: der forestaar en Ulykke). — Der er Nødde hos Vedkast (ɔ: det efterhaanden fortæres, som det avles). Sør. Povelsens Prosodi.

Han holder Trop (ɔ: følger de Andre, bliver ikke tilbage). — De følges ad som Morsingen og hans Madpose. F. Rostgaard. — De følges ad som Skél og Skjærvad. Thieles Folkesagn. 1, 311. — De følges ad, sóm Nabo med hinanden, til Galgen. 2, 250. — Fodgænger og Rytter følges ej ad.

Tænk paa Følgérne! Gr. 753.

følge (følges ad, Følger), se 962. 3646. 3764. 4177. 5324. 5378. 6161. 6264 fg. 6378. 6540. 7653 fg. 7974. 11,015. 11,960 fg.

2596. Den første Fugl fanger det første Korn. P. L. 334 og 827. (om at passe den belejlige Tid).

Den første Høne plukker de bedste Korn. — Den Fugl, som først flyver ud, faar det første Korn. Pouch.

2597. Vil du være den Sidste til dit Gavn, da bliver du den Første til din Skade. Pouch.

2598. Faa først, og flaa siden! P. L. 821. (Man skal ikke stole paa det Uvisse).

Flaa ikke Maaren, før du faar ham! 1, 489. jvf. 1985. 4264. 5356. 8279. 8916. 9162.

2599. Træ falder ej af første Hugg. P. L. 826. (Opmuntring til Vedholdenhed, naar et Arbejde ikke strax lykkes).

Udg. 1515: „Træet falder íkke for det første Hugg. jvf. 10, 564.

2600. Han mister ej, som først faar. P. L. 683.

Han mister ikke, [som] først faar, var det end Kølvehug (Køllehug). 1, 144. — Han mister ikke, [som] først faar, var det end et Slag af en Staver (ell. Stavr). 2, 195.

2601. Den første Snibbe (ɔ: Irettesættelse) er bedre, end den sidste Bande (Forbandelse). 1, 6. (ɔ: bedre er en mild, lempelig Irettesættelse i Tide, end onde Ord, naar det er bag efter eller for silde).

2602. „Den første Dag [var] den bedste," sagde Manden om sin onde Kone. („thi da Bryllupsdagen var til Ende, begyndte det Onde"). 1, 86.

2603. Den første Aareladning frier fra Døden. F. F.

Første Aderladende frier fra Døden. 2, 211.

2604. Det er det første Skridt, der koster. Gr. 785.

Det første Pust (ɔ: Møje, Anstrængelse) er det værste. jvf. 707.

2605. Én Gang skal være den første. Gr. 782.

2606. „Det var den Første," sagde Fanden, han smed Grenadéren over Plankeværket. F. F.

2607. Lige saa godt først som sidst. Gr. 791.

2608. „Damerne først!" sagde Matrosen, der skulde Nogen kastes over Bord. R. 618.

2609. Han planter forgjæves først, som vil hæge (ɔ: holde i Hævd) og forvare sidst. 1, 151.

2610. Spar dig selv det første Ord, saa sparer Andre dig det sidste. Molb. 3628.

2611. Va'r dig (hyt dig 1, 43) for det første Udlæg! 1, 40.

Jo før, jo heller. — Han vil gjærne spille første Fiolin (ɔ: have Fortrin; være den mest Fremtrædende). — Dér tjente han sine første Sporer (Riddersporer ɔ: dér udmærkede han sig, gjorde sig først bekjendt). — Dér vandt han sine første Lavrbær. V. S. O. — Han er altid med (ɔ: blandt) de Første. — Han er den Første, naar man begynder bag fra. 1, 327. — Det Første er altid fladest (ɔ: daarligst). 1, 38. („Alting skikker sig sædvanlig slet i Begyndelsen"). — Det er af første Skuffe. (om udmærkede Varer). — Han tager den Første den Bedste.

Det første Indfald er tit det bedste. Gr. 793. — Naar hun faar løst sin Kærlinge-Tønde ind, skal han have den første Drik. 2, 13. (om en gammel Kvinde).

Den Første i Trætten synes at have Ret; men hans Næste kommer og prøver ham. Ordsp. 18, 17. — Jeg (Herren) er den Første, og Jeg er den Sidste, og der er ingen Gud foruden Mig. Es. 44, 6. (jvf. 41, 4 og 48, 12; Aab. 1, 11. 18). — Den første Røst, jeg udgav, var, som Alles, Graad. Visd. 7, 3. — Last Ingen, før du har undersøgt; tænk først og straf saa! Sir. 11, 8. — Søger først Guds Rige og hans Retfærdighed! Matth. 6, 33. — De Sidste skulle blive de Første, og de Første blive de Sidste. Matth. 20, 16. (jvf. Matth. 19, 30).

før, først, første, se 1156 fg. 1401. 3550. 4329. 4509. 4581. 4640. 4678. 4743. 4775. 5048. 5211. 5872. 6715. 7602. 7847. 8409. 8432. 8666. 8913. 9061. 9073. 11, 010. 11, 698 fg. 11, 813 fg.

2612. Krukken gaar saa længe til Kilde, at den gaar øreløs (ell. „hankeløs") hjem. Gr. 803. (Straffen for den Forvovne kommer omsider). jvf. 2630. 6672. 6659.

Krukken gaar saa længe til Kilde (ogsaa: „til Vands"), til hun faar et Knæk. 1, 14. — Krukken gaar til Kilden, til Laa-

get gaar af. 1, 101. — Kildegangen Kande kommer ofte brudden hjem. P. L. 37. — Kande gaar til Kilde indtil den sidste Dag. 1, 416. — Krukken gaar omsider i Stykker. 1, 416.

2613. Hvem der kan gaa igjennem Verden uskjændt, kan gaa igjennem Helvede ubrændt.

2614. Naar man gaar paa sine Bén, sparer man Vognlejen.

2615. Den, som ikke vil gaa op ad Trappen, kommer ikke vel paa Salen. M. M.

2616. Godt er at gaa, naar man leder Hesten ved Bidslet. 1, 347.

2617. „Det gaar rask," sagde Bedemanden, da gik han ud af den ene Dør og ind ad den anden, og fik Intet. K. 1912.

2618. „Det faar at gaa," sagde Manden om det døde Føl. F. F.

2619. „Hvordan gaar det?" sagde den Énøjede (ogsaa: „den Blinde") til den Halte. „Som du sér," sagde den Halte (til den Blinde). Gr. 815.

2620. Meget i Verden gaar ud og ind som Kong Valdemars R... Gr. 805.

Det gaar ind og ud ligesom Oxepis i Sand. K. 1864.

2621. Naar én Stjærne gaar ned, gaar en ny (ell. en anden) op. (om bekjendte, udmærkede, offentlige Mænd, som trække sig tilbage og give Plads for Andre).

2622. Hvo som snubler og ej falder, gaar des fastere. Syvs Tillæg.

Ligesom det gaar En, saaledes sér han ud til. 2, 230. — Han gaar og luder [med Hovedet], som han havde Mange i Jorden. 2, 13. — Han gaar, som han skulde gaa i Jorden [af Sorg. 2, 244. — Han gaar paa Gravens Bred (ɔ: er nær ved at dø). — Han gaar, som han gik paa Gløder. 1, 465. (meget forsigtig). — Han gaar paa Gløder (ɔ: er i stor Fare). Moth. — Han gaar som paa Naale (ɔ: forsigtig). V. S. O. — Han gaar (ogsaa: „Sagen faar gaa") sin egen skjæve Gang. — Det gaar virkelig ikke (ɔ: kan ikke lade sig gjøre). — Den gaar

ikke, Granberg! (om Luftballonen). — Det gaar ikke i et Aar, som i otte Dage. Gr. 799. — Det gaar ikke i Længden. — Det gaar ikke længer i den Stue (ɔ: „paa den Maade, i den gamle Skik“). Molb. S. 354. — Meget kan gaa an til en Tid. Gr. 800. — Gaar det ej an nu, saa gaar det siden. 2, 86. — Han gaar, som han var hasebunden. (om den, som gaar med krumme Knæer). V. S. O. — Gaa lige paa dine Bén! Gr. 807. — Han kjender ikke til Rytteri, derfor gaar han til Fods. F. F. — Han bruger Apostlernes Hest eller Vogn (Befordring). 1, 347. (ɔ: han gaar). — Han gaar sine spanske Trin (ɔ: han gaar en stolt Gang og tæller sine Trin). Moth. — Han gaar og tæller Stenene paa Gaden (ɔ: han gaar meget langsomt). Moth. — Gaa ikke paa gale Veje! Gr. 808. — Det gaar over min Polhøjde (ɔ: „jeg kan ikke begribe det“). V. S. O. — Gaa ikke over Skrævet! (ɔ: overskrid ikke den rette Grænse; lad det ikke gaa for vidt!). O. Lade. — Man maa ikke gaa over Skrævet. Moth. — Gaa dit Skud og gak med Gud! Gr. 813. (ɔ: gaa din Gang med sand Gudsfrygt!). — Uret gaar, ligesom Manden drikker til. — Det gaar hedt ind og koldt ud. — Det gaar i ham som sød Mælk. F. F. — Hvad gaar der ad ham? (han skaber eller tér sig saa underlig). V. S. O. — At gaa paa Tæerne (ɔ: gjøre sin Gjerning stille og med stor Forsigtighed). Moth. — Han gaar paa Tæerne. Moth. (om den, som gjærne vil høre efter, hvad Andre taler). — Han gaar [som] paa Hosesokker (ɔ: sagte, langsomt, forsigtig). — Han gaar, som han gik paa Lærkeæg (ɔ: han gaar meget let). K. 614. — Han gaar ham paa Klingen (ɔ: trænger ind paa ham). — Han gik ham paa Livet (ogsaa: „tæt ind paa Livet.“ V. S. O.). — Han gaar ham paa Pelsen. K. 506. — Mon det virkelig skulde gaa paa Krig løs? (ɔ: komme til Krig). — Han gaar paa, som om han havde flere Liv hjemme. Moth. (om den Forvovne). — Han lod sig ikke gaa paa (ɔ: han slog Modstanderen tilbage). — At gaa, løbe Grassat, Grassatgang. Moth. (om fulde Folk, der huje og skrige paa Gaden, især ved Nattetid). Moth. — Det gaar som Kjæp (ell. Kjæppe) i et Hjul (ɔ: overordentlig hurtigt). V. S. O. — At gaa med Sneglen til Forrider (ɔ: meget langsomt). — Det gaar med Lodder (Gænger) som Skjelskjør Orgelværk (ɔ: det gaar ikke ganske ærligt og retfærdigt til). — Han forsøgte at gaa Skjørtevejen (ɔ: at opnaa sit Ønske ved Kvinders Hjælp). — Han gik en Trappe op efter en anden. Moth. (om den, som ikke paa én Gang, men efterhaanden hæver sig fra Ringhed til en fornem Stilling). — Hvo som gaar ret, skal ej se sig tilbage. 2, 276. — Det

gaar, som det gik i Smør (ɔ: det gaar godt, rask fra Haanden). V. S. O. — Det gaar, som Hund slikker Bøtter. Sv. Gr. — Han gaar og slikker ved Bredderne (ɔ: behandler Sagen løselig, overfladisk). — Han gaar om ham, som en Bødker om en Tønde (ɔ: plejer ham med stor Omhyggelighed). V. S. O. — Alt gik som efter en Snor (ɔ: ordentlig og bestemt). — Nordmændene gaa lige paa deres Træsko (ɔ: ere ikke falske) ligesom Jyderne. — Støvle-Karlen gaar frem, om der saa ingen Saaler er i Støvlerne. — Han gik ad undas, hen paa de syv Favne (ɔ: han omkom, gik til Grunde). 2, 189. — Han gik i Tøjet (ɔ: lod sig overtale, narre). — Han gik neden om; eller: han gik neden om og hjem som Molboen (ɔ: han omkom, druknede, gik til Grunde). — Det gaar over Styr. V. S. O. (om en Plan, en Handel m. m., som ej lykkes). — Det gaar i Skuddermudder; i Spaanerne; i Vasken (ɔ: det gaar til Grunde, ødelægges). — Det gaar til agters for ham (ɔ: det gaar tilbage med hans Pengesager). — Det gaar ned ad Bakken med ham (ɔ: han har levet sine bedste Dage; eller: hans Velstand tager kjendelig af). V. S. O. — Han gaar forkért i Byen (ɔ: bærer sig tosset, dumt ad). — At gaa Krebsgang; det gaar Krebsgang med (for) ham. V. S. O. (om den, som det gaar tilbage for). 1, 292. — Han gaar tilbage, som Hønen skraber. 1, 292. — Nu gaar hans Plov (ɔ: han har megen Fordel; tjener godt). Moth. — Hun gaar med ham, som om hun havde ham paa Ryggen. (om den Listige). F. F. — Han kan gaa i og af Folk. („siges om den Snilde og Snedige, som kan hemmelig udforske Andres Tanker"). V. S. O. — Den Fiffige (ell. Snedige) gaar ind [i] og ud af Folk med Træsko paa. F. F. (Han kan gaa inden i Folk med Træsko paa. K. 318). — Han gaar over i Gaarden (ɔ: gaar, for at forrette sin Nødtørft). — Rugen er gaaet fra Grøde (saa den giver ingen Kjærne). — At gaa norden om. V. S. O. (om et mislykket Foretagende). — Han gaar ad Lyngby til (ɔ: det gaar tilbage for ham). nordsæll. — At gaa alt Kjødets Gang (ɔ: at dø). — Han gaar paa sin egen Haand som de store Gæslinger (ɔ: „uden Varetægt og Formynderskab"). 2, 192. („om en Ung, som gjærne vil lade voxen eller raade sig selv"). — Han skjøtter sig selv ligesom de store Høns. jysk. — At gaa Bud for En (ɔ: udrette et Ærende). V. S. O. — Den Bog gik højt paa Auktionen (ɔ: kom til at koste Meget). V. S. O. — Det gik ind igjen (ɔ: blev ikke solgt ved Auktionen). — Det (f. Ex. Penge, Gods) gik fløjten (ɔ: tabt). — [Min Glæde] gik op i Røg (ɔ: blev til Intet). — Han gik af med Profitten (ɔ: blev overvunden i Slagsmaal). V. S. O. — Gaa fra Arv

og Gjæld (ɔ: erklære for ugyldig). — Gaa fra sig selv (ɔ: fra Forstanden; tabe Bevidstheden). — Gaa i sig selv (ɔ: overveje sin aandelige Tilstand, erkjende sin Synd). jvf. Luk. 15, 17. — Det gaar underlig om i Verden (ɔ: der skér mærkelige Forandringer). — Er det ondt, da gid det gaa over (ɔ: vederfares) hele Landet! (siges, naar En beklager sig over det, der i sig selv burde ansés for et Gode). V. S. O. — Det gaar tit ud over den Uskyldige (ɔ: han maa undgjælde derfor). — Mandens Ødselhed gik ud over hans Kone og Børn. — Den Karl kan man let gaa ud for fulde (ɔ: være eller vise sig lige saa kjæk og dygtig som han). V. S. O. — At gaa i Taaget (ɔ: „handle uden Eftertanke"). V. S. O.

Saa langt gaar et Menneske en Dag, som en Snegl i hundrede Aar. 2, 214. — Vær villig at gaa, hvor du skal, og at dø, naar du skal. 1, 348. — Saa gaar det, naar Junkere ville være Kjøbmænd, og Kjøbmænd Krigsmænd. 2, 68. — Vil det ej gaa, saa lad [det[staa. 1, 158. — Han er tilfreds, hvor det gaar, enten det gaar ilde eller vel til. 2, 202. (han er ligegyldig). — Mangen spør', hvor jeg mon lide; gaar det mig vel, det gjør ham Kvide. 2, 245.

Herren sagde til Profeten: sig ikke: jeg er ung; thi du skal gaa overalt, hvor jeg sender dig. Jer. 1, 7. — Herre! til hvem skulle vi gaa? Du har det evige Livs Ord. Joh. 6, 68. — Den Herre Jesus gik ind og gik ud hos os (ɔ: omgikkes fortrolig med os). Ap. Gj. 1, 21. (jvf. 9, 28).

gaa, se 87. 724. 3225. 3483. 4123. 4141. 4522. 5100. 5367. 5466. 5994. 6785. 7544. 8428. 9426. 10, 202. 10, 573. 11, 642. 12, 102. 12, 124.

2623. „Peder," sagde Gaasen, „jeg ager," der (da) Ræven løb til Skoven med hende. P. L. 90.

„Ak, Inge, Inge!" svarede Pe'r, „det var fast bedre du ginge." H. Thomesen.

(Ordsproget, der viser. at man i gamle Dage satte stor Prís paa at age, brugtes, naar Nogen var i Fare, men kunde dog ikke lade være at prale, for at give sig Udséende af at være en rask Karl).

2624. Det skal Knagehals (ɔ: den, som knejser med Nakken; er stolt) ihukomme, at Gaasen luder (ɔ: bøjer Hovedet for over) under høje Døre. P. L. 480.

Knagehals skal komme i Hu, at Gaasen luder i Døren. 1, 505. (Opmuntring til Ydmyghed). jvf. 2624. 6262. 8769. 1075 fg. 11, 919 fg.

2625. God Gaas er sig selv om Gasse (ell. Gase). 2, 201.

2626. Jeg skjøtter ej om Peders Gæs, komme de ej ind, maa de staa ude. P. Syvs Fortale.

2627. Den Gaas kjækker højt, som har en god Gasse. („siges især om en Kone, som er overmodig, fordi hun har en rig og mægtig Mand"). V. S. O.

Den Gaas kan vel kjække højt, der har en god Gasse.

2628. Den Gaas kjækker ikke [mere], som Hovedet er af. 1, 66. („Det, som rént er ryddet af Vejen, kan ikke være til Hinder mere". V. S. O.).

2629. Gaasen gaar saa længe i Køkkenet, at den fastner engang ved Spiddet. 1, 101.

Gaasen gaar saa længe i Stegerset, til hun engang fastner ved Spiddet. 1, 416. (Forvovenhed straffer sig til sidst).

2630. Gaasen gaar saa længe til Gilde, at den gaar halsløs hjem. Gr. 804. jvf. 2612. 6672. 6659.

Saa gik den Gaas til Gilde, at hun kom hovedløs hjem. 2, 294 og A. S. Vedel.

2631. Den Gaas er alt død, der gjorde de store Æg. 1, 66. („han savner nu sin forrige store Velgjører." V. S. O. „Nu er den Herlighed forbi". Moth).

2632. Naar én Gaas kjækker, saa kjække de alle. (siges, „naar en Dél Kvinder snakke i Munden paa hverandre"). V. S. O.

Som den gamle Gaas kjækker, saa kjække alle de unge efter. P. Plade. jvf. 2705. 3231. 10, 872.

2633. Én graa Gaas er altid bedre, end to hvide. (En gammel Ordlég; thi „to Hvide" var kun to Trediedele af „én" Skilling). Molb. 996.

2634. En Gaas drikker saa Meget som en Gasse. 1, 75. (om Kvindedrik).

2635. Tag Gæssene vare, naar Ræven prædiker. (om Forsigtighed lige over for Falskhed og List).

Naar Ræven prædiker, maa man passe paa Gæssene. — Naar Ræven prædiker for Gaasen, staar hendes Hals i Vove. 1, 420.

2636. Tre Kvinder og én Gaas gjør et Marked.

2637. „Éns Bi'r," sagde Gaasen, hun drak af ni Gadekær. 2, 177.

„Éns Bi'r," sagde Gassen, han drak af syv Rendestene (ɔ: det er lige meget; det Ene er som det Andet; det kommer ud paa ét). — „Det er éns Bi'r," sagde Gassen, den drak paa hver Side af Møddingen. K. 974.

2638. Det duer til Intet, at gjøre Sko til Gæs. — „Hvad vil man gjøre Sko til Gæs! de fordærve dem dog i Vandet." (om unyttigt Arbejde). 2, 17.

2639. Den, der gjør sig til en Gaas, ædes af Rævene.

2640. Vær ikke saa arrig, at du bider Gæs, og heller ikke saa from, at Gæs bider dig! M. M. jvf. 809.

2641. Gaasehovedet har liden Hjærne. („Et Dummerhoved, en Dosmer har liden Forstand"). 1, 59.

Hvad skal vi med saadant et Gaasehoved iblandt os?

2642. „En Gaas er en daarlig Fugl," sagde Manden; „det er for Meget til Én og for Lidt til To. jvf. 6228.

2643. Naar Tormaaned gaar ind (ɔ: den 1ste Marts), skal Ploven ud at skride og Gaasen ind at ligge. Molb. S. 298.

Det er [som] at slaa Vand paa en Gaas (den ryster det strax af sig). P. Plade og Moth. (ɔ: „al Straf og Formaning er spildt paa den, som ikke bryder sig noget derom;". om forgjæves Arbejde i Almindelighed. Denne Talemaade skal B. Thorvaldsen have brugt i god Betydning som Svar paa Ens Spørgsmaal: om han nok kunde taale, at Folk gjorde saa meget af ham). — Det er som at slaa Svalevand paa en Gaas. A. S. Vedel. — Han skjøtter lige saa meget derom, som en Gaas, naar man slaar Vand paa hende. Moth. — De have en Gaas uplukket med hinanden (ɔ: have et Mellemværende at afgjøre, ere uenige om Noget). A. S. Vedel. — Gaasen er lystig i sin Vinkjælder (ɔ: i Vandet). Hr. Iver. — Han sér vel, hvis Gæs han gjenner paa Græs (ɔ: han véd nok, hvem han vil vise sine Tjenester). Moth. — Naar det (dette eller hint) skér, saa faar Gæs Horn. 2, 272. (ɔ: det vil aldrig ské). — Gaasen drikker af hver Bæk (ɔ: „den Ukyske bryder sig ikke om, hvem han kommer i Færd med"). V. S. O. — Gaasen drikker mér, end tre Gange. O. Lade. — Gæs bider ikke gjærne Ræve. M. M. — Gæssene gaar altid barbenede. Gr. 135. — Hun er ret

en lille Gaas. (om et Pigebarn, som snakker næsten uophørlig). — Enhver Gaas kan snadre. — Han vil ikke have saadan en Gaas (ɔ: en meget enfoldig Kvinde) til Kone. — Der er Andet i Gryden, end Gaasehalse (ɔ: der er Andet og Mér, end du mener; Sagen er af større Betydning). Moth. — De ere til Gaasemøde i Dag. (om Kvindestævne, hvor der føres megen Sladder). Moth. — Faar han ikke af Stegen, saa faar han nøjes med Gaasepinden (hvormed Gaasen holdes fast i Spiddet). Moth. (siges spottende om den, som skuffes i sin Forventning). — Man skal ikke bryde sig om Gæs, førend de ere stegte. — Han skal nok rive Hovedet af Gaasen. Moth. (om den, som praler af sin Dygtighed, uden dog at kunne udrette Noget). — Naar har Gaasen Tandpine? Gr. 2654. — Har man først Rede, faar man nok Gaas (ɔ: Ægtefælle, Kone). — At ligge i Gasseleje. („naar en Mand maa ligge alene, fordi hans Kone er i Barselseng"). Moth.

Han har Medlidenhed som En med Gaasen, at naar hun giver sig i Vandet, hun ej skal drukne, og naar hun gaar barfodet om Vinteren, hun ej skal fryse. 1, 30. — Matthias med Gaaseægget og Peder med Lammelægen. (om den 22de og 24de Februar, da Gæssene begynde at lægge Æg og Faarene at læmme). 2, 4.

Gaas (Gasse, Gæs), se 917. 1134. 1560. 1690. 2274. 2821. 3494. 4731. 4916. 7541. 8177 fg. 9203. 11,745. 12,040.

2644. [Der hører Mod til] at staa i Gabet for En. Gr. 822 og V. S. O. (udsætte sig for Fare, ved at beskytte En mod Overfald).

Det er stift at staa i Gabet. Gr. 2552.

2645. Det er ondt at gabe mod Ovnsmunden (ɔ: Ovnens Munding, Ovngab). 1, 297. (det er farligt at sætte sig op imod ell. trættes med den Mægtige). jvf. 1291. 4594. 7300.

Det er ondt at gabe mod Ovnsmund; man faar da gjærne Halsen fuld af Røg. Pouch. — Man kan ikke gabe over Ovnsmunden, men snarere stoppe den til. 2, 182. — Det nytter ej at gabe mod Ovns-Munden. Gr. 830. („at stampe imod Brodden, at sætte sig imod Overmagt").

2646. Kan du ikke glo, saa kan du gabe, og Munden er lige saa stor som begge Øjnene. Gr. 824.

Kan du ikke se, saa gab! saa er Munden saa bred som begge Øjne. 2, 224.

2647. Vil du gø, saa glem ikke at gabe! Gr. 823.

Han kan hverken gø eller gabe. 2, 84. („siges om den, som ej kan lukke Munden op til at tale for sig eller forsvare sig". V. S. O.)

2648. Tag ej Mér i Munden, end du kan gabe over! Gr. 1805. (Tag dig ikke Mere paa, end du kan overkomme!).

Man skal ikke gabe over Mér, end man kan sluge.

2649. Naar Pungen gaber, ryger Skorsténen (ɔ: man kan altid leve højt, naar man vil give Penge dertil). V. S. O.

Gaber du, saa hold Haanden for Munden! Gr. 825. — At slaa et stort Gab op (ɔ: at skoggerlé, lé meget højt). V. S. O. — At staa til Gab for Alle (ɔ: være til Latter for Folk). V. S. O.

Gab, gabe, se 30. 1433. 3087. 3338. 6602. 7559.

2650. Det er en galen Rededeje (ɔ: Husholderske), [som] sig selver svelter. P. L. 806.

Det er en daarlig Kokkepige, som sulter sig selv. Gr. 833. jvf. 10, 356.

2651. Ingen gjør en Djævel af sig, uden han er gal. H. Thomesen.

2652. Konen vidste ikke, at Manden var gal, førend han sang over Borde. 2, 226.

2653. Galne (onde 1, 237) Hunde (ell. Katte) faa revne Skind. 1, 100 og 198. (Om den, som vildt og ubesindig styrter sig i Fare og kommer til Skade).

Gale Kvinder gi'r brodne Potter. K. 1906. — De galne Hunde faa geménlig revne Skind; dog følger Lykken tit et vildt, forvovent Sind. P. Juel. — Gale Hunde faa revet Skind (ɔ: „den, der ypper Klammeri, faar tit en banket Trøje"). V. S. O.

2654. Der er flere Galne, end de, der kaste Klæderne. 1, 61. jvf. 4839.

2655. Gale Folk have ikke Pas behov. Molb. 1003.

Galne Folk have ej Pasbord fornøden. („de komme frem alligevel"). 1, 61.

2656. Ingen Hund løber gal i femten Aar; ikke gjør jeg heller, i hvor det gaar. (ɔ: man handler ikke taabeligt i hele sit Liv). O. Lade. 1, 61.

En Hund løber ikke i syv Aar gal. Sv. Gr. 3, 217.

2657. Penge, Vin, Kvinder gjøre Galne af Vise. 1, 61.

2658. Naar de Gamle blive gale, blive de det til Gavns.

2659. Der skal ogsaa Forstand til at gjøre sig gal. Gr. 831.
Der hør' Forstand til at gjøre sig gal. 1, 57.

2660. Galt gik det, og vel var det. Gr. 828.

2661. Det skal være galt, inden det kan blive godt.
Det bliver ikke godt, førend det har været rént galt. Gr. 827.

2662. Det gaar ingensteds galere til, end i Verden.

Han er gal som en Møller. K. 1909. — Han gjør sig gal for ingen Ting (ɔ: bliver vred uden Grund). — Han er gal i Parykken (ɔ: meget vred). F. F. — At se sig gal paa En. — Den er galen, som lader et ondt Vidne efter sig. — Mangen er ville-gal, Mangen stille-gal. 1, 60. — Han er kommen galt paa det. — Han er gaaet galt i Byen (ɔ: har taget fejl, er ikke rigtig underrettet). — Naar galt skal være, da jo galere, jo bedre. Gr. 826. — Galt er det, værre bliver det. — Det er gal Mands Gjerning. (om en meget ubesindig, vovelig Handling). V. S. O. — Han er galt vendt i Forholdene. — Han løber om som et galt Kompas (ɔ: „bærer sig tosset, taabeligt ad"). 2, 38. — Han er gal (ɔ: meget begjærlig) efter Brændevin, Frugt m. m. — At løbe gal. (siges om den Vellystige). V. S. O. — Han kom lige saa galt afsted som Pér Færgemands Kat. F. F. — Det er gale Penge (ɔ: falsk Mønt).

Galskab [er] jo stækkere (ɔ: kortere), jo bedre. 1, 56. — Galenskab er største Daarskab. 2, 38. (jvf. Præd. 7, 25). — Hvortil duer Galskab, uden den bliver brugt? 1, 61. — En Taabe, som har Magt, gjør lutter Galskab. Moth. — Første Trin til Galskab [er], at indbilde sig selv at være viis; det andet, selv at gjøre sig til Gjæk. 1, 61. — I Daarekisten er den Galeste den Klogeste. — Gjør dig ikke gal, før du véd, hvorfor! — Det nytter aldrig, at tage noget Galt fra Folk, uden at give dem noget Godt i Stedet. C. Kold. — Smørret er tre Gange galt om Aaret: i Hundedagene er det for blødt, i Julen for hart; men galest er det, naar man har Intet deraf. Syvs Tillæg.

Undertrykkelse kan gjøre en Viis gal. Præd. 7, 7.

gal, Galskab, se 878. 1361. 1366. 1381. 1398. 2720. 3014. 3181. 4333. 4705. 4714. 4764. 4839. 5153. 6067. 8500. 9810. 9847. 10,356. 11,275. 11,424 fg. 11,520 fg. 11,846.

Hvad vilde du paa den Galej? (siges til den, som ved egen Skyld, f. Ex. af Nysgjerrighed, er kommen til Skade). V. S. O. — At være paa Galejen (ɔ: have indladt sig paa Noget, som har skadelige Følger for En). — Jeg kommer vist (ell. nok) aldrig mere paa den Galej.

2663. Gammel Arpe (ɔ: Skade, Skurv) er ej god af at to (ɔ: at afto). P. L. 1149. (ɔ: indgroede, slemme Vaner og Laster ere ikke gode at lægge af).

Gammel Skade er ond at læge. 1, 197.

2664. Gammel Kat laber (ɔ: søber med Tungen) og Mælk. P. L. 541.

Gammel Kat laber og Mælk, stundum mere end tre Kællinger. 1, 16. (Nyerup: „Killinger"). — Gamle Katte labe og Mælk. („om gamle Mænd og Koner, som endnu ere letfærdige"). Moth. — Gamle Katte labe saa vel Mælk, som Killinger. Moth.

2665. Gamle Mænds Sagn er sjælden usand. P. L. 913.

Gammel Mands Sagn er sjælden usandt. Moth. — Gamle Mænd staa bedst til Troende, for de har den største Erfarenhed. Moth.

2666. Ee (ɔ: altid) frys' den Gamle, det (ɔ: om end) han paa Ilden sad. P. L. 398.

Ee gys' (gyser) den gamle Mand o. s. v. P. L. 1129. — Den Gamle fryser altid, om han end sad paa Ildstedet (tæt ved Kaminen). — Gammel Mand gyser og ved Varme. Moth.

2667. Ee lever den Gamle, men (ɔ: mens) Gud vil. P. L. 689.

End lever Gammel, men (ɔ: mens) Gud vil. 1, 16.

2668. Ee (ɔ: gjærne) græder gammel Mand Tormaaneds Grøde. P. L. 169. (ɔ: for tidlig Vaar og Grøde i Marts eller rettere, den derpaa følgende strængere Foraarskulde i April er skadelig, og især farlig for gamle Folk. — C. Pedersen derimod: „mange Gamle dø i Marts efter Vinterens Kulde, ligesom om Efteraaret efter Sommerens Hede").

End græder gammel Mand Tormaaneds Væde. (ɔ: „Regn i Marts Maaned volder gjærne dyr Tid." Moth). 1, 3.

2669. Den Gamle skal man ære; den Unge skal man lære. P. L. 121.

De Unge skal man lære; de Gamle skal man ære. 1, 11 og 458. — Alder bør Ære. Moth. — Gammel er Ære værd. Moth. — Gammel og Viis er dobbelt Ære værd. 1, 13. — Du skal rejse dig for den Graahærdede og hædre den Gamle. 3 Mos. 19, 32.

2670. Alle ville længe leve, og (ɔ: men) Ingen [vil] gammel hedde. P. L. 1177. (Enhver ønsker nok at blive gammel, men ikke at være det).

2671. Hvo længe lever, han vorder gammel omsider. P. L. 959.
Hvo længe lever, bliver gammel til sidst. Gr. 873.

2672. Gammel er Ære værd, dog som han har levet til. 2, 13.
For ærbare Gamle lukkes alle Vegne op. 2, 13.

2673. En Gammel i et Hus er et godt Tegn. 1, 13.
Det er godt, at der er en Gammel i Huset.

2674. Gammel Oxe tramper tungt. 1, 12.

2675. Gammelt Hus har dumme (dunkle) Vinduer. 1, 14. (ɔ: den Gamle er gjærne svagsynet).

2676. Gamle Huse falder ikke i Blæst. K. 1553.
Gamle Huse har Rødder i Jorden (ɔ: de staa fast). sællandsk.

2677. Gammel Ulv ræddes ej ved højt Raab. 1, 12 (ogsaa: „frygter ikke for højt Skraal").
Gammel Ulv skjøtter ej om Bøndernes Skrig. 1, 363. — Gammel Ulv ænser ej Bondeskrig. Gr. 871.

2678. Gammelt Træ taal' ikke Flytning (taaler ej at flyttes). 1, 14.
Det gjør ingen Gode at flytte gammelt Træ. (Kolighed tjener den Gamle bedst). — Et gammelt Træ kan og forplantes. Moth. (man kan ogsaa i Alderdommen forandres til det Bedre).

2679. Gammelt Træ giver tit god Ild. 1, 85.

2680. Gammelt Træ lader sig ikke vel bøje. 1, 459. jvf. 571. 5544. 10,667.

2681. Gammel Gren brydes, naar den skal bøjes.

2682. Gamle Kar rinde gjærne (ell. vil gjærne rinde). 1, 13. (om gamle Folks Øjne, som rinde med Vand eller Taarer; ogsaa om gamle Folk, der ere snaksomme og ej godt kan tie).

2683. Gamle Mærker daare ikke (ɔ: skuffe ikke). 1, 12 og 436.

Alle gamle Mærker slaa fejl, uden Skinnebéns-Mærker. Sv. Gr. (fra Møen). — Gamle Mærker slaa aldrig fejl. Gr. 847.

2684. Gamle Støvere gjøre den bedste Jagt. 1, 13.

2685. Gamle ere selvvise (ɔ: vil ej lade sig raade eller sige; ere sære). 1, 15.

2686. Gammel Gjæld skal [ogsaa] betales. jvf. 3033.

2687. Gamle Love og nye Retter ere de bedste. Gr. 837.

Gamle Love og ny Spise (V. S. O.: „nye Spiser“) er bedst. 1, 277.

2688. Gamle Badstuer give og godt Bad. 1, 139.

2689. Gammelt Læder vil have megen Smørje (ɔ: Smørelse). 1, 12.

Gamle Støvler ville have megen Smørje. 1. 139.

2690. Gamle Fugle fanger man ikke med Avner.

2691. Gammel Halm gøder ogsaa (ɔ: ringe Ting kan ogsaa bruges). V. S. O.

2692. Gammel Kat spiller ogsaa med Bolten (Bolden). Iris.

2693. Gammel Ræv er ond at gjække (ɔ: det er vanskeligt at narre dem, der længe har øvet sig i List og Rænker). Moth.

Gammel Skalk er ond at gjække. Moth. — Gamle Ræve ere onde at fange. 1, 385. — Ondt [er] at gildre (ɔ: sætte Fælde eller Snare) for gammel Ræv. 1, 419. — Den skal staa tidlig op, som vil fange en gammel Ræv. F. F. — Gammel Ræv fanges og iblandt. Moth. („Bedrag kommer endelig for Dag“).

2694. Der skal Meget til at fange en gammel Rotte. Gr. 856. (Sv. Gr. „der skal fedt Flæsk til at“ o. s. v.).

Der fangede vi en gammel Rotte. (siges, naar man er saa heldig at faa fat paa en udlært Skjælm).

2695. Gammel Ræv gaar gjærne i gammel Glug (ɔ: Hul, Aabning). 1, 391. (om at følge en gammel Vane).

2696. Gammel Ræv gaar ikke gjærne paa Stampen (ɔ: en Fælde, Rævesax, eller maaské: „en Grav til at fange Ræve og Ulve i“). 1, 419. jvf. 8173.

Gammel Ræv gaar ej let i Stampe (ɔ: „erfaren Mand véd at tage sig i Agt“). V. S. O.

2697. Gammel Kjærlighed grønnes gjærne (ogsaa: „let“) paa ny. Molb. 1784.

2698. Man maa kjøre sagte med gammel Hest. Moth. (en gammel Arbejder maa man ikke drive alt for stærkt).

2699. Naar gammel Hest kommer i Gang, er han ond at stille. 1, 85. (dette og det følgende om „Mænd, der paa deres gamle Dage blive forelskede, eller faa Lyst til at gifte sig“).

2700. Kommer der først Ild i gammel Halm, er den ond at slukke. Iris.

Naar der kommer Ild i gamle Huse, er det farligere end i ny. 1, 15. (ogsaa: om gamle Folks Vrede og Hidsighed).

2701. Gamle Ovne bage og Brød. 1, 16.

2702. I gamle Gryder koges og Lammekjød. 1, 85.

2703. Gamle Svín have haarde Tryner; gamle Stude [have] haarde Horn. 1, 12. (om saadanne Gamle, hvem Alderen ikke bider paa, saa at de kunne arbejde lige saa godt som mange unge Mennesker).

De gamle Bukke have de stive Horn. V. S. O. („om gamle Mænd, som for deres store Erfarenhed kan bruges til, hvad de skal.“ Moth.

2704. Naar den gamle Hund gøer (ell. begynder at gø), da skal man se ud [af Vinduet]. Gr. 865.

Naar den gamle Hund lader sig høre, saa maa man se ud (ɔ: naar den Gamle og Erfarne taler, skal man agte derpaa). 1, 13.

2705. Som de Gamle sjunge, saa kvidre de Unge. 1, 81. (Exemplets Magt).

Ligesom de gamle Fugle sjunge fore (for), saa hvisle (ogsaa: „pippe“) de unge efter. Pouch. jvf. 1, 97. — Som de store Fugle synge, saa pibe de smaa efter. V. S. O. jvf. 3231. 10, 872. 11, 038. 2953. 5989. 3975.

2706. Gammel tér (ɔ: viser), hvad Ung har været. Moth.

2707. Gamle Folder [paa Klæder] ere onde at slette. 1, 392. (om indgroede Vaners Magt).

2708. Naar gammel Gige (ɔ: et Slags Fiolín) faar nye Strænge, klinger hun med. 1, 345. (Syv: „gammelt Redskab bliver fornyet“). (Ogsaa: „om en gammel Mand, som faar en ung Kone og avler Børn med hende“. V. S. O.).

Gamle Harper kan godt faa nye Strænge. Gr. 1970. — Man sætter ofte en Stræng paa en gammel Gige. 2, 65.

2709. Af gammelt Jærn smedes (ell. smeddes) nye Vaaben. Gr. 838.

2710. Gamle Kuske ville gjærne høre Pisken smælde. F. F. (om Vanens Indflydelse).

Gammel Kusk lider gjærne, at man slaar med Svøben. 2, 236. — Gamle Kuske maa nøjes med Skraldet. Gr. 1537. — Det gaar ham som de gamle Kuske, naar de ej kunne kjøre mere, saa gider de dog gjærne hørt Pisken smække. Moth. (gamle, letfærdige Mænd vil gjærne tale om Lefleri).

2711. Gamle Folk har gammelt kjært.

2712. Gamle Venner og gamle Veje aldrig Nogen at svige pleje. H. Thomesen og 1, 475. jvf. 2238. 11, 334.

Gammel Ven og gammel Vej, de svige ej. Gr. 842. — Gamle Veje, gamle Venner og gamle Sværde maa (ɔ: kan) man lide paa. 1, 12. — Gamle Venner og gamle Veje ere de tryggeste. Moth.

2713. Gammel Vín og gammel Ven er bedre end ny. F. F.

Gammel Vín er bedst. Moth. („om den, som bruger de Gamles Skrifter“). — Olie, Vín og Ven ere bedst gamle. 2, 96. — Gamle Penge, Vín og Ven bærer altid Prisen hen. 1, 475. (jvf. Sir. 9, 12. 13).

2714. De Gamle ere to Gange Børn. 1, 15. (de gaa i Barndom).

Gamle Folk er to Gange Børn. Gr. 151.

2715. De Gamle har ikke været Børn; de vidste og Noget. 1, 139. jvf. 3030.

De Gamle vare ingen Narre. K. 1556.

2716. Gammelt Kjød er ondt at tygge. Gr. 882.

2717. Du skal være gammel til Hove og ung i Kloster! P. L. 80.

2718. Ingen er saa gammel, han tænker (ell. venter) jo at leve et Aar [endnu]. 1, 15.

Ingen er saa gammel, han vil jo leve et Aar. Moth. — Ingen er saa gammel, at han jo kan leve ét Aar; Ingen er saa ung, at han jo kan dø i Aar. J. H. Smidth.

2719. Den Vaagne er ond at vække; den Gamle er ond at gjække. Pouch. jvf. 8747.

2720. [Det er] ondt at være gammel og gal. 2, 12.

2721. Se, naar de Gamle gaa istaa, da hjælper dem paa Gled de Smaa.

2722. De Gamle de er sære, de véd [tit] ej, hvor de vil være. K. 1924.

2723. Man kan vel undløbe den Gamle, men ikke undraade ham. 1, 13.

Den Gamle kan man undrende, men ikke undraade.

2724. Gammel Mand er sén i Gang, gi'r dog gode Raad i Trang. 1, 13.

De Gamle gaa ilde, men raade vel. 1, 13. (de have Erfaring).

2725. Kast ikke det gamle Kar bort, førend du véd, om det ny holder Vand! 1, 117. jvf. 2243. 8871.

Kast ikke de gamle Sko bort, før du faar de ny! 1, 117. — Kast ikke bort det Gamle, før du det Ny kan samle! 1, 117 og 329.

2726. Den Gamle siger: Davren og Middagsmaden har jeg faaet; Vorherre sørger nok for Nadveren. F. F.

Har Gud beskæret Davren og Middagsmaden, saa giver han vel ogsaa Nadveren. („saaledes trøster man sig i Alderdommen med Guds Forsyn," siger Syv). 2, 88.

2727. Langt fra Skud gjør gamle Krigsfolk.

2728. Gamle Huse kan man støtte, og gamle Palte (ɔ: Pjalter) kan man nytte. Sv. Gr. 3, 208.

2729. Med gamle Bygninger faar „Gjøren-ved-det" ingen Ende. fynsk.

2730. Møl æder gamle Klæder og Rust gammelt Jærn. 1, 14.

2731. Bedst at bade i gamle Kar, thi da stikker man ej Splinter i Rumpen. 2, 65.

2732. En gammel Rive bider saa vel som en ny Lé. 1. 10.

2733. Gammelt Regnskab, nyt Fjendskab. 1, 118.

Han bliver ikke gammel i Gaarde dér (ɔ: paa det Sted eller i den Tjeneste forbliver han ikke ret længe; han bliver ikke længe saa vel ansét eller anskreven). Molb. — „Nu er jeg gammel nok.“ (siges, naar man sér eller hører noget Underligt eller Urimeligt). 2, 294. — Han er gammel. (siges ofte om den, som man ikke let kan blive klog paa). V. S. O. — Han er gammel nok i Dag (ɔ: det er hans Fødselsdag). sællandsk. — Han er bleven gammel før Tiden. (om den, som tidlig er kommen til at se svag ud). — Hun er over sin Børnebyrd (ɔ: hun er til Aars, temmelig gammel). A. S. Vedel. — Gamle søge [ofte] deres Styrke i Kanden. 1, 16. — Han er et gammelt Bislag (ɔ: en gammel Person, som næsten Intet kan udrette, eller som sér gammeldags og alvorlig ud). 2, 28 og V. S. O. — At tænke paa den gamle Mand og den syge Seng (ɔ: hvorledes det vil gaa, naar man bliver gammel og svag). V. S. O. — De Gamle have Almanakken i Kroppen. (deres legemlige Svagheder minder om Aarstid og Vejrlig). Moth. — Det er en gammel Avis (ɔ: „det er ikke nyt“). Moth. — Nu skal vi To rigtig snakke gammelt (ɔ: tale fortrolig sammen). — Gamle Folk gro nedad som Kalverumper. 2, 14. — Han er gammel i Tøjet (ɔ: har længe givet sig af med en Sag; er erfaren). — Gammel og Graa passer Ingen paa (ɔ: bryder man sig ikke om). — Det er en gammel stiv Knark (egl. en sær, vranten Person), hvem Alderen ikke bider paa. — Han er saa gammel som Methusalem (ɔ: usædvanlig gammel). 1, 13. (jvf. 1 Mos. 5, 27). — Han er saa gammel som Mos paa Træ. 2, 12. (om en meget høj Alder). — Der gror Mos paa ham. Moth. — Han er saa gammel som Træ i Rold Skov (Nord for Hobro; ɔ: han er meget gammel). R. — Han er endnu ikke saa gammel, han kan jo skurvet dø. 1, 91 og 2, 254. — Hun er gammel i Hætten. (om en gammel Pige, som er klog og snild). F. F. — Gamle Hunde, de kjende Lopperne. — Det er ikke nu, som det var i gamle Dage. — Lad det gaa i det gamle Hjulspor, til Bygget er saaet (ɔ: lad det blive, som det er, for det Første). jysk. — Der er gammelt Læder i hans Pande (ɔ: „han har megen Erfaring“). V. S. O. — Det er (ell. „er ikke“) efter den gamle Kogebog. 2, 201. — [Han er] saa adstadig, som en gammel Kaabekrave. 2, 28. — Nu gaar de Gamle (ɔ: „nu har det Noget at betyde“). Syvs Tillæg.

Alt Gammelt er ikke sandt, eller alt Nyt falskt. 1, 139. — Gamle Bolere, unge Narre. 1, 220. — Gammel i Vid, ung i Kraft. Moth. — Gamle Ræve, gamle Rænker. 1, 419. — Gammelt Boskab holder Laan inde. 2, 32. (saa længe man har Noget). jvf. 3240. — Gammel Skade og gammel Misbrug skal man mere lide, end med utidig Lægedom gjøre værre. 1, 392. — Gammel Viis (ɔ: Skik) er bedst. 1, 392. — Gamle Æg og Fiske ere ej gode. 2, 134. — Vær tidlig gammel, saa bliver du længe gammel! (ɔ: „vær betænksom og klog som de Gamle!“) („Men hvo vel er bleven gammel, skal ej begjære at være ung igjen“). 2, 13. — Tyranner blive ikke gamle og graahærdede. 1, 461. — Alle Lemmer svækkes paa den Gamle uden Tungen. („thi da gider man helst bruge den“). 2, 13. — Vil du vorde gammel, da hold dig vel varm, fyld ej din Tarm, tag ej i Arm for tit, sky Harm! 1, 265. — Det Gamle har været nyt, og det Ny kan blive gammelt. 1, 139. — Daarligt, at elske det Gamle, alene fordi det er gammelt, og at forskyde det Ny, fordi det er nyt. 1, 139. — Det Gamle er ikke alt (ɔ: altid) godt eller det Ny alt ondt. 1, 139. — Det Gamle har Myndighed; [det] er snart som en Lov. 2, 96. — Han er en Ungersvend paa 70 Aar; saa gammel, at Hovedet ryster paa ham, som paa en gammel Spillemand i Hestemarkedet, som lader sig tykke (ɔ: mener, bilder sig ind) at være ung. 2, 12. — Gammel som god og ej en Dag ældre. 2, 13. — Han er isgraa; hvid som en Due ɔ: gammel og graa. 2, 13. — Bliver du gammel, saa bliver du graa. — „Lyv og stjæl! saa bliver du ej saa gammel,“ — siges til den, som lader En høre, at han er gammel. 2, 13. — Gamle søge Vederkvægelse i Kanden, bløde Senge og bag Ovnen. 2, 14. — Gamle Venner, Vín og Penge elsker man, men ej gamle Kvinder. 2, 96. — Man finder ofte flere gamle Drankere, end gamle Læger. 2, 173.

De Store ere ikke altid vise, og de Gamle forstaa ikke altid, hvad Ret er. Jobs B. 32, 9. — Et Smykke for de Gamle er de graa Haar. Ordsp. 20, 29. (jvf. 16, 31.). — Staa, hvor der er mange Gamle; og er der en Viis, da hæng fast ved ham! Sir. 6, 36. — Alt Kjød bliver gammelt som et Klædebon; thi den gamle Pagt er den: du skal visselig dø. Sir. 14, 17. — Megen Forfarenhed er de Gamles Krone, og deres Rós er Herrens Frygt. Sir. 25, 6. — Bekymring gjør gammel før Tiden. Sir. 30, 26. (jvf. 31, 1 og 42, 12). — Vort gamle Menneske er korsfæstet med Kristus. Rom. 6, 6. — Udrenser den gamle Surdej, for at I kunne være en ny Dej, ligesom I ere usyrede. 1 Kor. 5, 7. — I skulle aflægge det gamle Menneske

efter den forrige Omgængelse, hvilket fordærves ved bedragelige Lyster. Ef. 4, 22. — Skjænd ikke paa en Gammel, men forman ham som en Fader, de Unge som Brødre! 1 Tim. 5, 1.

gammel, se 848. 1102. 1127. 1507. 1542. 1596. 1859. 1951. 2145. 2238. 2658. 3022 fg. 3033. 3362. 3521 b. 3661. 3837 fg. 4034. 4496. 4573. 4642. 5102. 5436. 6220. 6796. 6804. 7574. 8816. 9209. 9285. 10,026. 10,574. 11,336. 11,432. 11,831.

2734. Det er ikke Alle, som Gammen kunne skjønne. P. L. 1009. (ɔ: ikke Alle kunne eller ville forstaa Spøg; Andre gaa for vidt deri). jvf. 2036.

Skjøn paa Gammen har ej Allesammen. — Der er ikke Mange, som Gammen kunne skjønne (ɔ: „som kan finde sig i Glæde og Medgang“). V. S. O.

2735. Det er ej éns Gammen, at En lér og en Anden græder. 1, 7.

2736. Man tager tit den Sorg, [som] næst Hjærtet ligger, og gjør deraf god Gammen. 1,160. (om den, der lader som han er glad, og er det dog ikke).

Gammen, se 9313.

2737. Hver er sin Gave lig, være sig enten Fattig eller Rig. P. L. 252.

Hver er sin Gave lig, baade Fattig og Rig. P. L. 296 og 891. („Vore Gaver ligne ej vort Gods, men vort Hjærte: det kommer for Dagen i det andet Liv,“ siger Chr. Pedersen). — Gud giver Smaafolk smaa Gaver. 1, 387.

2738. Jeg lover (ogsaa: „priser“) alle Gaver uden Kølvehug (Køllehug). P. L. 610. (Forbindelsen imellem Gaver og Køllehug kommer deraf, at man siger: „jeg giver En Hugg, et Ørefigen“ m. m.)

Alle Gaver ere gode uden Køllehug. jvf. 3161.

2739. Naar Gaver regnes, da ere Venner faa. P. L. 365. (f. Ex. naar Byttet skal deles, blive Røverne uenige; eller maaské rettere om dem, hvis Venskab skal kjøbes eller beholdes ved Gaver, og som derfor ikke har stort at betyde).

2740. Ee (ɔ: altid) men (ɔ: mens) Gaver række, ere Moder og Datter Venner. P. L. 1110. Udg. 1515.

Men (mens) Gave rækker, er Moder og Datter Venner. 1, 140.

2741. Givet skal gjældes (ɔ: betales, erstattes, gjengjældes), om Venskab skal holdes. P. L. 1017. (jvf. 11, 306 fg. 6883. 2919. 9183. 3042.

Gave skal (ogsaa: „vil“) gjældes, om Venskab skal holdes. 1, 142 og 269. — Mude (ɔ: Skjænk, Gave) volder, at Venskab holder. 1, 141. — Gaver og Gjengaver holde længst Venskab. L. Holberg.

2742. Saa (ɔ: saadan) er din Sending (ɔ: Foræring, Gave), som din Fædrift. P. L. 343.

Delig (ɔ: saadan) er din Sending, som din Fædrab (ɔ: Slagtning). P. L. 597. (Gaven retter sig efter Evnen).

2743. Mude (ɔ: Skjænk, Gave) bryder Stén. P. L. 1179. (ɔ: bryder Modstand, formilder selv den Haardhjærtede; om Bestikkelse).

Mude bryder Mure. Syvs Tillæg. jvf. 92. 3307. 9184. 9940. 11, 772.

2744. Naar Gave gaar af Dør, gaar Venskabet med. 2, 179.

2745. Naar Gaven er brejdet (ɔ: bebrejdet), da er den betalt. H. Thomesen.

Brejdet Gave er ej længer Gave. 1, 144. (ɔ: naar man forekaster eller bebrejder Nogen, at han har maattet tage imod Ens Gaver). — Naar Velgjerning er brejdet, er den betalt. 1, 470. (ɔ: lader man En høre, at man har gjort vel imod ham, da har Velgjerningen tabt sit Værd). jvf. Sir. 18, 20.

2746. Fjendegave er ingen Gave. V. S. O. og 1. 144.

Uvens Skjænk trives ej. Moth. (det er ej gavnligt at modtage en saadan Gave).

2747. Gode Ord og Gave milder (formilder) vred Hu. 1, 140 og 430.

2748. Store Herrer vindes og med Skjænk. Moth.

2749. Given Gave tages igjen paa en gloende Stén i Helvede. Moth.

2750. Hvem der tager sine Gaver igjen, hans Børn blive sorte. Gr. 885.

2751. Gaver staa, men (ɔ: mens) Venner ville. („thi de kunne og mistes ved Utaknemmelighed“). 2, 97.

2752. Hemmelig Gave faar aabenbar Løn. 1, 17.

2753. Med Gave blinder man Dommere, stiller Barnet [tilfreds], bevæger Kvinder, glæder Narre, opmuntrer de Vise. 2, 97.

2754. Med Gave gjør man Munke andægtige, Fjender venlige, Alle villige. 1, 140.

2755. Man skulde ingen Mands Gaver forsmaa, hvad enten de ere mange eller faa, men tage dem heller med Ynde. Rimkrøn.

Man skal ikke laste given Gave. Moth. jvf. 3655. 5382.

2756. Hvo der tager Gaver, sælger sin Frihed. 1, 141.

2757. En ringe Gave i Tide er bedre, end en stor i Utide (ɔ: en liden Hjælp i virkelig Trang er bedre, end en stor Hjælp, naar man ikke behøver den). Moth.

2758. Liden Gave af en god Villie er ogsaa god. 1, 143.

Liden vis Gave er bedre end storf uvist Tilsagn. 1, 275. jvf. 2850. 5531. — Liden Gave af en god Villie er ej at forsmaa. Molb. 3904.

2759. Ærlig Skjænk (ɔ: Gave) skal man hæderlig frembære. 1, 140.

2760. Skjænk kan tages lovligen, men ej alle, ej heller af Alle. Moth. (man skal ikke forsmaa en ringe Gave, som man kan gjengjælde, men være betænkelig ved at modtage større Gaver).

2761. En Gave er altid god, som faas for Intet. Moth. (man maa ej foragte en Gave, hvor ringe den end er, eller et Raad, en Tjeneste, som kommer fra en Ven).

Man skal ikke rose [sig] af Jobs Gave, før man faar den. („thi den er god, naar den kommer, saa at endog Roerne (ɔ: Skorper paa Saar), som han skrabede af sig, bleve til Guld“). 2, 97. — Han er en Mand af store, herlige Gaver. (f. Ex. om Talere, Digtere o. fl.). — Lykkens Gaver. (f. Ex. Rigdom, ansét Livsstilling m. m.). — Naturens Gaver. (f. Ex. legemlig Styrke, Forstand, god Hukommelse). — Guds Gaver. (bruges særlig om Mad og Drikke; f. Ex. spild ikke Guds Gaver!). — Vi

har Guds Gaver af Korn i Aar (ɔ: Overflødighed). — Han tager imod Gaver (ɔ: lader sig bestikke).

Man skal ikke spare paa Hædersgaven. 1, 140. — Man faar og undertiden komme med en krum Haand. 2, 98. (om Bestikkelse). — Hvad kan ikke Skjænk og Gave gjøre? 2, 97. — Gaver ansés efter Personer. 2, 97.

Du maa ikke tage imod Gave; thi Gaven forblinder de Séende og forvender de Retfærdiges Sag. 2 Mos. 23, 8. jvf. 5 Mos. 16, 19. (Advarsel imod Bestikkelse). — Herren, Eders Gud, lader sig ikke bestikke. 5 Mos. 10, 17. — Forbandet være den, som tager Gave, for at slaa en Uskyldig ihjel. 5 Mos. 27. 25. (jvf. Ordsp. 17, 23). — Et Menneskes Gave skaffer ham Plads og fører ham frem for store Herrer. Ordsp. 18, 16. — Gave i Skjul stiller Vrede, og Skjænk stiller heftig Fortørnelse. Ordsp. 21, 14. — Opsæt ikke Gaven til den Trængende! Sir. 4, 3. — Herrens Gave bliver hos de Gudfrygtige. Sir. 11. 21. — Der kan være en Gave, som ikke vil gavne dig, og en Gave, som vederlægges dobbelt. Sir. 20, 9. — Skjænk og Gaver forblinder de Vises Øjne. Sir. 20, 29. — Dersom I, som ere onde, vide at give Eders Børn gode Gaver, hvor meget mere vil Eders Fader, som er i Himlene, give dem, som bede ham, gode Gaver (Luk. 11, 13: „den Hellig Aand“). Matth. 7, 11. — Tragter efter de bedste Naadegaver! 1 Kor. 12, 31. — Af Naade ere I frelste ved Troen, og det ikke af Eder selv; det er Guds Gave. Ef. 2, 8. (jvf. 2 Kor. 9, 15). — Kristus hengav sig selv for os til en Gave. Ef. 5, 2. (jvf. 4, 8). — Al god Gave og al fuldkommen Gave er oven fra, og kommer ned fra Lysenes Fader. Jak. 1, 17.

Gave, se 394. 1294. 2316. 3160. 3327 fg. 4088. 5365. 6606. 6648. 6950. 7864. 10, 025.

2762. Man er ej saa rund, at man sér ej efter sin Ost (i Madposen). P. L. 862. (Bonden skar rask væk af Osten; men til sidst syntes han dog, at der gik for Meget med).

Man er ej saa rund, at man ej sér efter sin Faareost. Udg. 1515. (Nogle forstaa det om Gjæsten, der skærer af Værtens Ost, hvilket dog synes alt for smaaligt). jvf. 7291.

2763. Naar Gods ganger paa Grund, da bliver man lidet rund. P. L. 178. Udg. 1515.

Naar Godset gaar paa Grund, bliver man lidet rund. 1, 361. jvf. 4521. 11, 387.

2764. Runde Hænder giøre gode (ogsaa: „mange“) Venner. 1, 361 og 473.

2765. [Det er] godt (ɔ: let, en let Sag), at være kostfri (ɔ: rundhaandet, gavmild) af en Andens Pung. 1, 361. jvf. 170. 2864.

At være rund af Andens Pung. V. S. O. — Det er ingen Kunst at være gavmild af en Andens Pung. Moth. — Det er Intet værd, at være kostfri i Helvede (ɔ: „rund, hvor Gave gjælder Intet, som de dog ménte i Skærsild“). Syvs Fortale.

2766. Naar Nidding (ɔ: en foragtelig Gnier) bliver blødt (ɔ: beruset ell. pryglet), saa bliver han rund. 1, 74 og 361.

Blød Niddingen (ɔ: giv ham fuld), da faar du Gavn (ell. Godt) af ham. Moth.

2767. Naar der først kommer Hul paa Niddingen (ell. Gnieren), saa er han dobbelt rund. V. S. O.

Naar der gaar Hul paa Gnieren, saa bliver han rund.

2768. Alt for mild (ɔ: gavmild) hjælper til Armod. 2, 97.

2769. For hastig rund falder tit i slet Grund (ɔ: uoverlagt Velgjerning baader lidet). V. S. O.

For hastig rund fortryder det tit. 2, 220.

2770. Rund Haand fattes ikke. 1, 361.

Rund Haand skal aldrig fattes, saa længe der er [Noget] at tage af. („om den, som er alt for gavmild, og derover øder sine Midler; ogsaa om den, som snakker alt for meget“). Moth. — Han er saa rund som runde Hr. Pejr: han gav femten Peblinger én Hvid, og beholdt den dog selv paa det sidste. 2, 220. — Rundhed giver frit ud. 1, 361. — Han er ingen Mads Hund. 2, 220. (ɔ: han er gavmild). — Han har faaet Spendérebuxerne paa (ɔ: han viser sig rundhaandet). — At have, tage Spendérbuxerne paa. F. F. — Man taler om Guds runde og milde Haand. — Han giver med rund Haand. — Rundt Fiskeri (ɔ: overflødigt Fiskeri). V. S. O.

Hvo som vil sky Nid, skal være gavmild. 1, 174.

Enhver er Ven med en gavmild Mand. Ordsp. 19, 6. — Gud er meget rund til at forlade. Es. 55, 7. — Læber velsigne den, som er rund med Brød; og Vidnesbyrdet om hans smukke Færd staar fast. Sir. 31, 27.

gavmild (rund), se 172. 7293. 7967. 9781.

2771. Gavn skal med Arbejde gjældes (ɔ: betales). P. L. 148.
Den skal gjøre Gavn, der Gavn vil have. (den svenske Udgave af P. L.).

2772. Skøt (ɔ: strax, snart) er Gavn gjort; skær af Flykket (ɔ: Skinken ell. et stort Kjødstykke). P. L. 19 og 274.
(ɔ: man kan lige saa hastig gjøre det Gavnlige, som det Skadelige).

2773. Man sørger ofte fore (ɔ: ærgrer sig over) anden Mands Gavn. (om Misundelse). P. L. 88. jvf. 6522. 10, 861.

2774. Gavnet er bedre end Navnet. 1, 145.
Han bær Navnet, men gjør ikke Gavnet. K. 1121. — Han har baade Navnet og Gavnet. 1, 145. — Det nytter ikke, man har Navnet, naar en Anden har Gavnet. Gr. 1941. — Den Ene har Navnet, den Anden [faar] Gavnet. 1, 145. — Er han det ikke i Navnet, saa er han det i Gavnet. Molb.

2775. Gavn skal du gjøre; Faa skulle dig takke. 2, 98.

2776. Hver maa søge sit Gavn uden Andres Skade. 1, 147.
Det, som gavner mig og ikke skader dig, maa tilstedes. 1, 447.

2777. Mangen gavner, som Svinet, ej før efter Døden. 1, 470. (om Gnieren).
En rig Gjerrig, ligesom Svinet, gavner Ingen, førend han dø'r. 1, 152. — Mangen En gavner, som Svinet, kun efter Døden. Gr. 493.

2778. Det er fælles Gavn. at Ingen misbruger sit Eget. 1, 82.

2779. Naar Bug tager Ryg i Favn, er det ej godt at gjøre Gavn. Moth. (ɔ: det er ikke godt at arbejde med en sulten Mave).

2780. Forundring giver Lyst, men ej altid Gavn. A. S. Vedel.
Han er god til at gjenne Gavn fra Døre (om den Lade). Moth. — Han gaar imellem Gavn og Fare, og faar hverken (ingen) af dem. (formodentlig om den alt for Betænksomme og Forsigtige; han taber ikke, men vinder heller Intet). H. Thomesen. — Gjøre Gavn [for Føden] i et Hus (ɔ: gjøre Arbejde, Tjeneste). -- Viis dit Gavn, som dit Navn! M. M.
Den, hvis Nærværelse er gavnlig, hans Fraværelse er des mere skadelig. 1, 466. — Det er ej alt Gods, der gavnes

(gavne) vil. 1, 28. — Alt Godt vil ikke gavnes. 2, 98. — Gavnløs Gjerning er det samme som intet. V. S. O.

Kan en Mand gavne Gud, i det han klogelig gavner sig selv? Jobs B. 22, 2. — Hvad gavnede os Overmodet, og hvad hjalp os Rigdom med Hoffærdighed? Visd. 5, 8. — Den Uforstandiges Gave vil ikke gavne dig, om du tager den. Sir. 20, 13. — Hvad gavnede det et Menneske, om han vandt den ganske Verden, men tog Skade paa sin Sjæl? Matth. 16, 26.

Gavn, se 1743. 2597 b. 2981. 4068. 5310. 5569. 5587. 6767. 7242. 8016. 8348. 8662 fg. 8689. 9212. 9924. 10, 146.

2781. Hvor Geden er inde, dér springer Bukken paa Taget (ɔ; letfærdige Folk søge gjærne til hverandre). V.S.O.

Hvo der har Geden i Huset, faar have (ogsaa: „faar snart“) Bukken paa Taget. 1, 195. — Hvo der har Hinden i Huset, faar have Hunden paa Taget. 1, 195.

2782. Geder og Slædeføre maa man vel passe paa.

2783. Skal Geden give Mælk, saa klap Yveret. 1, 142. (om Bestikkelse).

Han har ikke alle sine Geder hjemme (ɔ: han er ikke rigtig klog). V. S. O.

Gift, se Edder.

2784. Giftermaal er intet Hestekjøb, saa det kan gaa om igjen. jvf. V. S. O. („Konen kan man ikke sælge eller bytte bort“. Moth). Man kan heller ikke dér undersøge og have de sikre Kjendetegn, som ved en Hest.

Ægteskab er ikke Hestebytte; du har taget, du maa beholde. 1, 86.

2785. Gift din Søn [bort], naar du vil, og din Datter, naar du kan. Syvs Tillæg.

Gift din Datter, naar hun er ung i Aar og gammel i Forstand. 1, 83. — Gifter du ikke din Datter, saa gifter hun sig selv. M. M. (ɔ: gifter sig uden Forældres eller Værgers Samtykke). — Æd Fisken, mens den er frisk, og gift din Datter, mens hun er ung. 2, 142.

2786. Den Ene har Lyst til Moderen og den Anden til Datteren: saa blive de Begge gifte. Gr. 77. jvf. 2578. 5914 fg. 9164.

Derfor blive alle Møer mandede: fordi Somme ville have de hvide og Somme de sorte, Somme de lave og Somme de høje, Somme de smalle og Somme de tykke. Pouch. — En vil have En, Denne en Anden: derfor blive alle Møer mandede (ɔ: gifte). 1, 486. — Én har Lyst til Et, en Anden til et Andet: derfor bliver al Mad spíst og alle Piger gifte. F. F. — Somme vil have Mælk og Grød, Andre vil have Grød og Mælk; derfor bliver al Mad spist og alle Piger gifte. Sv. Gr. 3, 208.

2787. Ægteskaber sluttes i Himmelen.

De bedste og lyksaligste Giftermaal gjøres i Himmelen. 1, 83 og Tillægget. — Begynd dit Ægteskab i Himmelen, førend du slutter det paa Jorden. M. M. — Ægteskaber sluttes for hele Livet.

2788. De, der skulle i to Senge, komme aldrig i én. 1, 83. (ɔ: de, der ikke ere bestemte for hinanden, blive aldrig Ægtefolk).

2789. Fanden vidste ikke, hvad Helvede var, før han blev gift. F. F. (svensk.)

2790. Mangen gifter sig for en Taske fuld af Penge: naar de er borte, har han Tasken igjen. 1, 85.

2791. Mangen gifter sig for en Gaard, angrer det dog inden et Aar. 1, 85. H. Thomesen. jvf. 2485.

[Mangen] tager en Rig [til Ægte] og mister sin Frihed. (thi „rig Hustru er Trætte-Tønder“ ɔ: Anledning til Kiv). 1, 145. — I Dag gift, i Morgen fortrydt (ell. fortrudt). 1, 87. — Hvor stor Hjemgift (ɔ: Medgift) gaar ind ad Døren, dér gaar Frihed ud. 1, 85.

2792. Bedre ugift, end ilde gift. („Bedre, aldrig at giftes, end giftes ilde“. V. S. O.). Moth.

Heller godt lokket, end slet gift. (jysk). — Bedre at være alene, end ilde gift. Syvs Tillæg.

2793. Vel gift kom tidlig nok; ilde gift kom alt for tidlig. 2, 65.

2794. Sorte (ɔ: stygge) Piger blive ogsaa gifte. 1, 165.

2795. Gift dig med din Jævnlige, og tag dig ej Mere paa, end du kan overkomme! Moth.

2796. Ondt Ægteskab er Skærsild i dette Liv, og et godt er Paradis. 1, 86.

2797. At giftes og at giftes vel, derpaa er et stort Forskjel (med Eftertryk paa sidste Stavelse, i Stedet for det rigtigere: „en stor Forskjel“). K. 38.

2798. Hvo som vil gifte [sig med] Skarnet, maa føre det langt bort. 1. 88.

2799. Hvo sig gifter, før han bliver viis, skal dø, før han bliver rig. Syvs Tillæg.

2800. Ved Løgn og List gjøres mangt et Giftermaal. 1, 83.

2801. Godt Ægteskab, naar Manden er som døv og Kvinden som blind (ɔ: naar hin ikke forivrer sig over daarlig og unyttig Tale, og denne sér igjennem Fingre med Smaating). 1, 86.

2802. Aaret efter [Brylluppet] kan man først tale om, hvad det er at være gift.

Tal mig til om syv Aar! 1, 83. — Allerede Aaret efter kan man tale om o. s. v.

2803. Godt Ægteskab, naar Kvinden glemmer sin Villie og lærer Mandens Villie. 1, 86.

2804. Slædeføre og Giftermaal maa man passe, naar Tid er. (jysk). jvf. 2831.

2805. De, som haste med Giftermaal, have siden ofte Tid nok til at fortryde det. 1, 87.

2806. Et (ell. det ene) Bryllup gjør det andet. 2, 63.

2807. At holde Bryllup, er let; at holde Hus siden, er ej saa let (1, 87): „det maa jeg forstaa,“ sagde Manden, [der havde en ødsel Kone].

Giftermaal er let, men Husholdning er tung. 1, 203. — En Hustru er lettere at faa, end et Hus er at holde. M. M.

2808. Til et Træfad hører [et] Trælaag; til et Sølvbæger vil et Sølvlaag. 1, 84. (Ægtefolk bør helst staa paa et lige Dannelsestrin).

2809. At tage en fattig Pige af en rig Mands Køkken, vil ej skikke sig. 1, 85.

2810. En Datters Død begrædes faa Dage, hendes onde Giftermaal alle Dage. M. M.

2811. Den skal være forleg'n, som vil giftes med en Degn.

2812. „Det smager af Bryllup," sagde Pigen, Degnen kom til at kysse hende. P. Balling.

2813. Sjælden Lyst og ofte Nød: i Ægteskab er daglig Brød. 2, 63.

2814. Naar den Sandskyldige (ɔ: den, der er bestemt for ham) kommer, bliver han nok gift. V. S. O.

2815. Naar du bejler, skal du lukke Øjnene op, naar du bliver gift (ell. holder Bryllup), skal du lukke dem til. jvf. 4754.

2816. Gift dig, mens du kan se, for siden vil Ingen have dig. F. F.

2817. Ægtefolk skulle være som Sjæl og Liv, Sol og Maane; Manden skal være Hovedet, Kvinden Hjærtet. 1, 86.

2818. Nygifte Mænd ere [gjærne] ugilde (ɔ: udygtige, fejge) Krigsfolk. 1, 238.

Nygifte Mænd, mistrøstige Mænd. 1, 238.

2819. Samtykke gjør Ægteskabet, ikke Lejermaalet. 1, 83.

2820. Var du kommen (Syv: „havde du kommet") før din Fader, da kunde du faaet din Moder til Ægte. 2, 270. (siges skjæmtevis til den, som klager over, at en Anden er kommen ham i Forkjøbet).

2821a. Naar en Mand kun er lidt kjønnere end Fanden, faar han nok en Kone; og naar en Pige kun er lidt klogere end en Gaas, faar hun nok en Mand. R. 87.

2821b. Ægteskab er som en Aaleruse: de, der ere ude, vil ind; de, der ere inde, vil ud.

Hun er giftefærdig og græder for Mand hver Nat. Moth. — Man skal se til, hvem man hakker paa Fjæl med. 1, 63. — Mand og Kvinde gives sammen med Hænderne; men med Fødderne løbe de [ofte] fra hinanden igjen. 1, 86. — Tit er Nabal og Abigajl kommen sammen. (om Ægtefolk, som ikke passe for hinanden). 1, 86. — Han skal nok giftes med Birkefogdens

Datter fra Ballerup (ɔ: have Rís). F. F. — Ægteskab kan vel tæmme En, var han end [nok] saa vild. 2, 63. — Vel gift er Livets Lyst. A. Stub. — Det er alt kallunset (ɔ: rént og godt, i Orden), klappet og klart. 2, 67. (paa Landet brugte man nemlig endnu i Syvs Dage at klappe eller slaa dem paa Ryggen, som trolovedes). — Han har været oppe at tække, før han fik Skjøde paa Gaarden (ɔ: han har besovet Pigen før Brylluppet). jysk. — Gift ham kun! giv ham to Koner! (ɔ: straf ham!). — At gifte sin Datter med Guld og Jord (ɔ: „give hende en stor Medgift"). V. S. O. — Ægtestand er Ærestand. 2, 62. (Hebr. 13, 4: „Ægteskabet være hæderligt hos Alle og Ægtesengen ubesmittet!"). — Den Datter er ej vel født, som ej er vel gift. 2, 106. — Hun har Kloster-Kjød, vil ej gifte sig. („men," tilføjer Syv, „her er intet Nonnekloster i Danmark"). 2, 142. — Polsk Ægteskab; at leve paa Polsk. (siges om dem, der leve som Mand og Kone, uden at være ægteviede). — I faar at gifte Eder, mens I kan se. („siges til den, som søger efter det, der ligger lige for hans Næse"). Moth.

Ægteskab er en hellig Orden, hvoraf de andre komme. 2, 62. („ligervis som St. Franciscus stiftede Graabrødre-Orden og Dominicus Sortebrødre-Orden, saa stiftede Vorherre selv Ægteskabs-Orden, som er langt Mere, end alle de andre Regler og Ordener"). — Gift dig, og du fortryder det! gift dig ikke, og du fortryder det! — Uligt Giftermaal skader ikke altid. (thi to Lade maatte svælte ihjel, to Duelige blive alt for rige o. s. v.). — 1, 84. — Ægteskab er Himmerig og Helvede, ligesom man skikker sig deri til. Man skal derfor bede Hr. Esberns Vise: „Herre Krist! giv mig en Stalbroder god, naar jeg skal sætte min Bo!" 2, 62. — Er han (hun) mig god nok at ligge hos (nemlig som min Ægtefælle), da kan han (hun) være Eder god nok at sidde hos. 2, 63. — Hvo ej kan taale gode Dage, han gifte sig! Men den har ondt nok, som er ilde gift. 2, 63. — I Ægteskab maa man tit høre den forrige. („hvorfor En sagde: jeg vil ikke have en Enkemand, uden Konen er brændt; jeg vil ikke have en Enke, uden Manden er hængt"). A. S. Vedel. — Nygifte Folk skulle holde Maade; thi det varer længer, end Kjøge Marked. 2, 63. — Man kan ej i Ægteskab, som i Krigen, forsé sig engang. Man fortryder derfor tit paa Kjøbet, og vilde vel, som Tossegreven i Visen, give Godset tilbage, om man saa kunde slippe. Men man faar at befale Gud det og sige: „Den Gud, som os har sammenføjet, han kan os bedst adskille." 2, 63—64. — Før haver man hørt, saa fattig en Svend [har] faaet saa rig en Jomfru. 2, 64. — Saa vinder den

Svend sin Jomfru (nemlig med de Vedkommendes Villie). 2, 66. — Naar Brudefolk rejste hjem, blev der undertiden til Slutning sunget: „I sige hannem saa mangen god Nat, som Himlen er med Stjærner besat; I sige hende saa mangt et godt Aar, som Linden bær Løv, og som Hinden har Haar.“ P. Fenger.

Manden skal forlade sin Fader og sin Moder og holde sig til sin Hustru. 1 Mos. 2, 24. — Hvad Gud har sammenføjet, skal Mennesket ikke adskille. Matth. 19, 6. — I Opstandelsen skulle de hverken tage til Ægte, ej heller bortgiftes, men de ere som Guds Engle i Himmelen. Matth. 20, 30. — Det er bedre at gifte sig, end at lide Brynde. 1 Kor. 7, 9. — Konen maa ikke skilles fra Manden (uden for Ho'rs Skyld); men er hun fraskilt, da blive hun ugift, eller forlige sig med Manden; og Manden maa ikke forlade (ell. forskyde) sin Hustru. 1 Kor. 7, 10. 11. — En Hustru er bunden ved Loven, saa længe hendes Mand lever; men er Manden hensovet, da er hun fri til at gifte sig med hvem hun vil, kun at det sker i Herren. 1 Kor. 7, 39.

Giftermaal, se 1256. 1529. 2072. 4619. 5370. 6688 fg. 6707. 7924. 9423. 11, 032.

2822. [Du maa ikke] bære ondt Malt til Gildet (ɔ: du maa ikke bagvaske Andre). 1, 185. (skriver sig fra Middelalderen, da man allerede havde for Skik at bringe Gildegærd eller Føring til festlige, private Sammenkomster). Molbech forklarer Ordsproget ved: „du maa ikke være trættekjær eller søge Klammeri“.

2823. Hvo til Gilde kommer silde, han skal sidde ilde og æde ilde. 1, 149. jvf. 8614.

2824. Ubuden til [Gilde] gaar utakket fra. 1, 149.
Hvo som kommer ubuden (ukaldet), gaar utakket bort. 2, 260.

2825. Hvor Gildet holdes, dér sankes Slør (ɔ: slet, sammenløbet-Folk, Pøbel). Moth.
Hvor Gjæstebud holdes, samles Slør („saa man tit ikke kan gjøre Gjæstebud for Slør“). 1, 146.

2826. Godt Lag gjør kort Dag. („thi da løber Tiden bort“). 1, 148.

2827. Rós [dig] ej af Gildet, før du kommer hjem!
Man skal ikke rose Rævens Gilde, før det er holdt.

2828. Det er Kuskene, der skal rose Gildet. Gr. 907.
Det er fra Borgestuen, man skal høre, hvordan Gildet var.

2829. Skal det være Gilde, saa maa det være. 2, 47.
„Skal det være Gilde, saa lad det være Gilde," sagde Kællingen, hun kogte Suppe paa et hélt Gaasehoved. F. F. — „Skal det være Gilde, saa lad det være Gilde," sagde Konen, hun stegte den anden Sild. — „Skal det være Gilde, saa lad det være Gilde," sagde Manden; „her er en Skilling for mig og min Søn."

2830. Det er et daarligt Gilde. hvor ingen Ting gaar itu. Gr. 906.
Det er et daarligt Gilde, hvor Intet spildes. V. S. O.

2831. Gilde og Slædeføre maa passes, mens Tid er. sællandsk. jvf. 2804.

2832. Gjæstebuds Vej er ikke for lang. 1, 346.

2833. Naar en Høj beder en Ringe (til Gilde), maa han enten være Nar eller bære Sækken. 1, 149.

2834. Den, som vil være sidst i Gildeshuset om Aftenen, bliver først i Bartskærhuset (ɔ: Barbérens eller Saarlægens Hus) om Morgenen. 1, 72. (Ved vore Forfædres Gilder blev der drukket stærkt, og de endtes gjærne med Slagsmaal, hvorved En og Anden kom til Skade).
Den Sidste i Gildehus om Aftenen er den Første i Badskerhus om Morgenen. Mòlb. 520.

2835. De sloges til Gildes (ell. Gildet); derfor var Øllet godt. 2, 50. (Nyerup siger, at det fordum gik saa voldsomt til i Norden, at de norske Bønderkoner toge deres Mænds Ligskjorte med til Gilde).

2836. Mangen kommer [til Gilde] som et Menneske, og gaar hjem som et Bæst. 1, 149.

2837. Gjæstebuds Vrede forgaar vel. („dog som Venner ere til, man byder"). 1, 148.

2838. Man byder aldrig saa god en Ven til Gilde, at der sidder jo en lige saa god hjemme. 2, 100.

2839. Den Middag (ɔ: det Middagsmaaltid), hvortil man ikke bliver bedt, er den vanskeligste at fordøje.

2840. Ondt at komme sidst i Gjæstebud og først i Strid. 2, 284.

2841. Gjør saa Gjæstebud, at det kan vare! Moth. („man skal saa give ud én Dag, at der kan være Noget til en anden").

2842. At længes efter hver Mands Gilde, bekommer En omsider ilde. V. S. O. (om den, der ukaldet blander sig i Andres Sager).

Han roser sig af Gildet, og har aldrig smagt det. (om En, som praler eller brovter af det, der ikke er tilfaldet ham). Moth. — Saa gik den Gaas til Gilde. (om den, som let lader sig narre). Molb. — Han maa betale Gildet (ɔ: det gaar ud over ham: han maa undgjælde, bøde derfor). V. S. O. — Han er en god Gildebroder (ɔ: En, som gjærne er med ved Gilder, og holder ud til Enden). — Han holder aabent Taffel som Kong Artus ved det runde Bord. jvf. 2, 122. — De ere vel bænkede, vare de kun saa vel skjænkede! 2, 100.

Der var stort Gilde; de fik Mad over hele Byen. — Gjæstebud og Lystighed skulle være tilsammen. 1, 364. — Grød og Fisk er Gildesmad. Gr. 908. — En god Villie og god Samtale er det bedste i Gjæstebudet. 1, 148. — Agt mere [paa], hos hvem, end hvad du æder og drikker. 1, 149. — Venner komme vel [ogsaa] ubudne til Venners Gjæstebud. („de, som komme af sig selv, ere tit de kjæreste"). 1, 149. — Ved Gilder begraves tit de Levende og opvækkes de Døde. 1, 149. jvf. 3442.

Godt Modt er dagligt Gilde, eller: et glad Hjærte er et bestandigt Gjæstebud. Ordsp. 15, 15.

Gilde (Gjæstebud), se 1163. 2630. 4028. 6921. 9812.

2843. Det Barn giver Lidet, [som] sin egen Brøddisk (= runde Brød = Tallerkener) gnaver. P. L. 267. (fordum fik især Børn, men undertiden ogsaa Andre, en Skive eller Brikke af Brød som Underlag for Maden, til at spise af, i Stedet for en Tallerken).

2844. Hvo noget Godt vil give, han skal ej for længe bie. P. L. 346.

Hvo Noget vil give, han skal ej længe bide (ɔ: bie). P. L. 225

2845. Snart givet er dobbelt givet. 1, 143. jvf. 3722.

Hvem der giver snart (ell. strax), giver to Gange. — Den giver dobbelt, som giver i rette Tid eller i Tide. Moth. — Den giver dobbelt, som giver med begge Hænder; og den giver Intet, som betænksom holder igjen. Rolf Krage. — Den giver vel, som giver med en god Villie og snart. 1, 143.

2846. Den giver Mest, der Mindst formaar. P. L. 920.
Den giver undertiden Mest, som Mindst formaar (ogsaa: „evner“). A. S. Vedel.

2847. Giv ej Hund, mens Halen røres! Giv ej Barn saa tit, som det beder! P. L. 656. jvf. 459.
Man skal ikke give Hunden alt det Brød, dens Hale logrer efter.

2848. Giv ej saa Engle, at du gaar selv paa Træbén (formodentlig = „Træsko“). P. L. 680. (Advarsel mod for store Gaver til Kirker og Klostre og andre gudelige Øjemed. Giv ikke saaledes, at du selv kommer til at mangle).
Giv ej saa Engle, at du ganger selv paa „Gængle“. (efter Udg. 1515). 1, 141. (ɔ: at du kommer til at vakle i din Gang eller gaa daarligt).

2849. Den er en Daare, som giver saa Skibet, [at] han ligger selv paa Landet. P. L. 630. (Advarsel mod overdreven Gavmildhed). „At give Skibet,“ sige Nogle, er det samme, som „at støde Skibet fra Land“.

2850. Hvo mig Lidet giver, han mig Livet and (ɔ: under). P. L. 586. („Lidet“ betegner her god, sund Kost, som er tjenlig til at opholde „Livet“ og bevare Sundheden, i Modsætning til lækre Retter, der ofte ere skadelige. jvf. 5531. 2758.
„Hvo mig Lidet giver [til Ophold], han mig Liv and; hvo mig Intet giver, han vorder (ɔ: ænser) ej, hvad heller jeg synker, eller jeg flyder.“ H. Thomesen. — Hvo mig Lidet giver, han mig Liv under. V. S. O.

2851. Hvo som Intet giver, hannem (ham) Intet gives. P. L. 901.

2852. Hvo der giver, saa (ell. til) han ligger, ham skal man slaa, til han ligger. H. Thomesen.
Hvo der giver sine Børn Brød, det (ɔ: saa) han selv lider Nød, skal man med Køller slaa død. H. Thomesen. (om Forældre, som give Alt fra sig, og derved gjøre sig paa deres gamle Dage afhængige af utaknemmelige Børn, der lade dem lide Nød). — Hvo Sine giver Brød, og selver lider Nød, skal slaa's, til han er død. 1, 330. — Giv ikke en Anden dit Gods, for at du ikke, naar det siden angrer dig, skal komme til at bede derom. Sir. 33, 23.

2853. Man kan [dog] ikke give bort Alt, hvad man har.
Det er ondt at give hen (ɔ: bort) det, man ikke har. Pouch.

2854. Hvo giver dumme (ɔ: stumme, ikke brægende) Lam? P. L. 26. Syv 1, 35 og 140: „hvo giver de Tiende Noget?“ (ɔ: man maa give sin Trang til Kjende, naar man vil have Hjælp, og ikke holde sig tilbage af Stolthed eller falsk Undséelse).

Man finder sjælden en blu og stum Betler. 1, 35.

2855. Giv [saa] den Arme (ell. Fattige), at han æder med dig, og du ej med ham. 1, 16.

2856. Naar Stymperen giver Stakkelen [af det Lidet, han har], er der Glæde i Himmelen. 1, 17.

2857. Det har man alene, som man giver de Arme. 2, 14.

2858. Man skal ikke give Bagerbørn Hvedebrød. Gr. 915. (jvf. 1, 144). jvf. 10, 552.

At give Bagerbørn Brød (ɔ: give En, hvad han ikke behøver, men har Nok af). Moth.

2859. Hvo meget spørger, giver Lidet. 1, 143.

Den giver ej gjærne, som spørger sig for. (Vendsyssel). — Den, som byder, giver ikke gjærne. F. F. — Den, som vil give, skal ej spørge. 1, 143. (f. Ex. Konen, der lægger for ved Bordet).

2860. Hvo en Anden vil give, skal ikke bede ham komme igjen eller bie. 1, 16 og 143.

2861. Der er [kun] Lidt givet i det, [som] fattig Kone spinder for. 1, 144. (ɔ: mangen Gave maa betales med Mér, end den er værd).

2862. Han giver [kun] Lidt, som tigger selv. 2, 98.

2863. Han skal tale, som har faaet, og [han skal] tie, som har givet. 1, 140.

2864. Det er let at give, naar en Anden vil lade (ell. lægge) Pungen til (ogsaa: „lave Pungen til“). Moth. jvf. 170. 2765. 3056.

2865. Hvo som vil bede (ɔ: fange, opnaa) noget Højt, faar at give noget Stort. 1, 142.

2866. Den, som har at give, er ond at drive. 1, 142.

2867. Hvo som giver, han aagrer; og givet er tit dyrt solgt. 1, 142.

Hvo som giver den Arme, han aagrer Guds Velsignelse. 1, 17

2868. Det bliver ikke borte, som du giver den Fattige. P. Plade.

Man bliver ikke fattig af hvad man giver bort. Gr. 917. — Det gjør Ingen fattig, at give i Jesu Navn.

2869. Man har Tak for, hvad man giver bort, men kun et Grin for, hvad man lader sig narre fra. Gr. 918.

Man skal efterhaanden give, saa har man altid Tak. Moth.

2870. Giver du Ødeland, da giver du før dig selv fattig. end ham rig. Gr. 919.

Giver du til en Øder, bliver du før fattig, end han rig. M. M.

2871. Det er en Skjælm, som giver bedre, end han har.

En Skjælm, der giver Mér, end han har. V. S. O. — Naar man gi'r, hvad man har, saa er det en Skjælm, der giver Mér. — Ingen giver bedre, end det, han har. — Hvad man ikke selv har, kan man heller ikke give (ell. kan man ikke give Andre). Bruges især, naar Talen er om Kundskaber eller aandelige Gaver.

2872. Den giver, som Raadene har, hver efter sin Evne. 1, 141.

Man giver, hvad man har. Gr. 911.

2873. Man giver Æbler og Pærer bort, men ikke Guld og grønne Skove. Hr. Iver og 2, 97.

2874. En overdaadig Gjæk gi'r bort baade Kjol' og Sæk. Moth. (om den, som ved ubetænksom Gavmildhed øder, hvad han har).

2875. Han giver ikke sit Æble bort, uden han faar en Pære for det. F. F. („uden for at faa en Pære igjen." V. S. O.). jvf. 2039. 4921. 969.

Han giver ikke sin Kalv bort, uden han faar en Kvie igjen, (ɔ: han er meget nærig, egennyttig). — Fattig Mand giver en Rig et St. Hansdags Lam, for at denne skal give ham et Slagtenød igjen til Mikkelsdag. H. Skaaning. — Naar den Fattige giver den Rige, vil han enten have Noget, eller han er uviis. 1, 142. — Han giver ikke et Æble bort, han venter sig jo en Pære igjen. Moth.

2876. Giver du din Ven nødig, saa mister du baade Ven og Gave. 2, 98.

2877. Hver den Fyrste, som sin Krone bær', bør Den at give; som tørftig (ɔ: nødtørftig, trængende) er.

2878. Hvo som ikke har Noget at give, han sjælden en stor Mand mon' blive. Gr.

2879. Den, som har Noget at undvære, kommer aldrig til at trænge.

2880. Gjærne bliver mudet Barn mildt (ɔ: et Barn, som har faaet en Gave eller hvad det vilde have). 1, 140.
Hver er vejder (mudet, begavet) bedre. 1, 140.

2881. Naar man balsamérer Hænderne paa Folk, faar Sagen en god Smag. 1, 142. (om Bestikkelse).

2882. Giv saa i Dag, at du ogsaa kan give i Morgen! 1, 141.
Giv En [saaledes], at du ogsaa kan give en Anden. 1, 16.

2883. Given Eddike er bedre, end kjøbt Honning. 1, 144.

2884. Mangen giver med Munden og beholder med Haanden. 1, 144. jvf. 3374.
Mangen giver med én Haand, og tager igjen med en anden. 1, 144.

2885. Giv Faders Søn saaledes, at Moders Datter faar Noget med. 2, 23.

2886. Man tjener Menneskene med at give, men Gud med at takke. 1, 140.

2887. At give og forvare i rette Tid, beholder den Rige i sin Stand. 1, 350.

2888. Vil du Nogen, hvad godt er, give, da giv, imedens du er i Live; naar du gaar ud, og Arvinger komme ind, de sige: du fik et andet Sind. H. Thomesen.
Gjør Godt imod din Ven, før du dø'r; og udræk din Haand i Forhold til din Formue og giv ham! Sir. 14, 13.

2889. „Enten skal man give sig til Skam eller til Skade," sagde den Karrige. (som derfor lod hélt være at give).

2890. „Giv mig alt det, du har!" sagde Soldaten, „saa vil jeg Intet tage fra dig". 2, 155.

2891. Gud har endnu Mere ugivet, end givet. P. Hegelund. (om den evige Salighed).

Han giver to Fade tomme, og det tredie intet i. (om den, som er karrig eller paaholden). 1, 154. — At give Kongens Hest en Skjæppe Havre; at give Bispen Paaskeæg (ɔ: en ringe Gave til en fornem Herre). Moth. — Han vil give med Fingre, men tage ind med Hænder fulde. 1, 154. — Det, han giver bort, maa Fanden tigge. Moth. — Han gav mig ej saa godt, jeg kunde lukke i mit Øje, faa Ondt i Øjet af (ɔ: han gav mig Intet). 2, 98. — Jeg skal give dig strax, hvad Katten ikke skal tage fra dig (nemlig Hugg). H. Thomesen. — Jeg skal give dig Sansekager (siger den, som ved Revselse faar En til at aflægge en slem Vane). Moth. — Giv en Piber saaledes, at han bliver en Piber! 1, 16. — De Nikkende give ikke i Tavlen. — At give Katten Sennep. (om en ubehagelig Gave). 1, 144. — Skjænkeren er død, og Giveren har brudt Benet sønder (ɔ: itu). 1, 362. — Giveren er død og Skjænkeren er ødd (ɔ: ødelagt). 1, 142. — Man kan ikke lade Pungen videre op, end den er. 1, 141. — Hvad' En ikke giver [Tiggeren], det giver en Anden. 1, 36. — Han klatter ikke med det (ɔ: giver Meget bort paa én Gang). — At give Noget i Lavet (egl. Laget) (ɔ: foreslaa Noget til Forhandling eller Overvejelse). Moth. — Hvad gi'er du mig for ham? er det ikke en prægtig Fyr? (foragtelig Tale om En). — Jeg giver ham en Hægte (ɔ: jeg bryder mig ikke om ham, agter ham ej for Noget). V. S. O. — Det giver brav ned i Dag (ɔ: det regner stærkt). V. S. O. — Han gav sig i Fadet (ɔ: begyndte at spise). V. S. O.

Det er bedst at tage, naar Posen er aaben; der kommer ikke hver Dag Hvalfisk til Land. — Jeg sér hellere, du giver mig en Kalv i Dag, end en Ko ad Aare. — At give Givet (ɔ: hvad man selv har faaet til Foræring), er ikke Synd. 1, 141. — Hvad du giver, giv gjærne! thi Gud elsker en glad Giver. (2 Kor. 9, 7). 2, 97. — Det er godt at forære til fattigt Kloster, saasom Mangen En endnu ofrer onde (ɔ: falske) Penge, giver vog (ɔ: vaag, ringe) Tiende o. s. v., menende, at det er godt nok til Præsten. 2, 98. — Man giver [undertiden] den, som har, ligesom Hesten staller i Vandet, og det regner mest i Stranden. 1, 470. — Ikke alt Offer paa ét Alter! 1, 141. (man skal saaledes give Flere). — Man faar saa ofre i Kapellet, at Kirken faar Noget; saaledes ofre paa de smaa Altere, at der bliver Noget til det store. 1, 141. — Giv ej i Flæng, men med Betænksomhed! 1, 141.

Den Retfærdige forbarmer sig og giver. Ps. 37, 21. — Sig ikke til din Næste: „gaa bort og kom igjen, saa vil jeg give dig Noget i Morgen,“ naar du dog har det (som du kunde give ham). Ordsp. 3, 28. (jvf. Jak. 2, 16). — Den, som uddeler rigelig, faar endnu Mere; den, som holder tilbage mér, end ret er, har dog kun Mangel. Ordsp. 11, 24. — Hvo som giver den Fattige, skal ikke have Mangel. Ordsp. 28, 27. — Mit Barn! naar du gjør Godt mod Nogen, saa føj ikke Spot dertil; og naar du giver En Noget, da bedrøv ham ikke med Ord! Sir. 18, 17. — Efter at du har givet En Noget, saa bebrejd ham det ikke! Sir. 41, 29. — Giv den, som beder dig! Matth. 5, 42. — Giver, saa skal Eder gives! Luk. 6, 38. — Gud har ikke ladet sig selv uden Vidnesbyrd, i det han gjorde os Godt, og gav os Regn og frugtbare Tider fra Himmelen, i det han mættede os med Føde og vore Hjærter med Glæde. Ap. Gj. 14, 17. — Gud giver Alle Liv og Aande og alle Ting. Ap. Gj. 17, 25. — Hvo gav Herren først, saa det skulde betales ham igjen? Rom. 11, 35. — Gud giver Alle gjærne, og bebrejder ikke. Jak. 1, 5. — Hver give, efter som han har sat sig for i sit Hjærte, ikke med Fortrædenhed eller af Tvang; thi Gud elsker en glad Giver. 2 Kor. 9, 7.

give, se 471. 2998. 3234 fg. 3267. 3280. 3655. 4382. 4518. 4532. 4652. 11, 359 fg.

---

give efter, se vige.

2892. Gjem (ɔ: hold) din Mund og gjem din Ven! P. L. 998. (ɔ: vær forsigtig i din Tale; sig ikke det, som kan saare din Ven; tal ikke Ondt om ham!).

2893. Gørsomme (ɔ: Klenodier, kostbare Sager) skal man gørlig (ɔ: omhyggelig) gjemme. P. L. 1086.

Han skal vel vaage, [der] Gørsomme skal gjemme. P. L. 650. — Gørsomme skal vel gjemmes. P. L. 201. — Gjørsomt (som Tillægsord) skal gjørligen gjemmes. 1, 150.

2894. Dyre Haver (ɔ: kostbare Ejendele) gjemmes grandt. 1, 150.

Dyrt Gods gjemmes grandt.

2895. Han gjemmer dyrt, [som] sin Fred gjemmer. P. L. 1013.

Han gjemmer dyrebar Ting, som sin Fred gjemmer. Gr. 417. — Han gjemmer vel, [der] sin Ære gjemmer. 2, 71.

2896. Hvad man gjemmer for sin Mund, æder ofte Kat og Hund. 2, 101.

Det man sparer for sin Mund, det æder Kat og Hund. 1, 155.

2897. Den gjemmer til Mus, [som] til Morgen gjemmer. P. L. 602.

2898. Hvem der gjemmer til Natten, gjemmer til Katten (ɔ: „paa Haanden er bedst; hvad man ikke faar strax, faar man maaské aldrig“). V. S. O.

Den gjemmer til Kat, som gjemmer til Nat. Moth. — Hvo gjemmer til Natte, gjemmer til Katte. 1, 155.

2899. Hvo der gjemmer, naar han haver, han tager, naar han trænger. 1, 150.

Hvo der gjemmer og sparer, naar han har Noget, han finder det, naar han leder og behøver [det]. 1, 405.

2900. Lidet Godt er værst at gjemme. 2, 101.

Lidt Gods kan man værst hæge (ɔ: holde i Hævd, bevare, beskjærme). 1, 151.

2901. At gjemme og spare, gjør længe at vare. 1, 150.

2902. Gjemme, have; tør ell. tørv ved (ɔ: behøve) kommer altid. 1, 150.

Gjemmende Haand er god; at tørve ved kommer altid. 2, 101.

2903. Gjem og hav! kast bort og hav Intet! 1, 150.

Gjem en Klud i syv Aar; behøves den ikke, saa kast [den] bort! 1, 150.

2904. Gjem det, du haver! du véd ikke, hvad du faar. H. Thomesen.

Hold paa det, du har! du véd ej, hvad du faar. — Hvo Noget har, han gjemme det! før han véd af, kan han [komme til at] bruge det. Molb. 2517.

2905. Tro lidt! gjem Dit! lad hver have Sit! 1, 272.

2906. Hvo sóm ej gjemmer én Penge, faar aldrig to. 1, 150. jvf. 7940. 8903.

Hvo ikke gjemmer én Penning, faar aldrig to at eje. 1, 405. — Hvo der ej vil gjemme Hviden, bliver ikke Skillingen mægtig. H. Thomesen.

2907. Det er bedre at gjemme en Hvid, end at tabe en Daler. 2, 101.

Bedre at gjemme en Skilling, end tabe en Daler. 2, 249.

2908. Hør kan gjemmes saa længe, at den bliver til Silke, Blaar saa længe, at det bliver til Skarn. 1, 208.

2909. Uld bliver, ved at gjemmes, til Muld; og Hør bliver, ved at gjemmes, til Guld. (fynsk). A. Meinert 1, 54.

2910. Gjemt er ikke glemt. jvf. 2296.

2911. Bedre er gjemt, end glemt. 1, 150.
Bedre at gjemme, end [at] glemme. 2, 101.

2912. God Gjemmer [er] god Skaffer. 1, 150. (ɔ: den Sparsommelige har gjærne Noget at undvære eller give bort).

2913. Det er ondt at have en Skilling, og ingen Pung at gjemme den i. (siges skjæmtende om en ringe Mangel, et forholdsvis ubetydeligt Savn og en unyttig Sorg). V. S. O.
Det er ondt for en Fattig, der har en Skilling, og ingen Pung at vare den i. Molb. Ordbog.

2914. Man kan gjemme Halm [saa længe], til den bliver til Hø. (Syv: „i Fodertrang lover man ofte, siden at give et Læs Hø for et Læs Halm“). 2, 10.

2915. Det er ondt at vogte det, hver Mands Hu staar til.
Ondt at vogte det, hver Mand staar Hu efter. 1, 151.

2916. Det er ondt at gjemme det, som hver Mand har Nøgle til.
Det er ondt at forvare [det], hvortil Hver haver Nøgel. 1, 210. (nemlig Kvinders Troskab).

At sætte Noget paa sin Liste (ɔ: gjemme Noget, for ved Lejlighed at mindes det). V. S. O. — At bære En Noget efter (ɔ: gjemme en Fornærmelse, indtil der gives Lejlighed til at hævne sig). A. S. Vedel. — Han kan blive god, naar han bliver gjemt. F. F. — Det er godt at gjemme, som ej æder Brød. — At give Gjem (ɔ: erindre sig; gjøre sig Flid for at bevare Noget, især i Hukommelsen). V. S. O. (f. Ex.: „han gav ingen Gjem (ell. Agt) paa den Vise“. A. S. Vedel). — Enhver Grav gjemmer et Stykke Verdenshistorie. — Gid Vorherre snart vilde gjemme ham! (ɔ: kalde ham bort fra denne Verden). V. S. O. — Vorherre gjemmer det Bedste til sidst. (jvf. Joh. 2, 10). — At betro Bukken Abildhaven. 1, 151. (naar Noget gives i Varetægt til En, som man slet ikke kan stole paa). — At forvare (gjemme) Noget som en Helligdom. („om den Gjerrige, som gjemmer sine Penge; om en vigtig Ting“). Moth.

Man faar at gjemme Noget til en anden Gang; man maa ej give Alting til Bedste paa én Gang. Moth. — Paa den Maade Noget erhverves, skal det ogsaa bevares. — Man skal være omhyggelig [for] at beholde det, Gud har beskæret. 1, 151.

Tag Lærdom af Guds Mund, og gjem (ell. læg) hans Ord i dit Hjærte! Jobs B. 22, 22. — Herren skal gjemme mig i sin Hytte paa den onde Dag. Ps. 27, 5. — Hvor stort er dit Gode, Herre, som du har gjemt til dem, der frygte dig! Ps. 31, 20. — Herren bevarer de Trofaste. Ps. 31, 24. — Herren skal bevare dig fra alt Ondt; Han skal bevare din Udgang og din Indgang fra nu og til evig Tid. Ps. 121, 7. 8. — Herren bevarer alle sine Venner. Ps. 145, 20.

gjemme (vogte, bevare), se 2362. 3289. 3298. 6597. 7349. 7569.

2917. Somt (ɔ: Noget) gjælde (ɔ: gjengjælde) Gud og Somt Østenvejr. P. L. 940. (Syv forklarer det saaledes i 2, 255: „Gud straffer Tyven med Galgen, hvori Tyven svinger for Vejret". Chr. Pedersen: „Gud gjengjælder de gode Gjerninger, men for de onde bliver man hængt").

2918. Han skal gjælde (ɔ: undgjælde, betale, bøde) med Krop, [som] ej haver Ko. P. L. 982. (Ko er her det samme som Pengebøder eller Noget at betale med). jvf. 761.

Den, som ej har Ko, faar at bøde med Kroppen. 1, 416.

2919. Man skal gjælde raat for ilde sødet. P. L. 1093. (ɔ: give Lige for Lige). jvf. 6883. 9183. 2741. 11, 306 fg.

Man skal ikke give En raat for usødet eller ukogt. (ɔ: man skal f. Ex. i literære Stridigheder ikke gjengjælde Modpartens Personligheder eller fornærmelige Udtryk). — Man gjælder ofte raat for ilde sødet, betaler ondt med halvt værre. 1, 269.

2920. Kom stundum med Tyven (ɔ: Tvegen, Forken, Høtyven), og ej altid med Riven! (ɔ: „giv stundum, og tag eller forlang ikke altid"). 1, 115. (Moth: „man maa ikke altid have én og samme Ting at gjøre, ellers bliver man kjed deraf").

2921. Gjenslag (ɔ: at slaa igjen, Selvforsvar) er ej aflagt. P. L. 672.

Det er ej forbudt at slaa igjen. 1, 127. jvf. 9062. 4593. 10, 616—17. 8516.

2922. Det er tilbørligt, at Hver faar, som han fortjen (fortjener). P. L. 866.

Det tilbør, at Hver hænder, som han sender. P. L. Udg. 1515. jvf. 9806.

2923. Naar man hilses med Sværdet, saa takker man med Kaarden. 1, 269.

Hvo som tager Sværdet, skal omkomme ved Sværdet. 1, 308. (jvf. Matth. 26, 52).

At gjøre En samme Skjel (ɔ: gjøre Gjengjæld). Molbech. — Kjender du ikke Gjengjældelsens Ret?

Hvorfor have I gjengjældt Godt med Ondt? 1 Mos. 44, 4. — Dersom der skér en Ulykke, da skal du give Liv for Liv, Øje for Øje, Tand for Tand, Haand for Haand, Fod for Fod, Brændt for Brændt og Saar for Saar. 2 Mos. 21, 23—25. (5 Mos. 19, 21). — „Jeg vil gjengjælde dem, som hade mig," siger Herren. 5 Mos. 32, 41. — Skal du bestemme, hvorledes Gud skal gjengjælde? Jobs B. 34, 33. — Den, som gjengjælder Velgjerninger, tænker paa Fremtiden; og paa den Tid, han falder, skal han finde Understøttelse. Sir. 3, 30. — Gjengjælder (betaler) ikke Nogen Ondt for Ondt! Rom. 12, 17. — Sig ikke: „jeg vil gjengjælde Ondt;" bi efter Herren! Han skal frelse dig. Ordsp. 20, 22.

Gjengjæld, gjengjælde, se 2771.

2924. Gjensti vorder ofte Glapsti (ɔ: ved at skyde Gjenvej, bliver man ofte skuffet paa Grund af uventede Hindringer, og gaar glip af Maalet, kommer ikke derhen, hvor man vilde). P. L. Udg. 1515. jvf. 3294.

Gjensti vorder ofte Glæppesti. P. L. 968. — Gjensti bliver tit Glipsti (ogsaa: „Vildsti").

2925. Ganters (ɔ: Taabers, Tossers) Gjenvej er at gaa omkring. Moth.

Gaa ikke Pér Gantes Gjenvej! (ɔ: en længere Vej til ingen Nytte, en Omvej). Gr. 897. — Man gaar tit Ole Gantes Gjenvej (ɔ: omkring). 1, 347. — Han viste ham Pér Gantes Gjenvej. Molb. S. 315.

Han opnaaede, hvad han vilde, ad en Gjenvej (ɔ: paa en lettere Maade, end sædvanlig).

Gjenvordighed, se Modgang og Ulykke.

2926. Naar Gjerningen er gjort, gjælder intet Ønske. 2, 103.

2927. Gjort Gjerning staar ikke til at vende. („har ingen Vending"). 1, 155. (siges til Advarsel, for at man skal tænke paa Følgerne, inden man handler).

Gjort Gjerning staar ikke til Ændring (eller „til at ændre"). Gr. 898 og V. S. O. — Gjort Gjerning kan ej blive ugjort. — Det er nu gjort; der er ingen mere Vending i. („om Noget, der er gjort paa Lykke og Fromme"). Moth.

2928. Gjort Gjerning er halv forsvaret. Gr. 899. (siges af den Dristige og Selvraadige, der ikke vil spørge sig for).

Naar en Gjerning er gjort, er den halv forsvaret. 1, 156.

2929. Uvant Gjerning er tung at gjøre. 1, 155.

2930. Takkeløs Gjerning er altid tung. 1, 426.

Takkeløs Gjerning er svar at bære. K. 1013.

2931. Den Gjerning gjøres let, man fanger Lov (ɔ: Rós) for. 1, 359. (Pouch: „man kan faa Rós for".

2932. Trøg (svensk for træg, langsom, treven) Gjerning gjør tynd Næring. 1, 156.

2933. Vigtige Gjerninger ville drives med faa Ord. 1, 157.

Vigtigt Værk vil have god Hjælp. 1, 157.

2934. For ugjort Gjerning bøder man [med] ufødt Fæ. 1, 155.

2935. Idig (ɔ: flittig, vedholdende) Gjerning gjør duelig Mester. Moth.

Idig (ɔ: idelig) Gjerning gjør kjøn og duelig Mester. 1, 243.

2936. Gjernings Valg er Nærings Kval. 1, 156. („naar man ikke vil gjøre, hvad der er Lejlighed til").

Hvo der vælger i Arbejdet, maa lide Ondt og lede om Føden. 1, 156.

2937. Gjerning bør at følge Ord. 1, 155.

2938. Naar Hver agter Sit, bliver Gjerningen gjort. 1, 320.

2939. Hver tykkes sin Gjerning bedst at være. 1, 36.

2940. Hvo som ræddes for Ord, har ej Hjærte til Gjerning.

Hvo som frygter for Ord, haver ej Hjærte (ɔ: Mod) til at gjøre. 1, 157.

2941. Gjerning uden Forstand, og Forstand uden Gjerning ere lige ufuldkomne. 1, 157.

2942. Gjort Gjerning skal [der] tales det Bedste om. 1, 158.

2943. Hver vare (vogte) sig kun for Gjerningen! der bliver gode Raad til Løgnen. („om den saa end blev prentet"). Pouch.

2944. Man skal ikke maale Gjerningen efter Personen, men skatte Personen efter Gjerningen. L. C. Ulfeldt.

2945. Kjendsgjerninger ere [nogle] haardnakkede Krabáter. (de have mere Kraft, end spidsfindige Beviser).
Kjendsgjerninger ere Kampestén. engelsk.

2946. Mangen Handel er som Pindsvinet: hvor man griber an, stikker man sig. 1, 157.

2047. Gjerning vil have Tid, men Tid vil ogsaa have Gjerning. (ɔ: Tiden kræver bestandig Virksomhed af os; vi maa ikke gaa ledige).
God Gjerning vil have Tid. 1, 158. — Som din Gjerning æsker (kræver) Tid, saa din Tid og æsker Gjerning. M. M.

2948. Det Gode siger man, og gjør ej; det Onde gjør man, og siger ej. 1, 159.

2949. Tal ikke om, hvad du vil gjøre; før det er gjort.

2950. Gjør, hvad du skal, saa vederfares (ell. hændes) dig, som dig bør. 1. 156.
Gjør, hvad du bør, der følge deraf, hvad der vil. — Gjør, som du vil have gjort igjen. 1, 269.

2951. Naar Du gjør, hvad Du kan, saa vil Gud gjøre, hvad Du ikke kan.

2952. Gjør det Skjel, du vil hænde og have (ɔ: gjør, som du vil, at der skal handles imod dig. jvf. Matth. 7, 12). jvf. 196.
Han plejer at gjøre Skjel for sig (ɔ: at gjøre, hvad han bør, hvad billigt er). Molbech. — Han gjorde det uden Ret og Skjel. Molbech.

2953. Som de Store gjøre for, saa gjøre de Smaa efter. O. Lade. jvf. 2705. 3231. 5102. 10, 872. 11, 038.

2954. Naar man gjør det, man ikke skulde, saa hænder man det, man ikke vilde. 1, 158.

2955. Hvo Intet gjør, gjør det, [som] han ej bør. Moth.

2956. [Det er] bedre, at En gjør, hvad han véd, end lærer, hvad han ikke véd. 1, 155.

2957. Hvo (rettere: „naar En“) for Guds Skyld gjør, hvad han kan, saa gjør Gud igjen for hans Skyld, hvad han vil. 1, 469.

Gjorde vi det, vi skulde, saa gjorde Gud det, vi vilde. Hr. Iver.

2958. En Ond gjør, som han maa (ɔ: kan); en God [gjør], som han skal. 1, 81.

2959. Man faar ofte gjøre det, man ikke vil, [for] at naa det, man vil. 1, 156.

2960. „Gjort er gjort,“ sagde Manden, han rev, hvor Høstakken skulde staa. F. F.

2961. Naar vel er gjort, takker hver Mand sig. („da vil Hver have Æren“). 1, 158.

2962. Ugjort bliver uspurgt. 1, 155.

Bliver det gjort, det bliver vel spurgt (ɔ: rygtes, bliver bekjendt). 1, 96.

2963. Man skal ej gjøre alt det, man kan; thi da gjør man ej meget Godt. 1, 158.

2964. Man skal gjøre og ej sige: Ord fylder ingen Sække (ɔ: man skal hjælpe med Gjerningen og ej med løse Ord). Moth. jvf. 7254.

2965. At tale vel og gjøre ilde, er tit tilsammen. 1, 496.

Man skal gjøre efter hans Ord og ikke efter hans Gjerninger. Moth. (jvf. Matth. 23, 3).

2966. Gjør det Bedste, du kan, saa spotter dig ingen Mand. 2, 103.

2967. Gjør saa i Dalen, at du frygter ej den, der staar paa Halden (ɔ: Fjældet). 1, 278.

2968. Det, man ej kan gjøre bedre, skal man ej gjøre værre. 1, 323.

2969. Naar man maa, som man vil, saa gjør man, som man er til. 1, 81. Pouch.

Som man er til, saa gjør man til.

2970. Hvo som gjør, hvad han kan og vil, han gjør det, han ej skulde. 1, 159.

Hvo som gjør, hvad han vil, han gjør ej, hvad han skal. 1, 487. — Bedre, at gjøre det, man ikke vil, end at gjøre det, man ikke skal. M. M. (jvf. Rom. 7, 15. 16).

2971. Det Ene skal gjøres og det Andet ikke forsømmes. (jvf. Matth. 23. 23).

Man skal gjøre det Ene og ikke lade det Andet være. K. 1932. — Man skal gjøre det Ene og ikke forsømme det Andet. Syvs Tillæg.

2972. „Ej gjøre de saa endnu," sagde den gamle Mand. 2, 287.

Der gik Sagn for Gjerning. Moth. (om den, hvis Handlinger svare til det, Folk tro om ham). — Gjerningen følger Manden til Dørs. Moth. (ɔ: vidner om, hvordan Manden er). — Gribe En paa frisk Gjerning. V. S. O. — Hans Gjerning har Hænder og Fødder (ɔ: „er fuldkommen"). 1, 156. — Heroiske Gjerninger (ɔ: Heltegjerninger) gaa over Regelen 1, 181. — Det er hans Værk. Moth. (siges om Noget, som man ikke billiger), — Han er ligesom Pér Tot, der gjorde hverken Ondt eller Godt. F. F. — Han kan gjøre, hvad han ej vil lade. Moth. („siges til den, som man tvivler om at kunne overtale, eller til den, hvis Egensindighed man ej agter meget"). — Hvad skal jeg gjøre? — tage Katten ved Halen og kjøre. K. 1700. — Hvad skal jeg bestille? — pille Persille. (sællandsk). K. 1700. — Hvem der Intet har at bestille, han fly'r sig Noget at bestille. Moth. (om den, som volder sig selv Uro og Møje). — Han gjør i Noget, f. Ex. i denne eller hin Handelsforretning (ɔ: spekulerer deri, gjør sig en Fordel deraf). — Som du har gjort det, saa har du det. V. S. O. — Han gjør det ikke ret længe. (siges om En, som ligger for Døden). V. S. O. — Det er nu snart gjort med ham (ɔ: han er Døden nær). — At gjøre det af med En (ɔ: faa Magt med, overvinde En). V. S. O. — Det er ham om Penge, Ære o. s. v. at gjøre (ɔ: det tragter han efter). — At gjøre ét med Nogen (ɔ: holde med, forene sig, være i hemmelig Forstaaelse med en Person). V. S. O. — Du har Intet at gjøre med (ɔ: Intet, hvormed du kan udføre dette eller hint). — Han gjør Alting med (ɔ: tager Dél i Selskaber og Forlystelser, som koste Penge). —

Han gjør sig til af sin Rigdom, Skjønhed o. s. v. (ɔ: hovmoder sig deraf). — Hvad skal jeg gjøre ved Drengen? (ɔ: hvorledes skal jeg behandle ham? V. S. O. — Jeg kunde ikke gjøre for, at han faldt (ɔ: jeg var ikke Skyld deri saaledes, at jeg kunde have afværget det). — Han skal være selv hjemme eller staa tidlig op, som det skal gjøre. (om en vanskelig Gjerning). 2, 103. — Det er gjort efter Snor og Vinkel (ɔ: meget nøjagtigt). Moth. — Gjøre Noget paa maa og faa (ɔ: „paa Slump, uden at vide Udfaldet"). V. S. O.

Det er lettere at sige, end [at] gjøre. 1, 187. — Let at raade og tale, men svart (ɔ: svært) at gjøre det. 1, 157. — Sig og gjør! tal smukt og gjør godt! 1, 155. — Gjør vel og far vel! gjør ilde og far ilde! 1, 158 og 278. — At tale vel, udretter Meget; at gjøre vel, endnu Mere. 1, 158. — Han gjør Meget, som gjør vel. 2, 103. — Man kan ikke baade gjøre Meget og vel. 1, 158. — Alt er velgjort af den, jeg elsker. 2, 103. — Gjør, som du af Andre vil have, saa følger dig godt Rygte til Grave. 2, 179. — Gjør ej det, som du vil Ingen skal vide. 1, 159. — De, som synes at gjøre Lidet eller Intet, gjøre tit Mest. 1, 158. — Hvad En gjør ved en Anden, synes han selv at gjøre. Hedegaard. — Lærde Folk vide, tapre Folk gjøre. 1, 300. — Forstand og Mod gjør det. 1, 157. — Det skal længe betænkes, som én Gang skal gjøres. 1, 157. — Betænkte man sig vel tilforn, hvad man vilde gjøre, da fortrød man aldrig bag efter, hvad man havde gjort. 2, 29. — Den, som aldrig gjorde ilde, gjør aldrig vel. (lat.). 1, 459. — Aldrig kunne gode Ord skjule en ond Gjerning, eller onde Ord fordærve en god. 1, 159. — Ingen Dag uden Gjerning! 1, 155. — Gjerningens Uvitterlighed aarsager, og ikke Lovens. 1, 281. — Det lader sig ikke Alt gjøre, som tales og skrives. 1, 156. — Gjør, som jeg lærer, ikke som jeg gjør! (jvf. Matth. 23, 3). 2, 145. (Syv: „saadanne Præster ere som Farisæerne; der er ogsaa Baals-Præster, som Ræven i Munkekappen"). — Han gjør Alt, hvis (ɔ: hvad) han ikke vil lade for Guds Skyld. 2, 191. — Kristus fortjener, Troen begriber (ɔ: griber), Gjerningen beviser. 2, 109. — Driv du din Gjerning, for at din Gjerning ikke skal drive dig. — Hvorfor skal vi gjøre Noget for Efterkommerne? de har ikke gjort Noget for os. Gr. 498. — Man skal gjøre Noget for Efterkommerne; thi vore Forfædre har gjort Meget for os. (jysk). F. F.

Herrens Gjerning er fuldkommen. 5 Mos. 32, 4. — Hvorfor gaar du i Rette med Gud, fordi han ikke gjør dig Regnskab for nogen af sine Gjerninger. Jobs B. 33, 13. — Gud betaler

et Menneske efter hans Gjerning. Jobs B. 34, 11. (jvf. Ps. 62, 13; Rom. 2, 6). — Herrens Ord er ret, og al hans Gjerning er trofast. Ps. 33, 4. — Herre! hvor mange ere dine Gjerninger! du gjorde dem alle viselig. Ps. 104, 24. — Herren er miskundelig i alle sine Gjerninger. Ps. 145, 17. (jvf. Sir. 39, 21). — Herre! Du er stor i Raad og mægtig i Gjerning; dine Øjne ere aabne over alle Menneskens Børns Veje, til at give hver efter hans Veje og efter hans Gjerningers Frugt. Jer. 32, 19. — Alle Herrens Gjerninger ere saare gode; og Alt, hvad han byder, skal ske i sin Tid. Sir. 39, 21. — Lader saaledes Eders Lys skinne for Menneskene, at de se Eders gode Gjerninger og ære Eders Fader, som er i Himlene. Matth. 5, 16. — Det er Guds Gjerning, at I skulle tro paa Den, han udsendte. Joh. 6, 29. — Jeg (ɔ: Jesus) maa udføre Hans Gjerninger, som har sendt mig, saa længe det er Dag. Joh. 9, 4. — Vi ere Guds Værk, skabte i Kristus Jesus til gode Gjerninger, til hvilke Gud forud beredte os, at vi skulde vandre i dem. Ef. 2, 10. — Jeg er fuldt forsikret om, at Han, som begyndte den gode Gjerning i Eder, vil fuldføre den indtil Jesu Kristi Dag. Fil. 1, 6. — Jesus hengav sig selv for os, for at rense sig et Ejendoms-Folk, som er nidkjært til gode Gjerninger. Tit. 2, 14. — Viis mig din Tro af dine Gjerninger! Jak. 2, 18. — Store og underlige ere dine Gjerninger, Herre, Gud, du Almægtige! Aab. 15, 3. — Ved Gud ville vi gjøre mægtige Gjerninger; og Han skal nedtræde vore Fjender. Ps. 60, 14. — Sig ikke: som min Næste har gjort mod mig, saa vil jeg gjøre mod ham. Ordsp. 24, 29. — Der er Ingen, som kan holde Guds Haand tilbage og sige til ham: „hvad gjør du?“ Dan. 4, 35. — Lover Alle Gud, som gjør store Ting alle Vegne! Sir. 50, 29. — Alt, hvad I ville, at Menneskene skulle gjøre mod Eder, det gjører I ogsaa mod dem! Matth. 7, 12. — Hvad I have gjort mod én af disse mine mindste Brødre, have I gjort mod mig (Jesus). Matth. 25, 40. — Jesus sagde: hun gjorde, hvad hun kunde. Mr. 14, 8. — Hvad jeg (ɔ: Jesus) gjør, véd du ikke nu, men du skal forstaa det herefter. Joh. 13, 5. — Det Gode, som jeg vil, det gjør jeg ikke; men det Onde, som jeg ikke vil, det gjør jeg. Rom. 7, 19. (jvf. 7, 15).

Gjerning, gjøre, se 225. 1323. 1370 fg. 1544. 2415. 3273. 3508 fg. 3518. 4139. 4155. 4390. 4504 fg. 4514. 4654. 5143. 5185. 5362. 6291. 6318. 6594. 7157. 7180 fg. 7283. 7581. 7619. 7723. 8014. 8503 fg. 8579. 8792 fg. 9539. 9680 fg. 10,066 fg. 11,632. 12,007.

2973. Saa figer (ɔ: higer) Fulder efter Gods, som Ravn efter Aadsel. P. L. 333. (Nyerup mener, „Fulder“ her er det samme som „fúl“, altsaa et stygt, slet Menneske. Chr. Ped. tænkte derved især paa Krigsfolk og navnlig de raa og begjærlige Lejetropper, som huserede i flere Lande).

Saa higer Gjerrig efter Gods, som Ravn efter Bytte. Moth.

2974. Gjerrig Kværn maler alle Haande (ɔ: alle Slags) Korn. P. L. 207. („Den Gjerrige forsmaar ingen urén Vinding“. Moth).

2975. Hvad den Gjerrige har, bruger han ej; hvad han figer (ɔ: stræber) efter, faar han ej. 1, 152.

2976. Gjerrig Mand savner baade, hvad han har, og hvad han ikke har.

Den Gjerrige fattes saa vel det, han haver, som det, han ikke haver. 1, 152. Pouch. — En Gjerrig sørger baade for det, han har, og [for det, han] ikke har. 1, 152.

2977. Den Fattige fattes Meget, men den Gjerrige Alt. 1, 153.

Den Gjerrige er fattig; thi ham fattes altid. 1, 153.

2978. Der er ej Strøm saa stor, den gaar jo i Havet („om den Gjerrige, som aldrig kan faa Nok“). Moth.

2979. Den Gjerrige faar ikke Nok, før han faar Munden fuld af Jord. 1, 153. jvf. 4438.

Gjerrighed og Øjet mættes aldrig. 2, 102. — Intet Gods hjælper for Gjerrighed. („den nøjes ej“). 2, 102. — Den Gjerrige faar ikke Nok, før man klapper efter med Skovlen. V. S. O. — Helvede, Havet og den Gjerrige faar aldrig Nok. 1, 153. — Den Gjerrige bliver aldrig mæt, før han faar Munden fuld af Jord (ɔ: før han kommer i sin Grav).

2980. Gjerrig Mand er Ingen god, men sig selv værst. 1, 151.

2981. Gjerrighed er en ond Rod; thi den bær' ond Frugt. 1, 151.

2982. Gjerrig Kone koger ikke (ell. „aldrig“) godt Saad (ell. Sodd ɔ: Søbemad, Suppe). 1, 233 og 2, 102. (Syv: „thi hun tager for Meget af Vandet“).

2983. Gjerrighed føder Foragt. 1, 151.

2984. Gjerrig Mands Taske bliver aldrig fuld. 1, 153.

Gjerrighed er et bundløst Kar. 1, 152.

2985. Den Milde giver sig rig; den Gjerrige tager sig fattig. 1, 152.

2986. Af den Gjerriges Hus kommer kun Røg. 1, 153.

2987. Den Gjerrige vil have Lykken (ɔ: Knude, Dragknude) og om baade (ɔ: begge) Ender. 1, 154.

2988. Ondt er at sanke Ax efter gjerrig Agermand. Moth.
Ondt at samle Ax efter en gjerrig Agermand. 1, 152.

2989. Jo bedre den Gjerriges Pung bliver, jo værre bliver han selv. 1, 152.

2990. Den Gjerrige er ude om en Skilling, som Fanden om en Sjæl, og sér surt for hver Skilling, han maa ud med.
Han er efter Penge, som Djævelen efter en Sjæl. Moth.

2991 a. Gjerrighed er sin egen Stifmoder. 1, 151.

2991 b. En gjerrig Mand, jo federe hans Pung bliver, jo magrere bliver han selv. Pouch.

2992. Gjedden bliver stor af de smaa Fiske, og den Gjerrige af de Armes Sved. 1, 152.

2993. Man kan jo saa snart faa Honning fra en Brems, som Penge fra en Gjerrig. 1, 153.
Man kan lige saa godt faa Honning af en Brems, som Penge af en Niding (Gnier). Moth.

2994. Gjerrighed tager Penge til Ægte. 1, 85.

2995. Gjerrighed er Overdaadigheds Søster. Moth.
En Overdaadig er og gjerrig („thi dertil udkræves Meget“). 1, 328.

2996. Gjerrighed føder blinde Børn (ɔ: forblinder Menneskene). 1, 152.

2997. Den Gjerrige (ell. „Karrige“) vil baade have sin Rumpe (ogsaa: „sin Kakkelovn“) varm og sin Vedkast (ɔ: Brændestabel) hél. 1, 154 og 2, 98.

2998. Den Gjerrige er født i Skive, vil hellere have, end give. 1, 154.

2999. Den Gjerrige har kun lært at tage ind, og ej at give ud. 1, 154.

3000. Gjerrig vil leve fattig, for at dø rig. 1, 155.

3001. Den Gjerriges Plage er, længe at leve. 1, 153.

3002. „Her hid, Mere hid!“ lyder den Gjerriges Klokke. 1, 153. (jvf. Ordsp. 30, 15).

3003. Gjerrig Mand var aldrig kjær Mand. 1, 151.

3004. Gjerrighed tager sig til Døde. 1, 153.

3005. Gjerrighed bliver aldrig rig. 2, 102.

3006. Den Gjerrige rækker endog Haanden frem, naar han skal dø. Pouch. 1, 153. jvf. 10, 907.

3007. Gjerrig (ell. den Gjerrige) hjælper med Munden, men ej med Hàanden. 1, 153. jvf. 3749.

3008. En Gjerrig sér hellere Penge end Solen. 1, 152.

3009. Saa længe den Gjerrige lever, har Bedrageren ingen Nød. („Gjerrighed bedrager Visdom“). 1, 152.

3010. Gjerrighed er en Alderdoms-Last: jo mindre der er igjen af Rejsen, jo mere Tærepenge vil han have. 1, 153.

3011. Naar alle Laster blive gamle og affældige, bliver Gjerrighed ung. 2, 102.

Kappen er gjerrig. (om begjærlige Præster). 2, 102. — Den Gjerrige piner (ell. „kan pine“) som en Edderkop. 2, 101. — Han er en Pér Nittengryn; en Smulegræder. 1, 154. (om den, der sér paa det Mindste). — Han har Pengesygen (ɔ: en meget stor Begjærlighed efter Penge). 1, 153. — Han er saa gjerrig som en sulten Lus. 2, 101.

Gjerrighed glemmer Redelighed. 1, 151. — Gjerrighed er Sjælens Snare. 1, 151. — Vær ikke for gjerrig paa Verden! Gr. 902. — Alle Laster tage af omsidér; Gjerrighed voxer altid til. 1, 153. — Gjerrighed voxer med Pengene. 1, 153. — Tage, samle, eje; du skal dog forlade det. 1, 153.

Den Gjerrige velsigner sig, og (ɔ: skjønt han) foragter Herren. Ps. 10, 3. — Den Gjerrige forlanger hver Dag; men den Retfærdige giver og holder ikke tilbage. Ordsp. 21, 26. — Blodsuersken (Lindberg: „Blodiglen“) har to Døtre: „giv hid, giv hid!“ der er tre, som ikke kunne mættes, og fire, som ikke sige „nok!“ Ordsp. 30, 15. (jvf. 1, 9). — Intet er uretfærdigere end en Gjerrig; thi han holder sin egen Sjæl fal. Sir. 10, 9. — Sér til og vogter Eder for Gjerrighed! Luk. 12, 15. —

Hór og al Urénhed eller Gjerrighed nævnes end ikke iblandt Eder, som det sømmer de Hellige. Ef. 5, 3. — Gjerrighed er en Afgudsdyrkelse. Kol. 3, 5. — Pengegjerrighed er en Rod til alt Ondt. 1 Tim. 6, 10.

Gjerrighed, se 1930. 5060. 6895.

3012. Naar Gjækken kommer til Torvs, faar Kræmmeren Penge. 1, 226. jvf. 4753. — Af Daares Tilkomme vorder Torvet rigt. P. L. 564. — Naar Tosser komme til Marked, løser Kræmmeren Penge. Gr. 2726. — Kom ej Gjækken til Marked, da blev ej de onde Varer solgte. Syvs Tillæg.

3013. Man skal gjøle (egl. mildne ɔ: snakke godt for) Gjækken, vil man have godt af ham (ɔ: Taaben ell. Tossen „lader sig let paavirke af Hykleres Smiger“). V. S. O. — Gjækken lader sig fange ved Gaver og smigrende Ord.

3014. Hvo der gantes (ɔ: gjør Løjer, spøger, fjaser) med galne Folk, bliver selv en Gjæk. Moth.

3015. Den, som Alle vil gante (ɔ: drive Spøg med, holde for Nar), er selv en Fjante (ɔ: Taabe, Gjæk). V. S. O.

3016. Hvo der selv vil gjøre sig til Gjæk, faar Mange til at hjælpe sig. Moth. — Hvo selv vil gjøre sig til Gjæk, faar Mange, som hjælpe til. 2, 38.

3017. Det er bedre at lide (taale) en hél Gjæk, end en halv. („den sidste bilder sig ind at være meget klog“). 1, 57.

3018. Man tør ej ved (ɔ: behøver ikke) at hænge Klokke paa Gjækken, han ringer sig nok selv. Moth. (ɔ: „en Nar kjendes paa sin Tale“. V. S. O.). jvf. 8732.

3019. Gjækken er ond at holde inde. 1, 58.

3020. Hvo der har Gjækken i Ærmet, [dér] vil han alt (ɔ: altid) kige ud. 1, 58. — Endnu stikker Gjækken ham i Ærmet. V. S. O. — Gjækken stikker ham. 2, 37. (ɔ: „han bliver tilskyndet af sin naturlige Taabelighed“. V. S. O.). — Han har Gjækken i Sækken; klæder hver Dag en Nar i Kappen. 1, 59. — Vanskeligt er det at holde Gjækken inde; hvo hannem haver i Ærmet, han vil alt kige ud. Pouch.

3021. Der er mange Gjække til, alligevel de ere ikke ragede. 1, 57.

3022. Tit gaar én gammel Gjæk i Tallet for to unge. M. M.

3023. Gammel Gjæk er værre end ung Daare. F. F.
jvf. 6796. — Alder hjælper Intet for Gjækkeri. 1, 15 og 57. — Bedre er gammel Gjæk end ingen. 1, 60.

3024. Gammel Gjæk er Guld værd. („om mange Folk, som begaa Daarligheder"). Moth.

3025. Den er Gjæk, som gjør Gjække-Gjerning; han er større Gjæk, som vil styre Gjækken; han er størst [Gjæk], som giver ham sin Datter. 1, 56.

3026. Af Lidt sig lade skrække, tilhører Børn og Gjække. 1, 136.

3027. To Gjække gjøre let den tredie. 1, 58. jvf. 6794.

3028. Man kaster intet Flæsk for Hundene, uden hvor Gjækkene spise. Iris.

3029. En Gjæk kan kaste en Stén i Brønden, hvilken ikke tyve vise Mænd kunne tage op igjen. Syvs Tillæg.

3030. Unge tænke, at de Gamle ere Gjække; men de Gamle vide, at de Unge ere det. Syvs Tillæg. jvf. 2715.

3031. Man maa holde en Gjæk Noget til Gode. 2, 38.

Han spiller Gjæk med ham (ɔ: holder ham for Nar). V. S. O. — Han er ingen Gjæk (ɔ: han lader sig ikke behandle vilkaarligt). -- Han slaar Gjækken løs (ɔ: gjør sig lystig, skjæmter frit og uden Tilbageholdenhed). Moth. — At slaa Gjækken løs iblandt (ɔ: gjøre sig ret lystig), er Klogskab. 1, 60. — Han skjuler Gjækken (ɔ: holder sig stille og ærbar af Klogskab, skjønt han gjærne vilde skjæmte). V. S. O. — Der er en Gjæk for Døren. (siges skjæmtvis, „naar En vil lukke sig ud af en Dør, men kan ikke formedelst en hemmelig Slaa," som er sat for). V. S. O. — Gjøgen gjækker (ɔ: narrer) ham (siges om den, som fastende hører dens Kukken, hvilket fordum ansaas for et Tegn paa, at man skulde dø, inden Aaret var omme). jvf. V. S. O. 2, 357. — Gjøgen skal ikke gjække ham (siges skjæmtvis om den, der tidlig paa Morgenen har faaet en god Frokost eller er bleven beskjænket). V. S. O.

En Gjæk taler undertiden vise Ord. 2, 38. — Gjækken kan og undertiden finde paa et sandt Ord. 1, 60. — Gjækken sover ikke, men du vaager. 2, 37. — For Galskab faar en Gjæk sin Løn. M. M. — En overdaadig Gjæk gi'r bort

Kjortel og Sæk. 1, 328. — Hver Gjæk holder meget af Sit; vær du viis for dig; lad mig have Mit! 2, 61.

Gjæk, gjække, se 489. 1139. 1377. 1423. 1755. 2719. 2874. 2925. 5834. 6099. 6417. 6542. 8500. 8747. 8953. 9815. 10,063. 11,317.

3032. Hvo som tager ved Bæger, han tager ved Gjæld. P. L. 688. (ɔ: hvad man drikker i et Værtshus, er man skyldig at betale; eller: „hvo der vil drikke, maa ogsaa betale.“ Syv).

3033. Bedre er gammel Gjæld end gammel Sag. P. L. 226. (ɔ: „bedre at være gjældbunden, end at have for lang Tid siden lagt sig ud med En, og i den Anledning endnu have en Sag.“ Nyerup). — Gammel Gjæld er bedre end ny Sag. 1, 147. (ɔ: det er bedre at have en gammel (usikker) Fordring, end at anlægge Sag mod Skyldneren). jvf. 2686.

3034. Tag sort Salt af onde Gjældnere (ɔ: Skyldnere; der staar egl. „Gællere“). P. L. 10 og 944. — Du skal tage sort Salt af onde Geldere. P. L. 233. — Tag súr Sild af onde Gjeldnere. 1, 148. (ɔ: det er bedre, hos slette Betalere at faa Noget, end slet Intet).

3035. Den Skjæppe er fuld maalt, som Gælleren (ɔ: Skyldneren) sætter sig paa. P. L. 947.

3036. Gjældbunden Mand, sorgbunden Mand. („hvo som har megen Gjæld, har liden Glæde, er aldrig glad“). 2, 99. — Gjældslagen Mand er sorgslagen Mand. 1, 50. — Borg giver Sorg. Pouch.

3037. Hvo som betaler sin Gjæld, formerer sit Gods. 1, 43. — Hvo som betaler sin Gjæld, han øger sin (sit) Bo. Moth.

3038. Man maner (ɔ: kræver) og en god Gjældner. 1, 148.

3039. God Gjæld kan snart blive ond [og uvis]. 1, 148.

3040. Tag det, du faar, og kræv det, som efterstaar (ɔ: endnu skyldes). 1, 148. (Man skal tage imod Afdrag paa Gjælden, naar man kan faa det).

3041. Gjæld skal betales med leende Mund. 1, 43.

3042. Gjæld maa gjældes, om Venskab skal holdes. Hr. Iver. jvf. 2741.

3043. Ingen Gjæld er saa ond, som den, man holder alt for god. 1, 148.

3044. Det er idel Vinding, som man faar af en ond Skyldner. 2, 99.

3045. Gammel Gjæld forruster, om man maner ej stedse. 1, 148.

3046. En tyk Kjæp er god at betale gammel Gjæld med. K. 1936.

3047. Naar En tager ved (eller „gjør“) Gjæld, avler han tre Døtre: sælg dit Gods, giv godt Kjøb, røm af Byen! 1, 52.

3048. [Det er] bedre at gaa til Sengs uden Nadver, end at staa op med Gjæld. Syvs Tillæg.

At sætte En paa Bjælken (ɔ: anføre hans Gjæld med Kridt). V. S. O. — At tage paa Puf (ɔ: gjøre Gjæld, som man ikke bryder sig om at betale). V. S. O. — Den Gjæld er saa vis, som Trane-Æg om Julen (ɔ: den bliver aldrig betalt). 1, 148. — Ord betaler ikke Gjæld. 1, 42. — Han maa betale gammel Gjæld. (siges om den, som nu maa undgjælde for, hvad han forhen har gjort imod Andre). V. S. O. — At betale Naturen sin Gjæld (ɔ: at dø). V. S. O. — Jeg kjender Gjæld; Penge har jeg ikke. A. S. Vedel. — Naar der bliver opsækket med ham (ɔ: „naar han har betalt sin Gjæld“). F. Rostgaard.

Gjæld skal betales af fælles Bo (uskiftet Bo). 1, 43. — En Forgjældet, som er hver Mand skyldig, ræddes hver Gang Hunden gøer. 2, 99. — Gjælds Dag kommer vel. 1, 148. — Lykkelig og rig er den, som er uden Gjæld. 1, 147.

Vær ikke blandt dem, som give Haandslag, blandt dem, som borge for Gjæld; dersom du Intet har at betale med, hvorfor skulde man tage Dynen bort under dig? Ordsp. 22, 26 og 27.

Gjæld, se 320. 2686. 6088. 6171. 7946.

---

gjælde, se Gjengjæld.

3049. Gjæstens Øje er [ofte] glugagtigt (ɔ: vidtskuende, skarpsynet, som besér alle Vraaer eller Kroge). P. L. 465. Udg. 1515. — Naar du vil gaa til Gjæst, prøv Værtens Øje mest! 1, 480. jvf. 12, 072.

3050. Drille gjæst (ɔ: Snyltegjæst) haver gjærne hvas Kniv og tom Bug. P. L. 213. jvf. 1156. 2577. — Kringeldriver (ɔ: Landstryger, Snyltegjæst) bær' ej uden tom Bug og hvas Kniv. P. L. 626.

3051. Gjæst kommer ofte til Gaard og gjør sig til Greve. P. L. 183. — Gjæst kommer til Gaarde, og vil gjøre sig til Greve. Moth. (om den, som vil gjøre sig til Herre i en Andens Hus). jvf. 910.

3052. Hvor skal ubuden [Gjæst] sidde? (P. L. 250). Svar: „paa Dørtærskelen; saa bliver han viist ud eller ind." 1, 149. — Selvbuden Gjæst skal sidde paa Dørtræet (eller: „ved Døren"), saa bedes han enten at gaa ind eller ud. Moth).

3053. Ond Gjæst driver Værten ud. 1, 481.

3054. Ond Gjæst kjedes man snart ved. 1, 481.

3055. Ond Gjæst er velkommen som Salt i surt Øje. 1, 481. — Tomhændet Gjæst er sjælden velkommen. Molb. 3571.

3056. Det er godt at byde Gjæster paa en Andens Pung. 1, 149. jvf. 170. 2765. 2864.

3057. Ondt Sæde gjør uvillig Gjæst. 1, 149. („naar det og ikke er efter Standen". Syv).

3058. Lystig Vært gjør glad Gjæst. 1, 479.

3059. Den, [som] gjærne vil gaa til Gjæst, skal tage ved første Bud. 1, 149. (ɔ: „ej længe sige nej". Syv).

3060. Gjæst maa man ej nøde til at bie, eller til at gaa. Moth. — Det er lige saa slemt at holde paa sin Gjæst mod sin Villie, som at vise ham Døren. Moth.

3061. Naar Gjæsten er kjærest, skal han takke af. 1, 480.

3062. Sjælden Gjæst gjælder mest.

3063. En Fisk og en Gjæst lugter ilde den tredie Dag. — Fisk og Gjæst, tre Dage gamle, ere ej længer kjærkomne. 1, 480. (jvf. Joh. 11, 39). — En tredie Dags Gjæst stinker. Sv. Gr. 3, 214.

3064. Ild i Skjød, Orm i Barm, Mús i Taske, ere tre onde Gjæster. 1, 481.

3065. I et godt Herberg bo'r tit en ond Vært. 1, 395. (om en ond Sjæl i et smukt Legeme).

3066. Mange Gjæster [gjøre] ondt Herberg. („derfor bliver der ondt Sæde og Leje i Helvede"). 1, 481. — Tager Værten for mange Gjæster ind, saa maa han selv staa ude. M. M.

3067. Mangen er bedre Gjæst end Vært. (ɔ: „han spiser selv godt, uden at nøde sine Gjæster"). V. S. O.

3068. Er Herberget slemt, da tvivles om Værten. („vár dig for den, Naturen har tegnet!"). 1, 166.

3069. Uformodendes (ɔ: uventede) Gjæster faa uformodendes Retter. („siges, naar der kommer Fremmede til Spisetiden, som man ikke havde ventet"). V. S. O. — Uformodne Gjæster, uformodne Retter. 1, 480. — Uventet Gjæst faar uventede Retter. — Retter efter Gjæsterne (ɔ: „som Folk er til, saa skal man handle med dem til"). Moth.

3070. Godt Øl og god Ild, Vært og Værtinde mild, [det] gjør Gjæsten glad og gild (ɔ: brav). 2, 104.

3071. I ringe Herberg findes ofte en klog Vært. 1, 480. — Ofte er der god Vært og ondt Herberg. 2, 287.

3072. Hvor der er en smuk Værtinde, er Øllet godt. jvf. 4046.

3073. Ligesom Værten er, saa holder han Gjæster. 1, 480.

3074. Kvinder, der ej gjærne spinde, ere gode Værtinder. 2, 287.

3075. Pilegrimme har mange Hus (ɔ: Huse) undervejs, men ingensteds hjemme. Kingo.

3076. Gjæsten er Værten kjær, mens Penge i Pungen er. 1, 480.

3077. Fejg Mand er ikke god at gjæste. (ɔ: „det er uheldigt at faa med en fejg Mand at bestille"). V. S. O.

3078. Søje-Hus (ɔ: Jordhytte), Sive-Lys (ɔ: Lys med Væger af Siv), Intet i Krus, lidet Foder til Heste: dér er ondt at gjæste. 2, 288.

3079. God Vejviser var aldrig god Herbergérer (ɔ: Gjæstgiver). 1, 480.

3080. Koldfeber er en slem Gjæst.

At løbe med for en Gjæst (ɔ: „gaa med, uden at være buden“). V. S. O. — Han beder sig selv til Gjæst (ɔ: „han kommer ubuden“). V. S. O. — Snyltegjæsten sætter man bag Døren. Mcth. — Han tager imod alle Slags. Moth. (om den Gjæstmilde, som gjærne herbergérer Folk; ogsaa om den Lettroende). — Gjæst skal have Velkom (ɔ: skal behandles godt; man maa ikke gjøre ham Fortræd). Moth.

Byd sjælden din Ven, aldrig din Uven til Gjæst! 2, 100. — Tobak og Brændevin bød Fanden sin Moder til Gjæst paa. („thi han kunde ej før faa hende fuld“). 2, 100. — Han skal ingen glade Gjæster gjøre dermed. 2, 100. — En Vært skal være lystig, klog, taalmodig. 1, 479. — De Første gjøre det, at de Sidste bekomme ondt Herberg eller intet. 1, 481. — Skal det skorte (mangle) paa Nogen, da bør det at skorte paa Værten. 2, 287. — Vi komme i Verden som [i] et Herberg, og ikke et Hjem. Kingo. — Slaa Husbonden ved Øret, og gak selv grædende af Dør! 2, 288.

Vi ere Fremmede for dit Ansigt, o Gud, og Gjæster, som alle vore Fædre. 1 Krøn. 29, 15. (jvf. Hebr. 11, 13). — Lad retfærdige Mænd komme til Gjæst hos dig! Sir. 9, 21. — Glemmer ikke Gjæstfrihed; thi ved den have Nogle, uden at vide det, herbergeret (huset) Engle Hebr. 13, 2.

Gjæst (Vært), se 117. 953. 1346. 1777. 1911 fg. 3562. 3702. 3708. 3856. 4046. 4299. 5388. 6929. 7365. 7778. 7995. 8304. 8325. 9472. 11, 331. 11, 405. 11, 450.

Gjæstebud, se Gilde.

gjøre, se Gjerning.

3081. Den er glad, der ej véd af Vaande. P. L. 551.

3082. Den er glad, som Lykken fares vel ad (ɔ: som lever, befinder sig vel). P. L. 875. — De ere alle glade, [som] vel fares ad. P. L. 168.

3083. Ny Glæder ere afslidende (Udg. 1515: „flyende“) med Sorg. P. L. 427. — Ny Glæde er fluende (ell. flyende) med Sorg. 1, 160 og 2, 104. (ɔ: „paa kortvarig Glæde følger gjærne sorrigfulde Dage“).

3084. Det er godt at være glad, hvor Lykke og Villie følges ad. Moth. — Godt at være glader (ɔ: glad), naar man Intet skader. 1, 159.

3085. Han bliver tøsser (ɔ: to Gange) glad, [som] paa Stenen sidder. 1, 159. (nemlig første Gang, naar han træt sætter sig paa Stenen, for at søge Hvile; anden Gang, naar han rejser sig fra det haarde Sæde, som i Længden besværer). jvf. 4154.

3086. Sjælden sukker glad Hjærte af Sorg, men ofte (eller „tit") lér sorrigfuld Mund. 1, 160. (ofte lader man, som man er glad, skjønt man i Hjærtet er bedrøvet). jvf. 5387.

3087. Sjælden gaber glad Mand. („thi en Gabende er enten lad eller ulystig"). 1, 160.

3088. „Jeg er lige glad," sagde Drengen, han gik og græd. Sv. Gr.

3089. Glad med Ære bør hver Mand være.

3090. Stakket er Bardags Glæde (ɔ: kort er Kampens eller Slagets Glæde); eller: Stakket er Bordags Glæde. 1, 159 og 308. („Bordag eller Baardag," siger Nyerup, „betyder „Slagsmaal", ligesom Udsagnsordet „baarder", som staar i Kæmpevisebogen S. 148: „De baardes i Dage, de baardes i to, den tredie gjorde de ligesaa." — Kort er Hævnens og Mordets Glæde. Molb. 4485.

3091. Første Glæde har Intet at sæde (ɔ: at betyde; er ikke at agte eller stole paa; gjælder ikke Meget). 2, 104.

3092. Det er ikke alt (ɔ: altid) af Glæde, at der synges lystelig.

3093. Glæde varer ofte ikke længer end en Dans eller Fejleleg. 1, 113.

3094. Glæd dig ikke for tidlig! Gr. 944.

3095. Glæden er lig en flygtig Ven, som paa en Rejse man finder. Gr. 947.

3096. Glæde er som Koldesygen (ɔ: Koldfeber); én god Dag imellem to onde. Moth. — Al verdslig Glæde er kun, som i Koldesygen, én god Dag imellem to onde. 1, 161.

3097. Naar Glæden er i Stuen, saa er Sorgen i Forstuen. jvf. 1, 114.

3098. Glæde og Sorg er given hinanden til Ægte. 2, 104. — Sorrig og Glæde de vandre til Hobe. Kingo.

3099. Efter Tørke kommer Væde; efter Sorrig kommer Glæde. 1, 114.

3100. Hvor Sorgen ender, begynder Glæden.

3101. Hver Dag har sin Nat; hver Glæde har sin Sorg. 1, 113.

3102. Stor Glæde er vel en liden Sorg værd.

3103. Giver Gud dig Glæde, kom dig ej selv til at græde. 1, 401. (nemlig af Frygt for, at det Gode ikke skal vare ved).

3104. Den Onde (ɔ: Satan) glæder sig altid, naar det gaar ilde til. Nyerup. (om det Skammelige i at haane den, som rammes af Ulykken). — En skadeglad, skadefro, som sér ej tiere mildt, end naar By brænder eller Barn falder i Ilden. 1, 160.

3105. Den, der glæder sig i Dag, kan ej være vis paa, at han ikke græder (kommer til at græde) i Morgen.

3106. Ofte maa man heller gaa i Grædehus, end i Glædehus. Moth. (jvf. Præd. 7, 2).

3107. Mangen glædes mod sin egen Ulykke. („naar man tit er usædvanlig glad"). 1, 160.

3108. Han glæder sig mest, som selv kvæder. 1, 159. (ɔ: man hører helst sig selv; er mest tilfreds med det, man selv gjør).

3109. Et glad Hjærte gjør et langt Liv. P. Plade.

3110. Mangen kvæder, som ej er glader; Mangen græder, som Intet skader. 1, 248. jvf. 4788.

Han er saa glad som to Tallerkener i én Sæk. F. F. — Han er saa glad, som var han i den syvende Himmel, eller: „som han var løftet op i Himmelen". — Han er saa glad, at han véd ikke, hvor han vil være; eller: hvilket Bén han vil staa paa. 2, 104. — Han er, som han var i Paradis. V. S. O. (om den, der viser sig meget glad). — Jeg har ikke mere Glæde, end jeg selv har behov. K. 771. — Glæden sér ham af Øjnene (ɔ: „han er inderlig glad"). Moth. — End (ɔ: altid) vinder glad Hjærte. 1, 159 og 379. — Man kan se sig glad paa ham. (om den, som har et meget mildt og venligt Udseende). — En

Mands Fryd, sjælden Dyd. 2, 25. — De ere saa glade. som fem Faar i ét Tøjr. (skjæmtvis ɔ: de ere yderlig misfornøjede, i en ubehagelig Stilling). sællandsk. I Jylland siges: at være saa glad som tre Faar i ét Laane (ɔ: Jærnled i Tøjret). Molb. Dialektl. S. 309. — Borte er den Smerte; glad er mit Hjærte. 2, 104.

At være glad i sin Bestilling og [sit] Levnet, er en Guds Gave. 1, 159. — Han gjør det sikkert med Glæde (ɔ: villig, gjærne). — Hastig Glæde forskrækker tit, ja endog dræber 1, 160. — Gud glæde din (ell. hans) Sjæl i Himmerig! jvf. 2, 44.

Herre! jeg vil fryde mig og være glad ved din Miskundhed. Ps. 31, 8. — Herren har gjort store Ting imod os; vi ere blevne glade. Ps. 126, 3. (jvf. Joel 2, 21). — Et glad Hjærte gjør Ansigtet livligt. Ordsp. 15, 13. — Et glad Hjærte er en god Lægedom. Ordsp. 17, 22. — Jeg har sét, at Intet er bedre, end at Mennesket er glad i sin Gjerning. Præd. 3, 22. — Deres Hjærte skal glæde sig, som søge Herren. 1 Krøn. 16, 10. (jvf. Ps. 40, 17). — Herre! lad dine Elskede glæde sig i det Gode! 2 Krøn. 6, 41. — Glæden i Herren er Eders Styrke. Neh. 8, 10. — Herre! du giver mit Hjærte en større Glæde end deres, hvis Korn og Most er overflødig. Ps. 4, 8. — Jeg priste i mit Hjærte det Menneske lykkelig, som har Glæde af sine Børn. Sir. 25, 8. — Hjærtets Glæde er Liv for et Menneske, og en Mands Fryd giver et langt Liv. Sir. 30, 23. (jvf. 30, 17). — Glæder Eder med de Glade! Rom. 12, 15. — Glæder Eder i Herren altid! atter siger jeg: glæder Eder! Fil. 4, 4. — Værer altid glade! 1 Thess. 5, 16.

glad, Glæde, se 62. 66. 77. 464. 1187. 1264. 1359 fg. 1830. 4526. 4676. 4704. 5351. 9323. 11, 685. 11, 868.

3111. Glemt er gullen (ell. gulden ɔ: gjældet, betalt) Øre. P. L. 505. (ɔ: betalte Penge ere glemte). — Naar det er guldet, er det glemt. 2, 28. Gr. 936. jvf. 7342.

3112. Bedre er urén Kniv med Gjemme, end rén med Glemme. P. L. 997. (ɔ: det er bedre at have en snavset Kniv hos sig, end at have glemt en rén hjemme).

3113. Bedst [er] at glemme det, man ej kan faa. 1, 161.

3114. Glemmer han, som tæller, saa glemmer ikke han, som rynker. 1, 14. — Glemme Vi at tælle [vore Aar],

saa glemmer Vorherre ikke at rynke. F. F. (det nytter ikke at ville skjule sin Alder; Rynkerne vidne om den).

3115. Naar Hovedet er lægt, saa er Skurven glemt. 1, 161 og 427. (om den Utaknemmelige, som glemmer sin Velgjører). — Naar Saaret er lægt, er Svien (ogsaa: „Skaden“) glemt. V. S. O. — Naar Svien er endt, saa er Pinen glemt. F. F. — Naar Hovedet er hélt igjen eller hélet, er Skurven glemt. Moth.

3116. Andres Ulykke glemmes snart. 1, 161.

3117. Sjælden sét er snart glemt. Iris.

3118. Den er glemt, som ude er lukt. P. L. 312. — Naar Døren er lukt og Lyset er slukt, snart (ogsaa: „saa“) er den glemt, som ude er lukt. P. Hegelund og Moth. (ɔ: af Syne, af Sind).

3119. Intet glemmes snarere, end velgjort. 1, 161.

3120. Naar Brødet er ædt, er Velgjerning glemt. 1, 161. — Brød, som er ædt, bliver snart forgæt' (ɔ: glemt). M. M. (om Utaknemmelighed).

3121. Hvor man glemmer Noget, kommer man snart igjen. Gr. 935.

3122. Ølsmaals (ɔ: Ølgilde, Drikkegilde) Tale bør snart at glemmes. 1, 71.

3123. Man glemmer snart det Gode; det Onde hænger hart ved. 1, 161. Pouch.

3124. Det er en taabelig Rytter, som glemmer sine Sporer hjemme, og en Skipper sit Anker. 1, 236.

3125. Der er dem, som Intet har lært og Intet glemt.

3126. Forurettet Mand forglemmer undertiden, men avindfuld aldrig. 1, 161.

3127. Det Onde skriver man i Sten, det Gode i Støv (ɔ: mindes hint, glemmer dette). 1, 161. jvf. 11, 247.

3128. Forglemmelse er Lægedom for Uret. 1, 161.

3129. Bedste Raad mod Skade er at glemme den. 1, 381.

3130. Glemmer du Gud, mens du lever, saa glemmer Han dig, naar du dø'r. 1, 168.

3131. Sommerfuglen glemmer tit, at den har været Kaalorm. R. 151. jvf. 4496.

3132. Glemsom faar gaa to Gange. 1, 161.

3133. Bedre at komme to Gange, end én Gang, og glemme det Bedste. 2, 212.

3134. Glemsomhed er Utaknemmeligheds Moder. 1, 427.

Det skal ej glemmes, saa længe Sol og Maane er paa Himmelen (ɔ: aldrig). Moth. — Det er bedst at slaa (eller „skrive“) det i Glemmebogen (ɔ: „slaa det rént ud af Hukommelsen“). 1, 161; V. S. O. — Det Onde skal skrives i Støv, ligesom det Gode i Stén. Moth. — Velgjerninger skrives ikke i Almanakken, men i Glemmebogen. — Velgjerning maa ej glemmes. Moth. — Skriv Fornærmelser i Sand, men Velgjerninger i Stén! — Ustadig er Almuens Hu og Sind; Velgjerning slaar den i Vejr og Vind. Moth. — Han glemmer sit eget Navn iblandt. Moth. (om den, som er meget glemsom). — Glem ikke, hvad du selv hedder! Gr. 938. jvf. 1, 161. — Glem ikke, hvad du vilde sige! Gr. 939. — Han gaar (tosser om) og glemmer det Ene over det Andet. — At drage til Skovs og glemme Nydien (ell. Nødden ɔ: en svær, jærnbeslagen Træhammer, til at drive Kiler ind i Træ, som skal kløves). V. S. O. (ɔ: at være glemsom og tankeløs). — Om hundrede Aar er Alting glemt. — At svede Noget ud (ɔ: glemme det). V. S. O.

Mangen forlader (ɔ: tilgiver), men ikke forgætter (ɔ: forglemmer). 1, 123. — Bedste Lægedom i Elendighed er at glemme Velstand. 1, 293. — Vi lære det Ny og glemme det Gamle. 1, 161. — Levede jeg (end) i hundrede Aar, da kunde jeg aldrig glemme det. 2, 105. — Deres Navne og Værker har Glemselens Bølger overskyllet. — Træng dig ikke ind, at du ikke skal udskydes, og staa ikke for langt fra, at du ikke skal glemmes!

Kan vel en Kvinde glemme sit diende Barn, at hun ikke forbarmer sig over sit Livs Søn? om ogsaa de kunde glemme, vil Jeg dog ikke glemme dig. Se, jeg har tegnet dig paa begge mine Hænder. Es. 49, 15 og 16. — Vort Navn glemmes med Tiden, og Ingen ihukommer vore Gjerninger. Visd. 2, 4. — Paa den gode Dag glemmer man det Onde, og paa den onde Dag kommer man ikke det Gode i Hu. Sir. 11, 31. — Sælges ikke fem Spurve for to Penninge? og ikke én af dem er glemt af Gud. Luk. 12, 6. — Jeg glemmer, hvad der er bag ved, og rækker efter det, som er foran. Fil. 3, 14.

glemme, Glemsomhed, se 766. 966. 1535. 1884. 2910 fg. 4440. 4639. 5363. 6006. 6101. 6473. 6716. 7119. 10, 062. 10, 236. 10, 755. 11, 082 fg. 11, 145.

At glo som en Odder. V. S. O. (om den, som stirrer dumt eller med fræk Mine paa en Anden). — Han glor og gaber alle Vegne. Moth. („om den, som er sær i Lader og Klæder fremfor Andre"). — Han æder og glor, siger aldrig et Ord. F. F. — Somme glor og Somme gaber; Alle ere de fagre (ell. favre), Vorherre skaber. H. Thomesen. (siges, naar man laster Ens Udseende). — Pér glor som en Stud, sér ynkelig ud, og hjulbénet er han tillige. F. F. — Se, hvor han glor som en Stængerotte, — eller: „som En, der nylig har faaet Øjne!" (om den, som stirrer med tosset Forundring). 2, 224. — Se, hvor han staar og glor derpaa, som en Ko paa en ny Ladedør, — eller en nymalet Port, en Vejrmølle! (ɔ: „han betragter det nøje med taabelig Forundring, uden at forstaa sig noget derpaa." V. S. O.). — Hvad staar hun og glor efter? — Han gloede til dem, som han vilde sluge dem. V. S. O. (ɔ: saa' meget vred ud). — Det glor (ɔ: skinner, glinser) som bare Guld. V. S. O.

glo, se 30. 2646. 4753.

Glæde, se glad.

3135. Fordi (ɔ: derfor) er mangen Ting god (1, 393: bold eller skjøn), at Hver tykker (egl. tykkes) Sit godt at være. P. L. 311. jvf. 5017. 10, 844.

3136. Den er god, som Glug (egl. Aabning, Hul; her = Hals, Strube, ogsaa: en tom Mave, Vom) fylder. P. L. 549. (ɔ: Den roses, som fylder en Slughals eller Fraadser med Mad og Drikke). — De ere alle gode, der fylder Skrotten (ɔ: Maven). jvf. K. 353. — Han er altid god, som Glutten (ɔ: et lille Barn) fylder. Pouch.

3137. Han (ogsaa: „den") er god, [som] for Gud er god. P. L. 64 og 513. (thi Han kjender Menneskets Hjærte til Grunden).

3138. Lad Den have Godt, som Gud and (ɔ: under) Godt. P. L. 41. (Her anbefales Gavmildhed mod Kirker og Klostre og troende Guds Børn).

3139. Ee (ɔ: altid) vinder Godt glad Hjærte. P. L. 588. jvf. 10, 923. 7595. — Godt Ord vinder glad Hjærte.

3140. Et godt Ord finder et godt Sted. 1, 430. (ɔ: finder velvillig Modtagelse), — Godt Ord finder godt Sted. 1, 407. („Ved at vise sig føjelig mod Andre, formaar man dem til det samme mod sig." V. S. O.). — God Tiltale, godt Gjensvar. 1, 407.

3141. Efter Ondt vorder Godt halve bedre. P. L. 540. (Den, som efter at have døjet meget Ondt og prøvet Modgang og Trængsel, kommer i en heldig Stilling, vil føle sig lykkeligere, end om han altid havde haft gode Dage). jvf. 7131.

3142. Gode Ord ere bedre end Guld. P. L. 61. — Gode Ord ere Guld værd. Gr. 953. — Gode Ord ere Mere end Gave. 1, 430.

3143. Gode Ord skade ikke Munden. 1, 430.

3144. Det er godt at komme af Godt. P. L. 545. — Det er godt at være kommen af godt Folk (ɔ: af god Familie). Nyerup.

3145. Godt Træ (Udg. 1515: „god Rod") bær gjærne gode Æbler. P. L. 84. (jvf. Matth. 7, 17). jvf. 95. 1251. 8645. 9128. 451.

3146. Gud giver alt Godt, men ikke Oxen om Hornet. P. L. 215. (ɔ: man maa ikke lægge Hænderne i Skjødet og have en falsk Tillid til Guds Forsyn; der skal arbejdes). — Gud giver os Koen, men ej om Hornene. 1, 126. jvf. 2560. 1433. 2536.

3147. Det er godt at have godt Ankerhold (egl. god Liggeplads, Lejlighed til at ankre; her = Tilflugtssted). P. L. 923.

3148. Lidt Godt skal man højt sætte (P. L. 229), og sjælden se til. 1, 354. (siges skjæmtvis, naar Nogen sættes til Højbords). (Moth: „man skal rose det, der ikke duer, for at blive af med det").

3149. Ét Godt kaster ej andet ud. P. L. 1152.

3150. Det er godt at være Præst om Paaske, Barn om Faste, Bonde om Jul (ɔ: i Paasken, Fasten, Julen) og Føl om Høst (ɔ: Høsten). P. L. 1091. (Ved Paasketid faar nemlig Præsten Offer; i Fasten ere Børn fri for at faste; i Julen lever Bonden flot; i Høstens Tid og hele Sommeren gaar

Føllet paa Græs.“ Nyerup). Hr. Iver giver denne Forklaring: „Om Paaske faar Præsten Æg og Kage; om Fasten maatte Børn i Pavedømmet frit æde uden Synd; om Jul har Bonden de bedste Dage; om Høsten gaar Føllet med Moderen i Vangen og æder med det bedste.“ („siges om den, som har passet Tiden til at gjøre sig Fordel“. V. S. O.). — Det er godt at være Barn om Julen. Gr. 986.

3151. Vorherre er en god Mand; han gjør Alting vel. 2, 109.

3152. God er Fader; god er Moder; bedre er Gud. jvf. 3265. — Fader og Moder ere gode; end (ɔ: dog) er Gud bedre. P. L. 757.

3153. Enhver er god for sig (Gr. 949); man kan ikke Alle være af Adel. (ɔ: den Ene bør ikke foragte den Anden). — „Hver er god for sig,“ sagde Aslak, han gav Præsten Mjød og Degnen Brændevin.

3154. Det er bedre at være god, end [at] synes saa; det er værre at være ond, end at synes saa. 2, 162. („er det godt at være god, hvi vil du synes det, du ikke vil være? er det godt at synes god, det er dog bedre at være det; er det ondt at synes ond, det er dog værre at være det.“ Syv).

3155. Aldrig er Den god, som aldrig var ond. 1, 162.

3156. Der skal en god Slaa-paa-Tromme efter en god Put-i-Lomme. fynsk.

3157. God Anfører gjør gode Medfølgere. 1, 19. — God Bisp, gode Præster. Moth.

3158. Gode Venner og god Vin skulle være tilsammen. 1, 364.

3159. Godt Mél har og sine Saader (ɔ: Skaller, Klid). 1, 484. (ɔ: alle Mennesker, selv de bedste, have deres Fejl).

3160. Alt Godt er Guds Gave. 1, 163. (jvf. Jak. 1, 17).

3161. Det er alt godt, [som] man faar omsonst (ɔ: frit, for Intet). V. S. O. jvf. 2738. — Det er godt nok, som gives for Intet eller omsonst. 2, 97.

3162. Det er en god Bul (ɔ: Stamme), som Axet voxer paa Enden af. Gr. 956. — Det er en god Bul, som Axet voxer af Enden. 1, 145.

3163. God er rygende Harve og dryppende Møgvogn. Gr. 957. (ɔ: det er godt at have saaet og harvet i tørt Vejr, og at kjøre Gødning ud i fugtigt Vejr eller Regn). jvf. 4913. — Rygendes Harve og drybendes Møgvogn er god. 1, 9. — Rygende Plov og drybende Harvetand er god. (jysk). — Rygende Harve og drybende Møgvogn gjør varmt Logulv. (ɔ: „naar Jorden ryger efter Harven, og Gødningen drypper af Fedme.“ Moth.).

3164. Besked er en god Ting. F. F.

3165. En god Ting (ell. Gjerning) kan man ikke gjøre for tit. F. F. — Godt gjøres ikke for tit. 1, 377. — Godt kommer aldrig for tit. 1, 163.

3166. God Forstand vil have god Brug (ɔ: Øvelse). 1, 484.

3167. Ingen véd, hvad Godt han ejede, før han har mistet det. Moth. jvf. 6493. 8421. 1442.

3168. Man skal ikke tage noget Godt fra Børn, uden at give dem noget Bedre i Stedet.

3169. Lad det Gode blive godt, og gjør det ej bedre! 2, 105.

3170. God Vinding, gode Supper. 1, 131.

3171. God Krig gjør god Fred. 1, 133.

3172. „Man kan ogsaa faa for Meget af det Gode,“ sagde Manden (Bonden), han fik Møglæsset over sig (ell. „over Hovedet“). F. F. — „Man kan ikke (eller: „aldrig“) faa for Meget af det Gode,“ sagde Bonden, han stod paa sin Mødding Søndag Morgen, og holdt sin Andagt. — Det Gode gjøres ikke for meget. 1, 158.

3173. Det er godt at have Noget til Gode, [naar det er hos en vis Mand]. Gr. 975.

3174. Ingen kan have [det] godt, uden han selv er god. 2, 105.

3175. Han gjør aldrig Nogen Godt, som sig ej selv gjør Godt. 2, 102. (om Gnieren).

3176. Der er ikke saa godt et Stykke Kjød, der er jo en Kjertel ved. Gr. 966. (der er Fejl ved Alt; der er altid Noget i Vejen).

3177. Nik er saa godt som Haandtag. Gr. 967.

3178. Hvem der ikke vil med det Gode, han skal med det Onde. Gr. 969.

3179. Godt gjøres sjælden med Gode. 1, 457.

3180. Vel stemt er godt nok, men vel spilt er dog bedre. Gr. 977.

3181. Der er Intet saa galt, det er jo dog godt for Noget. — Det er alt (ɔ: altid) godt for Noget, hvad Gud gjør. Pouch. jvf. 7205.

3182. Godt nok er halv fordærvet. F. F.

3183. „Godt faa Hænderne, Skam faa Tænderne!“ sagde Kærlingen. 2. 118.

3184. Hvad der er godt, kommer vel (eller: „nok“) igjen.

3185. Hvad der kommer ind med det Gode, holder sig.

3186. Somme Folk gjør aldrig Godt, naar de véd af det. Gr. 970.

3187. Ufri Mand gjør sjælden Godt. Moth. („Frihed opmuntrer til at gjøre Godt“).

3188. „Er én god, saa ere de alle gode,“ sagde han, som solgte Ulveungerne. 1, 412. (de ere af samme Art).

3189. Lægger man Godt i urént Kar, bliver det snart ondt. 1, 469. (om Velgjerninger, anbragte paa urette Sted).

3190. En doven Brygger og en gesvindt (ɔ: hurtig) Bager, det gi'r godt Øl og Brød. K. 1233.

3191. Det er godt med de Rokke, som kunne baade sno og drage. 1, 443. (om at kunne føje sig efter Tiden og Lejligheden).

3192. Hvor en god Lo er, maa være en god Tærsker. (det Ene maa passe til det Andet). 1, 267.

3193. Hvor intet Godt er inde, dér kommer intet Godt ud. V. S. O. — Hvor der er intet Godt inde, kommer intet Godt ud (ɔ: et ondt Menneske taler forvendte Ting). 1, 428.

3194. Et godt Ansigt behøver intet Pas. V. S. O.

Han er saa god, som Dagen er lang. F. F. — At være god for En (ɔ: være Borgen ell. gaa i Borgen). Ogsaa: at sige god for. — Enhver er god for sig (ɔ: „den Ene har Intet med den Anden at bestille“). V. S. O. — Denne er god til Fods, hin til Hest (ɔ: Hver er god til Sit). Moth. — Han er god nok; gid Ingen blive des værre! 2, 105. — Hun er ingen Mand for god. (om en mindre agtet Kvinde, „som bør tage til Takke med, hvem hun kan faa til Mand“). V. S. O. — Han er saa god en Mand, som nogen Dannekvinde vil brede Dug for. A. S. Vedel. — Det gjorde ham ret godt (ɔ: „det fornøjede ham meget“). V. S. O. — Hvad Godt? (ɔ: hvad vil du, hvad er dit Ærende?). V. S. O. — Det bliver nok godt (ɔ: „det faar et godt Udfald“). V. S. O. — Det er nok godt, men ikke godt nok. Molbech. — Det er godt nok til ham, siden han ikke vil have det bedre. — Det Gode varer sjælden længe. — Godt bliver ej længe ved. Moth. — Det er godt, dog ej holdt (ɔ: det holder, varer ej ved). 2, 105. — Man hører sjælden noget Godt. jvf. 6948. — At se En til Gode (ɔ: meddele ham Gaver; se paa hans Bedste). V. S. O. — Gjøre sig til Gode paa Ens Regning (ɔ: „gjøre sig lystig paa Ens Bekostning; holde En for Nar“). V. S. O. — Han har mange Penge til Gode hos dem (ɔ: „de ere i stor Gjæld til ham“). — Lad mig sige det i en god Stund (Tid). — Han er lunegod som Tordenregn (ɔ: „ustadig i Lune og Sind; ikke at stole paa i Omgang“). 2, 106. — Det bliver ej godt, før man klapper efter med Skovl og Spade. 2, 45. — Han tager disse Meddelelser for gode Varer. — Han har det godt fat. V. S. O. (ɔ: han er i en god Forfatning, sidder i en god Stilling). — Det har han godt ved (ɔ: det kan han gjøre med Lethed). V. S. O. — Det er Kans for Mogens, for dig (ɔ: „Noget, som du ret vil gjøre dig til Gode med“). V. S. O. — At se sin Kans. Sv. Gr.

En god Kristen er ogsaa en god Borger. — Han er saadan, som en god Mand skal være. 1, 162. — Spørg ej, hvorfra Vin, Ord og Mennesker komme; det er nok, ere de [kun] gode. 1, 162. — For ét godt Menneske maa man afregne fem onde. 1, 163. — En god Mand skulde aldrig dø, og en ond fortjener ej at leve. 1, 163. — Godt er dog det Meste. (thi der er flere Høns og Duer end Høge, [flere] Faar end Ulve, skjønt disse æde hine“). 2, 105. (jvf. 1, 163). — Man holder sig gjærne til, hvor der skaver ell. skæver (ɔ: falder) noget Godt af. 2, 19. — Alting er ikke lige godt for Alle eller lige ondt. 1, 163. — Det, som er to eller tre Gange godt, er ikke én Gang ondt. 1, 163. — Ingen haver Ondt, for han jo vilde have

Godt, om det kunde naa (ɔ: strække) til. 1, 506. — Det, som er godt, kan snart blive ondt. 1, 163. — Undertiden gjør man ej Godt, eftersom der følger Ondt af. 1, 163. — Bedre, at En gjør Godt, som han véd, end lærer det, han ikke véd. 1, 259. — Det Gode, som gives, kan og borttages. 1, 140. — Hvad skal det Gode i det Onde? 2, 106. — Paa gode Dage skal man tale og gjøre Godt. 1, 177. — Gjør du noget Godt, saa kast det i Havet! se Fiskene det ikke, saa sér dog Herren det. — Godt Folk er godt at gjøre med. 1, 319. (ɔ: de ere behagelige at omgaas). — Giv Godt for Godt, men ikke til din egen Skade. (holl.). — At give Godt for Godt, er Retfærdighed; at give Godt for Ondt, er Kjærlighed; at give Ondt for Ondt, er Hævngjerrighed; at give Ondt for Godt, er Skalkhed. 1, 164. — Daarlig Dristighed og hovmodig Hastighed gjorde aldrig godt. 1, 325. — Hanekam og Kabbeløg (ɔ en Vaarblomst i Enge), det gjør godt i gamle Øg.

Gud saa' Alt, hvad han havde gjort, og se, det var meget godt. 1 Mos. 1, 31. — Du skal gjøre, hvad ret og godt er for Herrens Øjne, for at det kan gaa dig vel. 5 Mos. 6, 18. — Herren gjøre, hvad der er godt i hans Øjne! 1 Sam. 3, 18. — Skulde vi alene tage imod det Gode af Gud, og ikke tage imod det Onde? Jobs B. 2, 10. — Smager og sér, at Herren er god! Ps. 34, 9. (jvf. Ps. 145, 9). — Herren er god mod dem, som bie efter ham, mod den Sjæl, som spørger efter ham. Jer. B. 3, 25. — Vil du gjøre Godt, da vid, imod hvem du gjør det: saa faar du Tak for dine Velgjerninger. Gjør Godt imod den Gudfrygtige, saa skal du finde Vederlag, om ikke fra ham, saa fra den Højeste. Sir. 12, 1. 2. — En god Kvinde er en god Dél; hun skal blive dem, som frygte Herren, til Dél. Sir. 26, 3. — Det Gode staar over for det Onde, og Livet over for Døden. Sir. 33, 15. — Det er godt at vandre efter Herren. Sir. 46, 18. — Et godt Menneske fremfører gode Ting af Hjærtets gode Forraad. Matth. 12, 35. — Ingen er god uden Én, som er Gud. Matth. 19, 17. — Beflitter Eder paa, hvad der er godt for alle Menneskers Aasyn! Rom. 12, 17. — Naar vi gjøre det Gode, lader os ikke blive trætte; thi vi skulle og høste i sin Tid, om vi ikke forsage. Lader os da, efter som vi have Lejlighed, gjøre Godt mod Alle, men mest mod Troens Egne (Fæller). Gal. 6, 9, 10. (2 Thess. 3, 13). — Prøver alle Ting; beholder det Gode! 1 Thess. 5, 21. — Den, som véd at gjøre Godt, og gjør det ikke, ham er det Synd. Jak. 4, 17. — Efterfølg ikke det Onde, men det Gode! Hvo som gjør det Gode, er af Gud. 3 Joh. 11.

god, godt, Gode, se 679. 1175 fg. 1718. 2551. 2661. 2844. 2948. 2958. 3123. 3258. 3699. 4404 fg. 5216. 6222. 6942. 8612 fg. 9701. 10,035. 10,311. 11,402. 11,652. 11,866.

Gods, se Ejendom.

3195. Graa Haar er Dødens Blomster. P. L. 408. (Ligesom Blomsterne springe ud mod Sommeren, saaledes vise graa Haar sig hen imod Døden). — Graa Haar er Gravblomster. Gr. 989. — Graa Haar ere Alderdoms Prydelse. 1, 15. — Alderen prydes med graa Haar; men Dyden kroner dem. M. M.

3196. Græmse (ell. græms ɔ: sørgende, vredagtig) Mand bliver snart graa. 1, 13 og 400. — Sorg og Aar gjør graa Haar. 1, 400.

3197. Ondt gjør graa Haar. Moth.

3198. Graa Haar ere vist Tegn til (paa) Alderdom, men ej til (paa) Forstand. 1, 15. — Skal graa Haar pryde din Alderdom, maa Dyder pryde de graa Haar. M. M.

3199. Tit ere graa Haar i Hovedet og Daarlighed i Hjærtet. 1, 15. — Man finder mange Graa, men faa Vise. 1, 15.

3200. Tit graaner Skjægget for Hovedet, fordi man har mest Omsorg for Munden. 2, 96.

3201. Hvad ej kjendes paa Graat, sés grandt paa Sort. Gr. 1196. — Det Dún, som næppe kjendes paa Graat, sés meget grandt paa Sort. M. M.

3202. Det sér aldrig saa graat ud om Morgenen, det kan jo blive Solskin inden Aften. V. S. O. (om Lykkens Omskiftelse).

3203. De graa Morgener og de onde Koner bliver gode op ad Dagen. K. 1626.

Han sér Alt graat i graat (ɔ: betragter Alt fra den mørke Side). — Det sér graat, og kan blive godt. (om et truende Onde, som kan gaa over igjen). V. S. O. — Det kan se graat og snart blive godt. F. F. — Sankt Morten kommer ridende paa sin graa Hest (ɔ: den 11te November bringer tyk Luft med Sne). Molb. S. 300. — Jeg faar deraf ingen graa Haar. 1, 320. (ɔ: jeg tager mig det ikke nær). — Han vender det Graa ud (ɔ: „bliver vred, forbitret“). Moth. — Du vil nok

sætte mig graa Haar i Hovedet (ɔ: volde mig megen Hjærtesorg og Harm). V. S. O. — Det sætter ham mange graa Haar. Moth. — Du kan (ell. skal) kalde ham graa, og lade ham gaa. H. Thomesen. (Maaské: „affærdige ham uden Omsvøb, uden mange Komplimenter.“ Molb. S. 316). 2, 276. — Lad dem kalde dig graa, naar de kun lade dig gaa. — Han skriver hans Skudsmaal (ell. giver ham Afsked) paa graat Papir (ɔ: laster, dadler ham).

Faa Kvinder graane for deres Mands, og [faa] Børn for deres Faders Død. 1, 401.

Indtil Alderdommen og de graa Haar forlad mig ikke, o Gud! Ps. 71, 18. — Graa Haar ere en dejlig Krone, naar de findes paa Retfærdigheds Vej. Ordsp. 16, 31. (jvf. 20, 29). — Hvor dejligt staar det de Graahærdede at dømme, og de Gamle at vide Raad! Sir. 25, 4.

graa, se 917. 1073. 2633. 3523. 3881. 4092. 4549. 4866. 5014. 6642. 6729. 7541. 9363. 11, 036.

3204. Det Barn er snart til at græde, [som] Læben hænger paa. P. L. 825. — Det Barn er snart at faa til at græde, paa hvilket Flaben hænger til Væde. 1. 108.

3205. Jo mere man ynker Barnet, jo mere det græder. 1, 164.

3206. Længe græder halv baart (eller baard, baardet ɔ: slaaet) Barn. P. L. 283 og 336. (Naar Barnet skal tugtes, maa det ské for Alvor). — Længe græder halvavet Barn. Gr. 1719.

3207. Det Barn er ilde slaget, der ikke maa græde. 1, 164. („Den er dobbelt ulykkelig, som ej maa beklage sig.“ Molb. 1820). — Den taareløse Sorg er den tungeste at bære.

3208. Den, [der] ikke græder sin Ven varm, han faar vist sørge ham kold. 1, 164.

3209. Naar Hjærtet græder, ere Taarerne ægte. R. 560.

3210. Hidsig Graad tørkes (ɔ: tørres) snart. 1, 164. („Hylen og Tuden varer ej længe.“ Syv). — Intet tørres hastigere, end Taarer.

3211. Der er to Slags Graad i Kvinde-Øjne, somt (ɔ: noget, et) sandt, somt falskt. 1, 164. — Der er tre Slags Graad: af Glæde, Sorg og Hykleri. 2, 106.

3212. Stundum er det Latter og Flin (ɔ: uhøvisk, ilde klædende Latter), stundum Graad og Grin. 1, 164. — Stundum med Latter og Grin, stundum med Graad og Grin. Moth. — Han har Latter og Graad i én Pose. K. 526. — Narren kan snart baade græde og lé. (svensk). — Stundum Graad og Flin, stundum Latter og Grin. (siges om dem, som snart græde og hyle, snart lé og grine). V. S. O.

3213. Gjærne græder den Sorgnemme (ɔ: den, der har let ved at græde, tager sig Alting nær). Moth.

3214. At græde for Dommeren er for silde grædt. 1, 65. — Den græder for sildigt, der græder for Dommeren. Molb. 1282. (man skulde i Tide holde op at gjøre Ondt, i Tide søge at undgaa Straf). — Det er for sildigt at græde for Dommeren.

3215. At græde er ogsaa en Trøst, skjønt man klager det i sine Øjne. R. 563. jvf. 1, 164.

3216. Man kan ogsaa græde med tørre Øjne. Gr. 1002. — Han græder med tørre Øjne ligesom Svinet. K. 312.

3217. Ingen græder i Barselseng, [for] at (ɔ: fordi) hun kom for sént i Brudeseng. (ɔ: den Kone, som er stedt i store Fødselssmerter, tænker snarere, at hun kom tids nok i Brudeseng). 1, 209.

3218. Grædende Barn gjør sjungende (syngende) Amme. 2, 225.

3219. Den Døde græder tit over den Levende. 2, 45 og 257. (ɔ: Mangen, som lod til at være Døden nær, kommer sig og lever, medens den, som beklagede ham, bliver snart bortkaldt).

3220. Naar Krokodillen ynksomst græder, den allersnarest Folk opæder. Gr. 1924. — Krokodils-Graad ɔ: Skrømtegraad (eller Graad paa Skrømt; Graad uden Sorg). 1, 164. — At græde Krokodille-Taarer. F. F.

3221. „Jeg kan ikke komme ud a'et," sagde Fanden, han skulde græde over sin Oldemoder. R. 651.

3222. „Det gaar glædeligt," sagde Tordenskjold, han havde kun én Mand tilbage, og han græd.

3223. Man græder aldrig Øjnene ud over Andres Ulykke. (Mange glæde sig snarere over den).

3224. Den, der vil have Alt, hvad han sér, maa græde, naar (ogsaa: „mens“) Andre lér. V. S. O.

3225. Suk gaar vel til Himmelen, om end Taararne falde paa Jorden. 1, 50.

3226. Nabohad, liden Mad, sur Røg og en ond Kvinde, kommer en fattig Mands Øjne til at rinde. 1, 165. — Løg, Røg og en ond Kvinde, kommer o. s. v. 1, 165.

3227. Dimmelugens Væde kommer Mange til at græde. Molb. S. 299. (Regn i den stille Uge er ikke heldig).

3228. Tormaaneds Væde kommer Barnet i Vuggen til at græde. 1, 3. (Sné i Marts er som oftest skadelig). — End græder gammel Mand Tormaaneds Væde. 1, 3.

3229. Langfredags Væde bringer fattigt Barn til at græde. (Regn paa den Dag bebuder Uaar ɔ: ondt, ufrugtbart Aar eller Dyrtid). Molb. S. 299. — For Langfredags Væde maa Børnene græde. J. H. Smidth.

Græd ikke! der er mere Mad i Gryden. (siges til den, som klager over en ringe Ting). Hr. Iver. — Mangen En maa græde i Aar, for de lo ifjor. Gr. 996. (jvf. 2, 124: med Anvendelse paa løse Kvinder). — Hun græder i Aar det hun lo ifjor (ɔ: sørger over det, som hun tidligere havde Glæde af). Hr. Iver. — Kællingen græd, for (ɔ: fordi) hendes Vælling blev til Grød. Gr. 1001. — Mange maatte lige saa gjærne græde, som synge, naar det ikke var for deres Øjnes Skyld. Gr. 1000. — Han græder Milekul. („siges om den, hvis Graad er forstilt eller kommer ikke fra Hjærtet“). V. S. O. — Hun græder sig (ell. sine Øjne) fordærvet (ɔ: „gjør sig eller sine Øjne Skade ved at græde“). V. S. O. — Han gjorde Ingen Godt uden Én, som gik grædende fra ham. 2, 203. — Den lille Pige græder for Brød (ɔ: beder om det med Taarer). — Der skal græde derfor det Barn i Vuggen ligger (ɔ: „det bliver ondt eller haardt for Efterkommerne“). 2, 106. — At tørre Graaden af Ens Øjne. („siges, naar man trøster En eller betager ham hans Sorg). V. S. O. — Han kvæder Ranilds (ɔ: Erik Glippings Tjener og Forræder) Vise paa Bislaget (ɔ: græder alle Haande Graad). 2, 106. — At flyde bort i Taarer. V. S. O. (om langvarig, heftig Graad). — Graad graver Ingen op af Jorden.

Graad formindsker Sorgen. 1, 164. — Det er bedre, at du lader dit Barn græde, mens det er lidet; ellers skal du græde,

naar det bliver stort. P. Plade. — Det er end godt, naar Børnene græde; men det gaar ikke vel til, naar Forældrene græde over Børnene. P. Plade. — Det er bedre, at Børnene græde over Forældrene, end [at] Forældrene [græde] over Børnene. K. 81. — Ofte maa man hellere være i Grædehus, end i Glædeshus. (jvf. Præd. 7, 2). — Han græder ikke for det, ham skader, men for det, ham forestaar. Syvs Tillæg.

*Om Aftenen gjæster os Graad, om Morgenen Frydesang. Ps. 30, 6. — Min Graad er bleven mit Brød Dag og Nat. Ps. 42, 4. — Gud! gjem mine Taarer i din Flaske (eller i dit Taarebæger)! Ps. 56, 9. — Græd over en Død, thi Lyset er gaaet ud! græd saa sagtelig over en Død, thi han er kommen til Rolighed! Sir. 22, 11 og 12. — Hold dig ikke fra dem, som græde, og sørg med de Sørgende! Sir. 7, 35. — Mit Barn, fæld Taarer over en Død! Sir. 38, 15. — Græder med de Grædende! Rom. 12, 15.

Graad, græde (Taarer), se 459 fg. 1762. 1975. 2810. 3088. 3106. 3295. 3684. 4590. 4643. 4665. 4739. 4956. 5224. 5394 fg. 7060. 11, 146.

---

grim, se styg.

Grin, grine, se Latter.

3230. Ofte gjælder Gris det, gammelt Svín gjorde. P. L. 1044. — Grisen maa ofte undgjælde det, Soen har forbrudt (ɔ: „undertiden maa Børn og Efterkommere bøde eller lide for deres Forældres og Forfædres Forséelser“). V. S. O. — Gris maa gjælde det, gammel So har brudt. 1, 33. — Ofte gjælder Gris det, gammel So gjorde. 1, 183.

3231. Saa grynter Gris efter, som gammelt Svin for (ɔ: „de Unge vil gjærne efterabe de Gamle“). V. S. O. — Saa grynte Gríse efter, som gamle Svin fore. P. L. 44*. (ɔ: Børn efterligne deres Forældre i Vaner, Skikke m. m.). — Saa grynte Grise som gamle Svín, P. L. 447. jvf. 10, 872. 2705. 11, 038. 2953. 3975.

3232. Gris (ell. Grisen) er gjærne dér, [hvor] han far' vel. H. Thomesen og 1, 472. — Grisen er gjærne, hvor den har fuldt op. Gr. 993.

3233. Griseso er ej fremmed Gris god. („siges om en Stifmoder, som bliver ond og haard mod sine Stifbørn, naar hun selv har faaet Børn"). V. S. O.

3234. Lad op Sækken, men (ɔ: mens) Grisen gives! P. L. 942. (ɔ: benyt Lejligheden, og tag imod det Gode, som tilbydes dig). — Den, der vil have Grisen, maa holde Sækken op (ɔ: „man maa passe paa, eller ikke sky enhver Umage, naar noget Godt kan tilfalde En"). Molb. 1288. — Man skal give (ogsaa: „fodre") Grisen, medens Posen er aaben. A. S. Vedel.

3235. Man kan give Grise Rug saa længe, til (ɔ: at) man hverken har Rug eller Grise. F. F.

3236 a. „Ikke saa hastig, Børn!" sagde Kællingen, da hun gav Grisene.

3236 b. Kun Grisen skriger, inden den har Kniv i Hals.

End voxer op den liden Gris med skarpen Tand i Munde. 1, 33. (om Børn, som opdrages slet). — Han er ligesom Pinds Gris, som man maatte trække Øret af, for at faa til Truget, og rykke Halen af, for at faa fra Truget. F. F. — Slaa med Rumpen som en tysk Gris. Moth. (om den Stolte). — Det er ikke stor Gris, før den slaar Krøller paa Halen. — Han trives som en Tormaaneds Gris. Moth. (om et Barn, der trives godt).

Gris, se 459. 969. 1621. 4454. 10, 367. 11, 134.

3237. Grove Karle (ogsaa: „Folk") skal have grov Kost. Gr. 995. (ɔ: de maa behandles med Alvor og Bestemthed).

3238. Hos Grove bliver man grov; hos Høflige faar man Lov. 1, 410.

3239. Af grovt Garn væves grovt Lærred (ɔ: som man saa'r, saa høster man; som man reder til, saa ligger man). V. S. O.

Man maa lade Meget gaa (ogsaa: „løbe") igjennem det grove Sold (ɔ: ikke tage det saa nøje, bære over med Fejl og Svagheder, f. Ex. hos Tyende). Moth. jvf. 2142. — Han er grov som en selvgroet Kølle. 2, 108. — Han er grov som Bønnehalm. 1, 166. — Det kommer frem som paa et Par Plovhjul med ham. 2, 108. — At høvle det Grove af En (ɔ: lære ham bedre Sæder; sætte Skik paa ham"). V. S. O. — Han maler med den grove Pensel (ɔ: „han overdriver sine Skildringer").

V. S. O. — Han er en grov Knub, som maa behugges af Tømmermanden og ej af Snedkeren; denne maatte ellers fordærve alle sine Høvle derpaa. 1, 166. — At blive tørret med det grove Haandklæde (ɔ: blive ilde medhandlet). sællandsk.

grov, se 4129. 5225. 7303. 8946.

Grund (Anledning), se Aarsag.

3240. Ee (ɔ: altid) syder vrang Gryde, mens den rette laanes. P. L. 536. — End syder (ɔ: koger) gammel Gryde, mens den ny vil laanes. Udg. 1515. („Den Lejlighed, som er for Haanden, om end ikke fuldkommen, er bedre end den, der først skal søges").

3241. Dagen er aldrig saa hellig, at Gryden jo vil syde. H. Thomesen. — Det er aldrig saa helligt, at Gryden jo maa syde. 1, 177.

3242. Det er ondt for Gryder, naar man maa koge i Hunderumpen. 1, 300.

3243. Man koger saa vel i smaa som [i] store Gryder. 1, 317. (ɔ: man maa nøjes med Lidet). — Smaa Gryder koge ogsaa Mad. 1, 356. jvf. 9139 fg.

3244. En sydendes Gryde stilles med lidt koldt Vand. (ɔ: „Vrede svales med gode Ord; milde Svar mildne Vrede"). 1, 492.

3245. Den Gryde, som koger til Ti, kan ogsaa koge til den Ellevte. F. F. — Naar Gryden koger for de Fem, kan den koge for den Sjette med.

3246. Den, som vil skure Andres Gryder, bliver ikke gjærne fri for Smitte. M. M. — Hold din Næse fra Andres Gryder! Molb. 1294.

3247. Den faar Noget, som Gryden rør', hvad den saa faar, som Ploven kjør'. F. F. — Faar den Intet, der Gryden rør', saa Gud naade den, der Ploven kjør'. K. 1132.

3248. En Gryde, der har kogt saa længe, kan sagtens være bleven baade sort og sodet. (om en gammel menneskelig Indretning i Staten eller Kirken).

3249. Den, som lægger vel i Gryden, tager og vel deraf igjen. Syvs Tillæg.

Den Gryde smitter ej den Kjedel (ɔ: den Ene er ikke bedre end den Anden; Ingen af dem duer noget). jvf. 2,178. V. S. O. — Han er en Pér nitten Gryn, som tæller Grynene i Gryden. V. S. O. (om en Mand, som sér efter, at der ikke skal gaa for Meget til). — Gryden er endnu uskrabet. (ɔ: der er endnu Noget tilbage; siges om en Kone, som ikke er ældre, end at hun endnu kan faa Børn). V. S. O. — Han var tilfreds, at hans Gryde aldrig sød (ɔ: kogte). 2, 78. (ɔ: han er ham fjendsk og hadefuld). — Han véd, hvor han skal to sine Hænder af en Gryde og ej brænde sig. 2, 281. (om at være forsigtig). — Her er Andet i Gryden, end Kokken har sét (ɔ: „her stikker noget Andet under, end man tænker eller véd af"). Molb. S. 317. — Gryde-Brødre ere alle Vegne ɔ: naar Gryden syder, er [der] godt Broderskab. 2, 140. (om Smigrere). — Lérpotter sønderstøde ingen Malmgryder. M. M.

Hvad skal en Lérpotte have at gjøre med en Kobbergryde? denne skal støde imod, og hín skal sønderslaas. Sir. 13, 3. (ɔ: den Ringe og Svage skal ikke indlade sig med den Rige og Mægtige).

Gryde, se 2702. 4332. 4626. 7176. 9345. 9486. 9563. 11, 306 fg.

Græmmelse, se Harm, Vrede, Sorg.

3250. Der gro'r Græs, som (ɔ: hvor) hegnet er. P. L. 430. (Hvem der passer sin Dont og holder sine Ting i Orden, kommer til Velstand).

3251. [Den er klog], som kan høre Græsset gro. Gr. 1455. jvf. 1, 378; K. 189.

3252. Mens Græsset gro'r, dø'r Horsemo'r (Følhoppen). 1, 445. (Den Hjælp, der skal nytte Noget, maa komme i rette Tid. Siges ogsaa, „naar der gjøres Løfter, som først efter lang Tids Forløb kan opfyldes." V. S. O.). — Mens Græsset gro'r, dø'r Koen. — Ko dø'r, inden Græs gro'r. („siges, naar Hjælpen udsættes for længe"). V. S. O.

3253. Hvor Tyrken har sat sin Fod, gro'r der intet Græs efter. — Hvor Tyrken har traadt, gro'r intet Græs.

3254. Den sene Ko fanger det sene Græs. 1, 253. (Man maa tage Tiden og Lejligheden i Agt). — Sene Køer faa det skidne Græs. (ɔ: „som man gavner til, saa lønnes man"). V. S. O. — Den sene Ko (ɔ: som ej giver Mælk) faar det skidne (ell. sure) Græs. 1, 446.

3255 a. Naar Hunden spiser Græs, faa vi snart Regn. — Naar Hundens Bug meget knurrer; æder meget Græs, gjærne murrer: da vil dette gjærne følge paa, snart vi derefter Regn monne faa. (Bondepraktika). K. 1647. — Naar Hundene æder Græs, saa skal der Nogen dø. K. 1648.

3255 b. Marts-Græs kommer ikke i Hæs. Sv. Gr. 3, 218.

Han kan høre Græsset gro. (siges om den, som bilder sig ind at være ualmindelig klog). Hr. Iver. — Det bekommer ham som Hund, der æder Græs. 1, 494. — Han maatte bide i Græsset (ɔ: han faldt i Slag eller Tvekamp). V. S. O. — Der er gro't Græs over (ɔ: det er alt gammelt). — Han har Penge som Græs (ɔ: han er meget rig). V. S. O. — Han fortjener Penge som Græs (ɔ: mange Penge, og paa en let Maade). Molb. S. 317. — Du skal nok lede (føre) ham i godt Græs (ɔ: „føre ham saaledes om, at han skal have ondt ved at rede sig ud"). Moth. — At komme i godt Græs (ɔ: „komme ilde an, komme paa en uheldig Tid"). V. S. O. — Han har været paa en god Græsgang. (siges i Spøg om den, som er féd og vel ved Magt). V. S. O.

De Ugudelige skulle hastelig afhugges som Græs, og visne som grønne Urter. Ps. 37, 2. (jvf. 90, 5 og 102, 12. — Herren er min Hyrde; han lader mig hvile paa gode Græsgange; han fører mig til de sagte rindende Vande. Ps. 23, 2. — Vorherre lader Græs gro for Kvæget og Urter til Menneskets Tjeneste, for at fremføre Brød af Jorden. Ps. 104, 14. (jvf. Es. 40. 6. 7; Jak. 1, 10). — Alt Kjød er som Græs, og al Menneskets Herlighed som Græssets Blomst: Græsset visner, og dets Blomst falder af. 1 Pet. 1, 24.

Græs, se 52. 2317. 9024. 9476. 9921. 11, 665.

3256. Hvem der snakker meget om Gryn. gider gjærne have Grød. K. 1326.

Du var god til Grød, havde du en langskaftet Ské. Syvs Tillæg. — Han er en dygtig Karl i Grødfadet. (siges om den, som kan spise meget, men arbejder kun lidt). V. S. O. — Han er en sikker Stalbroder, Karl i et Fad Grød. A. S. Vedel. — Hun har spist Grød med to Skéer. 2, 137. (om den Frugtsommelige). — Det er ikke Grød at grine ad (ɔ: det er ikke at forsmaa eller forkaste; eller: det er ikke Noget at lé ad eller drive Spot med). V. S. O. — At have Grød i Munden. V. S. O. (om den, som taler tykt og uforstaaelig). — Han har

Grød i Hovedet (ɔ: han har ingen Forstand). V. S. O. — Han er et stort Grødhoved (ɔ: en Dosmer). — Han skal vel rive Skindet af Grøden. (siges om den, som er udygtig til, hvad han skal, undtagen til at spise). Moth. — Riv ej Skindet af Grøden! 1, 190. (pral ikke saa meget!). — At gaa uden om Noget, som Hunden (ell. Katten) om den hede Grød. (ɔ: („være meget uvis, ængstelig, bekymret for Noget; eller: have Lyst til Noget, som man dog ej vover sig til"). Moth. — Fynbo-Grød skal være saa haard, at man kan træde paa den med Træsko. Moth.

Grød, se 3727. 4531. 4629. 6373. 9465.

3257. Naar Skoven er grøn, er Sletten (ell. Sletvaren ɔ: en Fisk af Flynderslægten) skjøn. F. F.

Puk ej saa meget, du har selv grønt Malt paa Loftet! 1, 33 og 189. (ɔ: tal ikke dadlende om Andres Børn! du har selv smaa eller uforsørgede Børn, om hvilke du ikke véd, hvorledes de ville skikke sig og hvordan det vil gaa dem i Verden). — Han er kommen paa den grønne Grén (ell. „paa en grøn Grén") (ɔ: han har gjort Lykke i Verden). — Han vil gjøre sine Hoser grønne hos En eller: opnaa Hosernes Grønhed (ɔ: indsmigre sig hos indflydelsesrige Folk, for at vinde en og anden Fordel). — Man har kun lidet Godt (ell. „Gavn") af grønne Grave. (ɔ: afdøde Venner hjælpe os ikke mere). V. S. Ö. jvf. 11, 293. — Det grønne Træ giver mere Røg end Varme. 1, 211. (mangen Ung gjør mere Blæst end Gavn). — Han er endnu for grøn om Munden, Næsen, Hagen (ɔ: ung og uerfaren). V. S. O.

Jeg skal blive som et grønt Olietræ i Guds Hus. Ps. 52, 10. — Den Retfærdige skal grønnes som et Palmetræ; han skal voxe som et Cedertræ paa Libanon. Ps. 92, 13. (jvf. Ordsp. 11, 28).

grøn, se 2017. 3523. 3882. 4447 fg. 6636. 10, 667. 10, 810. 11, 267. 11, 293. 11, 426. 11, 948.

3258. Gud er Hver god og sig selver bedst. P. L. 344. (ɔ: finder Behag i sig selv som det højeste Gode, som den, der har Nok i sig selv).

3259. Gud kræver ingen Mand Mere, end han faar (ɔ: fly'r eller giver) ham. P. L. 1158. (siges om et meget enfól-

digt, næsten taabeligt Menneske). — Gud kræver ej Mere, end [han] har givet. („af Ingen Mere, end han formaar og forstaar"). 1, 168.

3260. Gud giver Hver saa Kuld (Kulde), som Klæder. P. L. 1167. („saa at de, som have ringe og faa Klæder, ikke fryse." 1, 232; „thi den er mest kuldskær, som har flest Klæder." H. Thomesen). Den Fattige kommer igjennem med det Lidet, han har, lige saa vel som den Rige, der lever af sin Overflødighed).

3261. Vorherre sidder øverlig og sér nederlig. P. L. 1010. (hvor ophøjet Gud end er, saa omfatter hans Øje dog baade det Ringeste og det Lønligste paa Jorden). jvf. Es. 57, 15.

3262. Hvo som kaster Buløxe (ɔ: en stor Skovøxe) ad Vorherre, ham vender han Skaftet igjen. P. L. 478. (Udg. 1515: „ham kaster han Nødie ɔ: Nødde (Trækølle) igjen"). jvf. 3924. — Kast ikke Buløxe til Vorherre! Han vender det Skarpe igjen. 1, 168. (Den, der spotter Gud og det Hellige, undgaar ikke den fortjente Straf). — Kast ikke Smaastene til Vorherre! Han kaster store igjen. 1, 168.

3263. Dyrk den Gud gjærne, som baade giver Korn og Kjærne. P. L. 511.

3264. Hvo Selskab lægger (ɔ: træder i Forbindelse) med Gud, han skilles ej vel fra ham. P. L. 631.

3265. Gud og hans Moder ere begge gode. (fra den katolske Tid om Jomfru Maria. jvf. Syvs Fortale). jvf. 3152.

3266. Gud giver Alle Nok, og har ikke des Mindre. 1, 167. — Gud har endnu saa Meget at give, som han har givet. 1, 167. — Gud har Nok til os Alle, og Ingen er god uden Gud. 2, 108.

3267. Giver Gud ej Skjæpper fulde, saa giver han Skéer fulde. 1, 143. (om mindre Gaver).

3268. Mennesket pløjer og saa'r, Gud raader for, hvad han faar. 1, 126.

3269. Hver fanger (ɔ: faar, modtager) af Gud, som han er før (ɔ: skikket, bekvem) til. 1, 167. (om en Ægtefælle).

3270. Gud møder Mangen vel, som ikke véd at hilse ham. 2, 164. (ɔ: Mangen kunde have det godt, naar han blot ikke var utilfreds og ønskede at have det anderledes og bedre). —

Gud hilser mangen En, men han véd ej at svare. 1, 253. (om den, som ikke benytter den af Gud givne Lejlighed).

3271. Guds Villie lider intet Hvorfor. 1, 167.

3272. Guds Raadkammer har ingen Nøgel (Nøgle). 1, 165. (Vi kan ikke udforske hans skjulte Raad). — Guds Spisekammer er saa stort, som Verden er. 1, 126.

3273. Hvad Gud gjør, er vel gjort.

3274. Enhver [sørger] for sig, Gud for os Alle. 1, 126 og 167. jvf. 7118.

3275. Gud kommer til sidst, naar vi tro, han er længst borte.

3276. Vorherre kommer nok, om han end ikke kommer til Hest. R. 285. — Gud kommer langsomt, men vel. 2, 108.

3277. Mennesket agter, men Gud skifter. 1, 126. jvf. 9367. — Mand tænker, Gud skjænker. 2, 88.

3278. Beder Gud dig drage, da faar han dig vel Réb; beder han dig ride, han fly'r (ɔ: giver, lader faa) dig vel Hest. 1, 126. (ɔ: han paalægger os ikke større Byrde, end han giver Kraft til at bære).

3279. Den, der tjener Gud, har en god Herre. Molb. 1319.

3280. Har Gud givet mig det, saa tager St. Peder det ikke fra mig. Hr. Iver. (Hvad vi have med Rette, faa vi Lov til at beholde).

3281. Hvad Gud forsér (ɔ: forudsér, har bestemt), det visselig skér. 1, 126. — Forsét (ɔ: forudsét) af Gud vendes aldrig. 1, 387.

3282. Hvad Gud vil have frem, kan ingen Mand forholde (ɔ: hindre).

3283. Vorherre vil ogsaa have noget Godt imellem. (siges, naar smaa Børn dø). K. 16.

3284. Gud enten føder os eller øder os; giver Brød eller Død. 2, 88.

3285. Gud gjør ej Vrag uden Sag. 1, 312.

3286. Hvo véd, hvad Gud vil sende og vende, før Dagen gaar til Ende? 1, 113.

3287. Det er godt at hænde, naar Gud vil sende. 2, 108.

3288. Gud skabte Landet, men Stæderne Menneskens Børn (ɔ: Kajns Afkom).

3289. Det Gud bevarer, er vel bevaret, som Fattigfolks Børn. („Det Gud ej bevarer, hjælper ej, om det end var inden hundrede Laase"). 2, 108.

3290. At ville og at gjøre er det Samme for Gud. 2, 108.

Med Guds Hjælp, eller: om Gud vil (ɔ: „om ikke uventede Hindringer indtræffe"). V. S. O. — Med Gud og Æren (ɔ: paa en lovlig og anstændig Maade). V. S. O. (Nær dig med Gud og Æren! 1, 278.). — Det maa Gud vide (ɔ: det véd jeg ikke). V. S. O. — Hav Gud for Øjne! Gr. 1007. — At fare med Gud, [det] lykkes vel. — Han giver sig Gud i Vold. — Gud giver baade Lykke og Lod („Enhver sin Dél"). 1, 387. — Som Gud og Lykken vil (ɔ: vi maa lide taalmodig, hvad Gud lægger paa os). Moth. — Det staar til Gud (ɔ: det kommer an paa Guds Villie). V. S. O. — Alting staar (er) i Guds Haand. — Hvad Gud tilføjer, det mig fornøjer. 1, 316. (om den Nøjsomme). — Det er Guds Gjerning. Moth. (siges især om det, som falder anderledes ud, end man havde tænkt). — Gud beskærer til hvem han vil. 2, 234. — Gud (ogsaa: „den gamle Gud") lever endnu. 1, 167. — End lever den Gamle af Dage. Gr. (jvf. Dan. 7, 9 og 13).

Giv Gud det, som godt er! 2, 109. — Gud er endnu midt i Verden. 1, 167. — Vil du finde Gud i Naturen, maa du selv bringe ham med dig; kun naar han er i dig, sér du ham i Tingene. — Ingen er fuldkommen uden Gud. 1, 167. — Gud Alting bedrer og Intet breder ell. brejder (ɔ: bebrejder). 1, 167. —.Lev med Menneskene, som Gud saa' det; og tal med Gud, som [om] Menneskene hørte det! 1, 167. — Man kan vel lyve for Herren, men ikke skuffe ham. 1, 168. — Det er godt at have Gud og gode Venner i Ledtog med sig. 1, 409. — Gud sér og siger, naar hver Mand tiger (ɔ: tier). 2, 109. — Alle de mig kjende, dem give Gud det, de mig unde! 2, 31.

„Du maa ikke have andre Guder for mig," siger Herren. 2 Mos. 20, 3. — Herren gav, Herren tog, Herrens Navn være lovet! Jobs B. 1, 21. — Herren er med Eder, naar I ere med Ham. 2 Krøn. 15, 2. (jvf. Ap. Gj. 7. 9). — Herrens Røst er over Vandene; Ærens Gud tordner. Ps. 29, 3. — Herren vor Gud ifører sig Lys som et Klædebon, han udspænder Himmelen som et Telt; han hvælver sine Sale i Van-

dene; han gjør Skyerne til sin Vogn; han farer paa Vejrets Vinger; han gjør Vindene til sine Bud (ell. Engle), lynende Ild til sine Tjenere. Ps. 104, 2—4. (Hebr. 1, 7). — Vor Gud er i Himlene; han gjør Alt, hvad ham behager. Ps. 115, 3. — Der gjælder ikke Visdom, ej heller Forstand, ej heller Raad over for Herren. Hesten beredes til Slagets Dag, men Frelsen er fra Herren. Ordsp. 21, 30, 31. — Godt og Ondt, Liv og Død, Armod og Rigdom ere fra Herren. Sir. 11, 17. — Gud er ikke de Dødes, men de Levendes Gud. Matth. 22, 32. — Gud er Aand, og de, som tilbede ham, bør tilbede i Aand og Sandhed. Joh. 4, 24. — Gud ansér ikke Personer. Ap. Gj. 10, 34. (jvf. 5 Mos. 10, 17, 2 Krøn. 19, 7 og Rom. 2, 11). — Er Gud for os, hvo kan da være imod os? Rom. 8, 31. — Gud er Lys, og der er slet intet Mørke i ham. 1 Joh. 1, 5.

Gud (Herren, Vorherre), se 141. 1143. 1489. 1691 fg. 1758. 2229. 2462. 2667. 2917. 3130. 3137 fg. 3576. 3715 fg. 4121. 4627. 4925 fg. 5834. 5859. 7649. 7668. 7686 fg. 8464. 8639. 8956. 9542. 10, 233. 11, 629 fg. 12, 107.

3291. Gudsfrygt har født Rigdom; men Datteren har dræbt Moderen. 2, 109.

3292. Gudfrygtighed er alle Dyders Dronning. 1, 168. — Gudsfrygt er Grunden til alle Dyder, eller: alle Dyders Moder.

3293. Gudsfrygt giver Riget Styrke.

3294. Frygt Gud og følg Landevejen! (ɔ: forén Ærlighed og Redelighed med sand Gudsfrygt). V. S. O. jvf. 2924.

Det er bedst at frygte Gud og følge Landevejen. A. S. Vedel.

Frygt Gud! gjør Ret! forlad dig ikke paa Mennesker! 2, 180.

Herrens Frygt er Visdoms Begyndelse, en god Indsigt for alle dem, som gjøre derefter. Ps. 111, 10. (jvf. Ordsp. 1, 7 og 9, 10). — Frygt Herren og víg fra det Onde! Ordsp. 3, 7. (jvf. 24, 21; 1 Pet. 2, 17). — I Herrens Frygt har En et stærkt Værn, og for hans Børn skal der være en Tilflugt. Ordsp. 14, 26. — Herrens Frygt er Livets Kilde, saa at man undgaar Dødens Snarer. Ordsp. 14, 27. — Herrens Frygt er Ære og Rós og Fryd og Visdoms Krone. Sir. 1, 9. 16. — Hvo som frygter Herren, ham skal det gaa vel paa det Sidste, og paa sit Endeligts Dag skal han finde Naade. Sir. 1, 11. —

Intet er bedre end Herrens Frygt. Sir. 23, 37. — Herrens Frygt er Begyndelsen til at elske ham, men Troen er Begyndelsen til at hænge fast ved ham. Sir. 25, 13. — Den, som frygter Herren, skal tage imod Tugt. Sir. 32, 15.

Gudsfrygt, se 9910.

3295. Den græder ej for Guld, [der] aldrig fik Guld at eje. P. L. 644. — Den græd aldrig for Guld, som aldrig Guld aatte (ɔ: ejede). 1, 105 og 504. — Den græd aldrig for Guld, som Guld ikke saa'. 1, 294. (Hvad man aldrig har ejet, det savner man ikke).

3296. Det er ej Alt Guld, som glimmer ell. glimrer (Udg. 1515: „glo'r"), og ej Alt Filsbén (ɔ: Elfenbén), som skinner. P. L. 702. (ɔ: Skinnet bedrager). jvf. 8365. 8915. 4148. 4625. — Ikke alt Glimrende er Guld, og ikke alt Guld er glimrende. — Se vel til, Skum er ej Øl, ej heller er Alt Guld, der glimrer som Guld. 1, 125. („Mange Ting synes gode, som ikke ere det". V. S. O.).

3297. Man skal ej gylde (ɔ: forgylde) det, [som] ej er Guld værd. P. L. 62.

3298. Man gjemmer ej vel Guld under Gedetunge. P. L. 555. (fordi Geden idelig bevæger Tungen eller „mimrer med Munden," saa den snart vilde røbe Hemmeligheden ɔ: man skal ikke betro aabenmundede Mennesker, hvad man gjærne vil have holdt hemmeligt).

3299. Godt er Guld, end (ell. „dog") er Kagen bedre. P. L. 904. jvf. 1031. 1493.

3300. Stryg af Guldfingrene (ɔ: Guldringen, som bæres paa den saa kaldte Guldfinger eller den 4de Finger) og tag til Greben! P. L. 46. (ɔ: forsmaa ikke det ringeste Arbejde, naar det er gaaet tilbage for dig!). jvf. 233.

3301. Det er ondt, at fødes med en Guldring i Munden, og at tabe den (ɔ: „at fødes til Rigdom, og at miste den"). Molb. 2874. — Det er Skam, at fødes med en Guldring i Munden og tabe den, men tage Skarn op igjen. 1, 411.

3302. Fordi (ɔ: derfor) er Guldet blegt, at saa Mange stræbe derefter. 1, 152.

3303. Guld bliver vel Guld, om det end ligger i Skalke-pung. 1, 334 og 351. jvf. 7363.

3304. Der gro'r ej Guld under Rokkefod (ɔ: „man spinder sig ej gjærne rig“). 2, 160.

3305. Guld er Guld, selv paa Skjøge og Tyv. Gr. 1011. — Guld bliver Guld, om end en Hore eller Tyv bær' det. 1, 53.

3306. Guldet skinner, om det ogsaa ligger i Skarn. V. S. O. (gode Evner og Anlæg gjøre sig gjældende alle Vegne).

3307. Guldnøglen lukker alle Døre op, uden Himmeriges. (om Penges Indflydelse). jvf. 9940. 2743. 92. 9184. 11,772. — Gylden Nøgel oplukker alle Porte. 1, 54. (ogsaa: alle Laase“). — Med en Guldhammer lukkes tit den stærkeste Jærnport op. Iris.

3308. Et Asen med Guld beladt vinder faste Stæder. 1, 54. — Naar man skyder med Sølv- og Guld-Lod, er Fæstningen snart vunden. 1, 54.

3309. Bær Asenet en Guldsæk, det æder dog Tidsler. 1, 153. (om den Karrige, som ikke nænner at bruge, hvad han har).

3310. Guldet ligger i Bjærget, Skarnet paa Gaden. 1, 376. — Der ligger Guld under Gyvelrod.

3311. Naar man skraber Guldet af, sidder Træet igjen. 1, 249. — Naar man skraber Guldet af, griner Træet frem. (siges om den, der giver sig Skin af at være Noget, som han ikke er). Gr. 1013.

3312. En Grime af Guld gjør ikke Horset (ɔ: Hoppen) bedre.

3313. Enhver mener, at hans Kobber er Guld. 1, 217. jvf. 4222. 4377. — Man mener gjærne, at Ens eget Kobber er bedre, end en Andens Guld.

3314. Der bæres tit Guld og Perler i et skident Fad; de ere dog lige gode. 1, 77.

3315. Naar Guld fører Ordet, saa gjælder ingen Visdom. 1, 333. jvf. 5122.

3316. Guld forsøges ved Prøvestenen, men Menneskene ved Guldet. 1, 333. — Prøvestenen prøver Guldet, og Guld Menneskenes Hjærter. 1, 352.

3317. Vej ikke en Mand efter Haandens og Pungens Guld, men efter Hjærtets Guld!

3318. I Dag Guld, i Morgen Muld. 2, 82. jvf. 1202. 1530.

3319. I hvor meget Guld og Sølv En har, saa kan han dog kun æde for Én. 1, 350.

3320. Sølv og Guld er hver Mand huld. („er allesteds afholdt"). 1, 352.

3321. Hvo sig blander med Guld, lægges i Skrin; hvo sig mænger (ɔ: blander) med Mask, ædes af Svín. 1, 409.

3322. Paa Gaden bæres Guldet rød[t], men (= mens) hjemme ledes efter Brød. 1, 188. (om forfængelige Skrydere).

Ingen forsmaa St. Anna, for (ɔ: fordi) Guldet er af hende. Molb. S. 313. — At mede med Guldkrog (ɔ: søge at opnaa sin Hensigt ved Penge, anvende Bestikkelse). V. S. O. — Læg kun en Guldgrime paa ham, saa skal du se, hvor føjelig han bliver. V. S. O. (om Bestikkelse). — Hans Guldkugle ramte vist (ɔ: hans Gaver, for at fremme sin Sag, vare ikke forgjæves). V. S. O. — Han har (ogsaa: lover En) Guld og grønne Skove (ɔ: stor Rigdom). 2, 215. — At love Guldbjærge ud. Moth. („om den, der lover store Ting uden Følge"). — At være bunden med gyldne Lænker. V. S. O. (f. Ex. om en Hofmand; ogsaa om den, som har faaet en rig og ond Ægtefælle). — Det er Guld værd (ɔ: det er Noget, man maa sætte Prís paa). — Blysværd i Guldskede. Moth. (om et smukt Menneske med en skiden Mund). — Jeg vil ikke gjøre det for al Verdens Guld. („om man end bød mig nok saa Meget"). V. S. O. — Det er ham en sand Guldgrube (ɔ: han har stor Fordel deraf). V. S. O. — Dér mener han (ɔ: bilder sig ind), at han kan gribe Guld med Gjævner (egl. Gjøvner) ɔ: at kunne gjøre sig umaadelig Fordel, vinde stor Rigdom uden Møje; faa Alt efter Ønske). V. S. O. og Molb. S. 317. — Han tænkte at gribe Guld med Gjævner; men saa greb han Fanden i Ars. 1, 173. — Han tænkte, han skulde grebet Guld med Gjøben ell. Gjøven (ɔ: saa Meget, som man kan rumme eller tage imellem to krumt sammenholdte Hænder), da greb han Fanden i Rumpen. O. Lade. — At gjøre Guld (ɔ: „søge at forvandle andre Metaller til Guld"). V. S. O. — Det burde tegnes med gyldne Bogstaver. V. S. O. (om en Handling, som særlig fortjener at mærkes og mindes).

Man skal aldrig Guld opgrave, hvor Intet er kommet ned. 2, 143 og 194. — Demanten (Diamanten) er blandt Ædelstene, som Guldet blandt Metallerne. 2, 54.

Herrens Domme ere kosteligere end Guld; ja end meget fint Guld. Ps. 19, 11. — „Mig hører Sølvet til, Mig hører Guldet til," siger den Herre Zebaot. Hag. 2, 8. — Guld har fordærvet Mange og bøjet Kongers Hjærte. Sir. 8, 3. (jvf. 31, 6). — Hvo som elsker Guld, skal ikke holdes retfærdig. Sir. 31, 5.

Guld, se 317. 362. 553. 1031. 1495. 1556. 1816. 1854. 2410. 2873. 2909. 3142. 3382. 4849. 4966. 5266. 6590. 7553 fg. 7596. 8517. 9196. 10, 055. 10, 314 fg. 10, 489. 11, 297. 11, 345. 11, 436. 11, 564. 11, 877.

3323. Har man ej Gunst, saa hjælper ingen Kunst. 1, 170.

3324. Gunst er bedre end Kunst. (for at komme frem, maa Kunstneren have fornemme Velyndere).

3325. Foruden Gunst er som Møllen uden Vejr og Vind. 1, 170.

3326. Formedelst de Stores Gunst bliver de Mindres Klage omsonst. Nyerup.

3327. Gunst, Gave og for meget kjendt, har tit den Armes Sag forvendt. 1, 64. jvf. 7864. 9184.

3328. Gunst er bedre end Gift og Gave. 1, 170. Pouch.

3329. Pøbelgunst er lutter Dunst. (fordi den er saa ustadig). V. S. O.

3330. Ondt at bygge paa Almuens Gunst („thi hvor man tjener Enhver, bliver man af Ingen lønnet"). 1, 171. — Almue-Gunst har skilt Mangen ved Livet. 1, 171.

3331. Tit er ét Pund Gunst bedre, end tyve Pund Retfærdighed. 1, 170. — En Pose Gunst er bedre end en Sæk fuld Ret. V. S. O.

3332. For langt fra Herregunst fryser, for nær brænder. 1, 170.

3333. Tordenregn og Herregunst falder altid ujævnt. 1, 169.

3334. Herregunst og Fuglesang klinger vel, men er ej lang. 1, 169.

3335. Somme have Hæld (Held ɔ: Yndest) og Somme have Væld (ɔ: Vælde, Magt). 1, 312. (ɔ: Nogle ere i Yndest hos Folk, men have ingen videre Indflydelse; Andre have stor Magt, men ere mere frygtede, end elskede).

3336. Lige sindet volder fælles Yndest. Moth.

At sætte Ens Stol vel hos Nogen (ɔ: bringe En i Yndest, tale til hans Rós eller Gavn). V. S. O. — Han har god Yndest af slet intet Menneske (ɔ: „han er forhadt af Alle“). Moth. — Med Gunst at melde, tale, sige (ɔ: uden at fortørne Nogen derved). V. S. O. — Han er nok ikke længer i den naadige Frues Kridthus eller i Kridthuset hos hende (ɔ: være i Gunst). — At have et højt Nummer hos En (ɔ: „være vel anskreven, være i Yndest hos En“). V. S. O.

En brav Mand nyder Gunst, mens nedrig [Mand] praler dermed.

Gunst (Yndest) er bedre end Sølv og Guld. Ordsp. 22, 1. — Jeg saa', at Gunst er ikke i de Kløgtiges (Erfarnes) Magt. Præd. 9, 11.

Gunst (Yndest), se 1301. 2134. 2233. 3448. 3603 fg. 3786 fg. 4189. 5122. 5132. 5835. 6284. 7864.

3337. Hvo som ilde stavrer, han ilde gærder. P. L. 970. („Hvo der begynder et Arbejde slet, ender det sjælden bedre;“ der maa lægges en forsvarlig Grund, en fornuftig Plan).

3338. Gærd saa Gaard (ɔ: Gærde), at der vorder ej Gab ved Enden. P. L. 964. (ɔ: „gjør din Gjerning forsvarlig fra Begyndelsen!“ Moth. „Slaa ikke for stort paa strax, du sætter Bo, men sørg for, at det kan holde ud til Enden!“).

3339. Man gaar over Gærdet, hvor det er lavest. P. L. Udg. 1515. — Man gaar gjærne over Gaarden (ɔ: Gærdet, Hegnet) dér, som (ɔ: hvor) han er lavest. P. L. 313. — Man vil gjærne over Gærdet, som (ɔ: hvor) det er lavest. 1, 297 og 490. — De vil Alle over Gærdet, hvor det er lavest. Gr. 1579. (det gaar ud over den Ringe, Svage og Fattige).

3340. Hvo der vil jage en Anden over tre Gærder, maa selv over de to. 1, 111. jvf. 4422.

3341. Gærder gjøre Grander (ɔ: Naboer) usaate (ɔ: uenige).

3342. Gærde gjør Grander saate (ell. saatte). 2, 318. (ɔ: „Markeskjel gjør Ende paa Trætte mellem Naboer;“ ogsaa: forebygger Trætte). — Der skal være Gærde mellem gode Naboer.

Han stavrer med Bynke og gærder med Nælder. 2, 194. (ɔ: han gjør sit Arbejde, indretter sig paa en meget daarlig Maade). — Der vil Ingen bøde de revne Gærder. (ɔ: „Ingen vil hjælpe paa den Fattige“). — At trække Øllet saa langt som Tudse-Gærde. (af Landsbyen Tudse i Sælland). V. S. O.

Den, som nedriver et Gærde, ham skal en Slange bide. Præd. 10, 8.

Gærde, gærde, se 5073. 10, 447. 11, 195.

3343. Jeg giver ikke mit Haab for hundrede Mark. P. L. 716 og 738. — Jeg sælger ikke mit Haab for hundrede Mark (ɔ: en stor Sum i Sølv eller Guld). Gr. 1024.

3344. Du skal altid haabes til det Bedste. P. L. 228. jvf. 12, 115. — Man skal altid haabes til det Bedste og vente det Onde. 1, 171. — Man skal altid haabe det Bedste og være belavet paa det Værste. F. F. — Man skal haabes til det Bedste; det Onde kommer vel af sig selv. 1, 171. — Haab det Bedste og sky det Værste! 1, 171.

3345. Haabet beskæmmer Ingen. V. S. O. (man behøver ikke at undsé sig ved fejlslagne Forhaabninger; jvf. Rom. 5, 5.).

3346. Haabet er de Vaagendes Drøm. 1, 171.

3347. Haabet er en sød Lidelse. 1, 171.

3348. Haabet er Modgangs yderste Trøst. 1, 171.

3349. Haabet bær Kongekrone. (svensk.)

3350. Haabe og vente er Gjækkerënte. 1, 173. — At vente og haabe gjør Mangen til Taabe. 1, 173. — Haabe paa en Andens Villie, kan dig snart fra Haabet skille. A. S. Vedel. — Haab og Forventning er Daarens Indkomst.

3351. Et falsk Haab bedaarer Mange. Moth. („om den, der gjør sig store Forhaabninger og sætter sin Velfærd til derover“).

3352. Saa længe der er Liv, er der Haab. Gr. 1022. — — For alt Levende er der Haab (ell. „om alle dem, som leve, er der Haab“). Præd. 9, 4. — Man skal ej mistvivle om nogen Levende. 2, 118. (ikke opgive Haabet om hans Salighed).

3353. „Man lever i Haabet,“ sagde Katten ved Madskabet. Gr. 1021.

3354. Haabet føder Agermanden. 1, 7. (1, 171: „Bonden“).

3355. Man skal haabe, til Hjærtet brister. 1, 171. Pouch.

3356. Intet [er] saa godt, man maa jo frygte; Intet [er] saa ondt, man skal jo haabe. 1, 114. — Der er Intet saa godt, man maa jo vente det, og Intet saa ondt, man maa jo ræddes det. 1, 171.

3357. Den, som lever i Haabet, dø'r ikke i Fortvivlelse. F. F.

3358. Haab gjør tit feg (ɔ: fejg) Mand kjæk. 1, 171.

3359. Hvo Haabet tro'r, paa Ís han bo'r. 1, 172. — Haab uden Grund er et Kar uden Bund.

3360. Uforhaabet kommer ofte. 1, 171.

3361. Haabet er et Æg, hvoraf En faar Blommen, en Anden Hviden, en Tredie Skallen. Molb. 1339.

3362. En Kapellan kan gammel blive, han holder sig ved Haab i Live. J. L. Heiberg.

3363. Haab om Bedring gjør Byrden let. 1, 171. — Haabet forsøder al Besværlighed. 1, 171.

3364. Mindet er Haabets Moder.

3365. Haabet er Menneskets Eden paa Jorden.

3366. Hvo Meget haaber, haver Sorgen; det gaar tilbage i Dag eller Morgen. 1, 172.

3367. Haabet er halv Føde. jvf. 6528. — Han faar smal Føde, som skal leve af Haab.

Det vil jeg ikke haabe. (siges undertiden om det, som man ikke vil formode, langt mindre ønske at skulle ske.“ V. S. O.). — Mit Haab bliver ved Magt (ɔ: jeg slipper, opgiver det ikke). — Haabet falder ofte i Brønden. 1, 172. — Hans Haab faldt i Stranden. Moth. (om den, som fik Intet af det, han ventede). — Firbenet lever af Haabet („om at komme i Mennesket“).

2, 57. — Det er ude med Ove Gjedde (ɔ: „det er gjort, der er intet Haab mere“). Moth. — Alt Haab er ude. Moth.

Forgjæves Haab gjør Narren stolt. 1, 173. — Vi leve Alle i Haabet; men Haab og Tillid uden Gud duer Intet. 1, 173. — Det, man tit haaber mest, skér mindst. 1, 173. — Mennesket kan ikke haabe for Meget. — Haab og ønsk, hvad du vil; men lid taalmodig, hvad [der] vederfares dig! 1, 173. — Han staar imellem Haab og Frygt. Moth. — Om end Lykken sig ej føjer, Haab til Bedre mig fornøjer. 1, 173. — Haab! i Morgen bliver det bedre. 2, 111. — Jeg agter hverken Peng' og Guld, Tro og Ære er jeg huld; Haabet det opholder mig, indtil Lykken føjer sig. 2, 111. — Forfængeligt Haab er ideligt Mishaab. 1, 173. — Ingen mishaabe om det, han ikke har, eller haabe for meget paa det, han har. 1, 173. — Jeg haaber nok, men tvivler dog; pik paa Kuben, hun giver vel endnu en Sværm. 2, 111. — Ingen mishaabe om Gud og Lykken. („om der end er mange mørke Dage i Aaret, saa er der dog flere klare“). 2, 111. — Den er ikke forladt, som har Haabet tilbage. — Haab opholder Mangen, til han faar Hjælp af Gud. 2, 112. — [Det er] ondt at frygte, naar man Intet haaber. 2, 111. — Hav Dødstanker midt i dit Liv og Livs-Haab midt i din Død! M. M.

Den Vanhelliges Haab slaar fejl; hans Forventning skal afskæres, og hans Tillid er som en Spindelvæv. Jobs B. 8, 13 og 14. — Naar et ugudeligt Menneske dø'r, er det forbi med hans Haab; det forgaar (forsvinder). Ordsp. 10, 28 og 11, 7. — Herrens Øje er til dem, som haabe paa hans Miskundhed. Ps. 33, 18. (jvf. Jer. Begr. 3, 24). — Herren skal være dit Haab. Ordsp. 3, 26. — Den Utaknemmeliges Haab skal smelte hen som Rimfrost om Vinteren, og flyde bort som unyttigt Vand. Visd. 16, 29. — Lyksalig er den, som ikke er falden fra sit Haab til Herren. Sir. 14, 2. — Alle de, som haabe paa Gud, skulle ikke blive svage. 1 Makk. 2, 61. — Vi, som ere Dagens Børn, maa være iførte Saliggjørelsens Haab som en Hjælm. 1 Thess. 4, 8. — Den, som pløjer, bør pløje i Haabet. 1 Kor. 9, 10. — Vi have Haabet som Sjælens trygge og faste Anker. Hebr. 6, 19.

Haab, haabe, se 4071. 7194.

3368. Haand skal Haand faa (1, 52: „fange“) eller Mund ménsværge. (ɔ: egl. gjøre falsk Ed). P. L. 91. (ɔ: „Laan eller betroet, haandfaaet Gods skal gives tilbage til Ejeren, om man ej kan fri sig ved Ed.“ Hedegaard). jvf. 5264.

3369. Haand skal anden to, eller baade urene være. P. L. 748. (om gjensidig Hjælp og Understøttelse i Livets Forhold). jvf. 3751. — Haand skal Haand to, eller begge urene blive. 1, 186. — Én Haand tvætter den anden. Moth. — Han tager den ene Haand og to'r den anden med. K. 1888. — Den ene Haand den anden tvætter; den ene Stén den anden hvætter (ɔ: hvæsser); og god Løn tungt Arbejde letter. A. S. Vedel. — Den ene Haand støtter den anden. — Haand skal Haand vare. A. S. Vedel. — Haand er Haands fødte Værge.

3370. Naar Haand fylder Haand, trives Folk og Land. 1, 348.

3371. Hvo [der] selv haver Hænder, har ej behov at laane dem. 1, 155. (ɔ: hvo der selv kan gjøre sin Gjerning, trænger ikke til Andres Hjælp).

3372. Hvad man kan naa med Hænderne, behøver man ej Stige til. 1, 23.

3373. „Af Haanden og i Munden," sagde Manden, der sankede Hundelorte. K. 1813. — Han har (ell. fortjener) kun af Haanden i Munden. (ɔ: „han har kun det, han daglig fortærer; han har Intet tilovers fra den ene Dag til den anden"). Molb. S. 318. — Han lever af Haanden i Munden (ɔ: det er saa hastig fortæret, som fortjent).

3374. Haand og Mund bør følges ad (ɔ: „man bør holde, hvad man har lovet"). V. S. O. jvf. 2884.

3375. Den urene Haand gjør den fede Mund. P. L. 726. (om den, som lever flot af uretfærdig Vinding eller beriges paa ulovlig Maade).

3376. Hvo som har fnattede Hænder, har altid [Noget] at bestille. 2, 18. (om unyttigt, forgjæves Arbejde).

3377. Haanden i Vandet! fanger hun ej Fisk, saa bliver hun dog toet. 1, 121. (en alvorlig Stræben er aldrig forgjæves).

3378. Vorherre har sin Haand i Alting. Gr. 1025.

3379. Naar man sér paa Hænderne, saa spørges Lig. F. F.

3380. To Hænder paa Bordet, men ikkun én i Pungen. Syvs Tillæg. (om den Sparsomme).

3381. Det med Hænder er gjort, kan med Hænder nedbrydes. A. S. Vedel.

Gud holdt sin Haand over ham (ɔ: beskjærmede ham). — Lægge Sagen i Guds Haand. — Haand skal Haand svare. V. S. O. (ɔ: man skal give en Ting tilbage til den, man har faaet den af). — At give En sin Haand paa Noget (ɔ: give Forsikring derom ved Haandtag). — Den højre Haand har Sliddet, og den venstre faar Ringene. Gr. 1028. — Han er saa glat som min Haand. Moth. (om den Skaldede). — Han har begge Hænder fulde (ɔ: fuldt op at bestille). 2, 17. — To Hænder ere snart fyldte. V. S. O. — Han sidder med Hænderne i Skjødet (ell. over Kors). V. S. O. (ɔ: han tager sig ikke Noget for). Ogsaa: „lægger Hænderne i Skjødet“. — Husk, du har Hænder paa Skaftet! Gr. 1029. — Hans Hænder sidde løst paa Skaftet. F. F. (ɔ: han er rask til at slaa løs). — At have Haand om Skafte med En = have Haand i Hanke (ɔ: kunne styre ham). Moth. — At skyde Noget fra sig med en krum Haand. (ɔ: „lade, som man ikke vil tage imod en tilbudt Gave“). Moth. — Han gjør en krum Haand indtil sit Yderste (ɔ: „han er overmaade begjærlig; tager Alt, hvad han kan faa“). Moth. — Det er saa bart, som bag paa min Haand. Moth. — Han har Intet i den ene Haand og Intet i den anden (ɔ: han er meget fattig). V. S. O. — Han giver med den ene Haand og tager med den anden. — Han har kun to Hænder: den ene til at tage, den anden til at beholde. Bresemann 232. (om Gnieren). — Han vil strax være ved Haanden (ɔ: tilstede, i Fald det behøves). V. S. O. — Han er en dygtig Karl: hvad Øjnene se, kan Hænderne gjøre efter. — Man kan rive Muskater paa hans Hænder. („om den, som har fnattede eller skrubbede Hænder“). V. S. O. — Tænderne gaa undertiden for Hænderne. 1, 132. — Han har nu Staven i den rette Haand. 2, 26. — Han ikkun to'r sine Hænder og gaar til Bords. („om den, som har Alt efter Ønske“). 1, 290. — Med utoede Hænder eller Fødder at gaa til Noget. Moth. (om den, som er uberedt til, hvad han tager sig for). — Han gider ikke toet sine Hænder i koldt Vand. Moth. (om den, som er magelig og kræsen). — At byde eller at give En sin Haand (ɔ: at tilbyde eller at indgaa Ægteskab). V. S. O. — At vride sine Hænder for Noget. (ɔ: inderlig fortryde det). V. S. O. — Han har stødt sig paa en Næve. V. S. O. (siges om den, som er bleven dygtig afpryglet). — At lægge Haand paa sig selv (ɔ: aflive sig selv eller gjøre Forsøg derpaa). — At knytte Hænder imod En (ɔ: at true). — At lægge Haand paa, lægge den sidste Haand paa Værket. V. S. O. — At

udbrede sine Hænder imod En (ɔ: tage imod ham med Glæde). — Tiden er nu snart for Haanden. V. S. O. — Han tog Alt bort, hvad der var for Haanden. V. S. O. — Han fik saadan Skade for Haanden (ɔ: forán), og ikke paa Ryggen. A. S. Vedel. — At komme til Haande med sin Fjende (ɔ: afgjøre Sagen ved Tvekamp. V. S. O. — At falde En til Haande (ɔ: gaa over til hans Parti). A. S. Vedel. — Det ligger noget fra Haanden (ɔ: ikke nær ved). — Det gaar fra Haanden. Moth. — Han gik ham til Haande (ɔ: var ham behjælpelig). — Han gjorde det paa egen Haand (ɔ: uden Andres Raad eller Samtykke). — Hænderne ere bundne paa mig (ɔ: jeg kan ikke gjøre, hvad jeg gjærne vilde). V. S. O. — Paa fri Haand (ɔ: uden Støtte eller Hjælpemiddel). V. S. O. — Have frie Hænder (ɔ: kunne handle i en Sag, som man vil). — At holde paa Ens Haand. (fordum: ɔ: „at holde med En, være paa hans Parti;“ A. S. Vedel; nu: „vædde paa, at En skal vinde i et Spil eller et Løb“ o. s. v.). — Have Noget paa rede Haand (ell. Hænder). V. S. O. — Jeg véd det, har hørt det paa anden (ell. tredie) Haand. V. S. O. — Jeg vil lade dig det vide under Haanden (ɔ: hemmelig). V. S. O. — Det kom bort under Hænderne paa mig (ɔ: medens jeg var sysselsat dermed). V. S. O. — Det er kommet mig til Hænde (ɔ: jeg har modtaget det). — At lægge Haanden paa Munden (ɔ: tie stille). V. S. O. — At sætte Haanden under Kinden (ɔ: være tankefuld; eller: være bedrøvet). V. S. O. — Alt hvad han gjør, det har Hænder og Fødder. V. S. O. (ɔ: det er godt og forsvarligt). — At give Penge paa Haanden. — At række En Haanden (ɔ: hjælpe En, ogsaa med Gaver). — At drage sin Haand fra En (ɔ: unddrage ham sín Hjælp). V. S. O. — At slaa Haanden af En. Moth. — Slaa Haand i Haand af Glæde. Moth. — Han har Intet imellem Hænderne (ɔ: han har ingen Penge til at fortsætte sin Haandtering). V. S. O. — Han staar med Palmer i Hænderne (ɔ: han bliver offentlig rost for et Arbejde, eller for sit Mod m. m.). — At bære En paa Hænderne (ɔ: gjøre meget af og for ham; være øm over ham). V. S. O. (jvf. Ps. 91, 12). — Han er hans højre Haand (ɔ: han har stor Indflydelse hos ham; Meget er ham betroet). V. S. O. — Han er hans anden Haand (ɔ: han gaar ham til Haande i Alt). A. S. Vedel. — Han har Herrens Hjærte i sine Hænder. Moth. — Alt gaar igjennem hans Hænder (ɔ: det bero'r meget paa ham, hvad der skal gjøres). — Han vil ikke røre en Haand derved (ɔ: slet ikke have med det Arbejde at bestille). V. S. O. — At tage Haand i med Noget (ɔ: være behjælpelig dermed). — At have (holde) Haand i

Hanke med En (ɔ: staa i et saadant Forhold til en Anden, at man kan passe paa ham eller tvinge ham, saa at han ikke kan gjøre, hvad han vil). Moth. — Han bærer Svøben i den rette Haand. K. 1857. — Det kommer ikke an paa en Haandfuld Nødder (ɔ: man regner det ikke saa nøje med det, man har Overflødighed af). V. S. O. — Der er ikke en Haandfuld, men et hélt Land fuldt. (siges til Trøst for den, hvis Kjæreste har slaaet op med ham). V. S. O.

Hvad Menneskehænder gjøre, kan Menneskehænder ogsaa forstyrre. I, 155. — Læg Haanden paa Ploven! 1, 121. (jvf. Luk. 9, 62). — Bedre at falde i Guds Haand, end i Menneskers. 1, 417. (jvf. 2 Sam. 24, 14; Sir. 2, 18). — Hans Haand er mod Alle, og Alles [Haand] mod ham. 1, 450. (jvf. 1 Mos. 16, 12).

Kraft og Vælde er i din Haand, Herre! og i din Haand staar det, at gjøre Alting stort og stærkt. 1 Krøn. 29, 12. — Værer frimodige, og lader ikke Eders Hænder synke! 2 Krøn. 15, 7. — Vor Guds Haand er over Alle, som søge ham, til det Gode. Esras B. 8, 22. (7, 6). jvf. Dom. 2, 15. — Han [Gud] gjør Smerte og forbinder; han saarer, men hans Hænder læge. Jobs B. 5, 18. — Herre! mine Dage ere i din Haand. Ps. 31, 16. — De Retfærdiges Sjæle ere i Guds Haand, og Pine skal ikke røre dem. Visd. B. 3, 1. (jvf. 5 Mos. 33, 3). — I Guds Haand ere baade vi og vore Taler og al Klogskab og Forstand til at handle. Visd. B. 7, 16. — Ydmyger Eder under Guds vældige Haand! 1 Pet. 5, 6. — Retter de slappe Hænder og de matte Knæ! Hebr. 12, 12.

Haand, Haandfuld, se 472. 1103. 1223. 1409. 1625. 2568. 3780. 3815. 4218 fg. 4797. 4948. 5235. 5310. 5813. 6020. 6331 fg. 6680. 6993. 7257. 9758. 10,090. 10,357. 10,545. 11,890. 12,092.

3382. Godt Haandværk har en gylden Grund (Bund). 1, 243. — Et Haandværk er en Guldring. 2, 159.

3383. Godt Haandværk er en god Tærepenge, som let bæres. 1, 243.

3384. Haandværk giver Brød. Moth.

3385. [Det er et] godt Haandværk, som ærer og nærer. 1, 244. — Det er et godt Haandværk, der føder sin Mand.

3386. Intet Haandværk [er] saa ringe, det jo nærer (føder) sin Mand. 1, 244. — Det er et ringe Haandværk, hvorpaa man ikke tjener Føden. 1, 129.

3387. Ét Haandværk føder vel; mange Haandværker føde ilde. 2, 159. — Ét Embed' (ɔ: Haandværk) en Mand føder, men mange hannem (ɔ: ham) øder. 2, 159. — Hvo som kan ni Haandværker, han nærer sig af det tiende, som er Armod. 2, 159.

3388. Otte Haandværker, ni Ulykker. 1, 244. — Fjorten Haandværker er femten Ulykker. Hr. Iver. — Atten Haandværker, nitten Ulykker. — Nitten Haandværker gjør tyve Ulykker. K. 1145.

3389. Fuskeren har femten Haandværker. Gr. 739. — Femten Haandværker gjør én Fusker.

3390. Man lærer ej Haandværk i et Øjeblik, uden det er Kjedelflikkeri. 2, 159. (siges, naar man vil advare En mod utidig Hast, og forestille ham, at der skal Tid til at lære Noget vel). — Hvo som lærer mange Haandværker, lærer intet til Gavns. 2, 159.

3391. Det er et skident Haandværk at være Skarnager. V. S. O. — Tyveri er et slet Haandværk. V. S. O. — Skident Haandværk giver tit yndig Føde. 1, 244.

3392 a. Det gaar ham, som det gaar Smedens Hest og Skomagerens Kone: man maa først sørge for Kunderne.

3392 b. Hvert Haandværk har sine Haandgreb. J. Levin.

At gjøre Haandværk af Spil, Tyveri, skrømtet Gudsfrygt m. m. — En staaende Skrædder og en siddende Smed ere ikke gode Haandværksfolk. K. 1185.

[En] god Haandværksmand løber ikke efter Arbejde; han faar det vel i Huset. 1, 244. — [En] Haandværkssvend bliver sjælden, hvor han lider vel. 1, 244. — Han kan mange Haandværker, men Betlen er det bedste. 1, 244. — Intet Haandværk lønner værre, end Tyve-Haandværket; thi Mangen bliver endog i sine Læreaar hængt op. 1, 463. — Han kan et godt Haandværk, som han ej offentlig tør bruge. 1, 463. (om Tyveri).

Haandværk, se 10, 012. 10, 783 fg.

3393. Ondt er at plukke Haar af Love (ɔ: Haanden inden i, den hule, indvendige Dél af Haanden). P. L. 928. (ɔ: hvor Intet er, kan man heller Intet faa). jvf. 4391. 9561. 7012. 8187. — Det er ondt at plukke Haar af den Skaldede. Moth. — Ondt er at drages i Haar med den Skaldede. — Det er tungt at plukke Haar af en Skaldet. Nyerup. (jvf. 1, 217: „af Loe“ = Love; V. S. O. „Haandlove“).

3394. Ét Haar og (ell. „efter“) andet gjør Bonden skaldet. P. L. 117. jvf. 789. 4470.

3395. Ilde skaaret Haar er tvende Mænds Skam. P. L. 768. (nemlig baade Haarskærerens og Haarets Ejers Skam).

3396. Naar store Herrer drages i Haar, maa Smaafolk lægge Haaret til. Moth. — Naar Herrerne drages i Haar, maa Undersaatterne lade Haaret til. 1, 498.

3397. Hvo der har et gult Haar ell. Haaret gult, vil have det kruset. 1, 317. jvf. 3659. — Naar man først har gult Haar, saa vil man ogsaa have det kruset. (om den Unøjsomme og Begjærlige, som ikke er tilfreds med sine for Resten gode Kaar).

3398. Man kan (ell. skal) ikke agte Hunden efter Haaret. 1, 354. jvf. 3756. 10, 453. 11, 562. — Man kan ikke skue Hunden paa Haarene eller Karlen paa Kjolen. (ɔ: man skal ikke dømme efter et uanséligt Ydre). V. S. O. — Man skal ikke tage Bukken efter Haarene.

3399. Hvor Hud og Haar ere lige onde, dér bliver ej gjærne god Skindpels. Hr. Iver.

3400. Hvem der vil have sin Kam i Andres Haar, bliver sjælden fri for løse Haar. M. M. (om den Kivagtige).

3401. Det er ondt at kæmme den, som intet Haar har paa Hovedet. Iris.

3402. Haarene byttes med Aarene. („Alderdommen gjør graa“). 1, 15.

Han er ikke det ringeste Haar værd, som er paa hendes Krop. („om en udydig Brudgom, som faar en dydig Brud“). Moth. — Dér faar du Kam til dit Haar (ɔ: „dér kommer du ret an“). Moth. („om den, som vil bedrage en Bedrager, som vil skjændes med en Fiskerkjærling, som vil stjæle fra en Tyv“). — Han har faaet Kam til sit Haar. 2, 137 og 2, 179. — Kam

efter Haaret! 2, 177. — Paa et Haar, et hængende Haar nær, var jeg falden i Vandet (ɔ: jeg var meget nær ved at drukne). — Jeg kjender ham paa et Haar. Du traf det paa et Haar (ɔ: ganske nøje). V. S. O. — At trække En ved Haaret (ell. „efter Haaret“. Holberg) til at gjøre Noget (ɔ: nøde En med Magt dertil). Moth. — Den Forklaring (af et Ord eller en Sætning) er trukken efter (ved) Haaret (ɔ: den er meget tvungen eller søgt). V. S. O. — At tage En ved Hals og Haar (ɔ: at tvinge En paa en voldsom Maade). V. S. O. — Med Hud og Haar. Moth. — Haaret siges at rejse sig eller at staa paa Hovedet, naar man uventet, pludselig bliver meget forskrækket. V. S. O. — [Det er haarde Halse, som] har Haar paa Tænderne. Gr. 1032. („siges om den, som har Erfaring og Indsigter, og Dygtighed til at forsvare sig, især forenet med alvorlig Strænghed.“ V. S. O.). — Livet hænger i et Haar; ogsaa: hans Liv hang som i et Haar. (jvf. 5 Mos. 28, 66). — Der var kun et Haar imellem ham og Døden (ɔ: han var i stor Fare). Moth. — At komme, ryge eller ville i Totten eller Totterne paa hinanden. — Han vil endelig i Haaret paa ham (ɔ: i Klammeri eller slaas med ham). V. S. O. — De ligge, sidde i Haaret (ell. Haarene) paa hinanden hver Time. Moth. — Han har endnu ikke kastet sine Følhaar (ɔ: han er endnu temmelig barnagtig). V. S. O. — Det Ene er ikke et Haar (ɔ: ikke det allermindste) bedre, end det Andet.

Hine mange hvide Haar har igjen ej mange Aar. 1, 15. — Saa tyndt som et Haar, saa tykt som et Laar. (om ujævnt Garn). F. F.

Der skal ikke falde et af hans Hovedhaar til Jorden (ɔ: han skal ikke lide mindste Skade). 1 Sam. 14, 45. — Indtil Alderdommen vil jeg (Herren) være den Samme og bære Eder til de graa Haar. Es. 46, 4. — Snak af En, som sværger meget, kan bringe Haaret til at rejse sig. Sir. 27, 14. — Du skal ikke sværge ved dit Hoved; thi du kan ikke gjøre ét Haar hvidt eller sort. Matth. 5, 36. — Endog alle Eders Hovedhaar ere talte. Matth. 10, 30 og Luk. 12, 7. (jvf. Luk. 21, 18; Ap. Gj. 27, 34).

Haar, se 131. 198. 929. 1695. 1897. 1945. 2322. 2481. 3195 fg. 4549. 4619. 5567. 6231. 7721. 7840. 8211 fg. 8611.

3403. Hart Bid (ɔ: haardt Bidsel) gjør ikke Hesten bedre. 1, 457. (om for stræng Børnetugt). jvf. 453. 10, 660. — Der vil hart Bid til en stivmundet Hest. 1, 491.

3404. Der skal Pig til Pindsvin. 2, 203.

3405. „Hart (ɔ: haardt) mod hart," sagde Fanden, han vendte Rumpen imod Torden. 2, 293. jvf. 7136. 7175. — „Hart imod hart," sagde Trolden, da satte han Ryggen mod en Tornebusk. Sv. Gr. 3, 213. — „Haardt imod haardt," sagde Kællingen, hun satte sin Bag mod Kirkemuren. Gr. 1034. — „Haardt imod haardt," sagde Kællingen, hun satte sig paa en Kampestén. (jvf. 1, 491). — Der vil hart mod hart. („en sej Kjæp paa en tredsk (eller trérsk ɔ: gjenstridig) Ryg"). 1, 324. (af „trede, trée" ɔ: stride imod, tirre, drille).

3406. Der skal Flint mod Flint. — Der skal Flint mod Jærn-Nagle. 2, 293.

3407. Der vil en haard Vægge til en ond Knude. 1, 491. (om Nødvendigheden af haardere Straf i visse Tilfælde). jvf. 10, 898. 10, 086. 8244. — Til en haard Kjævle hører en haard Kile. — Der skal en haard Kile til en slem Knude. — Til en haard Knude skal en stærk Nødde. Moth. — [Der skal] en hvas Øxe mod en haard Knort (ɔ: Knude). 1, 491.

3408. Jo haardere Møllestén, jo skarpere Bildejærn. M. M. Eller: „Der maa skarpt Bildejærn til en haard Møllestén.

3409. Der vil en haard Knippel til en ond Hund. 1, 491.

3410. Der skal (ogsaa vil ell. maa) skarp Lud til et skurvet Hoved (ell. skurvede Hoveder) (ɔ: slemme Børn maa tugtes alvorlig). 1, 416 og 491. jvf. 8289.

3411. To haarde Stene maler ikke godt [sammen]. Gr. 1035. (f. Ex. om Ægtefolk, som begge ere stridige). — To haarde Stene male sjælden godt Mél. 1, 491. — To haarde Stén maler ej vel (ɔ: „to Storagtige stemmes ej vel"). Moth.

3412. Det tager haardt, naar det tager inden Sengestokken. (naar den ene lykkelige Ægtefælle mister den anden).

3413. Stikpiller (ɔ: spydige Ord, Skoser) ere haarde at fordøje. Gr. 2573.

3414. „Det er haardt at gaa paa," sagde Drengen, han redte sit Haar Juleaften. F. F.

3415. Det gaar haardt til, naar de Store komme sammen. F. F.

3416. Det gaar hart (ɔ: haardt) til for Dannemand (Dannemænd), hvor man sætter Bøddelen hos Brudgommen. 1, 300. (om stor Mangel).

3417. Tag ikke det Bløde med det Haarde! Gr. 1037.

3418. Det gaar hart (haardt) til for Kjød, naar Bønder æde Snegle. Syvs Tillæg.

3419. Maa er et haardt Mon (ɔ: „det er haardt at give efter for Nødvendigheden“). V. S. O.

3420. Strænge Herrer raade sjælden længe. Moth. — Strænge Herrer regére kun stakket. F. F. (V. S. O. „kort“). — Strænge Herrer regére ej længe. 1, 461. Pouch.

3421. Idelig Strænghed mister sin Myndighed. 1, 417.

3422. Borte stræng, hjemme. Dreng. („Mangen gjør sig meget til andensteds, og har hjemme næppe en Hund at jage ud og gaa selv efter“). 1, 202. — Ude stræng [er tit] hjemme Dreng. R. 299.

3423. At øve maadelig Strænghed, er at beskære Vintræet. 1, 417.

3424. Der er ingen strængere Ladefoged, end en pryglet Bonde. F. F. jvf. 921.

3425. Naar Baandet er haardest, brister det snarest. 1, 184.

3426. Haardt stemmet, snart sprunget. M. M.

3427. Alt for skarp gjør skaaret. F. F.

Det er en haard Knude at drages med. Moth. (om den, som vil føre en vanskelig Sag igjennem). — Det er (ell. vil blive) en haard Nød at knække (bide). 2, 199. (om en indviklet, vanskelig Sag). — Det er haardt Hø at drage. V. S. O. (det er vanskeligt). — Det vil holde haardt at faa dette sat igjennem. — Det er haard Mad (ɔ: ikke let at fordøje). V. S. O. (jvf. 1 Kor. 3, 2 og Hebr. 5, 12). — At faa en haard Opdragelse (ɔ: en Opdragelse, hvorved man bliver haardfør). V. S. O. — Han er saa haard som en Flintestén (L. Holberg); saa haard, at Intet bider paa ham. — Han er en haard Hals. (jvf. Ap. Gj. 7, 51). — Det er en haard Hund. („viger ej fra sin Mening“). Moth. — Han er saa stiv som en Kariolhest. — Jærnet er haardt, og dog blødner det i Ilden. 1, 223. — Han er født i Tyrens eller Sténbukkens Tegn. 1, 454. (ɔ: han er haard og trodsig).

— Kjøbsted-Stene ere haarde at træde. 2, 27. (om Besværligheder). — Hans Tanke er af Krystal, hans Hjærte af Flint, hans Haand af Staal og hans Villie af Jærn. — Skarpretteren er en slem Barbér. Bresemann 185.

Det er en haard (stræng) Mand, som vil høste, hvor han ikke saaede, og tage, hvor han ikke lagde. 1, 461. (Luk. 19, 21).

De forhærdede deres Nakke og adlød ikke Guds Bud. Neh. 9, 16. (jvf. 5 Mos. 31, 27). — Jeg [Herren] gjør din Pande som en Demant, haardere end en Klippe. Ezek. 3, 9. (jvf. Es. 48, 4). — Et stivsindet Hjærte skal fare ilde paa det Sidste. Sir. 3, 25. — Vær ikke haard med din Tunge! Sir. 4, 32. — Det vil blive dig haardt at stampe (ɔ: sparke) mod Braadden. Ap. Gj. 26, 14.

haard (stræng, skarp), se 1480. 1558. 2703. 3050. 3813. 4326. 4982. 5671. 6452. 7032. 9041. 9561. 9964. 10,086. 10,217. 10,580. 10,689. 12,152.

3428. Had skal man stygge (ɔ: fordrive, jage paa Døren), Venskab skal man styrke. 1, 173. — Man skal Had skjøtte og Venskab støtte.

3429. Hvo som saa'r Had, skal høste Anger. 1, 175.

3430. Had avler Hævn, og Hævn føder Had. M. M.

3431. Hemmeligt Had er værre end aabenbart Fjendskab. 1, 175.

3432. Had er hundsk. („som Hunden; kast ham Noget til, som han kan bide paa! hvo som vil sky Nid, skal være gavmild"). 1, 175.

3433. Smaa-Had er ogsaa Had. 1, 173.

3434. At hade er egen Skade. 1, 175. — Hade, det er mangen Mand Skade. Sv. Gr.

3435. Hadefuldt Hjærte har altid Smerte. 1, 175.

3436. Had slaar dybe Saar. — Had er en øm Byld om Hjærtet.

3437. Ingen bør at høre Ulad for en Andens Had. („thi man kan ikke gjøre for, at Andre hade En uforskyldt"). 1, 175. („Ulad" egl. hvad der lader eller lyder ilde: Skrig, Skraal; „høre Ulad for" o. s. v. ɔ: blive talt haardt til, overskjændes).

3438. Jo mere man hader Geden, des mere trives hun. 1, 174.

3439. Godt faa de, mig made; Skam faa de, mig hade. 1, 175.

3440. Den hader sig selv, som holder for meget af sig selv. 1, 37. — Mange hade dig, om du elsker dig selv. 1, 37.

3441. Som Kjærlighed fordriver Had, saa Had fordriver Kjærlighed. M. M.

3442. Had begraver de Levende og opgraver de Døde. M. M.

3443. Hadet gjør blind. — Had er blindt saa vel som Kjærlighed. 1, 175.

3444. Der skal gode Fingre til at rive gammelt Nag op med Rode. jvf. 1918.

3445. Brændte Had som Fyr, var Træet ej saa dyr[t]. 2, 112.

3446. Had skal være dødeligt, Venskab udødeligt. 1, 173.

3447. Søskendehad er uudslukkeligt. Moth.

3448. Fra Yndest til Had er tit kun et Fjed; fra Fjendskab til Venskab er Langeled (ɔ: en lang Vej, lang Afstand). Molb. 1367.

3449. Had er Sandheds Datter. (om den, der bliver forhadt, fordi han siger Folk Sandheden uden Omsvøb, ligefrem). V. S. O.

3450. Jeg hader en hukommen Lavsbroder. 1, 149.

3451. Bedre forhadt, end beklaget. 1, 175.

At lægges for Had (ɔ: blive forhadt, udsættes for Andres Had). — Lægge En for Had. V. S. O. — Han kan ikke lide sig selv. 2, 112. — Han kan ikke lide, han gaar paa Jorden. 2, 112. — Han skulde ikke fly ham en Stén at slaa sit Hoved itu med. 2, 112. (om den Hadefulde). — Han har hende saa kjær, som gammel Hest sin Moder: naar han ikke bider, saa slaar han hende. 2, 113. (lgl.). — Han er ret en Tyrk; en Stakale-Hader. 2, 277.

Avindsfuld (hadefuld) hader uden Aarsag. 1, 175. — Had og Nid følger Ære, Dyd og Lykke. 1, 174. — Tyranni mod

Én eller Faa gjør (ɔ: fremkalder) almindeligt Had. 2, 277. — Man skal Én til Befald (ɔ: Behag) elske Hundrede, men ikke Hundrede til Befald hade Én. 2, 112. — Sagens Fjende, Personens Ven; som hader Sygdommen, men ej den Syge. 2, 78. — Lad dem længe nok hade mig, naar de kun frygte mig. (latinsk).

Du maa ikke hade din Broder i dit Hjærte. 3 Mos. 19, 17. — Herren betaler øjensynlig dem, som hade ham. 5 Mos. 7, 10. (jvf. 5, 9). — De, som hade den Retfærdige, skulle dømmes skyldige (eller: bære deres Skyld). Ps. 34, 22. — Gud! du elsker Retfærdighed og hader Ugudelighed. Ps. 45, 8. — Had volder Trætte. Ordsp. 10, 12. — Hader det Onde og elsker det Gode! Amos 5, 15. (jvf. Ordsp. 8, 13). — Det, du hader, skal du ikke gjøre mod Nogen. Tob. 4, 21. — Tænk paa Budene, saa vil du ikke hade Næsten. Sir. 28, 7. — Gjører vel imod dem, som hade Eder! Matth. 5, 44. — Enhver, som hader sin Broder, er en Manddraber; og I vide, at ingen Manddraber (Menneske-Morder) har det evige Liv blivende i sig. 1 Joh. 3, 15. (jvf. 1 Joh. 4, 20).

Had, hade, se 3226. 4010 fg. 4166. 4189. 4660 fg. 4716. 6301. 8977. 8986. 9617. 10,625. 10,641. 10,847. 11,515. 11,587. 11,961. 12,152.

3452. [Det er] godt at have en vid Hals, hvori man kan [baade] kjøre og vende [paa én Gang]. 2, 263. (ɔ: at lempe, dreje og vende sin Tale efter Omstændighederne). — Det er godt at have et vidt Halsgab. („siges, naar man har begyndt at fortælle Noget, men fortryder det, og holder op, inden Meningen er ude“). K. 458.

3453. Det er en ringe Trøst for Bénbrud, at en Anden har brudt Halsen. R. 601. — Det hjælper lidt paa Bénbrud, at en Anden har knækket (brudt) Halsen. Molbech.

3454. Det er ondt (ɔ: vanskeligt) at raabe højt af hæs Hals. 1, 262.

Kvinden er Mandens Hals. — Han er ham altid paa Halsen. 2, 78. — Han er om en Hals. (ɔ: i stor Fare eller uden Haab om Redning). 2, 189. — At komme om en Hals (ɔ: „komme i stor Fare“). V. S. O. — Der er en Gnist i hans Hals (ɔ: han er forfalden til Drik). 1, 73. — Det gaar Alt igjennem hans Hals. 2, 206. — Hans Gods er sunket for Hals. (om den, som har spist og drukket op, hvad han ejer). jysk.

V. S. O. — Alt, hvad han fortjener, det sætter han i Halsen. V. S. O. — At skaffe En noget Ubehageligt paa Halsen. — Han har meget Arbejde paa Halsen. Molbech. — Han har faaet en Proces, sanket sig en Sygdom paa Halsen. Moth. — Han førte mig en Fjende paa Halsen. — Skaf mig det Menneske (f. Ex. en paatrængende Tigger) af eller fra Halsen. — Han er en Rytter, en Jæger o. s. v. paa en Hals. — Han maatte række Hals (ɔ: hengive sit Liv, dø). V. S. O. — Der er dømt paa hans Hals. 2, 42. — Den Misgjerning vil koste hans Hals; derved har han forbrudt sin Hals. V. S. O. — Han maatte afsted over Hals og Hoved (ɔ: uden mindste Ophold, i største Hast, hovedkulds). — At bukke Halsen paa En eller bøje Ens Hals (ɔ: „bryde, tvinge Ens Halsstarrighed“). V. S. O. — At bøje Halsen under Aaget (ɔ: „underkaste sig en Trældom“). V. S. O. — Fordum havde adelige Godsejere Hals og Haand over deres Tjenere og Bønder (ɔ: fuldkommen Magt og Myndighed over dem). V. S. O. — Brække Halsen paa En (ɔ: gjøre det af med En). V. S. O. — At skrige, raabe, lé af fuld Hals (ɔ: meget stærkt). — Han skraaler, som der sad en Kniv i Halsen (ell. Struben) paa ham. Moth. — Sætte En Kniven paa Struben. Moth. — Hunden gav Hals (ɔ: gøede stærkt). — Han blev søsyg, og maatte give Hals (ɔ: spy, kaste op, brække sig). V. S. O. — Han vil give sin Hals paa, at det er sandt. V. S. O. — At gjøre Noget (f. Ex. lyve, stjæle) paa Ens Hals (ɔ: „saaledes at det gjælder eller gaar ud over ham, og at han bliver mistænkt eller straffet derfor“). V. S. O. — At komme En over Halsen (ɔ: „overrumple, overfalde ham uformodentlig“). V. S. O.

Du skal sønderbryde hans Aag af din Hals. 1 Mos. 27, 40. (ɔ: frigjøre dig fra hans Magt). — Aag og Sele ville bøje en Hals. Sir. 33, 30.

Hals, se 1896. 3467. 3545. 5778. 6611. 9065. 9688 fg. 10, 467. 10, 694. 10, 739. 11, 173.

---

halt, halte, se lam.

3455. Bedre er halvt Brød, end intet. P. L. 635. jvf. 554. 586. 2585. — Bedre [er] halvt Brød, end Alt mist' (ɔ: mistet). — Bedre [er] halv Kage, end ingen. 1, 356. — Heller dele halvt, end miste Alt. Gr. 1046. — Bedre er halv Lev (ell. Leve ɔ: Brød, Brødskive), end intet Brød. Moth.

3456. Bedre er halv raaddent, end Alt fortæret. 1, 405.

3457. „Det er kun det halve Arbejde," sagde Drengen, han red og kjørte Harve. K. 359.

3458. Man maa ej gjøre halvt Arbejde (ɔ: „ej begynde Noget, uden man gjør Ende paa det"). Moth.

3459. Halvt Hus, halvt Helvede. 1, 62.

3460. To Halve gjøre ikke altid en Hél. Gr. 1044.

3461. Ormemaaneds (ɔ: Juli Maaneds) Ristning (rigtigere: Rispning) er halv Gødning. („Der ligger megen Magt paa at riste (rispe) vel; thi Ristningen er den bedste Pløjning"). 2, 10.

3462. God Forsyn er halv Føden (ɔ: Omsorg for at skaffe det Nødvendige i Huset til rette Tid). 1, 124.

3463. Med halv Kost holdes ogsaa Hus. 2, 132.

3464. Man maa heller tabe Halvt, end Alt. Moth. — Den der ikke vil nøjes med Halvt, mister tit Alt. Moth.

3465. Halve Forholdsregler duer til ingen Ting. Gr. 1047.

Han har kun været et halvt Menneske siden den Tid (ɔ: „har ikke været ved sin fulde Førlighed og Munterhed"). V. S. O. — At tro En for det Halve (ɔ: ikke ret fæste Lid til ham). V. S. O. — Han lovede det halv om halv. — Jeg har det halv om halv i Sinde. — Det er saa halv om halv med ham. (om en Syg). — Hvad der siges halv om halv (ɔ: noget forblommet, utydeligt), bliver ogsaa forstaaet halv om halv. Nyerup. — Halv om halv, hverken hungrig eller mæt. (som En sagde: ikke er jeg sulten, ikke er jeg mæt; Lidt har jeg faaet). 2, 195. — Halvt om Halvt vi i Alt vil være (ɔ: vi vil dele Alt med hinanden). V. S. O. — At saa' til Hælvten med En (ɔ: saaledes at man deler Udbyttet, Avlen). V. S. O. — At holde halvt. („om spillende Personer, som tage lige Dél i Tab og Vinding"). V. S. O. -- Der blev gjort saa megen Stads ad ham, at det Halve var eller kunde være Nok. — Det er en halv studeret Røver. (han har lært, men ikke til Gavns). L. Holberg. — Han far (ɔ: farer) med en halv Vind. 2, 37. (ɔ: han er lidt forstyrret i Hovedet; ogsaa: han er ikke ret inde i Sagen). — Han gaar for halv Damp. (síges om den, som føler sig svagere til sin Gjerning, end forhen). — At være paa en Halv (ɔ: at være beruset). J. Junge.

halv, se 223. 328. 1159. 1264. 1419. 1632. 3141. 3206. 3640. 4086. 4493. 4528. 5234. 6528. 6864. 6986. 7131. 7269. 7289. 8470. 8692. 10, 645. 11, 254. 11, 704. 11, 755.

Handel, se Kjøb.

3466. Hjemme er Hane djærvest. P. L. 422. — Hane er hjemme rigest. — Hanen er djærvest paa sin egen Mødding. (ɔ: „Enhver er dristigst i sit eget Hus“). Moth. — Hane [er] paa egen Mødding gladest. Pouch. jvf. 1627. 3693. 3939. — Hanen fødes bedst paa egen Mødding. 1, 201. — Hanen er fri paa sin Mødding. 1, 135. — Hver Hane er kjæk (kry) paa sin egen Mødding.

3467. Han skal have Hærensønen (Udg. 1515: „Hergensønen“ ɔ: Halsen), der Hanen vender (paa Spiddet). P. L. 899. („Drengen ved Spiddet,“ siger Chr. Ped., „faar gjærne Halsen for sin Umage“).

3468. God Hane bliver aldrig féd (om en mager Person) V. S. O.

3469. Hanen er Bondens Sejerværk (ɔ: Ur). 1, 7.

3470. Tit nok galer Hanen uden Sejr. Moth. („om den, der roser sig eller gjør sig til af det, han aldrig gjorde“).

3471. De Haner gale mest, som gale ilde. 1, 429. (om højrøstet Tale, løs Snak).

3472. Hanen vækker sig selv først.

Han triner hvert Trin som en kalkunsk Hane. Moth. — Han vil være den fornemste Hane i Kurven. 1, 188. — At være den bedste Hane i Kurven. Moth. — Førend Hanen galer anden Gang (ɔ: „før Dag“). Moth. (jvf. Mr. 14, 30). — Den røde Hane skal gale over dem (ɔ: „der vil blive sat Ild paa deres Hus“). V. S. O. — At lade den røde Hane gale over et Hus (ɔ: stikke det i Brand). Moth. — Sagen er ikke rykket et Hanefjed fremad. — Ved Juletid længes Dagen kun et Hanefjed.

Hane, se 1181. 2226. 4183. 5762. 11, 476.

3473. At have og [at] maa (ɔ: kunne) faa, det er ej alt (altid) éns. P. L. 537. jvf. 11, 747 fg. 6993. — At have og mue (ɔ: maa, formaa) fange, er ikke ét. 1, 442. — At have

haft og [at] kunne faa og [at] have nu, er ikke nær éns. 1, 442.

3474. At have og [at] faa, er ikke éns at gaa til Bords med. 1, 489. (det Visse er bedre end det Uvisse).

3475. Bedre er at have, end [at] faa. 1, 506. („siges til den, som vil spise En af med Løfter og Intet give." Moth). jvf. 12, 112.

3476. Jeg véd, hvad jeg har, men ej, hvad jeg faar. 1, 489. (jvf. 8871). — Man véd, hvordan man har det, men ikke, hvordan man faar det.

3477. Ét: „dér har du!" er bedre end ti: „far vel!" 1, 16. (Gr. 477: „to far vel"). — „Dér har du" er bedre, end „vil du". 1, 16. (om at give).

3478. Skaf dig Noget, saa har du Noget! Gr. 1057.

3479. Hvad man har, det har man. F. F.

3480. „Jeg har" er bedre end: „o havde jeg!" 2, 298.

3481. Det, man har, foragtes; det man ikke har, elskes. 1, 466.

3482. Af hvad man har, sér man kun Skyggesiden; af hvad man ikke har, kun Lyssiden.

3483. Alt det, jeg har, har jeg paa mig; vil du ikke ha' (ɔ: have) mig [til Ægtefælle], kan du lade mig gaa 2, 66.

3484. Broder har, Søster har; Selvhave er en Herre. 2, 242. jvf. 627. 8508.

3485. Har man Noget, saa har man Harm; har man Intet, saa er man arm. F. F.

3486. Som man laver det, saa har man det. 1, 287. — Man skal gjøre, som man vil have til. Moth.

3487. „Havde" (ɔ: dersom jeg havde) er mangen Mands Skade.

Dér har du det. (siges, naar man fly'r eller giver En Noget). — Han har Noget i Ryggen. — Dér har vi det! („et Udraab, naar noget Ubehageligt eller Uventet indtræffer"). V. S. O. — Dér har vi ham! („siges, naar En kommer, som man har ventet paa"). V. S. O. — Det har Intet paa sig (ɔ: „det kan være det Samme;" det er af ingen Vigtighed). V. S. O. — At have Noget for. (om Noget, som skal læres, f. Ex. en Lektie; og

om at udføre, foretage sig Noget). V. S. O. — At have Noget inde (ɔ: vide, forstaa det til Gavns). V. S. O.

Gjør det Skjel, som du vil hænde (hændes) og have. 2, 179. (jvf. Matth. 7, 12). — Den, hun vil have (nemlig til Ægte), kan hun ej faa; den, hende vil have, pass' hun ej paa (ɔ: bryder hun sig ikke om); derfor maa hun saa længe gaa. 2, 66.

Daaren begriber ikke, hvad det er at have og ikke at have; det er uden Forskjel for ham. Sir. 20, 17. — Hvad har du, som du ikke har modtaget [af Gud]? 1 Kor. 4, 7. — Dersom Redebonhed [til at give] er for Haanden, da er Enhver velbehagelig i Forhold til det, han haver, ikke i Forhold til det, han ikke haver. 2 Kor. 8, 12. — Hold fast ved det, du har, for at Ingen skal tage din Krone! Joh. Aab. 3, 11.

har, have, se 2902 fg. 5401. 6376. 6392. 6493. 9378. 9400. 10. 733. 10, 788.

3488. Den, som jager to Harer af én Busk, faar sjælden nogen af dem. V. S. O. (ɔ: den, som vil opnaa to Ting paa én Gang, gaar som oftest glip af dem begge). — Hvo der vil jage to Harer af én Busk, faar sjælden én deraf (ɔ: af dem). 1, 42.

3489. En jager Haren, en Anden æder den (ɔ: „En gjør Arbejdet, en Anden har Nytten deraf"). V. S. O. — Den Ene jager, den Anden æder Haren. 1, 145.

3490. Ofte kommer Hare i Bjørneleje. Der er kommen Hare i Bjørneleje. (siges, naar en fejg og uduelig Mand afløser en tapper, modig og dygtig, som er afgaaet ved Døden). V. S. O. — Der kommer ofte Hare i Bjørns Leje, og Føl ell. Fool = Folsk (ɔ: Taabe, Nar) i Bondens Stól. 1, 269 og 90. (ɔ: Folk komme ofte, hvor de ikke passe).

3491. Haren er gjærne dér, [hvor] han er baaren. („Fædrelandet er kjært"). 1, 106.

3492. „Hvem véd, hvor Haren har sin Gang?" sagde Manden, han satte (lagde) Snaren paa Taget. F. F. — „Man kan aldrig vide, hvor Haren har sin Gang," sagde Kællingen, hun spændte Snaren i Vasken. (anvendes i Kortspil naar man vil vildlede Medspillere). — „Hvem véd, hvor Haren løber!" sagde Manden, han spændte Garnet ud paa Taget.

3493. Der hører Lykke til at fange Harer med Tromme. Moth. — [Det er] umuligt at fange Harer med Tromme. 1, 495.

3494. Naar Haren beder (ɔ: fanger) Mynden og Gaasen Ræven, da skér det (ɔ: det skér aldrig). 2, 272.

Der var en Sværm [af Piger], som der er Harer paa Samsø. Moth. — Haren bugter. (naar den ikke løber lige frem, men gjør flere Omveje, for at undløbe Hundene og komme tilbage til det Sted, hvor den er rejst). V. S. O. — At rejse en Hare (ɔ: drive den op af sit Sæde ell. Leje). V. S. O. — Han jager Haren op, før Hundene ere løse. (siges om den, som for tidlig røber sine Anslag, og opnaar derfor ikke, hvad han vilde). Moth. — Han vil jage tre Harer af én Busk (ɔ: „tage sig for Meget for paa én Gang;“ siges ogsaa om den, som vil have for Meget, og derfor ofte faar slet Intet). Moth. — At fange to Harer i én Busk. („at faa fat paa én Gang i samme Gjerning“). Moth. — Haren laa ikke i den Busk. 1, 4. (ɔ: „det var ikke dér, man skulde søge Vildtet; dér tog man fejl“). Moth. — Ikke laa Haren dér (ɔ: „det var ikke Aarsagen“). 1, 4. — Nu skød du Haren, som (ɔ: hvor) den sad, — du skal være Raadmand i Aar. (siges til den, som gætter rigtig). Molb. S. 319 efter H. Thomesen. — At stryge (smøre) Folk om Munden med en Harefod (ɔ: give Snak for Penge; hykle og smigre). 1, 212. — At stryge eller feje Noget over med en Harefod (ɔ: „behandle det skjødesløst, uden Omhu“). V. S. O. Molb. S. 319. — Han løber (farer eller overfarer) over det med en Harefod. F. F. — Han har Hareskind for Bagsmækket (Rumpen). K. 547. (ɔ: han er fejg som en Hare). — Han staar (ogsaa: „bliver fast“) som Haren hos sine Unger. 2, 80 og 82. (ɔ: han tager Flugten). — Haren vil gjærne sidde tørt. („om Øl-Narre, som i ædru Tilstand holde Gjækken inde, men, naar de ere blødte og rusende, slippe eller slaa den løs“). 1, 149. — Han griber Harens Gevær (ɔ: flygter). — Hvad nytter dig et Løve-Vaaben, naar du kun har et Hare-Hjærte? M. M.

Mangen som Haren spytter sine Unger i Øjnene, og lader dem løbe. 2, 82.

Hare, se 1810. 1980. 3857. 3978. 5069. 6069 fg. 6208. 6212. 6325. 6825. 6994. 7713. 8171.

3495. Harm volder Helvede. P. L. 517. — Harm gjør ofte Helvede. P. L. 388. — Vredladen og hadsk [Mand] har alt Gnister af Helvedes Ild i Hjærtet. 1, 493.

3496. Han kan bedst ved (med) Harm, [som] ingen haver. P. L. 813. („Den kan bedst styre sin Vrede, som ikke opirres.“ Moth).

3497. Lugt i din egen Barm, saa gjør du mig ingen Harm. 2, 21.

3498. Bondeharm véd ingen Maade. („han slaar to Gange paa ét Sted“). 1, 493.

3499. Græmmelse var aldrig god. F. F.

At se sin Harm paa Noget. Moth.

Harm og Græmmelse har lagt Mangen i Graven.

Mit Øje er mørkt af Harm (ɔ: Sorg). Jobs B. 17, 7. — En daarlig Søn er sin Fader en Harm (ɔ: Sorg, Græmmelse) og sin Moder en Kummer (Bedrøvelse). Ordsp. 17, 25. — Hvor megen Visdom er, dér er megen Græmmelse. Præd. 1, 18.

Harm, Harme (Græmmelse), se 3485. 4203. 4386. 10, 222.

3500. Braade (egl. brade ell. bratte ɔ: hastige, ílsindede) Mænd ere altid bedst. P. L. 403 og 1030.

3501 a. Sjælden er Rabe (ell. Raben, Rappe ɔ: Hastværk) god. P. L. 485 og 912. (far i Mag og forhast dig ikke!). Man siger: „at rappe sig“ ɔ: skynde sig. — Hastigt Mod (ɔ: Hastmodighed, Ilsindethed) er sjælden god. 1, 176. — Sjælden er Hast god. 1, 176. (ɔ: det gaar sjælden godt, naar man haster for meget). — For megen Hastighed var aldrig god; thi den haver ikke Vorherre skabt. Pouch.

3501 b. Hast spænder Bén for sine egne Hæle.

3502. Strax er ej altid til Mags. 1, 176.

3503. Gud styre Hastighed! Hovmodighed skal nok forgaa. K. 280.

3504. Hastmodighed var aldrig god Raadgiver. A. S. Vedel. — Hastighed gaar tit for gode Raad. („forhindrer gode Raad“). 1, 176.

3505. Alt for stor Hast gjør sént og langsomt Arbejde. Moth. — Hvo meget iler, udretter Lidet. 1, 176.

3506. De, som haste for meget, have sildig Helligaften. 1, 176.

3507. Hastig Mand giver ingen god Jæger. 1, 214.

3508. Hastig Gjerning fejler ofte. 1, 176. — Hastig Gjerning er sjælden god. V. S. O. — Hastighed gjorde aldrig godt. 2, 113.

3509. Bradgjort (ɔ: hastig udført) Gjerning varer ej længst.

3510. Bradrig (ɔ: brat, hastig rig) længe fattig. 1, 354.

3511. Hastig Hund føder blinde Hvalpe. 2, 113.

3512. Den, som tror, har intet Hastværk. (jvf. Es. 28, 16).

3513. Hastværk duer kun til at fange Lopper. Gr. 1065. — Der skal ej Hastighed til Noget, uden [til] at fange Lopper, og naar der er Ild løs. 1, 176.

3514. „Det Hastværk har Fanden skabt," sagde Uglspil.

3515. „Hastværk er Lastværk," sagde Uglspil, han havde været tre Dage ude [for] at laane Gjær, og faldt over Dørtærskelen. Gr. 1065. (ogsaa: „han havde været tre Dage ude at kjøbe Eddike for fire Skilling, slog Flasken itú og spildte Eddiken"). — „Fi'e (af „fige" ɔ: haste) Arbejd er ski'e Arbejd," sagde Sneglen, han var syv Aar om at krybe over en Dørtærskel, saa faldt han endda og brækkede sit ene Laar. Sv. Gr. (fynsk). — Figarhed (ɔ: Hastværk) er Skidarhed. K. 1395.

3516. „Naa, det fager (ɔ: haster) da ikke saa svart," sagde Jyden; „den kommer ogsaa med, som ager med Stude."

3517. Hvo der stundesløs farer af By, han kommer svarløs igjen. L. Pouch. — Den, som drager stundesløs af By, skal komme ærendeløs hjem. V. S. O. (om den, som er uordentlig sysselsat med flere, til Déls unødvendige Ting paa én Gang, og derfor i Grunden Intet udretter).

3518. Snar til sin Mad, snar til sin Gjerning.

Det gik i en Ruf (ɔ: i stor Hast). — Han (hun) kan hastig faa det (ɔ: kan let, snart blive vred, for en ringe Tings Skyld). V. S. O. — Gud skabte ingen Hastighed. 1, 176. (han behøver ikke at haste; han har Tid nok). — At haste er ej at

skynde sig. 2, 113. — Det gik, skete i Huj og Hast (ɔ: i meget stor Fart). — Det gik som en Røg (ɔ: hastig, i en Fart). — Han er rap (ɔ: hurtig) til sine Hænder, naar hans Rumpe klø'r. 2, 113. — Han blev saa hastig, han slog sin Helfjært (ɔ: „da han droges med Døden"). 2, 113. — Det kom som et Lyn fra en klar Himmel (ɔ: hastig, pludselig, uventet). — Han farer afsted, som kunde det være Jehu, Nimsis Søn; thi han kjører, som han var gal. 2, 214. (2 Kong. 9, 20). — Du gaar ej paa Naale. Moth. (om den, som haster uden Aarsag). — Der kan Meget hændes i en Haandevending. 1, 113.

Tøv ej, men fri i Hast! der kommer Efterkast. — Det, som hastig koges, brændes eller bliver halv raat. 1, 176. — Tro, tal og døm ej for hastig! 1, 176. — Vær langsom til at raadslaa, men hastig til at fuldbyrde! M. M.

Den, som er hastig til Vrede, begaar Daarskab. Ordsp. 14, 17. -- Vær ikke hastig i dit Sind til at fortørnes; thi Fortørnelse hviler i Daarers Barm. Præd. 7, 9. — Begynd ikke Strid med den, som er opfarende (hastig)! Sir. 8, 20. — Nidkjærhed og Hastighed (Vrede) formindske Levedagene. Sir. 30, 26.

Hast, hastig (snar), Hastværk, se 2569. 2805. 4639. 6489. 6870. 7035. 7606. 11, 835.

3519. Man skal ikke tage Hatten af, før man sér Manden. 1, 444. Gr. 755. — Det gjøres ikke behov at tage til Hatten, før man sér Manden. Pouch. — Det er tids nok at tage Hatten af, naar man sér Manden (ɔ: „man maa ikke gjøre for sikker Regning paa en Ting, som ikke er gaaet i Opfyldelse"). V. S. O. — Det er Tid at tage Hatten af, naar man sér Manden. F. Rostgaard. jvf. 11, 114. 1009. 1166. 8443. 7122.

3520. „Havde jeg bare haft en Hat," sagde Drengen, „saa havde jeg ikke gaaet barhovedet."

3521 a. Der kan skjules Meget under en bred Hat. 2, 121.

3521 b. En gammel Hat er god til en ny Kabus. Sv. Gr. 3, 218. (Angel).

Der er et Hugg i hans Hat (ɔ: „en Hindring for hans Foretagende"). Molb. S. 319. — Det var et slemt Hugg i hans Hat (ɔ: „det var ham til stor Skam og Skade"). V. S. O. — At sætte Hatten paa Snur (ɔ: skjævt) eller paa tre Haar (paa den ene Side af Hovedet ɔ: vise sig stolt og overmodig, prale).

Moth. — Han maa gaa med en bred Hat eller: bære den brede Hat. (siges om den, hvis Kone er ham utro, saa at han er bleven Hanrej). Moth. V. S. O. — Sætte En Fjeder i Hatten (ɔ: ligge i med hans Kone). V. S. O. — Han har faaet en Blyhat; gaar med en Blyhat (ɔ: er bleven beruset). — Der skal Ingen røre en Fjeder i min Hat derfor (ɔ: „jeg har fuld Ret dertil"). Hr. Iver. — De kan ikke rokke en Fjeder i hans Hat. 2, 276. — Dér fik han Noget at hænge sin Hat paa (ɔ: „Noget at udsætte paa, at laste"). Molb. S. 319. — At give dem Søm, der ere forlegne med Hatten. Gr. — Han staar altid med Hatten i Haanden for ham.

Man kan saa snart tage sin Hat af for et Skarn, som for en Dannemand. Syvs Tillæg.

Hat, se 1703. 2125. 3593. 3877. 4217. 4756. 6834. 8694. 9107.

3522. Naar Frøen ræpper (skræpper, kvækker), skal Bonden saa' Havre. Moth.

3523. Naar Skoven er halv grøn, halv graa, da skal Bonden sin Havre saa'. F. F.

3524. Havren tager først ret til at gro, naar den hører Léen synge. F. F.

3525. Havren kan rejse bort til tre Markeder, og dog komme igjen; men rejser den bort til St. Ols Marked (22de Juli), kommer den ikke igjen. F. F.

3526. „Var der redt under mig, som der er under dig," siger Havren til Bygget, „saa skulde jeg snart gjøre dig til en Horeunge." (om den forskjellige Behandling af Jorden til de forskjellige Sædarter). F. F.

3527. Havre er kun halvt Korn. Moth.

3528. Man skal høste Byg i røde Rader, og Havren i sin grønne Trøje, da faar man baade Straa og Kjærne. Molb. S. 296.

3529. Naar Havren gaar i Hus, gaar Nødder i Mús (ɔ: modnes de). Moth.

3530. Naar man sér Havreskokke, kan man Nødder plokke (plukke). K. 1673.

3531. Hø gaar; Emter traver; men Havre løber (ell. springer). 1, 11. (om de forskjellige Foderarters Anvendelse og Virkning paa Hesten). jvf. 3641.

3532. Havren siger: „pløj mig dybt og saa mig tykt; harv mig slet (jævnt): saa kommer jeg ret og tæt!“ R. 728.

3533. Naar Havren er mod (ɔ: moden), er Flynderen god; naar Oxen er værst, er Skallen bedst. 1, 207.

Det er en god (ell. stille) Havresæd ɔ: „Stilhed, naar de tie Alle; thi Havre skal (som en let Sædeart) saas i stille og lunt Vejr“. 2, 264. — Her er god Havresæd. Moth. (siges især af den, som træder ind i et lille Selskab, just som Samtalen er gaaet i Staa). — Han har ikke Nød for en Havre-Avne (ɔ: han sidder meget godt i det; fattes Intet). 2, 276. — Man maa have Havre-Gryn at samle hans Tale med. Moth. (siges om Ens usammenhængende, uklare Tale).

Der findes dem, som tage sig en Husbond for en Tønde Havre. P. Plade.

Havre, se 93. 956. 3643. 3667. 4293. 4731. 5154 b. 5965. 6434. 10, 776.

---

héd, se varm.

3534. Hejren straffer (ɔ: laster) Vandet, fordi han ej kan svømme. P. L. 68. — „Det er daarligt Vand,“ sagde Hejren, den kunde ikke svømme. Fr. S. Birch.

3535. Hvort (ɔ: hvorhen) Hejren han fly'r (ɔ: flyver), da fører han Halen med sig. P. L. 67. (ɔ: Rygtet følger et Menneske, hvor han end kommer i Verden). jvf. 8709. 8096 fg. — Hvorhen Hejren [end] flyver, dér følger ham Stjærten. H. Thomesen. — Hvor tit end Hejren vender sig, har den dog Halen bag sig.

3536. Det er ondt at komme [en] Hejre i Més (ɔ: en Kurv, isl. Mejs eller Majs). P. L. 51. Paa Svensk hedder det: „det er ondt at stoppe Tranen i Més“ (ɔ: ligesom man ikke kan faa en Hejre eller Trane i en lille Kurv eller Kasse: saaledes kan fornemme Folk ikke godt leve af Lidt). — Det er ondt at faa Hejre i Mærs (ɔ: en Mastekurv). V. S. O.

Det er ret en Hejre. („siges om en Person, som er meget lang og smal, saa at Klæderne hænge paa ham som paa en Stage"). V. S. O. — Han er saa lang, som Gud skabte Hejren. F. F.

3537. Man faar ej gjærne Blod af hélt Skind. 2, 128.

Du klager over hélt Skind. Moth. — At slippe med hélt Skind fra Noget (ɔ: uskadt, uden Tab og Skade). V. S. O. — Han slap héløret (ell. hélskindet) derfra. V. S. O. — Jo, du er en hél Karl! V. S. O. (siges spotvis til den, som man ansér for en Stymper, en Stakkel). — Der var en hél Dél Mennesker (ɔ: temmelig Mange). — Han er hél og holden (ɔ: har ingen Skade taget).

Han vil enten have det hélt eller slet Intet. — Gud vil have det héle Hjærte. 2, 109.

Hvert Hoved er sygt og hvert Hjærte er mat; fra Fodsaal til Hoved er Intet hélt paa det. Es. 1, 5 og 6. (om den almindelige Fordærvelse).

hél, hélt, se 70. 1039. 1159. 1697. 2144. 3017. 3823. 4499. 4786. 8693. 9793. 9944. 11,051. 11,389. 11,938.

Helbred, se Sundhed.

helbrede, se læge.

Held, se Gunst og Lykke.

3538. Smaa Helgene gjøre og Jærtegn. 1, 181 og 355. — Smaa Helgen gjøre kun smaa Jærtegn. H. Thomesen.

3539. Man tror ikke Helgen, før man sér Jærtegn. 1, 177.

3540. De ere ikke Helgene Alle, [som] man i Kirken sér. Moth. — De ere ej Alle Helgene, som gaa i Kirke. 1, 177. — De ere ikke Alle Helgen, som træde Kirkegulv. H. Thomesen.

3541. Pilegrimsfærd gjør sjælden hellig. M. M.

3542. Ingen Helgen er saa ringe, han jo vil have et Voxlys for sig. Iris.

3543. Jo større Helgen, jo tungere Kors.

3544. Helligdags-Syssel er Mangen [lige] saa behagelig, som Ugedags-Arbejde. 2, 114.

Det ringer til Helligaften for ham (ɔ: han er nær ved at dø). Moth. — Offer som Helgen! Moth. — Han er ingen Helgen. („siges skjæmtvis om den, som man ikke antager for at være saa afholdende eller alvorlig, som han lader til"). V. S. O. — Han er saa hellig som Gudum Munke. 2, 114. — Det er saa helligt som Mose Tavler. Moth. (om Noget, som man holder i stor Ære og Værdighed). — Den hellige Grav er vel forvar't (ɔ: Alt er i Orden; der er ingen Fare). — Han har haft en god Helgen, som har skudt tæt efter Vognen (ɔ: „han har haft en god Hjælper"). Hr. Iver. — Han er ikke saa hellig, som han ellers nejer dybt. (siges om den Skinhellige). A. S. Vedel.

Hellige Folk, hellige Gjerninger. 2, 114. — Søndage ere ofte Syndedage, og Festdage [ere] Fyldedage. („man begyndte fordum om Søndagen med Drik, holdt saa fri Mandag med; ja Tirsdagen og Onsdagen maatte ogsaa hjælpe til. Om Torsdagen drak man til Afsked"). 2, 114. (det var dog næppe uden ved store Bryllupper, at det gik saaledes til).

Gud tror ikke (lider ikke paa) sine Hellige. Jobs. B. 15, 15. — Hellig, hellig, hellig er den Herre Zebaot (ɔ: Hærskarernes Gud); al Jorden er fuld af hans Ære. Es. 6, 3 (jvf. Aab. 4, 8). — Giver ikke Hunde det Hellige! Matth. 7, 6. — Efter den Hellige, som kaldte Eder, vorder og I hellige i al Omgængelse! 1 Pet. 1, 15. (jvf. Hebr. 12, 14).

Helgen, hellig, se 2561. 3241. 5313. 7055. 7474. 10,511. 12,101.

3545. Hellere Vable paa Haand, end Knude paa Hals. Gr. 1076.

3546. Hellere Meget til Gode, end Alt optaget. Gr. 1077.

3547. Hellere stryge sine Landsmænds Sko, end Udlændinges Fod. Gr. 1079.

3548. Hellere en sulten Tarm, end en hullet Arm. jvf. 8439.

3549. Hellere et levende Menneske i Halmen, end et dødt Barn i Vuggen.

3550. Hellere den Første i en lille By, end den Anden i Rom.

3551. Jeg vil heller, at min Kalv var en Ko, end min Kone en So. 2, 137.

3552. Hellere forud vár, end efter snar. (Hammerichs Birgitta S. 178).

Heller, hellere, se 1893. 11, 005. 11, 065.

---

hellig, se Helgen.

3553. „Her er varmt og godt," sagde Kærlingen, da kom hun ind i Helvede. K. 680.

3554. Vejen til Helvede er brolagt (belagt) med gode Forsætter. F. F.

3555. Hellere skilles ad, end bygge paa Helvede sammen. V. S. O. og Gr. 1081. — De leve som Hunde og Katte og bygge paa Helvede.

3556. Der er alle Vegne Helvede, hvor Himmelen ej er. 1, 186. — Uden Helvede intet Himmerig.

3557. Man kan være saa længe i Helvede, [at] man véd ej, at Himmerig er til. 2, 118.

3558. Hvo der skal til Helvede, han maa [lige] saa gjærne rende, som trave. H. Thomesen. jvf. 6078. — Verdens Børn rende til Helvede, de Andre hinke til Himmelen. 1, 186. — Det er fast éns, at springe og at krybe i Helvede. 1, 186.

3559. [Det er] en Helvedes Brand, som skal brænde i Helvede; men Gud har en Dag i Himmelen, hvor Fanden faar en Steg. 2, 118. (siges af letsindige Spottere).

3560. Hvilken en Stads var der i Helvede, der (ɔ: da) Fanden ledte sin Moder til Offers. 2, 120. (spottende Tale om Hoffærdighed).

3561. Kroen er Helvedes Forstue. F. F.

3562. Hvo som bo'r nær ved Helvede, faar at byde Fanden til Gjæst. A. S. Vedel.

3563. Man skal ikke forsværge Helvede, at om man kommer ikke i Himmerig, man da ikke skal blive husvild. Syvs Tillæg.

3564. Paradis taaler ej Helvede, Helvede ej Paradis.

At gjøre En Helvede hedt (ɔ: volde ham meget Bryderi, drille, plage ham). V. S. O. — Han har sit Helvede her i Livet eller her paa Jorden. — Det er en allerhelvedes eller helvedes Karl, Kælling m. m. (ɔ: et ondt, arrigt, ugudeligt Menneske). V. S. O. — Gaa, rejs ad Helvede til! (ɔ: et letsindigt Ønske om Ulykke og Fordærvelse). — At falde af Skærsild i Helvede. 1, 323. (om den, som slipper for et ringere Onde og styrter sig i en større Ulykke).

Med ham kan man faa Bud til Helvede, naar han dø'r. 2, 119. — Helvede er hedere, end det beskrives. 2, 119. — Vé den, som blot af Forfarenhed véd, at der er et Helvede. 1, 186.

De have sluttet Pagt med Døden og gjort Forbund med Helvede. Es. 28, 15. — De Ugudeliges Vej er brolagt med Stene, men ved Enden deraf er Helvedes (Dødsrigets) Hule. Sir. 21, 11.

Helvede, se 1736. 1947. 2342. 2789. 3459. 3803 fg. 4351. 5032. 5159. 6505. 6874. 7153. 7548. 8163. 8307. 10, 642. 11, 658. 11, 861.

3565. Hvo Herrens Værk vil hemme, maa hjælpe det at fremme. — Hvad der hemmer, det fremmer.

At beskære En Vingerne. 2, 87. — Han vil sætte en Stopper for den Sag. V. S. O. — At gjenne En paa Halvvejen (ɔ: hindre Ens Forehavende). V. S. O. — Det skal jeg nok gjenne for (ɔ: søge at afværge, hindre, forbyde). Moth.

Hvem var jeg, at jeg skulde kunne hindre Gud? Ap. Gj. 11, 17.

hemme (hindre), se 238. 3282. 6410. 7656. 8697. 9968. 10, 172. 12, 153.

3566. Lønlig Ting skal man lønlig bære. P. L. 78. (ɔ: man maa ikke røbe betroede Hemmeligheder). — Lønlige Ting skal man lønlig holde. 1, 177. Pouch.

3567. Det er saa lønligt, at end ikke de Blinde kunne se det. 1, 1.

3568. Hemmelige Sager ere onde baade at sige og høre. 1, 177.

3569. Hemmelig Kjærlighed brænder med størst Lue. 1, 223.

3570. Gjør saa i Dalen, at du frygter ej hvo (ɔ: hvem) der staar paa Halden (ɔ: Fjældet). 1, 278.

3571. Tosser, Børn og fulde Folk, de ere Hemmeligheders Tolk. Gr. jvf. 8330.

3572. „Betro mig, hvad du vil," sagde Manden, „kun ingen Hemmelighed!"

Deri stikker Hemmeligheden (ɔ: det er den egentlige Grund). — Ikke min Skjorte maa vide mine Hemmeligheder. Moth. — At gaa ind i Guds Helligdom (ɔ: „at ville udgranske Guds Hemmeligheder"). V. S. O.

Blandt mange Venner hav faa hemmelige Raad! 2, 115.

Den, der gaar omkring som en Bagvasker, aabenbarer Hemmeligheder. Ordsp. 11, 13. — Røb ikke anden Mands Hemmelighed! Ordsp. 25, 9. (jvf. Sir. 27, 17). — Hvo som aabenbarer hemmelige Ting, har forspildt Tilliden til sig, og finder ikke en Ven efter sit Sind. Sir. 27, 16. — Det er godt at skjule en Konges Hemmelighed, samt paa herlig Viis at aabenbare Guds Gjerninger. Tob. 12, 8. — Din Almisse skal være i Løn, og din Fader, som sér i Løn, vil betale dig aabenbart. Matth. 6, 4. — Ingen gjør Noget i Løndom, naar han selv søger at blive navnkundig. Joh. 7, 4.

hemmelig (lønlig), se 2752. 3431. 9298. 9503. 9731. 10, 150 11, 169. 11, 363.

Hensigt, se Øjemed.

Herkomst, se Byrd.

3573. Hvo aarle vil være Herre, han bliver længe Svend. P. L. 65. — Den bliver længe en Tjener og Svend, der vil være for tidlig Herre. („løber fra sin Mester, vil Intet lide eller taale" m. m.). Pouch. — Trællene, som hige efter Herredømme, trives ikke. Chr. Pedersen.

3574. Linde-Herre haver gjærne Ege-Svende (ɔ: milde Herrer have gjærne haarde Tjenere). P. L. 523. jvf. 10, 282. — Linde Herrer har Ege-Svende (ɔ: „hvem der gjør sig gemén med sine Tjenere, agtes ej af dem"). Moth.

3575. Hemmelig (ɔ: her: grov, uhøflig) Herre har fortruden (ell. fortrødne ɔ: sene, langsomme, dovne) Svende. P. L. 482. — Hemmelig Herre gjør fortrødne Svende. P. L. 1112.

3576. Naadeløst (ɔ: ubarmhjærtigt) Herskab er skilt fra Gud. P. L. 170. (jvf. Jak. 2. 13). — Naadeløst Herskab er Gud ledt. 1, 170.

3577. Højt er Herre-Bud. P. L. 520. — Herre-højt er Herre-Bud. 1, 180. — Højt er Herre-Bud, højere er Guds Bud. Moth. (jvf. Ap. Gj. 5, 29). — Højt er Herre-Bud, dog er Naturens højere. 2, 115. — Højt er Herre-Bud, han faar Skam, [som] det ikke agter. Pouch.

3578. Enten skal man Herre være eller Herre tjene. 1, 178. (Fra Middelalderen om Vornedskabets Oprindelse, da den, der ikke kunde staa paa sine egne Bén eller beskytte sig selv, maatte give sig over til en anden Herre og blive tjenende).

3579. Det sømmer sig ikke, at Herren bær Liberi. Moth. (gjør ikke det, som ej staar dig an!).

3580. Herreløs Brydie (ɔ: Bondekarl) fanger (ɔ: faar) vel Husbonde. P. Enevoldsen.

3581. Onde Fogeder sætte Herrerne (eller: „Herren“) af Højsædet. 1, 330. A. Hvitfeld.

3582. Alle ville Herrer være; Ingen vil paa Sækken bære. 1. 179. — Vilde vi Alle Herrer være, hvem skulde da de store Sække bære? H. Thomesen. — Alle vil Herrer være, men Ingen vil Byrden bære. R. 134.

3583. Herren er god, gjør man hans Villie. 1, 180.

3584. Herren byder, naar han beder. 1. 48. — Herre-Bøn er Herre-Bud. 1, 180. — Store Herrers Begjæring er Befaling. 1, 37.

3585. Herre-Bud vil ej have Nej. 1, 497.

3586. Herrer og Narre have frit Sprog. 1. 135. — Herrer og Narre vil have deres frie Spøg. H. Thomesen.

3587. For et Lands Synds Skyld blive dets Herrer mange. 2, 208. (jvf. Ordsp. 28, 2).

3588. Herre uden Land er [som] Fadet uden Vin. 1, 181.

3589. Det er en arm Herre, som Intet har at byde [over]. 1, 181.

3590. Den raader for Mér end Guld, som er sin egen Herre. Moth.

3591. Man maa være Herre i sit Hus. Gr. 1087. jvf. 7684. — Man maa raade i sit eget Hus. K. 1871. — Hver er Konge i sit eget Hus. 1, 179. — Der skal være ét Hus og én Husherre (nemlig Manden).

3592. „Jeg skal vise dig, at jeg er Herre i mit Hus," sagde Manden, han sad under Bordet, og vilde ikke komme frem, da hans Kone befalede. F. F.

3593. Det giver sig, hvor god en Herre er, naar man har staaet med Hatten af (ell. med Hat i Haand) et Aar for ham. 1, 180.

3594. Naar Herren er blid, vár dig, det er Tid. 1, 169.

3595. Herren regérer over Undersaatterne, men Hyklerne undertiden over Herren. 1, 331.

3596. Herrer have Herrefore (ɔ: Herreskik, Herrefærd, Herreladɐr), saa de ringe, som de store. 1, 181. — Herrer vil have Herrefore, de smaa saa vel som de store. H. Thomesen.

3597. En Herre bør have én Mund og én Pen (ɔ: „hvad der én Gang er sagt og skrevet, skal saa blive," ell. staa ved Magt). 1, 180.

3598. Stor Herre uden Svende er Lidet værd. P. L. 1178. jvf. 2043. — Stor Herre uden Svende er Intet værd. 1, 181.

3599. Herreskifte (ɔ: Forandring af Herre ell. Herskab) forbedrer sig sjælden. P. Tidemand 1539. — Sjælden er Herreskifte bedre. Moth. — Mange Herreskifter ere farlige. 1, 349.

3600. Herre-Haand rækker til alle Land. 1, 181. jvf. 4948.

3601. Ugild (ɔ: udygtig) er Herrebarn (ɔ: store Herrers Børn ville tit arte ud). Moth. — Herrebørn ville ej altid lykkes. 1, 32.

3602. Man skal æde med Herrebørn, og (ell. men) ej lege med dem. 1, 180.

3603. Herre-Hyldest (ɔ: Gunst) er ej fattig Mands Arv. P. L. 442. — Herre-Gunst er ej Arvegods. 1, 169.

3604. Herre-Hyldest er god at have. 1, 169.

3605. Herre-Gunst er tit som Kvinde-Kjærlighed: den sidste den kjæreste. 1, 169.

3606. Man skal bruge Herre-Hyldest, dog at de og blive ved Brødet. 1, 170.

3607. Herre-Hylde (ɔ: Hyldest, Gunst) er snart at spilde. 1, 169.

3608. Herre-Hyldest, April-Veder (ɔ: Vejr) skrives begge med én Feder (Fjeder). 1, 169. — Herre-Gunst og April-Vejr varer ikke længe ved. V. S. O. — Herre-Gunst er saa ustadig som April-Vejr.

3609. Herre-Gunst er tit som Solen om Vinteren: den gaar snart under (ɔ: ned). 1, 169.

3610. Herre-Gunst er af og til, som Ebbe og Flod i Havet. 1, 169.

3611. Hvad hjælper Herre-Gunst, naar Lyset vil slukkes (ɔ: naar Døden kommer). 1, 169.

3612. Herre-Gunst og Tordenregn falder altid ujævnt. 1, 169.

3613. Herre-Vild (ɔ: Herre-Gunst) og Spaaneild blusser klart og endes snart. Molb. 1431. — Herre-Vild og Papirs-Ild blusser snart ud. 1, 169. — Spaaneild og Herre-Gunst varer ikke længe. Moth. — Herre-Huld og Spaaneild endes snart. 1, 169.

3614. Herre-hum har Meget paa sig. (naar de ikkun sige „hum“). 1, 27. (Tjeneren adlyder blot et Vink af Herren).

3615. Hav Ven nær hos og Herre langt fra! thi det er ondt at bo for nær Herreport. 2, 281. (om „Godsets Ugedagstjenere og Vornede, som boede Hovedgaarden nærmest“).

3616. Det er ondt at sidde for Hovport (ɔ: Hovgaards- eller Herregaards-Port). (Det er ikke godt at skulle sidde og vente paa de Stores Naade).

3617. Det er ondt at tjene for Herreporte. 2, 122.

3618. Hellere Herre, end Tjener. M. M.

3619. Herredøren er vid ind og trang ud. (ɔ: „til Hove er sød Indgang, men súr Udgang“). 1, 192.

3620. Hvo der vil æde Herrers Steg, skal være med i alle Haande Leg. 1, 179.

3621. Naar Herren støder Foden, maa Svendene hinke. R. 135.

3622. Arme Herrer skinde (ɔ: udsuge) mest. 2, 115.

3623. Herrens Vellyst er tit de Armes Graad. 2, 115.

3624. Med stor Møde (ɔ: Møje, Umage) faar man Herre-Gunst, med større beholdes den. 1, 192.

Det var et Herre-Maaltid ell. Herre-Gilde (ɔ: et meget prægtigt og kostbart Maaltid). V. S. O. — Herre-Gunst er en underlig Sag. 2, 122. — Mildt Herskab er Landets Værn. 1, 348. — Han kan sige, at han har faaet Herskab (ɔ: en slem, herskesyg Kone). V. S. O. — Saa gammel som god, og ikke. en Dag bedre! („fordums Ønske om nyt Herskab“). 1, 332. — Rid nu af til Herredag! (ɔ: „nu har du faaet din Besked“). H. Thomesen. — At ride Herredag ind. V. S. O.

Den Herre bedrages, som holder sin Svend lige ved sig selv 1, 178. — Hvad skal ikke Herren gjøre, naar Svenden saa maa? 1, 178. — Herrernes Ære er rige Undersaatter; thi rige Stæder og yndigt Land fæster Herren Sværd i Haand. 1, 498. — En Herre skal ej have Dyrtid paa Ord, men sige, hvad og hvorledes Tjeneren skal gjøre. 1, 179. — Man (ɔ: Tjenerne) skal saa bruge Herrerne, at disse og blive ved Brødet. 1, 440. — Herre-Gunst skal man agte højt, men ej forlade sig derpaa. 1, 170. — Det er undertiden bedre at forlade, end [at] forlore (ɔ: tabe) en Herres Gunst. 1, 170. — Herre-Gunst er ej deres, som fortjene den, men deres, som Herren vel ynder. 2, 110. — Herre-Gunst er glat, paa Lérfødder staar; snarlig brækkes, Mangen gjækkes. 2, 110. — Herre-Gunst er sammensat ej med Nagler, men med Vox; bliver den af Hede for varm, af Had for kold, holder den ej længer. 2, 110. — Vel den, som taler med Vorherre hver Dag, og med sit Herskab kun én Gang om Aaret. 2, 115. — Hos Herrer tal sagtmodig, hør taalmodig, svar klogmodig! 2, 115.

Den, som tager Vare paa (ell. vogter) sin Herre, skal æres. Ordsp. 27, 18. — Iblandt store Herrer skal du ikke holde dig lig med dem. Sir. 32, 10. — Tjeneren er ikke over sin Herre

Matth. 10, 24. — I Herrer, beviser Eders Tjenere, hvad ret og billigt er, da I vide, at ogsaa I have en Herre i Himlene. Kol. 4, 1.

Herre, Herskab, se 975. 1692. 1714. 3396. 3484. 3958. 4309. 5269. 5281. 5321. 6093. 6335. 6926. 8723. 9874. 9947 fg. 10, 273. 10, 785. 11, 218.

Herren, Vorherre, se Gud.

3625. Heste og Hunde have gjort mangen Herremand til Bonde. Moth. — Mange Heste, Folk og Hunde gjør snart Herremand til Bunde (ɔ: Bonde). 2, 141.

3626. Det er en daarlig Herregaard, som Hundene har ædt Bønderne fra. Gr. 1177.

3627. Den, der steder sig Herremand til Staldsvend, han faar brudden Sadel. P. Enevoldsen.

3628. Man kan ogsaa sætte en Herregaard over Styr. Gr. 1095.

3629. Fire Skilling er dog ingen Herregaard. Gr. 1096.

Han lever som en Herremand. — Enten har en Hund eller Herremand været Fader til dig. („siges af Menigmand til den, som altid glemmer at lukke Døren efter sig"). V. S. O.

Herregaard, Herremand, se 922. 930 fg. 1586. 4766. 6345. 10, 325.

---

herske, se raade.

3630. Vogt dig, at Hesten ej slaar dig! P. L. 261. (ɔ: kom ej de Mægtige for nær!)

3631. Liden Hest er i Vande mest. P. L. 625. (ɔ: en lille Hest med korte Bén er dybest i Vandet med Kroppen). — Lav Hest er mest i Vandet. 1, 196.

3632. Liden Hest gjør stakket Dagsrejse. P. L. 286.

3633. Du skal give saaret Hest Salt, og ikke Olie. P. L. 1038. — Du skal give saar Hest Salt [opløst i Vand], og ej Olie. 1, 21. (ɔ: krymp dig ikke ved i visse Tilfælde at anvende skarpe Midler; vær ikke medlidende i Utide!

3634. Han skal føde mager Hest, [som] ej haver féd. P. L. 755. (ɔ: man hjælper sig med, hvad man har, og maa, nøjes med Lidt, naar man ej kan faa Mere). jvf. 4221. 10, 848. 3739. 1089.

3635. Bedre er svang Hest, end tom Grime. P. L. 345 og 857. (Noget er bedre, end Intet; det er bedre at have Lidt at leve af, end slet Intet). — En mager Hest er altid bedre, end en tom Grime. (jysk).

3636. Stang kjender (ɔ: lærer) Hest at drage. P. L. 754. jvf. 5989. — Stang kjender Hest at drage, og Staveren (eller Stavren) Stodmæren (ɔ: Følhoppen). 1, 314.

3637. Hofmands Hest kommer og til Harven. P. L. 577. („ligesom gamle Hoftjenere, som der sættes Pris paa i Ungdommen, men som forsmaas i Alderdommen." H. Thomesen). — Hofmands Hest stunder til Harve.

3638. Hvad gjør Hest i Ager, uden bider af Ax, og møger i Stubben? P. L. 1050. — Hvad gjør Hest i Kornet, uden bider af Ax og møger i Busken. 1, 467.

3639. Hævd (ɔ: Røgt, Pleje, Pasning) holder Hest i Værd, og ikke høje Stalde. H. Thomesen. jvf. 12, 093. — Hævd gjør god Hest, og ikke høje Stalde. Moth. — Hævd gjør Hest, og ej høj Stald. 1, 10.

3640. God Røgt er Hestens halve Foder. 1, 10.

3641. Sviger du Hesten i Hækken (ɔ: en aaben Krybbe til Hø), saa sviger han dig i Bækken (ɔ: en Bøsse til at have Penge i). 1, 10. jvf. 3531.

3642. Det er en ussel Hest, der ej kan tjene sit Foder. 2, 91. — Det er en ond Hest, som ikke er Havren værd. Moth. — Ond Hest, som ikke tjener Føden. 1, 284. (om den der arbejder kun lidt).

3643. Den Hest faar mindst af Havren, som drager mest derfor. 1, 22. — Den Hest, som tjener Havren bedst, faar mindst af den. 1, 438. — Den Hest faar mindst af Havren, som mest træller derfor. 1, 145. — Den Hest, som pløjer for Havren, faar mindst af den. 1, 498.

3644. Man skal ikke lade den Hest, der tjener Herren (Havren?), nøjes med Hakkelse.

3645. Hesten skal gaa til Krybben, og ikke omvendt Krybben til Hesten. 1, 128. Moth. — Krybben følger ej med Hesten. 1, 402. („Hvo der vil have Noget at leve af, maa søge derefter og gjøre sig Umage derfor").

3646. Grimen skal følge Hesten, 1, 82.

3647. Oxen drager af Bugen, og Hesten af Ryggen. 1, 10. (ɔ: „enhver Ting er god til sit Brug". V. S. O.).

3648. Kjendte Hesten sin Styrke, lod han sig ikke styre. Gr. 1100. — Vidste Hesten sin Styrke, han lod sig ej ride. 1, 415. — Vidste Hesten sin Styrke, da gjorde han intet Godt. 1, 77.

3649. Høj Krybbe, lav Hest. 1, 85. (om ulige Ægteskab med Hensyn til Alder, Stand m. m.).

3650. Det er en ringe Hest, som ej kan bære sin Sadel. Molb. 1445. — Det er en slem (ell. daarlig) Hest, som ej gider bære sin Sadel. — Det er en Skarns Hest, som ej kan bære Sadelen. 2, 150.

3651. Det er en daarlig Hest, som ikke kan bære Ét ridende. F. F.

3652. Den Hest har altid Lyde, som man ej kan faa. Moth. jvf. 5372. 8184.

3653. Den største Lyde paa en Hest er, at den har været god. (ɔ: „det Værste er at forfalde fra Dyd til Udyd"). Moth.

3654. Ogsaa den bedste Hest kan snuble. Moth. — En god Hest kan ogsaa snuble. jvf. 13, 1885.

3655. Man skal ej skue given Hest i Munden. (nemlig for at se, hvor gammel den er, og derefter bestemme dens Værd; den er god nok til det Kjøb). P. L. 172 og 277. (Man bør ikke laste Gaver, fordi de ere smaa. „Givet er smukt nok," siger P. Syv. 1, 141). jvf. 2755. 5382.

3656. Et Bygkorn kan tynge Hesten til Jorden. 1, 356.

3657. For en Sko mister man ofte en Hest. 1, 27. (for en ringe Tings Skyld kan man komme til at lide stort Tab og Skade). jvf. 916.

3658. En ond Hest æder [lige] saa Meget, som en god. 1, 284. — En Skarns Hest æder [lige] saa Meget, som en god. 1, 438. (anvendes paa Tyende).

3659. Hesten staar tit hos Hø og gnægger ad Halm. 1, 318. (den Unøjsomme har undertiden det Bedre og begjærer det Ringere). jvf. 3397. 5411. 4896. — Han sidder i Høet og drømmer om Halmen. (om den, der sidder godt i det, men ønsker sig bedre Vilkaar, og kommer derved af Dynen i Halmen).

3660. Det er ofte Hest, der gnægger som Føl. P. L. 1042. (om Falskhed og Forstillelse). — Mangen Hest gnægger som Føl.

3661. De gamle Heste tæmme de unge Foler. 2, 14.

3662. Man bruger Spore til onde og gode Heste. 1, 460. (En god Opdragelse kræver Tugt). — Bidsel og Spore gjøre en god Hest. 2, 11. jvf. 10, 659.

3663. Der bliver ikke Ørs (ɔ: Hoppe, Hoppeføl) af Broge (ɔ: af en broget Ko). 1, 34.

3664. En klattet (ɔ: klathaaret) Fole kan blive en Hest; en fattig Pebling kan blive en Præst. 1, 355 og 500. jvf. 1320. — En klattet Fole kan blive til Hest; af fattig Pebling kan blive en Præst. Moth. — Saa klattig en Fole, han haver [end] før blevet til Hest. Kortvending. v. 1116. — Af klattet (Gr. 1396: „klottet") Føl kan blive Hest, af ussel Pebling og en Præst, som Gud og Lykken det monne føje.

3665 a. Skabbet Hest taaler ingen Skrabe (ɔ: Redskab til at skrabe med). 1, 422. (man maa ikke oprive et Saar).

3665 b. Har man en Hest, faar man nok en Sadel.

3666. Hvo som lader Hesten [have] Tøjlen, kastes af Sadelen. 1, 7. (ɔ: naar man følger sine Lyster, gaar det galt). — Giver du Hesten Sporen, da giv ham ogsaa Tøjlen! M. M.

3667. Den Hest, som faar mest Havre, er mest villig til at slaa af. M. M. (om Utaknemmelighed mod Velgjørere).

3668. Hesten staller gjærne, hvor Vand er. 2; 215. (ɔ: hvor der er Rigdom, kommer Mere til). jvf. 7348. 7770.

3669. Den Hest, som drives træt om Morgenen, gjør ingen god Aftenrejse. 1, 39. — Morgentræt Hest gjør aldrig god Aftenrejse. Moth. — Kjør ikke stærkere, end du har Heste til!

3670. Jo stærkere Hesten løber, des kortere bliver Milen.

3671. To Dyr ere Menneskene huldest: Hesten og Hunden. 1, 77.

3672. Har man spændt Hesten for, skal man ogsaa spænde ham fra. 1, 197. (Arbejdet kræver Hvile).

3673. Naar Hestene gaa éns, kommer man fort (ɔ: frem, fremad). 1, 84. (om enige Ægtefolk, som ligne hinanden i det Gode).

3674. Med stædige Heste kommer man ej fort. 1, 455. (ɔ: med stivsindede Mennesker kan man vanskelig komme til Rette). — Stiv og stædig som en Kariolhest. F. F.

3675. Det er en god Hest, som aldrig snubler. 1, 485.

3676. Det er en slem Hest, som gaar tilbage og frem, naar han stikkes med Sporene. 1, 312.

3677. Naar Krybben er tom slaes (ɔ: slaas) Hestene. 1, 105, 200 og 301. jvf. 10, 874. — Naar Krybben er tom, saa bides Hestene. V. S. O.

3678. Hestene gaa ikke altid, som Kusken vil. 1, 34. (om Uenighed imellem Regéringen og Folket). — Tit løbe Hestene og lade sig ej styre af Kusken. 1, 7. (ogsaa om den, som giver sine onde Lyster Tøjlen).

3679. Man spør (ɔ: spørger), om Hesten er skjøn og god, og ikke, hvad Slægt han er af. 1, 411.

3680. Mangen rider paa Hesten blakket, agter sig langt, men kommer kun stakket (ɔ: „Mennesket faar ikke udført Alt, hvad det har i Sinde“). V. S. O. — Mangen rider Hesten blakket, tænker langt og kommer stakket; Mangen rider Hesten graa, sørger det, han aldrig saa' (= saae). 1, 92.

3681. Snublende Hest maa holdes i Tøjlen.

At studse en Hest i Galoppen (ɔ: standse den i Løbet). Moth. — Hesten har slaaet ham til Jorden. („siges om den, der ved Hestehandel har sat sin Formue til“). K. 1364. — Du har godt ved det, du sidder paa Hesten. Moth. (siges

til En, som har Lykken med sig, og vil have, at en Anden skal leve lige saa højt, som han selv). — Der er gode Heste af alle Slags Haar (ell. Farver). 1, 231. — Han fandt ham paa en blakket Hest (ɔ: „han fik Sag med ham; fandt hans svage Side“). Moth. — At ride paa Blaks eller Blakkes Hest (ɔ: „være en lumsk Forræder, som Blak, der forraadte Kong Knud den Hellige; være falsk i Ord og Gjerning“). 1, 123 og 419. — At ride Blaks Hest af Gaarde (ɔ: faa Løn for sin Falskhed). V. S. O. — Blak rider sin egen Hest af Gaarde. (ɔ: det gaar ud over den Falske, Bedrageren selv). Moth. — Han sætter sig paa den høje Hest (ɔ: viser sig stolt og overmodig). Molb. S. 320. — Han sidder til Hest som en Ildklemme paa en So. K. 600. — Han slider og slæber som en Hest. — Han er tøjret dér som Hesten (ɔ: bunden til Stedet af forskjellige Hensyn). 2, 252. — At tilride en Hest i Hulveje. Moth. (om den, der paatager sig, hvad han ej kan udføre). — Han lader ej saa liden en Hest kaste sig af (ɔ: han lader sig ikke saa let overvinde). 2, 191. — Her sér ud som i en Hestestald. V. S. O. — Han maa have en Hestenatur, siden han kan udholde det. V. S. O. — Han er saa hestedum, at man kan rende Døre op med ham. V. S. O. — Han er den største Hest, jeg nogensinde har kjendt. (ligeledes). — Det er nu engang hans Kjæphest (ɔ: Noget, han særlig holder af, atter og atter taler om; Yndlingsmaterie).

Sjælden finder man den, der selv vil stige af Hesten, og lade en Anden sidde op at ride. A. S. Vedel. — Hesten kan ej drage (trække) uforet (uden at være fodret), eller Tjeneren arbejde uspiset (ɔ: uden at have faaet Mad). 1, 438. — Intet stoltere paa Jorden, end Hest og en Kvinde. 2, 55.

Hesten slaar fejl (ɔ: er skuffende) til Frelse; den redder ikke ved sin store Styrke. Ps. 33, 17. — Vé dem, som forlade sig paa Heste og stole paa Vogne. Es. 31, 1.

Hest, se 81. 168. 1127. 1681. 1686. 1696. 1885. 1917. 2396. 2541. 2616. 2698 fg. 3276. 3403. 4074. 4120. 4410. 4834. 5026. 5153. 5160. 5265. 6083. 6509. 6535. 7382. 9491. 9681. 11,003 fg. 11,404. 11,662. 11,768 fg. 12,093. 12,104.

3682. Falder Himmelen, da brister mange Lérgryder. P. L. 382. (om utidig Ængstelighed og ugrundede Betænkeligheder samt Bekymring for Fremtiden, som man imødegaar med dette Ordsprog). — Naar Himlen falder ned, brister mangen Lérgryde. Gr. 1898.

3683. Naar Himlen falder ned, falder Fuglene med. Gr. 1894. (om overspændte Forventninger). — Dersom Himmelen falder ned, saa fange vi mange Fugle. Nyerup.

3684. Sukket gaar til Himlen, om end Taarerne falde til Jorden. Moth.

3685. Der er ogsaa baade Himmerig og Helvede paa Jorden.

3686. Hvo som elsker meget Jorden, mister Himmelen. 2, 118.

3687. Ingen kan tillige (ɔ: paa én Gang) se Himmelen og Jorden. 2, 118.

3688. Der kommer saa vel en Sjæl til Himmelen fra Galgen, som fra Kirkegaarden. 2, 118.

3689. Et sundt Liv. en from Viv, en Ven, som sig er lig: Sligt er af Himmerig. 2, 106.

3690. Alle have Lyst til Himmelen, men ej til Vejen, [som fører] der hen. 2, 118.

At tage afsted, som Himmel og Jord skulde falde. Moth. (om stor Larm og stor Fare). — At sætte Himmel og Jord i Bevægelse (ɔ: anstrænge sig til det Yderste), for at drive en Sag igjennem. V. S. O. — Det er ligesom Himmel og Jord laa paa ham eller paa hans Skuldre. (ɔ: han gjør meget Væsen af, hvad han har at bestille). Moth.

Mange skrive og tale Meget om Himmelen, men gjøre ej det, hvorved man kommer i Himmelen. 1, 169.

Himlene og Himlenes Himle kunne ikke rumme dig, o Gud! 1 Kong. 8, 27. — Himlene fortælle Guds Ære og den udstrakte Befæstning (ɔ: Himmelbuen) forkynder hans Hænders Gjerninger. Ps. 19, 2. (jvf. 102, 26). — Himlene ere skabte ved Herrens Ord, og al deres Hær ved hans Munds Aande. Ps. 33, 6. (jvf. Neh. 9, 6). — Vort Borgerskab er i Himlene. Fil. 3, 20.

Himmel (Himmerig), se 863. 1520. 1579. 2787. 4627. 4736. 4823. 6302. 6582. 8472. 9603. 9957.

hindre, se hemme.

hitte, se finde.

3691. Ee stunder Hver did, som (ɔ: hvor) han er baaren. P. L. 144. jvf. 4914. — Did stunder Bælg (ɔ: Knøs, halvvoxen Karl eller opløben Dreng), som han er baaren. Udg. 1515.

3692. Hjemme er bedst at hvile. P. L. 496.

3693. Hjemme er Hund djærvest. P. L. 60. — Hund er hjemme rigest. 1, 201. jvf. 1627. 3466.

3694. Naar Alt er frist' (ɔ: forsøgt), er Hjemmet bedst. V. S. O. — Naar Alting er frest, [saa] er Hjemmet bedst. 1, 201. — Naar Verdens Vandring er frist', saa er hjemme i Himmelen bedst. Kingo. — I hvor man gaar til Gjæst, saa synes Hjemmet altid bedst. (svensk).

3695. Kom til mig i Morgen, saa er jeg ikke hjemme. Gr. 1116. — Kom til mig i Morgen (ell. kom til Mit), saa er jeg hjemme. Molb. S. 320. (bruges skjæmtvis, naar man giver En Afslag).

3696. Det var godt at tale med en Mand, om han var hjemme. 2, 172.

3697. Lad Andre være hjemme, naar du rejser af By! (ɔ: lad Hver være god for sig; fortal ikke andre Folk!). Moth.

3698. Ude er man som en Los, hjemme som en Muldvarp. 1, 320.

3699. Hvem der vil sidde godt og ligge godt, skal blive hjemme. V. S. O.

3700. Spillemanden har [det] værst hjemme. 1, 202.

3701. For at kunne komme hjem, maa man først have været ude; og det er bedre at komme hjem, end aldrig at have været ude.

3702. Gaa til Gjæst, men glem ej hjemme! („siges til Kvinder, som holde af Selskab, men give ej Agt paa Husholdningen"). Moth.

3703. Der er Faa hjemme, naar Bonden gaar selv til Dør (ɔ: der er Ingen hjemme"). 1, 217.

3704. Det er Kvinden, der skaber Hjemmet.

3705. Det er en Stakkel, som ikke har Hus og Hjem. Nyerup.

3706. Man maa (ɔ: kan) Meget mæle inden sine fire (ogsaa: egne) Pæle. 2, 131.

3707. Der ryger saa mangen en usselig Røn (ell. Rønne ɔ: gammelt, faldefærdigt Hus), for Hjemmet er godt. jvf. 8513. 4044.

3708. Hvor man kommer, saa finder man Værten hjemme. (ɔ: man finder Mennesker alle Vegne). 1, 413.

3709. Det er ondt at være husvild.

3710. Hjemløs er fredløs.

3711. Han skal selv være hjemme, som skal gjøre det. Moth. (om en vanskelig Gjerning).

3712. Viis Mand har allesteds hjemme. 1, 106. — En Fattig og [en] Rejsende have allesteds hjemme. 2, 131. — Den Lærde har allesteds Hjem (ɔ: „er alle Vegne vel antagen“). V. S. O. — De Rige have allesteds hjemme. 1, 202.

3713. Han er rig hjemme, men véd ikke, hvor han bo'r. 1. 188. (om en Hovmodig, som gjærne vil bilde Folk ind, at han er rig).

3714a. Den, der kan leve sin Næste utrængt, lever bedst hjemme. Moth.

3714b. Bedre er hjemme bevaret, end ude befaret.

Du kan gjærne gaa hjem og lægge dig (ɔ: du udretter Intet; du kan lige saa godt først som sidst give tabt). — Den Tale, Snak har ingensteds hjemme (ɔ: den har Intet at betyde, er urimelig). Moth. — Hvor har dette Hjem? (ɔ: hvad sigter dette til? hvad vil dette sige?). V. S. O. — Han (hun) er selv hjemme. (om en stræng, herskesyg Mand eller Kone i Huset). Moth. — Der var Ingen hjemme. (siges, naar man ikke kan faa hos En, hvad man beder om). V. S. O. — Du er nok ikke hjemme i Dag. (siges til et Skolebarn, som bliver prøvet, men ej kan svare eller gjøre Rede for sin Kundskab). — Han har det hjemme. (om den, som er vis i sin Sag, og ej behøver at spørge Andre til Raads). Moth. — At være hjemme i Noget (ɔ: forstaa det til Gavns). V. S. O. — Deres Forræderi kom dem selv hjem (ɔ: kom til at gaa ud over dem selv).

A. S. Vedel. — Han har hjemme i Bisserup i Flakkebjærg Herred. 2, 80. (om den, som flakker, løber meget omkring). — Han ligger hjemme og bliver mullen (V. S. O.); rager i Asken; sylter Valle (ɔ: vil aldrig tage ud); i Modsætning til: at have Hjemléde (ɔ: være kjed af sit Hjem). 2, 131. — Han er en Hjemføding; han er Mo'ers Søn. Moth. (om den, som ej har forsøgt sig i Verden, og derfor ikke duer til Meget). — Han har dem ikke alle hjemme (ɔ: han er lidt forstyrret i Hovedet). 1, 56. — Jeg vil ikke tro, du har dine Geder hjemme. O. Lade. (om den, som synes at være fra Sans og Samling).

Hellere maatte han hjemme være, og vogte det Fæ under Lide (ɔ: Bakken), end gaa i Krig og ilde fægte eller fly. 2, 154.

Hjem, hjemme, se 1034. 1521. I637. 3422. 3719. 4558. 5062. 6032. 11, 450.

3715. Den vorder vel hjulpen, [som] Gud vil hjælpe. P. L. 419. — Den, [som] Gud vil hjælpe, kan Ingen skade. I, 383. — Gud og paa andre Steder er, og hjælper Sine fjærn og nær. 1, 346.

3716. Hjælp dig selv, da hjælper dig Gud. P. L. 1064. — Rør Haand og Fod, saa hjælper dig Gud. P. L. 185. jvf. 2560. — Gud hjælper den arbejdende Haand. I, 21. — Gud vil hjælpe den, som vil hjælpe sig selv. Pouch. — Der kan Ingen hjælpe den, som ikke hjælper sig selv. 1, 183. — Den, der ikke selv vil hjælpe til, er ikke god at hjælpe.

3717. Der skal Hjælp til Guds Hjælp. P. L. 151. — Der er (ell. hører) Hjælp til Guds Hjælp. (Gud hjælper kun den, som vil hjælpes). — Der er Menneskehjælp næst Guds Hjælp. V. S. O. — Der skal Guds Hjælp til Menneskers Hjælp.

3718. Naar menneskelig Hjælp slipper, begynder Guds. 2, 117.

3719. Den bliver hjemme, som Gud vil hjælpe. Moth. („man formaar Intet uden Guds Hjælp").

3720. Ondt er at hjælpe af Dynen og i Halmen. P. L. 835. — Det er en ond Hjælp, at hjælpe En af Dynen i Halmen. Pouch. — Han hjælper ham som af Asken i Ilden. — Han er kommen af Dynen i Halmen; af Asken i Ilden. F. F. — At hjælpe af Stolen i Ilden. Syvs Tillæg.

3721. Guds Hjælp er næst, naar Angest er mest. 1, 184. — Naar Nøden er størst, kommer Guds Hjælp først. 1, 184. — Ofte naar Nøden er størst, er Hjælpen nærmest. (Gr. 2008: „næst“). V. S. O. — Bedst er Broders Hjælp, naar Nøden er størst. A. S. Vedel.

3722. Han hjælper tøsser (ɔ: to Gange), der hjælper i Trang. 1, 184. jvf. 2845. — Den Ven hjælper tøsser, der hjælper i Nød. Hr. Iver. — Den, som hjælper hurtig (eller strax), hjælper to Gange. — Den, som hjælper først, hjælper bedst. — Snar Hjælp er dobbelt Hjælp. Moth.

3723. For sén Hjælp, ingen Hjælp. 1, 185.

3724. En villig Hjælper tøver ej, til man beder. 1, 184. — Ubeden (ɔ: som man ikke har bedt om) Hjælp er kjærest. 1, 184.

3725. Han er god at hjælpe, der Intet skader. 1, 184.

3726. Hjælp er gavnløs for den, der kun vil, hvad han kan.

3727. Hjælpen er god, saa nær som i Grødfadet. 1, 184.

3728. Hveden (ɔ: hvorfra) Hjælpen end kommer, saa er den altid god. 1, 184.

3729. Han finder Hjælp i Modgang, som søger (ogsaa: yder) den i Medgang. 1, 293.

3730. Slipper Krediten, saa hjælper Falliten.

3731. Den, der bliver først færdig, skal hjælpe de Andre.

3732. Du skal hjælpe Andre, men dig selv først. K. 342. — Vær rask til Hjælp, først mod dig selv, naar det brænder. Hr. Iver.

3733. Hjælp du mig i Dag, saa skal jeg hjælpe dig i Morgen! jvf. 5285.

3734. Vorherre hjælpe mig i Aar, saa skal jeg nok hjælpe mig selv et andet Aar. K. 1461.

3735. Den Gud vil hjælpe, han gaar vel fram (frem). 2, 109.

3736. Hjælp dig selv (ved at aflægge slette Vaner og Tilbøjeligheder), saa hjælper Doktoren dig. H. Hertz.

3737. Hjælp dig selv, saa kommer du fram (frem), stol paa din Nabo, saa faar du Skam.

3738. „Gud hjælpe os alle Tretten!“ sagde Pottemageren, han faldt (ogsaa: „væltede“) med sine tolv Potter. F. F. — „Gud hjælpe os alle Tretten!“ sagde Pottemanden, da dumpede han ned af Loftet med tolv Potter. K. 1770.

3739. „Man hjælper sig, som man kan,“ sagde Kællingen, hun tørrede Bordet af med sin Kattekilling. F. F. — „Man maa hjælpe sig, som man kan,“ sagde Kællingen, hun kjærnede med sin Ovnrage. jvf. 1089. 10, 848. 4221.

3740. „Hjælp er god, var ikke Stumpen,“ sagde Kællingen. 2, 118.

3741. „Det hjalp,“ sagde Manden, han huggede Foden af Hesten, for den var ubæreg (ɔ: ustyrlig). K. 1404.

3742. „Det hjalp,“ sagde Drengen, da fik han Hugg. Sv. Gr. 3, 216. (sønderjysk). — „Det hjalp,“ sagde Manden, han bad Fanden fare i sig. Fr. S. Birch.

3743. Ingen kommer gjærne i Vidunder (ɔ: bliver til Spot og Foragt), uden han selv hjælper til. 1, 117. Pouch.

3744. Naar Øjet lider, hjælper Haanden. 1, 186.

3745. Hvo som ej har Hænder, faar at tage Hjælp af Fødderne. 1, 112.

3746. Ting hjælper ej ham, der for Tingdom ej vil rette. 2, 330.

3747. Mangen er som en drukken Bonde: hjælper man ham [op] paa én Side i Sadelen, strax styrter han af til en anden. 1, 185. (efter Luther).

3748. Kredit hjælper Mange op, og vel saa Mange ned. M. M.

3749. Haandehjælp er bedre end Mundehjælp. 1, 184. jvf. 3007.

3750. Lægen hjælper Legemets Bræk, men Døden Sindets. 1, 301.

3751. Den ene Villighed (ɔ: frivillig Hjælp og Tjeneste) er den anden værd. jvf. 3369.

3752. God Hjælp gjør Byrden let. 1, 184.

3753. Rigdom hjælper ikke for Daarskab. 1, 351.

3754. Naar Guds Ord og Formaninger ikke ville hjælpe, saa maa Rønnepog (ɔ: Kjæppen) til. F. F.

3755. Hvad hjælper Vand, naär Huset ligger i Aske? Moth. (for sildig Hjælp).

Han véd godt at sno sig i en snæver Vending. V. S. O. — Saa sandt hjælpe mig Gud og hans hellige Ord! (en Edsformular). — Saa hjælpe mig Gud, og Maria, den rene Mø! V. S. O. (fra Pavedømmets Tid). — Hjælp og Naade har intet „hvorfor“. 1, 184. — Han har et godt Rygstød. 2, 117. — Om det end var Paven i Rom, saa skal det ikke hjælpe ham. Moth. — Vil Præsten ej hjælpe mig, saa skal Degnen. Moth. — Han er mit Nødanker (ɔ: min sidste Hjælp og Tilflugt). Moth. — Det hjælper lige saa lidt, som at slaa Søm i med en Vante eller en Svamp. — Nu kan du nok hjælpe dig. (siges til den, som man tror har faaet Nok af Noget, f. Ex. Hugg). V. S. O. — Broen er afkastet (ell. kastet af) efter ham. V. S. O. — Han hjælper Andre og kan ikke hjælpe sig selv. Moth. (jvf. Matth. 27, 42). — At ophjælpe de forfaldne Sager. — Åt hjælpe, sætte En i Sadelen (ɔ: bringe ham i Vej). F. Rostgaard.

Haanden hjælper Hovedet mere, end Foden. 1, 184. — Den Almægtige hjælper de Afmægtige. Guds Almagt hjælper vor Afmagt. 2, 117.

Der er Kraft i Gud til at hjælpe og til at lade falde [i Krigen]. 2 Krøn. 25, 8. — Herren er vor Hjælp og vort Skjold. Ps. 33, 20. (jvf. 38, 23 og 40, 14). — Gud er vor Tillid og Styrke, en Hjælp i Trængsler, prøvet tilfulde. Ps. 46, 2. — Kjære Barn! hjælp din Fader i hans Alderdom, og bedrøv ham ej, medens han lever! Sir. 3, 11.

Hjælp, hjælpe, se 525. 2721. 3007. 3016. 4363. 4862. 5279. 5568. 5590. 6317. 6581. 6842. 6992. 7040. 7623. 7641. 8677. 9159. 9195. 11, 358. 11, 437. 11, 570.

3756. Ofte er Skarlagens Hjærte under reven Kaabe. P. L. 410. jvf. 3398. 10, 453. 11, 562. — Ofte er ell. slaar et dejligt Hjærte under en pjaltet Kaabe. 1, 232. — Der kan ogsaa sidde Fløjels Hjærter under Vadmels-Kofter. Gr. 1126. — Der sidder tit et fint Hjærte under en grov Venneke (Trøje). sønderjysk. — Hjærtet kan sidde lige saa højt under Hampelærred som under Kammerdug.

3757. Fattig Mand haver og Hjærte. P. L. 381. jvf. 9154.

3758. Aanden har altid en Viv i Løn, som over Kongen sørger; Hjærtet har altid en lille Søn, der om sin Fader spørger (ɔ: Hjærtesukket, Længselen, der spørger, hvor Faderen ɔ: Aanden er henne, er bleven af). Gr.

3759. Mangen et Hjærte forner (ɔ: svinder hen, fortæres af Sorg; egl. af Ælde: forn = gammel) under en Rosenkind. Moth. (ɔ: Mange have inderlig Hjærtesorg, uden at lade sig mærke dermed).

3760. Børn gaa fra Hjærtet og til Hjærtet; og hvor Børn ej komme fra Hjærtet, dér komme de ej heller ind. 1, 31. jvf. 487.

3761. Hvad der kommer fra Hjærtet, gaar til Hjærtet. Gr. 1122. — Hvad fra Hjærte gaar, det til Hjærte naa'r.

3762. Hvad der ikke er gaaet fra Hjærtet, gaar ikke heller til Hjærtet. (siges om en Kone, som „ikke elsker sine Stifbørn, men vel de Børn, som hun selv har født til Verden“). V. S. O.

3763. Hvad Hjærtet er fuldt af, [det] løber Munden over [med]. 1, 428. — Af Hjærtets Overflødighed taler Munden. Matth. 12, 34. — Det Hjærtet tænker, taler Munden. 1, 428. — Tungen er Hjærtets Tolk. 1, 428.

3764. Hjærte og Mund skal altid følges ad. jvf. 1899. — Mund og Hjærte følges ej altid ad. 1, 428.

3765. Bedste Musik, naar Mund og Hjærte kvæde ét. (ɔ: „naar man taler og mener det Samme“). 1, 372.

3766. Hvor Sølv og Guld er i Hjærtet, er Tro, Haab og Kjærlighed uden for. 1, 151. (om Gjerrighed).

3767. Fedt Flæsk og frit Hjærte fryser ikke. P. Enevoldsen.

3768. Den, der har en kold Haand, har [ofte] et varmt Hjærte.

3769. Bær ikke Hjærtet paa Tungen, men Tungen i Hjærtet! Gr. 1124. — En Daare har Hjærtet paa Tungen, men en viis Mand [har] Tungen i Hjærtet. 2, 261.

3770. Man maa have Hjærtet paa det rette Sted [under tredie Knaphul, hverken i Halsen eller i Buxerne]. F. F.

3771. Seglstén (Magnéten) drager Jærnet og Velvillighed Hjærterne. 1. 470.

3772. „Mit Hjærte tilhører dig," sagde Kaalhovedet til Kokkepigen. R. 662.

3773. Hvem Hjærterne adskille, kan intet Baand forene.

3774. Tre Tommer Staal i Hjærtet, og Sjælen er væk som et Pust.

3775. Der er aldrig saa sort et Hjærte, saa er der en hvid Plet paa det. K. 1125.

3776. Du skal gnave længe paa min Bag, før du naa'r mit Hjærte. F. F. (siges til Bagvaskere),

3777. Har du et godt Hjærtelag, hav og et godt Haandelag! M. M.

3778. Et godt Hjærtelag er bedre end en stærk Næve.

3779. Hvor der er Hjærterum, er og Husrum eller Sengerum. V. S. O. jvf. 1746. 2433. — Der er Rum nok, hvor der er Hjærterum. 1, 412.

3780. Gud sér ikke paa, hvad Haanden bringer, men paa Hjærtet, som raader over Haanden.

3781. Hjærtet er, hvor Skatten er. 1, 122. (jvf. Matth. 6, 21).

Hjærtet løber undertiden af med Forstanden. — Munden til Gud, Hjærtet til Penge! 1, 151. — Han gjør ingen Røverkule af sit Hjærte. V. S. O. — At tale Hjærtets Sprog (ɔ: oprigtig, uden Forstillelse). — Det skar ham i hans Hjærte (ɔ: smertede eller forbitrede ham). jvf. Ap. Gj. 5, 33 og 7, 54. — Mit Hjærte bløder i mig (ɔ: jeg røres inderlig derover). — At være let eller tung om Hjærtet. -- Der ligger en tung Stén paa hans Hjærte. 2, 244. — Han løftede en tung Stén fra mit Hjærte. 2, 245. — Han har Noget paa Hjærtet. Moth. — Det gik ham nær til Hjærte. — Han kan ikke føre (bringe) det over sit Hjærte ell. Sind. — Han har et stort Hjærte og en lille Pung. V. S. O. — Hjærtet sidder ham i Halsen (ɔ: „han er meget beængstet"). V. S. O. — Han har Hjærtet i Buxerne (ɔ: er forknyt, bange). — Hjærtet sidder højt paa eller hos ham (ɔ: han er stolt, hoffærdig). Moth. — Han har et Hjærte som en Tyr. Moth. — Vi ere i Hjærtet af Vinteren. Moth. — Det var et Hjærtestød for ham. —

Det støder Hjærtet itú paa ham, om det ikke kommer ud (ɔ: bliver sagt). Moth.

Du kan ikke komme bort fra dig selv: som dit Hjærte er, saa har du det; som dit Hjærte er, saa faar du det. P. Rørdam. — Hjærteblind har sine Øjne forbrudt. (angelsaxisk).

Et Menneske sér paa det, som er for Øjnene; men Herren sér paa Hjærtet. 1 Sam. 16, 7. — Han var kjæk, og havde et Hjærte som en Løves Hjærte. 2 Sam. 17, 10. (jvf. 1 Kg. 8, 58). — Bevar dit Hjærte fremfor alt det, der forvares; thi fra det (Hjærtet) udgaar Livet. Ordsp. 4, 23. — Alle en Mands Veje ere rette for hans egne Øjne, men Herren vejer Hjærter. Ordsp. 21, 2. — Min Søn! giv mig dit Hjærte, og lad dine Øjne vogte (give Agt) paa mine Veje! Ordsp. 23, 26. — Hvo som stoler paa sit Hjærte, er en Daare. Ordsp. 28, 26. — Hjærtet er bedrageligere end Alt. Jer. 17, 9. — Lyksalig er den, som ikke fordømmes af sit Hjærte. Sir. 14, 2.

Hjærte, se 472. 500. 1830. 1854. 3209. 3317. 3355. 4106. 4177 fg. 4282. 4526. 5196. 6570. 6626. 7472*e*. 7844. 9326. 9774. 10, 106. 10, 696. 10, 793. 11, 684 fg. 12, 060. 12, 072.

Hob, se Mængde og mange.

3782. Til Hove ere hale (ɔ: slibrige, glatte) Trapper. 1, 193.

3783. Blu (Undseelse, Tilbageholdenhed) duer intet (ikke) til Hove. 1, 191.

3784. „Den, der træller sig ihjel til Hove, skal man begrave under Galgen," sagde Hovbonden i gamle Dage.

3785. Der tjener Ti til Hove for én Mands Lykke. 1, 191. — Der tjener Ni til Hove for den Tiendes Lykke. Moth. (ɔ: „det er sjældent at gjøre Lykke ved Hoffet").

3786. Til Hove er en Times Gunst bedre, end ti Aars Tjeneste. Iris. — Til Hove gjælder et Kvintin Gunst Mere, end tyve Aars Tjeneste. 1, 193. — Til Hove gjælder en Times Lykke Mere, end et Aars Forstand. 1, 191.

3787. Hvor Herrerne ere, dér er Hoffet. 1, 191.

3788. Før Lejedreng (ɔ: Tjenestedreng) til Hove, og hav saa Skam! P. L. 424. (ɔ: „et Drog bliver et Drog, i hvor han kommer". V. S. O.). jvf. 4552. 6839. 9853.

3789. Hver skal med sit Held (ɔ: Yndest, egl. Gave til at gjøre sig yndet) til Hove ride. P. L. 889. jvf. 5796. — Alle have ej Lykke til Hove at ride. 1, 191.

3790. Det er fortabt, det som man til Hove bærer. P. L. 772.

3791. Ved Hove, som ved Ild, ej for fjær (ɔ: fjærn) og ej for nær. V. S. O.

3792. Til Hove sælges ofte Røg uden Ild. (ɔ: „der bliver lovet Meget, som ikke holdes“). 1, 193. — Man varmer sig til Hove, og maa derhos have megen Røg. 1, 192. — Hver vilde vel gjærne varme sig til Hove, men [de] kunne ikke alle komme til Ilden. 2, 122.

3793. Godt at være til Hove, vidste man [blot], hvor man skulde ligge, naar man blev syg. 1, 192.

3794. Vil man være længe til Hove, da skal man lide Uret, og takke til. 1, 192. jvf. 10,033.

3795. Asenet kommer ikke til Hove, uden for at bære Sækken. 1, 191. — Æslet bær Havren til Hove, men Hesten fortærer den. Iris.

3796. Til Hove læres Laster uden Skolemester. 1, 191.

3797. Til Hove tordner det ofte og slaar ned i klart Vejr. 1, 193.

3798. Til Hove skal Meget lides og Lidet troes. 1, 192.

3799. Man kjender først Hoffet, naar man gaar derfra. 1, 190.

3800. Til Hove skal man mere tie, end tale. 1, 190.

3801. Det er svært at vare sig for Bremsefluer i Skoven og for onde Tunger ved Hove.

3802. Hofkagen er enten blank eller brændt. (ɔ: „Hoflevnet er enten for sødt eller for súrt“). 1, 192.

3803. Hoflevnet er ofte Helvedes Gjenvej. 1, 191. Pouch. — Hoflevnet er en herlig Elendighed. 1, 191. — Hoflevnet var aldrig godt. A. S. Vedel. — Bedre om Hoflevnet at høre, end selv at forsøge [det]. M. M.

3804. Hvo der ej vil til Helvede, kommer ikke til Hove. Moth. — Fly Hoffet, hvo from vil være!

3805. Jo længere til Hove, jo dybere i Helvede. („siges om de Onde; thi der kan ogsaa findes mangen From dér, som Josef o. Fl.“). 2, 121.

3806. Der Petrus kom til Hove, blev han en Skalk. 1, 191.

3807. Hoffolk ere som Regnepenge: de har kun Navneværdi. Gr. 1142. jvf. 7781. — Hoffolk gjælde nu højt, nu lidet, nu ringe, ligesom de blive satte. 1, 193.

3808. Den, som er sin egen Herre utro, bliver aldrig sine Hofbrødre tro. 1, 193.

3809. Øjentjeneste er Hofmands Art. 1, 193.

3810. Ingen er værre end Bonden, naar han bliver hofklædt (ɔ: end den, som hastig fra en ringe Stand kommer til Højhed og Ære). V. S. O. jvf. 920.

3811. Til Hove har man solgt sin Frihed. („man skal tale, gjøre og lade, som Herren og de Andre ville“). 1, 192.

3812. Naar To holde sammen til Hove, maa den Tredie være Nar. 1, 192.

3813. Til Hove falder Ingen saa haardt, som den, der falder i sin Herres Unaade. 1, 193.

3814. Forlad Hoffet, før det forlader dig! Syvs Tillæg.

3815. Til Hove gives mange Hænder, men faa Hjærter. 1, 193.

3816. Ven til Hove er ofte bedre, end Penge i Pungen. 1, 192.

3817. Ved Herrehof gaar Smigreres Plov. V. S. O.

3818. Hvo til Hove vil naske, skal bære en Ske i sin Taske. 2, 121. — Du, som vil til Hove naske (egl. snylte ɔ: liste sig Fødevarer til), hav Kniv og Ske i din Taske. Syvs Tillæg. — Jeg kjender en Mand, Hr. Tonnetaske, han véd ret vel blandt Folk at naske (ɔ: skrabe til sig). Moth.

3819. Langt fra Hove, langt fra Sorg.

3820. Til Hove er som paa et højt Bjærg, vanskeligt at komme, men farligt at blive. 1, 192.

3821. Til Hove taler man Et og gjør et Andet. 1, 193.

Til Hove er Enhver formummet (ɔ: har Maske paa). 1, 193. — At stryge Fuxen er bedste Hofkunst (ɔ: at være træsk og snedig som Ræven). 1, 193. — At byde Hofmands Bud (ɔ: halvt). 1, 227. — Jeg er en Hofmand, kan vel æde Sennep og ej græde. 2, 123. — Bispens Hofmænd have redet her forbi. (siges, naar Maden bliver sveden). — Du er ej min Hofmester (Hovmester). Moth. (siges til et indbildt, selvklogt Menneske, som gjærne vil rette paa Andre). — Spørg min Hovmester! L. Holberg.

Til Hove [er det] tit besværligt at leve og farligt at dø. 2, 121. — Hvo ej indbuden er til Hove, bag Døren sidde skal og snove (ɔ: „være ørkesløs“ Syv; „vente med Kjedsommelighed og Utaalmodighed,“ Molb.). 1, 191. — Jeg raader Enhver, som rider til Hove, at vare sin Ære og gjemme den vel; en Stymper du er, naar den dig fejler: i Andres Skade du dig spejler. 2, 122.

Hof, Hofmand, Hoflevnet, se 361. 2193. 2717. 3637. 5345. 5637. 5796. 6150. 7684. 8397. 8586. 11, 217.

3822. Den er saa god, der holder, som den, der flaar. P. L. 766. (Hæleren er ikke bedre, end Stjæleren). jvf. 10, 721.

3823. Mange holde med En, saa længe der er et hélt Sidebén i ham. Gr. 1148. — Han holder med ham, mens han har et hélt Sidebén. 2, 285.

3824. Man holder sig gjærne til, hvor der vanker Noget. Gr. — Han véd godt at holde sig til, hvor der vanker Noget. V. S. O.

3825. Kast paa Krog, og hold, om du kan! P. L. 198. — Kast ud Krogen! den holder vel nogetsteds (ɔ: forsøg din Lykke). V. S. O. jvf. 5768.

3826. Det er ikke værd at holde paa, hvad man har ondt af. Gr. 1149.

3827. Hold [fast] paa det, du har! du véd ej, hvad du faar. M. M.

3828. „Jeg holder mig til Venstre,“ sagde Manden, han var kejthaandet. — Hver holder sig paa sit Parti; jeg holder mig helst paa mit eget. V. S. O.

3829. Saa længe det knager, holder det.

Han holder hverken med Brud eller Bejler (ɔ: med ingen af Parterne). V. S. O. — Han lader To holde sig, til den Tredie kommer. (siges om den Dovne og Nølevorne). V. S. O. — Der maa To til at holde paa ham, eller han kryber slet (ɔ: rént) af Skindet. 2, 37. — Han holdt paa ham, dog ej saa fast, at Kjolen brast sønder. Moth. (om Gjæster, som man paa Skrømt beder om at bie). — Han er ond at holde fast, som Aalen om Rumpen. 1, 384. — At holde til Raade med. — Man maa se at holde Hjulet i Furen. — Holde En Stangen (ɔ: være En voxen). V. S. O. — Markedet er halv holdt. 2, 66. (om Trolovelse, Jaord). — Det holder ikke Stik i Længden. Syvs Tillæg. — At holde sig paa Pumperne (ɔ: søge at hævde sin synkende Anséelse). — Smaa Traad holder intet (ikke). 1, 304. — Dine Undskyldninger, Beviser kan ikke holde Stand (ɔ: kan ej staa deres Prøve, ere ej gyldige). V. S. O. — Holde ud til Pinds Ende. F. F. — At holde en Klat af En. V. S. O. — Hun holder ad ham, som en So ad en Vognkjæp. Sv. Gr. (sællandsk).

Man holder ikke Alting Hver til Gode. 1, 478. — Det man gjærne saa', det vidner og holder man gjærne med. 2, 25.

Gud! Du holder mig ved min højre Haand. Ps. 73, 23. — Han holdt fast ved den Usynlige, som om han saa' ham. Hebr. 11, 27.

holde, se 1599. 3185. 5043. 5768. 5894. 6084 fg. 9235. 9750.

3830. Det er vanskeligt at trække Buxerne af en Hollænder. (for han har ingen paa).

Han er skabt som en Hollænder baade for og bag (ɔ: han er ubehændig, enfoldig). F. F. — Han maa være skabt som en Hollænder, for ikke at tro det. — Saa snart Hollænderne komme over Linien, blive de af Mennesker Djævle. A. S. Vedel. — Han løber som en Hollænder (ɔ: meget stærkt). V. S. O. — Hollænderen har sine Spioner alle Vegne. F. F.

Hollænder, se 1944. 7700.

3831. Horkone æder Blommen, og giver Bonden (1, 195: „Husbonden") det Hvide af Ægget. P. L. 624.

3832. Ond er Horkones Vrede. P. L. 767.

3833. Ee (ɔ: altid) sover Hore (ell. Skjøge), til Sol skinner Sønden ind. P. L. 196.

3834. Den Kniv skal være hvas, [som] Horkarl skal gælles (= gildes) med. P. L. 841. („den hvasse Kniv maa være paa rede Haand, ellers faar Vedkommende nok Lejlighed til at slippe bort, imedens den slibes". Herved sigtes til den Straf, som i flere gamle Love var fastsat for Horeri, og som sjælden blev fuldbyrdet, fordi man ikke let kunde træffe den Skyldige paa frisk Gjerning). — Der skal en skarp Kniv til at gilde alle Horkarle. V. S. O.

3835. Ondt er at være Hore i Hampesærk (ɔ: ondt at være ukysk og arm tillige). Moth. — Ondt at være en Hore og drikke Vand. 2, 123.

3836. En blaasur Mø og Horen i Hampesærk gaa lige op. H. Thomesen. (blaasur ɔ: en Pige, som har været ukysk uden Følger deraf).

3837. Gamle Horer ville gjærne være unge Skjøger. 2, 123.

3838. Gammel Horkarl, ny Skam. 1, 194.

3839. Ung Hore, gammel Koblerske. 2, 123.

3840. Kommer Skjøgen i Hjærtet, hun kommer snart i Pungen. 1, 194. — Bolere have ej hart (ɔ: haardt) bundet for Pungen. 1, 194.

3841. Skjøgen har ondt Øl i sin Kande. („drikker du det af' med hende, da faar du baade Skam og Skade"). P. Plade.

3842. Naar man Skjøgen elsker, faar hun, hvad hun æsker (ɔ: forlanger). 1, 194.

3843. Legemet til Horen, Sjælen til Djævelen. 1, 194.

3844. Bolere bygge sjælden store Huse. 1, 194.

3845. Kragen og Horen to sig aldrig hvide. 1, 195. — Ravnen bader sig ej hvid og Horen ej rén. 1, 195.

3846. For én Mands Skyld bliver ingen Kvinde til en Hore. 2, 124. („hun volder det ofte selv, og det siges ej altid ret: han har lokket hende, hun er lokket." Syv). — En løsagtig Kvinde er Djævelens Limstang. Pouch.

3847. Tasken fejer Tasken (ɔ: „Horen tømmer Pungen; hun bevæges af Mange og ej af gode Ord eller Graad"). 1, 194.

3848. Af Ilden brændes, af Skjøgen skjændes man. 1, 194.

3849. Hvo som forlader Horen, gjør en god Dagsrejse. 2, 124.

3850. Vare alle Horer og Tyve døde, da stod mangt et Hus øde. 2, 125.

3851. Horen og Skalken komme vel ubudne. 2, 125.

3852. Slægter Kalven paa Ko, bliver der Horer to. 2, 22.

3853. Skjørlevnet faar ond Trevned (ɔ: Trivsel, Trivelse). 1, 193.

3854. Hvo der ægter en Hore, tør ej (ɔ: behøver ikke at) sørge for Ulykke. 2, 124.

3855. Hvo som haver den ene Fod i Horehuset, haver den anden i Spitalet (ɔ: Hospitalet, Sygehuset). 1, 194.

3856. Hvor Skiltet hænger ude, gjæster Mangen ind. 1, 195. — Hvor Honning er fal, flyve Bier og Fluer til. 1, 195.

3857. Horer og Harer ere onde at tæmme. 1, 195 og 460.

3858. Utugt gjør ond Lugt. („den er styg og stinkende for Gud og Mennesker"). 1, 252.

3859. Skjøgebarn har Skjøgelykke. V. S. O.

3860. Glat Hore er Øjnenes Paradis, Pungens Skærsild og Sjælens Helvede. 2, 123.

3861. Horkarlen er Ilden, Horen Blaar: saa puster Djævelen til.

Efter megen Leg og Kyssen kommer tit den nederlandske Krig. 1, 195. — Horen sidder i Fred for Ingen, som en Knægt (ɔ: et Haandtag) paa en Stuedør: den tager hver Mand til. 2, 123. — Hvo der har Tispen (ɔ: Tæven) i Huset, faar Hunden for Døren. 2, 125. — Den Mand holder mange Horer paa Stald. V. S. O. — Hun er en Taske, som tager mod alle Haande Mønt. 2, 123. (Moth bruger ogsaa Talemaaden om den, som gjærne herbergerer Folk, og om den Lettroende, som tror Alt, hvad man snakker for ham; dog mest om en letfærdig, utugtig Kvinde). — Hun har kastet en Sko. Hun har saa Meget, hun faar en ond Aften for. 2, 124.

Boler véd, hvad han begjærer, men ej, hvad han skulde begjære. 1, 221. — Horeunger faa mere Lykke end Arv. („man siger derfor: Horeunger have bedst Lykke"). 1, 32.

Den, som bedriver Hor med en Kvinde, fattes Forstand; hvo der vil fordærve sin Sjæl, lad ham gjøre det. Ordsp. 6, 32. — Den, som omgaas med Skjøger, øder sit Gods. Ordsp. 29, 3. — Enhver, som sér paa en Kvinde, for at begjære hende, har allerede bedrevet Hor med hende i sit Hjærte. Matth. 5, 28.

Hor, Hore (Skjøge, Skjørlevnet), se 1224. 3305. 4427. 4696. 5217. 5452. 7422. 7878. 8025. 9123 fg. 10, 764. 11, 016. 12, 062.

3862. Kullet Ko fik ingen Horn, fordi den ikke skulde stange. V. S. O. og 1, 298. — Godt, at kuldet Ko ej fik Horn, thi ellers stangede hun Folk ihjel. (om den, som har Villie til at skade, men fattes Evnen dertil). V. S. O.

3863. Bedre er at faa en Hornské, end Horn. 2, 199.

Han vil rive det ene Horn af Fanden. Molb. S. 313. (om den Forvovne). — Han forstaar at tage (ell. gribe) Tyren ved Hornene (ɔ: at gaa lige til Sagen; angribe et Onde fra Roden). — Lad den Hornede vogte den Kullede! (ɔ: „lad det nu gaa, som det kan!"). 2, 234. — Bukken véd, at han har Horn. 1, 297. — Han har altid et Horn i Siden paa ham (ɔ: er ham fjendsk). 2, 113. — Han har løbet (stødt) Hornene af sig (ɔ: han er bleven sat, stadig; har udraset). Moth. — Kalvehornene ere stødte af ham. — Han har ej endnu afstødt sine Kalvehorn. A. S. Vedel. — Han kan ikke have et Horn i Munden, uden at blæse i det (ɔ: „han kan ikke høre Noget omtales, uden at han skal gjentage det og bringe det videre"). Molb. S. 321. — Han bærer sine Horn med Taalmodighed; thi han fik Penge med Konen, og kan altsaa forgylde sine Horn. V. S. O. (om ægteskabelig Utroskab). — At faa en Hornské, give Nogen en Hornské (ɔ: sige en Frier Nej). 2, 199. (Nu siges hellere: „at give ham en Kurv ell. Kurven").

Herren er mit Skjold og min Frelses Horn. 2 Sam. 22, 3. (jvf. Luk. 1, 69). — Herre! Du ophøjede mit Horn som Enhjørningens. Ps. 92, 11. (Enhjørningen var et Billede paa Kraft og Mod).

Horn, se 1694. 1754. 3146. 7245. 7313. 10, 348.

3864. Naar Hovedet værker (ɔ: er sygt, lider Smerte), da værke alle Lemmer. P. L. 259. jvf. 1. Kor. 12, 26). — Naar Hovedet værker, drøves (ɔ: lider Ondt) alle Lemmerne. 1, 331. (ɔ: naar det gaar Kongen eller Øvrigheden ilde, da lider ogsaa Folket eller Undersaatterne). — Naar Hovedet værker, duer det andet intet. 1, 421.

3865. „Deres Hoved værker ikke, som borte er," sagde de gamle Hedninger, naar de vilde tage Livet af sig selv. Moth.

3866. Dunet Hoved er fattig Mands Hæder og rig Mands Skam. P. L. 371.

3867. Skurvet Hoved er snart brudet (brudt). P. L. 394.

3868. Man skal ej hugge Hovedet af, for (ɔ: fordi) det er luset og skurvet. 1, 53. (Advarsel mod Oprør).

3869. Lader man En komme paa Axlen (Skulderen), saa vil han og paa Hovedet. 1, 425. (Friheden bliver let misbrugt).

3870. Man skal hellere gaa til Hovedet, end til Halen. Gr. 1157. (hellere til Herren, Husbonden eller den fornemste Person i Huset). — Det er bedre at gaa til Hovedet, end til Halen. 1, 179. — Man skal gaa til Hovedet, førend man gaar til Halen.

3871. Det er bedst at lægge sit Hoved, hvor man kan tage det igjen. Gr. 1158. — Jeg vil i Seng og lægge mit Hoved paa et Sted, hvor jeg kan tage det i Morgen.

3872. Fisken begynder at stinke af (ɔ: fra) Hovedet. 1, 331. — Fisken stinker først fra Hovedet. 1, 32. — Fisken raadner først ved Hovedet. 1, 116. (2, 83: „himer"). — Det Onde i Huset kommer helst fra Hovedet. 1, 179. — Meste Legemssvaghed kommer fra Hovedet. 1, 331. (om en slet Regéring, og om daarlige Forældre, hvis Fordærvelse gaar i Arv til Børnene).

3873. Oven ud, støder Hovedet; hvo som gaar igjennem Døren, støder sig ej. 1, 454.

3874. De komme ikke langt, som altid vil igjennem med Hovedet. Gr. 1161. („De gjøre stor Skade og udrette Lidet." 1, 454). — Det er ikke alle Vegne, at man kan komme igjennem med Hovedet. V. S. O.

3875. Det gjør ondt at løbe med Hovedet mod Væggen. 1, 454. — Med Hovedet støder man ingen Múr ned og intet Træ omkuld. 1, 454.

3876. Hvad hjælper det, naar Hovedet er af, at man beholder Huden? 1, 27. (Gr. 1164: „hytter Skindet“).

3877. Det er svært at faa alle Hoveder under én Hat.

Sv. Gr. jvf. 1703. 8623. — Det er ondt (ɔ: vanskeligt) at faa mange Hoveder under én Hat. — Det holder haardt at faa mange Hoveder under én Hat. Gr. 445. jvf. 4135.

3878. Det er ondt at sætte Hoved paa Folk, som intet har. Gr. 1167. (om at undervise og danne meget tungnemme, enfoldige Børn).

3879. Naar Hovedet er borte, har Rumpen Helligaften (ɔ: „Krop uden Hoved betyder Intet“). Molb. S. 322.

3880. Mange have Hoved som en Mórter: man skal støde Alt deri; Andre have en Revne i Hjærnen, saa Alt løber ud. 1, 312.

3881. Naar Hovedet er graat, er Kroppen svag. 1, 15.

3882. Han er som Løgen, der vel har et hvidt Hoved, men dog en grøn Stilk. 1, 16. (om den, som er aandsfrisk endnu i sin høje Alderdom).

3883. Mangen blotter sit Hoved for det, som han ønskede at være afhugget. 1, 214. (om den, som kryber og smigrer ogsaa for uværdige Personer, som han ej kan lide).

3884. Hvor en Snog faar Hovedet ind, faar den snart Halen bag efter. R. 247.

3885. Det er et slemt Vansyn paa et Menneske, naar Hovedet er af.

3886. Kruset Hoved, kruset Sind. 1, 313.

3887. For stort eller lille Hoved er ej gjærne forstandigt. 2, 265.

Han har Hjærne i Hovedet (ɔ: er en fornuftig Mand). Moth. — Han er ilde brudt med sit eget Hoved (ɔ: han er tvivlraadig; forlegen med sig selv). V. S. O. — Der ligger Magt paa at lægge Hovedet i Skjødet i Tide. A. S. Vedel. (om den Lade). — Han lægger Hovedet (ell. sit Hoved) i Blød for Noget (ɔ: overtænker en Sag nøje, anstrænger sig for

at finde Rede deri). — Lægge sin Hjærne i Blød. V. S. O. — Han har Meget at bryde sit Hoved med. V. S. O. — Han har Mere i Hovedet end Utøj. K. 199. — At gjøre Hovedet galt paa En (ɔ: vække hans Forbitrelse). — At gjøre En Hovedet kruset (ɔ: volde ham Uro og Bryderi; ophidse ham). — Han er (har) et godt Hoved. — Det er et lystigt Hoved. — Han er et uroligt Hoved. Moth. — Om jeg saa stod paa Hovedet ell. mit Hoved, kunde jeg ikke komme efter det ell. gjøre (udrette) det. — Om han vilde staa paa Hovedet, som paa Benene, saa skal det dog ej ske. Moth. — At sætte sig paa Hovedet af En (ɔ: tiltage sig Magt og Myndighed over ham; ville have ham til Bedste). V. S. O. — Han gaar altid efter sit eget Hoved. — Han har sit Hoved for sig selv (ɔ: „følger sine egne Tanker; lader sig ikke sige“). Moth. — Man kan ikke faa Alting efter sit Hoved. Gr. 3334. — Alle Staver gaa igjennem hans Hoved (ɔ: „hele Byrden hviler paa ham“). Moth. — At støde En for Hovedet. V. S. O. (At blive stødt for Hovedet. Moth). — At rive Hovedet af En (ɔ: overskjænde, bruge Grovheder). Molb. S. 344. — Han er kort for Hovedet og plat for Bagen (Arsen) ligesom de Jyllands Grise. (om den, som let kan blive vred). — Han vil sidde Alle paa Hovedet (ɔ: vælte sig ind paa Folk og behandle dem med Overmod og selvtagen Myndighed). V. S. O. — Han gjorde mig héd i Hovedet (ɔ: „satte mig i Skræk, gjorde mig betænkelig“). Molb. S. 321. — Han blev noget héd om Hovedet (ɔ: begyndte at blive vréd). Moth. — Jeg gav ham dygtig paa Hovedet (ɔ: satte ham i Rette). — Det har hverken Hoved eller Hale (ɔ: „hverken Begyndelse eller Ende“). 1, 38. — Han vidste at sætte Hoved paa Drengen (ɔ: forstod at vække og udvikle de slumrende Evner hos ham). V. S. O. — Drengene voxe mig over Hovedet, saa jeg ikke kan styre dem. — Arbejdet, Forretningerne voxe mig over Hovedet. — De Store stikke gjærne Hovederne sammen. Moth. — Det kan han ikke faa i Hovedet; faa ind i sit tykke Hoved. — Det har han nu éngang sat sig i Hovedet. — Slaa Noget [ud] af sit Hoved. — Hans Hoved værker ikke, som har gjort dette. (om et meget gammelt Arbejde). 2, 44 og V. S. O. — Naar man tror, man har ham ved Hovedet, har man Halen i Haand. (om den Træske, som godt kan sno sig). Moth. — Han har et godt Hoved til Narre-Hætte. 1, 56. (ɔ: han er naragtig). — Han er ikke vel forvaret i Hovedet (ɔ: ikke rigtig klog eller ved sin fulde Fornuft). V. S. O. — Han har en Skrue løs i Hovedet. — At faa, have Noget i Hovedet (ɔ: at blive, være beskjænket). V. S. O. — Vinen gaar i Ho-

vedet. — At have en Tømmermand i Hovedet (ɔ: ikke befinde sig vel efter en Svir). — At holde Hovedet op paa En (ɔ: redde ham fra at gaa til Grunde; hjælpe ham). V. S. O. og 2, 117. — Saa længe mit Hoved vender i Vejret (ɔ: saa længe jeg lever). V. S. O. — Der er sat en Pris ud paa hans Hoved. V. S. O. — At sætte sit Hoved til Pant paa Noget (ɔ: vædde eller forsikre Noget med den største Vished). V. S. O. — Hovedet staar ikke ret paa ham i Dag (ɔ: han er i slet Lune). Moth. — Det staar mig for Hovedet (ɔ: „nager, foruroliger mig"). Moth. — Det staar ham i Hovedet endnu. Moth. — Han træffer (rammer) Sømmet paa Hovedet (ɔ: han siger Noget, som maa kaldes et Ord i sin Tid, som gjør en betydelig Virkning). — Slaa Sømmet paa Hovedet (ɔ: „sige rént ud"). Moth. — At slaa Hovedet paa Sømmet (ɔ: at bringe Sagen til endelig Afgjørelse). V. S. O. — Hovedet er foret inden i med Kalvehjærne. 1, 56. (ɔ: han er taabelig). — Naar Folk blive taabelige, faa de det først i Hovedet. K. 1487. — Det er ret et Skabilken-Hoved. V. S. O. (om Én, som sér ilde ud). — Det er et gammelt Rokkehoved. V. S. O. (om den, der ryster paa Hovedet). — Hvad skal Jætte-Hoved paa Dværge-Legem? Moth. — Hvad skal Dværge-Hoved paa Jætte-Krop? Moth. („om den, der roser Meget, som ikke duer"). — Der er mange Musereder i hans Hoved, og dog kan man ej se det i hans Pande. 1, 419. (om den, som er falsk). — At gaa om og sælge Hovedkjød. („om en Tosse eller et ørkesløst Menneske, som driver omkring, uden at bestille Noget"). V. S. O.

Herre! Du er ophøjet over Alt til et Hoved. 1 Krøn. 29, 11. — Du skal samle Gløder paa din Fjendes Hoved. Ordsp. 25, 22. — Vort Hoveds Krone er affalden! vé os dog! thi vi have syndet. Jer. Begr. 5, 16. — Der gives en Skalkagtig, som hælder (ell. hænger) med Hovedet og gaar i Sørgeklæder, men inden til er han fuld af Svig. Sir. 19, 26. — Kristus er hver Mands Hoved; men Manden er Kvindens Hoved; men Gud er Kristi Hoved. 1 Kor. 11, 3.

Hoved, se 744 fg. 1075 fg. 1703. 2628. 3115. 4135. 5761. 6182. 6675. 8623. 9065 fg. 9570. 10,051. 11,679. 11,859. 11,889. 12,157.

3888. Naar mig voxer Gods, da voxer mig Hovmod. P. L. 188 og 590. jvf. 8079. — Gods gjør Mod; Mod gjør Hovmod; Hovmod [er] aldrig god. 1, 190.

3889. Stakket Hund og kullet Ko og liden Mand, de ere gjærne hovmodige. P. L. 1173.

3890. Lykken føder Hovmod; Hovmod føder Laster. 1, 190. — Lykke avler stolte Børn. 1, 290. (Syv: „voxer min Rug, saa voxer min Hu“. „Lykken gjør dem, den ynder, overmodige.“ V. S. O.).

3891. Naar Hovmod stiger op, gaar Lykken ned. 2, 120. — Naar Hoffærdighed staar op, gaar Lykken til Sengs. Iris.

3892. Hovmod gaar for Fald; Spot og Skade følger den. 1, 189. jvf. 11, 920.

3893. Hovmod findes saa vel under Vadmels Kofte, som under Fløjels Kaabe. H. Thomesen. — Hovmod findes saa snart under Vadmels-Koften, som [under] Fløjels-Kjortlen. 1, 188. — Der stikker tit stolt Hjærte i Vadmels Pig (ɔ: Kofte). Moth.

3894. Fattig Mands Hovmod varer stakket. 1, 188.

3895. Fattig Mands Hovmod er Djævelens Spot. P. Tidemand.

3896. [Det er] arm Hovmod, at skræppe (ɔ: skryde, prale) og svælte. 1, 188. („at ville være med, skjønt man ikke har Brød i Huset; at være en hoffærdig Prakker“. Moth).

3897. Altid vil Flaaddet være oven paa Saaddet (ɔ: Suppen). 1, 498. jvf. 2093. — Flaaddet vil altid flyde paa Saaddet. H. Thomesen. (ɔ: de Rige og Mægtige hovmode sig over Andre).

3898. Stolt paa Stræde og Lidet i Pung, det er folskt (ɔ: taabeligt). P. L. 958. — Stolt i Stræde og tomt i Pung, kommer ikke langt. Moth.

3899. Ilde bryster sig (ɔ: hovmoder sig) brødløs Mand. Kingo. — Han kro'r sig som en Hanekylling paa en Mødding. — Han kro'r sig som en Paafugl. 2, 119.

3900. En opblæst Blære flyder; kommer der et Hul i, gaar hun til Bunds. 1, 188.

3901. Naar Held kommer did, hvor Hovmod er, bliver Mand saa stolt, at han lugter. Gr.

3902. Stultus og stolt voxe af ét Holt (ɔ: Daarskab og Stolthed have samme Udspring). 1, 56.

3903. Hoffærdig Lykke stod aldrig paa faste Bén. 1, 189.

3904. Guldbojen er arm Hoffærdighed. 1, 190.

3905. Hoffærdighed udraaber sin egen Daarskab. 2, 120.

3906. Foragter man Hoffart (ɔ: Hoffærdighed), saa hænger den strax med Vingerne. 1, 190.

3907. Det er slet Hoffart, naar man ej kan sove for Hunger. 1, 189.

3908. Jo større Nar, jo større Hovmod. 2. 120.

3909. Hoffart er Fornuftens Vattersot, Uvidenheds Datter. 1, 189.

3910. Hvis Hoffærdighed var en Kunst, saa var der mange Doktere; hvis det var en Sygdom, saa vare Faa sunde. 2, 120.

3911. De golde Ax staa i Vejret, de fulde bøje sig.

At stække Vingerne paa En (ɔ: bøje hans Hovmod). — Han kro'r sig ligesom en Padde i et Stavre-Gab. Sv. Gr. — Han kro'r sig som en mager So i Frostvejr. — Kro dig, Larve! din Fader var en Kaalorm. — Han bryster sig som en kalkunsk Hane; som en Paafugl af sine Fjedre. Moth. — Han knejser som en Kat med et Aalehoved. 2, 119. (om en dum og tillige stolt Person). — Han har rigtig Himlen paa Hornene. Sv. Gr. 3, 211. (om den, der er storagtig af sin Lykke). — Han gjør sig svar kæphøj (ɔ: er overmodig, ubeskeden). 2, 119. — Han gjør sig til som en Potte súr Kaal. 2, 119. — Han gjør sig til som Rumpen af en Herredsfoged. 2, 119. (maaské menes dermed en Skriver paa Kontoret). — Han gjør sig til som en Hedbo (Hedebo), der har nys tilsaa't (ɔ: er indbildsk, hovmodig). 2, 119. — Han mener, at al Verden slæber efter ham i et Kalveskind. 2, 119. — Han lærer nok at tage Topsejlet (ogsaa: „Svøftet") ind (ɔ: at bøjes, at lade sit Overmod fare). Moth. — Han er saa hoffærdig, at han stinker. 2, 120. — Han tager hele Gaden ind, saa den er ej bred nok til ham. 2, 120. — Han er sin Faders Stolthed. V. S. O.

Hoffart er Adels Arvesygdom, som mener, at Borgere og Bønder ere skabte for deres Skyld. 1, 5. — Man maa [lige] saa gjærne have med Narre, som med Hoffærdige at bestille. 1, 190. — Vær ej hovmodig i Medgang! thi det gjør dig

utaalmodig i Modgang. 1, 190. — Vær ej klejnmodig i Fattigdom eller hovmodig i Rigdom! 1, 381. — Ingen er hoffærdigere, end en Rig, som har været fattig. Syvs Tillæg. — Hoffart [er] første og største Synd. 1, 189. — Hoffærdighed gjør Menneskene til Djævle, Ydmyghed til Engle. 1, 189 og 505. — Hoffart fordærver alle Dyder og sig selv med. 1, 189. — Hovmod fører altid Skade, men aldrig Gavn med sig. 2, 120. — Han er saa hoffærdig, at han kjender sig ikke selv. 2, 120.

Ved Hovmod foraarsager man kun Trætte; men hos dem, som lade sig raade, er Visdom. Ordsp. 13, 10. (jvf. 28, 25). — I Daarens Mund er Hovmods Rís. Ordsp. 14, 3. — Enhver, som er hovmodig i Hjærtet, er Herren en Vederstyggelighed. Ordsp. 16, 5. (jvf. 1 Pet. 5, 5). — Foran Undergang er Hovmod, og foran Fald gaar Stolthed. Ordsp. 16, 18. — Menneskets Hovmod nedtrykker ham; men den Ydmyge vinder Ære. Ordsp. 29, 23. — Bedre langmodig end hovmodig. Præd. 7, 8. — Mit Barn! bliv ikke hovmodig i dit Hjærte; thi i Hovmod er Fordærvelse og megen Uro. Tob. 4, 16. 17. — Begyndelsen til Hoffærdighed er der, naar et Menneskes Hjærte viger fra den, som har skabt ham. Sir. 10, 13. — Som en lokkende Agerhøne i et Búr, saaledes er den Hovmodiges Hjærte; og som Spejderen sér han efter en Andens Fald. Sir. 11, 37. — Synd ikke ved hovmodig Tale! Sir. 32, 13. — Gud staar de Hoffærdige imod. Jak. 4, 6.

Hovmod (Stolthed, Overmod), se 1713. 2248. 3503. 5718. 5737. 5842. 7059. 7949. 11, 962.

Hud, se Skind.

3912. Det er ondt Kivebytte, at tage Hugg ind. P. L. 323. (ɔ: det er en daarlig Byttehandel eller det betaler sig ikke, at give knubbede Ord ud og faa Prygl igjen). jvf. 1131.

3913. Tre Ting gjøre intet Godt uden Hugg: Valnødtræet, Asenet og en ond Kone, 1, 198. — Tre Ting skulle vel bankes: Ladegulvet, Stokfisken og den onde Kone. 1, 198.

3914. Egen falder og (ell. dog) ved mange Hugg. 1, 110. (ɔ: fortsat, ufortrødent Arbejde lykkes).

3915. Af mange Hugg bliver Øxen sløv. 1, 448. (ɔ: meget Arbejde trætter).

3916. Der er mange Hugg og Sting (Stik), som ej bløde og dog svide (svie) meget. 2, 128.

3917. Hos somme Folk vanker der mere Hugg end Mad.

3918. Hugg ere holdne Varer. („man beholder det, man faar“). 1, 197. (man kan ikke igjen blive af med de Prygl, man éngang har faaet). jvf. 2361.

3919. Den skriger, som Hugg faar. 1, 229.

3920. Man skal længe hugge paa en Elletrunte (ɔ: en gammel Ellestub), før man faar en Bisværm deraf. 2, 193. („om den, som søger at faa eller finde Noget paa urimelige Steder“. V. S. O.).

3921. „Naar jeg har taget mine Prygl, er min Lektie lært,“ sagde Drengen. Balling.

3922. „Forvar mig!“ sagde Drengen, han skulde have Hugg. F. F.

3923. Hvor man hugger, [dér] falder Spaaner. (ɔ: Arbejdet lønner sig). 1, 110. — Kan han ej tømre, saa hugger han Spaaner. 1, 397. (om den, der gjærne sladrer).

3924. Hvo der hugger over sig, ham falde Spaaner i Øjnene. 2, 231. jvf. 3262. 6182. 8484. — Hvo som staar hos Vedhuggeren, faar en Spaan i Hovedet til Løn. 1, 410. (om Farligheden af at søge slet Selskab).

Han fik Mellempenge (ɔ: Hugg, fordi han vilde lægge sig imellem To, som vare oppe at slaas). V. S. O. — At hugge de grove Spaaner af (ɔ: at begynde paa et svært Arbejde). Moth. — Det er hverken hugget eller stukket (ɔ: det er uden Sammenhæng, hverken hélt eller halvt, hverken det Ene eller det Andet; ogsaa: det er daarligt, slet gjort; det passer ikke til det, hvortil det skulde passe). Moth. — Det var et svært Hugg i Døren. A. S. Vedel. (om den, som lider Skade). — Det gik Hugg i Hugg. V. S. O. — At skifte Hugg. — At give En Lax med Løg paa. Moth. V. S. O. (om den, der faar dygtig Hugg). — Hugge En over Næsen (ɔ: tale ham haardt til). — Kæm ham vel! (ɔ: giv ham Hugg). Moth. — At prygle En Læderet fuldt; at give paa Læderet af En (ɔ: „banke En dygtig af“). V. S. O. — Du skal faa Pas paa dit Læder. V. S. O. — Man maa hugge sig igjennem, som man kan. V. S. O. — At sidde eller sætte sig paa Hugg. — Sid ikke til Hugg og Stik med Nogen! P. Plade. — Han hug-

ger kun Pindebrænde (ɔ: giver sig af med ubetydelige Ting; gjør smaalige Indvendinger). — Hug en Hæl og klip en Taa! (om at forkorte og derved fordærve et Arbejde).

Spyt paa en Kjæp og gnid ham vel med, saa faar han baade vaadt og tørt. 1, 197.

Hugg, hugge (Prygl), se 1131 fg. 2599. 3935. 4009. 5733. 6873. 7067. 7264. 7461. 7704. 10, 564. 11, 304. 11, 718.

Hukommelse, se Minde.

3925. Hvo som lader det blive ved de gamle Huller, har ej behov at bore ny. 1, 392. (om gammel Skik og Vane, som man er tilfreds med, og derfor nødig forandrer).

3926. Jeg kan sige dig en Glose: der er Hul paa din Hose. Gr. 1172.

Han har mange Huller at stoppe (ɔ: megen gammel Gjæld at betale). — Han gjør ét Hul, for at stoppe et andet (ɔ: „laaner paa ét Sted, for at betale paa et andet“). V. S. O. — Véd du et Hul, saa véd jeg en Pind at slaa i det (ɔ: du skal ikke narre mig; jeg skal være lige saa klog, som du). Moth. — Véd du et Hul, saa véd han en Nagle. 1, 448. (om den, som véd at redde sig ud af Noget). — Du kan aldrig gjøre det Hul, jeg jo kan finde en Nagle dertil (ɔ: „jeg skal vide at sætte List mod List“). V. S. O. — Nu brast, gik der Hul paa Bylden. („siges, naar en haardnakket Misdæder omsider bekjender Alting rént ud“). V. S. O. — Naar Gnieren først faar Hul paa Pungen, saa lader han det gaa fuldt op. V. S. O. — Nu fik vi Hul paa ham. („siges af Spillere, naar en Modspiller, som bestandig har vundet, omsider kommer til at tabe“). V. S. O. — At slaa Hul paa Trommen (ɔ: gjøre Noget ubrugeligt, unyttigt. 1, 119.

Hul, se 147. 2767. 5090. 6650. 6657. 8205.

Huld, se Sundhed.

3927. „Nu kommer Humlen,“ sagde Pér Brask, han gjorde i Maltet. (ɔ: nu kommer vi til det Vigtigste). F. F.

3928. Det skal du have til, for Humlen bed ikke. Moth. („siges, naar man lægger noget Ringe til det, som bedre er“).

3929. Marie Magdalene (22de Juli) sætter (skaber) Humle paa Tene (ɔ: Humlen sætter nu Knopper). 1, 9. (der tilføjes undertiden: „og Boghvede paa Grene“).

3930. St. Ibs-Dag (25de Juli) skal Humlen være i Blomster. Molb. S. 300.

3931. To (tvæt) Hund og kæm Hund, da (ell. dog) er Hund, som [den] før var. P. L. 13. jvf. 4552. 6839. 9853. 3788.

3932. Kast Hund i Jordans Flod, da (ell. dog) er Hund, som [den] før var. P. L. 591. (om Naturens og Vanens Magt). — Kast Hund i Jordans Flod, det bliver Hund som før. Gr. 1173.

3933. Hund er Hund, [om] han er aldrig saa broget. 1, 311.

3934. Af Læp vorder Hund læder-aadig (ɔ: ædelysten, graadig efter Læder). P. L. 418. (Ved oftere at gnave paa en Skindlap, vænner Hunden sig til at æde Læder, og bliver saaledes en glubsk og gridsk Jagthund; „om den, som er kommen i med onde Gjerninger.“ Moth). — Lærædig Hund lader aldrig fra den Vane. V. S. O. (en slem Vane er ikke let at aflægge).

3935. Sjælden gæller (ɔ: gøer, bjæffer) Hund af (ad) Béns Hugg (ɔ: deraf, at man kaster Bén til den). P. L. 914. (Mangen taaler gjærne Fornærmelser for Fordelens Skyld). — Sjælden dø'r Hund af Béns Hugg. (svensk).

3936. Hunden skal ej løbe efter hver Mands Hvislen (ɔ: Fløjten). P. L. 308. — Hunden skal ej være hver Mands, som hvisler. 1, 426 og 439. jvf. 1232.

3937. Lad Hund til Honningtrug, da springer han i med baade Bén. P. L. 629. jvf. 8718. — Slip Hunden i (ɔ: til) Smørtruget, han springer strax i med baade (ɔ: begge) Fødder. 1, 447. (om den, som ikke véd at holde Maade i sine Nydelser).

3938. Mange Hunde bryde Hus; vé er den, [som] inde gribes. P. L. 44. (maaské om Hunde, som bryde ind i Rævens Hule og volde dér Hylen og ynkelige Skrig).

3939. Hunden er djærvest for sin egen Dør. P. L. 280 og 539. jvf. 1627. 3466.

3940. Det staar ej til Hunde, at Hors dø. P. L. 361 og 709. (en Erindring til dem, der beregne, hvad Fordel de kunne have af en Andens Død eller Ulykke). — Det staar ej til Hund, naar Hors skal dø. 1, 324.

3941. Det er ondt at kjende (ɔ: lære) gammel Hund at kure (ɔ: ligge eller sidde stille, holde sig i Ro). P. L. 693. (om Vanskeligheden ved at aflægge gamle og indgroede Vaner).

3942. Ee (ɔ: altid) leger Rakke (ɔ: en lille Hund, en Hvalp), men (ɔ: mens) gammel Hund vil. P. L. 224 og 1184. — Rakke leger ej længer, end gammel Hund vil. 1, 297.

3943. Ilt (ɔ: ilde, slemt) er [det for] Rakke, at lege med Bjørnehvalpe. P. L. 1189. (Lige bør søge Omgang med Lige). — Det er ondt for Hvalp, at lege med Bjørneunge). Gr. 2042.

3944. Lidet baader [det] Rakke, at lege med Skindtig (ɔ: Gaardhund). 1, 256 og 268. — Ondt er [det for] Rakke, at lege med Skindtig (ɔ: „det er farligt at komme i Kast med sin Overmand"). V. S. O. — Lidet baader [det] Rakke, at lege med gammel Tæve.

3945. Ee (ɔ: altid) voxer Rakketand, mens gammel Hund bider Bén. P. L. 740. (ɔ: Hvalpens Tand, som voxer, skal hævne, hvad Hunden har bidt; Børn vil hævne Fornærmelser mod deres Forældre).

3946. Hvo sin Hund stækker og raaber med (1, 406: „ved"), da raabe alle Grander. P. L. 879. — Hvo der hugger Rumpen af sin Hund, og raaber: „Stakgump" (ɔ: stakket Hale)! da raaber hver Mand saa, [som] i Byen er. 1, 406.

3947. Liden Hund er længe Rakke. P. L. 342. — Liden Hund er længe Hvalp; kalder man længe Rakke. 1, 196.

3948. Heller æder jeg af Hunden, end han æder af mig. P. L. 636. — Hunde æde tit Jægeren op. 1. 214.

3949. Det er sént til Hunde (ɔ: for sént at sende Bud efter Hundene), naar Dyrene løbe. P. L. 822. (det gjælder om at bruge Tiden og tage Lejligheden i Agt). jvf. 10, 901. 7448. 7566. 9181. 10, 197. — Mens Hundene hentes, løber Haren ad Skoven til.

3950. Man slaar paa Rakke, [for] at gammel Hund skal se ved (ɔ: agte derpaa). 2, 162.

3951. Hunde se vel, hvis Skind de skulle rive i. 1, 58.

3952. Hunde lugte vel, hvor súrt Kjød er. Pouch og 1, 410. (om slet Selskab).

3953. Argest er Hund i Lænke. („om den, som taler stort, naar der ingen Fare er paa Færde"). Moth.

3954. Ild (ɔ: arrig, bidsk) Hund haver Ar i Næse. 1, 100.

3955. Bidsk Hund gøer sjælden. V. S. O. (lumske Folk skal man mest vogte sig for).

3956. Tyst (ɔ; lumsk) Hund er ej at lide paa. 1, 435. jvf. 2312. 10, 175. 9018.

3957. Der er ingen Hund saa arrig, han logrer jo engang med Halen. Iris.

3958. Man agter ofte Hunden for Herrens Skyld. 1, 53. — Man elsker Hunden for Herrens Skyld; Svenden for Husbondens Skyld; Tornen for Rosernes Skyld. 1, 223.

3959. Man skal ikke kaste Stén efter den Hund, som ligger stille (ɔ: ikke vække en Fjendes hvilende eller sovende Vrede). Molb. 1568.

3960. Man skal ikke tale ilde om en Hund, for man véd ikke, hvad man selv kan blive til. Molb. 1570.

3961. Skindtig (ɔ: Gaardhund) faar ej sød Mælk, uden der drukner Mús i. 1, 354. — Der vanker ej Fløde til Skindtig, uden Tudse er druknet deri. Moth. jvf. 932.

3962. Hvo som vil kjøbe Pølse af Hunden, maa give ham Flæsk igjen.. 2, 179.

3963. Hunden og Katten gaa om Føden, thi Klæderne har de. J. H. Smidth.

3964. Hunden gøer sædvanlig, før han bider. 2, 231. — En glubsk Hund bider, uden at gø. V. S. O.

3965. Naar Hundene gø, saa gaar Tyvene. Gr. 1897.

3966. Den, som holder Hund, behøver ikke at gø selv. F. F.

3967. Hundeglam naa'r ej til Himlen fram. 1, 50.

3968. Mjøhund (ɔ: Mynde, Jagthund) og Messingkjedel gnelder (ɔ: lader sig høre) snart. Moth. (ɔ: svage eller avindsyge Folk taale kun Lidt).

3969. Hvo der gaar i Seng med Hunde, staar op med Lopper. 1, 409. (om den fordærvelige Indflydelse af slet Selskab).

3970. Jo magrere Hund, jo større Lopper. 1, 154. — Jo bidskere Hund, jo flere Lopper. 2, 128.

3971. Holder man ikke Kjæppen til, agter Hunden intet Bud. 1, 278. jvf. 443.

3972. Der er Stav for ild (slem, bidsk) Hund. A. S. Vedel.

3973. Men (ɔ: mens) Hunden gnaver Benet, agter han intet Venskab. 1, 147.

3974. Hunden bliver ej løs, om han end bider i Lænken. 1, 42. (siges om utaalmodig klagende Mennesker).

3975. Rakke bjæffer efter, som Bikke (ɔ: Tævehund) glammer for. Moth. jvf. 2705. 3231. 5989. 10, 872. 11, 038.

3976. Raadne Æg og skident Smør er godt nok til syge Hunde. 1, 354. („som Folk er til, saa skal man handle med dem til". Moth.).

3977. Lad en Hund ind med ét Bén, saa springer han ind med alle fire. 1, 81.

3978. Ingen Hund er Harens Ven. 1, 108.

3979. Man skal ej have en Hund til Uven, om det kan undværes (ɔ: undgaas). 1, 108. („foragt ej en ringe Fjende!").

3980. En ond Hund kan stilles med et Stykke Brød. 1, 109. (ɔ: Uvenner kan vindes ved Gaver). — Gøende Hunde gives Brød, saa har man for dem ingen Nød. 1, 133. — Kast Brød eller Bén for den gøende Hund, saa kommer du af med ham. 1, 143. (om paatrængende Tiggere).

3981. Det maa være en slet Hund, som ej er værd at fløjte efter. Iris.

3982. En ond Hund gøer og uden Aarsag. 1, 324. — I alle Lande gø Hundene. 1, 413. — Onde Hunde gø af (ogsaa: „ad") sig selv. 1, 492.

3983. Slaar man engang hedt Vand paa Hunden, saa fryg-
ter han og det kolde. 1, 121. (om den, som bliver klog
af Erfaring og Skade).

3984. En god Hund skal have et godt Bén. 2, 179. (Hver
skal have Noget for Sit). — Hunden er sagt (ɔ: sagtens, vel)
Benene værd (ɔ: tjener Føden). 1, 129.

3985. Ingen Hund lader tage et Bén fra sig, at han jo
knurrer eller bider. 1, 447.

3986. Naar Hunden ligger under, bide de ham alle, eller
løbe fra ham. 1, 292. jvf. 6208. 11,766.

3987. Det er ingen god Hund, der løber efter alt Vildt,
som forekommer. 1, 379.

3988. Jo flere Hunde, jo værre labe de Saad (Sodd). (ɔ:
hvad Mange er om at gjøre, gjør Ingen til Gavns). 1, 28.

3989. De Hunde, som løbe med Hver, vil Ingen gjærne
føde. 1, 439. (om utro Tjenere).

3990. Det er Hund som Bikke (ɔ: Tævehund), og Bikke som
Hund. V. S. O. (om et Par Ægtefolk, som ligne hin-
anden i det Onde).

3991. Der vil en bidende (ɔ: bidsk) Hund til en glubende
Ulv. 1, 491.

3992. Naar man hører Hundene tude, har man ikke langt
til By eller Bys. (siges, „naar man har visse Kjendetegn
paa Noget, som er nær forestaaende“). V. S. O.

3993. Naar Hunden slikker Aske, maa man ej betro ham
Méltønden. Iris.

3994. „Hvad vil der blive af med Smørret,“ sagde Manden,
da havde Hunden ædt Fløden. K. 1759.

3995, „Skal jeg leve med dig,“ sagde Drengen til Hunde-
hvalpen, „saa skal jeg nok faa en Hund af dig.“
K. 1796.

3996. Det er den ene Hund ledt, at den anden sér ind i
Køkkenet. (om Misundelse). opr. frisisk.

3997. „Skiller Eder af med de bidske Hunde!“ raabte
Ulven til Faarene.

3998. „Rigtig truffen!“ sagde Invaliden, da Hunden bed ham i Træbenet.

Her maa være (ell. ligge) en Hund begravet. („siges om et Sted, hvor Alting er fortrædeligt og ubehageligt“). V. S. O. — Dér ligger Hunden begravet (ɔ: deri ligger nok den egentlige Grund). opr. tysk. — At fryse som en Fruerhund. V. S. O. (om den, som er meget kuldskær). — Han er saa venlig som en stumprumpet Hund. Moth. (om den, som smigrer En, for at faa det, han attraar). — Der var hverken Hund eller Kat efter ham (ɔ: „der var slet Ingen tilstede i Huset“). Moth. — At skamme sig som en Hund. Moth. — Jeg agter det ikke mere, end om en Hund gøer ad mig. — Jeg agter det ikke mere, end Hundeglam. — Der var ikke en Hund, som gøede deraf (ɔ: Ingen brød sig derom; det gik stille, ubemærket af). 2, 115 og Moth. (jvf. 2 Mos. 11, 7). — Han snærrer ad Folk som en bidsk Hund. V. S. O. — Det er som en Hund paa en Fiol: han æder Strængene. Sv. Gr. — Han er som en Hund ved en Høstak (ɔ: „han kan ikke selv nyde Noget deraf, og vil heller ikke unde Andre Noget“). 1, 174. V. S. O. (om Gnieren). — At binde Hunden ved Pølsen (ɔ: „befale eller sætte En til at være dér, hvor han gjærne vil være“). 1, 453. V. S. O. — Jeg er bunden som en Hund til en Pølse. K. 990. — At slaas med Hundene om Benene. Moth. („om den, som er meget sulten og nødlidende“). — Han har det eller maa have det, som en Hund havde bidt ham (ɔ: der er noget galt fat med ham; ogsaa: han maa taale den Skade, og tie dertil). V. S. O. — Hvad skal Hunden i Badstuen? (siges om den, som ikke duer til, hvad han sættes til og skal gjøre). Moth. — At skære Hakkelse for Hundene (ɔ: at kaste op). O. Lade. — At gaa i Hundene (ɔ: gaa til Grunde, baade timelig og aandelig). — Han kom [for tidlig] som Hund i hedt Saad ell. Sodd (ɔ: Suppe). 2, 113 og 270. (ɔ: ubelejlig, før han ventedes). — At staa og holde Hunde, som Drengene paa Jagten. 2, 86. (om den, som maa tøve længe paa et Sted). — Han er værre end en Mads Hund (ɔ: meget paaholden). Moth. jvf. 2, 101. — Havde han Hundeskind, som han har Hundesind. 2, 101. (om den Gjerrige og Karrige). — Han er saa hundsk (ɔ: meget karrig), ja en Hund, havde han en Rumpe. 2, 101. — Han hjapper i det, som en Hund i héd Grød. (om den, som stammer i sin Tale). — Han er som en bidsk Hund (ɔ: klammervorn). Moth. — Han bilder sig ind, at Hundeglam er et Kanonskud. Moth. — Hvad Forskjel er der paa en Hund og en Bogtrykker? Gr. 1178. — At komme afsted

(ogsaa: ret til Pas) som en Hund i et Spil Kegler. F. F. — Han er saa skæftig (geskæftig), som en Hund paa èn Halvdør. V. S. O. (om den, som har travlt, uden i Grunden at udrette Noget). — Vor Hund er ogsaa selv [hjemme]. — Det er som med de gamle og unge Jagthunde: den unge Hund bad: grib og tag! den gamle bad kun: far i Mag! A. S. Vedel. — Se til det Hundehoved! (et Skjældsord). 1, 117. V. S. O. (jvf. 2 Sam. 3, 8).

Vár dig for Hunden! Skyggen bider ikke. — Bidsk Hund og Rakke, de tage ej længe til Takke. — Derfor bliver Hunden snart gammel, for (ɔ: fordi) han løber saa mangt et vildt Løb. 1, 13. (1, 321: „gjør saa mangt et galt Løb“). — Naar én Hund gøer, saa begynde de alle, og vide ej hvorfor. 1, 390. — Han har vel hørt Hunden gø, men har ej sét ham i Baand. 1, 504. (Uvidenhed). — Hunden holder mere af et Bén, end af en Ædelstén. 1, 144. — Jeg sér heller, [at] en Hund logrer ad mig med Halen, end [at den] bider mig med Tanden. 1, 212. — Alle Hunde bide ikke Ræven. 1, 214.

En stivsindet Kvinde skal regnes som en Hund. Sir. 26, 27. — Hunden vender sig til sit eget Spy, og Soen, som var toet, til den skidne Søle. 2 Pet. 2, 22. (jvf. Ordsp. 26, 11).

Hund, se 429. 544. 743. 800 fg. 1279. 1407. 1586. 1622. 1700. 2656. 2847. 3255. 3398. 3511. 3625 fg. 3671. 4002. 4192 fg. 4225. 4579. 4997. 5436. 5545 fg. 5660. 6069 fg. 6253. 8542 fg. 9067 fg. 9146. 9711. 9817. 9959. 10, 175. 12, 003.

Nu er hundrede og ét ude (ɔ: „nu er det forbi med Enigheden, Roligheden“). Molb. S. 322. — Han er hundrede Mile borte (ɔ: „han er falden hen i dybe Tanker“). Moth. — Om hundrede Aar, hvor ere vi da? 2, 81. — Det har jeg nu hørt (ell. sagt) hundrede (ɔ: mange) Gange.

hundrede, se 6384. 9303. 9380. jvf. Side 347.

3999. Hunger er et hvast (skarpt) Sværd i heder (héd) Mave. P. L. 83. — Hunger er et hiit (ɔ: hart, haardt) Sværd i helbred (ɔ: sund) Mands Mave. P. L. 989 og 1136.

4000. Den Hunger er hedest, [som] os næst er (ɔ: „vor egen plager os mere, end de Fremmedes“. 1, 199). P. L. 809.

4001. Den Mætte vil ej vide, hvad den Fastende lider. P. L. 661. jvf. 7916. 9231. — Den Mætte véd ej, hvad den Hungrige lider. 1, 199. — Den fede So véd ej, hvad den sultne lider. 1, 102. (om den Rige, som ikke ænser de Fattiges Nød).

4002. Hunger driver Hunden i Baand. 1, 200.

4003. Hunger lærer Katten at muse (ɔ: at fange Mús). 1, 200.

4004. Hunger og Nød lærer at søge Brød. 1, 200.

4005. Hunger er god for Madlede. 1, 199.

4006. Hunger er det bedste Súl. 1, 199. — Hunger er den bedste Kok. F. F. — Hunger gjør en god Kok. 1, 199.

4007. Hunger er den bedste Urt paa Maden. 1, 199. — Hunger er den bedste Madurt; det bedste Kryderi (ɔ: den Hungrige smager Alting godt). Moth. — Salt og Sult ere de to bedste Kryderier. F. F.

4008. Hunger gjør al Mad sød. 1, 199.

4009. Hungrige Hunde og tørstige Heste passe ej om (ɔ: ænse ej, bryde sig ej om) Hugg. 1, 200.

4010. Hunger volder Had, eller Bid i bare Vægge. Moth. (ɔ: „den Hungrige bliver vred, naar han skal længe bie efter Mad“). — Hunger og Had de følges [tit] ad.

4011. Ærgjerrighed og Had dø'r snarest af Hunger. Iris.

4012. Hunger og liden Mad gjør [ofte] Had. 1, 200. — Hunger gjør slet Elskov. 1. 200.

4013. Der er Hunger for Hakkerens Dør. („med Hakke og Spade fortjenes ej Meget“). 2, 130. (Andre: „Huggere ere ikke gjærne rige“).

4014. Hungrig Mand er ond at stille. 1, 199.

4015. Hunger er snart stillet. („thi Naturen nøjes med Lidet“). 1, 199.

4016. Hungers Nød er strænger (ɔ: stræng) Død. 2, 130.

4017. Hunger haver ingen Skam. 2, 130.

4018. Hunger er en ond Raadgiver. 2, 130.

4019. For hungrig Mave er intet Brød sort. 1, 199. — Hunger vælger (ɔ: vrager) ej Brød. 1, 199.

4020. Hunger gjør Alting sødt uden sig selv. 1, 199.

4021. Hunger gjør raa Bønner søde. H. Thomesen. — Hunger gjør ogsaa Skovkrabber (ɔ: Skovæbler, vilde og sure Æbler) søde. 2, 130.

4022. Ee (ɔ: altid) bider sulten Flue værst. P. L. 1120. (sagdes i gamle Dage om flere Embedsmænd, som misbrugte deres Stilling til at plage og udsuge Folk). — Sulten Lús bider værst (ell. skarpest). 1, 105 og 152 og 200. („haardest“ V. S. O.). — Sultne Svin rode mest. 1, 200. — Sulten Tand gnaver nærmest. 2, 75. (om den Fattige).

4023. En Sulten og en Frøssen (ɔ: Forfrossen) er snart køssen (ɔ: lader sig snart kyse). F. F.

4024. Sulten Mand er Intet til Maade. V. S. O.

4025. „Jeg maa sulte ihjel,“ sagde Sællænderen, „jeg har tabt min Sulepose.“ F. F.

4026. Den, som føder sig med Forventninger, staar Fare for at dø af Sult.

4027. Sulten Mand giller (ell. gillier ɔ: bejler) ej gjærne. Moth.

4028. Remp (ɔ: egl. „strængt Vintervejr med Frost og Kulde“) kommer efter Skremp (ɔ: Pral), og Sult efter Stakkarle-Gilde (= Stoddergilde). 1, 200. („Spot over Prakkerstads eller Prunk uden Evne“).

4029. Naar Sult kommer hjem til Mit, saa gaar min Kaal med uden Fidt.

4030. Ingen vil svælte, naar han kan faa Mad. Moth.

Hvor Sultan (ɔ: Hunger) er Husbond, gives Kager tynde som Hamreskæl (ell. Hammerskæl ɔ: Smaadele, som gaa fra Jærnet, naar det smeddes). 1, 154. (om den Karrige). — Det kommer af sig selv som Sult. (om Kjærlighed til en Kvinde). — Jeg bærer ikke min Sult og Tørst paa dig (ɔ: „jeg kommer ikke, for at spise og drikke“). V. S. O. — Der kjendes ingen Sult paa ham (ɔ: „han sér trivelig ud“). V. S. O. — Han er saa sulten, at ikke en Lus kan æde sig mæt paa ham. P. Syvs Fortale. — Han er skrupsulten, bundsulten (ɔ: meget sulten). V. S. O. — Han er saa sulten, at Tarmene skrige i Livet paa ham. — Han er saa sulten, at han skulde æde sine egne Hænder. Moth. — Han faar nu tære paa Sidebenene (ɔ: han er meget hungrig). 2, 130. — At suge paa Rammer (ogsaa: „paa

Labben") som Bjørnen; ture (tære) paa Huldet (ɔ: Legemets Fyldighed) som Grævlingen. 2, 130. — Udhungret Stad er snart stormet. 2, 33.

Den sulter, som idelig maa være sulten. — Det bare Vand og Brød kan stille Hungers Nød. 1, 317. (om Nøjsomhed). — Kjærnemælks-Valle og mullent Brød mætter og vel i Hungers Nød. 1, 317. — At hungre og vente gjør En utaalmodig. 1, 199. — Hunger fortager Danselysten. 1, 200. — Hunger gjør magerkjæftet. 1, 200. — Hunger lærer Kunster. 1, 200. — Møllere og Bagere ere de sidste Haandværker, som dø af Hunger. 1, 244. — Hvo hungrig er og træt, æder og sover tæt. 1, 263.

Alt Bésk (Bittert) er sødt for en hungrig Sjæl. Ordsp. 27, 7. — Bedrøv ikke en hungrig Sjæl! Sir. 4, 2. — Salige ere de, som hungre og tørste efter Retfærdighed; thi de skulle mættes. Matth. 5, 6.

Hunger (Sult), se 1493 fg. 1527. 2023 fg. 2650. 3548. 3896. 3907. 4567. 4959. 5005. 5075. 5106. 5323. 5740. 5933. 6207. 6677. 7060. 7088. 7944. 8759. 9166.

---

hurtig, se Hast.

4031. Det er ondt i Huse, som (ɔ: hvor) Ingen er Kuse (eller Kjusu ɔ: egentlig den, som kyser Folk; den, som man har Frygt for). P. L. 116 og 299. jvf. 4558 fg. 7699. — Ondt i Huse, hvor Ingen er Kuse; Hælvten værre, hvor hver er Herre. 1, 179. — Der (ɔ: det) er ilt (ildt, ondt, slemt) i Huse, som (ɔ: hvor) Ingen er Rædsel (ɔ: som man ræddes for). P. L. 307. — Naar Kuse kommer til Huse, lader det af at bruse. 1, 418.

4032. Salig er den, som huldt (egl. tro, hengiven) Hus søger. P. L. 366. (Lykkelig er den Mand, som, naar han har været ude og døjet Ondt, kan ty til et godt Hjem).

4033. Saa er Hus, som Bonde (Husbonde).. 1, 202. — Ved Ladhed synke Bjælkerne; og naar Hænderne synke, drypper det ned i Huset. Præd. 10, 18.

4034. Et gammelt Hus og en ung Pige giver Nok at bestille. 1, 203.

4035. Hus uden Hustru er [som] Lygte uden Lys, Skib uden Styre. 1, 211. — Hus uden Hustru og Ild er som Legem uden Sjæl. 1, 202.

4036. Hustruen og Ovnen tjene bedst i Huset. 1, 202.

4037. Tre onde Ting i Hus: Røg, Regn og [en] ond Kvinde; og det (ɔ: den) fjerde: mange Børn og intet Brød. 1, 202. — Tre Ting gjør ondt i Bondens Hus: ond Kone, Røg og Væggelus. 1, 202.

4038. Tre Ting ere onde i et Hus: en skiden Kakkelovn, en forsulten Kat og en forknyt Kone. — Vred Madmoder, súr Røg, brudne (ɔ: sprukne) Kar ere ej gode i Huset. 2, 132.

4039. Man maa frygte for tre Slags Huse: Kro- og Horehuse, Sygehuse og Fængselshuse (Fangehuse). 1, 202.

4040. Der er tre Narresæder i et Hus: paa Bordet, midt paa Gulvet og paa Kakkelovnen. V. S. O.

4041. Den, der har Glastag paa (over) sit eget Hus, maa ikke kaste Stén paa Andres Tag. Iris. (ɔ: Naar man ikke selv har en god Sag, skal man ikke gaa i Rette med Andre). — Naar man selv bo'r i et Glashus, er det ikke raadeligt at kaste med Stene efter Andre.

4042. Bønnen er bedst i Bælgen. 1, 201. (ɔ: man har det bedst i sit eget Hus og Hjem).

4043. Man kan vel se til [med] sit Hus, fordi man ikke sidder paa Taget. Molb. 1618.

4044. Søde ere egne Gløder; derfor ryger der mange smaa Huse (ogsaa: „Skorstene"). 1, 201. (Man vil gjærne have sit eget Hjem, er det end fattigt og ringe). jvf. 3707.

4045. I gyldne Huse er der ofte blytunge Timer.

4046. I et slemt Hus bo'r undertiden en smuk Vært. 1, 165. jvf. 3072.

4047. Bagdør fordærver Huset. 1, 205.

4048. Hvo vel vil holde Hus, skal tit være blind, døv og stum. 1, 205. jvf. 2142.

4049. „Hans Skjødesløs" sniger sig ind i alle Huse; vil ikke Husbond og Hustru tage ham ind, saa skjuler dog Tyendet ham i alle Kroge. 1, 205. — Hvor „Hans Skjødesløs" er i Hus, bliver snart Katten det bedste Kvæg. 1, 205. — Hvor „Hans Skjødesløs" er i Huset, kommer snart Smalhans (ɔ: Trang) med, saa hænges Mangelholtet for Køkken og Kjælder. 2, 132.

4050. Fremfus (ɔ: den, som er fremfusende, ubesindig) holder aldrig vel (godt) Hus. 1, 204.

4051. Varmt Øl af Karret, fersk Brød af Ovnen og grønt Træ af Skoven gjør Skarns Husholdning. 1, 206.

4052. „Æde sødt, ligge blødt, lad gaa!“ gjør [det] snart af med Husholdningen. 2, 132.

4053. Hustruen og Ovnen pryde Huset. („derfor begjærer man at se de unge Koner og skue Ens Kakkelovn“). 2, 131. — Det smukkeste Tapét og Zirat (ɔ: Prydelse) i Huset er Husbond og Hustru. („de skulle have Fred; hvorfor det hedder i Visen: „hvo gjør Bonden Ufred i hans eget Hus?“ og Kong Ahasverus „befalede, at hver Mand skulde være Herre i sit Hus.“ Esters B. 1, 22). 2, 131. — Manden skal pryde Huset.

4054. „Huset skal være efter Fæet,“ sagde Fanden, han gjennede (ɔ: drev) Geder i sin Moders Rumpe. 2, 177. (det Ene skal ligne det Andet).

4055. „Det er godt at være i Husly.“ sagde Ræven, han sad i Snefog under en Harve. Fr. S. Birch. — „Gud ske Lov for Husly,“ sagde Ræven, da sad han under en halv Harve. K. 1116.

4056. Sneglen kommer aldrig saa langt ud, den jo bærer sit Hus paa Ryggen. — Snegle-Levnet er bedst. („Sneglen er altid i sit eget Hus“). 1, 201.

4057. Det Hus er vel faren, hvor Nissepugen har sin Rede (ɔ: hvor der findes en god Aand, stræbsomme, vindskibelige Mennesker, gamle og tro Tjenestefolk).

4058. Ingen Nød foruden Skal; intet Hus foruden Kval. 2, 193. — Intet Hus uden Huskors. 2, 130. (Syv føjer til: „dog holder en Dél Kapellaner og Ammer for Huskors“).

4059. Gud har ofte en stor Part i et lidet Hus. Syvs Tillæg.

4060. Stort Hus vedtørver (= behøver) Meget. 1, 204.

4061. Mangen bo'r i et fûlt, ormstukket Hus, og begjærer dog ej at flytte ud deraf. 1, 422. (om en Syg og Svagelig, som nødig vil dø).

Han fører et stort, fornemt, prægtigt Hus. — Holde godt (ell. ilde) Hus med sine Penge, Klæder o. s. v. — Han sætter

Huset paa den anden Ende (ɔ: bringer Uorden, Forvirring og Forstyrrelse i Alt). — Manden holder et slemt Hus med Kone, Børn og Tjenestefolk. — Det er et Fandens Hus, de Mennesker holde. — Der vil ligge et galt Hus, naar han faar det at høre (ɔ: han vil skjænde, blive meget opbragt). Moth. — Dér ligger et Djævels (Fandens) Hus. 2, 297. (om Splidagtighed). — Smukke Koner binde deres Huskors om Knæerne, for at det ikke skal give dem Rynker i Ansigtet. Molb. S. 322. — Han sætter Støtter til et nyt Hus. (om et ungt Menneske, der sidder med Haand under Kind; ogsaa: om Hjælp, som ikke behøves). — At sætte Støtter under nye Huse (ɔ: „stræbe at gjøre det klart, som selv et Barn kan forstaa"). Moth. — Ét Hus, én Husherre. 1, 202. — Det er godt at have Hus (ell. Tag) over Hovedet. Gr. 1183. — Man kan bære Penge, men ikke Hus med sig. 1, 480. — Nu har den Mand ret faact Husbond. („siges, naar han har faaet en ond og stræng Kone, som hersker over ham"). V. S. O.

Køkkenet er det mest fornødne, dog dyreste og skadeligste Kammer i Huset. 1, 233. — En Husfader skal ikke formindske, men formere. 1, 205. — Hvor Soldater syde og brade (ɔ: koge og stege), Præster verdslig ville raade, Kvinden og Regéring haver: ilde sig Husholdning laver. 1, 202. — Hvor Hanen kagler, Hønen galer, Manden tier, Kvinden taler: i det Hus tilgaar det ilde, begge derfor styres vilde. 1, 203. — Hvor Katten er krank (ɔ: ringe, daarlig) og Hunden er mager, i Skabet ligger døde Mús: dér holdes kun slet Hus. 1, 154. — Høje Huse ere geménlig (ɔ: sædvanlig) tomme inden i. 1, 413. — Vær i din Husholdning dig og Dine gavnlig, Ingen skadelig, som [om] du skulde altid leve, og dog i Morgen dø. 1, 204. — Med tarvelig Kost holdes længst Hus. 2, 132. — Tag dit Krus og gak til et andet Hus! (nemlig om Hjælp). 2, 118. (siges til en Tigger, men ogsaa til En, som man vil bringe til at forlade, hvad han ingen Nytte mere kan have af). — Naar Hver sin Pligt ret gjøre vil, da staar det vel (ell. godt) i Huset til. — Mit Hus er min Borg. (engelsk).

Jeg og mit Hus, vi ville tjene Herren. Josvas B. 24, 15. (jvf. Ap. Gj. 16, 31 og 34). — Hvo er jeg, Herre! og hvad er mit Hus, at du har ført mig hidindtil? 2 Sam. 7, 18. — De, som ere plantede i Herrens Hus, skulle grønnes (blomstre) i vor Guds Forgaarde. Ps. 92, 14. — Beskik dit Hus, thi du skal dø og ikke leve! Es. 38, 1. — Det er et daarligt Levnet, at gaa fra Hus til Hus; og hvor du skal være fremmed, dér tør du ikke lukke Munden op. Sir. 29, 28. (40, 31). — Laaner gjærne Hus! Rom. 12, 13. (jvf. Tit. 1, 8; Ap. Gj. 28, 7).

Hus, se 1027. 1088. 1574. 1583. 1614. 2556. 2673. 2675 fg. 2728. 3459. 3463. 3591 fg. 4073. 4096. 4194. 4539. 4977. 5179. 5743. 6294 fg. 6668. 6765. 7459 fg. 8673. 10, 344 fg. 11, 879. 12, 050.

---

huske, se Minde, mindes.

4062. Han fører godt Læs i Gaarden, [som] en god Husfrue faar. P. L. 946. jvf. 5857. — Han ager et godt Læs i Gaard, [som] en god Hustru faar. 1, 208. — Hver den, som har en Venneviv (ɔ: en god, venlig Hustru), den Mand er lykkelig.

4063. Lad din Husfrue have den stakkede Kniv, og hav selv den lange! P. L. 1049. (Lad ikke din Hustru tage Magten fra dig!).

4064. Sax og Ragekniv daarer (ɔ: bedaarer, bedrager) mangen faver Viv. P. L. 694. (om Mænd, som gjøre sig flere Aar yngre, end de ere). — Kam og Ragekniv sviger mangen Viv. P. L. 832. (Pynt bedaarer mangen Kvinde, da „man derved synes yngre og smukkere." 1, 88).

4065. Det er ondt at være sin Kones Nøgling (Nøgledreng, Nøglesvend, den, som bærer Nøglerne). P. L. 232. (ɔ: det staar ikke godt til, naar Manden lader sig regére af sin Hustru; om en saadan Mand hedder det: „han har faaet Husbond" og: „Konen kan vinde ham om en Finger").

4066. Ond Kone ønsker sin Mands Hæl til Gaarde, og ej hans Taa. P. L. 1095. (ɔ: hun er glad ved, at han gaar ud eller rejser bort). — Jeg har din Hæl lige saa kjær, som din Taa. — Jeg sér heller hans Hæl, end hans Taa (ɔ: „jeg vil helst være fri for at se ham; jeg ønskede, at jeg aldrig saa' ham"). Molb. S. 323.

4067. Man skal ej kaste sort Kone til Sengefjæl. P. L. 24. Konen maa ikke trykkes hen til Sengefjællen ɔ: foragtes, fordi hun er grim eller styg). jvf. 6729.

4068. Den Kvinde maa Meget forebære (ɔ: anføre til sin Undskyldning), [som] ej vil Gavn gjøre. P. L. 711. — Den Kone maa Meget forebære, som ej vil vige i Vraa. 1, 455 og 2, 295. (ɔ: som ikke vil vise Manden den skyldige Velvillie. jvf. 1 Kor. 7, 3).

4069. Det er ikke Hestebytte, at tage sig en Hustru. Moth. — Konen kan man ikke sælge eller bytte bort. Moth.

4070. Snild sidder Kone til Bænks, der har god Bonde (ɔ: Husbond, Ægtefælle). 1, 211. — Bold sidder Kone paa Bænk, som snild (ogsaa: gjæv) Bonde haver. H. Thomesen.

4071. Aldrig er godt Haab om ond Kone. 1, 209.

4072. Hvo der haver en hvid Hest og [en] dejlig Kone, er sjælden uden Sorg. 1, 209.

4073. En ond Kone prædiker Loven og Recessen, men siden følger Haandfæstningen. 2, 137.

4074. Man vil gjærne have afrettet Hest, men ikke afrettet Kone.

4075. Lad din Hustru faa en god Aften, naar du har haft en god Dag! P. Plade.

4076. Ingen tage Hustru, uden han kan føde To: Kone og Barn. 1, 87.

4077. Rig Hustru er Trætte-Tønder. 1, 145. (ɔ: Kilde til Kiv og Trætte).

4078. Den, som vil miste sin Hustru, skal tage rig Hustru.

4079. Det er godt alt det, Gud giver, uden en ond Kone. 2, 97. — Det er godt alt hvad Gud gi'r, saa nær som en ond Kone og en tintet (ɔ: skurvet) So. K. 9.

4080. Han har Læs nok, som har en slem Kone. Gr. 1741.

4081. Kone, som er altid i Vinduer og Døre, og ager ved Landevejen, er ond at vare. 1, 210. — Huset gaar fløjten, naar Konen gaar paa Føjten.

4082. Der er kun én ond Kone i Verden, og Hver mener, at han haver den. 1, 210. (eller: „hver Mand tror, han har hende"). — Den, som har en arrig Kvinde, regner sig i Svogerskab med Fanden. M. M.

4083. Man kan faa en Kone nær hos med én Lyde; man har ej behov at tage én langt fra med to. 1, 210.

4084. [Det er en] ond Hustru, som Manden kan hverken være hos eller fra. 1, 210. (Manden siger da til sin Kone: „du er mig til Fortræd, og jeg kan dog ikke undvære dig").

4085. Ond Hustru er tærende Gift.

4086. Mangen mener sig at føre til Huse en halv Engel, og se. det er en hél Djævel. 1, 210.

4087. Ond Kvinde gjør ej mere Godt, end at hun hjælper Manden til Jorden, naar han er død. 1, 209.

4088. Mangen tænker at faa en Guds Gave [til Hustru], da er det (eller: „og se, det er“) Fandens Morgengave. 1, 210.

4089. Jo mere Hustruen sér sig i Spejlet, jo mindre om i Huset. Syvs Tillæg. — Det gaar ikke ret til i Huset, naar Manden græder og Kvinden staar og spejler sig. Pouch.

4090. Hvo som tager en Hustru for Skjønhed alene, faar gode Nætter og onde Dage. 1, 88.

4091. Hvo som haver en dejlig Kone, behøver Mere, end to Øjne. Syvs Tillæg.

4092. Faa Kvinder graane for Mandens Død. — Faa Kvinder graane for deres Mands, og Børn for deres Faders Død. 1, 401.

4093. En Kvinde (Kone) kan lægge Hynde under sin Mand i et andet (ell. fremmed) Land. 1, 209. (ære ham, tale vel om ham, og i det Hele være ham til Gavn selv i hans Fraværelse).

4094. God Kvinde slider gjærne Mér af sit Hynde, end af sin Kaabe. A. S. Vedel. (fordi hun holder sig mest hjemme).

4095. Naar Hustruen vel holder Hus (ell. „holder godt Hus“) voxer Flæsket paa Bjælken. 1, 206.

4096. Som Konen, saa Huset. Gr. 1485.

4097. Des bedre du med din Kvinde far', des bedre Kvinde du i hende har. P. Plade. — En god Ægtemand gjør en god Hustru.

4098. Hustruen er en Huspryd. 2, 136.

4099. Hustruen æder, naar hun vil og hvad hun vil, men Bonden (ɔ: hendes Ægtefælle), hvad han faar og naar han faar. 1, 209.

4100. Husholdning uden Hustru er Lygte uden Lys. 1, 206.

4101. Foden paa Vuggen og Haanden paa Rokken er Tegn til god Husmoder. Syvs Tillæg.

4102. Dydig Kvinde er en Hus-Ære; [er] Mandens Ære. 1, 208.

4103. En god Hustru er bedste Boskab i Huset. 1, 208. Pouch. jvf. 1211.

4104. Hustruens Dyd gjør Manden et langt Levnet; thi hun er et godt Lægeblad for Sorgen. 1, 208.

4105. From Hustru raader over Manden ved Lydighed. 2, 136. — From Hustru vinder med Kjærlighed og med Lydighed Manden Hjærtet af. 1, 209.

4106. Mandens Hjærte, hvor ret tilgaar, i Hustruens Haand til Hælvten staar. P. Hegelund. A. 1588.

4107. Hvo som god Husfred have vil, han gjøre det, Hustruen byder til. 1, 209. (ogsaa: „han gjøre, hvad Hustruen raader til“).

4108. Spild ikke din Bærme paa din Hustru! P. Plade. (om en Drukkenbolt, som tiltaler sin Kone haardt og handler ilde med hende).

4109. Hvo som slaar sin Hustru, slaar sin venstre Haand med den højre. 1, 84.

4110. Hvem der har en ung vild Kone og et gammelt, brøstfældigt Hus, har altid Nok at flikke paa. Iris.

4111. Man tæmmer vilde Dyr, men ikke ond Kone. V. S. O. — En blind Mand, en arm Mand; dog mere arm er han, som Hustru sin ej tvinge kan. 2, 158.

4112. En haard Nød og en stumpet Tand, en Hustru ung og gammel Mand, tilsammen sig ej skikke kan. 1, 84. jvf. 11, 011.

4113. Naar Hønen vil for Hanen gale, og Konen vil for Manden tale: det kan aldrig gaa i Mag. F. F. — Naar Hønen for sin Hane galer, og Konen førend Manden taler: Hønen strax paa Spiddet jag, og Kvinden giv et godt Mundslag. 1, 210. — Hanen kagler, Hønen galer; Manden tier, Konen taler. V. S. O. (siges, naar Konen har taget Magten fra Manden).

4114. Kone-Død er Albue-Stød. Gr. 1487. jvf. 6505. 1771. — Naar Hustruen dø'r, er det for Manden, som han stødte sin Albue. („det gjør ondt, men gaar snart over"). 2, 243.

4115. Konen skal regére én Dag om Ugen; men hun skal ikke vide, hvad Dag det er.

4116. Verden er saa ulige skift': Somme har to Koner, og Somme gaar ugift'. K. 53.

4117. Hustruen har sit Lys af Manden, som Maanen af Solen. 2, 136.

4118. Lad din Hustru være dit venstre, men du selv det højre Øje! M. M. (om at føre Tilsyn med Husvæsenet).

4119. Hvad gjør man ikke for Kone og Børns Skyld! Gr. 1191.

4120. En Kone kan bære Mere væk i sit Forklæde, end fire Heste kan trække. K. 42.

Jeg holder lige saa meget af min, som en Anden af sin Kone. Moth. (siges af den, der vil forsvare sin Kone, naar hun beskyldes for Utroskab). — Konen har (ogsaa: „bærer") Buxerne (ɔ: „hun har Mere at sige i Huset, end Manden"). V. S. O. — Han (Manden) staar under Tøffelen (ɔ: lader sig beherske af sin Hustru). — Den Kone staar Manden som Sennep i Næsen. 2. 140. — Konen i Huset er Rasmus; (V. S. O.) eller: Rasmus Rasmussens Rasmus. F. F. — Hun er en rigtig Rasmus i Huset (ɔ: er herskesyg og selvraadig). — De har det ligesom Else-Mand og Pér-Kone. K. 35. — Han har givet sin Kone brunt og blaat til en Klædning (ɔ: han har slaaet, forslaaet hende). Moth. — Kone kan vel gaa over sin Regning, men ikke over sin Tid. 2, 137. — Ti Ugers svange gjør tredive Ugers trange. 1, 209.

Konen græder gjærne hjemme, naar Manden lér (er lystig) paa Gaden. Syvs Tillæg. — En god Hustru hjemme og en god Ven ude trøster os. 1, 209. — Forman din Hustru venligen; straf lidet; slaa aldrig! 1, 83. — Konen holder Hæderen i Huset og ej Manden; hun tjener derfor bedst i Huset, og skal ikke fyge om By, eller sælge Hovedkjød i Vinduer og Døre. 2, 136.

Den Gudfrygtiges Hustru er som et frugtbart Vintræ paa Siderne af hans Hus; hans Børn som Oliekviste omkring hans Bord. Ps. 128, 3. — Glæd dig ved din Ungdoms Hustru! Ordsp. 5, 18. — En duelig Hustru er sin Mands Krone; men

naar hun beskæmmer ham, er hun som Raaddenhed (Edder) i hans Bén. Ordsp. 12, 4. — Hvo som finder en Hustru, finder en god Ting, og bekommer en Velbehagelighed af Herren. Ordsp. 18, 22. — Hus og Gods arves efter Forældre; men en forstandig Hustru er fra Herren. Ordsp. 19, 14. — Hvo finder en duelig Hustru? hun er langt Mere værd end Perler. Hendes Mands Hjærte forlader sig paa hende; hun gjør ham Godt og intet Ondt i alle sit Livs Dage. Ordsp. 31, 10—12. — Lykkelig er den Mand, som har en god Hustru; hun vil glæde ham, og han skal tilendebringe sine Livs Aar i Fred. Sir. 26, 1. 2. 29. — En Kvindes Yndighed vil fryde hendes Mand, og hendes Klogskab vil sætte Marv i hans Bén. Sir. 26, 15. — En Kvinde, som ærer sin egen Mand, vil forekomme Alle viis; men den, som vanærer ham, skal formedelst Hoffærdighed kjendes af Alle som ugudelig. Sir. 26, 28. — I Hustruer! værer Eders egne Mænd underdanige, som det sømmer sig i Herren. Kol. 3, 18.

Hustru (Kone), se 815. 1380. 1689. 3551. 4036. 4813. 6301. 6307 fg. 10, 997. 11, 407. 11, 478.

4121. Hvad er vi, naar Vorherre rører ved os? Gr. 1193.

4122. Hvad man ikke er, kan man blive. Gr. 1192.

Hvad for Noget? (siges ofte, „naar Noget skér eller indtræffer imod al Forventning“). V. S. O. — Hvad har du dog gjort? (en mild Bebrejdelse til En, om hvem det vides, at han har begaaet en slet, forargelig Handling). jvf. 2 Sam. 3, 24.

Hvad har jeg med dig at gjøre (skaffe)? 2 Kong. 3, 13. — Man maa ikke sige [om nogen af Herrens Gjerninger]: hvad er dette? og hvortil er dette? Sir. 39, 22.

4123. Ofte voxer Klinte efter Hvedesæd. P. L. 794. (selv den omhyggeligste Børneopdragelse mislykkes undertiden, saa at de Unge skeje ud).

4124. Bedste Hvede har og Avner. 1, 251. (der er Fejl selv hos de bedste Mennesker). — Der er Ukrudt (Klinte) blandt Hveden. 1, 208.

4125. Hveden skal høstes, naar den sér ud som en haglet Høne. Molb. S. 296. (jysk).

4126. I Hvede- og Boghvede-Høst skal man møde med Plejlen (ɔ: strax tærske Sæden, fordi Kjærnen da gaar bedst af). 2, 9.

4127. Hveden kan gaa bort tre Gange, og dog komme igjen. F. F.

4128. „Faar jeg Plads, saa kommer jeg," siger Boghveden. R. 733.

4129. Man æder sig saa ofte mæt af Hvedebrød, at man og lyster Grovbrød. 1, 166.

Det er som tre Hvedebrød for en Skilling. („siges om en almindelig fastsat Prís"). V. S. O. — De leve endnu i Hvedebrødsdagene (ɔ: den første glade Tid i Ægteskabet).

De saaede Hvede og høstede Torne; de gjorde sig Møje, men have ingen Nytte deraf. Jer. 12, 13.

Hvede, Hvedebrød, se 2510. 2858. 10, 850.

4130. Der kommer ikke hvert Aar Hval til Lande (Land). P. L. 675 og 719. (om at benytte Lejligheden til at opnaa en Fordel, fordi man nyder ikke altid lige Lykke).

4131. Hver lade, som Baaden kan bære!

4132. Han vil have sit Føl i hver Mands Hors (ɔ: Hest, egl. Hoppe). („han vil have Part alle Vegne"). 2, 253.

4133. Somt (ɔ: Noget) er for godt at gaa hver Dag med. Gr. 1234.

4134. Hver tage sin, saa tager jeg min: saa faar Fanden ingen.

4135. Hver haver sit Hoved og [sit] Sind. 1, 312. jvf. 3877. 8623.

4136. Hver raader sit Bo. 1, 179.

4137. Hver hænder, som han sender (ɔ: „Enhver bliver modtaget, efter som Budskabet er, han bringer"). V. S. O.

4138. Hvert Legem har sin Skygge. 1, 250. (ɔ: „Enhver har sine Fejl").

4139. Enhver sit Kald, Enhver sin Gjerning.

4140. Der voxer ikke Sudde (ɔ: Sukkerrod) i hver [Mands] Have. 2, 251. (ɔ: „Alle have ikke lige Lykke“). — De Fattige faar ikke Sukkerrod, de maa nøjes med Peberrod. 2, 251.

4141. Det er ikke hver Mands Sag at gaa for hver Mands Dør.

4142. Enhver bær til den store Hob. (saa blive de hjulpne, som hjælpes skal). 1, 184.

Enhver med sin Næste, og Gud med os Alle!

hver (enhver), se 551. 1871. 2938 fg. 3936. 4575. 5852. 6963 fg. 7543. 8115 fg. 10, 477. 10, 485. 11, 317 fg. 11, 394. 11, 415. 11, 608. 11, 627. 11, 824. 12, 010.

Hverv, se Ærende.

4143. Ofte er Hvín (ɔ: Sorg og Graad) under hvidt Lín (= Hør ɔ: Linned, Líntøj). P. L. 975. — Ofte er Hvín under hvidt Skind. 1, 249. jvf. 1840. 8925.

4144. Det Hvide gaar af med Sorgen. 1, 165.

4145. Man bliver ikke selv hvid, fordi man sværter (ɔ: bagtaler) Andre. Moth. — Hvo som vil sværte Andre, er derfor ej hvid. 1, 29. — Andres Smitte gjør dig ej hvid. M. M.

4146. Bild dig ikke ind, [at] du er hvid, fordi Nogen er kulsort. Gr. 1247.

4147. Hvidt og Sort skilles bedst. 1, 308.

4148. Det er ikke Alt Mél, som er hvidt. 1, 248. jvf. 3296. 8365. 8915.

4149. Der hører godt Mél til at bage hvidt af. 1, 303.

4150. Det er ikke alt Filsbén (ɔ: Elfenbén), som skinner hvidt.

4151. Hvid Hest skal have megen Strøelse. Sv. Gr. (sønderjysk).

4152. Den mindste Plet kjendes paa Hvidt. Moth. (om Synden, som besmitter).

At gjøre Hvidt til Sort, og Sort til Hvidt (ɔ: „forvanske Sandheden, fordreje Alt, og give det Skin af Rimelighed“). V. S. O. — At have (ell. give En) Sort paa Hvidt for Noget (ɔ: skriftligt Bevis, Forsikring). V. S. O. og 2, 170. — At

vende det Hvide ud (navnlig af Øjnene) ɔ: vise sig vréd, forbitret. V. S. O. — Han er som Løg, har et hvidt Hoved og en grøn Stilk. V. S. O. (om en Ung, som er bleven graa før Tiden). — Hun er saa hvid, som hun var kristnet i Pølsesodd. F. Rostgaard. (siges om en brunladen Pige). — At gaa i Hvidt (ɔ: være klædt i hvide Klæder). — Men Livets Hvidt med Alderen bli'er sort. J. Baggesen.

To mig, Herre! saa bliver jeg hvidere end Sne. Ps. 51, 9.

hvid, hvidt, se 118. 1212. 1852. 1973. 3775. 3845. 3882. 4072. 4258. 4451. 4540 fg. 5007. 7707. 7836. 8925. 10, 970.

4153. Ee (ɔ: altid) hviles Oxe, men (ɔ: mens) anden aages (ɔ: er spændt i Aaget). P. L. 23 og 115. — Den ene Oxe hviler, mens den anden aages. Pouch. — Bedste Hest behøver Hvile. Syvs Tillæg.

4154. Han bliver tøsver (ell. tøsser ɔ: to Gange) hvilt, [som] paa Stén sidder. P. L. 106. jvf. 3085. — Han bliver tøsser hvilt, der sætter sig paa en Stén. H. Thomesen.

4155. Godt er at hvile paa gjort Gjerning. H. Thomesen. — Paa gjort Arbejde følger bedste Hvile. M. M.

4156. Hvile er Arbejdes Løn. („thi-den Bue, som altid ligger spændt, slagner eller brister"). 1, 23 og 197.

4157. Knæsunken Kæmpe har ingen Hvile. Molb. 1622.

4158. Hus-Hyre (= Husleje) og Rente hviler ikke. 1, 1.

4159. Ulven hviler ikke dér, som (ɔ: hvor) han beder (ɔ: jager, fanger, søger Bytte). 1, 197. jvf. 8174.

4160. Liden Hvile er altid god. 1, 197.

4161. Middagsro [er] sjælden god. 1, 403.

4162. Naar Stolen raver, bliver [der] ikke langt Sæde af. 1, 197.

4163. Hvile er let, er man end ej saa saare træt. 2, 127.

4164. Salát gjør Lyst til Mad og Hvile til Arbejde. 1, 197.

4165. At drikke og file er Savskærers Hvile. 2, 160.

4166. Den, der hader Hyld og planter Pil, faar hverken Ro eller Hvil'.

4167. Man tager tit sin gode Ro og gjør til Uro. 2, 127. (om den, som ombytter en rolig Stilling med en urolig).

4168. Afsides i Ro er bedst at bo. 1, 317. — Afsides Bo gjør største Ro. A. S. Vedel.

Han lader Ile gaa til Hvile. Junge. — Solen gaar til Hvile. (siges, „naar den gaar ned“). V. S. O. — Dette Arbejde, denne Sag maa nu hvile (ɔ: afbrydes, ophøre) indtil videre. — Den Mark ligger i Hvile. (siges, naar der er Græs og ikke Sæd paa den). — Man skal ikke hvile paa sine Lavrbær, saa længe nye kunne vindes. (opr. græsk). — Nu vil han slaa sig til Ro. — Han har hverken Rist eller Ro (ɔ: er uophørlig i Bevægelse og Arbejde). V. S. O. — Han er som Uroen i et Sejerværk. Moth. (om den, som ingen Ro har paa sig, er ustadig).

Man ligger ofte blødt i en haard Seng, og omvendt. 2, 127. — Træthed gjør sød Hvile; Vellyst og Ledighed ikke. 2, 127. — Man maa gjærne tabe Noget, for at have Resten i Ro. Moth.

[Noas] Due fandt ikke det, den kunde hvile sin Fodsaal paa. 1 Mos. 8, 9. (jvf. 5 Mos. 28, 65). — Landet hvilede fra Krig (ɔ: efter Krigen). Josv. B. 11, 23. — Min Sjæl, kom tilbage til din Ro! thi Herren har gjort vel imod dig. Ps. 116, 7. — Retfærdigheds Løn bliver Hvile og Tryghed indtil evig Tid. Es. 32, 17. — De [Fromme] gaa ind til Fred; de hvile i deres Sovekamre, hver, som vandrer ret for Gud. Ef. 57, 2. (jvf. Visd. 4, 7).

Hvile (Ro), se 1096. 3692. 5291. 5320. 6622. 6655. 7406. 8994. 9302. 11, 094. 11, 176. 12, 156.

4169. Hvo meget maa hviske, han maa meget lyve. P. L. 735. (Udg. 1515: „hvo meget hvisker, han meget lyver“). — Hvem der hvisker, han lyver. V. S. O. — Hviske er halv Løgn. 1, 432 og 2, 185.

4170. Man hvisker stundum En Noget i Øret, og hører det siden over den hele By. 1, 436. jvf. 10, 144. 11, 467.

4171. Somme Folk hvisker, som det regner i Skræppe. Gr. 1249. — Han hvisker, som det regner i Skræpper (ɔ: „saa højt, at Enhver kan høre, hvad han siger“). V. S. O. — At hviske, som det regner paa Skræppeblade (ɔ: „tale halv højt, naar man vil hviske“). Molbech. — Han hvisker, som det regner i Skræp. A. S. Vedel.

Der er en idelig Hvisken og Tisken imellem dem. — At hviske En Noget i Øret. — At hviske En en Djævel (ogsaa: „Smaadjævle“) i Øret (ɔ: „hemmelig give En onde Indskydelser, eller ogsaa haarde Irettesættelser“). V. S. O. — At hviske Smaadjævle ud (ɔ: „saa smaat at give Ondt af sig; at gaa og knurre ved sig selv“). V. S. O.

4172. En Lismere (Udg. 1515: „Smigrer“) haver en Silketunge og en Blaargarns Baglod (ɔ: Bagdél). P. L. 1052. (ɔ: den, som i Folks Paahør er en slésk Smigrer, er ofte paa Ens Bag en grov Bagvasker).

4173. Fly Øjenskalk og farvede Kindbén. P. L. 1197. — Fly Øjenskalke og malede Kinder! Gr. 641.

4174. Idel Honningtale er ej uden Gift og Galde. 1, 213.

4175. Honningsord er ofte Gift og Mord. 1, 213.

4176. Hvo der vil have Edder (Gift) i Nogen, skal have Honning iblandt. 2, 141.

4177. Silketunge og Blaargarns Hjærte følges tit ad. jysk. (om den, som er slésk og indsmigrende i sin Tale, men mener ikke Noget med, hvad han siger).

4178. Silketunge og Blaargarns Hjærte volde troskyldig Mand saa mangen Smerte. Molbech 4125. jvf. 2315.

4179. Hyklere ere som Krager, der flyve ej vidt fra Stedet, de fødtes paa. 1, 214.

4180. Hyklere, som Svalen, ere hos os om Sommeren, men borte om Vinteren (ɔ: i Modgang). 2, 141.

4181. Bedre [er], at Verden véd, du er en Synder, end [at] Gud [véd], at du est (ɔ: er) en Hykler. 2, 141.

4182. Sleg (ɔ: sød, slésk Tale, Smiger) er god Mad, hvo den gider ædt (eller: „for hvem der gider ædt den). 2, 141. — Smiger er sød Mad, men bekommer ikke Alle lige vel. 1, 213. — [Der er dem, som] give Smiger for Smørmad. 1, 212. (siges „om den, som byder mange Gjæster, giver faa Retter, men megen høflig Snak“).

4183. Hvo nu kan smigre, er bedste Hane i Kurven. 1, 212.

4184. Man jager Myg og Fluer fra Øjnene, men ikke Hyklere fra Ørene. 1, 214.

4185. Var der en Rude paa hver Mands Bryst, fik Hykleren smal Tæring. V. S. O.

4186. „A vil smigre for e Mand, til a kommer paa e Land," sagde Jyden i Havsnød. (da han blev paamindet om, ikke at love Gud Mere, end han kunde holde). 2, 141.

4187. Hykleri gjør kun Ondt værre.

4188. Hykleriet er en Hylding, som Lasten viser Dyden.

4189. Hyklen volder Gunst, Sandhed Had. Moth.

4190. En Hykler siger sjælden sandt. Moth. (om den, som snakker Folk efter Munden).

4191. Mangen taler som en Engel og gjør som en Djævel. 1, 213.

Han er en rigtig Farisæer. — Han er saa sød, at man kan slikke Honning af Arsen (Rumpen). Sv. Gr. 3, 217. — Hykleri er ej ret Venskab. 1, 212. — Han er en Theolog, som Judas en Apostel. 1, 219. — De ere som kalkede Grave; som en kalket Væg. (jvf. Matth. 23, 27). — Det er ej han engang. („man skal derfor ej altid antage En, som han sér ud til"). 2, 162. — Maleren har smigret ham. (om et Billede). — Det smigrede hans Stolthed, Forfængelighed m. m. — Jeg smigrer mig med (ɔ: gjør mig Forhaabning om), at han kommer efter Indbydelsen.

Pilatus toede sine Hænder i Vand; uskyldig vilde han være. 2, 141. — Er det godt, at være god, hvi (ɔ: hvorfor) vil du synes det, du ikke vil være? — Er det godt, at synes god, det er bedre, at være det; er det ondt, at synes ond, det er værre, at være det. Enten [skal du] synes det, du er, eller være det, du vil synes. 2, 162. — Hyklers Tale, ligesom Stjærnerne, tvinger Ingen til at tro sig, men bevæger kun dertil. („en viis Mand regérer over dem begge"). 1, 213. — Mangen taler det Bedste og gjør det Værste. 1, 213. — Mangen taler det Bedste og gjør det Værste. 1, 213. — Mangen taler godt og tænker ondt. 1, 213. — Blandt de vilde Dyr er Intet skadeligere, end en Tyran, blandt de tamme, end en Hykler. 1, 211. — Hvo [som] anstiller sig venligere, end han bør, det er som vilde han sige: vár dig, jeg slaar dig. 1, 213.

For din (ɔ: Guds) store Magts Skyld hykle dine Fjender for dig. Ps. 66, 3. (jvf. 81, 16). — En Mand, som smigrer for

sin Næste, spænder Garn for hans Fødder. Ordsp. 29, 5. — Med Munden ødelægger Øjenskalken sin Næste. Ordsp. 11, 9. (jvf. 26, 28). — Vær ikke en Hykler for Menneskene, og tag Vare paa dine Læber! Sir. 1, 27. — Vé Eder, I Hyklere! I ere ligesom kalkede Grave, som synes dejlige uden til, men inden i ere fulde af døde Bén og al Urénhed. Matth. 23, 27. — Ved søde Ord og smigrende Talemaader forføre de de Enfoldiges Hjærter. Rom. 16, 18.

Hykler, Hykleri (Smiger), se 3595. 3809. 3817. 4617. 4645. 5646. 7950.

Hæder, se Ære.

Hæler, se Tyv.

4192. Hvo som vil hænge Hunden, faar vel Réb. 1, 4. — Den, der vil hænge en Hund, finder nok en Strikke (ɔ: „den, som har Lyst til at føre en Anden i Ulykke, finder nok Paaskud og Lejlighed dertil“). V. S. O. — Hvem der vil hænge sig, finder nok en Strikke. Gr. 600. — Til den, man vil hænge, findes let en Strikke. — Naar man vil have En hængt, finder man let en Knag. Molb. 2653.

4193. Den, der vil have Hunden hængt, siger, den bider Faar (ɔ: „man finder let Paaskud til at gjøre Noget, som man ingen gyldig Grund har til).

4194. I hængt Mands Hus man ej om hængte Folk maa tale. Gr. 1291. (ɔ: man maa ikke anklage Andre for hvad man selv har gjort sig skyldig i). jvf. 725. — Man maa ikke tale om Strikke (ell. om Réb) i hængt Mands Hus. Moth.

4195. Man skal hænge Smeden, ikke Bageren. — Man skal ikke rette (ɔ: henrette) Bager for Smed (ɔ: man maa ikke lade det gaa ud over den Uskyldige).

4196. Det er daarligt at byde sig til at klynge, hvor man ej kan hænge. („det er spildt Umage, at ville fly en Ting til Rette, som ej staar til at hjælpe“). Moth.

4197. Før En lærer at hænge, da er han halv død. 1, 100.

4198. „Vil du med, saa hæng paa,“ sagde Drengen, han spiste (ell. aad) Ærter med Bagen af sin Ské (eller af Skéen). Nyerup. (om Forstillelse). — Nu kjører jeg; vil I med, saa hæng paa! F. F.

Du har Ret, du skal hænges. Sv. Gr. 3, 215. — Hans Liv hænger i en Traad. V. S. O. (om den, som er i Livsfare). — Han ejer ikke det Réb, han kan hænge sig i. (ɔ: han ejer ikke det Allermindste). V. S. O. — Han gaar og hænger med Næbbet (ɔ: er modfalden, nedslaaet, bedrøvet: ogsaa: syg). — Han er bleg om Næbbet. (lgl.). — At hænge med Munden. (om den, som er lige ved at græde). V. S. O. — At hænge med Hovedet. (om den Skinhellige saa vel som om den Bedrøvede). V. S. O. — At hænge med Vingerne. (om en syg Fugl, dog ogsaa om et sygt Menneske). V. S. O. — Det hænger mig paa Tungen. (siges, naar man er nær ved at ytre Noget, men kan i Øjeblikket ikke ret huske det). V. S. O. — Han hænger deri fra Morgen til Aften (ɔ: han er stadig ved sit Arbejde). Moth. — At hænge i Klokkestrængen (ɔ: at være meget nøjagtig med Hensyn til Tiden). V. S. O. — Han hænger over hende, som en Hund over en halv Dør. Moth. — At hænge efter En (ɔ: altid at ville være hos En, og følge ham, hvor han gaar; ogsaa: være en Tilhænger af). V. S. O. — Han hænger i som en Borre (ɔ: er meget paatrængende, saa man ikke kan blive ham kvit). V. S. O. — Det hænger sammen som Ærtehalm (ɔ: „det er i Urede eller meget forvik-let“). Molb. S. 309. — De hænge sammen som Borrer (eller: „som Ærtehalm“). V. S. O. og 2, 223. (ɔ: de ere meget enige, f. Ex. i at hindre en Sags Fremme). — De hænger sammen som Katteskarn. Sv. Gr. 3, 218. (Angel). — Hvad han siger, det hænger sammen som tør Sand (ɔ: der er ingen Sammenhæng deri). Moth. — Det hænger sammen som Hø og Hakkelse. A. S. Vedel. — Han staar paa Intet, og sér igjennem en Hampeløkke (egl. Dragknude). Moth. (siges om den, der hænger i en Galge). — Det hænger aldrig rigtig sammen med disse Folk (ɔ: der er Noget i Vejen med dem; der hviler en Mistanke paa dem). V. S. O.

I skulle hænge fast ved Herren, Eders Gud. Josvas B. 23, 8. — Ruth hængte ved hende (ɔ: var sin Svigermoder hengiven; vilde ikke skilles fra hende). Ruths B. 1, 14.

hænge, hænge sig, se 425. 1413. 2125. 4298, 4553. 5020. 6114. 6475. 6857. 7875 fg. 8802. 9859. 9909. 10, 239. 10, 737 fg. 11, 212. 11, 419.

---

hæslig, se styg.

4199. Hævn er Huro, men giver ond Løn. 1, 183. („Huro“ af „Hu“ ɔ: Sind og „Ro“ ɔ: Morskab, Fornøjelse, Glæde; altsaa: det er behageligt for det naturlige Menneskesind, at hævne sig. Det svenske „roa“ = more. „Mig har det (Skriftet) glædet og roet.“ O. Guldberg). — Hævnen er sød. V. S. O.

4200. Hævn gaar sént, men kommer gént (ɔ: let, nemt). 1, 182. jvf. 9717. 9872.

4201. Hvo som vil hævne sig, skal vare sig. 1, 183.

4202. Hvo bedst vil hævne sig, befale Gud det! 1, 183.

4203. Hvo som altid vil hævne sin Harm, han bliver tit baade usel (ussel) og arm. · Gr. 1102 efter Rimkrøn. — Hvo hævne vil altid sin Harm, han usel dø'r for vist og arm. 1, 182.

4204. Hævngjerrighed er Kvinde-Sót. 1, 182.

4205. Til Hævn vær en Snegl, til Velgjerning en Fugl! 1, 182.

4206. Forlade (tilgive) er største (rettere: bedste) Hævn. 1, 182.

4207. Den Hævn er tit størst, naar man ej agtes værd at hævnes. 1, 182.

4208. Jo nærre (nærmere) Slægt, jo værre Vregt (= Vrejt ɔ: Hævn). K. 111.

4209. Bedre er uhævnet; end ilde hævnet. 1, 182.

4210. Hævn bliver ej uhævnet. 1, 183.

4211. Hvo sig hævner, gjør sig selv til Dommer. 1, 183.

4212. Hævn gjør liden Ret til stor Uret. 1, 183.

4213. „Nu har jeg faaet Hævn over min Fader,“ sagde Konen; „den Mand, han tvang mig til, prygler mig.“ Fr. S. Birch.

Have Noget i Fad med En. 2, 116. (ɔ: have Noget uafgjort, som man vil hævne). — Jeg skal tænke ham det efter i niende Knæ (ɔ: „hævne det paa ham og hans Efterkommere“). 2, 116.

Den, som vil hævne sig, maa kunne nytte Tiden. — Narre og Vredagtige ere hævngjerrige. 1, 182. — Hævn dig ikke, før Vreden er [gaaet] over! 2, 116. — Læs „Fadervor“ godt, før du hævner dig! 2, 116. — Vil du hævne dig selv, da ti for den Rasende! saa har du slaaet ham. 2, 116. — Det er tit bedre at tie og glemme Uret, end at hævne den. Hedegaard.

Den, som hævner sig, vil hjemfalde til Herrens Hævn. Sir. 28, 1. — Hævner Eder ikke selv, men giver Straffen Tid! thi der er skrevet: Hævnen hører Mig til, Jeg vil betale, siger Herren. Rom. 12, 19. (jvf. 3 Mos. 19, 18; 5 Mos. 32, 35). — Ingen maa undertrykke eller besvige sin Broder i nogen Handel; thi Herren er en Hævner over alt Saadant. 1 Thess. 4, 7. (jvf. 2 Thess. 1, 8).

Hævn, se 2253. 3430. 9502. 11,007. 11,071. 11,250.

4214. Høflighed koster ingen Penge. V. S. O. jvf. 10,330. — Høflighed koster Intet, og man kan derved baade faa Lykke og Ulykke. 1, 307.

4215. Høflighed er ingen Skam.

4216. „I er alt for høflig," sagde Lammet til Ulven. Fr. S. Birch.

4217. Man skal ej gjøre Dyrtid paa Hattes Aftagelse og anden Høflighed. 1, 307. — Guds Ord i Mund og Hat i Haand koster Intet, men gavner Folk og Land. 1, 94.

Alt for høflig er halv narrisk. („Sparsomhed lader vel heri"). 1, 307..

Skjul ikke din Visdom under Skin af Høflighed! Sir. 4, 26.

Høflighed, se 3238. 6879. 11, 349. 11, 882.

4218. Det er ondt at lokke Høge med tomme Hænder. Pouch.

4219. Hver Mand haver ej Høg paa Haand. P. L. 74. (ɔ: Smaafolk kan ikke leve paa de Stores Viis; med Hentydning til Falkejagten i gamle Dage, som kun Riddere og andre rige og fornemme Folk, men ikke Menigmand plejede at déltage i). jvf. 2070. 9145. — Det er ikke hver Mand, der kan bære Høg paa Haand. Pouch. (ɔ: ikke Enhver har Lykken med sig; „én Mand har ej alle Guds Gaver." Moth).

4220. Høg flyver aldrig saa højt i Luften, han søger jo sit Rov paa Jorden. Molb. 1653.

4221. Hvo der ikke har Falk, han maa bede (ɔ: jage) med Ugle. V. S. O. (man hjælper sig, som man kan). jvf. 3634. 3739. 10, 848. 1089.

4222. Enhver mener, at hans Ugle er en Falk. Moth. jvf. 3313. 4377.

4223. Der er Høg over Høg. V. S. O. jvf. 1689. — Der er Høg over Hane. („om de Store, som raader for de Smaa, og Kongen over dem Alle"). Moth. — „Høg over Høg," sagde Drengen, han piskede sin Kat, efter at han selv havde faaet Bank af Moderen. Fr. S. Birch. — Hans Fa'r kunde over hans Mo'r, og hans Mo'r kunde over ham: saa kunde han ingen Anden over, end Katten, saa skulde den da faa en Fandens Hyp, saa slog han den ihjel med Ildklemmen. Sv. Gr. 3, 212.

Høgen er i Hylderne (ɔ: der er Ondt i Vente, Fare paa Færde). 1, 101 og 323. (Det hedder rigtigere: Høgen er i Hylden). — Han er som En, der er falden fra Høgen (ɔ: nedslaaet, forknyt, forkommen). — Er du Høg, saa tag ikke vore Høns! Gr. 1295.

Høg (Falk), se 1435. 2321. 2496. 5510. 6908. 10, 358.

4224. Der er Høj over Høj. Gr. 1299. (jvf. Præd. 5, 7). — „Høj over Høj"; nej: „Høg over Høg", saa siger Jyden. F. F.

4225. Flykket (ɔ: Kjødstykket, Flæskeskinken) hænger ej saa højt, at Hunden venter sig (1, 172: „agter sig") ej Benet. P. L. 82. (ɔ: man lever i Haabet). — Skinken hænger aldrig saa højt, at Hunden venter sig jo Skanken. Gr. 1305.

4226. „Højt op og langt frem," sagde Kællingen, hun saa' op til Maanen. F. F.

4227. Hvo som staar højt, den sér man vidt. 1, 331. (om Regéringen og det Exempel, den giver). — Højt i Sæde, grandt i Sigte. M. M.

4228. Jo højere Bjærg, jo dybere Dal; jo højere Kald, jo dybere Fald. 1, 93. (1, 99: „jo større Fald"). jvf. 1865—70. — Højeste Bjærg haver dybeste Dal. 1, 196.

4229. Den, der sér højt, falder tit. K. 276. (om den Hovmodíge).

4230. Det højeste Bjærg at komme over, er Dørtærskelen. 1, 345. (Skilsmissen er tung for dem, der elske hinanden; ogsaa: det er svært at slippe sit Eget). jvf. 7812. 5987.

4231. Høje Taarne slaas af Torden snarest. 1, 54. — Torden slaar snarest i høje Steder. 1, 93.

4232. Høje Heste gjøre svare Fald. 1, 93. — Høje Træer blæse snart (ogsaa: „snarest“) omkuld. 1, 93. — Højt i Vejret er værst [faren] i Blæsten. Gr.

4233. Mange ville gjærne gjøre Rede i høje Træer. 1, 93. (ɔ: søge de Stores Hjælp og Gunst).

4234. Man sidder sjælden mageligt paa høje Stole. Gr. 1308. — Man sidder tit ilde paa høje Stole. 1, 93. (ɔ: høje Embedsmænd have tit Ubehageligheder).

4235. Naar Noget kommer paa det Højeste, saa nemmer (ɔ: tager) det af igjen. 1, 113.

4236. „Nu er det paa det Højeste,“ sagde Skrædderen, der krøb en Lus paa hans Hat.

4237. Ved Gunst, Kvinder og Penge kommer mangen Ringe højt op. 2, 69.

4238. Mangen løftes af Lykken højt, for at falde dybt. Molb. 1656.

4239. Paa de høje Bakker blæse de stærke Vinde. R. 128.

4240. Han sidder højt, som deler Jord. Gr. 1303.

4241. Sigt ej højere, end du kan naa! (ɔ: læg ikke for store Planer!).

4242. Stræb efter det Høje, og du skal naa det Middelmaadige. 1, 196. jvf. 362.

Han vil være højt sat og vel omladt (ɔ: omtalt, agtet). A. S. Vedel. — At have en høj Sjæl, Tænkemaade (ɔ: ædel, opofrende). — Det er høj Tid, paa den høje Tid (ɔ; „det kan ikke opsættes længer“). V. S. O. — Han sér saa højt, som havde han femten Viber i Salte. 2, 119. (om den Hovmodige). — Han sér højt i Sky. Moth. — Han sér alt for højt; ej saa nederlig, at han tager Lærkeæg op. 2, 120. — Han sér saa højt, som vare alle Bierne bortfløjne. K. 268. — Han sætter de høje Hjul for. 2, 109. — Han sér saa højt, som en Kat i Tordenvejr. K. 267. — Han bærer Hovedet, Næsen højt. V. S. O. — Den Pære hænger højt. V. S. O. — At være højt (ogsaa: ilde) anskreven hos En. V. S. O. — Han er højt opskreven hos hende, eller: i hendes Bønnebog (ɔ: meget afholdt). Syvs Tillæg. — Han staar (eller: er) højt paa Brættet. V. S. O. — At være højt paa Spillet (ɔ: „at staa i Anséelse“). Moth. — Han er høj paa Straaet, eller: han er højt paa Straa (ɔ: har en ansét Stilling). V. S. O. — Han træder højt paa

Straa. A. S. Vedel. — Det er mig for højt (ɔ: det forstaar jeg ikke). V. S. O. (jvf. Ps. 139, 6). — Han spænder Strængen eller Buen for højt (ɔ: gjør for store Fordringer). — Han sidder paa Gavlbænken. 2, 70. (ɔ: paa Højsædet eller den fornemste Plads i Huset). — Han gjør sig høj (ɔ: gjør sig vigtig). K. 1927. — At brede sig ud over sin Rede. Moth. (om den, som vil højere op, i en højere Stand, end hans Forfædre). — Han blev ophøjet som Faraos Bager (ɔ: blev hængt). 2, 280. (jvf. 1 Mos. 40, 22). — Jo højere Røgen stiger op, jo snarere forgaar den. 2, 69. (om forfængelig Ære). — Der er højt til Loftet (ɔ: „fra Jorden til Himmelen"). A. S. Vedel. — Hans Tale, Ord, Skrift gaar paa Stylter. Moth. (om en højtravende Stil). — Han taler i de høje Toner (ɔ: bydende, fordringsfuldt). V. S. O. — Det gaar i de høje Noder. V. S. O. (siges, naar Ordskiftet bliver heftigt og støjende).

Høje Gaver dølges ofte. („mangen Viis sidder henne i en Afkrog ubrugt"). 1, 483. — Høje Sager udfordre høj Skikkelighed. 1, 89.

Herren er høj, men han sér til den Ringe. Ps. 138, 6. — Hvad der er højt blandt Mennesker, er en Vederstyggeligked for Gud. Luk. 16, 15. — Tragter ikke efter høje Ting, men holder Eder til de lave. Rom. 12, 16.

høj, højt, Højhed, se 1284. 1865 fg. 2537. 2566. 2833. 3577. 3649. 4220. 5020. 5406. 5898. 6953. 9043. 9513. 12, 135 fg.

4243. Nærgangen Høne faar enten Knep (Knips) eller Korn. P. L. 965. (Udg. 1515: „bygangen" ɔ: som gaar ud i Byen). jvf. 4481. 8845. — Nærig Høne fanger (faar) enten Korn eller Knep. 1, 69 og 322. („somme Tider begge Dele". Nyerup). (om paatrængende Mennesker). — Næsvis Høne faar Kneps eller Korn. Gr. 2004.

4244. Stakket er Høneflu (ɔ: Høneflugt). P. L. 301. — Høneflugt naa'r ikkun stakket. Moth. (Kvinders Magt strækker sig ikke vidt). — Stakket er Høneflu, uden (ɔ: naar ikke) Hanen fluer (ɔ: flyver) med. 1, 211 og 298.

4245. Det er ondt at vogte den Høne, som borte vil værpe (ɔ: egl. kaste; lægge = gjøre Æg). 1, 151.

4246. Det er en slem Høne, der gjør Æg uden Gaarde. 1, 146. — Det er onde Høns, som æde hjemme og lægge Æg andensteds. 1, 440. (1, 426: „uden for Huset"). (om Tjenestefolk, der ikke gjøre Gavn, som de skulde).

4247. Naar Hønen har skrabet, sér hun til Kloen. 1, 284. (ɔ: Enhver vil gjærne have Noget for sin Umage).

4248. Hver Høne skraber for sit Næb. 2, 19. — Hønen skraber for sig. 2, 272.

4249. Den Høne, som sidder næst (nærmest) Hanen, er altid fedest. 1, 222.

4250. Den, Hønen føder, bør og have Ægget. 1, 146.

4251. Dersom Hønen ikke kaglede, vidste man ikke, [at] hun havde gjort. Iris. (om Selvrós og Pral). — „Jeg skal selv gjøre Kaglen," sagde Hønen, for der er ingen Anden, som vil. K. 465.

4252. Hønen mister tit sit Æg, for hun kan ikke tie. — Den Høne, som ej kan tie, mister ofte sit (ell. sine) Æg. M. M.

4253. Hønen med sin Kaglen røber sine egne Æg. 2, 242.

4254. Det er ilde for Hønen, naar Ægget vil lære hende at kagle. Molb. 1669. — Vil Ægget lære Hønen? Gr. 1313.

4255. Høner, som kagle meget, ligge (lægge) faa Æg ud. 1, 429. — Hønen kagler saa højt for et lidet Æg. 1, 187.

4256. Naar Hønen ikke saa vel skraber, som Hanen, er det Skarn med Husholdningen. 1, 206.

4257. Godt gaar sjælden ukaglet fra Hønerumpe. F. F. — Der kommer lidt Godt ukaglet fra Hønserumpen. 1, 360. (om Selvrós).

4258. Hvide Høns værpe og Vindæg (ɔ: ufrugtbare Æg). 1, 483.

4259 a. Huskonens Høne sidder altid Bjælken itu (ɔ: „den Ringe og Fattige faar gjærne Skyld for, hvad Ondt eller Skade der skér"). V. S. O. — Gaardkones Høne bryder altid Bjælke i Huset ned. 1, 134.

4259 b. Husmands Høne lægger ogsaa Æg. Fr. Barfod.

4260. Af Lidt og Lidt sanker [fattig] Høne Æg. Gr. 1315. jvf. 2038.

4261. Ved Korn paa Korn bliver Hønens Kro omsider fuld. Nyerup. (ɔ: ved at samle, Lidt efter Lidt, bliver man omsider rig).

4262. Den, som vil æde Æg, maa og lide (ɔ: taale, finde sig i), at Hønsene kagle. 1, 22. (Man maa taale Ubehageligheder, for at opnaa noget Godt).

4263. Man maa vide, hvad man gjør, naar man vander sine Høns. Gr. 1316. — Hun vander Høns. K. 894.

4264. [Man skal ikke] sælgé Hønsene, før Æggene blive gjorte (ell. ere lagte, og Kyllingerne fødte). 1, 489. jvf. 1985. 2598. 8279.

4265. Det er en god Høne, der holder sig selv til Hanen. 2, 66.

4266. Én Høne kan adsprede Mér, end ti Haner kan samle. („om en meget ødsel Kone"). V. S. O.

4267. Den Mødding staar længe i Fred, som Ingen skraber paa. 2, 126.

4268. Hvo der gjærne vil æde Æg, skal hilse Høns. 1, 129.

4269. Lange Nætter gjør magre Høns. 1, 200.

4270. Naar Hyldebærrene modnes, begynder Hønsene at fælde. sællandsk.

Slaa en Høne i Knæ (ɔ: „tage Livet af"). Moth. — Jeg har en Høne at plukke med dig. V. S. O. — Kyllingen, Ægget vil lære Hønen. V. S. O. — Ægget springer op og lærer Hønen. 1, 34. — Ægget vil være klogere end Hønen. V. S. O. — En sort Høne gjør et hvidt Æg. 1, 116. (Børn blive stundum bedre end Moderen). — Sjokken (ɔ: en uordentlig, snavset Kvinde) gaar, som en Høne i Blaar. Gr. 797. — Han er indviklet som en Høne i Blaar. 2, 73. (han er i Fare, Forlegenhed). — Han er (ell. staar, sidder) i det, som en Høne i Blaar. Moth. — Det maa vore Høns vide. (siges til den, som gjør urimelige Spørgsmaal). Sv. Gr. 3, 215. — Han vil helst lægge sig med Hønsene og staa op med Soen (silde). Moth. — Han gaar i Seng med Hønen og staar op med Soen. 2, 246. — At være den bedste Høne i Kurven. Moth. — Du er den bedste Høne i Kurven, naar de andre ere af den. K. 84. — Hun er eine Høne (ell. Hane) i Kurven (ɔ: eneste Barn). — Han er saa nærig som en Møller-Høne. 2, 101. — Hun kilter sig op som Hønen i Regnvejr. Syvs Tillæg. — Han er tykhør som Hønen om Høsten. 2, 223. — Om Høsten er Høns døve. Gr. 440. — At vise et Barn Kjøge Høns (ɔ: „løfte det op ved Hovedet"). Molb. S. 367. — Han er som en æggesyg

Høne. 2, 112. (meget pirrelig). — Han løber omkring som en æggesyg Høne. Moth. (ogsaa om den, som er urolig og stundesløs). — Han kan ikke gjøre en Høne med et Æg. („om den, som slet Intet kan udrette"). V. S. O. — At være, have et Hønsehoved. V. S. O. (om den, som ej kan taale stærke Drikke).

Høne, Høns, se 1688. 2089. 2321. 2528. 4113. 4377. 4808. 5549. 6057. 6342. 9202. 9592. 9946. 10, 618. 11, 009. 11, 033.

4271. Ofte er huld (ɔ: hyllet, skjult) Hørelse nær. P. L. 495 og 943. — Ofte er hult (ɔ: skjult) Hørende nær. 1, 368. (ɔ: en Hører, som man ikke formoder). jvf. 12, 119.

4272. Vrang Hørelse gjør vrang Fremførelse. P. L. 922. — Vrang Hørelse gjør galen Forstand. 1, 371.

4273. Ilde hørt bliver ilde ført (fremført). 1, 371.

4274. Hvo ilde hører, ilde svarer. 1, 408.

4275. Hør ret og svar ret! Gr. 1317. — Hør, før du svarer! Gr. 1319. (jvf. Sir. 11, 9).

4276. Én Gang forført (ɔ: bagtalt) bliver sjælden vel hørt. 1, 29.

4277. Der er Ingen mere døv, end den, som ikke vil høre. 1, 371.

4278. Det er ondt for den, der skal høre, hvor Alle vil tale. Molb. 1676.

4279. Den, som ikke vil høre, maa føle. V. S. O. jvf. 5753. — Hvo ej vil-høre Lærdom, maa høre Pibe og Tromme. 2, 155.

4280. Man skal Meget høre, før Ørene falde af. 1, 371. — Man skal høre Meget, førend Ørene gaar af. Gr. 1318. (ɔ: „at høre mange Urimeligheder, kan ikke skade, naar det bliver derved". V. S. O.).

4281. Man kan faa Ondt af at høre Noget for tit.

4282. Hvad Øret ej hør', det Hjærtet ej rør'. V. S. O. jvf. 8437. — Hvad man ikke hører, har man ikke Ondt af.

4283. Hør en Mand, før du svarer! hør Flere, før du dømmer. M. M.

4284. Hør Meget, tal Lidet! („derfor haver Gud givet to Øren og én Tunge"). 1, 368; 2, 181 og 264.

4285. Hvo der gjærne hører Meget, han hører Meget, som han ikke gjærne hører. — Hvo sine Ord ej agter aarle og silde, han hører tit det, han ej høre vilde. Pouch. jvf. 8566. 11,340.

4286. Den hører ikke altid Mest, som er nærmest.

4287. Naar man hører sig selv, skal man høre op [at tale]. 1, 371.

4288. Unyttig Lydelse, uyndig Hørelse. M. M. (ɔ: tomme Ord, intetsigende Tale gider man ikke høre paa).

4289. Modparten maa ogsaa høres. (lat.). — Hør og den anden Part! (hav et Øre for den Anden!). 1, 64.

Der kan Ingen høre Lyd for ham. Moth. (om den, som raaber og støjer). — Du hører vist ikke godt; du har vist to Par Hoser paa. — Han hører aldrig Gjøgen mere (ɔ: han dø'r inden næste Foraar). V. S. O. — Han har hørt Gjøgen. 2, 55. — Jeg vil ikke høre Noget derfor (ɔ: ikke taale nogen Bebrejdelse, Indvending). — Han vil ikke høre et Muk (ɔ: et Kny, en Lyd, et Ord) om den Sag. — Gid jeg maa aldrig høre det! Moth. (om onde Tidender). — Han hører Intet med det Øre. („om den, der lader som han ikke hører, hvad han ikke skjøtter om at høre"). Moth. — Det lader sig høre (ɔ: „det er rimeligt; det kan man finde sig i"). V. S. O.

Tie og høre; thi du selv har Gavn af Ørene, men Andre af Tungen. 1, 433. — Saa Meget har man hørt før, at en Pige har faaet et Drengebarn, og at en Bonde har fundet en Hestesko. F. F. — Jeg har hørt det med disse mine Øren [og] sét det med disse mine Øjne. 2, 223. (ɔ: det er vist og sandt).

Mon han, som plantede Øret, ikke skulde høre? Ps. 94, 9. (jvf. Ordsp. 20, 12). — Troen kommer derved, at man hører, men at man hører, skér ved Guds Ord. Rom. 10, 17. — Hvert Menneske være snar til at høre! Jak. 1, 19. (jvf. 5, 13). — Dersom Nogen er Ordets Hører, og ikke dets Gjører, da ligner han en Mand, som betragter sit legemlige Ansigt i et Spejl; thi han betragtede sig selv, og gik bort, og glemte strax, hvordan han var. Jak. 1, 23.

høre, Hørelse, se 4455. 4793., 5730 fg. 6337. 6925. 7744. 8335. 8438. 8556 fg. 9928. 10, 062. 10, 339. 11, 340. 11, 353. 11, 762. 12, 154.

4290. Hvo som pløjer nær Solen (ɔ: øverlig ell. overlig), skal høste nær Jorden (ɔ: den, som ikke pløjer dybt nok, høster kun Lidt, faar kort Straa). 1, 8.

4291. Naar Foderet lader sig vel høste, vil det og gjærne lade sig vel tære. 1, 10. (ɔ: efter et knapt Foderaar kommer tit en stræng Vinter).

4292. Mangen høster, hvor Andre har saaet. V. S. O. — Det, En saa'r, høster tit en Anden. 1, 195. — Én saa'r, en Anden høster. Joh. 4, 37.

4293. Man skal høste Byg i røde Rader og Havren i sin grønne Trøje, da faar man baade Straa og Kjærne. R. 750. — Man skal høste Byg i Røderoje (ɔ: røde Streger i Axet), men Havre i sin grønne Trøje. Moth.

4294. Ved Sankte Hans kan Bonden saa trøstelig lé, og dog er det skjult, hvad hans Høst vil té. R. 739.

4295. Hold først paa Ploven, før du sér efter Høsten!

Vaade Peder om Høsten. („da der ofte falder Regn, naar Landmanden nødigst vil have den"). 2, 5.

Hvad man agter i Tiden at høste, skal man tidlig saa' og plante. M. M.

De, som saa' med Graad, skulle høste med Frydesang. Ps. 126, 5. — Hvo som agter paa Vejret, saa'r ikke; og hvo som sér paa Skyerne, høster ikke. Pvæd. 11, 4. — Høsten er forbi, Sommeren er til Ende, og vi ere ikke frelste. Jer. 8, 20. — De saa' Vind, og de høste Storm. Hos. 8, 7. — Høsten er vel stor, men Arbejderne faa. Matth. 9, 37. (Luk. 10, 2). — Hvad et Menneske saa'r, det skal han og høste. — Hvo som saa'r i sit Kjød, skal høste Fordærvelse af Kjødet; men hvo som saa'r i Aanden, skal høste det evige Liv af Aanden. Gal. 6, 7. 8.

Høst, høste, se 405. 1486. 1822. 3528. 4125 fg. 5152. 5581. 6779. 9972 fg. 11, 041. 11, 068.

Id, se Gjerning.

4296. Det er ondt at sidde imellem to Ilde. P. L. 1065. — Det er ildt at sidde imellem to Ilde. 1, 100. (at være i Fare fra to Sider). — Den sidder ilde, som sidder imellem to Ilde. Pouch.

4297. Læg Ild paa Love (1, 268: Loe), og Love (ɔ: den hule, indvendige Dél af Haanden) paa Ild, da svider Haand, og ikke Brand. P. L. 1053. (ɔ: du skal ikke indlade dig i Kamp med din Overmand). jvf. 1291. 4594. 9563. — Læg Ild paa Haand eller Haand paa Ild, det svier til Hand og ej til Brand. Gr. 1327. — Tag en Glød i din Haand, saa brænder Gløden din Haand, ikke din Haand Gløden. Nyerup.

4298. Da er Ild god inde, naar Husegel (ɔ: Istap) hænger ude. P. L. 1081. (ɔ: det er godt at sidde lunt inden Døre, naar det er stræng Frost).

4299. Ild i Skjød, Orm (ɔ: Slange) i Barm og Mús i Taske, de ere (bedre: „det er) tre onde Gjæster. P. L. 528.

4300. Hvo Ild vil have, han skal lede i Asken. P. L. 483. (871: „Ilden"), (Opmuntring til Flid og Vindskibelighed). jvf. 4409. 4720. — Hvo Ild fejler, leder i Asken. 1, 22. (1, 300: „Aske"). — Hvo fattes Ild, leder i Asken. 1, 110. (jvf. 1, 402). — Fejler man Ild, saa leder man i Asken.

4301. Hvad vil man lede efter Ild i Asken, naar Hus brænder? Syvs Tillæg.

4302. Du skal Ilden rage, om du vil Venner varme. P. L. 1185. (ɔ: du skal ikke spare, naar der er Tale om at vise Gjæstfrihed, især mod Venner).

4303. Man er dér helst, som (ɔ: hvor) Ilden brænder bedst. P. L. 843. („Enhver tager det Bedste, han kan faa" V.S.O.).

4304. Hvad gjøres behov at blæse ad den Ild, der selv brænder (eller: der brænder af sig selv)! 1, 24. (ɔ: „den, som gjærne og uden Andres Tilskyndelse gjør en Ting, behøver man ikke at drive dertil". V. S. O.).

4305. Naar Ilden er ude, bliver Asken kold. Gr. 1332.

4306. Hvo som blæser i Ilden, hannem flue Funkerne i Øjnene. 1, 100. („det gaar tit ud over den, som vil sætte Ondt imellem Andre". V. S. O.). — Hvo der blæser til Ilden, han faar Gnisterne i Øjnene. („om den, som ubesindig styrter sig i Fare"). Moth.

4307. Jo mere man blæser paa Ilden, jo mere den brænder. 1, 362.

4308. Hvad (Molb. 1686: „Lidet“) duer den Ild, som hverken varmer eller brænder? 1, 469.

4309. Ild og Vand ere gode Tjenere, men slemme Herrer, naar de faa Overhaand. 1, 52. jvf. 7403. — Ild er en god Inderste, men en bedrøvet (bedrøvelig) Øverste. K. 1373. — Ilden er en god Tjener, men en ond Husbonde. M. M.

4310. Hvo der vil have godt af Ilden, maa taale (fordrage) Røgen. Moth. (ɔ: „hvo som vil have det Gode, maa tage det Onde eller Ubehagelige, som følger med“. V. S. O.) — Man lider Røgen for Ildens Skyld. 1, 22.

4311. Der er ingen Ild, som jo haver nogen Smøg (ɔ: tyk Røg). 1, 166. — En stor Ild haver megen Røg. 2, 253. — Man faar ingen Ild uden Røg. (enhver Stilling har sine Ubehageligheder). — Jo bedre Ild, jo mindre Røg. 1, 362.

4312. Ilden skjøtter ikke, hvis Kappe den svier. Molb. 1689.

4313. Det er saa ondt at spytte Ilden ud og skjænde sig, som at synke den og brænde sig. Moth. (om to lige store Onder). — Hvo som haver Ild i Munden, spytter han [den] ud, da skjænder han sig, synker han den, da brænder han sig. 1, 100.

4314. Naar Straa kommer til Ild, saa brænder det snart. 1, 255. Pouch. — Straa skal være fra Ild, saa brænder det ej. H. Thomesen. — Ild og Halm gjør snar Lue. 1, 254. (Syv føjer her til: „Lejlighed skader Kyskhed“).

4315. Man gjør ingen Ild saa nederlig paa Jorden, at Røgen jo staar i Vejret. 1, 1. — Man gjør ikke Ild saa lavt paa Jord, at jo Røgen slaar i Sky. Gr. 1333.

4316. Der gaar ikke Røg af en Brand, uden der har været Ild i den. Gr. 1334. jvf. 8114. 4899. — Røgen er ej langt fra Ilden. V. S. O. — Luen er ej langt fra Røgen. V. S. O.

4317. „Hvor det ryger, er der ogsaa Ild,“ sagde Uglspil, han vilde tænde sin Pibe ved en Hundelort. K. 1289. — Hvor det ryger, dér tør vel Ilden slaa ud efter. 1, 100.

4318. Den fly'r ej Ilden, som over den springer.

4319. Mangen fly'r for Røgen og kommer i Ilden. 1, 323. (ondt er det, værre bliver det).

4320. Den, som frygter for Røgen, kommer ej til Ilden. 1, 136.

4321. God Ild og fuld Kjælder gjør en snar (hastig) Kok. 1, 345.

4322. Ilden er god, naar den ej raader sig selv. 1, 52.

4323. En liden Ild at varme sig ved er bedre, end en stor at brænde sig paa. 1, 317. (Nøjsomhed anbefales).

4324. For langt fra Ilden fryser, for nær brændes (eller brænder). 1, 179.

4325. Den, som er gjort af Vox, maa holde sig fra Ilden. (Barnehjærtet, der er bøjeligt som Vox, modtager let Indtryk af det Onde).

4326. Hammer og Ild gjør haardt Jærn smidigt. 1, 386. (om Virkningen af Tugt og Revselse). — Jærnet er haardt og blødnes dog i Ilden.

4327. Ilden skal kvæles i Asken og Ukrudt i Sæden, men Daarskab i Blomsteret. 1, 59.

4328 a. Dæmp Ilden i Tide! 1, 326. (om Oprør).

4328 b. Det er slemt for Øjnene, naar der er Ild i Skjægget. Sv. Gr. 3, 218. (Angel).

4329. Hvo først kommer til Ilden, sætter sig næst derved. 1, 38. (om den, som benytter Omstændighederne til sin Fordel).

4330. Skal man ikke raabe „Brand“, naar der er Ild i Kongens Gaard?

4331. Løs Ild brænder vidt. 1, 52.

4332. Enhver vil rage Ild ad sin Gryde. Pouch.

4333. „Nu er mit Jærn i Ilden,“ sagde Konen, da Manden havde gjort sig gal, og var bleven mild igjen.

4334. Der vil Træ til Ilden, Olie til Lampen, om den skal brænde. (ɔ: „der behøves Opmuntringer, om en Ting skal fremmes“; ogsaa: „der skal Noget til Husholdningen; nogen Foræring for Umagen“). Moth.

4335. Medens Brændet føder Ilden, fortærer Ilden Brændet. M. M. (om Utaknemmelighed).

4336. Naar Træet er borte, slukkes Ilden. (jvf. Ordsp. 26, 20). — Hvor Træer ere borte, udslukkes Ilden. 1, 302.

4337. Et gloende Kul tænder et andet op. 1, 409.

4338. Mangen tænder den Ild, hvorved en Anden varmes (ɔ: tit bliver det, som En gjør, til Gavn for Andre, men ikke for ham selv). 1, 146.

4339. Man maa hellere fryse, end varme sig ved den Ild, som giver for megen Smøg (ɔ: stærk, tyk Røg). 1, 192.

4340. Megen Ved slukker tit en liden Ild. 1, 18.

4341. Ild og Blaar sammen gaar let i Lue eller tændes snart. Moth. (siges til Advarsel for unge Mennesker).

4342. Ilden er snart tændt, men ej saa snart slukt. 1, 223.

4343. Ilden [og Snéen] har et spidst Næb. (den kan komme ind, hvor godt man end stopper for den).

4344. Ild slukkes ikke med Ild. 1, 493. (ɔ: naar Vreden møder Heftighed hos Andre, gaar den ikke saa let over). jvf. 11, 826. 11, 844. — [Det er] forgjæves at [ville] læske (slukke) Ild med Olie. 2, 18.

4345. Et Hus er [der] snart sat Ild paa, men [den er] sént dæmpet. 1, 234.

4346. Mangen sér Ilden og løber deri. 1, 100.

4347. Naar Ilden skilles ad, brænder han ej længere. 1, 503.

4348. Der plejer end tit at komme Ild i en Mands Hus af hans Nabos Hus. P. Plade.

4349. Ilden spøger ikke.

4350. Gjæk-Ild (ɔ: Lygtemænd, Vejrlys) forfører Folk om Natten, skjønne (smukke) Kvinder om Dagen. 1, 394.

4351. Man giver Ild bort i Hélvede, her laaner man den kun ud. Gr. 1331.

4352. Tyven levner Noget, men Ild og Vand Intet. 1, 52.

4353. Hvad man elsker ret, gaar man i Ilden for. Gr. 1339.

4354. Vorherre for Alting, Han spare Ild og Lys! F. F. — Vogter Lys og Ild! Gr. 1335.

4355. Skarlagen, Silke, Fløjel og Atlask slukke Ilden i Køkkenet. F. F. (Overdaadigheds Følger).

4356. Klyner og Kokasser er en Riber-Ild. („de sige og noget Værre herom"). 2, 136.

4357. Der er lige saa Mange, der bære Ild til, som Vand. K. 524.

4358. Man kan lettere bygge to Ildsteder, end altid holde Ild i ét.

4359. Naar Ilden er sammen, brænder den bedst. K. 162. (Enighed anbefales). — Mange Gløder sammen holde Ilden bedst ved lige. M. M.

4360. Sér du Ilden, saa løb ej deri! Moth.

Nu er dit Jærn i Ilden (ɔ: nu er der Lejlighed for dig til at vinde Noget). 1, 41. (lat.). — Ild holder ud i Asken. Moth. („om den, som bærer sin Modgang med Taalmodighed"). — Han leder efter Ild i Asken. („om den, som i Nød og Trang søger alle Vegne smaalig om Hjælp"). V. S. O. — At gaa i Ild og Vand for En. — Han sky'r hverken Ild eller Vand. — Han sky'r ham som Ild og Vand (ɔ: er ham fjendsk, hader ham). Moth. — At øse, komme (gyde) Olie i Ilden (ɔ: gjøre Ondt værre). Moth. — At puste til Ilden. — At give Ild paa Fjenden (ɔ: skyde paa ham). V. S. O. — At føre Soldaterne i Ilden (ɔ: til Kamp). — Han har endnu megen Ild hos sig (ɔ: Raskhed, Fyrighed, Livlighed). V. S. O. — Han har god Ild paa sit Fyrsted. Moth. (om den, som holder godt Hus). — Han sér ud, som man kunde slaa Ild af hans Næse (ɔ: han sér meget bister og vred ud). Moth. — Hun bærer Ild i sit Forklæde (ɔ: handler sorgløst, uforsigtigt i en stor Fare). — Er du kommen, for at laane Ild? (siges til den, som gjør et meget kort Besøg). V. S. O. — Han var der, [for] at laane Ild (ɔ: meget kort). 2, 271. — At have Ild i Rumpen. (om den, som ingensteds kan være i Ro). L. Holberg. — Han er gaaet igjennem Ilden som Guld (ɔ: har udstaaet alle Prøver). Moth. — Det tog jeg af Ilden. Moth. (siges, naar man har reddet En af stor Nød og Fare). — Han blev reddet som en Brand af Ilden. jvf. 1 Kor. 3, 15. — Han skulde før løbe i en gloende Ild [end gjøre dette]. 2, 96. — Det var som Ild i Straa (ɔ: hastig gjort). Moth. — Han vilde have mig til at rage Kastanierne ud af Ilden for ham (ɔ: til at bringe en indviklet og vanskelig Sag i Orden). — Han vil gjærne rage Kastanierne af Ilden med Andres Fingre. V. S. O. — Der er Ild i Vesterhavet, det skal slukkes med Blaar. K. 1761. (siges til den Arrige). — Stranden er afbrændt, og de slukker Ilden

med Langhalm. Moth. — At sætte en Tørv til Ens Ild (ɔ: hjælpe En til hans Skade). 2, 232. — Han viser Vand og mener Ilden. 1, 248. (om Hykleren). — Hvorledes kan man bære Ild paa Brystet, uden at brænde sig? (jvf. Ordsp. 6, 27).

Ild og Vand ere saa farlige som gavnlige. 1, 52. — Ild og Vand tage grumt afsted, men vare ej længe. 1, 490. — Langt fraværende Vand slukker ej nærværende Ild. 1, 313. — Det Træ, som før var varmet ved Ilden, brænder snarere, end et andet. 1, 211. — Det tørre Træ i Ilden fortærer det grønne. 1, 84.

Herren, din Gud, han er en fortærende Ild, en nidkjær Gud. 5 Mos. 4, 24. (Hebr. 12, 29). — Hvem udholder Herrens Tilkommelses Dag? thi han er som Smelterens Ild og som Tvætternes Lud. Mal. 3, 2. — Deres Orm dø'r ikke, og Ilden slukkes ikke. Mr. 9, 44. (jvf. Es. 66, 24; Matth. 13, 42). — Ild er jeg (Jesus) kommen at kaste paa Jorden, og hvor vilde jeg, at den allerede var optændt! Luk. 12, 49.

Ild, se 307. 1570. 1630. 2100. 2218. 2468. 2666. 2679. 2700. 3064. 3791 fg. 3848. 3861. 4481. 4679. 4692. 5254. 5462. 5524. 6320. 6772 fg. 7097. 7553 fg. 7925. 9216. 9439. 9492. 9564. 10, 808 fg. 11, 132. 11, 183.

4361. Ilde strider hovedløs Hær. P. L. 596. (Med disse Ord overtalte Kong Ring de Danske til at slutte Fred, da deres Anfører Harald Hildetand var falden i Slaget. A. S. Vedel).

4363. Den ilde skal fare, maa tit selv hjælpe til. 1, 323.

4364. Ilde er han raget, værre er han klippet. 2, 231. (om den, som er kommen galt afsted eller er bleven ilde medhandlet; ogsaa om den, som tit forløber sig).

4365. Man far' ikke saa ilde, man skal jo takke Gud, at man far' ikke værre. 1, 383. — Det gaar aldrig saa ilde, det kunde jo være værre.

4366. Den er ilde skikket til Bager, som har et Hoved af Smør. (jysk). Molb. 1700.

4367. Der lider Ingen ilde, fordi han jo heller vilde lide vel. 2, 188.

4368. Naar Folk lever ilde, lever Doktoren godt. M. M.

4369. En Torveskriger (ɔ: Markskriger, Kvaksalver) lider ilde, naar Ingen lider ilde. 1, 264.

4370. Det gaar ilde til, naar Laster faa Dyders Navn. 2, 51.

4371. Ilde syet er snart opløst (ɔ: løst Venskab gaar snart over Styr). 1, 478.

4372. Ilde pløjer rag (ɔ: lige, oprejst) Ryg (ɔ: en magelig Plovmand duer ikke). 1, 8.

4373. Er det ilde gjort, saa er det vel betalt. J. Junge.

4374. Uberedt er ilde stedt. V. S. O.

4375. Ilde adkommet, ilde bortkommet. 1, 91. jvf. 9912. 11, 715. — Ilde fanget, snart forganget. 1, 353. — Ilde faaet, ilde gaaet.

4376. Ilde sér han, vel er det. Moth.

Han maa tit høre ilde for det. V. S. O. — At være leveret (ɔ: ilde stedt, sidde slemt i det, være i stor Fare). V. S. O. — At fare ilde med en Ting (ɔ: behandle den slet). — At fare ilde (ɔ: føde i Utide). — At være ilde lidt.

Det bekom ham ilde. 2, 231. (ɔ: han tog Skade deraf).

De vare ilde deran (ilde farne). 2 Mos. 5, 19. — Han blev ilde tilfreds (ɔ: misfornøjet, utilfreds dermed). 2 Sam. 6, 8.

ilde (slemt, slet), se 2200. 2965. 3104. 3337. 3960. 4273 fg. 4390. 4960. 5389 fg. 5498 fg. 6185. 7126. 8614. 9419. 9600. 10, 148. 11, 103. 11, 256.

4377. Mange bilde sig ind, at deres Æg er Mere værd, end Andres Høns. Iris. jvf. 3313. 4222.

4378. Indbildning er værre end Pestilens. 1, 66 og 216.

At skære En en Fløjte (ɔ: bilde ham Noget ind). — Det kan du bilde Børn ind. F. F. — Det er et Foster af Indbildningen. V. S. O. — Han er ret en Blære (ɔ: et indbildsk Menneske); en indbildt Nar. V. S. O.

Alting er ikke, som man indbilder sig det. 2, 143. — Han lider af en indbildt Sygdom. Molb. — Forvidenhed (ɔ: Indbildning om egen Indsigt og Klogskab) bringer Mangen om (ɔ: skiller Mangen ved) Ære, Gods og Liv. 1, 322.

Mange har deres falske Formening vildledet, og en skadelig Indbildning har bragt deres Tanker paa Afveje. Sir. 3, 23.

4379. Kast dine Stykker, hvor du har dine Nykker, saa kommer de ikke til mig. F. F. — Han kan smide sine Stykker, hvor han har sine Nykker. K. 1192.

4380. De gode Indfald ere som Skjorteknapper: de mangle ofte.

Han faar Indfald, ligesom et gammelt Hus eller gamle Huse faar Udfald. V. S. O.

Ret som jeg kom ud i Luften, fik jeg et Indfald. L. Holberg. — Han har undertiden løjerlige, gode, vittige, artige, bidende Indfald. Molb. — Han har sine Nykker (ɔ: Særheder, Luner, urimelige Indfald). — Han har nok Nykker i Hovedet. V. S. O. — Hesten faar, har Nykker (ɔ: er urolig, bidsk o. s. v.). V. S. O. — De gamle Nykker (Ungdomssynder) sidder endnu i ham. V. S. O.

Indfald (Nykker), se 2441. 5415. 5449.

4381. Hvo der tager ind med Skéer og øser ud med Skjæpper, gjør det snart af (ɔ: bliver omsider fattig). 1, 206.

4382. Den, der bestandig skal give ud, maa ogsaa stadig tage ind: ellers gaar han paa Grund (spiller Fallit). (Bruges om en Præsts eller Lærers Virksomhed).

4383. Megen Indtægt, megen Udgift. 2, 26.

Indtægt, se 1905. 9398. 9642.

4384. Ingen bliver greben paa det Sted, hvor han ikke kommer. Pouch. — Ingen gribes paa de Veje, dér (ɔ: hvor) han ikke kommer. Moth.

4385. Haver jeg Ingen, mig mader, saa har jeg Ingen, mig skader.

4386. Haver jeg Ingen, mig varmer, saa har jeg Ingen, mig harmer. (den Ugiftes, den Enliges Trøst). 1, 28. jvf. 482. 8494.

4387. Har jeg Ingen, mig klapper, saa har jeg Ingen, mig napper. Nyerup.

4388. Ingen er saa lang, han maa jo række sig, og Ingen [er] saa liden, han maa jo bukke sig. 1, 312.

4389a. Intet er godt i Øje og ondt i Mave. P. L. 614. — Intet er godt i Øje, men ondt i Bug og Pung. 1, 217. — Ingen Ting er godt for Øjnene. V. S. O.

4389b. Med Intet kan man Intet gjøre. Pouch.

4390. At gjøre Intet er Begyndelsen til at gjøre ilde. 1, 246. — Hvo Intet gjør, gjør det, [han] ej bør. 1, 246.

4391. Hvor Intet er, har Kejseren tabt sin Ret. jvf. 3393. 4886. 7012. 9561. 8187. — Hvor Intet er, kan Intet tages. 1, 361. — Hvor Intet er, kunne ej tusende Bevæbnede tage Noget. 2, 143. — Det skal være to Snare, der skulle tage fra den, som Intet haver. 1, 217.

4392. Hvad faar man for Intet i denne Verden [uden Lus og lange Negle]? Gr. 1363. — Lus, Lopper og lange Negle, dem faar man for Intet. K. 1155. — For Intet faar man Intet. 1, 142.

4393. Den, der Intet har, har Intet at miste. K. 807.

4394. Hvo Intet saa'r, Intet faar. 1, 101. jvf. 5522. 193. 8224. — Af Intet bliver Intet. 1, 217 og 302.

4395. Drukken Mands Andagt, Kvindegraad og Doblers Ed er Intet værd. 1, 120.

4396. Intet for Intet. 1, 269. (Gjengjæld).

4397a. Var ikke Hejre og Klinte, da finge (ɔ: fik) Bondens Børn Inte (ɔ: Intet). 1, 10. (det minder om Agerdyrkningens slette Tilstand i gamle Dage). — Hejre og Klinte er bedre end Inte. 1, 9. — Rás og Kjøs (ɔ: to Slags Ukrudt) gjør Bonden kornløs. („saa siger Jyden"). 1, 9.

4397b. Faar man Intet den Dag man tyller, faar man heller Intet den Dag man hælder (Tønden nemlig]. Sv. Gr. 3, 212.

4398. Intet Slot eller Stad og Land kan være saa fast med Múr eller Vand, at om det ej vel i Vare tag's, det maa jo let overvindes strax. Rimkrøn.

4399. En polsk Bro, en bøhmisk Munk, en svabisk Nonne, en østerrigsk Krigsmand, vælsk Andagt og tysk Faste gjælder Intet. 2, 78.

4400. Det, som koster Intet, agtes Intet. 2, 54.

4401. Ingen Bøn hjælper Intet, ingen Bonde skader Intet. Syvs Tillæg.

4402. De kommer enten for tidlig eller for sildig, der Intet skal ha' (have). K. 1544.

4403. Ingen vil være den Slemme.

4404. Ingen er saa god, at hannem ej vorder imod.

4405. At lære godt og Intet gjøre, er at samle Gods og Intet nyde. M. M.

4406. At læse og Intet forstaa er som at jage og Intet faa. 1, 260. — At læse og Intet forstaa, at fiske og Intet faa, at jage og Intet fange: det er som at staa, naar man vil gange. (om forgjæves Arbejde). — At læse og ikke forstaa er ligesom at pløje og ikke saa'. Sv. Gr. jvf. 224.

4407. [Det er] lettere at kunne Intet, end Alting.

4408. Der er den, som har Meget at skaffe, men udretter Intet. 2, 17.

Det er for ham som ingen Ting (ɔ: let gjort). Molb. — Det er ingen Ting: det kan hver Bonde paa Amager. — Han faar ingen Ting (ɔ: meget Lidt) for Huset, naar han vil sælge det. Molb. — Der er ingen Regel uden Undtagelse. — Den Knude har Ingen løst. 1, 262. (om en stor Vanskelighed). — „Ingen" min Svend har gjort det. („Hvad ilde bestillles i Huset, skal den Skalk „Ingen" have Skyld for; var den ikke, kunde Tyende ej saa vel begaa sig"). 1, 203. — Der skal ikke fejle for en Hægte (ɔ: ikke det Allermindste). J. Junge. — Hans Mønt gjælder Intet her. A. S. Vedel. (om den, der agtes ringe). — Det gjælder til Vandsbæk (ɔ: det har slet Intet at betyde). — Der er Intet at stille op med ham (ɔ: han er meget urimelig). — Han levnede hverken Stikke eller Stage (ɔ: slet Intet); han lod ej en Nagle tilbage). Moth. — Ikke end saa Meget, som kan gjøre Ondt i Øjet. 2, 143.

Ingen Farve over sort; ingen Ære over Dyd; ingen Sorg over den, som er for Synden; ingen Kjærlighed over den for en Søn. 2, 253. — Ingen maa slaa sig selv ihjel, hverken med Fork eller andet. P. Plade. — Ingen véd, hvad ham kan overgaa, inden han dø'r af Verden. P. Plade. — Ingen nyder ustraffet Musernes Favntag. — Et Nul gjælder Intet; men sætter man et stærkt Siffer (ɔ: Taltegn) foran, gjælder det Meget. 1, 357. — Gud haver ingen Stand gjort, hvori Intet

skal gjøres. 1, 247. — Det er godt, undertiden Intet at gjøre, for at man siden kan gjøre noget Andet des bedre. 2, 126.

Der er ingen Gud ved Siden af mig. 5 Mos. 32, 39. — Der er Ingen som Gud. 5 Mos. 33, 26. (jvf. 2 Sam. 7, 22 og Jer. 10, 6). — Ingen kan lægge en anden Grundvold, end den, som er lagt, og det er Jesus Kristus. 1 Kor. 3, 11. — Der er intet Menneske, som jo synder. 1 Kong. 8, 46. — Gud gjorde deres Raad til Intet. Neh. 8, 15. (jvf. Esr. 4, 5). — I ere Intet, og Eders Gjerning mindre end Intet. Es. 41, 24. — Uden Mig (Jesus) kunne I slet Intet gjøre. Joh. 15, 5. — Jeg véd Intet med mig selv, dog er jeg ikke dermed retfærdiggjort. 1 Kor. 4, 4. — Vi har Intet ført ind i Verden; derfor kan vi heller ikke føre Noget ud. 1 Tim. 6, 7. (jvf. Præd. 5, 14).

Ingen, Intet, se 1668. 1887. 1925. 2563. 2851. 2955. 3125. 4769. 5500. 5583. 5783. 6461. 7666. 9448. 9479. 9814. 9955 fg. 10, 969. 11, 474. 11, 786. 11, 828 fg.

Irettesætelse, se Tugt, Revselse.

4409. Han vækker Ís, som tørster. P. L. 264. (ɔ: den Trængende sky'r ingen Umage). jvf. 4300. 4720.

4410. Isen brister gjærne først under den vogeste (eller vaageste, voveste ɔ: ringeste, daarligste) Hest. 1, 70.

4411. Den, der vil bryde Isen, falder let i Vandet.

4412. Matthi's (ɔ: St. Matthias: den 24de Februar) bryder Ís; er der nogen, saa brækker han den; er der Ingen, saa lægger han den. J. H. Smidth. — Sankt Matthias bryder alt Ís; finder han ingen, da gjør han nogen. 2, 4. — Efter Matthi's gaar ingen Ræv over Ís. jysk. — Naar Povl (25de Januar) lægger Bro, saa brækker Pér (22de Februar). — Pér lægger ell. brækker Bro. K. 1560 og 1570.

4413. Det er ej godt at gaa paa Ís; der er ingen Bjælker under. 1, 3.

4414. Æselet gaar paa den samme Ís, hvor det faldt før. 1, 100. — Asenet gaar anden Gang paa den Ís, det faldt paa. Moth.

4415. Af Fald lærer man at gaa paa Ís. Syvs Tillæg.

4416. Paa glat Ís ere Alle lige stærke. R. 587.

4417. Det er godt at brække (bryde) Isen for Andre (ɔ: bane Vejen; være den Første til at tage fat paa en Sag eller et Arbejde, som er forbundet med store Vanskeligheder). jvf. 1, 38 og V. S. O.

Han kom under Laag (ɔ: „sank ned under Isen“). V. S. O. — Han førte ham paa glat Ís (ɔ: i Fristelse, Fare). — Han stritter (med Benene, i Gangen ɔ: vender Knæerne indad) som en So paa en hal (ɔ: glat) Ís. 2, 17 og 113. (om den, der gjærne vil frem med sit Arbejde, men kan ingensteds komme). — At stræbe som en Ged paa hal Ís (ɔ: „stræbe af alle Kræfter for at slippe godt fra en slem Sag“). V. S. O. — At føre Ulven paa Isen og skære Kløerne af ham (ɔ: „føre Én i Fare og betage ham alle Midler til Redning“). V. S. O. — At føre Ís til Grønland (ɔ: „at gjøre sin Gjerning uordentlig“). Moth. — Han er saa kold som Ís. Moth. — Mine Hænder, Fødder ere som et Stykke Ís. — Ofte er det forgjæves at sætte Fornuftens Ís mod Lidenskabernes Ild. V. S. O.

Ísslag er Tø inden tredie Dag. 1, 468.

Herren udkaster sin Ís som Smuler; hvo kan staa for hans Kulde? Ps. 147, 17. — Som mildt Vejr virker paa Ís, saa skulle dine Synder svinde hen. Sir. 3, 14.

Ís, se 1218. 1923. 3359. 4298.

4418. Mit Ja er saa godt som dit Nej. V. S. O. — Den Enes Ja er lige saa godt som den Andens Nej. K. 978. — Mit Nej er saa godt som dit Ja (ɔ: „din Sigtelse eller Beskyldning gjælder ikke Mere, end min Benægtelse“). V. S. O.

4419. „Aa ja og Gud ja!“ sagde Kærlingen, hun skulde sige Halleluja. K. 1710.

4420. „Ja saa men!“ sagde Drengen, han skulde sige Amen. K. 1711. — Jo men (rettere: „jo Mænd“ ɔ: hellige Mænd, Helgene, som man i Pavedømmets Tid svor ved; f. Ex. jo Mænd eller jo men er han kommen). V. S. O.

Han gav mig sit Ja derpaa; han gav sit Ja og Minde til det. V. S. O. — Han fik Ja paa Pigen. V. S. O. — Ja saa! nu kan man forstaa det. (naar En overbevises ved det, han hører af en Anden). — De har holdt (drukket) Jaord (ɔ: de ere blevne trolovede). V. S. O. og 2, 66.

Han synger Ja og Amen til Alting. 2, 140. (om Hykleren). — Han er god til at staa Fadder; thi da siges „Ja“ til Alting. 2, 140. (om Hykleren og den, som snakker Folk efter Munden). — Han er en god Jabroder. 1, 212 og V. S. O.

Eders Tale skal være „Ja, Ja, Nej, Nej“; men hvad der er over dette, er af det (eller: den) Onde. Matth. 5, 37.

4421. Hvo som jager med Katte, fanger Mus. 1, 214. — Hvo der jager med Katte, faar ikke andet end Mus. V. S. O. (o: ved en slet og ubehændig Adfærd udretter man ikke Meget).

4422. Hvo en Anden vil jage, han skal selv løbe med ell. rede sig [til] at løbe. P. L. 815. (for at faa Andre (Børn) til at vise Flid, maa man selv være flittig). — Den, som vil jage en Anden, kan og selv blive træt. M. M. jvf. 3340.

4423. [Det er] godt at jage den, [som] selv gjærne løber. 1, 111.

4424. Man skal jage uden Armes Klage. 1, 214.

4425. Man skal og blæse til Jagt, hvor Intet fanges. 1, 25. (om et forgjæves Arbejde).

4426. Han bliver aldrig god Jæger, der ræddes for hver Grén i Skoven. 1, 214.

4427. For Jægere og Bolere er ikke Vejen trang eller Tiden lang. Moth. — For Jægere eller Bolere er ej Vejen eller Tiden lang. 1, 215.

4428. Jægere, Bolere og Hoftjenere fange sjælden det, de jage efter. 1, 215.

4429. Han har Skoven paa Hovedet, kan jage, naar han vil. 1, 214.

4430. „Man skal have det, man skal slide,“ sagde Manden, han kjøbte sig et Knevelspyd (o: Jagtspyd). 2, 150.

4431. En jager Vildtet op, en Anden tager det. H. Gram. (En har Ulejligheden, en Anden Fordelen).

4432. „Den største Plads er uden om,“ sagde den gamle Jæger advarende til den yngre, da han skulde til at skyde.

4433. Naar Jægeren siger: „havde det ej været," fører han ikke meget Vildt hjem. 2, 141.

4434. Jage-Lyst giver megen Ulyst. 1, 215.

At jage efter en Loppe, en Agerhøne paa Bjærgene (ɔ: „efter det, som Intet har paa sig"). 1, 214. (jvf. 1 Sam. 24, 15). — At jage paa Ens Enemærker (ɔ: „gjøre Indgreb i hans Rettigheder"). Molb. S. 309. — At ride paa Jagt paa en Træhest (ɔ: gjøre urimeligt Arbejde). Moth. — Politiet har været paa Jagt efter Tyvene. V. S. O. — Jage En over Ende (ɔ: kjøre ride, løbe paa En, saa han falder til Jorden). V. S. O. — Briggen blev jaget af en Fregat (ɔ: forfulgt). — Jage Maden i sig. V. S. O. — Vovens-Jæger (ɔ: „et Slags Spøgelse, som Menigmand bildte sig ind at høre visse Tider om Natten"). J. Langebek. — At jage En paa Døren eller paa Porten (ɔ: give et Tyende pludselig Afsked). — At give En en Kurfyrste (ɔ: „jage En paa Døren"). V. S. O. — At jage Livet af En. V. S. O.

For megen Jagen er en blodtørstig Lyst. 1, 214. — Mangen [Herre] skriger sig paa Jagten hæs, men til at svare de Klagende er han stum. 2, 142. — Jægeren og Fiskeren have ej altid éns Lykke; somme Tider faa de Vildt og Fisk paa deres Disk, somme Tider Skarn og revne Garn. 2, 142.

Du jager efter mit Liv, for at tage det. 1 Sam. 24, 12. — En Voldsmand skal Ulykken jage, indtil han er ganske fordreven. Ps. 140, 12. — Ikke at jeg har allerede grebet det eller er allerede fuldkommen, men jeg jager derefter, om jeg dog kan gribe det. Fil. 3, 12. — Jag efter Gudsfrygt, Tro, Kjærlighed, Taalmodighed, Sagtmodighed! 1 Tim. 6, 11.

jage, Jagt, se 133. 1193. 1555. 2684. 3488 fg. 3507. 4184. 4221. 4406. 6074. 8186. 10, 885. 11, 376. 11, 664.

Jomfru, se Mø, Pige.

4435. Udyrket Jord bær Torn og Tidsel. 1, 326. (om Følgerne af en forsømt Opdragelse). — Den Jord, der ligger mest i Hvile, bærer mest Ukrudt. M. M. (Ladhed fremkalder Laster).

4436. Der skal Noget **i** Jorden (ɔ: saa's tykt), for at der kan komme Noget **af** Jorden.

4437. Det er bedst at blive ved Jorden. Gr. 1383. (Ydmyghed anbefales). jvf. 4997. 1865—70. 1875. — Bliv ved Jorden! 1, 505. — Jeg faar blive ved Jorden (ɔ: „jeg har ikke lært Noget at hjælpe mig frem med“). Moth. — Vi er ikke skabte til Højhed og Blæst; at blive ved Jorden, det tjener os bedst. Gr.

4438. Somme faar aldrig Jord nok, før de faar Munden fuld. Gr. 1385. jvf. 2979. — Mange faa ikke Jord nok før de faa hele Munden fuld.

4439. Jorden er alle Menneskers Moder og Grav. 1, 411. (om Byrd, Herkomst).

4440. Man skal saa dyrke Jorden, at man ej glemmer at dyrke sig selv. 2, 9.

4441. Jord er altid frossen for utrevne (ɔ: lade, dovne) Svin. P. L. 186 og 723. jvf. 7064. 5317. — Jorden er gjærne haard for onde Svinetryner. K. 364. — Jorden findes altid haard for trøden (ɔ: séndrægtig, langsom) So at rode. M. M. — Jorden er altid frossen for de vantrevne Svin (ɔ: „alt Arbejde er vanskeligt for den, som ikke gider bestille Noget“). V. S. O.

4442. Jo bedre Jord, des mere Ukrudt. 1, 10.

4443. Man maa gaa paa Jorden, om den saa var gloende. Gr. 816. — Man skal være paa Jorden, om hun end brændte under En. 1, 270. — Man skal gaa paa Jorden, om hun end var gloende. Moth. (der føjes stundum til: „og glo paa den, om den er gaaende“). — Træd kun rask paa Jorden, den taaler det nok!

4444. „Ikke et Ord, før Pér er i Jorden,“ sagde Konen, da var der En, som nappede hende i Skjørtet, mens hun fulgte sin Mand til Graven. Sv. Gr. 3, 211. jvf. 1536.

4445. „Herre Gud, er Jorden saa dyb?“ sagde den fynske Dame, da hun hørte, at man havde gravet atten Alen i Jorden, for at finde det gamle Hagenskovs Ruiner. Fr. S. Birch.

Han er færdig at gaa i Jorden derover (ɔ: i højeste Grad bedrøvet derover). V. S. O. — Han gaar, som han skulde gaa i Jorden. 2, 244. — Hun sørger saa længe, til hun gaar i den sorte Jord (ɔ: til det bliver hendes Død). Moth. — At gaa under Jorden med Noget (ɔ: „dølge, lægge Skjul paa Noget“.

Molb.: „pønse paa Svig; have et hemmeligt Anslag"). A. S. Vedel. jvf. 2, 256. — Han lader Lærken have for Meget at bygge i (ɔ: „han lader for meget af sin Jord ligge i Lejd og Overager" eller hvile, ligge udyrket). 2, 9. — Han svæver imellem Himmel og Jord (ɔ: „véd ikke, hvad han selv siger, saa urimeligt er det"). Moth. — At nedgrave sit Pund i Jorden. V. S. O. — Han har Penge i Jorden. (siges om den, der slaar Øjnene ned og ikke plejer at se paa Folk). Moth. — Han sér ud, som han havde ligget et Aar i (ell. under) Jorden (ɔ: „gusten, mager"). Moth. — Ikke at fare med Jorden (ɔ: slaa stort paa; ville højt til Vejrs). V. S. O. — At bestede, stede En til Jorden (ɔ: følge et Lig til Graven). V. S. O. — At komme i Kristen-Jord, i de Fattiges Jord. V. S. O. — Han efterlod ikke det, han kunde komme i Jorden for. Moth. — Man maa holde sig efter sin Jordebog (ɔ: „dømme sig selv efter sine Dyder og Lyder"). Moth.

Af Jord er du kommen; til Jord skal du blive; af Jorden skal du igjen opstaa. jvf. 1 Mos. 3, 19 og Præd. 12, 7. (jvf. Sir. 40, 13 og 41, 13). — Saa længe Jorden staar, skal Sæd og Høst, Kulde og Hede, Sommer og Vinter, Dag og Nat ikke aflade. 1 Mos. 8, 22. — Tal til Jorden! den skal lære dig. Jobs B. 12, 8. — Herrens er Jorden og dens Fylde, Jorderige og de, som bo derpaa. Ps. 24, 1. — Himlene ere Herrens Himle; men Jorden gav han Menneskens Børn. Ps. 115, 16. — Støvet vender tilbage til Jorden, hvor det var før. Præd. 12, 7. (jvf. Sir. 40, 13 og 41, 13). — Hvo som dyrker sin Jord, skal mættes med Brød. Ordsp. 28, 19. (12, 11). — Herren siger: „Himmelen er min Trone og Jorden en Skammel for mine Fødder." Ap. Gj. 7, 49. (jvf. Es. 66, 1).

Jord, se 1874. 3684 fg. 4087. 4220. 4240. 4823. 4867. 6814. 9349. 10, 854 fg. 11, 197.

4446. Hvor der er Børn, dér er altid Jul.

4447. En grøn Jul giver en féd Kirkegaard. opr. skotsk.

4448. En grøn Jul bringer snehvid Paaske. H. Thomesen. (om Ødselhed). — Den grønne Jul giver den hvide Paaske. jvf. Sv. Gr. 3, 218. — Jule-Sommer bliver gjærne Paaske-Vinter. Pouch.

4449. Julerog gi'r Fastefog (ɔ: Regn og Slud ved Juletid giver Snefog i Fasten). K. 1603. — Lige saa meget Taag' (Taage) før Jul, saa meget Fog efter Jul.

4450. En lys Jul gi'r en mørk Lade. K. 1604.

4451. Hvid Jul og grøn Paaske gjør et godt Aar. A. S. Vedel.

4452. Et andet Aar kommer der en anden Juleaften. slesv. Allen. — Næste Aar kommer atter en Juleaften.

4453. Jul naa'r ikke til Paaske, og Julekagen bliver ikke Paaskemaal (ell. Paaskemad ɔ: varer ikke til Paaske). 1, 128. (om Fattigfolk, som sjælden kan holde paa Noget ret længe).

4454. Julekalve og Paaskegrise gjør Bønder rige og vise. Moth. — Julekalv og Fastegris gjør Bonden rig og viis (1, 11); Julegris og Fastekalv gjør Bonden arm og gal. Molb. 1729. — Julekalve og Fastegrise de gjør Bønderne vise; men Julegrise og Fastekalve gjør Bønderne gale (ɔ: Landmanden gjør klogt i at tillægge Julekalve og Fastegrise eller Tormaaneds-Grise, som plejer at være de bedste).

4455. Det var Juleotte (ɔ: Julemorgen ganske tidlig, inden det dages); Messen var god at høre. (Ytring af Glæde over at have haft en behagelig Jul).

4456. Aldrig er Vinteren saa lang, Juleaften er dog trang. jvf. 18.

4457. Palmesøndag, som er klar, lover os et frugtbart Aar; kommer Juledag i Ny, Aaring god den før til By. Moth.

4458 a. „Det er Jul, i hvad vi gjør," sagde Kællingen, hun gav Manden paa Øret. jvf. 2, 140.

4458 b. Det er for silde at lege Jul, naar Paaske er kommen.

Han kom som Juleaften paa Konen („da hun ikke havde lavet Nok til"). 2, 113. — Det kom bag paa ham, som Juleaften paa Kællingen (ɔ: uventet). Molb. S. 325. — Lege Jul (ɔ: more sig med Lege i Juletiden). — Du skal ikke bære vor Jul af Dør (ɔ: gaa bort, uden at nyde Noget). 2, 114. — Man maa ikke bære Julen ud. F. F. — At have Jul og gode Dage (ɔ: leve i Fryd og Glæde; have fuldt op). 2, 114. — Det er, som det var i Jul (Julen). K. 769. — At drikke Jul med En (ɔ: „gjøre sig til Gode i Selskab med En i Julen"). V. S. O. — Han har sit Jule-Vid (ɔ: er lystig i Julen). 2, 290. — Uden alle Julemærker glippe. 2, 291. — Dersom ikke alle Julemærker slaa fejl. Moth. — Efter alle Julemærker at

dømme. (Julemærker ɔ: visse Tegn i Vejrliget de første 12 Dage efter Jul, hvoraf man paa Landet ménte at kunne forudsige Vejret hele Aaret igjennem. — Syv bemærker, at Bonden klager over, at Julemærkerne nu ikke længer holde vist, og derfor sér man dem nu ikke saa mange Steder opskrevne paa Bjælken i Stuerne, som tilforn). Ordet bruges ogsaa om andre Kjendemærker, hvoraf man tror at kunne slutte sig til Noget. — Han sér ud som lille Juleaften (ɔ: „Dagen før Juleaften, da Alting er ulavet“ eller Intet lavet til Højtiden). 2, 27. — Han sér ud som de mørke Dage før Jul (ɔ: „han sér misfornøjet ud“). Moth. — Det sér ud efter en mørk Jul. K. 892. — Sankt Knud driver Julen ud (ɔ: „St. Knuds Dag, den 7de Januar, gjør Ende paa Julen“). V. S. O. (2, 4 ogsaa: „ringer Julen ud“). — Gud signe Eders Jul! Jul til Paaske! (ɔ: en Julehilsen, som brugtes, naar man kom i en Andens Hus. „Saaledes ønskede de Gamle,“ siger Syv, „at denne glædelige Tid skulde vare længe. Der stod ogsaa altid, mens Julen varede, et Saltmads-Fad paa Bordet. De havde ogsaa deres Julekager og Juletønde med Øl i, lige saa vel i disse Lande i Hedenskabet, som i Kristendommen; deraf meddélte man de Fremmede, som kom til dem“). 2, 114. — Du har vist smagt Juletønden. („siges til den, som er fuld eller beskjænket“). V. S. O. („sét for dybt i Juletønden“. J. H. Smidth). — Giv Stunder, Julen er lang! („siges til den, der er alt for ilsom, der vil leve alt for frisk“). Syvs Tillæg. — Gjem Noget til Juleaften! (ɔ: „spar Noget af det Gode til en anden Gang“). V. S. O.

Man taler saa længe om Julen, at den kommer. Syvs Tillæg. — Det var ej værd at laste, at Julen vilde vare til Faste. Syvs Tillæg. — Man skal holde Jul saaledes, at man kan have Noget til Paaske. — De mene, at Jul skal vare til Paaske. bornholmsk.

Jul, se 18. 520. 1210. 2094. 4852. 4898. 4918. 10, 197.

4459. Vor Frue Bjærgegangs Vejr (den 2den Juli) varer ved til St. Olsdag (29de Juli), og kommer igjen Vor Frue Dyre (15de August, Mariæ Himmelfart). Molb. S. 299 og J. H. Smidth.

4460. Sankt Kjeldsdag (den 8de Juli). Kjeld Sviebyg. (fordi Byggen paa den Tid kan svies eller skoldes, naar der indtræffer stærk Hede eller Tørke). 2, 5 og Molb. S. 300.

4461. Sankt Knud (den 10de Juli) driver Bonden med Léen ud. (Knud Konge eller Knud den Hellige kaldtes derfor Lé-Knud og Bonde-Knud). 2, 5.

4462. Regn paa Margrete Dag (den 13de Juli) sætter Orm i Nødderne. Molb. S. 300. („Naar det regner den Dag, bliver der ej Nødder til"). 2, 5. — „Sankt Margrete pisser paa Nødderne." 2, 5.

4463. „Jakob Vaadhat" gjør Kornet Skade (ɔ: hvis det regner den 25de Juli, tager Sæden paa Markerne Skade). J. H. Smidth. (ogsaa: „Jakob Vandhat").

Den Hvidkaal, som ej er hyppet før St. Jakobs Dag, sætter ingen Hoveder. J. H. Smidth.

Juli, se 3929 fg.

4464. Der er flere Jøder end dem, der lade sig omskære. V. S. O. (bruges om Aagerkarle, vindesyge Kjøbmænd o. fl.).

4465. Det gjøres ikke behov at lære Jøden at aagre. jvf. 2, 18.

Det gaar til som i en Jødeskole (med højrøstet eller larmende Snakken). F. F. — Det gaar til ligesom i Jødekirken. K. 1167. — Han er saa velkommen som So i Jødehus. 1, 473. (om en uvelkommen Gjæst). — Han kom som Soen til Jøde-Brylluppet (ɔ: ubelejligt). — Han er væk ligesom Jøden, der stjal Flæsket. — Han er ret en Jøde (ɔ: meget begjærlig og haard). — Han tager Jøderente (ɔ: alt for høje Renter). Moth. — Han bruger Jødevis i Kjøb og Salg (ɔ: „forlanger en overdreven Pris for sine Varer; vil gjærne snyde i Handel"). V. S. O.

Jøde, se 965. 10, 463.

4466. Han er værd sit Kjød, som sin Kaal vel æder. (det var Moderens Ord til Børnene, naar hun vilde have dem til at spise Kaal, som de i Almindelighed ikke holdt af). P. L. 123. (ɔ: man maa tit finde sig i Ubehageligheder, for at kunne opnaa noget Godt og Behageligt). — Den er Flæsk værd, som vel æder af Kaalen. 1, 467. — Den, der ikke vil søbe Kaalen, han bør heller ikke have Flæsket. svensk. — Den, der ikke vil have Kaalen, faar heller ikke noget af Kjødet.

4467. Delig (ɔ: saadan) er Konen, som Kaalen, hun gjorde (lavede). P. L. 1092. (Konen i Huset eller Madmoderen bedømmes efter Maden, hun laver ɔ: Enhver bedømmes efter sine Handlinger). jvf. 1582. 4485. 11, 953. 10, 053.

4468. Hvo Meget haver af Smørret, han kaster somt (ɔ: noget) i Kaalen. P. L. 208. (bruges om en overdaadig Levemaade og Rutten eller Ødslen med Penge). — Hvo som har vel af Smørret, kaster noget i Kaalen. 1, 361.

4469. Tro ej Kaalen (1, 445: „Kaal“) des værre, at (ɔ: fordi) han voxer silde op. P. L. 678. (ɔ: det skader ikke Kaalen, at den kommer sént op). — Man skal ej tro Kaalen des værre, at Svín æde Planterne. 1, 500.

4470. Man skal blæde (ɔ: tage Bladene af) Kaalen, og ej oprykke ham med Roden. P. L. 288. (ɔ: ikke paalægge saa store Skatter og Byrder, at Folket lægges øde). jvf. 789. 7291. 3394. — Blæd saa Kaalstokken, at han maa (ɔ: kan) anden Sinde (Gang) gro. P. L. 1171. — Kaalen skal man blade, ikke ruske. Gr. 1386. — Det er godt at sidde paa Huden og skære rundt om af Lapperne, og blæde Kaalstokken og ej oprykke ham. 1, 387.

4471. Hvo der ej kan faa Flæsket, faar at nøjes med Kaalen. Moth. (Nøjsomhed og Tilfredshed med Lidet anbefales). — Hvo ej kan faa Flæsket, lade sig nøje med Kaalen! 2, 200.

4472. Kaal og Knur er ond Aftenkost. Moth. — Aal og Kaal og Knur er ond Aftensmad. 1, 207. — Kaal er haardt Maal (ɔ: Mad). K. 1222.

4473. Han skal være klog, der skal kjende sit Smør i en Andens Kaal. H. Thomesen. (om stjaalet Gods). jvf. 4626. — Han kjender sit Smør i en Andens Kaal. 1, 82. — Hvem kan kjende sit Smør i anden Mands Kaal? (ell. „sit Kjød i anden Mands Gryde?“)

4474. Det er en daarlig Kone, der laster sin egen Kaal. slesv. Allen.

4475. Hvo der vil have en god Kaal, faar at koste den. 1, 472.

4476. Man faar ikke at regne, hvad en god Kaal koster. 1, 40. (man faar ej meget Godt uden Umage). — Enhver véd ej, hvad en god Kaal koster. 1, 472.

4477. Hvad kommer det Smør ved, hvad Kaalen bliver féd' af. Gr. 1190.

4478. Man spytter ofte i Kaalen, og æder den selv ud. 1, 88. (om en Pige, som tager den til Ægte, hun tidligere har kimset ad). jvf. 2239. 4876. — Mangen En maa selv søbe den Kaal, han har spyttet i. Gr. 2539. Moth.

4479. Man kan ogsaa koge god Kaal af Nælder. 2, 151. (nemlig naar der er Kjød i Gryden).

Han knurrer som en Potte Surkaal. Moth. — De søbe ikke godt Kaal sammen (ɔ: de enes, forliges ikke godt). V. S. O. og H. Thomesen. — Han er ikke god at søbe Kaal ued. K. 503. (ɔ: han er vanskelig, pirrelig). — De søbe ej vel tilsammen. A. S. Vedel. — At gjøre Kaal paa En, paa Noget (ɔ: overvinde En, faa Magt med; gjøre Ende paa). V. S. O. — Han har kogt Kaal paa sit Arvegods (ɔ: sat det til, forødt det). V. S. O. — Han sidder hjemme og æder sin Kaal alene (ɔ: han lever énsomt, for sig selv). Moth. — Han æder sin gode Kaal i Rolighed. J. Langebek. — Han gjør ikke (eller: skal ikke gjøre) mange Kaal fede. 2, 74 og V. S. O. (om den, som fører det store Ord eller praler, men om hvem man tror, at han udretter ikke Meget). — Han er ikke mere at lide paa, end et Kaalblad. Langebek. — Endnu har jeg ikke sét Røgen af hans fede Kaal. H. Thomesen og V. S. O. (ɔ: endnu har jeg ikke nydt Noget af ham; thi han lover Meget, men holder Lidet). — Man sér paa Kaalen og mener Flæsket. — Hvem der ikke vil have min Kaal, skal heller ikke have mit gode Kokjød (Oxekjød). Gr. 1388. — Tyskerne skal have deres Kaal (ɔ: de skal angribes).

Skærtorsdag maa man have ni Slags Kaal. („Kaal betegnede fordum alt Slags Grønt"). V. S. O. — Paa Skærtorsdag skal man have Kaal, om man saa skal have den af ni Slags Urter. K. 1586. — Ikke anden Mad end Kaal! da hænger jeg min Ské op. Syvs Tillæg. — Hold det Vejr inde, at svale din Kaal med! 2, 18. (om et unyttigt, forgjæves Arbejde).

Kaal, se 3772. 4029. 4567. 4590. 5485. 9945. 11, 802.

4480. Ee (ɔ: altid) finder Kage sin Mage. P. L. 22. — Kage søger Mage (ɔ: Lige søger Lige). jvf. 5009. 5598.

4481. Hver rager Ild ad sin Kage (ɔ: sér paa sin Fordel). P. L. 907. jvf. 4243. 8845. 10, 765. — Hver rager Ild til sin egen Kage. 1, 146. — Enhver meler gjærne sin egen Kage. Gr. 507.

4482. Did kommer Kage, som (ɔ: hvor) Kone vil. P. L. 1078. (ɔ: Konen raader for, hvem der skal have Noget af Kagen; dernæst i Almindelighed: det er Konen, som raader i Køkkenet, for Maden). — Kagen kommer, hvor Kone vil, enten varm eller kold. 1, 129 og I70.

4483. Det er ikke hver Dag Kagedag; eller: der vanker ikke Kage til hverdags. Nyerup. jvf. P. L. 784. jvf. 1192.

4484. Det er. Skidtet, der lægger Kagen paa Bordet (ɔ: stærk Gødning giver i Almindelighed rig Høst). V. S. O. — Det er Møget, der sætter Kagen paa Bordet. R. 716.

4485. Kagen er altid Konen lig. 2, 136. (ɔ: som Personen er, saaledes Gjerningen). jvf. 4467.

4486. Krum Kage retter og Bug. 1, 130 og 165. (ɔ: fordi Noget sér stygt ud, kan det nok være godt og gjøre Nytte).

4487. Hvor Sultan er Husbond, gives Kager saa tynde som Hammerskæl. Moth. (om et tarveligt Gjæstebud).

4488. Man maa ikke forsmaa Moders Kage.

Han véd (eller: forstaar godt) at mele sin Kage. 2, 215. (ɔ: at gjøre sig Fordel, uden at se saa nøje paa, om den er lovlig eller anstændig). — Kagen er falden i Asken (ɔ: „der vanker ingen Kage“). V. S. O. — Det er sødere end Honning og Honningkage. Moth. — Han skal krybe til Kuben (ogsaa: „Korset“) for Kagen, han aad (ɔ: han skal nok faa sin Straf eller komme til at undgjælde derfor). H. Thomesen. 2, 255. — Han faar vel engang sin Kage baget (ɔ: faar Løn som forskyldt. 1, 416. — Han vil ikke saa have sin Kage baget (bagt) (ɔ: sit Arbejde gjort). 2, 25 og 103. — Kagen ligger saa højt i Aar (ɔ: „det er et dyrt Kornaar;“ Brødet koster saa meget). — Man Kagen dog hos Nogle faar. Gr. 1951. Ordsprogsps. — Hvilken Støj for en Pandekage! eller: sikket (ɔ: sé, hvilket) Mudder for en Pandekage! — I Kronprinsessegaden [i Kjøbenhavn] bager man kun Pandekagerne paa den ene Side. (fordi Gaden kun har én Række Huse). R. — Han er flad som en Pandekage. F. F. — Det kratter i Kagestedet. 1, 200. — Det kræver i Kagestedet (ɔ: i Maven). J. Langebek.

Gud naade ham for Lumper (ɔ: et Slags Kager, Hvedebrød), han bager! han kjøber Fløde i Alental (ɔ: „han er en fattig Stakkel“). V. S. O.

Efraim er som en Kage, der ikke er vendt. Hos. 7, 8.

Kage, se 3299. 4453. 4601. 4959. 5717. 6503. 10, 958. 11, 907. 11, 934.

---

kagle, se Æg.

Han er en varm Broder (ogsaa: Karl) bag en Kakkelovn. 2, 83. (ɔ: en Kryster, en Stakkel, et kjælent Menneske, som gjærne sidder hjemme, og Intet kan taale). — At sidde (eller: krybe) bag Kakkelovnen (ɔ: at være lad og fejg, holde sig tilbage, hvor det gjælder at vise Mod og Mands Hjærte). V. S. O. — Han er ikke tørret ved Kakkelovnen (ɔ: han er ikke dum, ikke saa ringe). F. F. — Han kryber i Kakkelovnen. V. S. O. (om En, som er meget kuldskær); i Kakkelovnskrogen. (om den, som er fejg og ræd). — Du var en dygtig Karl, naar du sad i en Ovn, saa Ingen kunde se dig. K. 484. — [Det eller han er] som Kakkelovnen: om Vinteren favner man den, om Sommeren vil man ikke se til den. Moth. (om den, hvis Hjælp man søger i Nødsfald, og naar man ikke har ham nødig, foragter ham).

Kakkelovn, se 9273.

Kald, se Embede.

4489. Fattig Mands Kalv og rig Mands Datter voxe snart til. V. S. O.

4490. Hvo der slagter sine Kalve, behøver ej at føde (ogsaa: fede) Oxen. V. S. O.

4491. Den Fattiges Kalv og den Riges Barn skal snarest dø. V. S. O. (Kalven, fordi den tidlig slagtes eller ikke faar tilstrækkelig Pleje; Barnet, fordi det bliver forkjælet).

4492. Magre Kalve glemme at springe. 1, 200. (ɔ: naar En lider af Hunger, holder han op at være lystig).

4493. Kalv-Kjød er kun Halv-Kjød. 1, 499. (om den Unge, som ikke er fuldt udviklet).

4494 a. Man kan gjærne se paa Kalven, hvad for en Oxe der vil blive af den. Iris.

4494 b. Smaa Kalve slikke gjærne hinanden. 1, 267. (man holder sig gjærne til sine Jævnlige).

4495. Det er er et strængt Arbejde at løbe Kalve op.

4496. Gammel Ko vil ej vide af, at hun har været Kalv. Moth. (om „den, som har glemt sin tidligere, ringe Stand, og hovmoder sig af Lykken“). jvf. 3131. — Koen har glemt, at hun var Kalv. 2, 104 og 295. (bruges f. Ex. naar ældre Mennesker ej kunne finde sig i, at Børn gjøre Støj m. m.).

At faa en Kalv. V. S. O. (siges om den, der kaster op, naar han har drukket for Meget). — Der er en Kalv i Næsen (ɔ: Urénlighed). Langebek. — Han gaar omkring og søger Kalve (ɔ: gjør et aldeles unyttigt Arbejde). Hr. Iver. — Hans Hoved er foret med Kalvehjærne (ɔ: han er taabelig, enfoldig). Moth. — Han mener, at al Verden slæber efter ham i et Kalveskind (ɔ: han har store Indbildninger om sig selv). Moth. — Nu skal enten Koen kælve, eller Hyrden (ɔ: „det skal én Vej ud, enten briste eller bære“). Moth.

Dersom I ikke havde pløjet med min Kalv, havde I ikke fundet ud af min mørke Tale. Dom. 14, 18. — Herren lader Libanons Cedre springe som en Kalv. Ps. 29, 6. (nemlig naar han udsender sine Lyn).

Kalv, se 2210. 2504. 3551. 3852. 4454. 6023. 7919. 9770. 10, 874.

Kamp, se Krig.

4497. Man kan ej baade blæse og have Mél i Munde (Munden). P. L. 113. (ɔ: det er umuligt at gjøre to ganske forskjellige Ting paa én Gang). jvf. 8. 10, 964 fg. 11, 170 fg. — Man kan ikke baade puste og have Mél i Munden. K. 1041. — Man kan ikke søbe og blæse, drikke og pibe tillige med én Mund. 1, 321 og 495.

4498. Du kan ej baade spinde og rinde (ɔ: rende ell. trende). P. L. 1141. — Man kan ej baade spinde og trende (nemlig paa én Gang). 1, 321.

4499. Man kan ikke baade have sin Rumpe varm og sin Vedkast (ɔ: Brændestabel) hél. H. Thomesen.

4500. Hvad Løven ikke kan, det kan Ræven. 1, 273. (der udrettes Meget ved List).

4501. Hvo ej gjør, naar han kan, kan ej, naar han vil. 1, 155.

4502. Somme kan og vil ej, Somme vil og kan ej. Moth.

4503. Man lever, som man kan, naar man kan ej, som man vil. Moth. („om den, som nødes til at gjøre det, han ej vilde").

4504. Enhver kan saa Meget, som han gjør; kunde han bedre, saa gjorde han bedre. 2, 103.

4505. „Non sic" (paa Dansk: ikke saaledes), sagde H. Lave, han kunde ej mere Latin. 2, 198.

4506. „Man gjør, hvad man kan," sagde Barnet, det gjorde i Vuggen. N. M. Petersen. jvf. 685. — Naar man gjør, hvad man kan, da er man uskyldig (som Barnet i Vuggen). Gr. 1394. — Man kan ikke Mér, end man kan. Gr. 1391. — Gjør, hvad du kan, og lær, hvad du ej véd. M. M.

4507. Kan du ét, saa kan jeg et andet; kan du Troen, saa kan jeg Fadervor. 1, 241.

Han kan Mere end søbe og sætte. 1, 483. (ɔ: han véd Mér, end man tror, Mér end Folk i Almindelighed). — Folk tror om ham, at han kan Mér end sit Fadervor (ɔ: at han kan trylle eller trolde, hexe, vise igjen o. s. v.). 1, 483 og 2, 42. — Han kan Mere end æde Brød. Syvs Tillæg. (K. 198: Smørrebrød). — Han kan, hvad han vil. — Han kan vel med det (ɔ: forstaar det, har Færdighed deri). V. S. O. — En Skjælm gjør Mér, end han kan. Gr. 1392. — Somme Folk kan faa Alt, hvad de pege paa. Gr. 1395. — Kan jeg ikke opløbe dig, skal jeg gjenskyde dig. 1, 273. (siges af den, som anvender List, for at opnaa sin Hensigt). — Han kan ikke Mere. 2, 67. (ɔ: han er bleven forarmet, ulykkelig). — Han kan ikke med den Mand (ɔ: ikke komme ud af det med ham). — Kan du ikke glo, saa kan du gabe [og Munden er lige saa stor som begge Øjnene]. Gr. 1397. — Nu kan du gaa (ɔ: nu har du Lov til at gaa). — „Kanské" (egl. det kan ské) er stor, „saa kan ské" (ɔ: saaledes kan det ské) er større. 1, 182.

Hvad En ikke kan, det kunne Flere. — At ville er ét, at kunne et andet. — Altid bare de Mest, som bedst kunde. Kampmann.

Ingen Mand kan forløse sin Broder; han kan ikke give Gud Forsoning (ell. Løsepenge) for ham. Ps. 49, 8.

kan, se 225. 2951. 2957. 2963. 3726. 3739. 4407. 6907. 9845. 11, 482. 11, 610. 11, 626 fg. 11, 638 fg.

4508. Man skal ej gyde Noget i et utæt Kar. 1, 453. (ɔ: ikke vise Nogen Fortrolighed, som ej kan holde tæt eller bevare Hemmeligheder). — Hvad du siger ham, lægger du i et tæt Kar. 2, 242. (han tier ikke dermed).

4509. Det man gyder først i Karret, vil det gjærne smage af siden. 1, 325. (ɔ: den Maade, hvorpaa Børn opdrages, har Indflydelse paa hele deres følgende Liv). jvf. 8880. — Hvad der kommer først i Karret, vil det længst smage af. (om gode eller slette Barndoms-Indtryk; ogsaa: Begyndelsen til et Foretagende har megen Indflydelse paa, hvad det skal blive til). — Nyt Kar smager altid efter det, der først ilades. 1, 35.

4510. Han brygger vel i Karret, som har brygget paa Loftet før. A. S. Vedel. — Den brygger aldrig vel i Karret, som brygger ilde paa Loftet (ɔ: „af slet Malt bliver aldrig godt Øl“). V. S. O.

Han er et bundløst Kar (ɔ: der forslaar Intet til ham; han kan aldrig faa Nok). Moth. — At slaa Vand i et bundløst Kar (ɔ: at gjøre et forgjæves Arbejde). Moth. — Det er som at fylde Danaidernes Kar. lgl. (Danaus' 50 Døtre havde efter Sagnet myrdet deres Mænd, og maatte derfor i Underverdenen uophørlig øse Vand i et hullet eller bundløst Kar).

I et stort Hus er der ikke alene Kar af Guld og Sølv, men ogsaa af Træ og Lér, nogle til Ære, andre til Vanære. Dersom da Nogen holder sig rén, vil han blive et Kar til Ære, helligt og nyttigt for Husbonden, beredt til al god Gjerning. 2 Tim. 2, 20 og 21. (jvf. Rom. 9, 21—23).

Kar, se 986. 1080. 1907. 2725. 2731. 3189. 5459. 6687. 6922. 7171. 7828. 9446. 10, 374.

4511. „Jeg kan ikke komme til,“ sagde Karlen, da stod han ene i Møddingstedet. K. 379. (om en doven Arbejder).

4512. Støvle-Karlen gaar frem, om der saa ingen Saaler er i Støvlerne. F. F.

4513. Hvo som kommer til en kantet Karl, han støder sig. Moth.

4514. Karl er den, som gjør Karls Gjerning. Gr. 1399.

4515. Bra' (brav) Karl hytter sig selv.

4516. Brav Karl har Lykken med sig.

4517. Man tager ikke Børn og gjør strax gamle Karle af dem. A. S. Vedel.

Han er en kantet (ɔ: snild, vittig, som véd at svare for sig) Karl. V. S. O. — Det er Karl alt det, som er paa ham (ɔ: „han har Mod og Mands Hjærte"). Moth. — Han er Karl for sin Hat (ɔ: er sit Kald voxen). — Han mener at være Karl i Stuen (ɔ: at betyde noget Stort). Moth. — Der vil en Karl til. Moth. (om en vanskelig Sag, som der skal Dygtighed til at føre igjennem). — Han er en Karl til at fortære sit Fór (Foder). — Han er en skjøn Karl til Syne. Moth. (om den, som synes udvortes at være, hvad han ikke er i Virkeligheden). — Det er en Pokkers Karl. (ualmindelig baade i god og ond Betydning). — Det er en hoven Karl. — Han er en Karl som en knyttet Næve (ɔ: høj og stærk). — Han er Karl som Karsten, og det er en Hundsvot. F. F. — Det er en Kæmpe af en Karl. V. S. O.

En brav Karl, der faar Noget; en slet Karl, der roser [sig] af det. V. S. O. — Jeg skal ej begynde Klammer, men kommer Nogen mig for nær, skal han finde Karl for sig. Moth.

Karl, se 1325. 3237. 4955. 6509. 8096. 10, 287.

4518. Karrig Mand ej selver giver, og ej Anden and (ɔ: under). P. L. 219, Udg. 1515. — Slemmer Mand er selver goder (ɔ: god imod sig selv), og ej Anden and. P. L. 219, Udg. 1506. — Den giver Andre Lidet, som under sig selv godt. svensk.

4519. Nænding (ɔ: som ikke nænner at give Noget ud, en Gnier) haver Pending (ell. Penning ɔ: Penge). P. L. 542, Udg. 1515. — Gnieren ejer ikke Pengene, men Pengene ham. L. Holberg.

4520. Nænding (ell. Nænning) gav ej bort sin Pending (ell. Penning). Moth. (den Karrige har Intet at undvære).

4521. Naar Gods gaar paa Grund, da vorder man karrig. P. L. 1099. — Naar Gods gaar paa Grund, da vorder Mentsken (ɔ: Gavmildheden) tynd. P. L. 220. jvf. 2763. 11, 387.

4522. Karrig Kone gaar ofte til Kjælder. 1, 154.

4523. Jo rigere, jo karrigere; jo ældre, jo arrigere. 1, 155. („jo argere". 1, 351).

4524. Niddings (ɔ: her: en lav, ussel Gnier) Brød bliver snarest ædt. 1, 154. — Misundelsens Brød bliver ogsaa spist.

4525. Ond Nænde (ɔ: det, at man ikke nænner at give Penge ud) faar sjælden god Ende. Moth.

4526. Ond Nænde gjør aldrig glad Hjærte. A. S. Vedel.

4527. Den Karrige skærer Kagen itu, og tager selv begge Stykker. 1, 154.

4528. Den Karrige vil beholde Sit alt (ɔ: hélt) og Hælvten af en Andens. 1, 154.

4529. Karrig Mand spaa'r Ødeland. Nord. Kirketidende 1833. S. 192.

4530. Vil man tage en Gnier paa hans ømme Sted, maa man trykke ham paa Bylden og trække ham op (snyde ham).

4531. Karrig Kone giver Grød op med en Syl og Smør deri som et Knappenaalshoved. 2, 102.

4532. Man finder ingen værre Nidding, end den, som Intet har. („han er mest karrig, thi Armod nøder ham til at spare"). 1, 154 og 405.

4533. Karrig er aldrig rig. 1, 154.

4534. Svampen trækker villig til sig, men giver nødig fra sig. M. M.

Han kniber paa Muskaten (ɔ: er karrig). — Han gnier paa en Skilling, for at sætte til en Daler. L. Holberg. — Han har nok taget sine Spendérebuxer paa i Dag. (skjæmtvis om den Karrige, der en enkelt Gang giver en Smule bort). — Han har ingen Ting tilovers for Andre.

Saa ondt, at begjære og Intet faa; saa ondt, at have og Intet nyde. M. M.

En Karrig skal ikke længer kaldes rig. Es. 32, 5. — For en karrig Mand er Rigdom ikke længer gavnlig, og hvad skal et nidsk Menneske med Penge? Sir. 14, 3. — Hvo karrig saa'r, skal og karrig høste. 2 Kor. 9, 6.

karrig (Gnier), se 2766 fg. 6204. 7238. 7293.

4535. Katten vil vel have Fisken, men han vil ej væde Kloen. P. L. 780. (om den, som ikke vil arbejde og have Ulejlighed, for at faa Noget). — Katten vil nok Fisken æde, men dog ikke Kloen væde. 1, 21.

4536. Af Kæde (ɔ: Lyst, Lystighed, Overgivenhed) skal Kat Mus bide. P. L. 783. — Af Kæde skal Kat Mus æde. 1, 471.

4537. Man træder Katten saa længe paa Rumpen (Halen), at hun vender Kløerne igjen. 1, 424. jvf. 10, 008. 5988. — Træd Katten paa Halen, han vender Kløerne igjen. 1, 491.

4538. Havde Katten Vinger, da maatte alle Spurve dø. 2, 191. (ɔ: havde man Magt, som man har Lyst, da vilde det tit gaa ud over de Smaa). — Havde Katten to Vinger, beholdt Spurven ikke én. M. M. — Faar Katten Vinger, saa er det forbi med Spurvene. J. H. Smidth.

4539. Katten knurrer ikke, før den faar Mus, og Konen ikke, før hun faar Hus. V. S. O. (ɔ: den, som faar Noget at raade over, vil raade, vil forsvare det). jvf. 6293. — Kat knurrer ej, før han faar Mus. 1, 297.

4540. Hvor der er hvide Katte, dér har Skinderen (ɔ: Garveren, især Hvidgarveren) Ærende. 2, 19. (ɔ: hvor der er Noget at fortjene eller at vinde, dér findes vel dem, som søge det). — Hvor der er hvide Katte, har Rakkeren altid Ærende. Gr. 3001.

4541. Den, som har hvide Katte, maa ej byde Skinderen til Gjæst. M. M. (Forældre maa vaage over deres Døtres Sædelighed).

4542. Hvo der pløjer med Katte, skal harve med Mus. 1, 24. (om et forgjæves Arbejde).

4543. Den Kat, som tier, tager snarest Kjødet af Potten. Iris.

4544. Det er vanskeligt at drive Kat fra sød Mælk. 1, 262. (ɔ: at faa Nogen til at aflægge en slem Vane). — Man finder sjælden tro Kat over sød Mælk. Balling.

4545. Katten er gjærne hos den, der stryger ham. Iris. — Jo mere man stryger Katten, jo mere rejser han Halen. 1, 490. (jo mere En roses, desto mere stolt og forfængelig bliver han).

4546. Katten slikker Bøtten for Mælkens Skyld. 1, 223.

4547. Naar Katten logrer med Rumpen, har den Trækker (ɔ: Rænker) bag Øret. O. Lade. (om snedige Mennesker).

4548. „Vi sidde nu Alle vel," sagde Katten, han sad paa Flæsket. (om den, som kun sér paa, at han har Godt at leve af). 1, 197. — „Nu er vi Alle godt bænkede," sagde Katten, han sad paa Flæsket. Sv. Gr.

4549. „Spar mine graa Haar!" sagde Katten, de kom over den, (da) den havde drukket Fløden. R. 682.

4550. De Katte, som mjave saa meget, muse saa lidet. 1, 397. (ɔ: de, der skryde meget, udrette tit kun Lidet). — Mjavende Kat tager ej mange Mus. 2, 142.

4551. Kat braa'r (ɔ: slægter) paa Kjøn, og Troldet paa sin Moder. 1, 32. jvf. 451.

4552. Før en Kat til yderst' (ɔ: det yderste) Hav, han dog kun raaber: Mjav! Mjav! 1, 347. (ɔ: Naturen gaar over Optugtelsen; det sagdes især om rige og fornemme Dosmere, som gjorde kostbare Udenlandsrejser, men vendte lige saa dumme tilbage). jvf. 6839. 9853. 3931 fg. 6798.

4553. Ingen vil hænge Bjælden paa Katten. 1, 19 og 136. (ɔ: Ingen vil være den Første til at udsætte sig for Fare). jvf. 1008. — „Hvo vil (ell. tør) hænge Bjælden paa Katten?" sagde en gammel Mus til de andre, da de efter Fabelen havde besluttet at gjøre dette ved deres Fjende Katten, naar han sov, for at de i Tide kunde høre ham komme, og vogte sig. Men Ingen turde; og dermed blev deres Anslag til Intet. 2, 48. — Det er en vanskelig Sag for Musen, at hænge Bjælder om Kattens Hals. (om at afvende Farer).

4554. Naar Kattene rives, bliver der Unger af. 1, 223. — Naar Kattene rives, saa løbe de i Rad. fynsk. — Naar Kattene kives, saa gjøre de Killinger. V. S. O. — Jo mere Kattene rives, jo flere Unger bliver der af. K. 1351.

4555. Hvad der kommer af Katte, muser gjærne. 1, 412. (om Tilbøjeligheden til at rapse eller begaa Smaatyverier). — Kattene ville gjærne muse (ɔ: fange Mus) og Abeunger gjærne luse. Iris. (om at følge sin Natur). 1, 312. — Det er forgjæves at lære Katten at muse. 1, 23. — Kattebørn tage gjærne Mus. 1, 32. (ɔ: have samme Natur og Egenskaber som Forældrene).

4556. Den Kat muser vel, som bar mange Unger. 1, 33.

4557. Han leger med ham, som Katten med Musen. 1, 256. (om at bruge en Anden som sit Redskab til at opnaa en Fordel). — Naar Katten er mæt, spiller han med Musen. 1, 256.

4558. Naar Katten ikke er hjemme, sidder Musen for Bordenden. 2, 61. (ɔ: naar Herskabet er ude, tager Tyendet sig tit mere Frihed, end der tilkommer det). jvf. 4031. 7699. 1323. — Naar Husbond ej er hjemme, sidder Katten for Overbordende. V. S. O.

4559. Naar Katten er borte, spiller Musen paa Bænke. Gr. 278. — Frit leger Mus, naar Kat er ej i Hus. 1, 456. — Musene raade selv, naar Katten er borte. 1, 82. — Naar Katten er borte, spiller (ell. springer) Musen paa Bordet (ɔ: „Mangel paa Opsyn giver Anledning til Uorden“). V. S. O. — Naar Katten er borte, saa danser Musen paa Bordet. 1, 179 og 456. — Bliver Katten længe fra Hus, da spiller fast Rotter og Mus. 2, 115.

4560. Katten har et smukt Skind, men skarpe Kløer. 1, 395. (Legemlig Skjønhed hos et Menneske bedrager tit). — Ingen Kat er saa venlig, den har jo skarpe Kløer. 1, 215.

4561. En Kat har Lov til at se paa en Konge. R. 394. — Kat sér paa en Konge, hvi maa man ej se paa din Jord-Unge (ɔ: din ubetydelige Person). 2, 217. (Svar til den, som spørger: hvorfor sér du paa mig?).

4562. Kat med Handsker paa fanger ingen Mus. F. F. (man maa tage rask fat paa et Arbejde).

4563. Mjavende Kat tager ej mange Mus. 2, 142.

4564. Mus og Mælk er Katteføde. V. S. O.

4565. „Dér har vi det,“ sagde store Maren, da skéd Katten. K. 1776.

4566. Det er ingen Sag for Killingen at være glat, saa længe Katten slikker den. (om et Barn, som bliver smigret, som der kjæles for i Forældrenes Hus). Sv. Gr. (jysk).

4567. Katten er aldrig saa hungrig, at han æder héd Kaal. Iris.

4568. Naar Katten gnider sig bag Øret med Poten, saa gi'r det godt Vejr. K. 1644. — Naar Katten to'r sig i Østen (ɔ: i Arsen, Rumpen), kommer der Fremmede. K. 1645.

Han spiller med ham, som Katten med Musen. („om den, der forstaar let at dreje en Anden efter sit Sind"). V. S. O. — Han havde Katten i Sækken, men glemte at binde for den (ɔ: „han lod Lejligheden slippe sig af Hænderne"). Molb. S. 326. — Du skal ej faa den Kat i min Sæk (ɔ: du skal ikke narre mig dermed; dit Anslag skal ikke lykkes). H. Thomesen og V. S. O. — Han skal holde mig en Kat i Solen derfor (ɔ: han skal ikke have gjort det ustraffet). Syvs Tillæg. — Du har nok traadt paa en Kat. Molb. S. 326. (siges til den, som er i ondt Lune). — Der skal Ingen sige Kis eller Pus til hans Kat (ɔ Ingen skal gjøre ham Noget derfor). V. S. O. — Man maa ej sige Pus til hans Kat. 2, 260. (ɔ: han taaler Intet). — Han holder af det (ell. hende), som Kat af Sennep. 2, 25. — Han er saa léd og kjed deraf, som Kat af Sennep. V. S. O. — Han kan ikke jage Katten af sin egen Grød. Sv. Gr. 3, 214. (om den Enfòldige). — Han er som Katten, der løber om det hede Flæsk. jvf. 2, 270. — Han er efter det, som Katten efter Musene. (ɔ: meget begjærlig derefter). Sv. Gr. 3, 215. — Han knurrer som en Kat over en sur Ost. 2, 235. (om den, som er vranten og vanskelig). — Han er i en slem Kattepine V. S. O. — Det gaar i Runde (ɔ: i Rundkreds, Kredsgang) ligesom Smedens Kat. K. 1794. — Han er saa mild, venlig som en Tævekat. (om den, som smigrer, for at faa, hvad han attraar). Moth. — Han er forstyrret ligesom en gal Kat i Blæst.

Naar de drive Katten ud af Stuen, skal du gaa. — De ere lige saa gode Katte, der forjage, som [de, der] fange Musene. 1, 138. — Hvem der kommer til at sluge et Kattehaar, faar Tæring.

Kat, se 971. 1406. 1748. 1881. 2318. 2664. 2692. 3353. 4003. 4421. 4798. 4824. 5202. 5437. 6176. 6729. 8510. 8601. 9392. 10, 028. 10, 271. 10, 508.

4569. Kirken er vid, dog synger Præsten i den ene Ende. P. L. 378. — Kirken er stor, men Præsten synger i den ene Ende. 1, 218, 412 og 414. (Præsten har sin bestemte Plads i Kirken. Det bruges, naar der er Tale om, at et Rum eller Gjemme er for stort).

4570. Kirken er aldrig saa fuld, at jo Præsten har Rum. 1, 412.

4571. Ottesang er Almisse-Gang, og Messen hun er Pryde; Aftensang er Skvalder og Bang (ɔ: Støj), i hvo som hannem vil lyde (ɔ: høre derpaa). P. L. 584. (ɔ: den, som gaar til den tidlige Gudstjeneste om Morgenen, gjør det sædvanlig af sand Fromhed; Højmessen om Formiddagen er den Del af den offentlige Gudstjeneste, som er forenet med mest udvortes Pragt og Pomp; ved Aftensangen om Eftermiddagen høres tit Skvalder og Støj, og den er mindst ansét).

4572. Almissegift (ɔ: det at give Almisse) forarmer ikke; Kirkegang forsømmer ikke; Vognesmøren hindrer ikke; ulovligt Gods forbliver ikke. 1, 218. — Ved Kirkegang bliver Intet forsømt, ved Almisse ingen Mands Lomme tømt.

4573. Kirken er et gammelt Hus, og Fanden (er) en Skalk. 2, 144. (Dette anførte Folk skjæmtevis til Undskyldning for, at de ikke tog Dél i den offentlige Gudstjeneste: Kirken kunde jo let falde ned over dem; desuden var det gjærne om Vinteren for koldt og om Sommeren for varmt). — Kirken er et gammelt Hus, og staar nok mig foruden (enten jeg kommer der eller ikke).

4574. Hvor Vorherre har en Kirke, har Fanden et Kapel. 1, 62. (ɔ: det Onde vil gjærne blande sig med det Gode). — Hvor Gud faar bygt en Kirke, vil den Lede ogsaa have sit Kapel hos. P. Plade. — Hvor Vorherre bygger en Kirke, dér bygger Djævelen et Kapel ved Siden af. (om Kjættere og Sekter). — Hvor Vorherre har en Kirke, har Fanden tit en Kro. — Vi gaa langt heller længere Vej til Djævelens Kapel, end stakket Vej til Guds Tempel. P. Plade.

4575. Der er Kirke i hver Mands Bryst; Hver sjunger og ringer, som hannem Magt paaligger. 1, 365.

4576. Jo nærmere Kirken, jo senere dertil. 1, 218. — Jo nærmere Kirken, jo længere fra Gud. 1, 177. — De, der ere Kirken nærmest, komme sjældnest. — De langvejs Bønder komme først til Kirke. F. F.

4577. Bedre (er det), at komme sént, end aldrig, til Kirke. 1, 218. — Det er for silde, at gaa til Kirke, naar Prædiken er ude. 2, 271.

1578. I Kirken taler Gud til os ved Prædiken, og Vi til Ham i Bøn og Sang. 2, 144.

4579. Hvad skal Hund i Kirke? dér er ej Hors (ɔ: Hoppe) død. 1, 219.

4580. Hvo ikke kan sove, gaa i Kirke! 1, 48. (om Datidens tørre, langtrukne Prædikener).

4581. Først i Kirke og sidst derfra, det er en Mands bedste Gang.

4582. Slipper den Onde i Kirken, saa vil han strax paa Alteret. 1, 447.

4583. „Den gamle Agerhøne bryder jeg mig ikke om," sagde Diderik om Kirken, „hun ruger paa raadne Æg; lad hende kun klukke, saa længe hun vil."

4584. Mirakler høre til Kirken, som skal plantes, ikke som er plantet. 1, 218.

4585. Pilati Tjenere regére over Kirker og Skoler nær. Gr. 2139. Ordsprogsps.

4586. Guds Kirke er som Lilien blandt Torne. 1, 218.

4587. Det er en let Sag at være Vægter paa en Kirkegaard.

4588. „Skulde jeg bryde Kirken," sagde Tyven, „da vilde jeg tage Andet, end en Klokkestræng." jvf. 1, 463. jvf. 743.

4589 a. Den, der ligger paa Kirkegaarden, ligger godt. K. 905.

4589 b. Tigger faar bedst ved Kirkedøren. Moth.

4590 a. Man kan ikke (paa samme Tid) baade være i Kirke, at høre Prædiken, og hjemme, at koge Kaal.

4590 b. Den, der gaar ædende til Kirke, skal gaa grædende til Himmerig. Sv. Gr. 3, 214. (sønderjysk).

Lad Kirken staa midt i Byen (ɔ: „lad blive, hvad Ret er“). 1, 112. — Det staar midt i Vejen, ligesom Adelby Kirke. Sv. Gr. 3, 214. (sønderjysk). — Han gaar hverken til Kirke eller til Kloster (om den Ugudelige). F. F. — Han kan ikke fylde Kirken (ɔ: Prædikantens Røst kan ikke høres over hele Kirken). V. S. O. — Han brød ikke Kirken for Vadmel (ɔ: „det Vadmel, som paa Kirkens Bekostning blev vævet til de Fattige. Dette Arbejde gjordes langsomt og ilde, som ofte skér med andet Kirkens Arbejde“). 2, 279. — At væve Kirkens Vadmel (ɔ: at prædike for længe; at tale uden Fynd og Klem, uden Saft og Kraft). 2, 18. — Du sidder ikke paa Klapperbænken, naar du sidder i Kirken. („man skal dér sky disse og andre usømmelige Lader, og være andægtig“). 2, 145. — Konen ligger inden Kirke (ɔ: har ikke holdt sin Kirkegang). V. S. O. — Hvad vilde du dér? det var ikke paa din Kirkevej. („hvor man ellers er fri“ ɔ: det kom dig ikke ved). 2, 251. — Det er ikke den første Brud, han har ledet i Kirke. 1, 121. (ɔ: han har Erfaring og Øvelse i en Ting).

Han hviler sex Dage, men den syvende sidder han for Kirkedøren [og tigger]. 2, 24. — For en Mands Vildfarelse bør den hellige Kirke ej lide Skade eller høre ilde. 2, 144. — Fordum var der mørke Kirker, lyse Hjærter; Trækirker, gyldne Præster. Først var der faa Stifter, Kirker og Klostre, men mange Kristne; men nu [er det] langt anderledes. Da kunde Kirker bygges, som nu mange Steder kan ej holdes ved lige, endog (ɔ: skjønt) Hver vil gjærne have Kirkens Gods. 2, 144.

Kristus er Legemets, nemlig Menighedens Hoved. Kol. 1, 18.

Kirke, se 886. 2074. 3540. 5194. 7192. 8870. 8914. 11, 907.

4591. Ofte kommer stor Kiv af liden Trætte. P. L. 572. jvf. 5524. 9706. 10, 613. („To Kællinger tvistede saa længe om Ordet „Trætte“, at det blev til virkelig Trætte, og de kom i Totterne paa hinanden.“ C. Hedegaard).

4592. Ee riis (ɔ: altid rejser sig, opkommer) Kiv i Ølkones (ɔ: Krokones) Hus. P. L. 560. (ɔ: i Kipper og Kroer er Klammeri noget Almindeligt). — End yppes Kiv i Ølkones Hus. Moth.

4593. Hvo som slaar igjen, han rører Kiven. P. L. 880. (Udg. 1515: „han ypper Kiv“). — Hvo gjenslaar, ypper Kiv. 1, 198. jvf. 2921. 9062. 10, 616—17. — Hvem der slaar igjen, fremmer Kiven. Gr. 1416. (jvf. Matth. 5, 39).

4594. Du skal ej kive (ɔ: kives) med din Foged eller med din Sognepræst. P. L. 96. (ɔ: du skal ej ligge i Strid med dine Overmænd eller Foresatte). jvf. 1291. 7300. 2645. — Du skal ej kives (1, 218 og 449: „kive“) med din Foged og Præst. 1, 497. — Kiv (kives) ej med din Dommer! P. L. 559.

4595. Ee riis (ɔ: altid opkommer) Kiv (her = Larm) af det værre Hjul. P. L. 11. (ɔ: „det skrøbelige Hjul kværer, kverrer eller knarrer mest.“ 1, 449). jvf. 10, 364. — Kiven yppes immer af det daarligere Hjul. (om trættekjære Folk, som have Nok af Munden, men i Grunden Intet due).

4596. Pak kives, og Pak forliges igjen. R. 276.

4597. Naar Piger og Drenge kives, holde de snarest til Ægteskab. O. Lade.

4598. Brødrekiv gaar paa Sjæl og Liv. („deres Uvenskab er det største“). 1, 108. jvf. 11, 848. — Broderkiv gaar paa Død og Liv. Gr. 281.

4599. En gammel Mand og unger Viv, de leve sjælden uden Kiv. 1, 84.

Der klamre Kar i Kar-Hus (ɔ: „Ingen [er] saa venlig i sin Omgængelse, at der jo kan komme nogen Klammer (Kiv).“ 2, 297.

En hidsig Mand opvækker Trætte, men en Langmodig dæmper Kiv. Ordsp. 15, 18. — Det er bedre at bo paa et Tagkammer, end hos en kivagtig Kvinde i et selskabeligt Hus. Ordsp. 21, 9 og 25, 24. — Kul til Gløder og Ved til Ild: saaledes er en trættekjær Mand til at optænde Kiv. Ordsp. 26, 21. — Vedholdende Tagdryp paa en Regndag, og en kivagtig Kvinde ligne hverandre. Ordsp. 27, 15. — Kiv ikke med et mægtigt Menneske, for at du ikke engang skal falde i hans Hænder. Sir. 8, 1. — Kiv ikke med et tungefærdigt Menneske, og læg ikke Træ til hans Ild! Sir. 8, 4. — De skulle ikke kives om Ord, hvilket er til ingen Nytte. 2 Tim. 2, 14.

Kiv, kives, se 294.

4600. Man vorder og kjed af én Haande (ɔ: ét Slags) Mad. P. L. 383. jvf. 1706. — Man kjedes ved hver Dags Mad 1, 218.

4601. Man kan og ledes ved Honningkage (ɔ: „man kan og kjedes ved gode Dage“). 1, 472. — Honningkage bliver man ogsaa kjed af.

4602. Intet er saa godt, man kan jo kjedes derved. 1, 218.
Man kan ogsaa blive kjed af alt for meget Godt. Moth.

4603. Léft (eller lévt, ljuvt ɔ: kjært) kan snart blive lédt. 1, 114. (man ønsker tit Forandring).

4604. Lang Tale gjør kjedsommelige Tilhørere. — Vidtløftig Tale er kjedsom. Moth.

4605. Man kjedes ved altid at høre den samme Vise. 1, 373.

4606. De ere ikke Alle, der Kjede (ɔ: Kjedsomhed) kunne miste (ɔ: „som endog kjede sig i Velstand“). 1, 217.

4607. „Jeg er kjed af Kjærlighed,“ sagde Pigen, „jeg var tilfreds, jeg snart var gift.“

4608. „Er du kjed af Livet,“ sagde Manden til sin Kone, „saa tag fat paa Nederdelen!“

4609. Omsvøb er kjedsomt for den, som vil høre Sagen. Moth.

Han er saa léd og kjed deraf, som Kærling af súr Ost. V. S. O. — Han kan aldrig blive kjed deraf. Moth. (om den, som holder saa meget af en Ting, at han synes, han kan aldrig faa Nok deraf).

Man kjedes ved det, man altid har og sér daglig. 1, 466. Moth. — Man kjedes ved to Ting: Giftermaal og Alderdom, enddog (ɔ: endskjønt) man før længtes efter dem. 2, 143. — Padden (= Skrubtudsen) er Menneskene ledest. 1, 78.

Min Sjæl kjedes ved mit Liv. Jobs B. 10, 1. — Sæt sjælden din Fod i din Vens Hus, at han ikke skal blive kjed af dig. Ordsp. 25, 17.

kjed (léd), kjedes, se 1604. 1653. 1706. 3054. 3996. 4005. 5478. 6389. 9050. 11, 820.

4610. Det kjender (ɔ: føles, mærkes) vel paa Kind, hvad (Mad) man æder. P. L. 155. (Udg. 1515). Det kjender paa Kind, hvor Kase haver maset (ɔ: egl. hvor en uvidende Person har knust Noget smaat; dernæst: „hvor Børn have snasket“; efter 1, 127: „man kjender vel paa Kindbakken, hvordan Madkjælderen er“). — Det kjendes paa Kindbakkerne, naar man bruger vel Tænderne. Nyerup efter Syv. — Det kjendes paa Kind, hvad Mund har fortæret. Gr. 1409. (om dem, der ikke kan skjule deres Rigdom).

4611. Det er godt at kjende en Blaamand (en Morian, Neger) paa hans Hud. 1, 241. (ɔ: det er let at kjende, hvad der er aabenbart for Enhver). — Af Ansigtet kjendes Manden. 2, 265. (jvf. Sir. 19, 29).

4612. Man lærer ej at kjende Folk i Kirke og Bøn, men i Handel og Vandel. 1, 241.

4613. Man maa æde en Skjæppe Salt med En, før man ret kan kjende ham. 1. 241. jvf. 8292. — For at kjende sin Ven, maa man først have spist en Skjæppe Salt med ham. F. F.

4614. Redelig (oprigtig) Mand bliver vel kjendt. 1, 242.

4615. Hvo som kjender sig at være ond, er paa det nærmeste Trin (til) at vorde from. 1, 325.

4616. Man skal kjende Konen, hvis Pølse man æder. 2, 151.

4617. Kjend dig selv, saa kan ej Smiger bedrage dig. 1, 214. („saa gaar det dig vel." A. S. Vedel). — Den kan ej vel kjende Andre, som ikke kjender sig selv. M. M.

4618. Alle kjender Tosse, men Tosse kjender Ingen. Gr. 1408. — Paa Haanden og Munden kjendes en Gjæk. 1, 58. — Alle kjender Nøkken, og Nøkken kjender Ingen. H. Thomesen.

4619. Det kjendes, at En er gift, naar Haaret kryber ud af Hatten, Albuen af Ærmet, Tæerne af Skoen. 1, 232.

4620. Syl i Sæk, Straa i Sko og Skjøge i Krog kjendes vel. 1, 1. (Gr. 1410: „kjendes let").

4621. Man kjender Asenet paa Ørene. Syvs Tillæg. jvf. 6211. — Man kjender Hunstorken paa dens Efterknebren. Sv. Gr. 3, 214. (om Kvindfolk, som gjærne vil have det sidste Ord).

4622. Man kjender en Daare paa sin Tale. Moth. jvf. 4857. 6806. 6780.

4623. Man kjender Klokken af sin Klang, Horen af sin Gang og Sang, Urten af sin Lugt, Træet af sin Frugt, men Skalken af sine Ord og (sin) Utugt. 1, 436. — Man kjender et Træ paa sin Frugt, en Skalk paa sin Gjerning og Utugt, en Penge paa sin Klang, en Fugl paa sin Sang og en Mand paa sine Ord. Pouch. (jvf. Matth. 7, 20). — Af Lyden kjendes Malmen. — Man kjender Klædet af Farven,

Vinen af Smagen og Mennesket af Talen. 1, 436. — Man kjender Fuglen paa Fjerene, Løven af Kløerne, Ræven af Rumpen, Morianen af Ansigtet. 1, 241.

4624. I Spil og paa Rejser lærer man at kjende Folk. V. S. O.

4625. Kjend Den vel, (som) du tror! det er ej Alt Guld, som glo'r. 2, 158. jvf. 3296.

4626. Hvem kan kjende sit Kjød i anden Mands Gryde? (om stjaalet Gods). jvf. 4473.

4627. Kjender Vorherre ham ikke bedre, end jeg, saa kommer han ikke i Himmerig. 2, 158.

4628. Arbejderen kjendes bedst om Morgenen, og Husbonden om Aftenen. Iris.

4629. „Jeg kjender dig," sagde Fanden om Mélgrøden. O. Lade.

4630. Ukyndt (ɔ: ukjendt) gjør uyndt (ɔ: den, som man ikke kjender, synes man ikke strax om). 2, 158. — Ukyndig gjør umyndig. 1, 134 og 2, 158. — Ukynde gi'r Uynde (ɔ: „Ubekjendtskab ell. slet Opførsel gjør ilde lidt"). Sv. Gr. 3, 208.

„Jeg kjender vel Krudtet," sagde Manden om Nælden. 1, 241. — Han kjender sine Folk (ɔ: han véd nok, hvem han giver sig af med, betror sig til). V. S. O. — (Han er) kjendespag (ɔ: som kan kjende godt fraliggende Gjenstande; kjendenem; ogsaa lærenem). 2, 158. — Kjendte du ham saa vel (godt), som jeg, da kjøbte du ham ikke. Hr. Iver. — Hvo ham kjender, kjøber ham ikke. 2, 158. — Jeg kjender ham vel; jeg kjøbte Kaal af ham ifjor, han gav mig en Stok til. 2, 158. — God Dag, Hans! Kjeltringer kjende hverandre. K. 1821. — Han er kjendt som onde Urter. 1, 96. (ɔ: har et ondt Rygte). — Det er saa bekjendt som Randers Handsker. — Han er bekjendt i Øster og Vester. Moth. (om en berømt Mand). — Han kjender (forstaar) Rummelen (ɔ: har Erfaring; véd, hvorledes det gaar til). — Man kan vel se, hvad han fører i sit Skjold. 1, 241. — Det er ikke mere kjendt, end her paa min Haand (ɔ: ikke det allermindste). Moth. — Jeg kjender ham som mig selv. Moth. — Jeg har kjendt ham fra den Tid, han var saa stor som en Næve (ɔ: „fra hans første Barndom"). V. S. O. — At tage Kjende paa En. V. S. O. — Vi havde nær raget i Kundskab sammen (ɔ: „vi vare nær komne op at slaas"). Moth.

At kjende sig selv er en stor Kunst. 1, 241. — Langt Mere værd, end det røde Guld, det er: sin Gud og sig selv at kjende. Gr. — Tag den Urt, som du kjender! 1, 242. — Den, der ej kjender sig selv i Velstand, kjendes ikke af Andre i Véstand. M. M. — Man kjender Godt af Ondt (Fred af Krig). — Man kjendes af Folk, saa længe det gaar En vel. Moth. — Man kjender Ens Ydmyghed i Højhed, Taalmodighed i Nød og Rigdom efter Døden. 1, 241.

Herre! Du ransager og kjender mig; hvad enten jeg sidder eller staar, da véd du det; Du forstaar min Tanke langt fra; Du omringer min Sti og mit Leje, Du kjender grandt alle mine Veje; thi der er ikke et Ord paa min Tunge, se Herre! Du kjender det jo Alt sammen. Ps. 139, 1—4. — Herren sagde: en Oxe kjender sin Ejermand og et Asen sin Herres Krybbe; [men] Israel erkjender ikke, mit Folk forstaar ikke. Es. 1, 3. — En Mand skal kjendes paa sine Børn. Sir. 11, 35. — Gud kjender fra Evighed alle sine Gjerninger. Ap. Gj. 15, 18. — Kundskaben kan opblæse, men Kjærligheden opbygger. 1 Kor. 8, 1. — Hedningerne kjende ikke Gud. 1 Thess. 4, 5. — Guds faste Grundvold staar, og har dette Segl: „Herren kjender Sine.“ 2 Tim. 2, 19. (jvf. Joh. 10, 14).

kjende (Kundskab), se 34. 1136. 1458. 1467. 1732. 1961. 4473. 4782. 4809. 4857. 4882. 5195. 6211. 6265. 6570. 6693. 6699. 6780. 7525. 8489. 8733. 8766. 9498. 9692. 9797. 11, 112. 11, 371. 11, 953.

4631. Hvo Kjært vil have, han skal Lyvft (ell. Léft, Ljuvt ɔ: kjært, behageligt) lade. P. L. 256. jvf. 6398.

4632. Saa duer Léf (ell. Léft ɔ: det Kjærkomne, det, man har ønsket sig), som lønt (ɔ: lønnet) er. P. L. 1006. (ɔ: „ligesom Lønnen er eller i Forhold til, hvad man har betalt derfor, saaledes lyder Spaadommen.“ Nyerup. Chr. Ped. tænker paa de falske Spaadomme, hvorved den Enfoldige bedrages).

P. Syv tager Hovedordet i Betydningen af „Lev eller Leve“ ɔ: Brød, som man lever af, og faar derfor noget ganske Andet ud af Ordsproget. (1, 285). se Nr. 6181.

4633. Den skal være tiende-fuld (ɔ: meget tavs), som ej er kjærkommen. P. L. 546. Udg. 1515. (fordi man i gamle Dage, saa snart en Fremmed var kommen inden for Døren, gjærne frittede og spurgte ham ud, for at faa Nyheder at vide. Syv 1, 473 har: „Tidende-fuld“, og 1, 363: „Tidingefuld“, hvilket dog næppe er rigtigt). jvf. 10, 124.

4634. „Hver er kjær ad Sit," sagde Kragen om sine Unger. 1, 36. (ɔ: man elsker gjærne sit Eget, ligesom Moderen elsker sine Børn).

4635. Selvkjær er Ingen kjær. 1, 37. (Ingen holder af den, som kun elsker sig selv).

4636. Man sér ikke Lédt paa Léft (ell. Ljuvt ɔ: Kjært). 1, 176 og 1, 222. (ɔ: man sér ikke gjærne nogen Fejl hos den, man elsker).

4637. Léf er (ɔ: den er velbehagelig for) Gud, som lærer hans Bud. V. S. O.

4638. Naar Kjærere kommer, maa Kjært vige. 1, 223. — (om den, der er ustadig i sin Kjærlighed).

4639. Bradkjært (ɔ: brat eller hastig kjært) er hastig glemt. 1, 225.

4640. Den, som kommer først, er Gud kjærest. J. Langebek.

„Hvorledes befinder Kjæresten sig?" (spurgte man i gamle Dage, naar man ménte vedkommende Mands Hustru). — Det er mig kjærere end mange Penge. Moth.

Den har aldrig levet, som klog paa det er blevet, han først ej havde kjært. — Saa ukjær som uafrettet Hest er, saa kjær er uafrettet Kone. Moth.

kjær, kjært, kjærkomment, se 1120. 1548. 1578. 2711. 3061. 3076. 4353. 4603. 5823. 5986. 6866. 9713. 9908.

4641. Kjærlighed gaar for Kongebud. 1, 219. Pouch.

4642. Gammel Kjærlighed rustes (ɔ: ruster eller rustner) ej. 1, 222. oprindelig tysk. (Syv: „den graaner ej, er altid frisk; fortørres ej, men stedse grønnes"). — Gammel Kjærlighed grønnes gjærne paa ny. Balling.

4643. Kjærligheds Vext vil vandes med Graad og dyrkes med Arbejde. 1, 220. (Moth: „med Magt").

4644. Kjærlighed overvinder Alt. 1, 219.

4645. Kjærlighed hykler ej („skrømter ikke"). 1, 222.

4646. Kjærlighed er ældre end Alt.

4647. Kjærlighed begynder fra sig selv. Moth.

4648. Kjærlighed forsøder Alt.

4649. Kjærlighed er Livets Fest.

4650a. Kjærlighed regérer uden Lov (og) uden Sværd. 1, 221. — Kjærlighed er en Konge for den Villige, men en Tyran for den Modstridige (ɔ: Gjenstridige). 1, 219.

4650b. Kjærlighed er Lovens Krone og Smykke. Pouch.

4651. Kjærlighed øges ved at øves.

4652. Kjærlighed giver og meddeler. (jvf. Hebr. 13, 16).

4653. Kjærligheden bliver ikke mindre ved at deles (dele sig imellem eller udstrækkes til Flere).

4654. Hav Kjærlighed, og gjør siden, hvad du vil! svensk.

4655. Kjærlighed er mægtig til at drage det tunge Læs. (ɔ: „man taaler Meget for dens Skyld, man elsker.“ V. S. O.). — Kjærlighed er den stærkeste Magt.

4656. Kjærlighed gaar gjennem lukte Døre. Gr. 1425.

4657. Kjærlighed er stærkere end Døden. Gr. 1426. (jvf. Højs. 8, 6). — Kjærligheds Baand binde fastere end Døden. 1, 220. — Alle Baand ere for svage til at holde Kjærlighed. 1, 220.

4658. Kjærlighed er kortsynet. Moth. (ogsaa: „gjør kortsynet“).

4659. Kjærlighed er blind; hvo den tror, er en Kind (ɔ: et Barn). 2, 146. — Kjærlighed er blind; og som den ikke sér, mener man, at Ingen sér den. 1, 221. — Kjærlighed er blind; man sér Skjønheden, men ikke Manglerne; dér, hvor man skulde se bedst, er man mest blind. 1, 221. — Kjærlighed er blind undtagen for Penge. K. 137. — Kjærligheden er blindere end Muldvarpen. — Kjærlighed er blind: man holder en Morian for en Engel. 1, 221.

4660. Kjærlighed er énøjet, men Had er ganske blind. 1, 220. — Kjærligheds Øje kan ingen Fejl se. F. F.

4661. Kjærlighed og Had kan ikke skilles ad. (nemlig Kjærlighed til Gud og Had til Synden).

4662. Kjærlighed er ikke Had; Smørrebrød er ej min Mad. F. F.

4663. De Frommes Kjærlighed er sær; de tugte mest, hvem de har kjær.

4664. Kjærlighed er ej uden Iver eller Ære uden Had. 1, 221.

4665. Kjærlighed er som Taaren: den begynder i Øjet og falder i Barmen. Molb. 1786. — Kjærlighed, som Graad, kommer af Øjnene og falder paa (ell. for) Brystet. 1, 222.

4666. Kjærlighed bedes (ɔ: fanges) og vindes med Kjærlighed. 1, 223 og 2, 146.

4667. Kjærlighed og Herskab lide intet Selskab. 1, 222.

4668. Kjærlighed er den bedste Vagt for en Regent. 1, 348.

4669. Kjærlighed findes ogsaa under Pjalter. 1, 220.

4670. Kjærlighed og Kraft forener, Had og Svaghed adskiller.

4671. Den Kjærlighed er mest fuldkommen, som ej fuldkommes (ɔ: „kommer ej til Ende, ikke ophører). 1, 220.

4672. Kjærligheden er opfindsom.

4673. Kjærlighed gjør Alting let. 1, 219.

4674. Kjærlighed trættes ikke. („endskjønt den skaffer de Ledige Nok at bestille“). 1, 221.

4675. Kjærlighed er Livets Lykke.

4676. Hvor der er Kjærlighed, dér er Fred; hvor der er Fred, dér er Glæde; hvor der er Glæde, dér er Gud; hvor Gud er, er aldrig Nød tilstede. Molb. 1789.

4677. Kjærlighed har en sød Begyndelse, men (en) besværlig Ende. 1, 221.

4678. Den første Kjærlighed er dog den bedste. (jvf. Aab. 2, 4).

4679. Kjærligheds Ild er snarere tændt, end slukt. Moth. (jvf. Sir. 9, 9).

4680. Kjærligheds Syge har ingen Bod (Lægedom). 1, 221. — Mod Elskov hjælper ingen Lægedom. („den bedste Læge er her den, som gjorde Saaret“). 1, 221.

4681. Der er ingen Uvej (ɔ: Uføre) for Kjærlighed. (den finder Vej overalt). 1, 220.

4682. Kjærligheds Gang er aldrig lang. Molb. 659. — Kjærligheds Gang er aldrig for lang, om den saa var syv Mil i Mørke. K. 126. jvf. Sv. Gr. 3, 211.

4683. Kjærlighed er en Villie; den falder lige saa let paa en Løg, som paa en Lilie. Gr. 1428. — Elskov er som Morgendugg; den falder saa snart paa en Torn, som paa en Rose. — Kjærlighed (Pouch: „Elskov“) er som Mimmerdugg (ɔ: Midsommersdugg); den falder saa snart paa en Hybentorn, som paa en Rosensblomme. 1, 224. — Kjærlighed er som Koskarn; [den] falder saa snart paa et Nældeblad, som paa et Rosenblad. 2, 147. — Kjærlighed falder saa snart paa en Straasæk, som paa en Bolstersæk. 2, 147.

4684. I Kjærlighed er Villien Herre og Fornuften Tjener. 1, 220.

4685. Kjærlighed har hverken Lov eller Styrsel. 1, 219. („er ustyrig, uregérlig; den heftigste Bevægelse“). — Kjærlighed kan ej styres med Visdom; thi den er ej fattet med Fornuften. 1, 220.

4686. Kjærlighed har (en) god Hukommelse. 1, 222.

4687. Kjærlighed er stærk; hun løfter op baade Kjole og Særk. H. Thomesen.

4688. Kjærligheds Baand binde fastere end Døden.

4689. Lang Skilsmisse gjør kold Kjærlighed. 1, 222 og 365. — Lang Fraværelse gjør kort Kjærlighed. — Nærværelse i Kjærlighed er Svovl, der antænder; Fraværelse som Vandet, der slukker. 1, 222. — Foragt og Skilsmisse dræber Kjærlighed. 2, 146.

4690. Forsmaaet Kjærlighed dø'r omsider.

4691. Kjærlighed kan ej skjules; thi den brister (bryder) altid ud. 1, 221. jvf. 1570.

4692. Kjærlighed er Ild: jo større Ild, jo mere Røg; jo større Haab, jo mere Brynde. 1, 221. — Skjøge-Kjærlighed er Ild af Blaar; skinner meget, men varer lidet. 1, 220. — Spaane-Ild og Skjøge-Kjærlighed blusser saa højt og varer saa stakket. Syvs Tillæg.

4693. Kjærlighed frys' (fryser) ikke, Sorgen dø'r ikke. 1, 222.

4694. Kjærlighed kjøbes ej bedre, end med Rós. 2, 147.

4695. De Unges Kjærlighed er som Spaaneild, snarere slukt, end tændt. 1, 220.

4696. Skjøge-Kjærlighed er som Vintersol (Solen om Vinteren), der gaar silde op, men strax ned. 1, 220. — Skjøge-Kjærlighed varer ej længe. 2, 147.

4697. Kvinde-Kjærlighed er farende Gods. 1, 224. — Kjærlighed og Rosenblade falde snart. 1, 224. — Kvinde-Kjærlighed har bedaaret mangen Mand. V. S. O.

4698. Kjærlighed gjør de Fraværende nærværende. 1, 222.

4699. Røgen dæmper Ilden, onde Ord Kjærligheden. 1, 224. — Héd Kjærlighed dæmpes snart. 1, 225.

4700. For Kjærlighed og Kopper slipper man sjælden fri.

4701. Kjærlighed kommer ind ad Vinduet (ɔ: Øjet), og gaar ud af (ad) Døren (ɔ: Munden). 2, 147.

4702 a. Naar Fattigdom kommer ind ad Døren, fly'r Kjærlighed ud af Vinduet. Syvs Tillæg.

4702 b. Kjærlighed kommer af Beskuelsen. 1, 222.

4703. Hvad der plantes i Kjærlighed, voxer op i Herlighed.

4704. Der er mere Fryd, end at gille (eller gilje ɔ: elske, bejle til) Fruer. Moth.

4705. Elskov er en sød Galenskab. 1, 220.

4706. Elsk mig lidt og elsk mig længe! 2, 148.

4707. Elsker du mig for hedt, faar det hastig Ende. (ogsaa: „faar det en skiden Ende." Nyerup). Molb. 1788. (Syv 2, 148: „thi héd Kjærlighed er ligesom hedt Vand, der fryser snarest"). — Hav mig lidt kjær, hav mig længe kjær! V. S. O. — Hold af mig lidt, hold af mig længe: det holder bedst ud. K. 124.

4708. Hvad man elsker, det ligner mán. Gr. 514.

4709. Aben elsker sine Unger, saa hun krammer (c: trykker) dem ihjel. Gr. 515. (om Forældre, som forkjæle og derved fordærve deres Børn). — Mange Forældres Kjærlighed er Abe-Kjærlighed. 1, 115. („Aben elsker og omfavner sine Børn saa meget, at de derved kvæles").

4710. Af Aasyn fødes Elskov. Moth. jvf. 12,061 fg. — Øjet gjør Elskov. 1, 223. — Kvindfolks Aasyn brænder Manden. Moth.

4711. Elskov uden Penge varer ikke længe. 1, 224. — (Syv: „ligesom man kunde have en Hær til at fægte og ingen Besoldning (ɔ: Lønning) til dem; Kjæresten bliver vild, men Soldaten tam“). — Skjøn Jomfru uden Penge har flere Elskere, end Friere. 1, 145. — Den smukke Pige har de fleste Elskere, den rige de fleste Friere.

4712. Elskov fødes ej længe af Haanhed. Moth. (ɔ: forsmaaet Kjærlighed udslukkes eller dø'r omsider).

4713. Bolens (Elskerindens) Sjæl er ej i sit eget, men i den Andens Legeme. 1, 220.

4714. Bolskab (ɔ: Utugt, ogsaa Frille) er (som) Bulmefrø; jo mere man æder deraf, jo galnere (galere) bliver man. 1, 221. — Bolers Vrede gjør større Kjærlighed. 1, 223.

4715. Der gaar flere Veje til Hjærtekammeret, end til Hovedstaden, og Elskov er Karl for at finde dem alle. Gr.

4716. Elsk ej den, som du kan hade engang. Moth. („man skal ej slutte Venskab, førend man til Grunde kjender den, som man engang vil udvælge“).

4717. Man elsker tit Ammen for Barnets Skyld og Barnet for Ammens Skyld. 1, 223. jvf. 5236.

4718. Elskende Folk ere lettroende. Moth.

Han skal nok faa Kjærligheden at finde, at fornemme. (skjæmtevis ɔ: vil føle det Ubehagelige ved et Foretagende). V. S. O. — At skjule Noget med Kjærligheds Kaabe. V. S. O. — At kaste sin Kjærlighed paa En. — At sukke for en Pige (ɔ: være forelsket i hende, især uden Haab). V. S. O. — Han er saa forlibt (forelsket), som en Rotte i en súr Ost. F. F. — Han har ikke saa lidt (ogsaa: meget) tilovers hende (ɔ: holder af hende). — Det er hans Gadelam (ɔ: Elskerinde, som tages fra Gaden). 2, 146.

Kjærlighed kommer her hjemme fra. — I Kjærlighed er der stor Glæde. — Gjensidig Kjærlighed er for Sjælen, hvad Solen er for Legemet. — Paa Kjærlighed følger Gjenkjærlighed. 1, 223. — Den, der skjænker sig selv lidt for meget af Kjærlighed, plejer gjærne at skjænke Andre meget for lidt.

— Det er en Gjæk, som søger Kjærlighed, hvor ingen er. — Man kan tvinge Folk til Frygt; de skulle overtales til Kjærlighed. 1, 219. — Kjærlighed er en Skalk. 1, 221. — Kjærlighed og Frygt kunne ej være sammen. Syvs Tillæg. (jvf. 1 Joh. 4, 18). — Kjærlighed og Døden kan Ingen undgaa. 1, 223. — Kjærlighed giver Raad og Dristighed. 1, 219. — Hvor der er Kjærlighed, er Tro. 1, 222. — Kjærlighed kommer af Omgængelse. 1, 222. — Vil du vinde i Kjærligheds Strid, da fly strax! 2, 146. — Naar Kjærlighed og Lykken kommer i Affald (ɔ: det gaar tilbage dermed), kunne de sént rejses igjen. 2, 146. — Foragtet Kjærlighed bliver tit til Raseri, tit til Intet. 1, 220. — Hvo som forbyder Kjærlighed, byder og styrker den mere. 1, 219. — Intet Ondt behøver snarere Hjælp, end Kjærligheds Onde. 1, 219. — Kjærlighed er stærk; vil ej lade sig skille. 2, 145. (jvf. Højs. 8, 6). — Solens Hede den falder saa stærk, at Ingen den læske kan; men Elskovs Baand er haardere Værk, der aldrig slet brydes for sand. 2, 145. — Det er stor Harm og end større Kvide, dem fra hinanden at skille, som gjærne vil leve og bo tilsammen med Æren og god Villie. 2, 146. — Vogt dig for løs Kjærlighed, thi hos Kvindegunst er Avind og Fare: det skal du, Hofmand, mærke. Syvs Tillæg. — Følt Trang er Kjærligheds Ernærer. — Kjærlighed og Forstand bo ej [altid] tilsammen. 1, 220. — Kjærlighed er tankefuld. Han sidder i Tanker som de forlovede Møer. 1, 221. — Kjærlighed følger Penge. („hvo der ej giver, elskes ej"). 1, 224. — Det jeg véd, at ikke for al Verden kan kjøbes Kjærlighed. — Kjærlighed paa alle Savn raader Bod i Jesu Navn. — Hvo som sky'r den, ham elsker, og følger den, ham ikke elsker, han forlader god Jord og saa'r i Sand. 1, 220. — Hvo der elsker sin Næste, elskes af Gud. 2, 109. — Det er altid smukt, som man elsker. 1, 221. — Elsk dine Børn saa i Ungdommen, at de ikke foragte dig i Alderdommen! M. M. — At elske i Utide er som at hade. 1, 224. — At skyde og Intet naa, at elske og Intet faa, er fortrædeligt. 1, 224. — Jeg elsker dig, af Hjærte, med Smerte, overmaadig, overdaadig, et lille bitte Korn, slet ikke. (et Rím, naar man lægger Kort op). F. F. — Elsk, som du skulde engang hade; had, som du skulde engang elske. („dog," bemærker Syv med Rette, „det gjælder ikke i ret Venskab, hvor man aldrig bør hade"). 1, 473. — Elskeren har ingen Ro, har Torne i Fødderne. 2, 147. — Elskov gjør Uro; hviler aldrig. 1, 221. — Jeg elsker den, mig elsker. 1, 223. — Naar En elsker og elskes ej igjen, da er det, som En talede, og den Anden Intet svarede. 2, 147. — Elskov

skal øves af Fornødenhed, og ej af Vellyst. 1, 222. — Den agter jeg for en ufristet Mand, der ikke kjender Elskovs Magt. 1, 223. — Smiger gjør Elskov. 1, 431.

Guds Kjærlighed er bedre end Livet. Ps. 63, 4. — Kjærlighed skjuler alle Overtrædelser. Ordsp. 10, 12. (jvf. 1 Pet. 4, 8). — Kjærlighed er stærk som Døden. Mange Vande kunne ej slukke Kjærligheden, ej heller Strømme bortskylle den; om Nogen vilde give alt sit Huses Gods for Kjærlighed, man vilde dog foragte ham. Højs. 8, 6 og 7. — De, som ere trofaste i Kjærlighed, skulle blive hos Herren. Visd. 3, 9. — Af Kvinders Skjønhed optændes Kjærlighed som en Ild. Sir. 9, 9. — Eftersom Uretfærdigheden bliver stor, vil Kjærligheden blive kold i Mange. Matth. 24, 12. — Ingen har større Kjærlighed end denne, at En sætter sit Liv til for sine Venner. Joh. 15, 13. — Kjærligheden gjør ikke Næsten noget Ondt; derfor er Kjærligheden Lovens Fylde. Rom. 13, 10. — Talede jeg end Menneskers og Engles Tungemaal, men havde ikke Kjærlighed, da var jeg en lydende Malm og en klingende Bjælde; og havde jeg al Tro, saa at jeg kunde flytte Bjærge, men havde ikke Kjærlighed, da var jeg Intet; og uddélte jeg alt mit Gods til Fattige, men havde ikke Kjærlighed, da gavnede det mig Intet. 1 Kor. 13, 1—3. — Kjærligheden er langmodig, den er velvillig; Kjærligheden bærer ikke Nid; Kjærligheden er ikke fremfusende, den opblæses ikke; den gjør intet Usømmeligt, søger ikke sit Eget, forbitres ikke, bærer ikke Nag; glæder sig ikke over Uretfærdighed, men glæder sig over Sandhed; den fordrager Alt, tror Alt, haaber Alt, taaler Alt; Kjærligheden affalder aldrig. 1 Kor. 13, 4—8. — Kristi Kjærlighed tvinger os. 2 Kor. 5, 14. — Omgaas i Kjærlighed, ligesom og Kristus elskede os. Ef. 5, 2. — Fremfor Alt iförer Eder Kjærligheden, som er Fuldkommenhedens (ell.: „det fuldkomne“) Baand. Kol. 3, 14. — Summen af Budet er Kjærlighed af et rént Hjærte, af en god Samvittighed og af en uskrømtet Tro. 1 Tim. 1, 5. — Gud er Kjærlighed, og den, som bliver i Kjærligheden, bliver i Gud, og Gud bliver i ham. 1 Joh, 4, 16. — Frygt er ikke i Kjærligheden, men den fuldkomne Kjærlighed fordriver Frygten; thi Frygt bringer Pine (ell. Frygten er pinlig); men den, som frygter, er ikke fuldkommet i Kjærligheden. 1 Joh. 4, 18. — Du skal elske Herren, din Gud, af dit ganske Hjærte, og af din ganske Sjæl og af al din Formue. 5 Mos. 6, 5. (jvf. Matth. 22, 37 og Luk. 10, 27). — Du skal elske din Næste som dig selv. 3 Mos. 19, 18. (jvf. Matth. 22, 39 og Mr. 12, 31). — De, som elske Herren, skulle være ligesom Solen, der gaar

frem i sin Kraft. Domm. 5, 31. — De, som elske Herren, skulle holde sig paa hans Veje. Sir. 2, 15. — Elsk Herren, saa længe du lever, og paakald ham til din Frelse! Sir. 13, 18. — Dersom I [kun] elske dem, som elske Eder, hvad Løn have I da? gjøre ikke ogsaa Toldere det Samme? Matth. 5, 46. (jvf. 10, 37). — Saaledes elskede Gud Verden, at han gav sin énbaarne Søn, for at Enhver, som tror paa Ham, ikke skal fortabes, men have det evige Liv. Joh. 3, 16. — Jeg (Jesus) giver Eder en ny Befaling, at I skulle elske hverandre, ligesom Jeg har elsket Eder. Derpaa skulle Alle kjende, at I ere mine Disciple, naar I have indbyrdes Kjærlighed. Joh. 13, 34. 35. (jvf. 1 Joh. 3, 11). — Alle Ting tjene dem til Gode, som elske Gud. Rom. 8, 28. — Bliver Ingen Noget skyldige, uden dette, at elske hverandre; thi hvo som elsker den Anden, har opfyldt Loven. Rom. 13, 8. — Lader os ikke elske med Ord eller med Tungen, men i Gjerning og Sandhed. 1 Joh. 3, 18. — Lader os elske Gud, fordi han elskede Os først. 1 Joh. 4, 19. — Dette er Kjærlighed til Gud, at vi holde hans Bud, og hans Bud ere ikke svære. 1 Joh. 5, 3.

Kjærlighed (elske), se 2514. 2697. 3441. 3569. 3605. 4607. 5242. 5609. 5943. 5978. 6301. 6483. 9289. 10, 116. 10, 486. 10, 978. 11, 686. 12, 087 fg.

4719. Den brune Nød har den søde Kjærne. P. L. 72 og 407. (ɔ: man skal ikke dømme om en Tings eller Persons Værd efter det Ydre eller dens Udseende). — Den brune Nød har den hvide Kjærne. 1, 165. — Den haardeste Skal, den sødeste Kjærne.

4720. Hvo der vil æde Kjærnen, faar knække Nødden eller bryde Skallen. 1, 21. jvf. 2153. 4300. 4409. — Hvo Kjærnen vil æde, skal Nødden bryde. A. S. Vedel. — Knæk saaleden Nødden, at du kan faa Kjærnen! M. M.

4721. Straa nok, men lidt Kjærne.

4722. Den Kjærne, der spiller af Gaard, er lige saa god som den, der triller af Gaard. (ɔ: den Sæd, man giver Kvæget, bringer lige saa megen Fordel, som den, der kjøres bort, for at sælges). R. 759. jvf. Sv. Gr. 3, 207.

4723. Kjød kommer af Kjærne; deraf trives man. 2, 89.

4724. Nød-Ormen æder af Kjærnen; naar der er ej Mere, kryber han ud. 1, 200. (om den Hungrige).

4725. Lidet er om Nødden, og mindst, naar Kjærnen er borte. V. S. O. (om det, som agtes ringe). — Blæse med en Nød, især naar Kjærnen fattes. Gr. 1412.

4726. Man skal kjærne, til man faar Smør. 1, 110. (om Udholdenhed i Arbejde). — At kjærne og intet Smør faa, er spildt Møje (Umage). V. S. O.

Du skal pille mig en Kjærne, inden jeg slipper dig (ɔ: „jeg skal nok bøje din Villie, gjøre dig føjelig"). Moth. — At tage fat paa Kjærnen. („siges, naar man leder efter en Tings rette Mening"). Moth. — Der er Fynd og Kjærne i det, han siger. Langebek. — Han tager Skallen for Kjærnen. 1, 484. — Han giver mig Skallen, men beholder selv Kjærnen. V. S. O. (om den Egennyttige). — Det er ret en Kjærnekarl (ɔ: en udmærket dygtig Mand). — Han hører til Kjærnen af Folket (ɔ: til de Ypperste).

Kjærne, se 526. 3528. 4293. 5530. 5550. 9152. 9671.

4727. Ee (ɔ: altid) er den Elffstes (ɔ: den Ældstes, Oldingens) Kjøb bedst. P. L. 503. (ɔ: den, der har mest Erfaring, kommer bedst igjennem). jvf. 7574. — End er de Oldes Kjøb bedst. (ɔ: „de Gamle forstaa det bedst"). 1, 229.

4728. Ee (ɔ: altid) bedes til over eller overs af unge Kjøbmænd. P. L. 616. Udg. 1515 og 1, 227. („man vil have Tilgift af dem." Syv).

4729. Mange ere Værninge (eller Vurdninger; Udg. 1515: „Urninger" ɔ: Varer) i Kræmmerens Sæk. P. L. 604. — Der er megen Kram i Kræmmersæk. 1, 227. (Man kjøber ikke Alt, hvad man byder paa).

4730. Det er ondt at kjøbe Pinde af Skindstikkeren, — han har dem selv behov. Pouch og 1, 228. — Det er ikke godt at kjøbe Koste af Skorstensfejeren.

4731. Det er ondt at kjøbe Havre af Gaasen. („hun æder den hellere selv"). 1, 228. („man bør ikke handle med den, som sætter alt for høj Pris paa sine Varer"). V. S. O. — Det er ikke let at kjøbe Havre af Gaasen. (om at kjøbe dyrt, og paa urette Sted). F. F.

4732. Det er ondt at kjøbe Kul af Smeden, Korn (Rug eller Hvede) af Bageren, Kjød af Katten, Pølse af Hunden. 1, 228.

4733. Ondt for Stakkelen (Stodderen), naar Nøden gjør Kjøbet. 1, 227. — [Det er] ondt for Stakkarle (egl. Stavkarle), naar Nød gjør Kjøbet. („Den, som trænger, maa sælge let og kjøbe dyrt“). Moth.

4734. Kjøb, hvad du ikke behøver, saa kommer du snart til at sælge det Nødvendige. (om Smaafolk, som vil føre sig over Evne). — Kjøb ej det, som er tjenligt, men [det, som er] fornødent. 1, 229.

4735. Det er ondt at kjøbe for de Penge, der ligge i en Andens Pung. 1, 227. jvf. 7343.

4736. Man kjøber sig ikke ind i Himmerig. Gr. 1137.

4737. Ondt er at kjøbe paa det Torv, hvor Intet er fal. 1, 217 og 228. — Den, som vil kjøbe uden Penge, han maa gaa paa det Torv, som (ɔ: hvor) Intet er fal (ell. tilfals). 1, 226.

4738. Man kjøber tit Hors (ɔ: Hoppe) for mindre Føl. 2, 149. („Det er ikke Størrelsen, der gjør Varernes Pris“).

4739. Hvo som vil kjøbe alt det, han sér, skal græde, naar en Anden lér. („han maa love Mér, end han har, sælge Alt, hvad han ejer“). 1, 225.

4740. Rede Penge er léendes Kjøb. 1, 226. — Rede Penge gjør nøjest Kjøb. 1, 226 og 335. — Rede Penge gjøre bedst Kjøb. Pouch.

4741. Ord gjøre Kjøb, men Pengene betale. 1, 226. jvf. 7355

4742. Man finder alt gode Ord og ondt Kjøb. 1, 226. — Hvo som tror gode Ord, bliver lønnet med ondt Kjøb. 1, 226. — Søde Ord gjøre [tit] súrt Kjøb. 1, 227.

4743. Første Kjøb og første Lykke er bedst. 1, 226. — Af første Haand er bedste Kjøb. („thi i anden og tredie Haand bliver det dyrere“). 1, 226.

4744. Det bedste Kjøb (er) i det Bedste. („dog kan man ogsaa kjøbe Guld for dyrt“). 1, 226. — Det Bedste er altid bedst Kjøb.

4745. Man tager gjærne det bedste Kjøb, man kan faa. Gr. 1435.

4746. Der er intet bedre Kjøb, end paa Tjenestes Tilbydelse, og intet dyrere, end at fuldkomme den. 1, 307.

4747a. Den, der kjøber Léer efter Klangen og Piger efter Sangen, han bliver narret. K. 134.

4747b. Man skal ikke kjøbe for to Penge, hvad man kan have for én.

4748. Bradkjøb er tit Angerkjøb. 1, 228. jvf. 213.

4749. Godt Hestekjøb gjør daarligt ridende. — Ringe (ogsaa „let“) Hestekjøb gjør stakket Dagsrejse. 1, 346.

4750. Det gode Kjøb er det stakked' Ridende (ɔ: „den Hest, der faas for godt Kjøb, duer sædvanlig ikke meget, og kan derfor ikke bruges ret længe“). K. 1493.

4751. Den, (der) mest faller (ɔ: byder paa Varer), mindst kjøber. 1, 218.

4752. Hvo der kjøber Æg og fæster Børn, véd ej, hvad han faar. 1, 227. — Æg ere onde at kjøbe, man véd ikke, hvad man faar. Pouch.

4753. Blunder man, naar man kjøber, faar man glo (eller gabe), naar man betaler. 1, 225. (som Tilfældet var med den Mand, der sad og sov ved en Auktion; fordi han af og til nikkede, bleve ikke faa Nummere ham tilslaaede til meget høje Priser). jvf. 3012.

4754. Den, der ikke lukker Øjet op, naar han kjøber, maa lukke Pungen op, naar han betaler. Moth. jvf. 2815. — I Handel skal man enten aabne sine Øjne eller sin Pung. R. 521.

4755. Dagslys og klare Øjne gjøre bedst Kjøb. („man skal ej kjøbe i Mørke eller med Briller paa“). 1, 226.

4756. Kjøb ej af den, du skal staa med Hat i Haand for. 1, 228.

4757. Du skal ikke kjøbe Balgen (Skeden), før du faar Kaarden. O. Lade.

4758. Kjøb i Tide, saa har du i Nøden. 1, 228. — Tidig Penge gjør tidigt Kjøb. Pouch.

4759. Det er ingen Sag at kjøbe, naar man bare har Penge.

4760. Let Kjøb er en Lommetyv. (jysk). R. 525.

4761. Ringe Kjøb, ringe Varer. 1, 226.

4762. Markedet lærer os Kjøbet. („man kan ikke sidde hjemme og sætte Kjøbet“). 1, 226.

4763. Den, som vil kjøbe Hus og Agre m. m., kjøber sig tit Trætte til. 1, 450.

4764. Man finder flere galne Kjøbere, end Sælgere.

4765. Som Kjøberen er til, saa gjælde Varerne. 1, 225.

4766. Kjøbelyst varer kun, mens Klangen høres. Gr. 1436.

4767. Af rige Kjøbmænd blive fattige Herremænd, og af fattige Herremænd fornemme Tiggere. M. M.

4768. Gode Varer finde vel Kjøbmænd, om de end ligge i Skjul. Pouch.

4769. Naar man kjøber Kræmmeren, har man Krammen for Intet. Syvs Tillæg.

4770. Det er ikke for det Gode, naar Kræmmeren staar i Døren. F. F.

4771. Kræmmeren har altid en Ed fri. 1, 229. jvf. 10, 461. — Tro ingen Kræmmer paa hans Ed! 1, 229.

4772. At vinde og tabe er Kjøbmands Brug. 1, 228. — Han er saa vel Kjøbmand, der taber, som [den, der] vinder. 1, 228 og 237.

4773. Ræd Kjøbmand vinder ikke. 1, 226. — [Det er] slet Kjøbmandskab, [som er] uden Vinding. 1, 26.

4774. Det er en slet (daarlig) Kjøbmand, som laster (ogsaa: „der ikke roser“) sine egne Varer. V. S. O.

4775. Første Bud det bedste; første Kjøbmand bedst. 1, 226.

4776. Fordærvet Kjøbmand gjør god Mægler. 1, 227.

4777. Handel er Moder til Penge. 2, 149.

4778. Hvo som vil bruge Kjøbmandskab, som han ikke har lært, forkjøber sine Penge. 1, 227.

4779. Hvis du kjøber mig for en Tosse, saa giver du dine Penge galt ud. sællandsk. Sv. Gr. — Kjøber du ham for dum, saa gjør du en skidt Handel. K. 206.

4780. Kjøbeskjæppen er udru (ɔ: udrøj). 2, 132.

4781. Hvo der kjøber daarlig, skal betale viselig. A. S. Vedel.

4782. Den, der kjender dig, han kjøber dig ej. Moth.

4783. At stjæle og sælge er det bedste Kjøbmandskab. V. S. O.

Han har kjøbt sig en Kleppert (ɔ: ung Hest) at ride til Himmels paa. Moth. (om en gammel Mand, som gifter sig med en ung Pige). — Man skal ikke kjøbe Hest i Alental. A. S. Vedel. — At kjøbe paa et blaat Øje (ɔ: kjøbe Noget efter kun flygtig at have sét det). V. S. O. — Man kjøber ej Katten i Sækken. 2, 149. (ɔ: man kjøber i Almindelighed ikke Noget ubesét, men sér sig gjærne vel for). — At kjøbe Vuggen, før Barnet er født; Grimen, før man faar Hesten. 1, 144. — Man véd hverken, om man er kjøbt eller solgt. V. S. O. (ɔ: man véd ikke, hvorledes man er stillet, eller hvorledes man vil blive behandlet af Andre). — At være baade kjøbt og solgt (ɔ: ganske at være givet i Andres Vold). — At kjøbe sig frem (ɔ: „at kjøbe sig én Rang og Betjening til efter den anden“). V. S. O. — Han skal ej give bedre Kjøb (ɔ: ej blive mildere, sagtmodigere). A. S. Vedel. — Han giver nok Kjøb, naar det bliver Alvor. Moth og V. S. O. (om den Paastaaelige, som til sidst maa give efter). — Han har kjøbt sin Mave af en Bissekræmmer (ɔ: „han er meget graadig og slugvorn“). Moth. — Man har dog ikke kjøbt sit Liv af en Bissekræmmer. Gr. 1434. — Det er gjort paa Kjøb (ɔ: „lavet, for at sælges til den Første, den Bedste, i Modsætning til bestilt Arbejde“). V. S. O. — At give Røverkjøb. 2, 149. („derfor siger Kjøbmanden, naar der bydes ham alt for Lidt: mener du, at jeg har stjaalet det?“). — Det er som tre Hvedebrød for én Skilling. A. S. Vedel. — Det staar for Kjøbmand (ɔ: det er til Salg). Moth. — Jeg sælger det, som jeg har kjøbt det (relata refero ɔ: jeg fortæller det, som jeg har hørt det). — Han er kjøbesyg (ɔ: har megen Lyst til at kjøbe, men fattes Penge til at kjøbe for). 2, 149. — At tage paa Kridt hos en Kjøbmand (ɔ: kjøbe paa Borg eller uden at betale strax). V. S. O. — Kræmmer-Ulykke. („saa kalder man hjemmegjort Tøj, som bruges i Stedet for Kramtøj“). Syvs Tillæg. — Saa gaar det til, naar Junkere vil være Kjøbmænd. Moth. (om den, som ej vil blive ved, hvad han har lært, men giver sig til Noget, som han ej forstaar).

Naar man skal kjøbe Noget, faar man nok at vide, hvad det koster. Gr. 1433. — Det, En ikke vil [have], kjøber en Anden.

2, 25. (thi Smag og Behag er forskjellig). — Mangt et godt Kjøb lades, for Pengene ere borte. 1, 226. — At tinge nøje og betale vel. 1, 227. — Hvo Noget foragter, han vil [gjærne] kjøbe det. 1, 228. — Kjøb Kvæg, naar Ørene og Hornene ere éns lange (ɔ: „mens det er smaat; thi da koster det Lidet, og det voxer altid til“). 2, 11. — Kjøbmands-Handel [er tit] bedragelig Handel. 2, 148. — Smaa Fiske gjøre godt Kjøb paa de store. 2, 149. — Kjøb er Kjøb; det bør gaa frem og ej tilbage. 2, 148.

Kjøb Visdom, og for al din Ejendom kjøb Forstand! Ordsp. 4, 7. (jvf. 16, 16; Visd. B. 6, 18). — „Duer ikke, duer ikke!“ siger Kjøberen; men naar han gaar bort, priser han sig. Ordsp. 20, 14. — Kjøb Sandhed, og sælg den ej! saa og Visdom, Lærdom og Forstand. Ordsp. 23, 23. (jvf. Matth. 13, 44). — Der gives den, som kjøber Meget for Lidet, og dog betaler det syvdobbelt. Sir. 20, 11. — Midt imellem sammenføjede Stene kan en Nagle drives ind; og imellem Salg og Kjøb vil Synd trænge sig ind. Sir. 27, 2. — I ere dyrekjøbte (kjøbte dyrt). 1 Kor. 6, 20. (jvf. 7, 23; 2 Pet. 2, 1). — Kjøber den belejlige Tid, fordi Dagene ere onde. Ef. 5, 16. (jvf. Kol. 4, 5).

Kjøb, kjøbe, se 213. 1493 fg. 1501. 2364. 2784. 3012. 3962. 4694. 5164. 5447. 5910. 7604. 8382. 8721. 9394. 11, 716.

---

kjøn, se fager (favr).

kjøre, se age.

Klaffer, se bagtale.

4784. Ee (ɔ: altid) kærer hver Mand sin Kvide. P. L. 1121. (ɔ: Hver klager sin Nød; Enhver har gjærne Noget at klage over). jvf. 8641. 8966.

4785. Mangen kvider (ɔ: sørger og klager) for den Dag, han ikke bider (ɔ: oplever). 1, 125. — Sørg ikke for den Dag, du kanské aldrig lever!

4786. Mangen klager over hélt Skind (ɔ: uden skjellig Grund). V. S. O. — Mangen klager over hélt Hoved. 1, 229. — Man skal ikke klage sig, før man har stødt sig. jysk.

4787. Mangen skræpper (ɔ: skryder, brovter, praler) og har Intet; Mangen klynker og skader Intet. 1, 188.

jvf. 3110. — Somme brovter og har Intet; Somme klynker og ska'r Intet. Gr. 2489. — Sællænderen klager og ska'r ikke; han praler og har ikke. N. M. Petersen. — Somme pukker og har ikke; Somme klyner (ɔ: klynker) og ska'r ikke. K. 1889.

4788. Det hjælper ikke at klage for Hunden, at Bikke (ɔ: Tæven, Tævehunden) bed. 1, 229. — Det hjælper ikke at klage, hvor man faar ingen Trangbod (ɔ: hvor man ikke faar sin Trang eller Nød afhjulpen). 1, 229. — Det hjælper saa lidet at kvide. V. S. O.

4789. Det hjælper (kun) lidt, at Barnet klager for Stifmoderen, eller Tyven for Bøddelen. jvf. 2, 149.

4790. Den er ikke fornøjet, som klager sig. 1, 316.

4791. Hvor der ingen Klage er, dér er heller ingen Sag. — Ingen Klagere, ingen Dommere. 1, 64.

4792. Var Klagemaal nok, da fandtes Ingen uskyldig. 1, 229. — Maa Kæremaal gjælde, saa bliver Ingen uskyldig. Moth.

4793. Første Klagemaal (bliver) gjærne hørt. 1, 229.

4794. Bær dit Kors det taaligste du kan; klag ikke din Sorrig for hver Mand! H. Thomesen.

4795. Man sér altid paa Andre! Ingen klager paa sig selv. 1, 229.

4796. Hvo som Kvindeaag maa drage, han har Aarsag til at klage. Gr,

At give Guds Klage over En. („om en heftig Beklagelse over Nogen"). V. S. O. — At klage En for sin højre Haand (ɔ: „hævne sig selv paa En"). Langebek. — At klage sig for Penge, Brød m. m.

Gid jeg klager det for Jorden, og ikke for noget Kristen-Menneske! („saaledes sagde Menigmand fordum i Overtro, som om Nogen kunde klage det Onde fra sig paa Andre"). 2, 259.

Jeg vil løslade min Klage over mig. Jobs B. 10, 1. (jvf. 7, 11). — Jeg vil udøse min Klage for Herrens Aasyn. Ps. 142, 3. — Fordrager og tilgiver hverandre, om Nogen har Klagemaal imod en Anden. Kol. 3, 13.

klage, Klagemaal, se 452. 1308. 1602. 4424.

4797. Det er skjælmsk at klappe med den ene Haand og nappe med den anden. Gr. 1443.

At klappe Stifmoders Klappen (ɔ: at slaa). V. S. O. — At klappe En dygtig af (ɔ: at banke En). V. S. O. — De klappes sammen. V. S. O. (om dem, der letsindig indtræde i Ægteskab, uden at elske hinanden og uden at have Noget at leve af). — Klappe, klappe Kage, i Morgen skal vi bage, eller hvo vil os den bage (en Børnesang). V. S. O. — Han klappede Kage paa hans Øren. — Det er klappet og klart (egl. klaret) ɔ: Alting er færdigt, er i Stand. V. S. O. (Talemaaden kommer af den Maade, hvorpaa man behandler Tøjet efter Vasken, i det man klapper ɔ: banker det eller vrider det imellem Hænderne, og derpaa klarer det eller skyller det ud i Vand, for at det kan blive fuldkommen rént). — Er det ganske klappet og klart? Ja, de ere alt Ægtefolk. L. Holberg.

klappe, se 4387.

4798. Klem paa Katten, medens Halen staar! J. Langebek.

Klem paa (ɔ: skynd dig, arbejd ufortrøden)! ellers faar det aldrig Ende. V. S. O. — Han klemte paa ham, ligesom Paulus paa Korinthierne. — Han klemte ham for ti Rigsdaler (ɔ: ved sin Paatrængenhed fik han ham til at give sig saa mange Penge). — Jeg skal nok klemme Sandheden ud af ham. V. S. O.

4799. Har man kun det, som klinger (ɔ: Penge), man faar vel den, som springer. 1, 335. (den Rige har Tjenere nok).

4800. En har Rangen, en Anden Klangen (det, som klinger ɔ: Penge). V. S. O.

4801. Det er et godt Spil, der klinger som Kattún (ɔ: Bomuldstøj). Gr. 1444. (ɔ: det klinger meget daarligt). — Det klinger som to Tallerkener i én Pose (ɔ: stygt, daarligt). Moth.

4802. „Jeg er vant ved Klangen," sagde Ræven, han drog Harpen paa Isen.

Dette Ord klinger ilde. — Det klang godt, ikke godt i hans Øren (ɔ: han syntes godt eller ilde derom). V. S. O. — Det er en klingende eller klingrende Frost. V. S. O. —

En Ulfs-Klinge (ɔ: en dygtig Klinge). V. S. O. — Han staar sig som en Ulfs-Klinge (ɔ: han staar sig godt). A. S. Vedel. — At gaa En stærkt ell. haardt (ogsaa „nærmere“) paa Klingen. — Han lod Soldaterne (Fangerne) springe over Klingen (ɔ: han lod dem dræbe). V. S. O. — At byde En ud for en Klinge (ɔ: opfordre ham til Duel eller Tvekamp). V. S. O.

Æren aldrig sad paa Spidsen af en Klinge. Helt.

klinger, Klinge, se 1673. 2708. 3334. 4766. 7241. 7359. 9443. 11, 500.

4803. Man maa klippe Faarene, men ikke flaa dem (ɔ: ikke paalægge alt for store Skatter). — Man kan ikke klippe Faaret længer end til Skindet. Molb. 3121. (ɔ: man maa ikke udsuge Nogen). — Man kan klippe sine Faar to Gange om Aaret, men ikke flaa dem [to Gange]. Gr.

4804. Faaret klippes, men ikke Hesten. 1, 386. (Man tager Skat hos den, der har Noget).

4805. Det er en daarlig Sjælehyrde, som kun forstaar at klippe Hjorden, men ikke at føde den.

At klippe Ens Indkomster (ɔ: formindske dem). V. S. O. (Hans Indkomster ere meget klippede). — At klippe Vingerne paa En (ɔ: indskrænke hans Magt eller Handlefrihed). V. S. O. — Det er klippet for ham (ɔ: „han er kommen i Forlegenhed“). V. S. O. — De klippede mig til Gavns (ɔ: trak mange Penge fra mig). V. S. O.

klipper, se 1811. 4364. 8930.

4806. Man skal være klog, naar Lykken er vréd. P. L. 863. (Naar Lykken vender En Ryggen, gjælder det at finde paa Raad og at søge den rette Trøst). jvf. 2002.

4807. Naar Kyndeg (isl. Kýnðugr ɔ: listig, snedig, træsk) kommer til Klog, da har Klog tabt. P. L. 118. — Naar Kyndiger ell. Kyndig (1, 448: „Træsk“) kommer til Klog, da haver Klog tabet. 1, 483.

4808. Kloge Høns gjøre ogsaa Æg i Nælder. V. S. O. (ɔ: selv forstandige og forsigtige Mennesker bære sig stundum galt ad). jvf. 11. 536. — Hvide Høns værpe og Vindæg. 1, 483. — En klog Høne kan og gjøre i Persille (en Køkkenurt). K. 203. — En klog Mand kan ogsaa løse sine Buxer i en Nældebusk.

4809. Det er et klogt Barn, som kjender sin Fader. („thi det er undertiden uvist, hvem den rette er," tilføjer Syv). 1, 33.

4810. Klogt Barn lever ej længe, og umoden Frugt varer ej længe. 1, 31. (1, 34: „raadner snart"). — Kloge Børn blive ej gamle, og umoden Frugt kan ikke gjemmes. Gr. 1450. — Børn, som snart blive vise, enten dø de snart, eller [de] blive galne. Hr. Iver. — Hvem der er Kylling klog, bliver ikke Høne gammel.

4811. Kloge Børn blive tit gamle Narre. — Klogt Barn er ej at slaa Lid til. („naar smaa Børn ere klogere, end deres Alder tillader, leve de enten ej længe, eller blive Tosser i Alderdommen"). Moth.

4812. Tit sidder en klog Mand under reven Kappe. V. S. O.

4813. En klog Mand gjør en viis Kone, og en klog Kone gjør en lykkelig Mand. M. M.

4814. En klog Mand skal ikke lade sig fritte af en Nar.

4815. Det skal være en klog Fugl, der kan sno sig fra alle Garn. Moth.

4816. Den er klog, som kan se paa Vuggen, naar Barnet skal for sig selv. F. F. (1, 378: „vil kræve sig"). — Den er klog, som mener sig at have ét Sind mere end Andre; som befalder Intet (ɔ: hvem Intet behager), uden hvad han gjør selv; som kan høre Lopperne hoppe, Lusene hoste og Myggene nyse. 1, 378. (om den Selvkloge).

4817. Vil du blive klog, saa vær ikke selvklog! M. M. — Selvklog bliver aldrig klogere. — Selvviis bliver aldrig viis. 1, 378.

4818. Forvittig (ɔ: den Selvkloge) har en Orm i Forstanden. 1, 378. — Selvklog har ej saa megen Forstand, som han behøver i sit eget Hus. 1, 378.

4819. Der gjælder ingen anden Vare, naar Selvviis lægger sine ud. 1, 379.

4820. Var man saa forklog, (som man er) efterklog, da foer Ingen ilde. V. S. O. jvf. 557. — Var man saa forklog, som bagklog, da var det ingen Sag. — Var man saa forviis, som man er bagviis, da gik det bedre til. Moth. — Det er bedre at være forklog, end efterklog. Molb. 1831. (Forsig-

tighed og Betænksomhed anbefales). — Bag efter bliver han klog. Moth.

4821. De, som vide Mindst, ville altid være de Klogeste. 1, 249.

4822. Der kommer ingen Klogskab ud, hvor ingen er inde. Moth.

4823. Hvem der vil være klog paa Himmelens Løb, bliver let en Nar paa Jorden. Gr. 1211. — Hvem der paa Himlen er klog, er tit paa Jorden et Fjog. F. F. (om et lærd, men aldeles upraktisk Menneske). — Mangen er klog paa Himlen, men et Drog paa Jorden. — „Han er en klog Mand i Himmelen, men en Nar paa Jorden," sagde Pigen om Tyge Brahe, da han faldt i Graven. A. S. Vedel.

4824. Den er klog paa Katte-Død, som har Tarmene om Halsen. — Han er klog paa Kattens Død, naar han har Hjærnen i Haanden. Moth. (ogsaa: „naar Hjærnen hænger paa Kløerne").

4825. Doktoren bliver ikke rigtig klog, før han har fyldt en hél Kirkegaard.

4826. Han er klog nok, som Herren haver kjær. 2, 110.

4827. Var alt Folk klogt (L. Holberg: „hvis ingen Narrehoveder vare"), da solgtes ingen Narreklæder (ell. Narrehætter). 1, 57.

4828. Jo klogere Mand, jo mindre af Ord. 1, 505.

4829. Føjelig Mand er klog Mand. 1, 295.

4830. Saamanden (Sædemanden, Plovmanden) bliver aldrig klog. (han kan ikke forudsé Vejret). — Agermanden bliver aldrig viis. 1, 7.

4831. Klogt Raad slaar ofte fejl. 1, 448. (om den Træske).

4832. Ingen klog Mand begaar en ringe Daarskab. 1, 484.

Han er saa klog, som hans Næse er lang (ɔ: meget indbildsk). Moth. — Han er klog i sine [egne] Tanker (ɔ: selvklog). V. S. O. — Han er klog af Moders Liv (ɔ: han er selvklog). V. S. O. — Han er den kloge Mand alene (ɔ: „bilder sig ind at være klogere end alle Andre"). Moth. — Han er saa klog, som han er stor. V. S. O. — Han er saa klog som Kong Salomons Kat. K. 193. — Han er klog nok, han véd, hvad han gjør. V. S. O. — Han er klog paa Skjælmsstykker. V. S. O. — Du skal ikke være klog over det som,

skrevet staar (ɔ: ikke forkaste de kristelige Sandheder). jvf. 1 Kor. 4, 6 og 2 Kor. 10, 5. — Han er klog nok paa sin egen Fordel. V. S. O. — Jeg kan ikke blive klog paa det (ɔ: ikke forstaa Sagens Sammenhæng). — Dér blev jeg ikke klogere. V. S. O. — En klog Mand eller en klog Kone. (om den, der giver sig af med Kvaksalveri). — Han er lige saa klog som syv Tosser, eller: som et Skovøg. K. 224. — Han er lige saa klog som en syv Aars Ræveunge. 1, 81. (ɔ: meget listig). — Han er saa klog, at han kan gaa inden i Folk med skoede (ell. skóte) Træsko. — Han er saa klog, at han kan vide Folks Tanker. Moth. (om en Selvklog). — Han trækker sig tilbage som en klog General. — Han er som ti Tusende. Moth. („om en klog Mand, som med sin Forstand udretter Mér, end mange Andre med deres Arbejde").

Jeg tror, du er ikke rigtig klog. — Han bliver nok aldrig klog. (om den, som er kommen paa Afveje). — Hverken Daarer eller Vismænd ere farlige for Verden; det er kun de Halvkloge, der gjøre Ulykken. — Det udviser Klogskab, at tvinge sin Vrede, vel regére sit Hus og vel stile et Brev. 1, 124.

Den, som samler om Sommeren, er en klog Søn. Ordsp. 10, 5. — Klog Mand sparer sine Læber. Ordsp. 10, 19. — En klog Tjener skal herske over en Søn, som gjør Skam. Ordsp. 17, 2. — Et Menneskes Klogskab gjør ham langmodig (sindig), og det er ham en Ære at oversé Fornærmelse. Ordsp. 19, 11. — Denne Verdens Børn ere klogere end Lysets Børn mod deres egen Slægt. Luk. 16, 8. — Mener Eder selv ikke kloge! Rom. 12, 16.

klog, Klogskab (selvklog), se 324. 1161. 1742 fg. 1779. 2685. 2821. 3251. 6036. 6174. 8233. 8671 fg. 10,080. 10,154. 10,896. 11,467. 11,860.

4833 a. Man hører paa Klokkens Lyd, om den har Revne.

Klokken er for Skræddere og Skomagere. — Nu véd jeg, hvad Klokken er slaaet (ɔ: hvorledes det er fat med ham, eller hvorledes det forholder sig med Sagen). V. S. O. — Han passer flittig paa Klokken. Moth. (om den, som nyder fri Kost hos en Anden). — Han har vel hørt Klokken ringe, men véd ikke, hvor den hænger. (om et dumt eller enfoldigt Menneske). — Han er en rigtig Klokker. (om en indskrænket Person). — De ringede en stiv Klokketime.

Ved Klokkeslag om Dødens Dag og Dommens vi paamindes. A. Bording.

Klokke, se 2068. 3018. 6778. 6813. 8732. 9147. 9695. 11, 464.

4833 b. Hver er saa hædt (eller hædret ɔ: agtet, ansét, behandlet), som han er klædt. P. L. 357. — „Man er hædt som klædt," sagde Tudsen (Skrubtudsen), hun sprang [ud] af Fløde-bøtten, eller Padden, hun sad i Horsepanden. 2, 150. (om den, som klæder sig over sin Stand, og navnlig om en Styg, som pynter sig, for at komme til at se bedre ud). — „Som man er klædt, saa er man hædt," sagde Tudsen, hun sprang i Gade-kæret. Molb. Dialekt-Lexikon. S. 233.

4834. Man maa (ɔ: kan) saa klæde en Buk, at han er saa god som en Hest. P. L. 770.

4835. Mad kjender (ɔ: lærer) at mæle (ɔ: at faa Munden paa Gang), og Klæder frem at gaa (1, 128: „at gange"). P. L. 292. — Mad byder [at] opstaa, og Klæder [at] fremgaa (ɔ: „Mad giver Kraft, og Klæder [giver] Hæder"). 2, 89.

4836. Man kan ogsaa klæde en Staver (ell. Stavr) op. 1, 231. — Man kan klæde en Gaardstaver (ɔ: Gærdestavr) ud. K. 630.

4837. Klæderne skabe Manden enten til Held (ɔ: Ynde, Behag) eller (til) Uheld (ɔ: Vanheld, Vanpryd). 1, 230. — Klæder skabe Folk, og Kjød skaber Heste. Gr. 2337. — Klæderne gjør Manden. — Kjolen gjør ikke Manden.

4838. Mig et Ærme, dig en Kjortel (ɔ: den Ene tager større Skade, end den Anden). 1, 383.

4839. Det er bedre at laane en Gal sine Klæder, end en Nøgen. („hin kaster dem, denne beholder dem"). 1, 232. jvf. 1654.

4840. Hvo sig klæder i laante Klæder, er snart igjen afklædt. 1. 232. — Hvo sig klæder i Laan, er snart af-klædt. Moth.

4841. Den er snart afklædt, som kun har én Kjole.

4842. Én Mands Klæder koster tit Manges Svéd. 1, 231.

4843. Liden Stund (er den) fager (favr), som en Andens (Klæder) drager (ɔ: som bær Klæder, der ikke ere betalte). 1, 231.

4844. Let i Klæder, let i Sæder. 1, 230.

4845. Brogede Klæder, broget Sind. 1, 230.

4846. Bløde Klæder gjør kjælne Lemmer. M. M.

4847. Hvad skal Blysværd i Guldskede eller Fløjels Klud paa Vadmels Kofte? Moth. — Sy ikke Fløjels Klud paa Vadmels Kofte!

4848. Er hun klædt i Silke og Tjeld, saa har hun dog et Fandens Held (ɔ: hvor kostbare og fine hendes Klæder end ere, saa sér hun dog styg ud). 2, 107.

4849. Paa Gaden bæres Guldet rød[t], naar ofte hjemme fattes Brød. 1, 231. — Gode Klæder, liden Mad. 1, 231. — Herlige Klæder, slet Køkken. 2, 231.

4850. Mangen klæder sig paa Fransk og fryser paa Dansk. 2, 150. (om den, som er pyntelig, men tyndt klædt). — Hvem der klæder sig paa Fransk, maa fryse paa Dansk. Gr. 354.

4851. Man skal have Somt (ɔ: Noget) for Held (H. Thomesen: „Huld“) og Fejr (ell. Fejring ɔ: Fagerhed), Somt for Kuld og Vejr. 2, 150. (ɔ: man skal have nogle Klæder til Pynt og Pryd, nogle til at beskytte mod Kulden). — Man skal have Somt for Hellig-Fejr og Somt for Kuld og Vejr. Gr. 2491. — Skær Kaaben efter Vejret! 1, 443.

4852. Den, der hænger Klæder ud i Julen, skal klæde Lig i Fasten. K. 1607.

4853. Der er Frost i Skindkjortelen. 1, 232.

4854. Klæder og Sæder (Skikke) forandres ofte. 1, 114. jvf. 2260. — Klæder og Sæder skifte tit. Gr. 2381. — Man forandrer Klæderne [efter Moden], men ej Sindet og Fejlene. 1, 230.

4855. Skjønne Klæder skjule tit megen Sorg. 1, 230.

4856. Pragt i Klæder, mindste Hæder. („naar Alt er over Ens Stand og Vilkaar“). 1, 337.

4857. Man kjender Fuglen paa Fjerene (Fjedrene) og Personen af Klæderne. 1, 230. jvf. 4622. 6806. 6780. — Klæder og Lader vise Narren. 1, 231. — Man kjender en Fugl af Fjerene og en Nar paa Klæderne (ɔ: det Udvortes, Lader). — Klæderne ere ofte Mér end Manden, og Fjerene

Mér end Fuglen. 1, 230. — Man skatter ej (L. Holberg: „maa ej dømme om“) Hesten af Sadelen eller Manden af Klæderne. 1, 231.

4858. Man skal æde efter sin egen, men klæde sig efter Andres Viis. 1, 231. jvf. 8891.

4859. Palt (ɔ: Pjalt) over Palt, saa taaler fattig Mand Kalt (ɔ: koldt, Kulde). 1, 232. — Palt over Palt, det varmer over Alt. 2, 150.

4860. Man faar at gaa i de Klæder, man har.

4861. Det er ham i Kjødet baaret, og ej i Klæder skaaret. 1, 311. (ɔ: saadan er han af Naturen; det er nedarvet og ikke noget Tillært). — Det er ham ikke i Klæderne skaaret, men i Kjødet baaret. Moth. (K. 185: „i Benene baaret“). — Somt er i Klæderne skaaret, og Somt i Kjødet baaret (ɔ: medfødt). Gr. 2492. — Det er os af Naturen medbaaret, og ikke i Klæderne skaaret. A. S. Vedel.

4862. Det er bedre at hjælpe En i Klæderne, end at hjælpe ham af dem (ɔ: at skille ham ved dem, ved at udsuge eller bedrage ham). — Det er en ærlig Sag at hjælpe en Mand i Kjolen, men ikke af Kjolen.

4863. Der vil ikke Stumper til Maal eller Klude til Klæder. 1, 204. (Der skal Meget til, og det Ene skal passe til det Andet).

4864. En Dværg kan ikke passe Klæder med en Kæmpe.

4865. Det er godt at kunne skikke sig i alle Kaaber. Moth.

4866. Hvad der klæder paa Graat, klæder ikke paa Blaat.

4867. Mange have sét sit Kristneklæde (ɔ: Kristentøj) og ikke sit Jordeklæde. 1, 92.

4868. Bedre (er) Visdom under Vadmels (Klæder), end Daarskab under Fløjels Klæder. 1, 232.

Han kan svøbe sine Klæder om sig. Moth. (om En, som er meget mager). — Han klæder hver Dag en Nar i Kappe. Moth. — Han er klædt i Fandens Liberi (ɔ: han har Udslæt). H. Hertz. — Han har opskuret sin Tinkande i Dag. V. S. O. (siges, naar En, som ellers gaar lurvet klædt, er bleven pyntet). — Hun er klædt for [til] med Maar (ɔ: Fórværk af Maaren, Maarskind), bag [til] med Faar (ɔ: hendes Pynt og Stads er hverken hél eller halv, ligner ingen Ting). 1, 231. — Hun har

klædt ham af til Skjorten (ɔ: har ødt for ham Alt, hvad han ejede). — Han har ikke de Klæder, han kan skjule sig i. Moth. — Han har ikke Klæderne paa Kroppen. — Hun er saa pjaltet, at man kan se hende for ind og bag ud. Molb. S. 340. — Han er sej (1, 384: „ikke god“) at drage Klæderne af (ɔ: „han lader sig ikke let overtale; man faar ikke let Bugt med ham“). Moth. — Rynket til Krave som Thorsagers Kirke i Jylland. 2, 150. — Han bærer Kappen eller Kaaben paa begge Skuldre eller Axler. V. S. O. — At bære, skære, vende eller hænge Kappen (ell. Kaaben) efter Vejret ell. Vinden (ɔ: „at føje sig efter Tid og Omstændigheder og holde med det stærkeste Parti“). V. S. O. — Han kan stille Kaaben efter alle Vinde. Moth. — Povel Vendekaabe bær Kappen paa begge Skuldre. Gr. 204. — At sætte en Kaabe paa Noget (ɔ: besmykke Noget). V. S. O. — Det tager jeg paa min Kappe (ɔ: „jeg tager Skylden derfor paa mig“). V. S. O. — Det vil komme paa din Kappe (ɔ: du skal staa til Ansvar derfor). V. S. O. — Dér fik han sin Kjole foret (fodret). V. S. O. (dér skaffede han sig en Fordel). — Han kan sige ham, hvordan hans Klæder staar ham. Moth. — Lad (dem) nappes sammen, Skindkjole og koldt Vejr. 2, 151. — Han er ikke ret i sine Klæder i Dag (ɔ: han befinder sig ikke vel, eller: han er i ondt Lune). V. S. O. — Graastak (ɔ: „graa Kjole“), staa fast! du varmer min Bag (ell. Ryg). 2, 151.

Man skal holde af det Klædebon, man har næst sig. P. Plade. — I sætte en ond Klud paa Eders Børns Kaabe, naar I ikke vil lade dem vie i Kirken (ɔ: I bringe dem i Vanrygte). P. Plade. — Klæderne staa ikke skaarne om dem, som de Andre vilde have dem skaarne (ɔ: de have Noget at udsætte paa dem). P. Plade. — Klæd dine Børn saa i deres Ungdom, at de ej skal se dig nøgen i din Alderdom. M. M. — Man kan ikke taxere Manden efter den Kjole, han bær. K. 1120. — Føset Krave (ɔ: Krave, som er i Føser eller Trævler), tommer (ɔ: tom) Mave. 2, 150. — Helligdags-Klæder blive engang Hverdags-Klæder. 1, 112. — Jo skjønnere Klæder, jo større Skade gjør Møl. 1, 230. — Det er en ringe Ting, man kan holde sig vel med [i Klæder]. 1, 231. — Man tager mere Hatten af for Klæderne, end for Personen. 1, 230. — Kostelige Klæder fordrer vel Penge, og bringer Intet ind. 1, 231. — Lader man En tage Kjolen, saa vil han ogsaa have Trøjen. 1, 425. (jvf. Matth. 5, 40 og Luk. 6, 29).

De, som hade dig, skulle klædes med Skam. Jobs B. 8, 22. (jvf. Ps. 35, 26 og 109, 29). — Jeg bliver gammel som Trøske

(ɔ: trøsket Træ), som en Klædning, der ædes op af Møl. Jobs B. 13, 28. — Du [Herre] vil omskifte Himlene og Jorden som en Klædning. Ps. 102, 27. (Es. 50, 9; 51, 6 og Hebr. 1, 12). — Al vor [egen] Retfærdighed er som et besmittet Klædebon. Es. 64, 5. — Den, som sejrer, skal iføres hvide Klæder. Aab. 3, 5.

klæde, Klæder, se 464. 998 fg. 1060 fg. 1228 fg. 1574 fg. 2654. 2730. 3260. 3893. 4812. 5250. 5539. 6089. 6234. 6637 fg. 6786. 6805 fg. 6999. 7510 fg. 7536. 7556. 8782 fg. 9622. 11, 562 fg. 11, 919. 11, 991.

4869. Man skal ej klaa (ɔ: klø) sig, som (ɔ: hvor) man ej klør. P. L. 687 og 961. (om unødvendigt Arbejde). — Man river, hvor det ej klør. 1, 321.

4870. Efter sød Kløde (Kløe) kommer sür Svide (Svie). 1, 417. (om de smertefulde Følger af Vellyst og andre Synder). — Ofte kommer Svede efter søder Klaade. P. L. 846. — Saadan er det og saadan bli'er det: først klør det og saa svier det. — Efter den søde Kløe kommer den sure Svie. V. S. O. — Tag ej for Meget af det Søde, det Sure maatte ellers følge. Moth.

4871. Saa klø'r ét Asen det andet, til de baade (begge) sove. Pouch. (om gjensidig Hjælp).

4872. Jo mere Skabbet klaas (ɔ: bliver kløet), jo mere det klø'r. 1, 472. (om Vellyst).

4873. Han skal være spaa (efter Syv: „spag = klog"), (som) hin Anden skal klaa. 2, 87 og 201. (Forsigtighed anbefales).

Han klaar (klør) sig, som Katten mod Nordenvejr. A. S. Vedel. — At klø sig i Hovedet. (Tegn paa, at En er uvis i en Sag, betænker sig; ogsaa: føler Misfornøjelse over Noget). V. S. O. — At klø En; klø paa En; klø En igjennem eller klø ham dygtig af (ɔ: banke, prygle). — Ryggen klør nok paa ham (ɔ: han fortjener Prygl). V. S. O. — Klør nu Skindet igjen paa dig? (ɔ: vil du endelig have Bank igjen?). — Det klør hans Næse efter (ɔ: han er meget begjærlig derefter). 2, 89. — Hans Øren klør efter Nyt. V. S. O. Ogsaa: Fingrene klø efter Noget. — Han har faaet en Kløe efter at tale, skrive m. m. — Min Haand klør, jeg faar vist Penge. 2, 265. — Min Øst (ɔ: Ars, Rumpe) klør; i Morgen gi'r det Blæst. K. 1899. — Min Hage klør; man spør' enten Fødinge eller Dødinge. 2, 265. — Det kriller i hans lille Taa (ɔ: „det behager ham"). Moth. (om den, som gjærne vil snakkes efter Munden).

Klaa dig, naar du klør; til Jorden, naar du dø'r! 2, 190. — Hvo ej kan taale, [at] han klør, skal taale, [at] han svier. 2, 254. — Han er snar til sin Haand, naar hans R.. klør. O. Lade. K. 613. — Han er rap paa sine Fingre, naar Rumpen klør. Hr. Iver.

Efter deres egne Lyster ville de tage sig Lærere i Hobetal, efter som Ørene klø til. 2 Tim. 4, 3.

klø, Kløe, se 5974. 9849. 10, 081.

At gjøre Knud af sig (ɔ: at være opsætsig, vise sig haard og gjenstridig). 2, 120. — Ingen gjør sig til Knud, uden han hedder Knud. 2, 120. (om den, som gjør sig til af sin indbildte Dygtighed). — Han er Knud (ɔ: den Dygtigste). F. F. — Herr Knud gjør Løjer.

Knud, se 4461.

4874. Ko giver ej Mælk, men (ɔ: mens, saa længe) Kone vil. P. L. 703. (ɔ: Begjærligheden bliver ikke tilfredsstillet).

4875. Jeg vurder ej (ɔ: bryder mig ikke om), hvart (ɔ: hvor, hvorhen) Koen gaar, faar jeg (kun) Mælken. P. L. 667. (om den, der sér paa sin egen Fordel). — Det er ham lige godt, hvis Koen er, naar han kun faar Mælken. V. S. O. — Jeg er tilfreds, hvo der ejer Koen, naar jeg haver Mælken. 1, 27.

4876. Ee (ɔ: altid) kommer den Dag, (da) Koen tør sin Hale ved (ɔ: behøver sin Hale). P. L. 130. jvf. 2239. 4478. — End kommer den Dag, at Koen har sin Hale behov. 1, 92. — Den Dag kommer nok, da Koen har sin Hale behov. Gr. 359 og 1462. (ɔ: den Tid kommer, da man trænger til det, som man til én Tid ikke agtede og derfor skilte sig ved).

4877. Bedre er (det for) Koen, at bisse for Brems, end for Kølvehugg (Køllehugg). P. L. 725. („thi ved Køllehugg bleve Køerne fordum aflivede." Hedegaard). — Ko maa heller bisse for Brems, end for Kølve. Gr. 237. — Det er varmt, før Koen bisser. A. S. Vedel.

4878. Vé er Koen den Dag, (da) hun skal løbe for Spyd (ɔ: naar den skal slagtes, fordi dette undertiden skete med et Spyd). P. L. 1100.

4879. Den Ko kommer og til Bys (ell. til By), som bisser bag. 2, 86. — Den Ko, som bisser, kommer ogsaa til Bys. Ordsprogspsalmen. — Den Ko, der ikke bisser, kommer og til Bys. K. 626. jvf. 5464.

4880. Naar Koen har mistet Rumpen, kjender hun først, hvortil den var nyttig. 1, 307. — Koen véd ikke, hvad Nytte hun har af sin Rumpe, før hun har mistet den. Iris.

4881. Med Koen følger Halen.

4882. Man kjender vel Koen, som Kalven bar. 1, 412. (om Slægtlighed). — Gaar Kalven efter Ko, saa ere de Horer to. 1, 412.

4883. Ko hører Klove til, og Aag til uvane Svín. (jvf. 1, 385).

4884. Man tager ej Ko af kloveløs Mand. („af den, som ingen Hjemmel har"). Moth.

4885. Hvad skal Koen med Muskatnødder? den æder jo Bygfoder. — Koen kan ej vel med Muskat. V. S. O. (om den, som ej forstaar sig paa eller har Smag for kostbare Sager).

4886. Man faar ej Ko af koløs Mand. 1, 386. (ɔ: hvor Intet er, kan man Intet faa). — Ondt at tage Ko af koløs Mand. 2, 143. jvf. 4391.

4887. Ko kan ilde med Kravekaabe. V. S. O. (om En, som er uskikket til en Ting).

4888. Hvad duer det, at Koen malker vel og vælter Spanden? 1, 144. (om den, som giver med den ene Haand, men tager med den anden). — Det kan ikke hjælpe (ogsaa: hvad nytter det), at en Ko malker godt, naar den spilder Mælken. (om den, som har en god Fortjeneste, men lægger strax øde, hvad han faar).

4889. Kullet Ko (ɔ: Ko uden Horn) kan ogsaa stange. — Mangen Stud brøler nok, men stanger ej. — Kuldet Ko fik ej Horn, [for] at hun ej skulde stange. 1, 298.

4890. Koen malker igjennem Tænderne. 1, 11. (ɔ: som Koen fødes eller fodres til, saaledes giver den Mælk). — Koen malker af Tanden. Gr. 1460.

4892. Koen malker ikke des Mere, at (ɔ: fordi) Bøtten er stor. 1, 140. (Molb. 1866: „fuld").

4893. Man skal ej malke Koen indtil Blodet (ɔ: ej udsuge Folk). 1, 498.

4894. Man skal malke Koen saa (saaledes), at man længe kan have godt af den. Moth. — Man skal malke Koen, og ej slaa hende for Panden. 1, 386. — Saa kan man malke Koen, at den bliver gold. J. H. Smidth.

4895. Koen malkes og ej Oxen. 1, 386. (Man tager, hvor der er Noget at tage af).

4896. Mangen Ko staar i Vang (Vangen), og kaager (ɔ: kiger) i Fælled (sér ind i Fælleden) (ɔ: Mangen har det Bedre, og attraar dog det Ringere). Pouch. jvf. 3397. 5411. 3659.

4897. Suger Kalven Koen for haardt, saa støder hun ham med Foden bort. 1, 470. (om den Paatrængende, som til sidst bliver afvíst).

4898. Den Ko, som kælver om Julen, kælver to Gange. F. F.

4899. Ingen Ko hedder broget, uden hun haver en Flæk (ɔ: Plet). 1, 96 og 363. (ɔ: sjælden er Vanrygte uden Rod eller Aarsag; der er gjærne noget Sandt i, hvad Alle taler om). jvf. 4316. — Ingen Ko hedder Broge, uden hun har en Plet. Gr. 293. (ogsaa: „uden at hun har Pletter").

4900. Naar Koen vil ej længer give Mælk, skal hun til Slagteren. 1, 141.

4901. God Ko kommer ej gjærne i Saltbøtten (ɔ: Saltetønden) 2, 11. („naar hun malker godt, sparer man hende, til hun dø'r selv").

4902. Naar Foderet er oppe, saa dø'r Koen. K. 1268. — Høet oppe, Koen død. M. M.

4903. Har du Ko, saa har du Uro (ɔ: „Rigdom har sin Plage"). 1, 351.

De kommer ikke hinanden mere ved, end en Ko kommer en Vejrmølle ved. Moth. — Han sér paa en Ting, ligesom en Ko paa et nyt Led. Sv. Gr. 3, 213. — Han glor eller gaber derpaa, som en Ko paa en ny Dør. („med taabelig Forundring"). V. S. O. — Somme Folk ere saa blinde, at de ikke kunne skjelne en Ko fra en Ladedør. — Han forstaar sig ikke mere derpaa, end en Ko paa en malet Dør. — Han har lige saa god Forstand derpaa, som en Ko paa en Vejrmølle. Hr. Iver. — Han kjender ikke en Ko fra en Vejrmølle (ɔ: „han er meget

enfoldig"). Moth. — Han er ham saa lig, som en Ko er en Vejrmølle (ɔ: meget ulig). V. S. O. — Det er meget hedt med dem; de ere som to røde Køer. („dog er Jærnet ej saa gloende, det kan jo blive koldt"). 2, 284. (skjæmtevis om To, som ere meget fortrolige med hinanden). — De holde sammen som to røde Køer. Moth. — Det er en Ko med Plumas (Plumage ɔ: egl. Hattefjeder eller Fjederbusk). Moth. (om den, der har faaet Noget at bestille eller forestaa, som han ikke forstaar). — Han er saa rap, saa hurtig, saa let som en Ko paa en Vindeltrappe (Snegletrappe). 1, 40; Moth. (om dem, der ere lade og sene til, hvad de skal gjøre). — Han danser som Koen paa en Vindeltrappe. — Det skikker sig som en Ko paa en Vindeltrappe. 1, 496. (ɔ: det er urimeligt). — Nu er Koen solgt (ɔ: „nu er det vovet, eller: nu blev han vred"). V. S. O. — At komme imellem Ko og Kirkegaard med En (ɔ: „hindre ham i at opnaa, hvad han troede sig forsikret om". En Talemaade fra Pavedømmets Tid. Naar Bonden paa sit Dødsleje havde lovet en Ko til Kirke eller Kloster, vidste Arvingerne undertiden at hindre det. Formodentlig skulde Koen overgives til Kirken ved Begravelsen"). 2, 182 og 281. Molb. S. 328. Paa sidst anførte Sted (2, 281) forklarer Syv Talemaaden saaledes: „Naar Hustruen fordum gav en Ko til Kirken, at Manden da kom imellem og forhindrede det, før Koen kom did." — Han er som en Ko, der malker en Spand fuld, og spilder Mælken. Moth. (om en Præst, som prædiker godt, men lever ilde). — At malke den blaa Ko (ɔ: „blande Mælken med Vand"). V. S. O. — Hans Ko er vorden Kalv. 2, 111. (om skuffede Forventninger). — Han er ham en god Malkeko. V. S. O. (om et Menneske, som En har Fordel af). — Det er med ham fra Patten og i Potten. („om en Fattig, som kun har én Ko at føde sig af"). Moth.

Koen vil ikke over Broen; vi maa drive sagte paa. 1, 273. — Tidselen er Koens Hvedestrud (Hvedekage); hun æder den gjærne. 2, 11.

Ko, se 1536. 1642. 1675. 1679. 1701. 3862. 5669. 5846. 6567. 7937. 8885. 9230. 9346. 9792.

4904. Mangen kan vel koge, men ikke rette an (ɔ: lægge Planer, men ikke bringe dem til Udførelse). 1, 339. jvf. 7613. — Man skal koge, førend man retter an. 1, 45. (ɔ: betænke, overveje en Sag, inden man sætter den i Værk).

4905. Man kan ogsaa koge godt Saad (ɔ: Suppe, Søbemad) paa en Lundstikke. 1, 233. — Den Suppe er nok kogt paa en Lundstikke. (om en tynd, daarlig Suppe ɔ: vandet, kraftløs Tale). — Man kan koge Suppe paa en Lundstikke, men den bliver derefter. Gr. 1665. — Det bliver en tynd Suppe, som koges paa en Pølsepind (med mindre man binder et Stykke Kjød til). F. F.

4906. Mangen gjør meget Spad (ɔ: Saad ell. Sodd, Snppe) paa lidet Kjød. 1, 397. (ɔ: Mange gjøre lang Snak om en ringe Ting; lægge Vægt paa Ubetydeligheder). — Han koger meget Sodd paa sit Kjød. V. S. O. (ɔ: gjør mange Ophævelser over en Ting).

4907. Man kan ogsaa brygge Mjød af Malurt.

4908. Den Kok er ej endnu født, som kan koge til Pas for alle Munde. Syvs Tillæg. jvf. 712 fg.

4909. Kokken mættes tit af Røgen. 2, 151.

4910. Kan du ikke taale Røgen, maa du holde dig fra Køkkenet.

4911. Man skal koge Kaal, som man jager Fanden af By, og koge Suppe, som man følger Fruer i Kirke. K. 1219. jvf. 7.

4912. Naar Potten syder, saa slaa koldt Vand i! („man skal styre sin Vrede med Forstand"). Moth.

Han véd ikke, om han vil syde (koge) eller stege mig (ɔ: han véd ikke, hvad Ondt han vil gjøre mig). Moth. (ogsaa: „enten han vil have ham stegt eller søden". 2, 112). — Han syder Humle (ɔ: er ølsyg). 2, 50. — At koge Suppe paa en Pølsepind (ɔ: snakke Meget, gjøre mange Ophævelser over en ringe Ting). — At koge sine Midler bort (ɔ: sætte dem over Styr). V. S. O. — Han fik Raat for ilde sødet (ɔ: „hans Dristighed bekom ham ilde"). F. Rostgaard. — Det koger nok bort (ɔ: det glemmes efterhaanden). V. S. O. — Han gaar og koger paa Noget (ɔ: grunder, pønser paa Noget). Moth. — Det koger over (ɔ: Sindet bruser i Vrede). — Blodet koger i hans Aarer (ɔ: han er meget stærkt bevæget). V. S. O. — Det er ikke efter min Kogebog (ɔ: det er ikke Noget, som jeg finder Behag i). V. S. O. — En Kok vil ej, at de maa tage Laaget af og se i Potten. 1, 178.

koge, stege (Madlavning), se 306. 354. 1449. 2050. 2702. 2919. 2982. 4479. 5983. 6321. 7618. 9139. 10,298. 10,809.

4913. Kold Sommer gjør varmt Ladegulv. P. L. 33. jvf. 228. 3163. 2509. — En kold Maj giver et varmt Logulv (ell. en varm Lade). K. 1590. — Maj-Kulde gi'r Laderne fulde. — Kold Maj fylder Bondens Huse. 1, 3.

Ingen omfavner en kold Ovn, men den varme. 1, 84. (om et Ægteskab uden gjensidig Kjærlighed). — At sætte Brød i en kold Ovn (ɔ: gjøre Noget uden Virkning). 2, 26. — Hun giftede sig, førend Manden var [bleven] kold i Graven. V.S.O. — Lov og Ret er kold (ɔ: „agtes ikke“). V.S.O. — [Det er] saa godt som et koldt Ovnbad. A. S. Vedel. — Det løb mig koldt ned ad Ryggen (ɔ: jeg blev forfærdet). — Det er som fik man koldt Vand ned ad Ryggen. — At tage koldt (ɔ: uvenligt) imod En, eller: modtage ham med Kulde. — Luk din Mund, dit Hjærte bliver koldt. Sv. Gr. 3, 211. (siges til En, som staar og gaber). — At være kold (ɔ: rolig, uforsagt) i Faren. Molb. — At afkøle sin Vrede (ɔ: stille, dæmpe den). V. S. O. — Dræbe En med koldt Overlæg.

En koldsindig Mand er forstandig. Ordsp. 17, 27.

Du er hverken kold eller varm, men lunken; gid du var kold eller varm! Aab. 3, 15.

kold, Kulde, se 3983. 4689. 5158. 5251. 7526. 9274. 9564. 11,269.

4914. Man kommer aldrig saa langt af Led, man tyer jo hveden (ɔ: hvorfra) man kommen er. 1, 106. (om den, som elsker sit Hjem, sit Fædreland højt). jvf. 3691. 9132.

4915. „Nu kommer jeg,“ sagde Hunden. F. F. — „Nu kommer jeg,“ sagde Blytækkeren, han faldt ned af Taget. jvf. 1882.

4916. „Jeg kommer ikke før nu,“ sagde Gaasen, hun gik i Havreageren. — „Jeg kom ej før nu,“ sagde Soen, hun gik i Havreageren. 2, 295. — „Nu kom jeg nys,“ sagde Soen i Ærteageren.

4917. „Kommer de, saa kommer de ikke; men kommer de ikke, saa kommer de nok,“ sagde Bonden, han saaede Ærter og saa' efter Fuglene. Gr. 1465.

4918. „Naar det kommer, saa kommer det paa én Gang," sagde Skrædderen, han fik et Par Hoser at flikke (ɔ: bøde, lappe) Juleaften, da han intet Arbejde havde (haft) det hele Aar tilforn. 2, 160. („han fik et Par Buxer at vende til Juleaften." Gr. 1464).

4919. Hvem der hverken kommer for tidlig eller for silde, kommer ret til Pas. Gr. 1466.

4920. Kommer man ind i det, kommer man vel ogsaa ud af det. Gr. 1476. — Se ej saa meget, hvor du kommer ind, som hvor du kan komme ud. 1, 157. — Ondt at komme ind, hvor Alle komme grædende ud. 2, 214.

4921. „Det kommer igjen," sagde Manden (ogsaa: „Skrædderen". V. S. O.), han gav sin So Flæsk. Gr. 1473. (Der føjes sædvanlig til: „han gav den tre Sider og fik kun to igjen"). jvf. 969. 2039. 2875. — „Det kommer nok igjen," sagde Manden, da gav han sin Gris Flæsk. K. 1393. — Komme igjen (ɔ: erstattes, betale sig).

4922. Den Onde er god at komme i med, men ikke at komme af med. Gr. 1475.

4923. Kommer vi ikke i Dag, saa kommer vi i Morgen. Moth. (om den Séndrægtige).

4924. Kommer det ind ad Laagen, det gaar vel ud af Porten. 2, 205. (om den, som er umaadelig i Mad og Drikke). — Hønsestrube, Hestevom: kommer det ind, det faar vel Rum. 2, 205.

4925. „Kom til Mig!" sagde Vorherre til gamle Ane. F. F. — „Kom til Mig igjen!" sagde Vorherre til gamle Ane, saa skal jeg lære dig, hvor David kjøbte Øllet. K. 1788.

4926. Mennesket kan ikke komme til Gud, førend han er kommen til sig selv.

4927. Kom igjen, om du tør, og bid Skéer i Stykker! Gr. 1472. — Kom nu igjen og bid Skéer itu (egl. i to)! V. S. O.

4928. Mødom, Ord og Tid kommer ej igjen. 2, 281. — Tid, Ord, Mødom og Ungdom kunne ej igjen hentes. 1, 306.

4929. Dér kommer han, der køs Bygget ifjor. 2, 214.

4930. Kommer jeg over Hunden (ogsaa: „Hovedet"), saa kommer jeg vel og over Halen (ɔ: formaar jeg eller faar jeg Raad til det Større, da vel ogsaa til det Mindre). Moth. — Naar man kommer over Koen, saa kommer man vel over Halen med. jvf. 1794.

4931. Man kommer ej vidt (langt) med to trætte Øg. („det er ondt, i en mørk Vinternat i ond Vej at være langt fra By med trætte Bester, en stakket Tømme og ingen Vanter eller Svøbe"). 2, 214.

Han er nys kommen udenlands fra (ɔ: vil ansés for klogere end Andre"). Moth. — Jeg kom dér i god Tid (skjæmtevis ɔ: ubelejlig). Molb. S. 329. — At komme i Grevens Tid (ɔ: i en ond, uheldig Tid). V. S. O. (Talemaaden skriver sig maaské fra Grevens Fejde). — Jeg kom dér som Vand i nyt Skib (ɔ: meget ubelejlig; jeg var ikke velkommen). A. S. Vedel. — Han kom hjem som sin Faders Hund (ɔ: han førte selv en Ulykke over sig). Moth. — Du kom til Kirke, da Prædiken var ude. Moth. (om den, som kommer, naar Gjerningen er gjort). — At komme til tiende eller sjungen Messe (ɔ: komme bag efter, for silde). V. S. O. — Han kom ikke, før Aflad var givet, før Messen var sungen (ɔ: for silde). Moth; 2, 271. — Nu er jeg endelig kommen over det. (om den, der har fuldendt et svært Arbejde). — Det Plankeværk kommer man nok over. V. S. O. (om en Hindring, som let kan overvindes). — Han kan ingen Vej komme (ɔ: ingen Fremgang gjøre). — Han kan hverken komme frem eller tilbage. Moth. (om den, som er indviklet i en ubehagelig Sag, saaledes at han hverken kan slippe den eller føre den til Ende). — Han er vel kommen den Vej før (ɔ: „han har vel prøvet lige saa Meget eller større Ting tilforn"). V. S. O. — Han kommer af Dynen i Halmen; ogsaa: „han kommer til agters" (ɔ: hans Tilstand bliver slettere). — Han kommer let ad sin Føde. Moth. Langebek. (det koster ham ingen Anstrængelse). — Naar det kommer til Stykket (ɔ: naar det afgjørende Øjeblik kommer). — Nu er han kommen til Hægterne igjen (ɔ: har atter faaet Penge ell. Sundhed, Kræfter). — Jeg kan ikke komme af med ham (om den Paatrængende). — Jeg kommer ind, som aldrig ud før. („siges, naar man kommer dér, hvor man ej har været før"). 2, 131. — Godt og vel, om han kommer i Dag (ɔ: „det er uvist"). V. S. O. — Ja, du kommer nok en god Støvle (ɔ: du kommer vel slet ikke). — Det kommer, ligesom Fæ bis (ɔ: bisser) til By. K. 1517. (ɔ: hastig, i Hast). — Det kom paa mig med Støvler og Sporer (ɔ: hastig, uventet). Moth. —

Det kom over ham, som en Nysen (ɔ: pludselig, paa én Gang). V. S. O. — Han er ikke god at komme i Kast (ogsaa: „i Lav“) med (ɔ: at indlade sig med, at strides med). — At komme i Lejervold (ɔ: i Forlegenhed) for Penge. V. S. O. — Han er kommen i med at drikke, spille m. m. (ɔ: bleven vant til). — Der er kommen dem Noget imellem (ɔ: de ere blevne uenige; de ere komne i Strid). — Hun er kommen ned med (ɔ: har født) en Søn. — Han kommer ikke op imod ham (ɔ: „kan ikke maale sig med ham, er ham ikke voxen“). V. S. O. — Der kommer saa Meget op nu om Stunder (ɔ: „der indføres mange ny Skikke“). V. S. O. — Han kom mig paa tvært (ell. tværs). V. S. O. (ɔ: „han kom uforvarendes over mig“). — Komme til Skjels Aar og Alder. — Jeg kommer vel til at gjøre det (ɔ: nødes dertil). — Kom mig ikke saaledes endnu engang! V. S. O. (om en slet Behandling). — At komme paa Fjæl med andre Kyllinger. 2, 62. (om den, som er bleven mindre heldig gift). — Komme sammen (ɔ: gifte sig). — At komme sammen paa Guds Barmhjærtighed og Brostén (ɔ: gifte sig, uden Udvej til at underholde en Familie). Molb. S. 329.

Hvor man kommer, finder man Husbond eller Hustru for sig, og stundum begge. 2, 251.

Jeg (ɔ: Herren) satte Stang og Døre for Havet, og sagde: hertil skal du komme, men ikke længere; her skal dine stolte Bølger lægge sig. Jobs B. 38, 11. — Vé det Menneske, ved hvem Forargelse kommer! Matth. 18, 7.

komme, se 1185 fg. 2820. 3276. 3525. 3695. 3708. 3874. 4384. 5101. 6939 fg. 7600. 8615. 8654. 9484. 9553. 10, 190 fg. 10, 786. 11, 196. 11, 204 fg. 11, 406. 11, 904.

Kone, se Hustru.

4932. Usle ere Konger fleste. P. L. 350. („Konger have mere Fortræd, end alle andre Mennesker.“ Moth. Det er ofte gaaet de gamle jødiske Konger og romerske Kejsere ilde).

4933. God Konge er bedre end gammel Lov. Moth.

4934. Kongen er Loven og Lovsens (Lovens) Ende. 1, 281. (fra Enevældens Tid).

4935. Kongeord er Kongelov. — Kongens Ord ere Tordenslag. 1, 180. — Kongeord flytter Bjærge.

4936. Bedre at være fri Fugl, end fangen Konge. Moth.

4937. Hvad Kongerne brøde, maa Folket bøde.

4938. Folket er ikke til for Kongens Skyld, men Kongen for Folkets. Gr. 653.

4939. Kongen maa se med Andres Øjne. Gr. 1493.

4940. Man hører ej gjærne Konger tale i Hyrdehuse. 1, 181.

4941. Kongen faar selv det Mindste. Gr. 1492.

4942. Kongen dø'r aldrig.

4943. Konger ere ogsaa Mennesker. Gr. 1494.

4944. Det er godt at have Kongen til Morbroder. Gr. 1489.

4945. Det gaar ej altid éns til i Kongens Gaard. 1, 254.

4946. „Jeg véd Vej til Kongens Gaard, og har været dér før," sagde Bonden.

4947. Enhver over Sit, og Kongen over Danmark: K. 1938. — Kongen regérer, men styrer ikke.

4948. End er Kongens Haand saa stor som hans Land. 1, 181. jvf. 3600. — Kongerne have lange Hænder (ɔ: ere mægtige). V. S. O.

4949. Det bør hver Konning (Konge) at have til Sæd: beskjærme sit Land og holde Fred, og vide at gjøre sin Almue (ɔ: Menigmand, Folket) Gavn, for hvilken han bær' sit Kongenavn. Rimkrøn. Gr. 1495 fg.

4950. Dog en Konning har i sin Magt, at gjøre, hvad hannem (ɔ: ham) er i Agt, da bør hannem ej at gjøre Uret. Rimkrøn.

4951. Det er en Konge Ære fuld stor, at han holder sig fra mange Ord, saa at hans Folk de heller attraa at høre hans Ord, end kjedes derpaa (ɔ: derved). Rimkrøniken.

4952. Mangen Mand attraar Kongenavn, og haver dertil stor Lyste (Lyst); uden (ɔ: med mindre) han bær det sit Rige til Gavn, han maatte det heller myste (miste). Rimkrøn.

4953. Ellekongen siges for til dejlig og skjøn, men bag til húl og tom. M. M.

4954. Hvem der gjør sig selv til Konge, bliver opædt af Bierne. Iris.

4955. Enten Konge eller Karl. 1, 497.

4956. Da Frøerne græd for Konge, saa fik de en Stork. M. M. (Løn som forskyldt).

4957. Løven er Dyrenes Konge. Gr. 1755. — Løven er Dyre-Kongen. 1, 77. — Ørnen er Fuglenes Konge. V. S. O.

Han er bleven Fuglekonge i Skydeselskabet. — Han er Digternes Konge (ɔ: den mest udmærkede og begavede af alle Digtere). — Solen er Dagens eller Østens Konge. V. S. O. — At bruge Kongens Nøgel eller Nøgle (ɔ: „bryde en Dør op med Magt“ i Lovens Navn, paa Kongens og Rettens Vegne). 2, 191. — Hans Gods gaar i Kongens Værge (ɔ: der bliver lagt Beslag derpaa; det erklæres for forbrudt). V. S. O. — At gaa i Kongens Jærn (ɔ: i Slaveriet). V. S. O. — „Pyt!“ sagde Pér til Kongen. V. S. O. (bruges, naar En gaar glip af Noget, som han havde ventet).

Det ingen Mand ejer eller tilhører, det hører Kongen til. 1, 281. — En Konge bør kun komme sjælden, naar han vil være velkommen. („kommer han for tit, falder det Flere til Besvær; og de hyppige Ægter eller Kongerejser svække Respekten for Majestæten“). — Han er værre at komme i Tale med (ɔ: vanskeligere at faa i Tale), end Kongen. 2, 120. — Intet staar (ɔ: egner, sømmer sig for) en Fyrste bedre, end at give og tilgive. 1, 331. — Man kjender en god Fyrste paa hans Mønt, Løfte og Landefred. 1, 331. — Fyrsten skal være forstandig eller bruge forstandige Raad. 1, 332.

Kongen leve! Kongen leve! 2 Sam. 16, 16. (jvf. 1 Sam. 10, 24; Neh. 2, 3). — En Konge frelses ikke ved stor Magt (ɔ: ved Troppers Mængde). Ps. 33, 16. — Gud er al Jordens Konge. Ps. 47, 8. (jvf. 89, 19). — Kongens Velbehag er til en klog Tjener. Ordsp. 14, 35. — Det er vederstyggeligt for Konger, at gjøre Uret; thi ved Retfærdighed befæstes Tronen. Ordsp. 16, 12. — Kongens Vrede er som Løvens Brøl; men hans Velbehag er som Dugg paa Græs. Ordsp. 19, 12. (jvf. 20, 2). — Miskundhed og Sandhed bevare en Konge, og han befæster sin Trone ved Kjærlighed. Ordsp. 20, 28. (jvf. Ps. 40, 12 og 61, 8). — Kongens Hjærte er Vandbække i Herrens Haand; Han bøjer det til Alt, hvad han vil. Ordsp. 21, 1. — En Konge, som dømmer de Ringe med Sandhed, hans Trone skal befæstes evindelig. Ordsp. 29, 14. — Kongens Ord er et Magtsprog, og hvo tør sige til ham: „hvad gjør du?“ Præd.

8, 4. — Vé dig, o Land, hvis din Konge er et Barn! Præd. 10, 16. — Med Retfærdighed skal en Konge herske, og Fyrster regére med Ret. Es. 32, 1. — En forstandig Konge er Folkets Velstand. Visd. B. 6, 26. — I Dag [er En] Konge, og i Morgen vil han være død. Sir. 10, 11. — Folkenes Konger herske over dem, og de, som have Magt over dem, kaldes naadige Herrer. Luk. 22, 25.

Konge, se 50. 817. 1534. 2377. 4330. 4561. 7684. 7825. 7895. 8263. 9474. 10, 338. 11, 496. 11, 893 fg.

4958. Det er Alt godt, (som) af Korn kommer. P. L. 895.

4959. Korn giver Kage, og Pennings-Lef (ell. Lev, Leve ɔ: et Brød, en Hvedekage for en Penning) Hunger. P. L. 1077. („thi man skær ikke rundt af det Brød, man kjøber dyrt.“ H. Thomesen. Meningen turde vel være den: „ved alt for lidt Føde forøges Hungeren snarere, end den stilles“). — Korn giver Kage, og Kjøbebrød Hunger. Gr. 925.

4960. Det Korn vorder ilde malet, som paa en ond Kværn bæres. P. L. 870. (ɔ: med slette Redskaber bliver et Arbejde daarlig gjort).

4961. Vær hos dit Korn, som bliver malet, at det ej halvt skal blive stjaalet (ɔ: „man skal passe paa sit Tyende“). Moth.

4962. „Kornet giver godt i Aar,“ sagde Pigen, hun fik en Skjæppe af tre Soldesving. F. F.

4963. At pløje med Mús og harve med Ræve, giver aldrig godt Korn. Moth. (om den, der lader sig bruge til Noget, han hverken har Lyst eller Evne til).

4964. Korn er i gode Aar Straa; i onde Aar er Straa Korn. R. 753.

4965. Lykkes Korn paa Sandet (fordi det er en meget vaad Sommer), faar man Dyrtid i Landet. jysk.

4966. Det Korn, der ligger gjemt i Muld, det voxer op og bli'r til Guld. — Mens Bonden blunder, gro'r Kornet. (jvf. Ps. 127, 2). jvf. 6713.

4967. Man skal ikke bortkaste Kornet med Avnerne. — Man kan ogsaa pille Korn af Avner. F. F. jvf. 473.

4968. Hvor der gror en Klinte, kunde der gro et Korn. R. 721.

4969. Skaldre og Kjøs (ɔ: to Slags Ukrudt) gjør snart kornløs. („saa siger Fynboen“). 2, 10.

4970. „Kuk, kuk! saa' Byg!“ siger Gjøgen, naar den kommer. R. 731.

4971. Hent Sæderug hos din Nabo, men Sædebyg langt borte! 2, 10.

4972. Gød din Ager, saa faar du Korn. V. S. O.

4973. Solskjæppen er drøjere end Vandskjæppen. R. 743. (Kornet er bedre i et tørt, end i et alt for vaadt Aar).

4974. Mangen gaar Kornageren forbi (1, 318: „gaar gjennem en Kornager“) og sanker Bog op (ɔ: foretrækker det Ringere for det Bedre). Moth. jvf. 3659. 4896.

4975. Lejekorn (ɔ: Sæd, som er slaaet ned af Regn og Blæst, og ligger) sætter ingen Mand fra Gaard. Molb. S. 296. — Lejekorn gjør ingen fattig Mand. Syvs Tillæg.

At føre Kvæg i Korn (ɔ: „forlede en enfoldig Person til et skadeligt Foretagende“). V. S. O. — Han har baade Korn og Kjærne (ɔ: han sidder godt i det). V. S. O. — Han hører, hvorledes Kornet voxer. (om en doven Knægt, som ligger og strækker sig i Marken og gider ikke bestille Noget). Moth. — Kornet slaar op (ɔ: „bliver dyrere“). Moth. — Han véd ikke endnu, hvad Traven giver (ɔ: hvad Enden bliver). 2, 69. — Kornpugen slaas, naar det bliver godt Kornaar. Moth. — Ikke et Korn (ɔ: ikke det Mindste). V. S. O.

Hvo som dyrker Jorden, vil gjøre sin Korndynge høj. Sir. 20, 28.

Korn, se 19. 95. 182. 188. 2048. 2597. 2974. 3263. 3527. 3656. 4243. 4261. 4929. 5574. 5728. 6381. 8020. 11, 878.

4976. Den, som har Korset, signer sig selv først. V. S. O. (ɔ: „hvo der har Lejlighed, bruger den“; man sér først paa sin egen Fordel). jvf. 1988. — Den, der har Korset, korser sig, og den, der har Magten, bruger den. („Har a pacem, saa pacer a me sel først,“ sagde Hr. Pejr (Peder) i Roager“). 1, 147. (Da Kannikerne eller Medlemmerne af Domkapitlet ikke kunde blive enige om Valget af en Biskop i Ribe, overdroge de det

til en gammel Præst i Roager, som snildt benyttede sig af Lejligheden og erklærede: „Ved det hellige Kors og Vor Frue skal Hr. Peder i Roager være Biskop i Ribe“; og han tilføjede saa de ovennævnte Ord).

4977. Hvert Hus har sit Kors. 1, 388. — Huskors er større, end det kan begrædes. 1, 401. — Enhver har sit Kors.

4978. Fanden fly'r for Korset, og den, som gjør ilde, for Lyset. 1, 324. — Den Onde viger bort, naar han sér Korsets Tegn. — Han fly'r derfor, som Fanden for Korset. 1, 111. — Han er saa bange for dig, som Fanden for Korset. V. S. O. — Han er saa ræd, som Trolden for Korset. K. 552. — „Fanden fly'r for Korset, men jeg ikke,“ sagde Manden. Fr. S. Birch.

4979. Man kan korse Fanden fra sig, og ikke en ond Skjændegjæst. A. S. Vedel.

4980. „Man maa bære sit Kors med Taalmodighed,“ sagde Manden, han tog sin Kone paa Ryggen. Gr. 1508. — „Man skal bære sit Kors med Taalighed,“ sagde Manden, han bar Konen paa Ryggen. K. 1935.

4981. Andres Kors lærer dig at bære dit. 2, 259.

4982. Jo haardere Kors, jo nærmere Gud. — Gud er os aldrig nærmere, end naar vi lide.

4983 a. Jo bedre Krist (ɔ: Kristen), jo større Kors. („Straffen begynder med Guds Hus; men hvo som har Gud til Fader og Kristus til Broder, har ej behov at frygte“). 1, 168.

4983 b. Korset er Bønnens Hvætstén (Slibestén, Hvæssestén). Pouch.

At krybe til Korset. 2, 15. (ɔ: bekjende sin Synd og bede om Tilgivelse; „fordi man fordum maatte staa Skrifte under Korset“). — Han har gaaet i Korsets Skole. — Kors dig for Fanden, og ej for et Kristen-Menneske. (Gr. 1509: „for Folk“)! 2, 39. — At korse sig for eller over Noget (ɔ: blive forbavset). V. S. O. — Han kan bære sit Kors om Halsen som et Smykke. (om den, som altid har Held med sig). V. S. O. — Nu har der Nogen Benene over Kors. (siges, naar Alle i et Selskab paa én Gang tie stille). Moth. — Kors imellem mig og dig! (ɔ: bort fra mig! V. S. O. — Han har Kors mellem Hærde (ɔ: Skulder), for han vil fægte med Sværde. — Han har Kors paa Bryste, for han vil være en Fyrste. Moth. — Han er født i Kors-Ugen (i en ond Tid ɔ: han er ulykkelig). Moth.

Jesus sagde: den, som ikke tager sit Kors og følger mig, er mig ikke værd. Matth. 10, 38. (jvf. Luk. 9, 23). — Mange vandre som Kristi Korses Fjender. Fil. 3, 18.

Kors (Trængsel), se 3543. 4794. 9997.

4984. Korte Prædikener og mærkelige, stakkede (Gr. 1511: „korte“) Bønner og hjærtelige. 1, 48 og 218.

4985. Alt for spidst bliver snarest stumpet. 2, 190. (om at holde Maade). jvf. 6744.

4986. Jo større Forstand, jo kortere Tale. 2, 261. — Kort Tale er nær ved Tavshed. 1, 435. — Kort Tale er bedst. 1, 435.

4987. Livet er kort, men Kunsten lang. (lat.). — Høje Gaver, kort Liv. 1, 271.

4988. Det korteste Onde er det bedste. („man skal skille sig ved det Onde, saa snart man kan“). Moth.

4989. Kort Messe, lang Bradvurst. (Syv: „Pølse, som brades og steges“). 2, 145.

4990. „Stakket Dans er snart sprungen,“ sagde Kællingen, hun sprang over et Halmstraa. Nyerup. jvf. 1, 261. (om det, som gaar let og hastig fra Haanden). jvf. 9210. — Stakket Dans er snart sprungen, og stakket Vise snart sjungen (sungen). Moth.

4991. En tynd Kniv er snart slibet; en stakket Vise er snart pibet. 1, 261.

4992. Stakket Blé (ɔ: Lagen, især det Linned, hvori spæde Børn svøbes) gjør Dynen Vé. 1, 301.

4993. Det er en stakket Varme, at pi... i sine Hoser. Moth. — Det er en kort Varme, at pi... i Buxerne. K. 1504.

4994. Naar Straaet er stakket, er Axet ligesaa. A. S. Vedel.

4995. Stakket Hør giver og lang Traad. 1, 355. — Megen Syning gjør stakket Traad. M. M.

4996. Stakket Stav gjør stakket Spring. 1, 261. Pouch.

4997. Hvad skal den stakkede Hund paa den høje Kværn? P. L. 454. jvf. 1865—70. 4437.

4998. Det er godt („det var vel“ P. L. 1011), at Stakke (ɔ: den Stakkede) fik ikke Hale. P. L. 902. (ɔ: det er godt, at den Overmodige ikke fik Magt til at gjøre Skade, som han gjærne vilde).

4999. Langt Bord, stakket Liv. 1, 265 og 328. (om den, som er hengiven til Vellevnet). — Livet er stakket, Gjerningen lang. 1, 271.

5000 a. Det varer stakket, at fattig Mand har noget Godt. 1, 104.

5000 b. Stakket Tøven giver lang Løben. Sv. Gr.

Det varer kun, mens man læser sit Fadervor. 2, 270. — Det varede, mens han bød Goddag og Farvel (ɔ: meget kort). 2, 270. — Han gjorde kort Proces med ham (ɔ: skilte sig hastig af med ham, indlod sig ikke videre med ham; ogsaa: han slog ham fordærvet). Moth. — Give En kort Besked (ɔ: „svare En eftertrykkelig eller med Uvillie og Vrede“). V. S. O. — Kort og godt! (ɔ: ligefrem, uden Omsvøb og Vidtløftighed). V. S. O. — Han brød kort af (ɔ: hastig, pludselig). V. S. O. — At komme til kort eller for kort ved Noget (ɔ: „tabe; lide Skade; overvindes“). V. S. O. — Han maa trække det korteste Straa (ɔ: ligge under, give tabt). — At faa et stakket Halsbén (ɔ: „egl. brække Halsen eller halshugges; men bruges dernæst om den, hvis Magt og Myndighed bliver knækket; ogsaa om Noget, som ikke varer længe“). V. S. O. — Her er stakket Dag og hellig Aften. Moth. (naar der er meget Hastværk med Noget). — Dertil er du for stakket (ɔ: „har du ikke Magt“). V. S. O. — At korte (stække) Ens Vinger (ɔ: betage En Noget af hans Magt og Myndighed). Moth.

Alt, hvad i Hast er gjort, opnaar kun stakket Alder. C. Frimann.

Mennesket, født af en Kvinde, lever en stakket Tid og mættes af Uro. Jobs B. 14, 1. (jvf. Visd. 2, 1). — Herrens Haand er ikke forkortet, saa han ej kan frelse. Es. 59, 1. — Fat din Tale i Korthed, [for] at du kan sige Meget med faa Ord. Sir. 32, 9.

kort (stakket), se 212. 502. 1170. 1384. 3090. 3632. 4244. 5124. 5265. 5450. 6125. 6240 fg. 7807. 8496. 11, 276.

Kort, se Spil.

kostbar, se dyr.

5001. „Koste, hvad koste vil," sagde Konen, „jeg vil have min Villie". Gr. 1517.

5002. Gode Kaar koster. Hr. Iver. — Goddage (ɔ: god Tilstand, Velgaaende) koster. K. 1402.

5003. Jo Mere det koster, des bedre smager det. — Koster det Meget, saa smager det des bedre. L. Holberg.

5004. Én Lidenskab koster Mere, end tre Børn. (engelsk). jvf. 1686.

Han agter ikke, hvad Skjæppen koster (ɔ: han lever ubekymret, om det kan slaa til eller ikke). 1, 320. — Sejren kostede meget Blod. — Denne Sag kostede ham hans Helbred. V. S. O. — Det koster Dem kun et Ord (ɔ: det er en let Sag for Dem). — Det vil koste hans Liv.

koste, se 480. 2604. 4214. 4400. 4475. 4842. 6623. 6631. 7238 fg 8090. 9454. 9544. 10, 700.

Kraft, se Magt.

5005. Ee (ɔ: altid) grór gangende Fod, og svælter siddende Krage. P. L. 774. (om de modsatte Følger af Arbejdsomhed og Ladhed). jvf. 5298. — Der grór under gangende Fod, der svælter siddende Krage.

5006. Kragen er fordi (ɔ: dertor ond, at hun siger Sandhed. (1, 375: „Sandingen"). P. L. 165. (Kragen blev nemlig betragtet som en Varselsfugl, der ved sit Skrig bebudede Uheld o. s. v.). — Kragen er sort, fordi hun siger Sandhed.

5007. Kragen er ej des hvidere, at (ɔ: fordi) hun tit to'r (ɔ: tvætter) sig. P. L. 562. (om dem, der ved tomme Udflugter besmykke deres Brøde). — Kragen bliver ikke hvid, hvor tit den end to'r sig.

5008. Flyvende Krage fanger altid Føde. Moth. (den Flittige savner aldrig sit Ophold). — Flyvende Krage faar altid Noget. 2, 79.

5009. Krage finder (hitter) vel Mage. 1, 267. jvf. 4480. 5598 fg. — Krage søger Mage. V. S. O. — Én Krage sidder gjærne hos den anden. 1, 267.

5010. Kragen véd nok, hvad So hun vil ride paa (nemlig den, der er svag og taaler det). Moth. — Kragen sér vel, hvilket Svín den skal ride paa. V. S. O. — Kragen véd nok, paa hvis Ryg den sætter sig (ɔ: hvem man kan byde dette eller hint, og saaledes have ham til Bedste). — Det er ikke ethvert Svín, [som] Kragen vil ride. 1, 37. (ɔ: lade En føle sin Uvillie). — Det er ikke enhver So, Kragen vil ride paa. O. Lade.

5011. Det skal vel hylles, (som) Kragen ikke skal se. 2, 56.

5012. Naar Kragen udæsker Ørnen, saa gjælder det hendes Kappe. 1, 107. (Ulige Fjender, ulige Strid). jvf. 10, 864. (om den, som vil give sig i Strid med sin Overmand).

5013. Kragen er altid ræd for Slumpeskytten (ɔ: som blot tilfældig træffer). 1, 182, 214 og 396. jvf. 5834.

5014. Derfor er Kragen saa graa, for hun haver saa mange Sorger. 1, 13 og 321. — Kragen er fordi (ɔ: derfor) graa, at hun haver mange Sorger. P. L. 167. (skjæmtevis sagt om unyttige, ængstelige Bekymringer).

5015. Naar alle Fugle flyve bort, bliver Kragen igjen (Gr. 1520: „tilbage“). 1, 44. (om Trofasthed og Bestandighed).

5016. Kragen sad paa Kviste; sagde, hvad hun vidste. Gr. 1521.

5017. Kragen tror, at hendes Unger ere de smukkeste. (om Forældre, som ikke kan se deres Børns Fejl). Nyerup. jvf. 10, 844. 3145. — „Hver er kjær ad Sit,“ sagde Kragen om sine Unger. (svensk).

5018. Kragen er den bedste Fugl, hvor ingen andre (eller „ikke flere“) findes.

5019. Gjør, som Kragen gjør: hun piller sine egne Æg. A. S. Vedel.

Krager og Ravne ere bortfløjne med hans Jordebog (ɔ: han ejer Intet). 2, 61. — Han løb saa fast, og i det samme hvistede han Krage. J. Langebek. (om den, der støder eller støber Kolbøtter). -- Jeg kan ikke læse hans Kragetæer (ɔ: slet skrevne Bogstaver). — Jeg har vel før sét tæmmet saa vild en Fugl, som en Krage. 2, 276. (siges af En i Vrede, naar han truer en Anden).

Krage, se 1155. 1180. 1538. 1669. 3845. 4179. 5689. 7515. 10,052. 10,845.

5020. Krammen hænger aldrig saa højt, man maa (ɔ: kan) jo falle (ɔ: byde) paa den. 1, 69 og 228. — Man kan se paa Krammen for ingen Penge. Gr. 1524.

5021. Der er alt Mér i Kramboden, end som i Vinduet staar, eller: end der staar i Vinduet. (om stille, betænksomme Mennesker).

Ikke skambyde mig paa min Kram! jeg har ikke stjaalet den. F. F. — At have Ens Kram (ɔ: magte En). — At lægge sal sin Kram ud (ɔ: bære sin Prunk og Pragt til Skue). V. S. O. — Det duer (ell. passer) ikke i hans Kram (ɔ: det kan han ikke bruge; det synes han ikke om). V. S. O. — Det er af din Kram (ɔ: „det slaar ind i dit Fag“, ogsaa: „det har du været Mester for“). V. S. O. — Det er ret noget lumpent Kram. V. S. O. (om slette, foragtelige Mennesker). — Hun er som en Kramdukke. Moth. (om en Kvinde, som er ivrig for at pynte sig). — Den hele Krampose er ikke en Pibe Tobak værd. V. S. O. (siges foragtelig om et Gjemme for rene Ubetydeligheder).

Kram, Krambod, se 4769.

5022. Orlogs (ɔ: Krigs, især Søkrigs) Nymære (ɔ: Nyhed, ny Tidende) er døde Mænd og saare (ɔ: saarede). P. L. 4488. — Kivs (ɔ: Krigs) Nymære (Udg. 1515: „Rygte“) er døde Mænd og saare. P. L. 101.

5023. En Mallekrave (ɔ: et Brystharnisk) er bedre (eller „Mer værd“) i Krig, end en Korkaabe. Pouch og 1, 238.

5024. Harnisk er ikke saa snart afklædt, som iklædt. 1, 234 (ɔ: Krig er ikke saa let endt, som begyndt).

5025. I Krigen (Krig) sidder Retten i Spydstagen. 1, 238 og 276. („da kastes Loven under Bænk; da gaar Slag for Lov og Vold for Ret.“ Syv). jvf. 5664. 7866. — Under Vaabenbrag hvile Lovene. (efter Cicero). Syv bemærker hertil: „man kan ej høre Loven for Vaabenbrag og Bulder. De holde den for et Pindsvin, og tage derfor til den med en harniskklædt Haand eller med Staalhandske“).

5026. I Krig er det bedst at binde sin Hest ved fremmede Krybber. („thi Geden gnaver, som (ɔ: hvor) hun er bunden"). 1, 235.

5027. Til en ret Krig at føre behøves tre Ting: Mandskab, Proviant, Penge. A. S. Vedel. — Først Penge, saa Krig. Moth.

5028. Det er ondt at føre Krig af Bogen, og hente Børn af Apoteket. („de Lærde skulle sige: jeg har læst det; en Soldat: jeg har gjort det"). 1, 235. — Det er ondt at føre Krig efter Bøger. V. S. O. (ɔ: „ondt at søge Hjælp, hvor ingen er at vente." Moth).

5029. Hvor Penge og gode Raad fattes, er (det) bedst, ikke at krige. 1, 235.

5030. Krig uden Midler (er som) Krop uden Sener. 1, 235.

5031. Krigen er et Uhyre, som nærer sig af sit eget Blod. — Krigen opsluger sine egne Børn.

5032. Naar der er (ogsaa: „bliver") Krig, gjør Djævelen Helvede større. 2, 154. — Naar der kommer Krig, rydder Fanden op i Helvede; og kommer En til Lykke, kommer en Anden til Krykke.

5033. Krig er Guds Kôst, hvormed Landene renses og udfejes. 1, 233.

5034. Krig er et gyldent Garn. 1, 234.

5035. Kværsiddende Ridder er ej huld under Banner. P. L. 284. — Kværsidden (ɔ: som sidder hjemme, som ej drager ud) Ridder er ej tro under Banner. 1, 236, (ɔ: naar en Krigsmand engang har slaaet sig til Ro, gaar han ikke gjærne i Kamp).

5036. Bedre (er) at bie paa en Glavinds (egl. Hugspyds, dernæst = „Sværds") Od, end paa Kartoves Klod (ɔ: korte, tykke Kanoners Kugler). 1, 236.

5037. Falsk Fred gjør ny Krig. 1, 133.

5038. Jo falskere Fred, jo værre Krige.

5039. Bedre er Krig, end uvis Fred. 1, 236.

5040. Krig har smukt Blomster, men ond Frugt. 1, 235.

5041. Skarpest Krig gjør varigst Fred. M. M.

5042. Sværd lokker Sværd ud. V. S. O.

5043. Sværdet føres bedst, naar Herren holder om Skaftet. 1, 235.

5044. Krigs-Artiklerne bør saa at øves, at Tros-Artiklerne ikke glemmes. M. M.

5045. Hvo Alting vil forfægte med Sværdet, kan aldrig stikke det ind. 2, 155.

5046. Han tjener ilde til Krig, som ikke kan lugte Krudt. 1, 236.

5047. Vidt fra Skud gjør gamle Krigsfolk. 1, 236.

5048. Det første Mundslag er saa godt som to. 1, 236. („En heldig Begyndelse hjælper Meget til en god Udgang i Krigen". 1, 236).

5049. God Rytter bliver ikke gjærne bag (til). 1, 236.

5050. Skyttet (ɔ: Skydevaaben) er Soldatens Klokke. 2, 153.

5051. Ovnen om Sommeren og Soldaten i Fred agtes Intet. 1, 237.

5052. Det er en ond (ɔ: ringe, daarlig, slet) Soldat, der frygter for sit eget Spyd. V. S. O.

5053. Hvo der ikke kommer i Krigen, bliver ej heller slagen. 2, 73. (ɔ: „den, som bliver borte fra Faren, kommer ikke til Skade"). V S. O. — Den, som ikke kommer i Krig, bliver ikke gjærne skudt. O. Lade.

5054. I Krig bruges Magt og List; naar Løvehuden ikke vil række til, bruger man Rævebælgen. 1, 234.

5055. I Krig lider Retfærdighed Nød. 1, 234.

5056. Rigtig Besoldning (Lønning) slaar Fjenden af Marken. 1, 235.

5057. Krig føder Krig; Sværd lokker Sværd ud. 1, 235.

5058. Krig er et Lotteri, hvori der spilles om Liv og Død. V. S. O.

5059. Faa Værger (ɔ: Sværd, Vaaben) ere Nok til at forfægte en retfærdig Sag. 1, 235.

5060. Gjerrighed og Vælde er Moder til Krig. 1, 236. (latinsk).

5061. Prydet Krigsmand skrækker ingen Fjende. 1, 236.

5062. Godt at være Krigsmand hjemme eller bag Ovnen. 1, 236.

5063. En Krigsmands Styrke staar i Felt-Øverstens gode Raad. 1, 237.

5064. Krigshær uden Øverste er som Legem uden Sjæl. 1, 237.

5065. Naar Djævelen er løs og Trommen larmer, saa gjælder Soldaten Noget. 1, 237.

5066. Soldater have en synderlig Ret: de arve, før Folk dø. 1, 237.

5067. En god Sag og (en god) Samvittighed er Soldatens bedste Mod. 1, 238.

5068. Løbende Soldat kan fægte igjen (ɔ: „man skal ikke tabe Modet, fordi det én Gang gaar ilde; det kan gaa bedre en anden Gang“). Moth.

5069. Soldater ere tit harniskede (ɔ: harniskklædte) Harer: i Freden Løver, i Striden Lam. 1, 236.

5070. Hvo med Krigsfolk vil Noget skaffe, skal vel betale, alvorlig straffe. 1, 235.

5071. Hvo ej har Lyst til Fred, finder vel Aarsag til Krig. 1, 235.

5072. Han er stedse i Fred til Krig parat, som det sig sømmer en brav Soldat. — I Fred skal man tænke paa Krig. V. S. O. — Man skal længe lave sig paa Krigen, at man des snarere kan vinde. 2, 155.

5073. „Helten til Gærdet, Helten til Galgen,“ sagde Kaptejnen i Roskilde, da han mønstrede Borgerskabet. A. 1648. 2, 154.

5074. Brave Krigsmænd ere bedre end stærke Volde. Moth.

5075. En sulten Soldat holder aldrig Trop. 2, 153. („man skal først have Bugsorg, og for Soldatens Mave; thi hvor man med Hunger i Marken ligger, aldrig vel mod Fjenden man kriger“. Syv).

5076. Det gaar med Krig, som med Tærningkast: det falder anderledes ud, end man vilde. 1, 234.

5077. Tag først Vejeskaalen (ɔ: Vægtskaalen) i den venstre Haand, før du tager Sværdet i den højre Haand! M. M.

5078. Krig føres for Freds Skyld. 1. 235.

5079. Krig føres mod Fjenden, og ikke mod Naturen. 1, 235.

5080. Tro ej Enhver i Krigen; thi Kjærlighed gjør Meget. men Penge gjør Mere. 1, 238.

5081. En Krigshøvedsmand skal have snare Fødder, flittige Hænder, vaagent Øje og mandigt Hjærte. 1, 238.

5082. Den er saa vel en Krigsmand, der ligger under, som over. 1, 237.

5083. Det hør' en Soldat til, enten at vinde eller mandelig dø. („men han dø'r ikke, som dø'r for Fædernelandet“ (Fædrelandet). 1, 237.

5084. Brug Mange til Strid, men Faa til Raad! 1, 236. jvf. 7674.

5085. Mod Sandhed, Magt og Vane er ondt at stride. 1, 236.

5086 a. Kristne krige mod Kristne, men den ene Djævel ikke mod den anden. 1, 234.

5086 b. Sønden-Krig og Sønden-Torden gjør os ikke let Noget; men Gud bevare os fra Norden-Krig og Norden-Torden! Sv. Gr. 3, 218.

Vagt er Lejrens og Fæstningens Liv. 2, 155. — Den Kamp gaar paa Liv og Død. V. S. O. — Han kan nok taale koldt Jærn. 2, 153. (om en brav Soldat). — At byde En Spidsen (ɔ: gaa ham dristig i Møde til Kamp). V. S. O. — At byde En Od og Eg (ɔ: give sig i Kamp med En). V. S. O. — Vel betalt, vel fægtet). 2, 153. — Han fik sin Krig frem (ɔ: satte sin Villie igjennem). — Han vil have sin Krig frem. — At gjøre Noget paa Krig (ɔ: af Ondskab, for at drille en Anden). J. Evald. — Krigslykken hælder snart. („er ubestandig; har uvis Udgang, og der kan derfor ikke dømmes om den forud“).

1, 234. — At blæse Krigsblæst. Clausens Snorro. (om Trompeternes Lyd som Tegn til Angreb). — Det er en St. Hans Krigsmand, der lader sig nøje med sin Sold. 1, 238. (jvf. Luk. 3, 14). — Krigsfolket Byttet, men Høvedsmanden Æren. 1, 238. — Atisles Bane brød gamle Kæmpe-Vane. („siges, naar Flere kæmpe mod Én"). 1. 237. — Sende Budstikken om og byde i Leding (ell. byde Leding ud). 2, 153. („den, der var overhørig, blev straffet. Der blev ogsaa sendt Vidje og Brand blandt Bønderne, naar man skulde bryde op fra Hjemmet og gaa mod Fjenden. Vidjen skulde sendes strax fra den Ene til den Anden; og hvem der ikke mødte, skulde hænges dermed i sit eget Led, og saa skulde der sættes Ild paa Huset"). — Det var Stridsæblet eller Stridens Æble (ɔ: det gav Anledning til Striden; det var Stridens Gjenstand). V. S. O. — At give sig i Kast med En. Han vil i Kast med mig (ɔ: vil have Strid). V. S. O. — At stride med Døden (ɔ: ligge i Dødskamp); med Sygdom, Fattigdom o. s. v. — At stride sig op imod Vinden (med et Fartøj). V. S. O. — Blot vi kan stride Vinteren igjennem (ɔ: udholde den). V. S. O. — At stride med gyldne Vaaben (ɔ: udrette Noget med Gaver). 1, 238. (jvf. 2 Makk. 11, 8. 10).

Enhver, endog den Fejge, kan begynde Krig; men den endes, naar Overvinderen vil. 1, 234. — Det er let at begynde, besværligt at føre, men farligt at udføre Krigen. („Alle ere begjærligere efter at begynde, end at udføre eller ende den"). 1, 234. — Krig er undertiden fornøden, men altid skadelig. 1, 234. — Krigsfejl (ɔ: Fejl i Krigens Førelse) ere ubódelige. 1, 235. — Man maa ej forsé sig to Gange i Krigen. („ej heller i andre høj-vigtige Ting"). 1, 235. — Aarsag nok til Krig, at man faar at værge sig. 1, 235. (naar man bliver angreben). — Visdom alene gjør ikke Krigsmand. („der skal Mod til"). 1, 235. — Tit er det saaledes: ung Soldat, gammel Betler. 2, 152. — Krigsmanden er sjælden samvittig [og barmhjærtig]. 1, 237. — Det er vel stedt, som gives en ond Krigsmand. 1, 238. — Han fattes ej Haand at stride med, ej heller Hjærte at dø med. M. M. — Forsagt til Kamp at gaa, er ingen Ære. — For en ond Times Skyld bær man Degnen (ɔ: Kaarden) altid. („men den skal dog ikke drages af Skeden uden Aarsag eller stikkes ind uden med Ære"). 1, 237. — Hvad i mange hundrede Aar er samlet, kan Krigen i faa Timer adsprede. 1, 233.

Du fører Herrens Krige. 1 Sam. 25, 28. (jvf. 18, 17). — Den, der ombinder Bæltet, skal ikke rose sig som den, der løser det. 1 Kong. 20, 11. — Om en Hær lejrer sig imod mig, skal

mit Hjærte ikke frygte; og om en Krig rejser sig imod mig, er jeg dog trøstig. Ps. 27, 3. — Vi kæmpe for vort Liv og vore Love. 1 Makk. 3, 21. (jvf. 2 Makk. 15, 27). — Hvo tjener vel i Krig paa sin egen Sold? 1 Kor. 9, 7. — Strid Troens gode Strid! 1 Tim. 6, 12. (jvf. 1, 18; 2 Tim. 4, 7; Judas B. 3). — Lid du Ondt som en god Jesu Kristi Stridsmand! Ingen, som gaar i Kamp, indvikler sig i dette Livs Handeler, for at han kan behage den, som tog ham i Sold. 2 Tim. 2, 3 og 4.

Krig (Soldat, Kamp), se 595. 1172. 1521. 2367. 3171. 6959. 7228. 9891. 11, 709 fg. 11, 975.

5087 a. Kast ud Krogen, den tager vel nogensteds. Moth. (man skal gjøre det, som ikke koster stor Umage, men som man med Tiden kan faa Gavn af).

5087 b. Kroget Træ (1, 167: „Ved“) giver ogsaa gode Kul. 1, 355. (ɔ: ogsaa det, som ikke sér godt ud, kan være til stor Nytte). jvf. 9346. — Der kommer og Kul af kroget Træ. 1, 53. — Et kroget Træ gi'r saa gode Kul, som et ret. 1, 317. — Et kroget Træ bær saa megen Frugt, som et ret. 1, 145. — Kroget Træ bær og undertiden god Frugt. 1, 31. (om slette Forældre, der have et elskværdigt Barn). — Der er vel før blevet en Ské af saa kroget et Træ. 1, 269.

5088. Der voxer undertiden en kroget Grén paa et ret (lige) Træ. 1, 33. (om et Barn, som ikke ligner sine Forældre i det Gode). jvf. 10, 539. 9113. — Et ret Træ kan og bære krogede Grene. V. S. O. — Der kan nok gro en lige Grén ud paa en kroget Stamme. K. 71.

5089. Man gjør ikke gjærne ret Stok af kroget Træ. 1, 302.

5090. Der skal en kroget Nagle til et kroget Hul. 2, 293.

5091. Fordi ét Træ i Skoven er kroget, derfor ere de (det) ikke alle. 2, 243. (Man maa ikke bedømme en Familie efter enkelte Medlemmer af den, som vanslægte).

5092. Kroget Jærn kan Hammeren rette. 1, 278. (ɔ: ved Revselse kan der ske Forandring i det ydre Forhold).

5093. Den Kjæp, som er kroget, kan ej vise en ret Skygge. M. M. (om Husbonder lige over for Tjenerne).

5094. Man kan ikke altid rette det, som kroget er (ɔ: „man kan ikke gjøre alt Ondt godt igjen“). V. S. O.

5095. Et krumt Træ kan man bryde, men ej rette. 1, 312. (ɔ: man kan ikke forandre Naturen).

5096. Jo krummere Træ, jo bedre Krykke. V. S. O.

Der er mange Kroge i ham (ɔ: „han er fuld af Rænker“). V. S. O. — Der er Spindelvæv i alle Kroge. Moth. (om et øde Sted). — Han begynder at bide paa Krogen (ɔ: „at lade sig lokke af Haab om Vinding, til at gaa ind paa Noget“). V. S. O. — Bruge Krogveje, gaa ad Krogveje eller krogede Veje (ɔ: bruge slette Midler, for at opnaa sit Øjemed). V. S. O. — At bruge Kroglove (ɔ: forvikle en Sag ved at fordreje Loven). Moth. — At gjøre sig krum for En (ɔ: „bukke sig, ydmyge sig dybt for En“). V. S. O. — Han gjør sig saa krum, som en Hund i en Gryde. V. S. O. — Han er krum, naar han bukker sig (ɔ: „han er en slu eller slúg, snu Karl“). V. S. O. — Han staar saa krum (ɔ: saa trodsig, stiv, stolt). som en Vildmand paa en Daler, som en Kat med en Siklud, som en Buk med Bidsel. V. S. O. — Hun gaar med en krum Arm (ɔ: „hun er frugtsommelig“). Moth. — Naar krum gaar til Horn (ɔ: „naar Tingen bliver ret nøje eftersét“). V. S. O. — Han er krøben i Krumholterne (ɔ: „har søgt Skjul under Dækket paa Skibet“). V. S. O.

Det kan ikke altid gaa snórret.

For dit Overmods Skyld vil Jeg (ɔ: Herren) lægge min Krog (ell. Ring) i din Næse og mit Bidsel i din Mund. 2 Kong. 19, 28. (jvf. Ezek. 29, 4). — Den, sóm gaar paa Krogveje, foragter Herren. Ordsp. 14, 2. (jvf. 25, 8). — Det Krumme skal gjøres lige. Luk. 3, 5. (jvf. Es. 40, 4; Bar. 5, 7).

Krog, kroget, se 1629. 1977 fg. 2277. 3825. 5768. 8185. 10, 237. 11, 001. 11, 017. 11, 262. 11, 663.

5097. Krudt er ej saa stærkt, det jo kan døves med Skjænk. M. M. (om Bestikkelse).

5098. Løst Krudt slaar ingen Mand af Hesten.

5099. Med Krudt og Kvinder skal man omgaas varsomt.

Han er vist ikke af dem, der har været med til at opfinde Krudtet; eller: han har saa vist ikke opfundet Krudtet (ɔ: han er meget indskrænket). Han er ikke et Skud Krudt

værd. V. S. O. — Man skal ikke spilde sit Krudt (ɔ: anvende Tid og Kraft til ingen Nytte).

5100. Barn skal krybe, til det nemmer (lærer) at gaa. P. L. 437. jvf. 707. — Man skal krybe, til man lærer at gaa. 1, 459. — Den faar at krybe, som ej kan gaa. V. S. O. — Først nam (ɔ: lærte) jeg at krybe, siden nam jeg at gaa. 2, 168.

5101. Kan du ej over komme, da kryb under! P. L. 281. (Formaning til Ydmyghed og Eftergivenhed). — Hvor man ikke kan springe over, skal man krybe under, om man vil frem. 1, 443. (ɔ: man maa rette sig efter Lejligheden). — Hvor man ej kan komme over, maa man krybe under. P. Enevoldsen.

5102. Som den gamle Krabbe kryber fore, saa kryber gjærne den unge efter. M. M. (ɔ: de Yngre efterligne de Ældre). jvf. 2953. 3231. 3975. 10, 872.

Det krøb dog i ham, det krøb dog ned (ɔ: det blev fortæret). V. S. O. — Det krøb i ham Alt sammen (ɔ: „han tilvendte sig det Hele“). V. S. O. — Han vil krybe til Himmels paa en Tækkestige (ɔ: „gjøre sig en vanskelig Ting alt for let“). Moth. — Han er krøben højt op (ɔ: ved egne Anstrængelser kommen til Ære og Anséelse). V. S. O. — Han er nylig krøben ud af Skallen, af Reden (ɔ: „han har næppe traadt sine Børnesko,“ er meget ung, uerfaren, umoden). V. S. O. — At gaa, krybe i Skabet (ɔ: „være bragt til det Yderste“). V. S. O. — Han krøb i Bagerovnen som en skoldet Hund (ɔ: „han sneg ell. listede sig skamfuld bort“). V. S. O. — Skalken kryber uden paa ham, kryber ud hos ham (ɔ: „han kan ikke skjule sit skalkagtige Sind, hvor gjærne han end vilde“). V. S. O. — Han kryber som en Myre, som en Lús paa en Tjærepind. V. S. O. (om den Langsomme). — Det krøb igjennem alle mine Lemmer (ɔ: jeg følte en hemmelig Gysen; jeg blev forskrækket). V. S. O. („Men kold i hans Aarer krøb dødelig Skræk.“ J. Baggesen). — Krybe sammen af Kulde, af Skræk. V. S. O. — Om Vinteren kryber man sammen (ɔ: holder sig tættere til hinanden, bliver mest hjemme). J. Langebek. — Han kryber for de Store. V. S. O. — Han er fuld af Smiger og Kryberi. V. S. O.

krybe, se 447. 883. 1933. 4724. 5994. 6078. 7286. 8094. 8231. 9515. 9824. 9872. 10, 912. 10, 924.

5103. Sødgjærn Kone sanker sjælden súr Fløde. P. L. 1146. — Lækker Kone sanker sjælden súr Mælk („hun vil som en Slikmund drikke den søde“). 1, 257.

5104. Kræsenhed leder efter Bettelstaven (bedre: „Tiggerstaven“). 1, 257. — En kræsen Gane fører tit til Tiggerstaven; Narren betaler Retterne, og kloge Folk fortære dem.

5105. Vaandne (kræsne) Møer blive tit til skidne Søer. Moth. jvf. 5190.

5106. Sult er et godt Middel mod Kræsenhed.

5107. Vil du Frøen æde, da skal du ej være vammel. P. L. 1119. — Vil du æde Padden (ɔ: Skrubtudsen), da skal du ikke være væmmild (ɔ: føle Væmmelse). 1, 473. — Væmmild mister mangen god Bidsken. 1, 473.

5108. Den skal ej være vaanden ad Svar, som giver Andre onde Ord. Moth. jvf. P. L. 1155.

5109. Lækkerhed er Sygdoms Moder. 1, 257.

5110. Mætter (mæt) Mave vælger i Maden (ɔ: er kræsen i sit Valg). 1, 473.

5111. Overflødighed gjør Væmmelse. 1, 473.

5112. Hvo som ej er kræsen, kan altid faa Noget at æde: Syvs Tillæg.

Han er en Lækkertand, en Lækkermund, en Kræsentand, en Mælkmund. 2, 167. V. S. O. — Han er kræsen som en Fruerhund (ɔ: en Frues Skjødehund), som vil have Prillemad (ɔ: lækker Mad, hvormed man priller eller kræser for En). 2, 167. (Syv: „Som en Lækkermund klagede sig: tænk, hvad vi døjede dér! vi maatte æde kold Raasteg (ɔ: Raadyrsteg) og drikke Rhinskvin af Træflasker“). 2, 167. — Han er ikke kræsen med de Midler, han bruger. — At kræse, kræse op for En (ɔ: give ham lækker Kost). V. S. O. — Kræse sine Midler op (ɔ: „sætte dem til ved Vellevnet“). Moth. — At gjøre sig lækker for En (ɔ: smiske eller smigre for En). V. S. O.

[Han faar] Steg paa Stodderfad. 2, 168.

Vær ikke umættelig med nogen lækker Spise! Sir. 37, 34. (jvf. 31, 3).

kræsen (lækker), se 9794. 9805.

Kundskab, se kjende.

5113. Magten gaar ofte fore (ɔ: for, foran) Kunsten. P. L. 57.

5114. Kunsten (ɔ: List) gaar ofte fore Magten. P. L. 795. — Kunsten ganger ofte for Magten. 1, 243. — Kunst og Snildhed gaar ofte for Styrke. 1, 415. — Kunst maa tit undsætte Magten. 1, 243 og 298.

5115. Fore (ɔ: for) Kunst skal man Mesteren ære. P. L. 255. — For Kunsten skal man Mesteren ære. 1, 243.

5116. Kunst og Lære giver Brød og Ære. 1, 242. — Kunst og Lære sætter Mangen til Ære; giver Hæder og Ære. 1, 243.

5117. Det hjælper ej meget til Husholdningen, at kunne brødløse Kunster. (som man ej kan tjene Føden ved). Moth. — Der er ogsaa brødløse Kunster. Gr. 1501.

5118. Mange ere Kunstens Veje. P. L. 605.

5119. Kunst er let at bære. P. L. 56. (Syv føjer til 2, 159: „trænger man, saa tager man til den").

5120. Kunst bliver Kunst, om end Lykken ej er med. 1, 242.

5121. Kunst behøver Lykke, og Lykke Kunst. 1, 242.

5122. Rigdom og Gunst gaar for Visdom og Kunst. Moth. jvf. 3315. — Rigdom og Gunst gjør Mere, end Visdom og Kunst. 1, 242.

5123. Kunst er vid og har liden Tid. 1, 243. — Kunst vil have Tid. 1, 243.

5124. Kunsten er lang og Livet kort. (lat.)

5125. Man skal tro enhver Mester i sin Kunst. 1, 253.

5126. Gud skaber, Naturen føder, Kunsten pryder. 1, 243.

5127. Naturen taler, Kunsten tier. V. S. O.

5128. Kunst æder intet Brød. og er alle Vegne toldfri. 1, 242.

5129. Kunst finder allesteds Føde. 1, 242. — Hvert Land føder Kunsten. 1, 242 — Hele Verden staar Kunstneren aaben.

5130. Kunst gaar undertiden efter Brødet (ɔ: „foragtes, gaar i Stodderklæder“). 1, 242. — Kunsten søger om Brød. Nyerup.

5131. Kunst voxer ikke paa Træ. 1, 243.

5132. Lærdom og Kunst gi'r Penge og Gunst. 1, 257.

5133. Den Kunst, man har lært, er ej for Penge fal. 1, 77.

5134. Kunst er bedre end tusende Gylden. 1, 242. — Kunst er Rigdom nok. 1, 242. — Lærdom og Kunst er hos de Fattige Sølv, [hos] de Rige Guld, [hos] Herrer og Fyrster ædle Stene. 1, 258.

5135. Armod er Kunstens Stifmoder. (Kunsten kan ikke trives uden Penge).

5136. Kunst og Forstand er en Mønt, som gjælder i alle Lande. 2, 76.

5137. „Kunsten stiger,“ sagde Ulken (ɔ: Matrosen), da de trak Thorvaldsen. Gr. 1504. — „Kunsten stiger,“ sagde Taarnvægteren, han sad i Taarnet og lappede sine Buxer. — „Kunsten stiger,“ sagde Krøblingen, han sad paa Albuen og sked. K. 1789. — „Kunsten stiger,“ sagde Skrædderen, han krøb op i Pæretræet.

5138. „Det er Alt sammen kun en Kunst,“ sagde Matrosen, da Galleriet (som var fuldt) faldt ned, medens Taskenspilleren gjorde Kunster.

5139. Forfarenhed giver Kunsten af sig. Moth.

5140. Kunst er Ulyksaligheds Havn og Tilflugt. 1, 242.

5141. Det er ingen Kunst at gjøre en Daler i tre Mark. Gr. 1507.

5142. Det er ingen Kunst at rive ned, men at bygge op. Gr. 1508.

5143. At sige det, er ingen Kunst, men at gjøre det.

5144. [Det er] større Kunst at vorde from, end rig. 1, 136.

5145. Kunst er alle Vegne afholdt. 1, 242.

5146. Kunst er Mere end Gods; Gods forgaar, Kunst bestaar. 1, 242.

5147. Kunst slaar undertiden fejl. 1, 243.

5148. Kunst er snarere lastet, end lært. 1, 242.

5149. Kunst bør ej høre ilde for Mesterens Skyld. 1, 244.

5150. Kunst kan ej dølges. 1, 244.

5151. Det er ej mindre Kunst at beholde, end at forhverve. 1, 150.

5152. At saa' Lidt og høste Meget, er Bondens største Kunst. F. F.

Han véd at bruge Kunster (ɔ: Rænker). V. S. O. — Den sorte Kunst; Fandens sorte Kunster (ɔ: Trolddom, Hexeri). — Det skér med Fandens Kunst. Moth. („om noget Nyt og Underligt"). — Gunst fremlokker Kunst; Kunst behøver Gunst. Mesteren kan dog sin Kunst, om Lykken ham end nægter Gunst. 2, 159. — Kunst hades af den Ulærde. Moth.

Gjerningen skal prises formedelst Kunstnerens Haand. Sir. 9, 22.

Kunst, se 37. 1783. 3323 fg. 3910. 4987. 5170. 5581. 6142. 6272 fg. 6851. 7031. 7557. 9526. 10, 010. 12, I47.

5153. Naar Kusken er gal, gaar det ud over Hestene. Gr. 1538. (ɔ: Folket har tit maattet undgjælde for Regéringens Fejlgreb).

5154 a. Kunde Kusken selv drage (trække) Vognen, havde han ej Heste behov. 1, 181. (ɔ: Folk i en højere Stilling kan ikke undgaa at holde Folk).

5154 b. En Snaps i Kusken er saa god som en Skjæppe Havre.

Kvad, se Sang.

5155. Ee (ɔ: altid) haver Kvinde Svig (Udg. 1515: Svøff ɔ: Svøb) under Skjød. P. L. 506. — End haver Kvinde Svøb under Skjøde (ɔ: efter Syv: „Omsvøb, skjulte Raad og Tanker"). 1, 239.

5156. Den to'r rød Teglstén, som vogter en Kvinde. P. L. 538. („det er spildt Møje, at ville bevogte tvungen Kyskhed"). — Forgjæves at vogte Kvinder; de have dog Tankerne fri. 2, 158. — Den tørrer en Teglstén, som vogter en Kvinde. Syvs Tillæg.

5157. Snart ere Kvinder lokkede, P. L. 1035. jvf. 5465.

5158. Koldt er Kvinderaad. P. L. 153. — Kort er Kvinderaad, det har hverken Hoved eller Hale. H. Thomesen.

5159. Ond Kvinde er Helvedes Dørnavle. P. L. 1062. (det sidste Ord skal rimeligvis være „Dørnøgle"; og Meningen er da, at Skjøgen eller den letfærdige Kvinde ved sin Forførelse aabner Adgang til Helvede). — Ond Kvinde er Helvedes Dørnagle. 1, 240. — Ond Kvinde er Helvedes Dørvogter. V. S. O.

5160. Styr Hest med Bidsel og (ond) Kone med Kjæppe! P. L. 507.

5161. Man maa (ɔ: kan) tæmme vildt Dyr, og (ell. men) ej ond Kvinde. P. L. 104.

5162. Kvinder have korte Sind under lange Klæder. 1, 239. — Kvinder bære stakket Sind under lange Klæder. (ɔ: de ere lunefulde). — Kvinder have stakket Sind og langt Haar. 1, 239. — Lange Klæder og stakkede Sind høre Kvindfolk til. 2, 155.

5163. Kvinder i Vinduet og Ærter ved Vejen ere onde at røgte (passe, vogte).

5164. Kvinder og Lærred skal man ej kjøbe ved Lys. 1, 240.

5165. Ingen skal sig Kvinde kjøbe med anden Mands Penge. 2, 323.

5166. En Kvinde, Mølle og Skib fattes altid Noget. 1, 239.

5167. Kvinder have Sværdet i Munden, hvorfor Mangen nødes til at klappe dem paa Skeden. 1, 240. — Kvinder bære Sværdet paa Tungen, saa det er ikke værd at klappe dem paa Skeden. — Meget at bruge Munden, er kvindeligt; det ej at agte, er mandeligt. Syvs Tillæg. — Kvinder ere gjærne vrede om Morgenen. Pouch.

5168. En So med Aag og en Kvinde med blaat Øje have det ikke for deres Dyds Skyld. F. Rostgaard.

5169. Var ikke Vind og Kvindfolk, blev Luften altid klar. Molb. 2730.

5170. Kvinder kunne alle én Kunst: de ere talende. 2, 155.

5171. Naar Kvinder fattes Svar paa Stand, i Vesterhav da fattes Vand. 2, 155.

5172. Alle Kvinder ere Evæ Døtre (ɔ: „ere nysgjerrige“). 1, 250.

5173. Alle Kvinder ere gode lutherske: de prædike heller, end de høre Messe. 2, 155. — Sengen er Kvindernes Prædikestol. Pouch. (de holde Gardin-Prædikener ɔ: skjænde paa Mændene eller Børnene: hvad dog især gjælder de slemme). — Man finder sjælden en stum Kvinde. („de kunne ilde tie; de holde og Spærlagensprækener“ ɔ: gjøre deres Omgivelse Bebrejdelser. Spærlagen = Sengeomhæng). 1, 239.

5174. Ond Kvinde vil have godt Mundstykke (Mundbid). 1, 240.

5175. Man gjør ej en ond Kvinde værre, end at tie. 1, 241.

5176. Intet Ondt som Kvinders Onde. 1, 240. (jvf. Sir. 25, 14 og 20).

5177. Ond Kvinde er hver Dags Skærsild. 1, 240. — Ond Kvinde er værre end Skærsild, end Pestilens. Moth. — Onde Kvinder og skabbede Faar fattes ej, mens Verden staar.

5178. Malus mulier er ond Latin og værre Boskab. 2, 137. (det hedder nemlig paa Latin ikke malus, men mala mulier ɔ: paa Dansk: „en ond Kvinde“).

5179. Arrig Kvinde og bidsk Hund vogte Huset bedst. Iris.

5180. Arrig Kvinde og surt Øje — jo ældre, jo surere. Molb. 2723.

5181. Ingen Kvinde klager i Barnseng, at hun kom for tidlig i Brudeseng. H. Thomesen. Moth. jvf. 3217.

5182. Kvindegraad, drukken Mands Andagt og Doblers Ed har ikke Meget at betyde.

5183. Røg og Løg og en ond Kvinde kommer (god Mands) Øjne til at rinde. 1, 210. — Nabohad, liden Mad, Røg, Smøg og ond Kvinde kommer fattig Mands Øjne til at rinde. Moth og V. S. O. — Løg og Røg og ond Kvinde faar Manges Øjne til at rinde. F. F.

5184. Østenvejr og Kvindetræde (Trætte) lægges sjælden uden Væde. 1, 240. jvf. 1730. 1815. — Sydost-Blammer, Kattejammer og Kvindeklammer ender med Vaadt. R. 564. — Søndenvejr og Kærlingvrede gi'r Vand. K. 1650. — Østenvejr og Kvindetrætte begynder med Storm og ender med Væde. (svensk). — Sydvestvind og Kvindesind og Faareangst, det ender med Vaadt. K. 1651.

5185 a. Kvindegjerning faar ej hastig Ende. Moth.

5185 b. Kvinden er Familiens Ende.

5186. Kvindevæld (Kvindevælde) har intet Held. (Syv føjer til: „uden i almindelige Sager, f. Ex. vor danske Semiramis, Dronning Margrete"). 1, 240.

5187. Vil du leve vel til Ende, giv ej Kvinden Magt i Hænde! 2, 157. „Dog," føjer Syv til, „jeg vidste gjærne (ɔ: jeg gad gjærne vide), hvad han mon hede (ɔ: hedde), som sig af Kvinder ej la'r lede".

5188. Det er Kvinder, som regére Verden.

5189. Kvinde er Kvinde værst. jvf. 9112. 9604.

5190. [Mangen] Kvinde er ude som Paafuglen, hjemme som Soen. 2, 156. jvf. 5105.

5191. Kvindfolk ere slemme at have, men værre at miste. K. 47.

5192. Alle Kvindfolk ere ligedan om Natten. Moth.

5193. Skjøn Kvinde gjør tit Hovedvé; en grim gjør Hjærtevé. 1, 209.

5194. Søsterløs Kvinde gaar altid vel hænglet (Hængel ɔ: Hovedklæde, altsaa med godt Hovedtøj) til Kirke. 1, 398.

5195. Kvinder og Meloner ere onde at kjende. 1, 239.

5196. Kvinder give tit Hjærtet for Ordet, række Foden for Haanden. 1, 239.

5197. Venlige og faa Ord ere Kvinders Pryd. 1, 238.

5198. Kvinden er Livet i Huset. Gr.

5199. Forstandig Kvinde kan tale Manden af Harnisket. 1, 239.

5200. Kvinde uden Mand er (som) Vinranke uden Pæl. 1, 211.

5201. Kvinde uden Husbonde (er som) Legem uden Hoved. 1, 211.

5202. Kvinder og Katte ere sejlivede. 2, 156. (Syv siger med Rette: „Lignelsen er slet," og føjer til: „dog kunne begge taale meget Ondt").

5203. Kvinder, som staa meget for Spejlet, sidde lidet ved Rokken. 2, 209.

5204. Ingen er en god Kvindeven, uden han er sine Penges Uven. V. S. O.

5205. Kvindesnak er kun Kvak (ɔ: „Skarn"). 1, 240. (Syv føjer til: „dog den vise Kvinde fra Thekoa udviser noget Andet". jvf. 2 Sam. 14, 4).

5206. Kvinde af Mand gaar for Mand af Kvinde. (Kongeloven).

5207. Kvinders Lod er Svaghed.

5208. Ved Gunst, Kvinder og Penge kommer mangen Ringe højt op. V. S. O.

5209. Kvinders Raad baader hver Mand. H. Ibsen.

5210. I det Onde og til onde Raad ere Kvinder tit klogest. 1, 240.

5211. Hør det første Raad af en Kvinde, og ej det andet! V. S. O.

5212. Intet er stoltere paa Jorden, end en Hest og en Kvinde. V. S. O. („stolt" turde her være brugt i Betydningen af „skjøn, herlig").

5213. Kvinder, Vín og Rigdom bedrager de Vise. V. S. O.

5214. Kvinder love tit lettelig og holde sjælden. 1, 275. — Kvindeløfte er for det meste ustadigt. V. S. O.

5215. Kvindepral er forgjæves, naar Dyd er borte. V. S. O.

5216. En Kvinde skal ej være selvgod eller lunegod, men ejegod. Syvs Tillæg.

5217. [En] Kvinde, som giver Boleren, byder sig frem; som tager af ham, sælger sig; som hverken giver eller tager, er Ære værd. 1, 238.

5218. Kvinde-Villie (er) ond at stille. 1, 240.

5219. En skjøn Kvinde er let at elske, en rig let at narre, en klog let at regére. Syvs Tillæg.

5220. Dejlighed, Rigdom og Dyd hos Kvindekjønnet findes ej gjærne sammen. Syvs Tillæg.

5221. Hvo som giver Sølv og Guld, hannem blive Kvinder huld (ɔ: gunstige). 1, 240.

5222. En Kvind' af megen Stads og Pragt Husholdning sin har ej i Agt. 1, 203.

5223. Kvinder elske Smykkeri (ɔ: Smykker, Pynt) og herlige Klæder. 2, 156.

5224. Kvindfolk græde mere efter, end før. („de tænke ikke langt forud"). 1, 240.

5225. Den er meget grov, som vanærer Kvindekjønnet. 1, 238.

5226. Kvindekjønnet skal vare sig, ej alene for Gjerningen, men endog for Ordet og Mistanke. 1, 239.

5227. Hvo Kvinder altid tjene vil, en Tjenest' haard sig tager til. 1, 239.

5228. Af onde Kvinder og skabbede Faar fattes ej, mens Verden staar. 2, 159.

5229. Rigdom gjør Kvinden stolt, Dejlighed mistænkt og Grimhed foragtet. 1, 239.

5230. Højrøstede Kvinder skal man bruge til at forjage Krigshære med. (jvf. Sir. 26, 30).

At fortjene Kvindehuen (ɔ: „at have legemlig Omgang med en Mand"). Moth. (Maaské af „den Skik, at Enker og forhen besovede Kvinder skulde have Hue paa, naar de holdt Bryllup". V. S. O.). — I Kvindekram er sædvanlig Noget fal (ɔ: „Kvinder have gjærne Noget at sælge"). 1, 240 og V. S. O. — Det er en slem, en arrig, en doven, en liderlig Kvind. — [Hun er] en Knurremurre. 2, 137. (om en Kone, som altid knurrer og giver Ondt af sig).

Ond Kvinde har tre Huder: en Hundehud, naar man rører den, beller (ɔ: gøer) hun igjen; en Svinehud, er ond at gaa igjennem; en Menneskehud, naar den rammes, raaber hun: ak, hjærte Mand! jeg vil gjærne som du. Dog skér det tit, at slaar man én Djævel ud, slaar man to ind; og jo mere man narrer onde Hunde, des værre blive de. 2, 157. — Forførelse af Kvinder er farligst. V. S. O. — Kvinders Godtroenhed er snart vunden. 1, 239. — De skjønneste Kvinder ere ej altid de frommeste. 2, 238.

En yndig Kvinde holder paa sin Ære, som de Mægtige holde paa Rigdom. Ordsp. 11, 16. — Kvinders Visdom bygger Huset; Daarskab river det ned med sine Hænder. Ordsp. 14, 1. — Ynde er bedragelig og Skjønhed forfængelig; men en Kvinde, som frygter Herren, skal prises. Ordsp. 31, 30. — Jeg vil hellere bo hos Løver og Drager, end være i Hus med en ond Kvinde. Sir. 25, 17. — En Kvindes Ondskab forvender hendes Aasyn. Sir. 25, 18. — Som en sandig Vej opad er for en gammel Mands Fødder, saaledes er en mundkaad Kvinde for en stille Mand. Sir. 25, 21. (jvf. 26, 30). — Et mørkt Ansigt og Hjærteplage voldes af en ond Kvinde. Sir. 25, 24. — Tilsted ikke Vand Gjennembrud, ej heller en ond Kvinde Myndighed! Sir. 25, 27.

Kvinde, se 1211. 3704. 4204. 4467. 4482. 5394 fg. 5643 fg. 6030. 6504. 7523. 7602. 7933 fg. 10, 011. 10, 052. 11, 849.

5231. Kyndelmisse-Knude (ɔ: ondt Vejr med Sné og Kulde den 2den Februar) ryster sine Klude. F. F. jvf. 11,744. — Her er Kyndelmisse-Knude tilbage endnu. 2, 3. — Kyndelmisse-Knude holder her ude med et Par hvide Stude. F. F. — Kyndelmisse-Knude, saa er Julen ude. K. 1566.

5232. Saa længe Lærken hun sjunger før Kyndelmisse, saa længe tier hun efter. 1, 3. — Saa mange Dage Lærken synger før Kyndelmisse, saa mange Dage (ogsaa: „Uger“) skal hun græde (tie) efter. F. F. og J. H. Smidth.

5233. Naar det snér paa Kyndelmisse-Dag, saa bliver det tidlig Foraar. K. 1568. — Er det strængt Vejr Kyndelmisse-Dag, saa vælt Hø ned af Slyden, siger Jyden. (ɔ: spar ej paa Foderet, thi da kommer Vaaren tidlig). Syvs Tillæg.

5234 a. Man skal have halvt Foder og Brødkorn igjen ved Kyndelmisse. 1, 11. — Ved Kyndelmisse er den halve Fodertid omme. K. 1567.

5234 b. Mørk Kyndelmisse gjør Bonden til Herremand. Molb. S. 298.

Kyndelmisse, se 1210.

5235. Mand kysser ofte den Haand, han vilde af vore (ɔ: var). P. L. 98. — Man maa mangen Gang kysse paa den Haand, som man ønsker var af i Albuen. jvf. 1, 249. F. F. — Man kysser tit den Haand, man hellere vilde spytte paa.

5236. Kvinden kysser ofte Svenden i Stedet for Herren (for Herrens Skyld). P. L. 100. jvf. 4717. — Man kan let tage fejl, og kysse Svenden i Stedet for Herren. Gr. 598.

5237. Mangen kysser Barnet for Ammens Skyld. Pouch.

5238. Kys kommer, hvor god Villie er. Molbech 1917.

5239. Hvo Børn vil kysse, skal gaa til Vuggen. 1, 225.

5240. Kys med Gevalt er Æg uden Salt.

5241. Bierne kysse Blomsterne, og de blive dog smukke. 1, 225.

5242. Kys er Kjærligheds Bud. 1, 225.

5243. Kys mig, Kirsten! jeg er Præstens Søn. F. F.

5244. Det Kys, som man giver, tager man, og Ingen mister Noget. 1, 225.

5245. Ét Kys kan viskes af. Gr. 466. — Én (rigtigere: „ét“) Kys kan afviskes. 1, 225. (Syv: „dog hvo der lader Kys, lader og Mere til; og hvo som haver Tilgang til Kys, haver og til Mere“). — Et Kys er et Stov (ɔ: Støv, Støvgran): den, der ikke vil ha' (ɔ: have) det, kan vaske det af. Sv. Gr.

5246. Vil du kysse mig, saa bid mig ikke! (ɔ: vær ej falsk). F. F.

5247. Som Marken og Sæden de kysses i Løn: saa Gavnet og Glæden med Lykken til Søn. Gr.

5248. Hvo som (ɔ: naar man) kysser to Munde, da stinker den ene. 1, 195. (om utilladelig Elskov).

5249. „Det gik an,“ sagde Mikkel, da han stjal sig til at kysse sin Fæstemø. O. Lade.

At kysse paa Haanden og sige Tak (ɔ: „høflig frabede sig Noget“). Moth. — At tage imod Noget med Kyshaand (ɔ: meget gjærne). V. S. O. — Han kyssede hende, saa det smak, som naar man slaar Horn af kullede Køer. A. S. Vedel. O. Lade. — At kysse paa Hollandsk (ɔ: „kysse, saa det smækker efter, som man drog Hornet af en Ugle“). F. Rostgaard. V. S. O. — At kysse paa Fransk. Moth. — At kysse Riset (ɔ: „ydmyge sig for den, som revser En“). V. S. O. — Han er god at kysse for Tørst. (siges om den, der altid er vaad om Munden). A. S. Vedel. — Det er ligesom en Ko kyssede et Nød. („om et koldt Kys, som ikke kommer fra Hjærtet“). 2, 177. — At kysse Kys i Kys (ɔ: „give flere Kys efter hinanden“). V. S. O. — Joabs Hil (Hilsen) og Judas' Kys ere meget gængse (om et falsk, forrædersk Kys, som ikke kommer fra Hjærtet). 2, 87 og 148. V. S. O. (jvf. Matth. 26, 48. 49). — Kys, hvor du klapper! Gr. 1548.

Kys mig, jeg klapper dig; gjør det godt, saa tak mig! 2, 148. — Det kom ikke saa nær, at de kyssedes endnu. 2, 148. — Han er saa mild, [at] han kysser i Søvne. 2, 196.

Kjærlighed og Sandhed mødes; Retfærdighed og Fred kysses. Ps. 85, 11.

Kys, kysse, se 11, 311. 11, 650.

5250. Kærling kjender (ɔ: lærer) sin Søn at tage Klæder paa, naar Dagen er blidest. P. L. 1118. (om utidig Forsigtighed og Forsynlighed).

5251. I Frost og Kuld (Kulde) kjender Kærling sin Søn at tage Spore paa Bén. P. L. 632. — „Tag Godt, mens du kan faa det!“ sagde Kærlingen, hun kjendte (ɔ: lærte) sin Søn, i Frost og Kuld at spænde Sporer paa bare Bén (ɔ: at løbe, for at varme sig). P. L. Udg. 1515.

5252. Kærlingen sætter sig ved Ild, sin Søn Greve og Konning (Konge) at kalde; men Katten sidder i Vraa, og siger: Ribalde (ɔ: Landstryger)! Ribalde! P. L. 839. (om tomt Praleri).

5253. Kærlingen totter af sin To-Rok (eller: Hør- og Uldrok, Spinderok ɔ: „hun gjør Totten, som Toet (Hørren eller Ulden) er paa Rokken. Hør og Hamp kaldes og Lin-To.“ Syv). 1, 302. jvf. 2050 fg. (ɔ: „saaledes bliver Værket, som det er, hvad det gjøres af“). — Ee (ɔ: altid) totter Kærling af sin To-Skjæppe.

P. L. 486. — Kærlingen spinder paa sin Tén, hvad hun har paa sin Rok. Nyerup. (ɔ: i ringe Kaar hjælper man sig, som man kan, med hvad man har). — Man skal spinde Tov (To ɔ: Uld eller Hør) efter Tovets Evne. 1, 303.

5254. Aldrig er saa gammel en Kærling, at kommer der Ild i hende, hun springer jo. 1, 101. jvf. 11, 019.

5255. Kærlingen æder ogsaa Tvebak, men det er derefter. V. S. O.

5256. „Hej lystig!“ sagde Kærlingen, hun sprang over et Halmstraa. 2, 39 og 104.

5257. „Det ryster i vor Æblehave,“ sagde Kærlingen, hun havde kun en Hyld og en Kaalstok.

5258. „Det er godt at staa i Ly,“ sagde Kærlingen, hun stod under Svøbeskaftet. Molb. S. 333.

5259. Kærling glipper ikke Stævnedag (ɔ: „hvor glemsom hun end er, saa husker hun dog, hvad udlovet er“). 2, 129.

5260. Hvad skal Kærling i Jomfrulav? (siges „om et foragteligt Menneske i et godt Selskab“). Moth.

5261. Mænd lægge sig ikke i Kællinge-Vrøvl.

5262. Kærlingen havde ej større Nød, end at hendes Vælling var bleven Grød. 2, 217.

At have en Mund som en Fiskerkærling. V. S. O. — Du hoster som en gammel Kærling. Moth. — Kærlingen slagtede sin So for Suebenets Skyld. 2, 20. — De Ribe-Kællinger sidder til Bænks i Aften. (siges, naar der er Skyer paa Himmelen mod Vest, som bebude Regn næste Dag). jysk. — Saa længe de Riber-Kællinger (ɔ: Skyer ad Ribekanten) sidder til Bords (ɔ: ikke trækker bort), bliver det ustadigt Vejr. R.

Hør, hvilken Kærlingmund han bruger! J. Langebek. (om højrøstet, grov Snak).

Sky de vanhellige og kællingagtige Fabler! 1 Tim. 4, 7.

Kælling, Kærling, se 1226. 1420. 4419. 4458. 6299. 7028. 9196. 10, 605. 11, 019.

5263. Man skal ej svide ell. svie alt det, der laadet (ɔ: laaddent) er. P. L. 677. (1, 436: „lodet“). (ɔ: man maa ikke tage det saa nøje; ikke paatale, klage over enhver nok saa ringe Fejl hos Andre; ikke aabenbare deres lønlige Brøst). jvf. 2142. 7229. 10, 209. — Alt det, som laaddent er, man ikke svie maa, om man vil Herregunst og Rigdoms-Fylde naa. M. Worm.

Han er laadden (ɔ: snu, træsk, listig). V. S. O. — Det er en laadden Broder, Karl, Skalk. — Han er saa laadden som et Faar. K. 658. — En laadden Tale (ɔ: den, „som der hverken er Fynd eller Klem i“). V. S. O. — At vende det Laadne eller den laadne Side ud (ɔ: optræde med Kraft og Bestemthed; ogsaa: vise sig stræng og vred). V. S. O.

laadden, se 1817.

5264. Laan skal gaa lakkeløst (ɔ: uden Lak og Lyde, uden Tab og Skade) hjem. P. L. 12. — Laan bør at gaa lydesløst hjem. 1, 52. jvf. 3368. 7322. — Laan og Vurdning (ɔ: Vare, Gods) maa ikke fortabes. 1, 280. — Laan skal gaa hjem uden Lakke (ɔ: Bræk, Fejl, Lyde), og have Tak paa sin Nakke. 2, 32. — Laan bør leveres lydeløs, og Gaver ej annammes takkeløs. M. M.

5265. Laant Hest og egne Sporer gjør korte Mile. 1, 51.

5266. Laant Guld maa ej vendes til Bly. Moth. — Laant Guld vendes til Bly. 1, 51.

5267. Naar Laan gaar hjem, sidder nøgen R.. igjen. 1, 51. — Naar Laan gaar hjem, har hun ingen Rumpe igjen (ɔ: „hun ejer kun laante Klæder“). V. S. O.

5268. Laan din Ven, og kræv din Uven! 1, 50. — Man laaner sin Ven og kræver sin Uven. Moth. (ɔ: naar man kræver tilbage, hvad man har laant ud, bliver man tit Uvenner med Folk). — Ven laanes, Uven kræves. M. M. (jvf. Sir. 29, 4—9). — Laan, og mist baade Penge og Ven! 1, 50.

5269. Mange ere Stakarle (ɔ: egl. Stavkarle = Stakler, Stoddere) at laane, men Herrer at bære igjen. 1, 52. (ɔ: ydmyge, naar de vil laane, men vanskelige og slette Betalere). — Mangen trænger mere til at laane, end til at bære igjen. 2, 32. — Hvad man har laant, maa man aldrig glemme at bære igjen.

5270. Hvo som med Laan og Borgen vil fordrive Betleren, faar ham først i Huset til sig. 1, 51.

5271. At takke (for Laan) lokker Laan hjem. (ɔ: „naar man bærer det Laante hjem igjen, faar man Noget at laane en anden Gang“). 1, 51.

5272. Det Udlaante kommer sjælden léende igjen. 2, 28.

5273. Lak og Lys ere onde at laane.

5274. Laant (ɔ: det Laante) kan ikke bære sig selv hjem.

5275. En laaner af sin Ven, en Anden af Lykken: Begge skulle give det Laante igjen. 1, 51.

5276. Det er godt at laane Gud og Ageren: de give god Rente. 1, 2. („de give høje Renter“. Gr. 1554.)

5277. Det er sødt at låane (her = at drikke paa Borg), men surt at betale. F. F. — Det er en Fjer (Fjeder) at laane; men det er en Stén at bære hjem igjen. Sv. Gr.

5278. Hvo der laaner hen, han sælger sin Ven og kjøber sig en Uven; faar tit Bagtaling for Betaling. 1, 51.

5279. Laan og Borgen hjælper tit af Sorgen. („dog kun til en Tid“). 1, 50.

5280. Hvo som laaner sin Overmand, skal bede mere om Betalingen, end den Anden bad om Laanet. 1, 51.

5281. Hvo som vil hav' at gjøre og værke, han laane Sit til Herrer og Klerke („det er at laane til den, man skal staa med Hat i Haanden for“). 1, 50.

5282. Tre Ting skal man ikke laane ud: sin Kone, sin Barbérkniv, sin Ridehest.

5283. Hustru, Klæder, Hest og Sko laanes ilde af Bondens Bo. 1, 52.

5284. Alting er kun et Laan i Verden, i Dag mit, i Morgen dit. Moth. (om Lykkens Ubestandighed).

5285. Laan Du mig i Dag, saa skal Jeg laane dig i Morgen. jvf. 3733.

5286. Hvad man har selv, behøver man ikke at laane.

Han har laant Nøglen til Rendestenen (ɔ: „han er saa fuld, at han ikke kan staa paa sine Bén“). V. S. O. — Det er kun et Laan. („om Fornærmelser: det skal jeg nok huske“). V. S. O. — At laane og borge gjør Gjæld. 1, 52.

Hvo som laaner til Hver, der borge vil, lader se god Villie, men liden Visdom. 1, 51. — Den, som hjælper den Fattige, laaner Herren.

Den Ugudelige laaner og betaler ikke. Ps. 37 21. — Hvo som forbarmer sig over den Ringe, laaner Herren, og Han skal betale ham hans Velgjerning. Ordsp. 19, 17. — Den, som tager til Laans, bliver den Mands Tjener, som laaner ham. Ordsp. 22, 7. — Vend dig ikke bort fra den, som vil laane af dig! Matth. 5, 42. — Dersom I laane dem, af hvem I haabe at faa igjen, hvad Tak have I derfor? Syndere laane jo ogsaa Syndere, for at de kan faa Lige igjen. Luk. 6, 34.

Laan, laane, se 775. 3240. 3371. 4351. 4839 fg. 5785. 6773. 7360. 7964.

5287. Laas gjør Hjon (ɔ: Tyende, Tjenestefolk) saatte (ɔ: enige). P. L. 971. (Naar der er lukket godt for Alting, saa har den Ene ikke Mistanke til den Anden, og der er da gjærne Fred i Huset). — Laas gjør, at Hjon i Huset liges vel (ɔ: enes godt). 1, 150. — Tro Tyende er en god Laas.

5288. Laas for Lædersæk, dér (det) lo Tællekniv ad. 1, 150. (om unyttig Forsigtighed, daarligt Gjemme. Syv: „Tyven finder vel Laasegangen“). jvf. 10, 725.

5289. Det er ondt at lukke den Laas, som hver Mand har Nøglen til. V. S. O.

5290. Laas er Lovens Ende (ɔ: „Loven tillader ikke, at der fældes Dom to Gange i én og samme Sag“). V. S. O.

Det er gaaet i Baglaas for ham (ɔ: „han kan ikke rede sig ud deraf“). Moth. — At forfølge til Laas (ɔ: „føre en Retssag fuldt ud til sidste Ende“ eller lade Sagen gaa saa vidt, den kan). V. S. O. — Det er under Laas og Lukke (ɔ: vel forvaret eller gjemt). Moth. — Laas for Munden! (ɔ: ti stille dermed!). F. F. — At slaa Laas for sin Mund. Moth. — Han véd Laasegangen (ɔ: han er forsøgt, erfaren; véd god Besked med Sagen). V. S. O. — Han fik Laasebrev paa Gaarden (ɔ: fuldgyldig Adkomst, som der ingen retslig Indsigelse kunde

gjøres imod). — Laasebrev sætter derpaa en evig Tielse (Tavshed).

Laas, se 7090. 10, 778.

5291. Lader (ɔ: lad) Oxe er ej Hvile værd. P. L. 955. („den bør derfor spændes i Aaget og lystre Svøben").

5292. Den Lade skal man altid drive. P. L. 18. — Den Dovne maa man immer drive. Gr. 386.

5293. Den varme Seng og (den) lade Dreng kunne ej vel (1, 446: „ville nødig") skilles ad. P. L. 957. jvf. 532. 1307 — Varm Seng gjør lad Dreng. A. S. Vedel.

5294. Lad ligger længe, helst i varme Senge. 2, 161. — Den Lade ligger længe, før han staar op af Senge. 2, 161.

5295. Lad Mand er længe usel (usæl, ussel). P. L. 1066.

5296. Lad Mand gaar nødig paa Sténvej. P. L. 474. (ɔ: vil ikke have selv den mindste Ulejlighed).

5297. Lad er ingen Ære værd. („man bliver ej berømt ved Dovenskab; Ingen kan være lad og priselig tillige"). 1, 247.

5298. Lad Mand faar tynd Davre. 1, 246. jvf. 9468. 261. 9397. 1305. 5969. 9945. — Lad Agermand er ej Maden værd. 1, 8.

5299. Den Lade faar ingen Løn uden Last. 1, 247.

5300. Lad Mands Bøn bliver sjælden hørt. („thi Gud hører og velsigner de Flittige"). 1, 245.

5301. Lad er gjærne ved den lette Ende. 1, 245.

5302. For den Lade er Dagen lang. 1, 247.

5303. Det er en lad Fugl, der ej vil (Molb. 1937: „gider") bygge sin egen Rede. 2, 131. (om den, der ej vil arbejde og drage Omsorg for sin Familie).

5304. Lad i Huset er som Vandbien hos de andre, der fortærer, hvad de flittige med Arbejde samler. 1, 247.

5305. Man skal stryge Skimmelen af den Lade. 1, 245. (ɔ: nøde ham til at arbejde).

5306. Lad Mand er halvdød Mand; er ej Livet værd. 1, 247.

5307. Læde (ɔ: Ladhed, Magelighed) gjør Lyde (ɔ: sædelig Fejl, Udyd). 1, 246.

5308. Læde gjør Flæde (ell. Flædje ɔ: Daarskab, Daarlighed). 1, 246. — Ladhed lærer Laster. 1, 246. („man skal lære Ungdommen op til Godt, ellers lære de kun Ondt af sig selv". Moth). — Ladhed er Lasternes Amme.

5309. En lad Tyv skader mindre, end en lad Dreng. 1, 440. — En lad Tyv er bedre, end en lad Tjener. Gr. 1557. — Man skulde hellere have en lad Tyv i sit Hus, end en lad Svend. („thi denne stjæler hver Time páa Dagen; løber hastig til Bords, gaar sént til Arbejde. Ved Bordet æder han, saa han sveder; ved Arbejdet fryser han og snarlig kjedes"). 2, 267.

5310. Lad vil gjøre Gavn, naar han maa have Hænderne i Lommen. 1, 245. — Lad vil hellere se paa Arbejdet, end gjøre det. I, 245.

5311. Lad bad Lad, og Lad bad sin Dreng: saa maatte endda Lad selv gaa. 1, 245. — Lad bad Lad at gaa, men der (ɔ: da) Lad ej kunde faa Andre, maatte Lad gaa selv. V. S. O.

5312. Lad Kone undskylder sig gjærne med Barnet. 1, 245.

5313. De Lade have altid Helligt (ɔ: Helligdag). 1, 177. — Lad gjør tidlig Helligaften og tit Fri-Mandag, 1, 246.

5314. Lad Mand vilde gjærne have syv hellige Dage om Ugen (ɔ: være fri for alt Arbejde). V. S. O. — Den Lade vil altid holde Fri-Mandag eller syv hellige om Ugen. 2, 161.

5315. Den Lade vil saa gjærne til Arbejde, som Tyven til Galgen. 1, 245.

5316. Lad Haand gjør arm Mand. 1, 246. — Ladhed gjør Fattigdom; lønnes med Armod. I, 246. — Ladhed giver Sult og Nød; Flittighed forhverver Brød. 1, 246. — Den, som arbejder med lad Haand, bliver fattig. Ordsp. 10, 4.

5317. Lade Hunde fange sjælden Vildt. 1, 245. jvf. 4441. 7064.

5318. Med lade Folk udretter man intet Stort. Syvs Tillæg

5319. For megen Honning gjør lad Bi (ɔ: „Overflod gjør uvillig til Arbejde"). V. S. O. — Megen Honning gjør lad Bi. 1, 303.

5320. Man faar at lægge sin slunkne Tarm hos sin Hvile-Arm. 1. 246. jvf. 8439. — Læg din lade Arm hos din slunkne Tarm! (ɔ: „Ladhed gjør fattig“). V. S. O. — Han kan lægge sin lade Arm ved sin tomme Tarm. K. 365.

5321. Lad Herre, dovne Svende. 1, 247. — Lad Herre har fortrædne Svende. 1, 178. — Lade Husbonder gjøre rige Tjenere. Iris.

5322. To Lade kunne række saa langt, som én Treven (ɔ: rask, villig til Arbejde) kan gaa. 2, 60. (ɔ: „én Flittig og Duelig kan hente eller skaffe til Veje, hvad to Lade række efter, men ej gider gaa efter“).

5323. Naar to Lade komme sammen (i Ægteskab), maa de svælte ihjel. 2, 64.

5324. Doven og Lad de fulgtes ad. Syvs Tillæg.

5325. Naar lade Heste ville afstéd, gamle Kvinder danse, og hvide Skyer regne, er der intet Ophør. 2, 190.

5326. Duelighed efter Duelighed, og Ladhed føder Ladhed (ɔ: den, der er vant til Arbejde, vil altid have Noget at bestille, men den Lade vil gjærne skubbe af sig). Moth.

5327. Ladhed svækker og gjør tidlig gammel; Arbejde styrker og gjør længe ung. 1, 264.

At lægge sig paa den lade Side. Han ligger ikke paa den lade Side. — At lette sin lade Side (ɔ: „lade af fra sin Dovenskab“). V. S. O. — Det er ret en lad Krop. V. S. O. — Han er et ladt Asen; eller: saa lad som et Asen. 2, 161. V. S. O. — Han er saa lad, at han lngter („som det fule ɔ: egl. raadne og stillestaaende Vand“). 2, 161. — Han er saa lad, at han ikke gider baaret (bære) sin egen Krop. 2, 161. — Han er en Drysepind (Drøsepind). 2, 161. — Han ligger og sylter Valle (ɔ: har intet eller et aldeles unyttigt Arbejde for). 2, 161. — Han har en lad Skjælms Bén i Ryggen; han gider ikke bukke sig. 2, 161. (om den, som er langsom og doven til sin Gjerning). — Ladhed er et levende Menneskes Begravelse. 2, 161. — Han haver Krumpensót (ɔ: „ligger krumbøjet af Lede); gider ædt og Intet gjort. 1, 245. — Man faar sy ham Puder under Armene. Moth. (om den Lade, som lægger Armene paa Bordet, mens han spiser). — Han er en Dagtyv, — som stjæler Dagene fra Vorherre og opæder Brødet for de Duelige. 1, 247.

Man faar ej Andet af Ladhed, end Lus og lange Negle. 2, 161.

Du Lade! gaa til Myren, se dens Veje, og bliv viis! Ordsp. 6, 6. — Den Lades Sjæl begjærer og faar Intet. Ordsp. 13, 4. — Den Lades Vej er som et Tjørnegærde. Ordsp. 15, 19. — Den Lade stikker sin Haand i Fadet; han gider ikke lade den komme til Munden igjen. Ordsp. 26, 15. (19, 24). — Fordi det er Vinter, vil den Lade ikke pløje; om Høsten vil han søge, og der er Intet. Ordsp. 20, 4. — Som Døren drejer sig paa sine Hængsler, saaledes vender den Lade sig i sin Seng. Ordsp. 26, 14. — Den Lade er visere i sine egne Øjne, end Syv, som svare med Forstand. Ordsp. 26, 16. — En brav Hustru spiser ikke Ladheds Brød. Ordsp. 31, 27. — En Lad er lignet ved en Klump Skarn; hvo som tager den op, vil ryste sin Haand. Sir. 22, 2,

lad, Ladhed, se 2091. 10, 359. 10, 457.

5328. Han er ikke saa lam, som han linker (ɔ: halter) til; han er ikke saa halt, som han hinker til (ɔ: han er ikke saa fattig eller saa syg, som han klynker til eller giver sig ud for). V. S. O. — Han er ej det, han synes; han er ej saa halt, som han linker. 1, 248 og 2, 163.

5329. Han er øverlig (ɔ: oven til) lam, (som) i Munden (eller: Tungen) er lam. 1, 430. — Det er ondt at være lam i Munden. 1, 430.

5330. Det er slemt at halte paa begge Bén. jvf. 1, 169. — At hinke eller linke paa begge Bén. 1, 419. (om den, som holder snart med den Ene, snart med den Anden; er ikke bestemt eller selvstændig).

5331. Den Halte vil helst danse foran. Iris.

5332. Den Haltende kommer nok bag efter. V. S. O. („siges, naar man faar saa gode Tidender, at man frygter for at faa dem slettere siden"). jvf. 8332.

At være plovlam (ɔ: fattes Heste til at pløje med). V. S. O. — Han halter paa den ene Albue (ɔ: „klager sig, og véd dog ikke ret, hvad der skader ham"). Moth.

Fattig Mand kommer hinkende, kommer linkende o. s. v. (en Leg).

Hvor længe ville I halte til begge Sider? 1 Kong. 18, 21. — Jeg (Job) var den Lammes Fod. Jobs B. 29, 15.

lam (halt, halte), se 2619. 3621. 5631. 7362. 8674. 10, 979.

5333. Naar Landet er rigt, er Vandet armt, og tvært imod. 1, 9. (ow et godt Aar).

5334. Klosteret varer længere end Abbeden, og Landet end Fyrsten. 1, 348.

5335. Som Landet er, saa er og Indbyggerne; i et skarpt Land fødes stridbare Folk, i et frugtbart Land unge Fölk. Moth.

5336. Man skal ikke ro sig videre ud, end man vel kan ro sig i Land igjen. Moth. — At ro sig for langt ud fra Land (ɔ: vove sig for vidt i et Foretagende; at slaa større paa, leve mere flot, end man har Evne til at holde det ud).

5337. Lands Viis, Lands Ære. Landets Sæder, Landets Hæder. 1, 392. jvf. 8891. 1250. — Landets Viis og Landets Sprog er Landets Ære. 1, 427. — Lands Skik er Lands Ære. Moth. (ær Landet ved at følge dets Skikke!). — Saa mange Land, saa mange Sæder. 1, 392.

5338. Lands Sæd, naar den ej har Uskjel (= Uret) med sig, regnes for Lov.

5339. Der er tit ondt Folk i et godt Land. 1, 107.

5340. Ondt Land, hvor man har ingen Ven. 1, 107.

5341. Det er farligt at sætte et Lands Velfærd paa Sværdets Spidse. 1, 234.

5342. Eget Gavn, ungt Raad, hemmeligt Had, forstyrrer mangt et Land og (mangen) Stad. 1, 349.

5343. Valland (ɔ: Italien) er Sjælens Helvede, Legemets Paradis, Pungens Skærsild. 2, 76. — England er Kvindernes Paradis, Tjenernes Skærsild, Hestenes Helvede. 2, 76. — Frankrig er Spaniens Kornlade. 2, 76.

5344. Naar Landet mig nærer, jeg Sproget og ærer. A. S. Vedel.

5345. Lykken er til Hove, men jeg elsker Landet; Rolighed er min største Fornøjelse. Moth.

Var Salling héd, som hun er féd, da intet bedre Land jeg véd i den hele Kristenhed. R. — Kom i Land, Skipper! (siges til den, som ej kan komme til Meningen af sin Tale). F. F. — Jeg sér Land. („siges, naar der er Haab om snart at faa Ende paa en højst ubehagelig Sag"). Moth. — Jeg har Lyst til at vide, hvor det vil drage i Land (ɔ: „hvad Udfald Sagen vil faa"). V. S. O. — Det gaar aldrig i Land (ɔ: Sagen lykkes ej, faar ingen Fremgang). — Da kommer du ret i Land, om du gjør det (ɔ: „da faar du en Ulykke"). V. S. O. — Jeg skal ro Jer ud og i Land igjen. Moth. (om den, som kan fri En fra stor Fare). — Gid du ske al Landsens Ulykke! V. S. O. — Du skal holde dig inden dine egne Landemærker. V. S. O. (ɔ: du skal passe dig selv, og ikke bekymre dig om Andre eller blande dig i Andres Sager).

Land! Land! Land! hør Herrens Ord! Jer. 22, 9.

Land, se 1414. 2097. 2516. 3370. 3588. 3600. 4093. 4186. 5033. 5136. 5632. 5661 fg. 5697. 5706. 5765. 5871. 6537. 7147. 7802. 8844. 8888 fg. 9200. 10, 184. 11, 076. 11, 128.

5346. Vanart haver en lang Stjært. P. L. 132. („Forældres onde Art og Rygte følger Børn og Afkom". H. Thomesen). jvf. 451. 95. — Vanart haver en lang Stjært, og det Onde er snart lært. F. F.

5347. Kjeltringebænken er lang.

5348. Lang er Rettens Vej. Gr. 1562.

5349. Lang Betænkning er vis Bét. Gr. 1566.

5350. Storkens Sang er ikke des sødere, for (ɔ: fordi) Næbbet er langt. Gr. 1574.

5351. Lang Aften-Glæde gjør lang Morgen-Flæde (ɔ: egl. Daarskab, Letsindighed; her = Sorg). 1, 446.

5352. Der er gode Raad til den Pølse, som er for lang. („thi man kan bedre tage fra, end sætte til"). 1, 414 og 2, 195. 210.

5353. „Der er langt (ell. vidt) frem," sagde Kærlingen, hun saa' sig tilbage. 2, 214. jvf. 11, 194.

5354. Lange Negle gjøre stakket Lut-Stræng. 2, 226.

5355. Der er tit langt mellem Haand og Mund. Gr. 1810. — Der er somme Tider langt fra Kjæppen til Haanden.

5356. Langt er mellem Mund og Bid. 1, 98. — Langt er imellem Mund og Save (= Bid). P. L. 128. (Alt her nede er usikkert; der kan komme Meget i Vejen, som man ikke tænker paa). jvf. 1879. 2598. 8279. 8916. 9162.

5357. Langt lugter Stormands Sygdom og Fattigmands Pandekage. F. F.

5358. Langt derfra er godt for Skud. 1, 396.

5359. Tiden er lang for dem, som Godt forhaabe (ɔ: haabe, vente sig). J. S. Nørnissum.

5360. Lang Tid, langt Liv. Molb. S. 330.

At slaa med den lange Lime (= Kost ɔ: „at overlade Hævnen, Straffen til Gud“). V. S. O. — Det er saa langt fra, som Himmelen fra Jorden (ɔ: der er stor Forskjel). Moth. — — Det er saa langt fra Meningen, som Spidsbjærg fra [det] gode Haabs Næs. V. S. O. — Han blev lang i Ansigtet [ved at høre det]. V. S. O. (ɔ: blev skamfuld, skuffet). — Han blev lang i Hovedet. K. 1080. — Han er saa lang, som et ondt Aar. Moth. (om et meget højt Menneske). (Saa langt som et ondt Aar. F. F.). — Han er som et Evnetræ (ɔ: brugeligt til Gavntømmer eller langt, lige og ret). 2, 125. — Han er saa lang som en Skudemast. F. Rostgaard. — Han er et langt Register; en Langbén-Rise; en svær Jætte; en Kæmpe, en Goliat. 2, 125. — Det er saa langt, som fra Jul til Paaske. F. F. — Et Bord saa langt som fra Kyndelmisse til Paaske. L. Holberg. — Der er langt mellem Pinsedag og Jul. V. S. O. — Maden bliver lang i Munden. („naar den er modbydelig og nydes med Ulyst“). V. S. O. (saaledes: lang (ɔ: tyk, fordærvet) Vín; og: lang (ɔ: slimet) Mælk. O. C. Olufsen). — At gjøre en lang Hals (ɔ: „at være nysgjerrig“). V. S. O. — At have en lang Hale (ɔ: mange Børn; ogsaa: at føre et hélt Slæng f. Ex. af Tjenere med sig). V. S. O. — Det er lige saa langt som bredt, sidt som vidt. V. S. O. (siges skjæmtevis om hvad der er knapt). — Han skal til lang Ager at binde (ɔ: „han har travlt, Meget at bestille“). V. S. O. — At sætte (ell. skyde) Noget paa den lange Bænk (ɔ: „opsætte det fra én Dag til en anden)“. Moth. — Han faar sætte sit Spyd paa et længere Skaft (ɔ: stræbe, arbejde mere). A. S. Vedel. — Han er allerede langt dér henne. („om En, som er falden i en dyb og tryg Søvn“). V. S. O. — Hun er langt henne (ɔ: har længe været frugtsommelig). V. S. O. — Langt om længe (ɔ: omsider, endelig) kom han. — De ere saare langt fra hinanden. Moth. (om de Ting, som slet ikke komme hinanden

ved"). — Der er Sø og salt Vand imellem. Moth. (om de Ting, som ere langt fra hinanden). — Saa vidt (langt) som Østen er fra Vesten, Himmelen fra Jorden. 1, 313 og 413. — Lade Noget komme i Langdrag; lade Tiden gaa i Langdrag. — Det kommer i Langhælde (ɔ: „det gaar noget sént"). V. S. O. — At løbe saa langt, som Gud har en Fod Land (ɔ: „til Verdens Ende"). 1, 112.

Træng dig ikke ind, for at du ikke skal stødes tilbage; og staa ikke alt for langt borte, for at du ikke skal glemmes! Sir. 13, 13. — Herren er ikke langt fra Enhver af os. Ap. Gj. 17, 27.

lang, langt, se 18. 132. 212. 1182. 2727. 3109. 3819. 4324. 4388. 4604. 4682. 5302. 5471. 6598. 7822. 9559. 9873. 11, 193 fg. 11, 380 fg. 11, 411. 11, 734. 11, 895.

5361. „Smuk langsomt!" sagde han, som øste Vælling op med en Syl. 1, 364. jvf. 11, 163. (om den, som er knap og karrig; ogsaa: meget langsom i hvad han end tager sig for). — „Giv mig Stunder!" sagde Sunds Præst, da han aad Vælling med en Syl. O. Lade. — [Det er langsomt Arbejde], at give Vælling (ell. Grød) op med en Syl. 1, 24.

5362. Langsom Gjerning, liden Tak. 1, 444.

5363. Hvad langsomt nemmes, det langsomt glemmes. V. S. O. jvf. 10, 995. 6006.

5364. Oxen gaar langsomt, men drager vel. 2, 29. (om den, som handler sindigt og betænksomt).

5365. Langsom Gave forlorer (ɔ: mister) Takken. 1, 143. — Det, som gives langsomt, gives aldrig villigen. 1, 143.

5366. Langsomhed har Eftertryk. 2, 29.

5367. Den, der gaar langsomt, gaar sikkert. — Den langsomme Fremgang er sikrere, end den hurtige.

Det har sine Sokker paa. K. 1886. (om Noget, som gaar langsomt og stille). — Jeg har ikke sét ham i langsommelig Tid (ɔ: det er meget længe siden jeg saa' ham). V. S. O. — Langsomt kom Gjertrud, gesvindt (hurtig) kom Matthias. F. F.

Hvert Menneske være langsom til at tale, langsom til Vrede! Jak. 1, 19.

langsom, se 1726. 7611.

Last, se Synd.

5368. Halvgjort Gjerning skal man hverken love eller laste. P. L. 951. — Halvgjort Gjerning (ogsaa: „Arbejde“) bør hverken at roses eller lastes. 1, 156. — Det er kun halvgal Mand, der laster halvgjort Arbejde. — Man skal ikke kere (ell. kære) sig om Roer, før de er møre (ɔ: „man skal ikke laste halvgjort Arbejde“). Sv. Gr. 3, 217. (Angel).

5369. Hvo som laster Arbejdet, laster Mesteren. 1, 6.

5370. Naar man skal giftes, skal man lastes; naar man er død, bliver man rost. jvf. 723. — Man laster dem, som skal giftes, og lover de Døde. Syvs Tillæg.

5371. Gjør ej det, du vilde laste hos Andre! Moth.

5372. Mangen laster det, han adlyster eller lyster ad (ɔ: hvad han attraar, gjærne vilde have). 1, 29 og 487. jvf. 3652. 8184. — Det, [som] man ej kan faa, laster man. 1, 251.

5373. Lettere er at arge (ɔ: laste, dadle) paa Noget, end gjøre det efter. Moth. — Det er lettere at laste en Ting, end selv gjøre den bedre. K. 1942.

5374. Intet (er) saa vel gjort, som jo kan lastes. 1, 6. — Ingen Ting er saa god og fuldkommen, at den jo har sine Dadlere. V. S. O.

5375. Hvo sig selv laster, ham lover ingen Mand. 1, 360.

5376. Last ej mig eller Mine, gak først til dig og Dine! 1, 28. jvf. 8942.

5377. Findes der ej Last (ɔ: Noget, som fortjener at lastes) hos dig eller Dine, kom saa til mig og Mine! 1, 28. — Naar du ej finder Last hos dig og hos Dine, saa skal det staa dig frit at laste mig og Mine. V. S. O.

5378. At følge Alles Raad er at laste, og (at følge altid) sit eget Hoved, (er) ej at rose. M. M.

5379. Pris varlig, last sparlig! V. S. O.

5380. Den taaler Dadel bedst, som mest fortjener Rós. H. Schjerman. A. 1762.

5381. Last ej angrende Mand!

5382. Man skal ikke laste Guds Gaver. jvf. 2755. 3655.

Han har alle Folk paa Strækkenaglen (ɔ: „har Noget at sætte ud paa Enhver“). Moth.

Bebrejd ikke et Menneske, som vender sig fra Synd; kom i Hu, at vi Alle fortjene at lastes! Sir. 8, 6.

laste (dadle), se 3515. 3534. 4474. 5148. 5705. 7959. 8232. 12,004.

5383. Man maa (ɔ: kan) baade lé og have en faver (favr) Mund. P. L. 359. (ɔ: man maa nok lé, naar det skér paa en sømmelig Maade, med Anstand og Ynde; man kan skjæmte, uden at saare og fornærme Andre). — Man kan baade lege og lé og have en faver Mund. 1, 255.

5384. Ee (ɔ: altid) lér folsk (ɔ: taabelig, tosset) Mand, naar Anden lér. P. L. 930. (ɔ: „én Nar lér efter den anden“). — Folsk Mand lér, først (ɔ: saa snart) Andre lé. 1, 250. (om en skrømtet Latter).

5385. Uklog Mand mener, at Alle, der lé med ham, ere (hans) Venner. Havamaal.

5386. Han lér taabelig, der Skaden fanger (ɔ: der faar eller kommer til Skade). 2. 232.

5387. Tit lér faver Mund af sorrigfuldt Hjærte. Moth. (om den, der ikke vil lade sig mærke med sin Sorg). jvf. 3086. — Ofte sidder sorrigfuldt Hjærte under léende Mund. — Ofte lér (ogsaa: „smiler“) sorrigfuld Mund. Moth.

5388. Naar Værten lér gladest, mener han Gjæstens Pung. 1, 480. Moth. — Naar Værten vil ad dig lé, du dig da vel forsé (ɔ: sé dig for)! 1, 480.

5389. Det er Kunst at lé, naar det gaar En selv ilde. („da kan man vel bare sig for Latter“). 1, 250. — At tabe er godt for Latter. 1, 306.

5390. Hvo sig selv killer (kilder, kildrer), kan lé, naar han vil. 1, 249. (om en fremtvungen Latter).

5391. Den Onde (V. S. O. „Fanden“) lér altid, naar det gaar ilde til. Gr. 1584.

5392. Naar Legeren (ɔ: Spillemanden) lér, gaar Gigen (ɔ: et Slags Fiolín) vel. 1, 159.

5393. Den lér bedst, som lér sidst. V. S. O.

5394. Kvinde lér, naar hun kan, men græder, naar hun vil. Syvs Tillæg.

5395. Man faar kun en Latter, for at sige Kvindfolk Sandhed. F. F.

5396. Kærlinge-Latter bliver gjærne til Hoste. 1, 250. — Kællinge-Latter bliver let til Hoste. Gr. 1419. — Kærlinglatter endes gjærne med Hoste. V. S. O. („Stor Glæde har Sorg i Enden". Moth).

5397. Efter Latter og Flin (ɔ: styg, uhøvisk Latter) kommer Graad og Grin. Molb. 1975.

5398. Efter Skrikkelatter (ɔ: høj Latter, Skoggerlatter) kommer Sorrig og Graad; efter vilde Rede (Vilderede, Forvirring) kommer gode Raad. 2, 81.

5399. Skrikkelatter bliver tit til Hikkegraad. 1, 250. — For megen Latter ender med Graad. Gr. 1578.

5400. Paa megen Latter kjender man en Nar. Gr. 1577. — Latter forraader Narren. 1, 249. — Megen Latter, megen Daarskab. 1, 249.

5401. Vil du ha' mig, saa ta' mig, og grin ikke af (ad) mig! Moth.

5402. Hvo der skal bide Hovedet af Padden, han skal ikke grine. Pouch.

5403. Man lér altid mest ad (af) Skidt. Gr. 2393.

5404. Heste griner, Folk lér. F. F.

Han lér, som han havde Tandvé. 1, 250. (om en tvungen Latter). — Han lér som en Hest, der vil bides. 1, 250. — Han gnægger som en Stodhest. V. S. O. (om en styg Latter). — Han lér som en Nisse. V. S. O. — Han lér og gjør sin Mund saa bréd som en Ladedør. Syvs Tillæg. — Han lér ikke tiere, end der brænder en Landsby af. V. S. O. (om den, der glæder sig over Andres Ulykke). — Han lér ikke uden til hver Højtid. V. S. O. (om den, der sér surt). — Han griner som en død Rotte; som et Øg, der æder Tidsler; som en Tudse, der har faaet et Slag af en Gaardstaver (Gærdestave). 2, 163. (om en tvungen eller skrømtet Latter). — Han griner som en Høvlebænk. Sv. Gr. (om den, som gaber højt, naar han lér). — Han griner som en søden Ræv. K. 660. („som en død Ræv." Moth.). — Han griner som et svedet (ell. sødet ɔ:

kogt) Faarehoved. 2, 163; V. S. O. (om den, som griner med et stygt, lumsk Udtryk i sit Aasyn). — Han drog (trak) paa Smilebaandet. Moth. — At stikke i at lé (ɔ: give sig til at lé). V. S. O. („stikke i Grin ad Noget". V. S. O.). — At lé med fremmed Latter. Moth. („om den, som ikke er glad af Hjærtet"). — At lé af fuld Hals (ɔ: meget højt). V.S.O. — At lé op i Vejret. V. S. O. (lgl.). — Han kan faa En til at lé, som er halv død. V. S. O. — At lé En lige i Øjnene, lige op i Øjnene. — Det lér Alt, hvad der er paa ham. V. S. O. — Nu maa man da lé sine Træsko i Stykker. Sv. Gr. 3, 208. — Jeg er færdig at lé min Lomme itú. V. S. O. (ɔ: nær ved at sprække af Latter). — Nu maa min Lomme lé. K. 1817. („Det lo min Lomme af ɔ: det var til min Fordel"). V. S. O. — Han var færdig at lé sig ihjel eller fordærvet; eller: at briste af Latter." V. S. O. — At lé En ud (ɔ: gjøre Nar af ham; spotte). V. S. O. — At lé i sit Hjærte; lé i Skjægget; lé i Lommen; lè saa smøret (ɔ: lé med tørt Lune; hemmelig glæde sig over Noget). V. S. O. — Det er kun til at lé af (ɔ: har Intet at betyde). V. S. O. — Han kunde nok bare sig for Latter. 2, 294. (siges, naar noget Alvorligt er indtruffet). — Du skal ej lé deraf (ɔ: „det skal bekomme dig ilde"). V. S. O. — Det gik ham af uden Latter. 2, 294. (ɔ: det tog en sørgelig Ende med ham). — Gjøre sig selv til Latter (ɔ: latterlig V. S. O. (om den, der bærer sig taabeligt ad). — Han fik Latteren paa sin Side (f. Ex. ved sine lystige Indfald). — At slaa Noget hen med (i) Latter. V. S. O. (tage det letsindig; spøge dermed). — Man kan ikke slaa en Latter (ogsaa: „et Smíl") af ham med en Vognkjæp. Moth. (om den meget Alvorlige). — Han maatte grine ad en Egebjælke. 2, 280. (om den, der forhen blev hængt i en Galge). — Slaa en høj Latter op. V. S. O. — At faa sit Kallun rystet. V. S. O. (om en stærk Latter). — Han har nok faaet Fnisegrød. (om En, som ikke kan bare sig for at fnise eller lé paa en ubehagelig Maade, skjønt han søger at holde Latteren tilbage). V. S. O.

Grin ad Fanden, ej ad Folk! — De lo Alle, [som] til Gilde kom; de lo ej Alle, som droge derfra. 2, 163. — Naar han lér, maa man vare (vogte) sig. 2, 163. — Nu maatte jeg lé, om jeg gad. 2, 163. — Det er baade til at lé og græde over. Gr. 1585. — Mennesket alene lér og græder. 1, 250. — Det er gjort til at lé ad. Syvs Tillæg.

Selv under Latter føler Hjærtet Smerte. Ordsp. 14, 13. — En brav Hustru lér (ɔ: smiler) ad den kommende Tid. Ordsp. 31, 25. — Som Torne sprage under Gryden, saa er Daarens Latter. Præd. 7, 6. (jvf. 2, 2 og 10, 19. Sir. 21, 22). —

Udlé ikke et Menneske, hvis Sjæl er bitterlig bedrøvet! thi der er En, som nedtrykker og ophøjer. Sir. 7, 12.

Latter, lé (grine), se 70. 3086. 3212. 3224. 4294. 5425. 6592. 6820 fg. 8394. 10, 706. 11, 291.

5405. Han skal lude (ɔ: bukke sig), der lave haver Døre. P. L. 142. (ɔ: den Ringe og Svage maa give efter for de Store. Ogsaa: Ydmyghed anbefales). — Den faar at bukke sig, som har lave Døre. jvf. 1, 295 og 505. jvf. 1075. 2624. 6262. 8769. 11, 506 fg.

5406. Lave Folk sér altid højest. 2, 126.

Han er af en lav Tænkemaade. — At føre en lav Stil (modsat „opskruet, højtravende"). — At tale i en lav Tone. — At synge for lavt.

Lavt er ej bænket, hvem Herren sidder nær. Gr.

---

léd, se kjed.

5407. Mangen søger efter det, han ej vil finde. 1, 402. — Man leder ofte ad det, man vil ej have. P. L. 158. — Man leder ofte ad det, man ej vil finde. 1, 248. (f. Ex.: „vi vil Alle blive gamle; men naar Alderdommen kommer, behager den os ikke." C. Pedersen).

5408. Hvo som vil have Noget, maa søge derefter. 1, 402.

5409. Man skal ikke lede efter Pølse i Hundegaard.

5410. Den, der ligger, han leder bedst. K. 1198. — Han leder bedst, som lægger. 2, 245.

5411. Mangen gaar blandt Bog og leder efter Agern. 1, 318. (om den, der har en saadan Lyst til Forandring, at han endog attraar Noget, som er ringere end det, han har). jvf. 3659. 4896. — Galenskab er det, at gaa iblandt Bog og lede efter Agern. 1, 318.

5412. Den leder ikke gjærne bag Døren, som ej selv har staaet dér. („om den, som uden Grund har fattet Mistanke til Andre"). jysk. — Moderen havde ikke ledt efter Datteren i Ovnen, naar hun ikke selv havde været dér. Molb. 2385. — Ingen leder efter en Anden i Sækken, uden han [selv] har før været deri. 1, 305.

Han leder efter sit eget Vid (ɔ: sin egen Forstand). Moth. (om den Taabelige). — Han leder ikke efter det, han skal sige (ɔ: „han har Nok af Munden“). V. S. O. (om den, som ikke famler, stammer i sin Tale). — Han leder ɔm Knuder paa Rør (ɔ: han gjør sig forgjæves Umage; finder ej, hvad han søger). Moth. — Saadan En skal man lede [længe] efter (ɔ: „er vanskelig at finde, gives ej let“). V. S. O. — Du leder. efter en Ufærd (ɔ: „vil paadrage dig en Ulykke derved“). V. S. O. — Tranen leder efter Vildgaasen. 2, 246. — At søge En paa Haanden (ɔ: „søge Hjælp hos, tage sin Tilflugt til En“). J. S. Sneedorf. — Han skal nok lede op med ham (ɔ: „søge at faa Sag med ham“). Moth. — Søg din Fjende i aaben Mark! (ɔ: „angrib ham mandig“). V. S. O. — At søge Moses' Grav (ɔ: „lede forgjæves efter Noget“). 1, 402. (jvf. 5 Mos. 34, 6). — Søge En paa Ære, Liv og Gods (ɔ: til Fortabelse af Ære o. s. v.). V. S. O. — At søge efter Asener (egl. Aseninder) og finde et Kongerige. 1, 402. (jvf. 1 Sam. 9, 20). — De søge til ham, som Vand til Hav (ɔ: han har en meget stærk Søgning; mange Kjøbere). V. S. O. — Det er en Ejendom, som søger sin Lige (ɔ: er ganske udmærket). — Søge Noget ud af En (ɔ: „komme paa Spor efter, ved at udspørge ham“). Moth. — At lade Soldet gaa om efter Noget (ɔ: lede efter Noget, som man savner). V. S. O. (Talemaaden grunder sig paa den gamle Folketro, at man, ved at fastgjøre en Uldsax med den skarpe Ende og holde i Saxens øverste Ende, troede at kunne opdage den, der havde taget det, som var blevet borte, i det Soldet, saa snart Gjerningsmanden nævnedes, strax bevægede sig). — Han skal lede den blinde Buk i Helvede. („om den, der dø'r, uden at have været gift“). V. S. O. — Han lader sig lede som et Barn. (om den, som er ganske i en Andens Magt). — Han har saa længe ledet ham omkring, at han kan huske det. V. S. O.

Undertiden ledes forgjæves: Jo mere hun ledte, jo mindre hun fandt, sig selv til Angest og Kvide. 2, 245.

Hvó der søger efter Godt, stræber efter Velbehag; men hvo der leder efter Ondt, ham skal det vederfares (eller: over ham skal det komme). Ordsp. 11, 27. (jvf. Amos 5, 14). — Søger Herren, medens han findes! Es. 55, 6. (jvf. Jer. 29, 13; Visd. B. 1, 1). — Hvorfor lede I efter den Levende iblandt de Døde? Luk. 24, 5.

lede (søge), se 183. 1035. 1609. 2539. 2575. 4300 fg. 5597. 5606. 5773 fg. 5822. 6349. 10, 915. 11, 289.

5413. Ørkeløs (ell. ørkesløs, af et Ørke ɔ: en Syssel) skal ee (ɔ: altid) Noget paaslaa. P. L. 717. („Den, som kan være ørkesløs, skal dog søge nogen Virksomhed; Mennesket er nemlig skabt til at arbejde, ligesom Fuglen til at flyve"). — Ørkeløs Mand skal end Noget paaslaa (ɔ: finde paa). 1, 246.

5414. Tom (ɔ: ørkesløs) skal Noget té. H. Thomesen. („den, som gaar ledig, vil dog gjærne synes at arbejde". jvf. Molb. 4051 og 4502.

5415. Ørkesløshed gjør (ell. giver) onde Huskud (ɔ: Indfald, Indskydelser). 1, 247. — Ørkeløshed føder Daarlighed, og Arbejde Viished (ɔ: Visdom). 1, 246. — Ledig Mand bliver ond Mand. 1, 247.

5416. Lediggang (1, 246: „Ørkeløshed") er Fandens Hovedpude. V. S. O. — Lediggang fører Folk i Ulykke. Moth. — Læde (ɔ: Ladhed, Magelighed) er Fandens Pude. 1, 542.

5417. Lediggang er en Rod til alt Ondt. — Lediggang er alle Synders og Lasters Amme. — Ørkeløs er dydeløs. 1, 246. — Af Lediggang kom aldrig Godt, men Fattigdom med Had og Spot. 2, 161. — Lediggang er Udyds Moder. Moth.

5418. Hvor Ørkesløshed aabner Døren, løber Laster i Hobetal ind. M. M.

5419. Naar Tømmermanden gaar Lediggang (ledig), falder (der) ingen Spaaner. 1, 246. — Ørkeløs (gjør) brødløs. 1, 246.

5420. Lediggang har ond Udgang. 1, 246.

5421. Lediggang fortærer Legem og Sjæl, som Rust Jærnet. 1, 247.

5422. En, som har Podagra, har værre i sin Ledighed, end en Tærsker i sit Arbejde. 1, 247. — Ledighed er større Plage end Arbejde. Syvs Tillæg.

Man faar ikke Andet af Lediggang (2, 161: „Ladhed"), end Lus og länge Negle. J. H. Smidth. — Han er løs og ledig (ɔ: ugift). — Spaséregang gjør Foden trang. 1, 246. (om de beklagelige Følger af Lediggang). — Han tager sig ikke Andet til, end han to'r sine Hænder og gaar til Bords. Moth. — Den Ene staar og hænger over den Anden, som Hors (ɔ: Hoppe) over dødt Føl. 2, 162. — Han har ikke en ledig Time (ɔ: er meget flittig; altid sysselsat).

Han har ikke Stunder for Ledighed. V. S. O. Eller: „han har ikke Tid for bare Lediggang“. (om den Stundesløse). F. F. — Der er ogsaa en travl Ørkesløshed. — Ledighed gjør siden Arbejdet besværligt. 1, 245.

Driv ham (ɔ: den slemme Tjener) til Arbejde, for at han ikke skal gaa ørkesløs; thi Ørkesløshed har lært meget Ondt. Sir. 33, 31.

ledig, Lediggang (Ørkesløshed), se 6698.

5423. Vil du i Leg gaa, da skal du Leg oppe holde. P. L. 980. (ɔ: du maa underkaste dig, hvad Legen fører med sig).

5424. Naar Legen er bedst, da skal man aflade. P. L. 263. — Naar Legen er fejrest (ɔ: skjønnest, herligst), skal man holde op. 1, 255. — Naar Legen er bedst, da skal den endes. Pouch. — Naar Legen er bedst, saa er det Tid at holde op. Hr. Iver. — Det er bedst at holde op, mens Legen er god.

5425. Det er ej éns lige Leg, at En lér og en Anden græder. P. L. 660. (Udg. 1515: „... ej éns Gammen“; den svenske Udg.: „det er ulige Lader“).

5426. Hvo som haver Bold og Stav (ɔ: Boldtræ), han fanger (faar) vel den, som lege vil. P. L. 566. Udg. 1515. (Udg. 1506: „han faar Stalbroder“). — Hvem der har Bold og Kjæp, faar nok Stalbroder“). Gr. 1206. jvf. 8488.

5427. Godt er at lege, naar Tærningen vil bære. P. L. 567. (Udg. 1515: „naar Tærningen vil vel.“). jvf. 9415. — Godt er at lege, naar Tærningen vil løbe. Pouch.

5428. „Leg, hvad du vil, og (ɔ: men) leg ej Kiphat,“ sagde den skurvede Mand. P. L. 801. „Kiphat var en Leg, hvori man snappede Hatten af hinandens Hoved.“ Nyerup. (om den, som har en ond Samvittighed, og er bange for, at hans Synder og Daarligheder skulle blive bekjendte).

5429. Legen er ej ond, om han (ɔ; den) er maadelig. P. L. 691. (ɔ: naar der er Maade med, naar man holder op i rette Tid).

5430. Lav (Lag, Laug) uden Leg gjør ringe Lyst. 1, 372. (ɔ: det er et daarligt Gilde, hvor der ingen Lystighed er).

5431. Legen gaar bedst af med sine Jævnlige. 1, 255.

5432. Legen er god, naar Maden er med. 1, 255. („naar Maden er mod," som jeg ogsaa har truffet, er næppe rigtigt, skjønt derved fremkommer et Rím).

5433. Hvem der vil være med i Legen, faar (ogsaa) Noget (ell. et Stykke) af Stegen. Gr. 1221. (om dem, der toge Dél i Kong Karl den Tolvtes halsbrækkende Rideture).

5434. Det Bedste ved Spillet og Legen er, at se til. („det giver og Lyst"). 2, 165.

5435. Der er mange Tavl (ɔ: „mange Træk med Brikkerne") i lang Leg. Moth. (om Brætspil).

5436. Gammel Hund og Rakke (ɔ: en ung Hund, en Hvalp) lege ej længe til Takke. 1, 256.

5437. Katten leger saa længe med Musen, til han æder hende. 1, 256. — Kattens Leg er Musens Død. 1, 256.

5438. Hvem der leger med Lys, p....r under sig. Gr. 1591. — Man maa ikke lege med Ilden, for saa p....r man i Sengen. K. 1643.

5439. Naar de gamle Børn komme op at lege, er (der) intet Ophold. 1, 256,

5440. Lystig Leg varer ej længe. 2, 165.

5441. At de Unge lege og lé, maa de Gamle ej høre og se. 1, 417. (et Vidnesbyrd om den strænge Opdragelse).

5442. Hvo lege vil, maa sætte til. 1, 255.

5443. Der kommer (tit) Vrede af Leg. 1, 256.

5444. Leg gjør liden Læsning. („den Dreng, som altid vil lege, bliver sjælden lærd"). 1, 256.

5445. Heller til Leg, end i Skolen. Moth. (om den, der altid vil more sig).

Den Leg vil vi slaa op paa Bænken (ɔ: „holde op med den"). Moth. (Ogsaa: „at slaa en Leg itú." V. S. O.). — Det blev (ell. det bliver nok) Enden paa Legen (ɔ: „Udfaldet af Sagen; hvad der til sidst skér, eller maa gjøres). Molb. S. 331. — Nu skal vi se Leg af en lam Kat. (skjæmtevis: nu skal der gaa noget Vigtigt for sig). H. Thomesen). — Det er kun Leg med ham (ɔ: „han driver kun Spøg, og tager eller gjør Intet med

Alvor“). V. S. O. — Det er (bare) Leg for ham (ɔ: „det ansér han kun for Smaating“). V. S. O. (Det er kun som en Børneleg for ham. V. S. O. — Det er ingen Leg at gaa til (ɔ: „det er en vanskelig Sag, som kræver Alvor, Forstand“ og Mod). V. S. O. (f. Ex. om Krigen). — Nu bliver her Leg af (ɔ: „nu skal vi høre en Støj og Larm“). V. S. O. (om en temmelig ubetydelig Ting, som der bliver gjort meget Væsen af). — Han baadede Intet paa den Leg (ɔ: han led Tab ved den Handel, det Foretagende). V. S. O. — Han er slet fra sin Leg (ɔ: „han er rént ude af sin Stilling“). V. S. O. — At gaa grædende af Legen. A. S. Vedel. — Det er Meningen paa (af) Legen (ɔ: „jeg har sagt det, det vil ske“). V. S. O. (ogsaa: saaledes forholder det sig med Sagen). — Ellen (Elven, Alfen) leger med ham. 2, 37. (ɔ: han er noget forstyrret i Hovedet). — At lege med Faren (ɔ: drive Spøg dermed, agte den ringe). V. S. O. — Hesten leger med Ørene (ɔ: „slaar dem hastig frem og tilbage“). V. S. O. — At lege med En, som Katten med Musen (ɔ: „tage haardt paa En“). V. S. O. — Jeg skal artig lege med dig (ɔ: „gjøre dig det saa surt, som muligt“). V. S. O. — Jeg skal lege med dig om din Ære (ɔ: „lægge Æressag an imod dig“). V. S. O. — At være Ens Legebold (ɔ: „behandles vilkaarlig af En“). V. S. O. — Lege med Rakker og Hunde. (siges déls „om Jagten, déls om et Slags Tavlspil“). V. S. O. — At lege Himmelspræt (ɔ: vippe, svinge, kaste Noget højt i Vejret) med En. V. S. O. — At lege Nødder i Hænde; Lige eller Ulige; Effen eller Ueffen; lege Fremmede, Skjul, Kjæreste, Blindebuk o. s. v. V. S. O. — Vandet leger paa Strandbredden. Vinen leger i Glasset (ɔ: bobler). — At give Nogen Balder-Rune (ɔ: give En paa Rygstykkerne eller slaa ham paa Ryggen, naar han forsér sig i Julelegen af samme Navn. Syv: „det kommer af Balder, som slog Rune for sin Hustrus Skyld, som man synger i Julelegen“). 2, 165—66. (hvor den gamle Sang staar anført). — At fly En en Kat i en tom Tønde at lege med. 2, 167. („som de paa Amager jage Katten af Tønden“. Syv). — Har du leget Skrabenæse (Skrabnæse)? Gr. 1587. — At lege (spille) Skrabnæse med Ræven (ɔ: faa Hugg). A. S. Vedel.

Der er mange Slags Leg i Vartavl (ɔ: Brætspil). 2, 167. Syv nævner her en Dél, som tidligere havde fundet Sted ved Gilderne; og om „Vartavl“ siger han: „deri leger man adskilligt med Tærninger, og skal vel vare sig“).

Leger liligt paa Strængeleg med Frydeklang! Ps. 33, 3. (jvf. 68, 26; Es. 23, 16 og 38, 20). — Synger og leger for Herren i Eders Hjærte! Ef. 5, 19.

Leg, lege, se 455. 925. 1596. 2397. 3602. 3620. 3942 fg. 4557. 5605. 6550. 6781. 9697. 11, 696 fg.

5446. Leje er Eje til Fardag. 1, 281. — Leje gaar for Eje til Faredag (ɔ: „kan ikke ophæves før“). V. S. O.

5447. Kjøb gaar for Leje (ɔ: „gjælder. Mér end Leje“). V. S. O.

5448. Lejehyrde gjør lamme Faar. M. M.

5449. Lejeheste have mange Nykker. V. S. O.

5450. Lejehest gjør korte Mile. V. S. O.

5451. Lejesæd (ɔ: svær Sæd, som i Regn har bøjet sig mod Jorden) lægger ingen Mand øde. F. F.

Leje, se 1644. 4158. 10, 277.

5452. Lejlighed gjør Horer og Tyve. 1, 254. — Man skal sky Lejligheden; thi Lejlighed gjør Tyve. Moth. — Lejlighed skader Kyskhed. 1, 254. — Anledning gjør Tyve. V. S. O.

5453. Lejlighed er en ond Raadgiver. 1, 254. — En Lejlighed overvinder alle Raad. 1, 254.

5454. Man har ikke Lejligheden i Ærmet, naar man vil. 1, 254.

5455. Grib Lejlighed for til, hvor den har Haar, og ej bag til, hvor den er skaldet. M. M. — Grib Lejligheden foran, ellers vender hun dig Bagen til. 1, 253.

5456. Lejlighed er Mester i al Handel. 1, 254.

5457. Belejlighed løber Mangen i Huset; vel den, som herberger (herbergerer) hende! 1, 253.

5458. Lejligheds Forsømmelse er vist Tegn til Daarskab. 1, 254. — Lejlighed er ikke god at forsømme; hun kommer sjælden, men mistes snart. 1, 254.

5459. Du skal ej sætte fulde Kar eller sove med Jomfruer. („sky Lejlighed til Drik og Letfærdighed!“). 1, 255. jvf. 9974.

5460. Mal, mens Vandet løber! 1, 253. (ɔ: forsøm ikke Lejligheden!).

5461. Man skal grave sin Brønd om Sommeren og sin Kjælder om Vinteren. R. 769.

5462. Man maa sætte Stegen paa Spiddet, medens Ilden brænder. Iris.

5463. Der kan Meget ske ved Tid og Lejlighed. Gr. 1596.

At tage Vare paa Skansen (ɔ: tage Tiden og Lejligheden i Agt). V. S. O. — At se (ell. passe) sit Snit (ɔ: tage Lejligheden i Agt). Gr. — Det er ikke hans Lejlighed (ɔ: „hans Omstændigheder tillade det ikke“). V. S. O. — Det er ikke min Lejlighed (ɔ: „det stemmer ikke overéns med mine Ønsker“). V. S. O.

Tag Vare paa den belejlige Tid! Sir. 4, 23.

Lejlighed, se 1481. 10, 235.

5464. Det er let at gjenne det Kvæg til Bys, som selv kommer. 1, 260. — Det Kvæg er let at gjenne til Bys, som selv bisser for. 2, 290. jvf. 4879.

5465. Den er let at lokke, som efter vil hoppe. Molb. 2016. (ɔ: „det er let at overtale den, som selv har Lyst til Noget“. V. S. O.). jvf. 5157. 1234. — Den er snart dragen, der hopper med. P. L. 240. — Den er god at lokke, som medhopper. 1, 486. — Hvem der gjærne vil hoppe, er nem at lokke.

5466. Det, der kommer let, det gaar let. K. 1006. — Let kom det, og let gik det. V. S. O. — Let vundet, let tabt.

5467. Let begyndt, let hævet. (om løse Forbindelser, selskabelig Omgang).

5468. „Jeg føler mig let,“ sagde Manden. han var gaaet Fallit.

5469. Vingeskudt Fugl er let fangen.

5470. „Let kommet, let gaaet,“ sagde Pigen, hun lod sig ligge hos for en Fjeder. 2, 216. jvf. 1, 260.

5471. Et let Sind giver et langt Liv.

5472. Det er lettere at tage en Stén fra Jorden, end en Stjærne fra Himmelen. K. 996. — En Lille kan let-

tere løfte en Stén fra Jorden, end en Stor en Stjærne fra Himmelen. F. F.

5473. Det er ikke let at være en god Bødeskrædder (eller Lappeskrædder). (om at bringe i Orden, hvad Andre har bragt i Ulave).

5474. Det er lettere at drage Kaarden ud, end at faa den i Balgen (ɔ: Sværdskeden) igjen. Moth.

5475. Aldrig er lettere Gjerning, end fire Hænder (Karlens og Pigens) om en Særkegjerd. Moth.

5476, Det er lettere sagt, end gjort. — Det lader sig let sige, men ikke saa let gjøre. Moth.

5477. „Det lettede," sagde Konen, hun fik Tvillinger. F. F.

Det er da intet Hexeri at gjøre det; dertil behøves intet Hexeri (ɔ: det er let at udføre). -- Det er kun et Smørrebrød for ham (ɔ: en meget let Sag). — Det er saa let, som at klø sig i Hovedet. V. S. O. — Det er lettere end Vandmyg. Moth. — Det er saa let, som En kan drikke engang, naar han er tørstig. Moth. — At have det paa Grebet. V. S. O. (om den, som har let ved at gjøre Noget). — Hun er let paa Taaen eller let paa Traaden (ɔ: er ukysk, løsagtig). V. S. O. — Koen er bleven let (ɔ: „har faaet Kalv"). V. S. O. — Tage Noget paa den lette Skulder. H. Hertz. — Det gaar altid let ned ad Bakke. 1, 260. — Let Mad; en let Vín [som ej beruser]. — En let Haand [til at skrive, tegne]; ogsaa: at skrive en let Haand. — At lette En af Bestillingen (ɔ: „fratage ham den, afsætte ham"). V. S. O. — At lette (ogsaa: „løfte") En af Sadelen (ɔ: „overvinde En; skaffe ham til Side"). V. S. O. (Billedet taget af de gamle Tourneringer eller ridderlige Øvelser). — At lette paa Flasken (ɔ: pimpe; drikke for Meget, især i Smug). V. S. O. — At lette paa Skuldrene. (om den, „som, ved at bevæge Skuldrene op og ned, giver sin Misfornøjelse tilkjende"). V. S. O. — Det er der ingen Brøk i (ɔ: det er let at forstaa).

Det er let at gjøre Forbund, men besværligt at holde det. 1, 118. — Det er besværligt at leve vel, men let at dø ilde; besværligt at naa Himmelen, men let at miste den eller gaa glip af den. 1, 271. — I hvor let Noget er, gjør man det ugjærne, bliver det tungt. 1, 261.

For den Forstandige er Kundskab let. Ordsp. 14, 6. — Du er vejet og funden for let. Dan. 5, 27. — Det er let for Herrens Øjne, strax, i en Hast at gjøre den Fattige rig. Sir.

11, 27. — Det er lettere at bære Sand, Salt og en Jærnklump, end et uforstandigt Menneske. Sir. 22, 18. — Jesus siger, at hans Aag er gavnligt, og hans Byrde er let. Matth. 11, 30.

let, Lethed, letter, se 1120 fg. 2807. 2931. 4407. 4587. 4673. 4760. 4844. 5301. 5373. 6193. 8265. 11,840. 11,857.

5478. Den ledes (ved) at leve, som regner alt det, han æder. P. L. 447. (Nyerup mener, at der burde have staaet: „alt det, han har døjet").

5479. Kveger (ell. kveg, kvegr ɔ: levende) Mand faar vel Ko, men døder (ell. død Mand) faar aldrig Liv. 1, 270. (saa længe man endnu lever, kan man haabe en Forandring til det Bedre).

5480. Den Unge vil gjærne leve; den Gamle vil nødig dø. Molb. 2091. — Saa gjærne en Ung vil leve, saa nødig vil en Gammel dø. M. M.

5481. Som man lever, saa dø'r man. V. S. O. — Som jeg tror, saa lever jeg; som jeg lever, saa dø'r jeg.

5482, Lev vel, saa dø'r du ikke ilde. 1, 68. — Den, som lever vel, dø'r vel. F. F. — Vel død er vel levet. 1, 68.

5483. Lev saa, at du kan leve efter Døden. 1, 68. — Godt Levnet, langt Levned. 1, 380.

5484. Hvo som lever af Ager og Fæ, lever vel, om han ej selv bliver til Fæ. 1. 8. (man maa vogte sig for at gaa hélt op i det Jordiske).

5485. Vi leve af Guds Naade og Kaals Blade. Gr. 1601.

5486. Man kan ikke leve af Luften. Gr. 1600. — Man kan ikke leve ved Fuglesang. P. Plade.

5487. Man skal leve og lade leve (ɔ: „man skal ikke tage Brødet fra Andre"). V. S. O. — Man skal lade Andre leve med sig. Gr. 1602.

5488. Vil du leve efter Naturen, bliver du aldrig fattig; vil du leve efter din Tanke, bliver du aldrig rig. 1, 352.

5489. Man faar at leve, som man kan, naar man ej kan leve; som man vil. V. S. O. — Jeg lever, som jeg kan, ikke som jeg vil. 2, 180.

5490. Man skal æde, (for) at man kan leve, og ikke leve, for at æde. 1, 265. — Vi tære, for at leve, men leve ej, for at tære. M. M.

5491. Hvo længe lever, vorder gammel omsider. 1, 14.

5492. Hvo længe lever, bliver Meget vàr (ɔ: samler rig Erfaring). 1, 120. — Hvo længe lever, faar Meget at høre. 1, 14.

5493. Den, der vil leve længer, end Gud vil, skal føde sig selv. — Vi skal leve saa længe Gud vil, og leve vi længer, skal vi føde os selv.

5494. Han lever som Spillemanden, der har (det) værst hjemme og bedst ude. 1, 270.

5495. At leve betyder Lidet; men at leve og dø vel, (betyder) Meget.

5496. Den er ej værd at leve, som ej har Omsorg for at leve vel. 1, 271.

5497. I Ungdommen beflit dig (paa) at leve vel, i Alderdommen (beflit dig paa) at dø vel! 1, 68.

5498. Mange leve ikke vel, fordi Andre leve ikke ilde. M. M. (om de Misundelige).

5499. Den lever ret ilde. som altid tænker at leve. 1, 271.

5500. Den lever ingenlunde, som lever Ingen til Gavn. („Langt bedre er, stakket at leve med Ære, end ilde med hver Mands Klage og Kære“ (egl. Kæremaal). 2, 180.

5501. Man har ej Livet af sig selv, ej heller Livets Velstand. Moth.

5502. Hvad gjør et Menneske ikke for sit Liv? — Alt, hvad en Mand ejer, giver han for sit Liv. Jobs B. 2, 4.

5503. Der er aldrig saa lidet et Dyr, det jo fægter for sit Liv. — Livet er kjært. Gr. 1646. — Livet er kjærere end Klæderne. 1, 270. („ja endog Godset,“ føjer Syv til).

5504. Ingen har Liv til Ejendom, men til Brug. V. S. O. — Livet er Léngods. („det er os af Gud forlenet til en Tid“). 1, 270. jvf. 5784.

5505. Livet maa være (ell. føres) simpelt, for at være sandt. C. Kold.

5506. Énligt Levnet, Engle-Levnet. 2, 200. (lat.)

5507. Hvor det meste (ell. største) Liv er, dér er og Sejren; eller: hvem der er mest Liv i, han vinder Sejer.

5508. Den er Herre over en Andens Liv, som ej skjøtter (ɔ: ænser, har Omsorg for) sit. 1, 270.

5509. „Liv for Liv!“ sagde Pe'r Smed, han sloges med Præstens Væder.

5510. Livet er en Falk; hvo det sviger, er en Skalk. 1, 270. (V. S. O. „foragter“ ɔ: „man bør vogte sig for at forkorte sit Liv“).

5511. „Hvis tyndt Liv er Taille (Talje ɔ: „Legemsdannelse“),“ sagde Matrosen, „da har jeg længe haft en smuk Talje“. V. S. O.

Det er hverken til at leve eller dø af (ɔ: det er saa lidt). — Han er en Mand, som véd at leve (ɔ: har en god, fin Levemaade, et dannet Væsen; ogsaa om den, som godt kan omgaas alle Slags Mennesker). Moth. — Han lever som en Mús i Andens Hus (ɔ: „af Andres Naade“). V. S. O. — At leve, for at dø, og dø, for at leve. Moth. — At give Liv for Liv. (jvf. 2 Mos. 21, 23). — Livet er en Examen. — Vort Liv staar i Guds Haand. — Livet selv er det dejligste Eventyr. H. C. Andersen. — Han skjøtter ej mere om sit Liv, end en Bonde [om] at sluge et Læs Tjørne. 2, 47. — Han skjøtter ej mere om sit Liv, end sulten Hund om fedt Flæsk. 2, 47. (om den Forvovne); ogsaa: end [om] han havde kjøbt det af en Bissekræmmer. (ligeledes). — Horsemoderen (ɔ: Følhoppen) lever endnu. 2, 55. — Han lever, mens Egen gror; til Dommedag. 1, 13. — At leve en Hunds Alder (ɔ: en kort Tid). V. S. O. — Det er Krediten; man skal leve af. — At leve af Mimmerdug (ɔ: Midsommerdugg), af Vinden, Luften (ɔ: „overmaade knapt“). V. S. O. — Han er ikke brafeg eller bradfejg (ɔ: bestemt til snart at dø), som da lever. (naar Talen er om en Tid, som endnu er langt borte). 1, 271. (Syv: „naar man gjør sin Regning paa langt Levnet; det er uvist, hvo da lever“). — Du kommer til at leve om igjen (ɔ: „at føre et muntrere Liv end tilforn“). V. S. O. — At sidde paa Livet. („om Fanger, som vente deres Dødsdom“). V. S. O. — Om jeg end havde hundrede Liv, ofrede jeg dem gjærne

for Fædrelandet. V. S. O. — Han gaar paa, som [om] han havde flere Liv hjemme. Moth. (om den Dristige). — Det staar til Live (ɔ: der er Haab om Liv). — Han passer ej mere paa sit Liv, end en Hollænder. — Han lever et Planteliv. V. S. O. (om den, som lever i Uvirksomhed og Dorskhed, uden at gjøre nogen Nytte). — Der er Liv i ham (ɔ: Kraft, Fyrighed, Livlighed). — Hun kan sætte Liv i Huset. — Der er Liv i et Maleri, et Digt, en Tale. („naar samme tiltaler og virker stærkt paa Følelserne"). V. S. O. — Jagt, Dans o. s. v. er hans Liv (ɔ: han har meget stor Lyst dertil). V. S. O. — At sætte sit Liv ind paa en Sag (ɔ: gjøre den til sit Hovedmaal). — Bliv mig fra Livet! (ɔ: træng ikke ind paa mig!). V. S. O. — At ville En til Livs (ɔ: „søge Lejlighed til Tvist med En"). V. S. O. — At sætte Noget til Livs (ɔ: sluge, nedsvælge det). — Han gaar med Livet i Haanden (eller: i sin Haand, i Hænderne). K. 554. — Han holder mit Liv i sin Haand. — At sætte (ell. tage) sit Liv i sin Haand (ɔ: udsætte sig for Livsfare). jvf. Dom. 12, 3; 1 Sam. 19, 5 o. fl. — At give En sit Livsbrød (ɔ: „at mishandle En saaledes, at han føler det hele sin Levetid"). V. S. O. — Han er hans med Liv og Sjæl (ɔ: han er ganske efter hans Villie). Moth.

Det er slemt, at (ɔ: naar) de, som ere vel fødte, leve ilde. 1, 411. — Lever jeg, saa er det godt; dø'r jeg, saa er det ogsaa godt. — Naturen giver at leve, men Visdom at leve vel. 2, 180. — Faa tale vel; det bør Alle at leve vel. 2, 180. — Den lever vel („er fornøjet"), som ej behøver at borge eller at hykle. Syvs Tillæg. — Bedre at leve armelig (ɔ: fattig, elendig) og ærlig, end uretfærdig og herlig. 1, 271. (jvf. Luk. 16, 19 fg.). — Bedre at være omhyggelig for at leve vel, end begjærlig [efter] at leve længe. 1, 271. — Mangen Levende er en Anden som Torn i Øjet, men død vilde han grave ham op med sine Tænder, om han kunde faa [ham] til Live igjen. 2, 46. — Hvad skal et Liv, [som] der intet Hjærte (ɔ: Mod) er udi? 1, 137. — Først Livet, saa Loven. — Den lever vel, som lever ubemærket (stille, i Skjul). lat. — Mellem Rigdom og Armod det bedste Levnet. 2, 180. (jvf. Ordsp. 30, 8). — Agt Tid og Maade i dit Levnet! 2, 182. — At male med levende Farver. — Følgende Leveregler findes hos P. Syv: Vær snar i Løb, betænksom i Kjøb, langsom i Raad og sparsom i Øl og Mad! Tro, hvad kristeligt er! tænk, hvad godt er! tal, hvad sandt er! ti (ɔ: forti), hvad hemmeligt er! gjør, hvad ret er! æd, hvad sundt er! drik, hvad klart er! lær, hvad nyttigt er! sov, naar Tid er! Ti, lid, Alting fordrag! for ingen Mand dig klag! Lykken kommer hver Dag. Dog at tie, lide og

ej klage, kan ej meget os behage. Vil du være fri og stille, se og hør og ti dertil! Giv Gud Ære! lad Hver sin Egen være! Tal Lidt og tal det sandt! kjøb og betal kontant! Det er godt: Meget vide, Lidet sige; til Hove med Svar ej hastig fige (ɔ: stræbe). 2, 180—81. — Tro ej alt det, du hører; sig ej alt det, du véd; gjør ej alt det, du kan; brug ej alt det, du har; begjær ej alt det, du sér! 1, 272. — Vær høflig ved Bordet, venlig i Sengen, dygtig i Huset, tugtig paa Gaden, andægtig i Kirken! 1, 272.

Hos dig, o Gud! er Livets Kilde. Ps. 36, 10 (jvf. Jer. 2, 13). — Jeg gaar altid med Livet i Hænderne; men din Lov, Herre, glemmer jeg ikke. Ps. 119, 109. — En levende Hund er bedre, end en død Løve. Præd. 9, 4. — Den Retfærdige skal leve ved sin Tro. Hab. 2, 4. (jvf. Rom. 1, 17; Hebr. 10, 38). — Alle have én Indgang til Livet og lige Udgang. Visd. B. 7, 5. — Er Livet ikke Mere end Maden, og Legemet Mere end Klæderne? Matth. 6, 25. — I Gud leve og røres og ere vi. Ap. Gj. 17, 28. — Ingen af os lever sig selv, og Ingen dø'r sig selv; thi baade naar vi leve, leve vi Herren, og naar vi dø, dø vi Herren; derfor enten vi leve eller vi dø, ere vi Herrens. Rom. 14, 7. 8. (jvf. Luk. 20, 38). — Vi (Evangeliets Forkyndere) ere en Livsens Lugt til Liv for dem, som frelses. 2 Kor. 2, 16. — Vi ere som de, der dø, og se, vi leve. 2 Kor. 6, 9. — Det at leve er mig Kristus, og at dø [er mig] en Vinding. Fil. 1, 21. — Dersom vi ere døde med Kristus, skulle vi ogsaa leve med ham. 2 Tim. 2, 11. — Hvad er Eders Liv? det er jo en Damp, som sés en liden Stund, men derefter forsvinder. Jak. 4, 14.

leve, Liv, se 106. 905. 976. 1384. 1506. 1508 fg. 1533. 1565. 2528. 2538. 2667. 2670 fg. 2718. 2850. 2888. 3109. 3219. 3352. 3549. 3714. 4368. 4608. 4987. 4999. 5198. 5471. 5699. 5905 fg. 5911 fg. 5992. 5996. 8547. 8894. 9327. 9396. 10, 729. 11, 337 fg. 11, 971. 11, 992. 12, 107.

5512. Den (som) altid vil stride, faar Noget at lide. 1, 198.

5513. Det skal man lide, som staar ej til at (vende og) vride (ɔ: ændre). 1, 423. — Hvad man ej kan ændre, faar man taalig at lide. V. S. O.

5514. Den, der vil være Noget, maa lide Noget. K. 1401.

5515. Man skal (ell. maa) Meget lide eller tidlig dø. 2, 180 og 259.

5516. Den Fattige lider mod sin Villie, den Gjerrige (lider) med sin Villie. 1, 155.

5517. Hvo som gjør det, han ej skulde, maa lide det, han ej vilde. 1, 415. jvf. 8566. 11, 620.

5518. Én Gang lidt, bliver vel Mere budt. 1, 424. lat. (om den én Gang Forurettede, som bliver udsat for nye Fornærmelser).

5519. Lidelsernes Skole danner for Evigheden.

5520. Den, (som) selv haver lidt, kan og medlide (ɔ: have Medlidenhed med Andre, vise Déltagelse). 1, 30.

5521. Man kan meget Ondt lide, naar Livet er længere forelagt (ɔ: man kan have Meget at gaa igjennem, naar man skal blive gammel). 1, 291.

Det kan jeg lide (ɔ: synes jeg om). V. S. O. — De kunde godt lide hinanden. (egl. at lige, ligte, paa Svensk lika). — Jeg kan ret godt lide ham, men — paa et Fad for sig selv. sællandsk. — Vil du være fin, saa maa du lide Pin'. Sv. Gr. 3, 216. (man maa lide Noget for Skjønhedens Skyld).

Naar ét Lem lider, lide de alle. 1 Kor. 12, 26. — Om I og lide for Retfærdigheds Skyld, ere I salige. 1 Pet. 3, 14 (2, 19 fg; Matth. 5, 10). — Det er bedre at lide, naar man gjør Godt, end naar man gjør Ondt. 1 Pet. 3, 17. — Frygt ikke for det, du skal lide! Aab. 2, 10.

lide, Lidelse, se 1738. 3347. 3744. 3798. 3864. 4367 fg. 5753. 5972. 6038. 7178. 7210. 7218: 8354. 9871. 11, 070. 11, 458. 11, 620 fg.

5522. Hvo som Lidet saa'r, han Lidet faar. P. L. 260 og 592. jvf. 4394. 193. 8224. — Hvo Lidet saa'r, han Lidet høster. Moth.

5523. Et lidet (ell. lille) Grand spilder ofte godt Øje. P. L. 384. (Man maa være opmærksom selv paa det, som kaldes Smaating; thi hvad der er ubetydeligt i sig selv, kan, naar det oversés, have de værste Følger). — Lidet Grand skjænder godt Øje. 1, 356. — Gran af Støv det gode Øje tit paa Jord har ødelagt. Gr. — Et lille Gran kan fordærve et godt Øje. Gr. 1618. — Ringe Grand kan fordærve i Øjet, og ringe Fejl Herregunst. 1, 169.

5524. Af liden Gnist vorder ofte stor Ild. P. L. 349. jvf. 9706. 4591. 10, 613. — Ofte gjør liden Gnist augerlig (maaské = ogurlegr ɔ: skrækkelig) Ild. P. L. 1046. — Liden Gnist gjør ofte en stor Ild. 1, 52. — Af liden Gnist bliver tit („kommer ofte". Moth.) stor Ild. 1, 234. — En lille Gnist volder tit en stor Brand. Moth.

5525. Med lidet Vand maa (ɔ: kan) rén Mand sig to. P. L. 239. — Med lidt Vand maa rén Mund sig to. Gr. 1620.

5526. Liden Tue vælter ofte stort Læs. P. L. 438 og 1097. — En liden Tue kan tit vælte et stort Læs. V. S. O.

5527. Ofte gribes stor Vildbasse (ɔ: Vildsvin) af en liden Hund. P. L. 87. — Liden Hund jager og Vildbassen. 1, 356.

5528. Ofte gjør liden Sag stor Rædsel. P. L. 1056.

5529. Bedre er liden Nagle for Hus, end ingen. P. L. 812. jvf. 575.

5530. Lidet er om Nødden (1137: „en Nød"), og end mindre, om Kjærnen er borte. P. L. 924. (en ormstukken Nød har intet Værd).

5531. Liden er Villie-Røn (ɔ: Prøve, Bevis, Erfaring), var det ej uden en Bøn (Bønne). P. L. 257 og 499. (ɔ: Lidet, f. Ex. en ubetydelig Gave, kan stundum være et tilstrækkeligt Vidnesbyrd om den gode Villie). jvf. 2758. 2850. — Lidet rønner (ell. røner ɔ: røber, beviser) en god Villie. 1, 143 og 486. (Syv: „i en ringe Ting kan godt Venskab prøves"). — Lidt viser Villien. Gr. 1616.

5532. En liden Gnist kan En brænde; en liden Svig kan En skjænde. 2, 257. jvf. 1010. 1672.

5533. Bedre (er) lidet Boskab, end tomt Hus. 1, 356.

5534. En liden Lyst fører tit med sig en stor Sorg. 1, 472.

5535. Et lidet Muln (ell. Mulm ɔ: Sky, Taage) kan skjule baade Sol og Maane. 1, 356.

5536. Lidet Muln giver og Regn. 1, 185 og 355. — En liden Sky (kan) fordærve en god Dag. 1, 355.

5537. Liden og Kjæk kjører undertiden en Stor i Sæk. 1, 196. — Liden og Kjæk støder en Stor i Dræk (ɔ: Skarn). 1, 196. — En Lille og Kjæk putter tit den Store i Sæk. R. 395.

5538. Lille og voven (vaagen) er bedre, end stor og doven. J. Junge.

5539. Af lidet Klæde bliver en trang Brog (ɔ: snævre Buxer). 1, 357. — Lidet Klæde gjør stumpet Kjortel. 1, 357. — Ondt at skære vid Kaabe af lidet Klæde. (svensk).

5540. En liden Mand er derfor ikke et Pindsvin. 1, 196.

5541. En liden Mús har ofte stor Hjærne (ɔ: „Smaafolk har ogsaa Forstand"). Moth.

5542. Liden Blufærdighed forhindrer tit stort Fald. 1, 47.

5543. Liden Hjærne og dristigt (ɔ: modigt) Hjærte udretter tit store Ting. Moth.

5544. Liden Vaand (ɔ: Grén, Kvist) kan lettest bøjes. F. F. (om tidlig Børnetugt). jvf. 10, 667. 571. 2680.

5545. En liden Hund i Hus lader sig ikke bide ud af en stor. 1, 203.

5546. Liden Hund kan ogsaa bide.

5547. Liden Regn kan lægge en stor Vind. 1, 356.

5548. „Her er jeg den Lille," sagde Degnen, han vilde lære Præsten.

5549. En lille Fjer (Fjeder) kan nok blive til fem Høns. H. C. Andersen.

5550. Af en liden Kjærne bliver et stort Træ. 1, 414.

5551. Liden Fugl, liden Rede. 1, 204. (Smaafolks Husholdning maa rette sig efter deres Kaar).

5552. Aldrig er Fuglen saa lille, at den jo søger Bo.

5553. Lidet Hus, liden Sorg. 1, 204.

5554. Liden Krop, stort Mod. 1, 299.

5555. Lidet Køkken gjør stort Hus. Stort Køkken gjør liden Pung. 1, 204. (om de modsatte Følger af Tarvelighed og Overdaadighed).

5556. Lidt er ondt i Øje, men værre i Pungen. V. S. O.

5557. Liden Øxe fælder et stort Træ. 1, 356.

5558. Liden Kæde (ɔ: Lystighed, Munterhed, Fornøjelse) gjør (tít) stor, langvarendes (langvarig) Skade. Nyerup.

5559. Lidet Saar er snart plastret (egl. belagt med Plaster ɔ: lægt). 1, 261. — Lille Byld, stor Pine. F. F.

5560. Liden er altid mindst. 1, 357. — Liden kom sidst. 1, 357.

5561. Det rækker saa stakket, at liden Hund gøer. 1, 298.

5562. Lidet Hjærte, mindre Hjærne. M. M.

5563. Liden kan blive stor, men Skarnet aldrig god. 1, 357.

5564. Man drikker og Nok af en liden Brønd. 1, 356.

5565. Liden Skam varmer vel. („om end Klæderne ere lidt skammelige"). 1, 232.

5566. Liden Mand gjør ofte stor Skygge. 1, 196.

5567. Der er intet Haar saa lidet, det jo haver sin Skygge. 1, 355.

5568. „Liden Hjælp er og Hjælp," sagde Mygget (ɔ: Myggen), det (ɔ: den) pi..... i Havet. 2. 117. (1, 185). — „Lidt hjælper ogsaa," sagde Myggen, den pi..... i Havet. — „Det fylder Alt," sagde Myren eller Myggen, den pi..... i Havet. K. 1112.

5569. Liden Frist kan være til stor Fromme (ɔ: Gavn). V. S. O. (ɔ: „man kan tit have stor Nytte af at vinde Tid").

5570. Der vanker kun liden Told paa smaa Markeder. 1, 357.

5571. Lidet tære (og) Lidet tale, haver Ingen angret. 1, 272.

5572. Hvo som betænker (sig) vel, taler Lidet. 2, 29.

5573. Meget kan blive Lidt, og Lidt kan vare længe. („efter som man omgaas dermed, og Gud vil velsigne eller ej"). 1, 356.

5574. Megen Halm, lidet Korn. Moth. (om den, der lover meget, men holder lidet).

5575. Lidt og tit fylder snart Sækken. 1, 357. — Lidt til Lidt gjør Skjæppen fuld. — Af Lidt og Lidt og atter Lidt bliver en stor Bunke. 1, 357. — Læg Lidt til Lidt og gjør det tit, saa bliver Hoben stor. 1, 357. — Af Lidt og Lidt bygger Fuglen sin Rede.

5576. Lidet og Lidet gjør Meget. 2, 217.

5577. Lidt her og Lidt dér, bliver Noget til sidst. Gr. 1606.

5578. Lidt har ogsaa Ret. (om mindre begavede Naturer).

5579. Lidet Béskt fordærver meget Sødt. 1, 355. (lat.)

5580. Den, der har Lidt, han faar Lidt. K. 783.

5581. Lidet Gods, liden Omhu. („hvo Rigdom ej trænger for meget, har des større Ro"). 1, 351.

5582. Lidt slaar til, og Meget gaar til. — Har man Meget, gaar det med; har man Lidt, slaar det til. (især om Foder til Kvæget).

5583. Bedre Lidet, end Intet. M. M.

5584. Lidt med Fred er bedre, end Meget med Uro. Gr. 1623. jvf. 1679. — Lidet foruden Murren er bedre, end Meget med Knurren. M. M. — Bedre er Lidt med Ro og Rette, end Meget med Uro og Trætte. 1, 317. — Bedre Lidt med Ro, end utrygt [at] bo. 1, 317.

5585. I et lidet Hus bo'r ofte stor Forstand. 1, 355.

5586. At brygge Lidt, føder; at bage Lidt, øder. 1, 206.

5587. Det er Lidet, som gavner; det er Lidet, som skader. 1, 357.

5588. At nøjes med Lidt, er at være rig uden Møje.

5589. Han er af en meget god Natur: han kan nøjes med lidt Arbejde. (om den Dovne).

5590. Man kan hjælpe sig med Lidt.

5591. Man kommer ikke vidt med Lidt. Gr. 1609.

5592. Hvor man tager altid fra og lægger Intet til, bliver Lidt omsider. 1, 357.

5593. Lidet (Land) vel dyrket giver Mere, end Meget, ilde flyet (ɔ: slet behandlet). 1, 8.

5594. Lidt Svin vil ej fra By; lidt Faar vil ej til By. 2, 101.

5595. Lidt maa man altid slaa af.

Han er liden til sin Mad (ɔ: „han spiser kun Lidt"). V. S. O. — Liden Mad paa store Fad'. 1, 187. (om den, der praler og er forfængelig). — At suge paa Labben eller Labberne (ɔ: „tære paa det Lidt, man har; slaa sig kummerlig igjennem"). Moth.

— Han er en Karl som en knyt (knyttet) Næve (ɔ: meget lille). 2, 126. — Det er en Knækarl. (ligl.). 2, 126. — Han er høj som en Tudekande (ɔ: en Kande med Tud). 2, 126. (om En, som er lille, men før og svær). — Han er saa høj, at han kan staa paa en Tønde og kysse en Ko bag. 2, 126. — Er hun ikke saa himmelhøj, saa er hun dog saa rumpedrøj. 2, 126. — [Han har] Lidet om Halsen og Intet om Arsen. 1, 189. (om den Fattige). — Lidt og godt og Potten fuld. 1, 303 og 356. — Den unge Herre er lidt (ɔ: temmelig meget) næsvis. V. S. O.

Hvo Lidet kan, er tit bedst deran; har og kun Lidt at gjøre. 1, 60. — Man kan nok faa Has (ɔ: Ende) paa det Lidt, man har. — Der skal grumme Lidt til at være en skikkelig Mand [efter Verdens Omdømme]. F. F. (jysk).

Du var liden (ringe) i dine egne Øjne. 1 Sam. 15, 17. (ɔ: du var ydmyg). — Det Lidet, som den Retfærdige har, er bedre, end mange Ugudeliges overflødige Gods. Ps. 37, 16. — Bedre er Lidet med Herrens Frygt, end stort Liggendefæ med Uro. Ordsp. 15, 16. — Bedre er Lidet med Retfærdighed, end store Indtægter med Uret. Ordsp. 16, 8. — Har du Lidet, saa vær dog ikke bange for at give Almisse efter det Lidet. Tob. 4, 9. — Hvem Lidet forlades, elsker lidet. Luk. 7, 47. — Skibene, skjønt de ere saa store og drives af stærke Vinde, vendes ved et lille Rór, hvor Styrmandens Hu vil hen. Saaledes er ogsaa Tungen et lille Lem, men pukker storlig (ell. gjør meget Væsen). Se, en lille Ild, hvor stor en Skov antænder den! Jak. 3, 4, 5.

liden, lidet, se 786. 1112. 1385. 1628. 2242. 2549. 2758. 2843. 2850. 2859 fg. 2900. 3026. 3631 fg. 3947. 4059. 4160. 4260. 4323. 5503. 6113. 6188. 6667. 6977. 8681 fg. 8812. 9221. 10, 032. 10, 082 fg. 10, 149. 10, 627. 11, 409. 11, 720.

5596. Barn gaar (1, 267: „ganger“) gjærne til det Hus, som (ɔ: hvor) det finder sin Lige. P. L. 1199.

5597. Ee (ɔ: altid) søges Selle lige (ell. lige Seller ɔ: Stalbrødre, Kammeráter); sammen ride Nidinge. P. L. 752. („Ligesindede ville helst være sammen“ (Moth); dette gjælder navnlig Nidinger ɔ: Saadanne, som have tabt Folks Agtelse). jvf. 11, 352. 1702. 2134. — End søges Sellige; sammen ride Nidinge. 1, 410. jvf. 4519. (Ordet „Niding“ bruges i det ældre Sprog mest om en Gnier. jvf. Sir. 14, 3.).

5598. Lige om Lige (ɔ: Lige søger Lige): Fís fik Fjærtens Datter. P. L. 114. jvf. 4480. 5009.

5599. Sammen søge Sellige (ɔ: Jævnlige, Jævninger); et skabet (skabbet) Øg og et sandigt Dige. 2, 178. („om To, som ere af lige Sind eller lige udydige". Moth). jvf. 1746. 9238. — Der er aldrig saa skurvet et Faar, der er lige saa sandet et Dige. K. 946.

5600. Hvor der er to skabbede Øg paa én Mark, (dér) findes de vel. 1, 267. („dér skal de nok mødes". Gr. 1879).

5601. Jævnlige gaa bedst i Glime (ɔ: Brydekamp). — Jævninger brydes bedst sammen. V. S. O.

5602. Jævnlige kunne bedst sammen. 1, 84. (om jævnaldrende eller ligesindede Ægtefolk).

5603. Lige Brødre gjøre bedst Lav (Lag ɔ: Selskab). 1, 409.

5604. Man er ej gjærne dér, hvor man ej har sin Lige. 1, 267.

5605. Lige Børn lege bedst. 1, 84, 267 og 477. (om Lighed i Livskaar og Alder, f. Ex. mellem Ægtefolk). — Lige Børn lege bedst; Løven avler ingen Hest. Molb. 2070. — Lige Børn gjøre bedst Leg. Moth.

5606. Ligt søger ligt. 1, 267. — Lige søger Lige.

5607. Lige Par gaa bedst i Dans. 1, 267. jvf. 1222. — Bedst er med sin Lige at danse. 1, 84. — Lige Par pløjer bedst. 1, 84.

5608. Han rider vel, der rider med sin Lige. 1, 267.

5609. Lighed i Stand er Kjærligheds Baand. jvf. 1, 268.

5610. Mellem Lige og Lige holdes længst Venskab. 1, 267 og 477. — Lige Magt gjør bedst Venskab. 1, 198.

5611. Lige for Lige, om Venskab skal holdes. V. S. O. jvf. 11, 307.

5612. „Lige findes gjærne," sagde Fanden til Kulsvieren. 2, 177. (de vare nemlig begge sorte). — „Lige finder Lige," sagde Fanden til Kulsvieren. N. M. Petersen.

5613. „Vi ere lige," sagde Præsten, han spillede, — „dog kun paa Streger." F. F.

5614. „Narres du med dine Lige, og ikke med Mig!“ sagde Skrædderen til Soen. K. 985.

5615. Lige Heste gaa frem med Vognen. 1, 268. (Moth føjer til: „Lige med Lige,“ og lader det være et Ord til den, som vil giftes over sin Stand).

5616. Lige Syger, lige Lægedom. Moth.

5617. Lige Brøde, lige Bøde. 1, 417. (Syv: „lige Synd, lige Straf; naar man skær' alle over én Kam“).

5618. Intet Dyr er saa ringe, det vil jo med sin Lige springe. 1, 267.

5619. Padden (Skrubtudsen) er saa god som Frøen. 1, 267. (af samme Slags Folk samme Gjerning).

5620. „Lige for Lige,“ sagde Ræven, han vendte Halen mod Solen.

5621. Lige for Lige er bedste Betaling. 2, 179. (jvf. Dom. 1, 7; Matth. 7, 12.)

5622. Lige mod Lige kan Ingen svige. A. S. Vedel.

5623. Skal vi lige gode Brødre være, maa vi lige god Ret nyde. Gr. 1633. — Lige Brødre, lige Kapper (ogsaa: „lige Supper“). 1, 267.

5624. Lige Fugle flokkes gjærne. V. S. O.

5625. Slatte (ɔ: en skidenfærdig Kvinde) og Slage maa vel være hinandens Mage. 1, 267.

5626. Lige Nød forener Fjender. Moth.

5627. Kvie af Kvie har ikke sin Lige. R. 764.

De ere (ell. ligne hinanden), som de vare gjorte (ell. støbte) i ét Ostekar. 2, 178. (om Søskende, som ligne hverandre særdeles meget). — Det er ligesom de var Tvillinger. Moth. (om To, som ligne hinanden i Alt). — Han er ham saa lig, som én Penge en anden. V. S. O. — Det ene Æg kan ikke være det andet ligere. — De ere hinanden saa lige (eller: de ligne hinanden), som to Draaber Vand. Moth. — Det er Mage til Broge. 2, 178. (ɔ: den Ene er saa god som den Anden). — Ingen er sig selv altid lig. 1, 268. — Brage finder vel sin Mage. V. S. O. — Mage til Mage og Søster til gale Else. F. F. — Saláten [er] efter Munden. 1, 267. — Bøtten er saa god som Laaget (ɔ: „de ere lige gode; den Ene er ikke bedre end den Anden“). Moth. — Blandt Lige er bedst faret. 2, 178.

— Han er ligere en Kvinde, end en Mand (ɔ: „han er forsagt, blødagtig“). Moth. — Peder og hans Pige, de haver ikke baade lige. (siges, „naar En gjør Krav paa det, som ikke tilkommer ham“). H. Thomesen. — Der er Mange hans Lige, og Mange bedre. Moth. (om den, som mener, at han er selv den Bedste). — Man kan tage ét Kul og gjøre dem lige gode med. 2, 178. (siges, naar En klager over en Anden, medens de Begge ere omtrent lige skyldige). — Det er Hib (Hip) som Hab (Hap); Skurv som Skab (ɔ: det Ene er som det Andet). 2, 177. — De gaar i Spænd sammen. (om To, som ere lige udydige). Moth. — Det Laag maa nok være paa den Kande. Den Pung maa nok hænge ved den Skindkjortel. 1, 267. — Endnu er det lige nær (ɔ: „der er endnu ingen Forandring skét“). V. S. O. — Før skal alle Sejerværker (ɔ: Ure) gaa lige. Moth. (om dem, som ej kan stemme overéns). — Milene ere alle lige brede, men ikke lige lange. V. S. O. — Op og ned er lige langt, men ikke lige tungt. V. S. O. — Det kan man ikke saa lige sige (ell. vide). V. S. O. — Det er ej saa lige en Sag at gjøre dette (ɔ: det har sin Vanskelighed). — Han kom lige til Pas (ɔ: i rette Tid). V. S. O. — Lige i Øjeblikket (ɔ: strax, uden Ophold).

Meget er hinanden ligt; dog er alt Ligt og (ɔ: ogsaa) uligt. 1, 268. — Lige Ting ere ej de samme. 1, 268. — Hos Os ligesaa! — Hold Kundskab med din Lige, vig den Mægtig' og Rige! 2, 182.

Mennesket er ligt et Aandepust; hans Dage fare forbi som en Skygge. Ps. 144, 4. — Svar ikke en Daare efter hans Taabelighed, for at du ikke skal blive ham lig. Ordsp. 26, 4. — Guds Rige er ligt et Sennepskorn, som et Menneske tog og lagde i sin Have; og det voxte og blev et stort Træ, og Himmelens Fugle byggede Rede i dets Grene. Luk. 13, 19.

Lige (Mage), lig, Lighed, se 1126. 1563. 1756. 2038. 2795. 4480. 4485. 5009. 5431. 5655. 5752. 6787. 7369. 7617. 8344. 8508. 8949. 11, 190 fg.

5628. Man kan ikke ligne Dræk (ɔ: Skarn) ved Æggekage; ere de end éns bløde, saa ere de ikke éns søde. 2, 178. („det er ligesom man vilde ligne en Ugle ved en Ørn.“ V. S. O.).

5629. Alle Folk ligne hverandre [de har Næsen imellem begge Øjnene]. Gr. 1642. — Han ligner ham, som han var snydt

ud af Næsen paa ham. Sv. Gr. 3, 207. („som han var trukken ud af hans Næse". V. S. O.).

5630. Før lignes Bjærg og Dal, end Kjøb og Salg. P. L. (det findes hverken i Nyerups eller Chr. Pedersens Udg., men i Leys Udg. 1842 efter to Bøger paa de offentlige Biblioteker i Kjøbenhavn).

5631. Alle Lignelser halte (ɔ: ere ufuldkomne), og nogle kan slet ikke gaa (ɔ: passe ikke; kan ikke med Rette anvendes). — Lignelser ere tit hadelige. 2, 178. — Enhver Lignelse maa halte; men derfor er det ikke nok til en Lignelse, at den halter.

Det ligner ingen Ting (ɔ: det er upassende). V. S. O. — Det ligner ham (ɔ: svarer til hans sædvanlige Handlemaade). V. S. O. — Der er kommet Skab og Kandebænk (ɔ: et gammeldags Skab til at sætte Kar og Fade m. m. paa) sammen (ɔ: „der er To samlede, som ligne hinanden"). V. S. O. — Han kommer ikke imod ham paa mange Mile nær (ɔ: kan ikke lignes med ham). V. S. O. — De ligne hinanden i Sind og Skind. V. S. O.

At finde paa Lignelser gjør møjsommelige Tanker (ɔ: koster Aandsanstrængelse). Sir. 13, 32. — En Lignelse, som kommer fra en Daares Mund, skal forkastes; thi han sagde den ikke i rette Tid. Sir. 20, 20.

ligne, Lignelse, se 4708. 8365.

5632. Med List skal man Land vinde. 2, 230.

5633. List er (ell. har) liden Ære. 1, 448.

5634. List og Lykke har stor Kraft 1, 272.

5635. Liste og Lempe kunne Meget volde. A. S. Vedel.

5636. List overvinder Raad og Styrke. 1, 273. — List overvinder stundum Magten. 1, 418.

5637. List og Magt er Hoffolks (ogsaa: Hofmænds) Hammer og Tang. V. S. O.

5638. Hvor Magten ender, begynder Listen. V. S. O.

5639. List og Niddingsfærd har en lang Arm. Øhlenschlæger.

5640. List er ikke List, uden hun listig bruges. 1, 448.

5641. Mange ere Liste, hvo dem ellers vidste. 1, 273.

5642. Hvo vil i Verden blive, skal List med List fordrive. 1, 273. — List mod List. 1, 419.

5643. Mandens List er vel behænde (ɔ: behændig); Kvindelist har ingen Ende. 1, 239.

5644. Kvindelist har ingen Brist (egl. Sprække, Revne ɔ: Mangel). 1, 240. („er ikke raadvild". V. S. O.).

5645. Ingen List som Kvindelist. 2, 156.

5646. Kvindelist og smigrend' Tale (Molb. 2735: „Smigertale") lægger Mangens Hjærte i Dvale. 2, 158.

5647. Alle Kneb gjælder, naar de blive brugte. Gr. 24. — Alle Kneb (ɔ: List, Rænker) gjælder: somme to Gange. F. F.

5648. List er ikke Visdom. 1, 273.

5649. Listige og dristige Anslag ere i Begyndelsen yndelige, i Længden besværlige, i Enden fordærvelige. 1, 343.

List løber man imellem. („den er alt for gemén ɔ: almindelig; hvo sviger ikke og bliver (ej) svegen af Andre?"). 1, 418. — Kan jeg ej naa dig, skal jeg vel gjenskyde dig (ɔ: „kan jeg ikke faa Overhaand ved Magt, saa vil jeg ved List"). V. S. O. — Skjænker (ɔ: Gaver), Svenker og Rænker raade Vælde (ɔ: „med List og Muder (ɔ: Bestikkelse) udrettes Mere, end med Magt"). 1, 418. — Lokkefuglen bringer den anden med sin Sang i Garnet. 1, 418. (ɔ: man bruger List, for at forføre Andre). — Du skal ej have Hulk under Bulk (ɔ: „smaa Huller, Smøger og Udveje at sno dig i"). 1, 418. — Med Handsker kan man afluge Nælder. 2, 182. (ɔ: med behændig List kommer man tit over Vanskeligheder). — Han har gaaet i Skole hos [Søren] Tvillings Rænkenist (ɔ: „som brugte List og Rænker"). 2, 255. — Han begynder bag i Logika (ɔ: „bruger Sofisteri" ell. tomme Spidsfindigheder „og Ræverænker" ell. Ræverstreger). 2, 255. — Han kan baade fire og hale. 2, 273. (om den, som med behændig List véd at rette sig efter Omstændighederne, at skikke sig i Tiden). — Han véd at sno sig; ogsaa: at sno sig fra Noget (ɔ: slippe derfra med List). jvf. 2, 273. — Han er udlært paa alle Haande (ɔ: Slags). 2, 273.

(ɔ: han forstaar sig paa List og Rænker). — Han er udlært paa Tiktak („en Leg i Brætspil“. 1, 448. ɔ: „han er listig, snedig“). Moth. — Han er en stor Rænkesmed (ɔ: et meget listigt, underfundigt Menneske). V. S. O.

List (Rænker), se 5054. 8752. 10,588. 11,566.

Liv, Levnet, se leve.

5650. Hver er djærv (ɔ: dristig) over délt Lod. P. L. 793. (ɔ: „Enhver forsvarer sin lovlige Ejendom“). — Hver er dristig over délt Mad. 1, 517. Nyerup bemærker, at dette Ordsprog kan bruges i en Lovtale over Jordskiftning og Fællesskabets Ophævelse.

5651. Gud giver baade Lykke og Lod. („Enhver sin Dél“). 1, 387.

5652. Lod staar og Jævnet (ɔ: ligelig Deling, lige Lod) gaar, medens Søskende sammen leve. 1, 281 og 2, 324.

5653. Vare alle Lodder lige lagte, da tog man helst den bedste. 1, 387. Pouch.

5654. Enhver mener altid, at der er Bén i hans Dél (ɔ: at der er skét ham Uret). Hr. Iver.

5655. Gangarv giver Mand og Kvinde lige Lod. Moth. — I Gangarv tager Mand og Kvinde lige Meget. („fordi den gaar lige til Alle; tvært imod Fremarv, som gaar lige fremad, ej til Siderne“). 2, 322.

Han fik Broderparten (ɔ: „det Meste; thi Broderen arver dobbelt“). 2, 39. — Have Lod og Dél i Noget. — Lodden rammer ham. — Det faldt ikke i min Lod at blive rig. — At have en lykkelig, en tung, sørgelig Lod her i Verden. — Det blev min Lod i Livet.

Ingen kan forbryde Ran paa det, [som] han ejer selv Lod udi. 1, 281.

Lodden kastes i Skjødet; men den falder, som Herren vil. Ordsp. 16, 33. — „Herren er min Dél,“ siger min Sjæl, „derfor vil jeg haabe paa ham.“ Jer. Begr. 3, 24. — Hvad Dél har den Troende med den Vantro? 2 Kor. 6, 15.

5656. Hvorfor ere alle Lopper sorte? — Fordi de altid har Familiesorg. F. F.

5657. Tyk Hud agter ej Loppebid. (Gr. 2769: „Loppestik“). 1, 29. (ɔ: den aandskraftige, selvstændige Mand tager sig ej Smaating nær; bryder sig f. Ex. ikke om at blive bagtalt). — Løven skjøtter ej om (ɔ: ænser ikke) Loppebid. 1, 43.

5658. Loppebid svider (svier) og. 1, 173. (Mangen „føler ogsaa smaa Fortrædeligheder“. V. S. O.).

5659. Loppen er ringe, og kan dog gjøre stor Rummel (ɔ: en húl, snurrende Lyd) i Øret. 1, 355. (Tit kan en ringe Ting fremkalde en stor Bevægelse).

5660. Jo bidskere Hund, jo flere Lopper.

Det er kun et Loppebid (ɔ: „en ringe Skade, Noget, som let forvindes“). V. S. O. — Han kan høre Lopper hoste. V. S. O. (siges om den, der bilder sig ind at være ualmindelig klog, som mener, at han forstaar sig paa alle Ting). — Han er ligesom en Loppe paa en Glød (ɔ: „han er aldrig rolig og stille“). V. S. O. — Han hopper om, som en Loppe paa et gloende Jærn. Molb. S. 332. (sællandsk). — At sætte En en Loppe i Øret (ɔ: „forurolige ham ved hemmelig meddélte Efterretninger; gjøre ham mistroisk, bekymret, tvivlraadig“). V. S. O. — Han blev ganske artig loppet (ɔ: trukken op, narret). V. S. O.

Loppe, se 3513. 3969 fg. 10, 192.

5661. Med Lov skal man Land bygge. P. L. 1. (af Fortalerne til de gamle nordiske Love). — Med Lov skal Land bygges. 1, 275.

5662. Var ej Lov i Lande, da tog Hver, som finge (ɔ: fik). P. L. 2. (af Fortalen til „Jyske Lov“). — Var ej Lov i Lande, da tog Hver, som han kunde fange. H. Thomesen. — Var ej Lov i Lande, da havde Den (ogsaa: „Hver“) Mest, der Mest maatte (ɔ: kunde) gribe. — Et Land uden Lov er som et Skib uden Rór. („men Roret nytter dog Intet, uden der tillige er en god Styrmand“). C. Hedegaard.

5663. Saa gaar (1, 276: „ganger“) Lov, som hun haver Tov (ɔ: Rettergangsmaade). P. L. 3. (ɔ: hvor god Loven end var, saa beroede i gamle Dage en Sags Udfald tit paa, hvorledes den blev ført for Retten). jvf. 8252. C. Pedersen: „Loven maa tit rette sig efter den ustadige Mængdes Godtbefindende“. Moth: „den, der har de fleste Velyndere, ansés tit for

at have den bedste Sag.“ — Loven hjælper, efter som den haandhæves.

5664. Nu ligger Lov i Spydstages Ende. P. L. 5 og 548. (om Næveretten i gamle Dage; den Stærkeres saa kaldte Ret). — Retten sidder i Spydstagen (1, 490); eller: nu ligger Lov i Spyds Ende. V. S. O. („Magten gjælder for Loven“). — Det er ikke godt, naar Retten sidder i Spydstagen. Gr. 2155. jvf. 7866. 5025.

5665. Lov er fordi (ɔ: derfor) lagt, at Budord skal holdes. P. L 1125. — Lov er lagt, [for] at den skal holdes. V. S. O.

5666. Lov er Rettens Stud (ɔ: Stød, Støtte) og Urettens Forbud. P. L. 71.

5667. For Vilkaar og Vedtægt maa Loven vige. Moth. — Vilkaar og Vedtægt gaa undertiden for Loven. 1, 280.

5668. Lov er som ugjort, naar den ej øves (ell. holdes). 1, 277.

5669. Gode Love, der ikke holdes, ere som Koen, der malker vel, men spilder Mælken. 1, 277.

5670. Lov uden Forsvar er (som) Baand af Sand. („den skal haandhæves“). 1, 279.

5671. Loven er aldrig saa stræng (ogsaa: „trang“), hun har jo Udflugt. 1, 279 og 2, 325.

5672. Bedre ingen Lov, end uden Fremgang. 1, 277.

5673. Jo mere af Lov, jo mindre af Ret. Molb. 2113.

5674. Hvo (som) ej vil lide Lov, ham skér med Vold ingen Uret. 2, 321.

5675. Dér (hvor) Lov slipper, bør Hæder at møde. 1, 276 og 2, 315. (ɔ: fordi Loven ikke forbyder en Ting, derfor er det ikke hæderligt eller sømmeligt at gjøre den).

5676. Hvor Lov brøster (ɔ: fattes), dér ligger Freden syg. 1, 275.

5677. Loven er de Vaagendes, Lykken er de Sovendes (ɔ: „Lykken kan man sove sig til; men sin Ret maa man tage Vare paa“, og ikke forsove den „eller lade den gaa tabt ved Ligegyldighed og Forsømmelighed“). 1, 277.

5678. Medhold og Lykke vil Lov fortrykke. 1, 277.

5679. Hvor der ingen Lov er, dér er ingen Ære. 2, 184.

5680. Medgang gjør Loven vrang. 1, 277.

5681. Loven (ell. Retten) er for Alle. Gr. 1654. jvf. 7861.

5682. Faa Love, god Ret; mange Love, faa gode Gjerninger. 1, 278.

5683. Mange Love hjælpe ikke til at vorde from. 1, 278.

5684. Loven holdes, mens der er Nytte hos. 1, 278.

5685. Penge forklare Loven. 1, 277.

5686. Af onde Sæder kommer gode Love. 1, 275.

5687. Loven har faa Ord, men megen Mening. 1, 279.

5688. Lovens Aarsag og Forstand er Sjælen i den. 1, 278. (lat.).

5689. Loven er god at bære; Kragen er ond at lære. 2, 183.

5690. Den, som vil hegne, er nærmere til Lov, end den, som vil øde. 1, 281. (En Regel i den gamle Landbo-Ret, der siger: at den, der vil hegne eller gærde for sin Vang eller Toft, maa have Retten paa sin Side, imod en Nabo, der vil øde eller gjøre Jord til Fælled ɔ: fælles Græsgang, som ikke var det).

5691. Loven er som Spindelvæv: de store Fluer bryde igjennem, de smaa blive hængende. V. S. O. („det Svage besnæres deri, men det Stærke bryder igjennem"). 1, 276.

5692. Lovsøgt (ɔ: den, som der er fældet Dom over) Mand maa ej Mæle stedes til Tinge. Moth.

5693. Loven har ej Mund; kan ej klage sig, hvor hun med Ulov vrides og vendes. (1, 279: „hvor hun" ɔ: hvor meget den end „vrides, vendes og plages").

5694. Lovkjøn (ɔ: Lovlærd, Lovkyndig) og Maler kan snart gjøre hvidt, hvad sort er, og sort, hvad hvidt er. 1, 279. (I Stedet for „Lovkjøn" bruges ogsaa Tingstud ɔ: en Lovtrækker, som fordrejer Loven til Andres Skade; ogsaa: En, som faar Folk til at føre Proces for egen Vindings Skyld).

5695. God Lovkjøn, ond Nabo. Syvs Tillæg.

5696. Lang Hævd uden lovlig Adkomst gjør ingen Laghævd (ɔ: lovlig Hævd). 2, 324. — Hævd uden lovlig Adkomst duer ej („uden den har været i lang Tid"). Syvs Tillæg.

5697. Enten skal man Lov følge eller Land fly. jvf. 8888.

5698. Loven skal regére over Os, og ej Vi over Loven. Syvs Tillæg.

5699. Livet maa (ell. skal) ikke rettes efter Loven, men Loven efter Livet.

5700. Naar Loven bliver skadelig, er den ej mere Lov, men Ulov. Syvs Tillæg.

5701. Med Lov og Ret trives Alting net. 1, 276.

5702. Hold over den Lov, du selv har gjort (givet), saa gaar du megen Fortræd af Vejen. („thi hvad Herren gjør, gjør Tjeneren gjærne efter; brydes først Loven for Ens Skyld, saa kan det ej vel fornægtes Andre, som ere lige saa gode"). Moth.

5703. Lov og Ret styrer Herre og Knægt. 1, 276.

5704. Nød, Person og Tid gjør Loven æng og vid. 1, 276. jvf. 7023.

5705. Lovligt (ɔ: hvad der er lovlig-godt ell. forsvarligt) er ikke at laste; skjelligt (ɔ: hvad der er maadeligt, middelmaadigt) er næst det Værste. Moth. („lovlig" bruges her om en Husholdning, som hverken er af de største eller de ringeste; ligeledes om en Tale, som ikke er for højtravende, ej heller for enfoldig, men imellem begge).

5706. Skagen (ogsaa: „Vendsyssel") ligger Nord (ell. norden) for Lands Lov og Ret.

Han har vel læst Kong Valdemars Lov (ɔ: er beløben, bevandret eller forfaren i de gamle Love; bruger gamle Ord, som ikke mere ere gængse blandt Folk). Moth. — Han véd Loven og ikke Krogen (ɔ: Krogveje). A. S. Vedel. — At sige (ogsaa: „læse") En Loven og Recessen. 2, 254. (ɔ: sætte En alvorlig i Rette). — At prædike baade Loven og Evangelium. 2, 254. (om den, som bruger baade gode Ord og Trusler). — Han er lovgild (ɔ: har ikke forsét sig imod Loven, og er derfor ej strafskyldig). V. S. O. — At pine Loven (ɔ: fortolke den, som man vil). Moth. — Sætte Loven en Voxnæse paa (ɔ: fordreje Loven). V. S. O. — Moralen staar over Loven. — Skikke Lov og Ret i Landet. Moth.

Det geméne (ɔ: almindelige) Bedste er højeste Lov. 1, 275. — Gode Love binde Hænderne paa de Onde, [saa] at de ej

altid tør bruge dem, som de ville. 1, 278. — Ét Slags Klædebon og Lov skikker sig ej paa alle Steder. 1, 278. — Et Land med gode Love er ej at prise, men det, hvor Lovene holdes. 1, 277. — Loven enten paabyder eller forbyder. 1, 278. — Hvad som kommer overéns med Loven, er retfærdigt, og tvært imod. 1, 279. — Ingen Lov, intet Liv; dog binder Loven ej videre, end Kjærlighed og Nød angaar. 1, 276. — Det hører Den til at forklare Loven, som har givet den. 1, 276. — Hvor der er Last, skal være Lov, ligesom hvor [der er] Svaghed, [dér skal være] Lægedom. 2, 183. — Lovgiverne ere svage og forgængelige, saa og Lovene. 1, 276. — At være mild mod Lovens Overtrædere er at være stræng mod dens Overholdere. — Lovens Uvidenhed undskylder ikke; thi at vide og skulle vide er her ét. 1, 277.

Herrens Lov skal være i din Mund. 2 Mos. 13, 9. — Salig den Mand, som har Lyst til Herrens Lov, og som grunder paa hans Lov Dag og Nat. Ps. 1, 2. (jvf. 119, 70). — Jeg har Lyst til at gjøre din Villie, min Gud! og din Lov er dybt i mit Inderste. Ps. 40, 9. (jvf. 37, 31; Es. 51, 7). — Salige ere de, som vandre i Herrens Lov. Ps. 119, 1. — Min Søn! bevar din Faders Bud, og forlad ikke din Moders Lov! knyt dem stedse til dit Hjærte, bind dem om din Hals! Naar du vandrer, skal den lede dig; naar du ligger, skal den bevare dig, og naar du opvaagner, skal den tale til dig; thi Budet er en Lygte, og Loven er et Lys, og Lærdoms Tugt er Livets Vej. Ordsp. 6, 20—23. (jvf. 1, 8 og 28, 7). — Gid du vilde agte paa mine (ɔ: Herrens) Bud, da skulde din Fred blive som Floden og din Retfærdighed som Havets Bølger. Es. 48, 18. — Hvo som bevarer Loven, behersker sin Tanke. Sir. 21, 12. — Loven virker Straf; thi hvor der ikke er Lov, dér er heller ikke Overtrædelse. Rom. 4, 15. — Loven er aandelig; men jeg er kjødelig, solgt under Synden. Rom. 7, 14. — Dersom I drives af Aanden, ere I ikke under Loven. Gal. 5, 18. — Loven er god, naar den bruges lovlig, da vi vide, at Loven ikke er sat for den Retfærdige, men for Uretfærdige, Ulydige og Ugudelige. 1 Tim. 1, 8. 9.

Lov (Bud), se 1164. 1295 fg. 1802. 2235. 2687. 4933 fg. 5290. 5338. 6549. 7023. 7730. 8384 fg. 11, 062. 11, 077. 11, 501. 11, 611. 11, 622.

5707. Har du Lyst, saa har du Lov. Gr: 1651.

Man har Lov at levne. Gr. 1649. — Man har Lov at slaa af. Gr. 1650. — At tage Lov af sin egen Hætte (ɔ: „handle efter

eget Tykke"). V. S. O. — Du faar vel Lov at gjøre det (ɔ: „du maa gjøre det, enten du vil eller ej"). V. S. O.

Jeg har Lov til Alt, men ikke Alt er nyttigt; jeg har Lov til Alt, men jeg vil ikke lade mig beherske af Noget. 1 Kor. 6, 12.

Lov, se Rós.

love, se Løfte.

5708. Det er god Lúd, som tager Skurven af (ɔ: „en god Straf, som virker Forbedring"). V. S. O.

5709. „Nu skal det være," sagde den Skurvede. han saa' Luden. 2, 96.

At lade En gaa for Lúd og koldt Vand. (f. Ex. om Forældre, som forsømme deres Børns Opdragelse). V. S. O. — Jeg giver ham Lúd og Lage (ɔ: „jeg bryder mig ikke om ham, giver ham en god Dag"). Moth. — Jeg skal to dig uden Lúd og koldt Vand (ɔ: „prygle dig dygtig af"; ogsaa: „tale En haardt til". A. S. Vedel). 2, 127; V. S. O.

5710. Sund Luft gjør Lægen arm. 1, 264.

5711. Man kan ikke leve af Luften. V. S. O.

Hans Plan gik i Luften (ɔ: blev til Intet). — At bygge Luft-Kasteller. V. S. O. — Han gjør Luft-Regninger. K. 535. — Det er grebet af eller ud af Luften, af den blaa Luft (ɔ: det har ingen Grund, Intet at betyde). — At skaffe En Luft (ɔ: befri en Fange; skaffe en Besværet Hjælp). V. S. O. — At give sit Hjærte, sin Smerte Luft (ved at udtale sig eller græde). — Det laa ikke i Luften (ɔ: det var ikke Skik; det havde man ikke Lyst til).

Luft, se 5169. 5486. 6451.

5712. Selvbøden Steg lugter. 1, 144. (om en ubehagelig Gave). — Bøden [buden] Steg lugter ilde. Hr. Iver. („stinker." K. 347).

5713. Hvad ilde lugter, skal man utrængt ikke røre. 1, 96 og 323. Pouch.

5714. Jeg døn (Udg. 1515: lugter) vel, hvad du steger. P. L. 124. (ɔ: „jeg mærker ret godt, hvad Kneb du har for.“ V. S. O.).

5715. „Her skal dog lugte af Mad,“ sagde Kærlingen, hun kastede et Sildehoved paa Ilden. Sv. Gr.

5716. Den lugter ikke vel, som altid lugter vel. („om Folk, som ved lugtende Sager vil fordrive en ond Lugt, der hænger ved dem“). V. S. O. — Den er bedst prydet, der mindst er pyntet: det Fruentimmer lugter bedst, der lugter af Intet. L. Holberg.

5717 a. Møddingen stinker værst i Solskin.

5717 b. Rigmands Syge og fattig Mands Pandekage lugtes langt. („om Smaating, som gjøre stor Opsigt“). V. S. O.

5718. Lugtede Hoffærdighed vel, da var Desmer (ɔ: Moskus) ej saa dyr. 1, 190.

5719. Smaafolks Aande lugter altid ilde i højbaarne Næser. Gr.

5720. Er end Bukken af Huset, saa er dog Stanken dér. 1, 97. (om den, som har et ondt Rygte).

5721. Mangen vil ej lugte, hvor han stinker selv. 1, 97. (om den, der har et ondt Rygte, men kjender ikke sin egen Synd). — Mangen har Snue, kan ej lugte Stanken i sit eget Hus. 1, 97.

5722. „Lugter der Noget, saa kommer det fra mig,“ sagde Desmer-Manden. 2, 225. Moth. („om den, som holder af Desmer eller Moskus, som har vel forsynet sig med vellugtende Sager“).

5723. Naar Proppen kommer af Flasken, lugter man, hvad der er i den. V. S. O.

5724. Som Urten, saa Lugten. M. M.

5725. God Lugt hjælper til god Sundhed. 2, 224.

Han har aldrig lugtet Krudtet; han kan ikke lugte Krudt. (om en slet Soldat). V. S. O. — Han kan nok lugte Krudt. 2, 153. (om en brav Soldat). — Nu lugter jeg Krudtet (ɔ: „er kommen efter Sammenhængen“). V. S. O. — Jeg lugter nok Lunten (ɔ: mærker, hvad du har i Sinde). V. S. O. — Det er tørre Varer, man kan ikke lugte dem (ɔ: „jeg er enfoldig, for-

staar ikke Gaader"). V. S. O. — Jeg har eudnu ikke lugtet Røgen af din Kage (ɔ: du har hidtil ikke gjort mig noget Godt). V. S. O. — Han lugter hellere Skarn end Balsam. Moth. (om den, som gjør mere Ondt, end Godt). — Du skal ej gjøre Grød i mit Skjød, at jeg skal jo vel lugte Røgen deraf (ɔ: „du skal ikke narre mig, jeg mærker nok, hvad du har i Sinde"). Moth. — Lad [den Stolte] staa, til han lugter! Gr. 1660. — Mangen lugter (ɔ: mærker) Ondt, førend det kommer. 1, 125. (jvf. Jobs B. 39, 28). — Jeg kunde ikke lugte, at du vilde komme i Dag. V. S. O. — At faa Lugten af Noget (ɔ: „komme paa Spor efter det"). V. S. O. — Han har lugtet til Løg. (om den, som har let ved at græde). Moth. — Han lugter saa ram (ɔ: ilde, ubehageligt, stærkt) som en Gedebuk. Moth. (om et usædeligt Menneske). — Han lugtede saa tit til Kanden, at al Kraften gik deraf (ɔ: „han drak den rént ud"). V. S. O. -

Tobak er Pengespilde, Hovedvilde, lugter ilde. 2, 136.

Jeg (ɔ: Visdommen) gav Lugt som Kanéltræ; og som udsøgt Myrra udbredte jeg Vellugt. Sir. 24, 17. — Vi (ɔ: Apostlerne) ere Kristi Vellugt for Gud. 2 Kor. 2, 15. — Kristus hengav sig selv til et Slagtoffer, Gud til en velbehagelig Lugt. Ef. 5, 2.

Lugt, lugte, se 1399. 3063. 3497. 3858. 3872. 3901. 3952. 5046. 5248. 5357. 7158. 7275. 7431. 7564 fg. 7645 fg. 8074. 8221. 8797 fg. 8881. 9180. 9239.

5726. Man skal saa lukke Døren, at man kan lade den op igjen. 2, 215. (ɔ: rejse fra sit Hjem til et andet Land saaledes, at man kan komme tilbage).

5727. Man lukker tit en Pung for faa Skillinger, men vil ej lukke et Led for en Vang fuld af Korn. („for en hél Korn-Vang". Gr. 1663). 1, 10. (ɔ: man drager Omsorg for det Smaa, men ikke for det Store).

5728. Lad Den lukke Døren, som gaar sidst ud! (Gr. 1662) og (lad) Den sørge, som længst lever! 2, 245.

5729. Hvo skal („tør": V. S. O.) lukke det Øje, som Gud under at se? 1, 126. — Hvo skal (ell. vil) lukke det Øje, der Gud and (ɔ: under, forunder) at se? P. L. 873. (Gud raader for Liv og Lemmer; bruges ogsaa om det aandelige Syn, Hjærtets Øje). jvf. 2667.

Han har lukket i Dag. (om en Kjøbmand, som gjør Opbud og derfor ophører med Handelen). — At lukke Ørene for Noget (ɔ: „være ligegyldig ved, hvad der skér“). V. S. O. — At lukke sit Hjærte (ɔ: „gjøre sig haard“). V. S. O. (jvf. Ps. 17, 10). — Han har lukket sine Øjne (ɔ: „han er død“). V. S. O. — Man véd ikke endnu, hvo [der] først lukker Døren, hvem Junker Strækkebén vil først til. 2, 45. (om Døden). — At lukke En ud af Døren og ind ad Laagen (ɔ: „gjøre eller modtage hemmelig, hvad man nægter eller afslaar aabenbart“). Moth. — Man lukker Laagen og lader Porten staa (ɔ: „man retter de smaa Fejl og bryder sig ikke om de store“). V. S. O. — At lukke Skrinet, naar Pengene ere stjaalne (ɔ: „gjøre Noget for silde“). V. S. O.

Herren lukker Himmelen, saa der kommer ingen Regn, og Jorden giver ikke sin Grøde. 5 Mos. 11, 17. (jvf. Hagg. 1, 10). — Hvo der lukker sine Øjne, for at optænke forvendte Ting (ɔ: Rænker), har alt fuldbragt det Onde. Ordsp. 16, 30. — Herren lukkede til for min Bøn. Jer. Begr. 3, 8. — Naar du beder, gaa da ind i dit Lønkammer og luk din Dør, og bed til din Fader, som er i Løndom. Matth. 6, 6.

lukke, se 1584 fg. 2083. 2815. 3118. 4656. 4754. 5289. 5824. 5971. 6148. 6598. 6629. 8604. 9338. 10, 102. 10, 755 fg.

---

lumsk, se træsk.

5730. Hvo (der) staar paa Lúr, hører tit det, han nødig vil. 1, 371. — Lureren hører sjælden noget Godt om sig.

5731. Lureren hører sin egen Skam. F. F. — Lurer bag Dør sit Spottenavn hør'.

5732. Tømmermænd og Murere ere rette Lurere. 1, 244.

5733. Liremand faar Penge, Luremand faar Prygl. Gr. 1667. — Lurere skulle have Prygl, men Spillemanden Penge. 2, 223.

5734. Vár dig mere for den Lurende, end for den Larmende! A. S. Vedel.

Det skal du lure din Død paa (ɔ: „det kan du bie længe efter“). V. S. O. — At lure paa Ens Død, Embede m. m. — At lure paa Kløver Es (ɔ: passe paa Lejligheden til ved Træskhed at gjøre Andre Skade). — At staa under Tagdrøb eller Tagdryp (ɔ: staa og lure ved andre Folks Døre). Moth.

Ingen skal saa let lure den Karl (ɔ: narre ham, føre ham bag Lyset). V. S. O. — Ja, lúr ham, om du kan! — En Lurer, Forklikker, som sidder og mærker Ord. 2, 87.

Som en Løve lurer efter Rov, saaledes lure Synder efter dem, som beflitte sig paa uretfærdige Ting. Sir. 27, 10. (jvf. Ps. 59, 4; Ordsp. 23, 28).

lure, se 8989. 9981.

5735. Sæt ej Lus i Skindkjortel! hun kommer dér vel selv. 1, 252 og 326. (Syv føjer til: „raad ej til Synd!“). — Man skal ikke sætte Lus i Skindpels. Gr. 1668. (det Onde lærer sig vel selv).

5736. Skurvet Hoved sanker mange Lus, som kommer ned til de audre Lemmer. Moth.

5737. Naar en Lus kommer i Skurven, bliver hun stolt. (ɔ: naar den Fattige kommer til Velstand og Ære, bliver han let hovmodig). V. S. O. jvf. 8805. — En Lus bag skurvet Øre sig meget til mon gjøre. K. 754. — Han stræber som to Lus i én Skurv. O. Lade.

5738. Naar Lusen faar Hoste, saa revner hun. 1, 188. („Hovmod og Pral klæder den Usle ilde. V. S. O. Ogsaa om den, som paatager sig, hvad der overstiger hans Kræfter. Pouch).

5739. Det er (en) Ynk at høre Lus hoste; de ere saa trangbrystige. 1, 188. (om indskrænkede Personers Pral eller Skryderi). jvf. 1813, 6604. 10, 364.

5740. Sulten Lus bliver sjælden féd. M. M.

5741. Fluer, Myg, Lopper, Lus og Mus gjøre tit større Fortræd, end store Dyr. 1, 355.

5742. En Lus imellem to Negle, den er i Knibe. Gr. 1669.
— Han er i Klemme, ligesom en Lus mellem to Negle. K. 859.
— Han sidder som en Lus imellem to Skræddernegle.

5743. Tag en Luset i Huset, saa faar du Huset fuldt. F. F.

5744. Lusene kunde og komme (ell. bringe) Stærkodder til at klæde sig af i Frosten og lyske sig. 1, 355. (ɔ: en ringe Ting kan volde selv den Største og Stærkeste Ulejlighed og plage ham meget).

5745. „Sparker du?“ sagde Skrædderen til Lusen. Sv. Gr. (sællandsk).

5746. Har du stolet paa Lykken, saa græm dig! har du Lus i Parykken, saa kæm dig!

Det napper, naar de slaa Lus med Vognkjæppe. 2, 172. — En Lus paa en Tjærespaan, det er Farimag (far i Mag). Gr. 1670. (om lade Folk, som ere sene til hvad de skal gjøre). — Han løber afsted som en Lus paa en tjæret Kaabe. 2, 213. — Det stikker af som en Lus paa en Fløjels Kaabe. — Han giver ej en Lus bort (ɔ: han er meget karrig). Moth. — Han er ret en Lus, en stor Lus (ɔ: „han er karrig og paaholden“). V. S. O. — Han ligger og lader Lus æde Laarene af sig. A. S. Vedel. — Der kan ej hæfte en Lus paa hans Kjole. („nemlig fordi den er luslidt“). V. S. O. — Han kjender sine Lus paa Gangen. Sv. Gr.

Loppe, Lus og Væggelus gjør mér Fortræd end Skad' i Hus. 1, 42.

Lus, se 2402. 4236. 6258. 7500. 8910.

Lyde, se Fejl.

5747. Den, (som) ikke kan lyde, kan ikke byde. 1, 38. — Den, som ikke har lært at lyde, lærer heller aldrig at byde. — Vi forstaa ikke at byde, før vi have lært at lyde. — Hvem der ikke vil lyde, lærer aldrig at byde. — Den, som ikke lærer at lystre, lærer heller ikke at befale.

5748. God Lyder, god Byder. 1, 286. — Man maa lære at lyde, for at lære at herske. — Lydig Soldat gjør god Officér. 1, 286.

5749. Hvo ej vil lyde Moder, han skal lyde Stifmoder. P. L. 906. (ɔ: han fortjener at faa Stifmoder, at blive behandlet mindre godt).

5750. Fuld Matros lystrer Ingen.

5751. Hvem der ikke vil lystre Fader og Moder, skal lystre Kalveskindet. Gr. 1700. (han bliver Soldat). — Hvo [der] ej vil høre Forældre, skal høre Kalveskindet (eller Trommen). 1, 34. — Hvo der ikke vil lyde Moder, han skal lyde Stifmoder og Værmoder (ɔ: Svigermoder, egl. Mands Moder) ad. P. Plade. — Hvo ej vil lyde Forældre i Ungdommen, maa lyde Bøddelen i Alderdommen. 1, 34.

5752 a. Ingen lyder gjærne sin Ligemand. 1, 286.

5752 b. Hvor ingen Lydighed er, er heller ingen Ære. 2, 286. jvf. 5679.

5753. Hvo ej vil lyde, skal lide. 2, 187. jvf. 4279. — Hvo ej vil lyde Forældre, skal lyde den, [som] ham værre vil. 2, 187.

5754. Lydighed haver Lykke; Ulydighed mister mangt et godt Stykke. 1, 285. — Lydighed trives. 1, 285.

5755. Lydighed er den bedste Ære.

5756. Lydighed gaar for (ell. over) Alt.

5757. Hvad Magt ej kan, udretter Lydighed. 1, 286.

5758. Lydige Underdane (ɔ: Undersaatter) ere Regenternes Krone. 1, 497. — Lydighed er Undersaatternes største Lov (ɔ: Rós). 1, 497. — Lydighed er Tegn til godt Regiment (ɔ: Regéring). 1, 286.

5759. Hvor Herren véd at regére og Folket at lyde, dèr gaar det vel til, 1, 286.

5760. Lide (ɔ: gammel Dansk = tøve, vente) og bie, lyde og lære, hjælper fattigt Barn til Ære. 1, 458.

5761. Alle Lemmer lyde Hovedet. 1, 497. (om Forholdet mellem Øvrighed og Undersaatter).

5762. Fortryd ej at lyde Sandhed, gode Raad og tidlig galende Hane. 1, 286.

5763. Jo mere ond, jo mindre lydig. 1, 286.

5764. Vær Husbond og Hustru hørig og lydig med en stille Mund og to gode, tro Næver! P. Plade.

[Det er] en slet Lydighed, som naar den Syge maa lyde Feberen. 1, 286.

Man skal vide, hvem, hvorledes og naar man skal lyde. 1, 285. — Ret Lydighed er af Kjærlighed. 1, 286. — Lydighed af Frygt er aldrig tro. 1, 286. — Til Synd skal man hverken lyde Øvrighed eller Forældre. 1, 286. — Man skal høre og lyde den, som har fire Øjne og Øren (ɔ: „som er klog, som sér for og bag sig, som hører og sér Mere, end Andre“). 2, 187.

Lydighed er bedre end Offer. 1 Sam. 15, 22. — Adlyd din Fader, som avlede dig; og foragt ikke din Moder, naar hun bliver gammel. Ordsp. 23, 22. — Hvo som hædrer sin Fader,

skal leve længe, og hvo som adlyder Herren, skal vederkvæge sin Moder. Sir. 3, 5. (jvf. 2 Mos. 20, 12; Ef. 6, 1). — Man bør adlyde Gud mere end Mennesker. Ap. Gj. 5, 29. (jvf. 4, 19). — I Børn! værer Eders Forældre lydige i alle Ting; thi dette er velbehageligt for Herren. Kol. 3, 20. — Lyder Eders Vejledere og værer dem hørige! Hebr. 13, 17.

lyde, lydig, Lydighed, se 1080. 4105. 6004. 7737 fg. 9586. 11, 987. 12, 151.

5765. Somme til Land og Somme til Strand have bedst Lykke. P. L. 320.

5766. Somme have Held, og Somme hænge ved. (Udg. 1515: „og Somme have Uheld"). P. L. 461. — Somme kan gyldne Scepter fremvise, Somme i Vadmel skal trælle sig træt; Somme har næppelig Krumme til Spise, Somme gaa daglig og kræse sig mæt. J. Brinch 1705.

5767. Man véd ej, hvor Lykken vil (1, 288: „kan") skulke (ɔ: ligge i Skjul, fjæle eller skjule sig"). P. L. 557. („Man véd ej, hvad Lykke En staar for". V. S. O.).

5768. Kast paa Krog (ɔ: kast kun Medekrogen ud), og hold (ɔ: bliv ved at holde den i Vandet), om du kan; thi ofte er Lykke (Lykken) nær. P. L. 449. (ɔ: røgt dit Kald med Flid og Troskab; forsøm ikke Tid og Lejlighed!). jvf. 3825.

5769. Hav Tumen (Udg. 1515: „Tømel" ɔ: Tommelfinger) i Næve, naar dig falder Lykken til. P. L. 796. — Hav Tømmel (Tommeltot) i Næven (ɔ: „hold fast"), naar dig falder Lykke til. 1, 290.

5770. Bedre er god Lykke end høj Byrd. P. L. 1020.

5771. Den er salig, (som) med Lykken maa leve. P. L. 1140. (1, 290: „lyksalig"). jvf. 6861.

5772. Det er ondt at stride mod Lykken. P. L. 558.

5773. Hvo der vidste sin Lykke, ledte ej efter den. 2, 233. — Naar man vidste sin Lykke forud, behøvede man ikke at lede efter den.

5774. Mange leder om Lykken, men Somme leder Lykken om. Gr. 1678. — Det er godt, naar Lykken søger Manden. 1, 288. — Det er bedre, naar (at) Lykken leder efter

Manden, end naar (ell. at) Manden skal lede efter Lykken. K. 872.

5775. „Lykken er (tit) bedre end Forstanden," sagde Manden, han kastede en Stén efter en Hund, og ramte sin Stifmoder. L. Holberg.

5776. Hvo der fattes Forstand, tørv (ell. tør) Lykke ved (ɔ: trænger til, behøver Lykke). 1, 59.

5777. Dér, (hvor) Forstanden slipper, tager Lykken ved. 1, 288. — Hvor der er liden Forstand, er Lykke. 1, 288. — Hvor Viddet slipper, dér tager Lykken fat (ɔ: „det, som er vel overlagt, falder ofte vel ud"). V. S. O.

5778. Lykken er god nok, naar man kun ikke faar den om Halsen. Gr. 1676. — Lykken er god, uden hun er om Halsen. 2, 188. (et Ordspil). — Hold fast den Traad, som Lykken spandt, naar du kun passer, hvor det gaar, at Lykken til din Hals ej naa'r.

5779. Lykken rammer Mand, og Basspyd (ɔ: Jagtspyd til Basser eller Vildsvín) Jærnhat. H. Thomesen. (ɔ: „en Mand taaler Lykken eller Ulykken, ligesom Jærnhatten eller Hjælmen taaler at rammes af Spyd, uden at tage Skade").

5780. Lykken bær en Mand (1, 286: „hjælper Mand") over Bækken, om han gider sprunget. H. Thomesen.

5781. Lykken har Meget til Mange, men Nok til Ingen. 2, 188.

5782. Lykken haver et skrøbeligt Ankerhold. 1, 287. — Lykken er skrøbelig (ɔ: ubestandig, foranderlig, forgængelig). V. S. O.

5783. Lykken tager Intet fra den, hun Intet har givet. 1, 290.

5784. Stor Lykke er ingen Ejendom. 1, 289. jvf. 5504. — Stor Lykke holder ej længe Farven. V. S. O.

5785. Lykken laaner Meget, men giver Intet til Arvs. 1, 289.

5786. Lykken gaar til Døren; spørger, om Forsyn (ɔ: Omsorg, Eftertanke, Forsynlighed) er inde. 1, 124.

5787. Lykkens Børn maa rose deres Moder. 1, 289.

5788. Lykken er blind (ɔ: træffer tit en uværdig Person). V. S. O.

5789. Jo argere Skalk, jo (ell. „des“) bedre Lykke. (Syv: „dog spares og Mange til Straf; og Svín fedes til at slagtes“). 1, 289 og 385. — „Jo større Skjælm, jo bedre Lykke,“ sagde Manden; „jo krummere Træ, des bedre Krykke.“ — Det værste Skarn har [tit] den største Lykke. K. 1102. — Jo værre Drog, jo bedre Lykke. V. S. O. — Gud giver og Skalken Lykke. 1, 469. — Skalken har mere Lykke, end Ret (ɔ: „han har Værre fortjent“). 1, 385.

5790. Lykken lader sig malke af Horer, Tyve og Skalke. 1, 289.

5791. Hvo der ej har den sovende Lykke, har ej heller den vaagende. 2, 189. — Somme kommer sovende til Lykken. Gr. 2508. — Man kan lige saa godt sove sin Lykke op, som rende den op. Sv. Gr. 3, 218. (Angel).

5792. Den, Lykken lunker, den løjer hun. 1, 289. (ɔ: gjør ham lunken, lad).

5793. Som man gjør. saa har man Lykke. 1, 287. — Som Hver er, saa er og hans Lykke. 2, 187.

5794. Man smeder sig Lykken baade fra og til. Moth. — Enhver er sin [egen] Lykkes Smed. Moth. jvf. 7715. — Hver er Smed til sin egen Lykke. („som man bær' sig ad til, saa faar man og Lykke til“). 1, 388. — Hver er Aarsag til sin Lykke. 1, 125. — Hver Mand er sin egen Smed. P. L. 721. — Enhver er sin egen Lykkes Skaber.

5795. Lykken hjælper, følger Manden (nemlig den raske, modige, behjærtede Mand). V. S. O.

5796. Hver skal leve med sin Lykke, og med sit Held til Hove ride. 1, 191. (man skal være tilfreds med sin Skæbne og sin Livsstilling). jvf. 3789.

5797. Pris Ingen salig før sin Ende, Lykken kan sig snarlig vende. 1, 113. — Pris Ingen lykkelig før sin Ende, thi Alting kan sig snarlig vende. A. S. Vedel.

5798. Lykken vender sig ofte om. 1, 113 og 287. jvf. 1862. 7747. — Lykke har Nykke og vender ofte sin Kofte om. — Lykken sig vender som Bladet i Skoven. — Lykkens Hjul er ustadigt. 1, 287. — Lykkehjulet løber snart om. 1, 287.

— Lykken er omskiftelig (foranderlig). — Lykkens Hjul drejer sig uophørlig: hvad der i Dag er opad, kan i Morgen være nedad.

5799. Lykken er saa snart efter, som for. 1, 287.

5800. Ingen gjøre Ord af, at det ham vel gaar, og at hans Have fuld af Roser staar; et Vejr kan komme saa snart og stort, og blæse dem i en Time bort. Molb. 2162. (jvf. Ps. 90, 5 og 103, 16).

5801. Det er besværligt at stige op paa Lykkehjulet, men besværligere, siden at falde ned. 1, 287. — Naar Hjulet først begynder at hælde, er det snart ude med Lykken. 1, 287. — Man sér paa Lykkens Hjul Mange op og ned at klyve. A. S. Vedel.

5802. Lykken er som Maanen: (den) voxer af og paa. 1, 287. (Alting er Forandring underkastet).

5803. Der fødes end Børn i Dannemark (ɔ: Danmark), og end hver med sin Lykke. 2, 233.

5804. Lykken hun maa vel lignes ved Glar (ɔ: Glas): naar det skinner allerklarest, da brister det allersnarest. Rimkrøn. — Skinnendes Lykke gaar snart i Stykke. — Lykke og Glas gaar snart i Kras (ɔ: Smaastumper). 1, 287. — Lykken er af Glar; hun brister, naar hun skinner klar. 1, 287.

5805. Den F'alskes Lykke gaar snart i Stykke (ɔ: Stykker). N. M. Petersen.

5806. Lykken hun er en underlig Trold, hun leger med Folk saa mangefold. Med Antledet (ɔ: Ansigtet) sort hun Somme kys', med hvidt da giver hun Somme Lys. Rimkrøn.

5807. Lykken drejer Hjærtet. Moth. (den, der har Lykken med sig, forandres tit i Sindet til det Værre).

5808. Lykken er runden: Somme løber hun i Arsen (ɔ: Rumpen), Somme i Munden. 1, 288.

5809. Lykken er en Blomme, den hænger i Enden paa Somme. F. F. — Lykken er en Blomme, som hænger i Skjægget paa Somme.

5810. Lykken formaar Meget, naar hun vel vil. 1, 289.

5811. Naar Lykken har faaet Tøfler paa, den færdig er til Sengs at gaa. Gr. 1680.

5812. Væn dig til at bære din Lykke vel! 1, 424.

5813. Naar Lykken byder dig en Finger, saa ræk Haanden imod! 1, 287. — Tag mod Lykken, medens hun bydes! 1, 254.

5814. I Medgang tænk paa Modgang! 1, 291.

5815. Naar Lykken hun er bedst, maa man sig frygte mest. 2, 188. — Er Lykken god, da frygt dig mest; er Æblet mod (ɔ: modent), er Faldet næst. 1, 290.

5816. Naar Lykken skjænker Godt i ét Bæger, saa skjænker hun Ondt i hele tre igjen. 2, 188.

5817. Jo større Lykke, jo mindre Sikkerhed. 2, 188.

5818. Der skal stærke Bén til at bære gode Dage. H. Thomesen. 1, 472. — Der hører stærke Skuldre til at bære Lykken. V. S. O. — Der hører (ogsaa: „der vil“. Moth) stærke Bén til at bære gode Dage. 1, 290. — Vi have et Sprog, alt uden Mén, at det maa være gode, stærke Bén, som gode Dage vel kunne bære. H. Weigere, Reineke Foss, A. 1555. — Der skal en bred Ryg til at bære gode Dage. F. F.

5819. Naar Asenet faar gode Dage, springer det snart et Bén itú. 1, 472.

5820. Maadelig Lykke er bedst. 1, 289. — Lykke og Maadelighed ere sjælden sammen. 1, 296. — Liden Lykke er bedst. 2, 200. — Maadelig Lykke og glad derhos, er det bedste Gods. 1, 380.

5821. Alle have ikke lige Lykke.

5822. Alle søge Lykken, Faa finde den. jvf. 1545. — Søger du Lykken, saa fly'r den dig; fly'r du Ulykken, saa naa'r den dig. — Lykken fly'r for den, som søger hende, og søger den, som fly'r for hende. 1, 288.

5823. Uforhaabet Lykke er mest kjærkommen. 1, 171. — Slumpelykke er og Lykke. 1, 182.

5824. Lykken staar tit uden for Døren, og man behøver blot at lukke op for den. — Naar Lykken banker paa,

saa skynd dig at lukke op! — Hvor Lykke er inden Døren, dér staar Ulykke uden for. Pouch.

5825. „Man maa i en snæver Vending hjælpe paa Lykken," sagde Spilleren.

5826. Lykken er ikke længer borte, end at den godt kan komme igjen.

5827. Lykken kommer og Lykken gaar; hvo Gud frygter, han Lykken faar. 1, 291.

5828. Lykken bestaar i at gjøre sig værdig til den.

5829. Lykken er bedre end Forsynet (ɔ: end vor Klogskab). F. F.

5830. Lykken er en behændig Ting. F. F.

5831. Lykken viser Mangen kun det Bageste. 1, 293.

5832. Den, Lykken er for meget blid, den ganter hun altid (ɔ: driver Spøg med, holder for Nar). 2, 189.

5833. Lykken banker ofte paa; Tossen lader hende for Døren staa. 1, 289. — Lykken banker sjælden paa; kun Narren lader den ude staa.

5834. Lykken er ræd for Gjække; Gud er deres Formynder. 1, 59 og 182. jvf. 5013. — Lykken gjør mange Gjække. 1, 289.

5835. Hvor Lykken bøjer hen, did bøjer Yndest med. 1, 170. — Yndest følger Lykken alle Vegne. V. S. O.

5836. Lykke hjælper ej, naar man ej véd at bruge den. 1, 293.

5837. Naar Lykken vil ind, saa hjælper der ingen Læderbuxer (ɔ: „saa kan Intet holde den ude"). K. 873. (Angel).

5838. Man jager Lykken for ud af Huset, og hun løber bag ind. 1, 288.

5839. Lykken vil rides og ikke frygtes. 1, 69. (ɔ: „hvo Intet vover, Intet vinder". V. S. O.)

5840. Lykken skal man tage dristig imod og ej frygte. 1, 288.

5841. Lykken er, naar den har været. („thi saa længe man havde den, var en Forandring til det Værre mulig").

5842. Lykken avler stolte Børn. Möth.

5843. Bestemt Mand staar Lykke for. Gr.

5844. Lykken giver dem, som ere det værd. 1, 287.

5845. Der hører Lykke til at drive Stude i hedt Vejr og sorte Svin i Mørke. 1, 262. — Der hører Lykke til at stjæle Æg fra Skaden, at man ej røbes. 1, 262.

5846. Naar det skal være Held, kælver Tyren saa godt som Koen. Molb. 2136.

5847. Den Ene har Lykken, den Anden Krykken. 1, 388.

5848. Tit har den Ene Dyden og den Anden Lykken. M. M.

5849. Lykken forvandler Laster til Ære og Dyd. 1, 289.

5850. Hvem Lykken vil vel, dem ville og alle Folk vel. 2, 188.

5851. Der gives ingen Lykke i denne Verden, uden at Fanden vifter sin Hale over den.

5852. Lykken er ikke hver Mands. 1, 287.

5853. Lykken er ej deres, som fortjene den, men deres, som den er beskæret. 1, 289 og 387.

5854. Lykken er et godt Stykke, hvor hun ellers vil være. 2, 187.

5855. „Til Lykke!“ sagde Jon, han faldt igjennem Strikken. 2, 187.

5856. Slumpelykke naa'r og til Maals. 1, 182. jvf. 9016.

5857. Kande-Lykke og Kone-Lykke ere baade (ɔ: begge) gode. V. S. O. jvf. 4062.

5858. Naar Lykken forlader os, vender hele Verden os Ryggen. jvf. 11, 325. — Naar Kjærlighed og Lykke komme i Forfald, kunne de sént rejse sig.

5859. Naar Gud og Lykken holder stille, vil det ej gaa fort. 2, 187. (Syv: „havde du Dyder saa mange, som der er Haar paa dit Hoved, og Lykken ej er med, kunne de ikke hjælpe“). — Gud raader for Lykken. Gr. 1682. jvf. 17.

5860. Det er godt at have fat om Lykken i baade (ɔ: begge) Enderne (ɔ: „at have mér end ét Hjælpemiddel i Beredskab“ eller ved Haanden). V. S. O. — Han vil have om Lykken og baade Ender. 1, 456. (ɔ: han vil være sikker, have Sit paa det Tørre).

5861. Lykken er som en Jomfru, der elsker de Unge og ej de Gamle. 1, 287.

5862. Lykken træffer Manden. V. S. O. — Lad gaa, Lykken ramme Mand! 2, 47. (om den Dristige).

5863. Lykken regérer Spillet. Moth. — Lykken raader for Alting. Moth.

5864. Ens Lykke, Andens Fortræd (ɔ: „Ingen faar noget Godt, at det jo svier til Andre; Lykke paa ét Sted vækker Misundelse andensteds; Vinding paa ét Sted er Tab eller Skade paa et andet Sted“). Moth.

5865. Ventendes Lykke er god. V. S. O.

5866. Viis Mand tager Lykken, som den kommer. Moth. — Viis Mand nøjes med sin Lykke. Moth.

5867. Lykken vil have Tid. 1, 287.

5868. God Lykke skal man styre, men den onde skal man overvinde. 2, 188. jvf. 10, 948.

5869. Der lever dog aldrig i Verden saa gjæv (ɔ: et saa udmærket, dygtigt Menneske), som selv kan raade sin Lykke. 2, 233.

5870. Ulykke, som ej skader, og Lykke, der ej gavner, ere alt Ét. 1, 291.

5871. Har du Lykken, da kommer dig vel Noget af et andet Land; har du ikke, saa falder det dig og mellem Mund og Haand (ɔ: stol ikke paa Lykken; der kan snart komme Noget i Vejen, hvorved Alt forandrer sig). Moth.

Naar det regner Lykke, saa er min Potte omvendt, —. saa der kommer ikke Noget i den. Sv. Gr. 3, 216. (sønderjysk). — At være eller sidde i Lykken. („om den, der spiller heldigt“). V. S. O. — At sidde i Lykkens Skjød; at være et Lykkens Barn eller Skjødebarn. V. S. O. — Han er Lykkens Yndling; en Lykkens Pamfilius. — Han er Lykkens Kastebold (ɔ: har prøvet Lykkens Omskiftelser). V. S. O. —

Lykken hænger ved ham, som Skidt ved spæde Kalve. V. S. O. (om den, hvem saa godt som Alt lykkes for). I Modsætning hertil siger man: Lykken regner ned for ham, saa han sidder i Skarnet til Ørene (1, 292) eller i Skarn til begge Ørene. Moth. — Han har hverken Lykke eller Stjærne (ɔ: er altid uheldig). — Hvem véd Pér Paarses Lykke? — „Pér Poses Lykke?“ V. S. O. (ɔ: en uventet Lykke, Slumpelykke). — Hvo véd Pér Bødkers Lykke? han blev først Borgmester, siden Skarnager (Moth: „Skomager“). 2, 82. — At vove, gjøre Noget paa Lykke og Fromme (ɔ: „lade det komme an paa et Lykketræf“). V. S. O. — Han er oven paa (ɔ: han har Lykken med sig, sidder i Velstand). — At gribe i Lykkepotten (ɔ: lade det komme an paa et Tilfælde). V. S. O. — Det var et Lykkeskud (ɔ: „det traf sig just saa“). V. S. O. — Lykken gav sig (ɔ: det lykkedes). A. S. Vedel. — Enhver vilde gjærne have Fortunatus's (af „Fortuna“ ɔ: Lykkens Gudinde) Pung og Ønskehat. 1, 289. — At friste Lykken, forsøge sin Lykke. — Lykke paa Rejsen! Fald paa Næsen! F. F. — At gjøre Lykke, sin Lykke. — Han er kommen højt op paa Lykkens Stige. — Lykken spiller for ham (ɔ: er ham gunstig). V. S. O. — Lykken gaar ham imod, vendes for ham. Moth. — Han er vel opskjørtet. V. S. O. (siges i Skjæmt om En, som sidder godt i det, har Lykken med sig). — Han er ilde opskjørtet. L. Holberg. — Det var ikke solet paa hans Stald (ɔ: „Lykken havde ej beskæret ham det“). 1, 288.

Det er ilde for den, som er lykkeløs født. — Til Ære hører Lykke, til Fromhed Forstand. 1, 94. — Lykken er de Vises Fjende. 1, 288. — Lykken giver den bedste Aarsag. 1, 290. — Lad ej Hver vide din Lykke, [for] at du ej skal hades! 1, 290. — Ingen driste (ɔ: stole) paa Lykken! („thi den, hun gjør rig, kan hun og gjøre arm“). 2, 188. — Intet Menneskes Lykke er fuldkommen. 1, 287. — Den skal endnu fødes, som er lyksalig i Alt. 1, 287. — Lykken er lettere at overkomme, end [at] beholde. 1, 288. — Lykke er bedre end Raad. Lykke behøver ej Raad. 1, 288. — Man har ej Livet af sig selv, saa ej heller Livets Velstand. 1, 287. — Velstand har Modstand. 1, 291. — Somt (ɔ: Noget) forrettes ej ved Visdom, men [ved] Lykke. 1, 288. — Det er ikke alt (ɔ: altid) ret og Gud tækkeligt, som har Lykke og Fremgang. 1, 289. — Naar det vil lykkes, saa lykkes det til fulde. 1, 289.

Skjænk er en yndig Stén (ɔ: Ædelstén) i deres Øjne, som modtage den; hvor den vender sig hen, gjør den Lykke. Ordsp. 17, 8. — Lykke mod Frænder er den største Ulykke. 2 Makk. 5, 6.

Lykke (Held, Medgang), se 205. 250 fg. 388 fg. 660. 816. 993 1230. 1404. 1483 fg. 1545. 2307. 2326. 3082 fg. 3493 fg. 3785. 3890 fg. 4238. 4516. 4675. 4806. 5120 fg. 5651. 5677 fg. 5754. 6455 fg. 6516. 6531. 654I. 6789. 7446. 7607 fg. 7680. 7952. 11,081. 11, 323 fg. 11, 403. 11, 548. 11, 567 fg. 11, 997.

5872. „Lykkelig er den, der kommer først hen“ (ɔ: dø'r), sagde Bonden, da hans Runvæder (ɔ: gildet Væder) var død. K. 909. jvf. 8285.

5873. Den er ej lyksalig, som ej véd, at han er det. Moth.

5874. Børn ere lykkelige. Gr. 1684.

Paris er Nordboernes lykkelige Arabien. 2, 78.

Hold Ingen [for] lyksalig, før han kommer i sin Grav. 1, 92. — Ingen kan siges lyksalig eller ulyksalig før sin Død. 2, 188. — Ingen kan sige sig lyksalig, før han kommer i sin Grav. („thi Enden er tit Begyndelsen ulig“). 1, 288. — Ingen ret Lyksalighed haver Ende. 1, 290. — Ret Lyksalighed bestaar i et godt Levnet og [en] salig Død. 1, 290.

Lyksalig er den, som forlader sig paa Herren. Ordsp. 16, 20. (jvf. Ps. 2, 12 og 146, 5). — Hvorfor er de Ugudeliges Vej [tit] lykkelig? Jer. 12, 1. — Pris Ingen lykkelig, før hans Endeligt kommer. Sir. 11, 34.

5875. Han er uviis, som staar (1, 381: „stander“) i sit eget Lys. P. L. 710. (ɔ: om den, som forsømmer en god Lejhed, og ikke sér paa sin egen Fordel). — Man skal ikke staa sig selv i Lyset. F. F. — Man staar ofte i sit eget Lys, som Træskomanden (ɔ: „skader sig selv“). 2, 231.

5876. Du skal ej for Enhver din Hu lyse (ɔ: „du skal ikke aabne dit Hjærte for Enhver“). V. S. O.

5877. Lys (og Ild) er halv Stalbroder. („man lider det gjærne“). 1, 294. (det er mindre farligt og behageligere at rejse ved Dagens Lys, end om Natten).

5878. Man har ej behov at tænde Lys om Dagen (ɔ: hvad der er klart og aabenbart, behøver intet Bevis). V. S. O.

5879. Man kan tænde et andet Lys af sit uden Skade. 1, 185. (om fælles Hjælp uden videre Opofrelse).

5880. Sæt ikke dit Lys for højt, om Tanden skal skjules. M. M.

5881. Et Lys varmer ej meget i en Kakkelovn. („det er som en Draabe Vand i Havet"). Moth.

5882. Snart er det Lys slukt, som er nedbrændt i Piben. 1, 67 og 271. (om den Gamles Død).

5883. Man sér ej vel af (bedre: ej godt ved) det Lys, som bag os brænder, men af det, som er for (ɔ: foran) os. 2, 26.

5884. Lyset tjener Andre og tærer sig selv. 1, 146. (om den, som ofrer sig til Andres Hjælp og Tjeneste). — Ved det, at Lyset brænder, udbrænder det sig selv. M. M.

5885. Snyder man Lyset for nøje (1, 386: „for nær"), saa gaar det ud. 1, 304. („hold Maade i at udskrive Skatter!" Nyerup). — Lad heller Lyset være usnydt end slukt. 1, 119. (man kan let gjøre Skade ved at revse i Utide). — Snyd ikke Lyset for nær, ellers brænder du Fingrene.

5886. Hvor der er meget Lys, dér er ogsaa megen Skygge (ɔ: Dyder og Lyder ere gjærne forenede hos samme Person). — Jo større Lys, jo større Skygge.

5887. Hvor intet Lys er, (dér) er ingen Skygge. 1, 175. (ɔ: Fattigdom, Udyd og Dumhed har ingen Misundere).

5888. Brav Mand bærer altid Lys i Haanden. Kingo.

5889. Et stort Lys fortager det mindre. 1, 414.

5890. Lyset brænder ej længer, end Vægen naa'r. 1, 129. (ɔ: Livet kræver Næring). — Medens Vægen har Tælle (ɔ: Talg), skinner Lyset.

5891. Naar Dagen er borte, er Lyset godt.

5892. Naar Olien brister (ɔ: slipper op), slukkes Lampen. 1, 129. (Syv: „Mad og Drikke holder Liv og Sjæl sammen").

5893. Sluk ikke en Andens Lys, for at dit eget skal brænde klart. M. M.

5894. Den Svageste maa altid holde Lyset. („fordum gav man den Syge Lys i Haanden"). 1, 406. — At holde Lyset for En (ɔ: „være til Nar for ham"). V. S. O.

5895. Man maa se ved de Lys, som nu brænder.

5896. Det er godt at have to Lys paa ét Bord (ɔ: „at have mér end ét Middel at gribe til“). V. S. O.

5897. Mangt et Lys er saa godt som en tom Lygte. Gr. 1691.

5898. Tal ikke om høje Sager uden Lys! (ɔ: „man skal være inde i det, man vil tale om, ellers bliver man til Nar“). V. S. O.

5899. Den tykke Luft og tykkes mig, hindrer os Lyset. 1, 371.

5900. Lys er dog Lys, om den Blinde ej sér det; Honning er dog sød, om den Syge ej smager den. 1, 60. (om Forstanden og andre Evner og Gaver).

5901. Lys er godt som Øje. („det ene kan ej være det andet foruden“). 1, 185. (den Ene støtter den Anden). — Lyset er godt. Gr. 1688.

5902. Hvem der gjør Ondt, sky'r Lyset. Gr. 1689. (jvf. Joh. 3, 20). — Den Onde sky'r Lyset, som Fanden Korset. 2, 189.

5903. Alting er smukt ved Lys. Gr. 1686.

5904. „Der vil Lys til, Mo'er!“ sagde Studenten Juleaften, han havde lovet Præsten, at præke for ham i Paasken. jysk.

5905. Lyset og Livet er Tvillinger bolde, Døden alene kan skille dem ad. Gr.

5906. Lyset er til for Livets Skyld. R. Nielsen.

Det er tit snart gjort, som man slukker et Lys ud. 2, 45. — At sidde sig selv i Lyset (ɔ: „skade sig selv, forsømme sit eget Bedste“). V. S. O. — Han stod i sit eget Lys. Moth. — At staa i Lyset for En (ɔ: „at være En til Hindring i Noget“). Moth. — At staa En i Lyset (ɔ: have Fortrin for en Anden og derved fordunkle hans Fortjenester). Moth. — Én maa altid holde Lyset (ɔ: være til Nar). Gr. 444. — At holde Lyset for En (ɔ: „være ham til Hjælp i Noget, hvoraf han har Fordel, den Anden Fortræd eller Skam“). Molb. S. 333. — At holde Lyset, til man finder Stagen (ɔ: „gjøre sin Gjerning skjødesløst, uordentlig“). Moth. — Det ene Lys antænder det andet (ɔ: „én Sandheds Opdagelse giver Anledning til en anden“). V. S. O. — At tænde Lyset og lede efter

Stagen (ɔ: „begynde paa en Ting uden fornøden Evne og Forberedelse“). Moth. — Det er som et Lys under en Skjæppe (ɔ: til ingen Nytte). Moth. — At sætte sit Lys under en Skjæppe (ɔ: skjule sine Evner og Færdigheder). jvf. Matth. 5, 15. — At bære Lys til Solen (ɔ: „at tage sig noget Unyttigt for; at give En, hvad han har Nok af“). Moth. — At føre En bag Lyset (ɔ: narre, bedrage ham). — At komme for Lyset (ɔ: blive aabenbart). — Drage Noget frem for Lyset (eller Dagens Lys). — At se Dagens Lys (ɔ: at fødes, komme til Verden). (jvf. Jobs B. 3, 16). — At faa, skaffe Lys i en Sag (ɔ: bringe Oplysninger til Veje). — Der gik [paa én Gang] et Lys op for mig. — Han er ude som et Lys. 2, 67. (om den, som er bleven rént elendig). — Han gaar ud som et Lys, naar det skal være med ham. Moth. (om gamle, affældige Folk). — Det ryger i Lyset (ɔ: bliver til Intet). C. Hostrup. — Hans Planer gik i Lyset. — Lys paa Møllen! Gr. 1685. — Herr Pave! forvar Jer Næse for Lyset! Gr. 1687. — Jeg skal lyse for dig, saa Sol og Maane skal skinne igjennem dig. V. S. O. (ɔ: der skal komme en Ulykke over dig). — At gjøre lyst (ɔ: rydde af Vejen, ødelægge). — Du gjør lyst, hvor du farer frem. A. S. Vedel. — At støbe Lys forlænger ikke det menneskelige Liv.

Hvad Solskin er for det sorte Muld, er sand Oplysning for Muldets Frænder. Gr.

I dit Lys, o Gud, skulle vi se Lys. Ps. 36, 10. — De Retfærdiges Lys skinner frydeligt; men de Ugudeliges Lampe skal udslukkes. Ordsp. 13, 9. (jvf. 24, 20; Jobs B. 18, 5 og 38, 15). — I (ɔ: Jesu Disciple) ere Verdens Lys. Man tænder ikke et Lys og sætter det under en Skjæppe, men paa en Lysestage; saa skinner det for alle dem, som ere i Huset. Matth. 5, 14. 15. (jvf. Luk. 8, 16). — Hvad Samfund har Lys med Mørke? 2 Kor. 6, 14.

Lys, lyser, se 1847. 2195. 2349. 4100. 4117. 4354. 4450. 4978. 5164 fg. 5273. 6672. 8355. 8431. 8741.

5907. En liden Lyst gjør tit langfør (ɔ: langvarig) Skade. 1, 295. jvf. 212.

5908. Store Herrers Lyst er tit ringe Folks Ulyst. („thi disse maa arbejde, have megen Umage derfor“). Syvs Tillæg.

5909. Liden Lyst har dobbelt Ulyst. 1, 295. — For megen Lyst er Ulyst. 1, 295. — Lyst og Ulyst ere knyttede sammen ved Enderne. — Ingen Lyst uden Ulyst eller Honning uden Galde. 1, 114.

5910. Kjøbt Lyst, som af Spillemanden, varer ej længer, end Klangen høres. 1, 373.

5911. Hvo (der) lever efter sin Lyst, skal dø med sin Ulyst. 1, 294. (ɔ: han kommer omsider til at fortryde det).

5912. Lyst og Villie lærer Svenden at gilje (ɔ: at elske, bejle, søge sig en Kone). 1, 223.

5913. Hvert Liv sin Lyst; hver Lyst sin Lov. M. M.

5914. „Hver sin Lyst," sagde Strudsen, den aad en Skjæppe Firtommersøm. jvf. 2578. 2786. 9164. — „Hver Mand sin Lyst," sagde Kristen Vintapper, han drak Slumperne (ɔ: Levningerne) ud, medens Gjæsterne sloges. — „Enhver sin Lyst," sagde Kærlingen, da kjærnede hun med Bagen. K. 1207. — Hver har Lyst til Sit; Hver har sin Hætte paa. 1, 487. — „Hver Mand sin Lyst," sagde Tærskemanden, han red paa Lodøren. F. F.

5915. Lyster dig Intet, saa brister (ell. brøster ɔ: fattes) dig heller Intet. 2, 193. — Den brister Intet, som Lidet lyster. H. Thomesen.

5916. Det er en ond Lyst, at lyste efter en Andens. 1, 294.

5917. Lyst gjør Folk, ellers blev Verden snart øde. 1, 294.

5918. Lyst føder ofte Ulyst. V. S. O.

5919. Det er ret Lyst, hvorpaa følger ingen Ulyst. 1, 294.

5920. Den er lysten efter Kjød, som gaar i Skoven og bider Snegle. 1, 358. — Den maa være i Lyste for Vildt som gaar paa Skoven og bider Snegle (ɔ: „som attraar, hvad Andre ikke skjøtte om"). Moth.

5921. At tvinge sin Lyst er Dydeprøve. 1, 295.

5922. Det er Lysten, der driver Værket. Moth. jvf. 256. 11, 600. — Lyst gjør let Arbejde. Moth. — Lyst og Flid gjør Byrden let. 1, 487. — Lyst til en Ting gjør alt Arbejde ringe. 1, 109. — Lysten driver Værket og Kraften Maskineriet.

5923. Hvad man har Lyst til, faar man ogsaa Tid til.

5924. Hvad Hver har Lyst til, det faar han Nok af, saa længe han lever. Cl. Pors.

5925. Man er altid i Lyste efter noget Godt. A. S. Vedel.

5926. Hver lyster ej ad Kjød, hvorpaa Spyfluer have siddet. 1, 195. (om Skjørlevnet).

Enhver har sin Orm (ɔ: Lyst, Yndlingstilbøjelighed). V. S. O. — Der er Storke nok om de Frøer (ɔ: Mange have Lyst til Vinding). — Ej blot til Lyst! — At styre sin Lyst paa Noget. jvf. Ps. 78, 30. — At tæmme sine Lyster. — Han kjøbte den Lyst dyrt (ɔ: „med Livsfare“). Moth.

Særlingen søger sin egen Lyst. Ordsp. 18, 1. — Gak ikke efter dine Begjæringer, og hold dig fra de Ting, som du har Lyst til! Sir. 18, 34. — Døder ond Lyst! Kol. 3, 5. (jvf. Ef. 4, 22).

Lyst (Fornøjelse), se 212. 1341. 1499. 2037. 2567. 2780. 2786. 4434. 5071. 5430. 5534. 5707. 11, 273. 11, 445. 11, 635.

5927. Lystigt Mod gjør sundt Blod. 1, 159. — Lystighed er god mod Sygdom. 1, 159.

5928. Lystigt Sind behøver ingen Spillemand. 1, 160 og 372.

5929. Der er mere Lystighed i Vinfadet, end i en Gjøglertaske. 2, 52. — En Lystig er tit bedre end en Gjøglertaske. 1, 160.

5930. Det er en ond (ɔ: daarlig) Drik, hvorved Ingen bliver lystig. 2, 52.

5931. Lystigt Ansigt og glad Hjærte passer godt sammen.

5932. Sejling ud mod Landet, Spadsering ud mod Vandet ere lystige (ɔ: „Forandring er behagelig“). Moth. — Sejling er lystigst med Landet og Spadsering ved Vandet. Gr. 1698.

5933. Hej, lystig Koras (af courage ɔ: Mod) i fjorten Dage og Hunger og Sult i andre fjorten, saa er den Maaned ude! Gr. 1699.

5934. Lystig i Herren, lystig i Æren. 1, 160.

[Mangen er] lystig som en Loppe i Øre ved en Andens Skade. 1, 160. — Han er saa lystig som to Tallerkener i én Pose. 2, 104. (F. Rostgaard: „tre“). — Han skulde komme (ɔ: faa) en halv Død til at lé ved sin Lystighed. 2, 104. — Han gjør sig lystig over ham (ɔ: driver Gjæk, Spot med ham). — Huj, lad gaa! St. Jørgen (en Helgen af dette Navn) rider paa en Træhest. („som han tit var udskaaren i Træ“). 2, 104. — Han er rigtig oppe i Dag (ɔ: „er lystig, munter“).

I Lystighed skér tit Forséelse. 1, 159. — Studenter og Soldater [ere] altid lystige. 2, 104. — Én Aften lystigere end mange Morgener. 2, 272.

lystig, Lystighed, se 3058. 5440. 8491.

5935. Naturen gjør det Bedste (Gr. 1710: „det Meste“), men Lægen tager Lønnen. 1, 264.

5936. En sladrende Læge er en anden Sygdom til for den Kranke (ɔ: Svage). 1, 263.

5937. Utidig Diæt gjør skarp Læge. 1, 263.

5938. For mild Læge gjør stinkende Saar. 1, 263. — Lemfældige Badskærere (Bartskærere) gjør onde Saar. Iris.

5939. Jo flere Læger, des flere Syge.

5940. Den Syges Tro og Gunst bestyrker Lægens Kunst. 1, 263.

5941. Lægens Kunst er ofte mislig. V. S. O.

5942. Gammel Læge og ung Bartskær (ɔ: Barbér, Feltskærer) ere gode. 1, 263.

5943. Ingen Læge kan kurére (helbrede) Kjærlighedens Sygdom. – Syvs Tillæg.

5944. Én Læge helbreder ikke alle Saar. 1, 263. (Alle duer ikke til at lære eller gjøre samme Ting).

5945. Gud heler (ɔ: helbreder), og Lægen lønnes. Syvs Tillæg. — Vorherre er den bedste Læge. F. F.

5946. Naar Lægen er hos, er Alting sundt. („derfor sagde en Doktor til den Syge, som havde brugt selv hans Recept, dog forgjæves: „derfor hjalp det ikke, fordi jeg gav det ikke“). 1, 264.

5947. Umaadeligt Levnet gjør Lægen rig. 1, 264.

5948. Lægedommen er tit værre end Sygdommen. Gr. 1708. — Lægedommen er undertiden skadeligere end Sygdommen. 1, 263.

5949. Lægedom gavner i Tide, skader i Utide. 2, 173.

5950. Lægedom, som bider mest, geménlig (ɔ: i Almindelighed, som oftest) heler bedst. 1, 263.

5951. Hvor der er Haab til Livet, er Vand Lægedom. 2, 211.

5952. God Lægedom slikker man ej gjærne Fingrene efter. 1, 264.

5953. Som Lægemidler for den Syge, saa ere (gode) Ord for en bedrøvet Sjæl.

5954. Der er (ogsaa) Lægedom i Hundetunge. Gr. 1709.

5955. Hundesáar læges med Hundehaar. 1, 344.

5956. Lægedom er ej Mad at leve ved. 1, 263.

5957. Mélgrød er et godt Plaster for Maven. K. 1221. („Maveplaster“. Moth).

5958. Man bruger Lægedom, ej for at overgaa Livets Maal, men (for) at naa det. 2, 173.

5959. Det bedste Middel undertiden, at bruge intet Middel. 1, 266.

5960. „Hvad er nu Lægekunsten?“ sagde Potten, den faldt og gik i mange Stykker. R. 644.

5961. Den røde Smørje (ɔ: det røde Guld) læger mange Saar. 1, 142. (om Bestikkelse). jvf. 92. 3307. — Den røde Smørelse læger alle Saar. V. S. O.

5962. Munden læger Maven bedst. (om at holde Diæt eller god Madskik). 2, 130.

5963. Bedst at læge Skaden, før den gaar til Marv og Bén. V. S. O.

5964. Bedre at forlades af Lægen, end af Gud. 1, 263.

Læge, hjælp dig selv! 1, 262. — Læge, læg dig selv Luk. 4, 23. — Jeg vilde ej betro ham min Hest at læge. Moth.

(„om en uvillig Læge“). — At være under en Læges Haand. Molbech.

Krigsøversten og Lægen udrette tit Meget, naar de gjøre Intet. 2, 173. — En Læge skal helbrede snart, sikkerlig og med Lyst. 1, 263. — Der hører Meget til en Læge. 2, 177. — Hvo som vil aderlade (ɔ: aarelade), maa og kunne forbinde. 1, 344. — St. Lukas var en Helgen og Læge (Kol. 4, 14), og dog døde [han]. 2, 173. — En Veltalende kan ej altid overtale, eller en Læge helbrede. 1, 263. — Vár dig for den Læge, som vil forsøge det paa dig; saadanne har man Nok af. 2, 173. — Hvo som skal se med Briller og purgere (ɔ: rense Maven) med Piller, af Lægen hente Føde: hans Levnet er kun Møde (ɔ: Besvær). 2, 174. — Det er god Lægedom, som skader Intet, om den end Intet hjælper. („siges om mild og sikker Lægedom, som er uden Fare; derfor er og tit langsom Kúr tryggest“). 2, 173. — Hjælper det ikke, saa skader det dog ikke. 2, 173. — Brug Lægedom til Maade! 2, 211

Jeg (Herren) saarer, og Jeg læger. 5 Mos. 32, 39. (jvf. 2 Kong. 20, 5; Ps. 103, 3). — De Vises Tunge er Lægedom. Ordsp. 12, 18. (jvf. 17, 22). — De ville læge mit Folks Brøst, som om det var en let Sag, i det de sige: „Fred, Fred!“ dog der var ikke Fred. Jer. 6, 14. — Hverken Urter eller Plaster lægte dem (ɔ: Israels Børn), men dit Ord, Herre, som læger Alt. Visd. B. 16, 12. — En tro Ven er Livs-Lægedom, og de, som frygte Herren, skulle finde ham. Sir. 6, 17. — Ær en Læge med den Ære, som tilkommer ham, for at du kan bruge ham i din Nød; thi Herren har ogsaa skabt ham. Sir. 38, 1 (V. 12). — Herren har skabt Lægemidler af Jorden, og en forstandig Mand lader ikke haant om dem. Sir. 38, 4. (jvf. Ps. 104, 14). — De Karske behøve ikke Lægen, men de, som lide ilde. Matth. 9, 12. — Bladene af Livets Træ tjene til Folkenes Lægedom. Aab. 22, 2.

Læge, Lægedom, se 326. 943. 1492. 1526. 1549. 1581. 2584. 3115. 3750. 4368. 5710. 6943. 7048 fg. 7657. 8242 fg. 8412. 9469. 9730. 9755. 9966. 10,000. 10,196. 11,462. 11,667.

5965. Hvor man lægger en Tønde Rug, kan man ikke lægge en Tønde Havre. Gr. 1283. — Man kan ej lægge en Skjæppe Mél, hvor der alt ligger en Skjæppe Malt. V. S. O.

5966. Hvor man lægger et Stykke Kjød, behøver man ikke at lægge et Stykke Brød. F. F. jvf. 2581.

5967. Man kan altid lægge til, men ikke tage fra. Gr. 1711. (jvf. Præd. 3, 14). jvf. 6380.

5968. Det er ikke godt at lægge sig ud (ɔ: gjøre sig til Uven) med Præster og Prokuratorer („thi de have frit Sprog“). V. S. O.

At lægge En under Øret, paa Kjæften (ɔ: „give ham et Ørefigen“). V. S. O. — At lægge Noget (f. Ex. Musiken, Astronomien) paa Hylden (ɔ: ikke mere give sig af med). — At lægge i Gjemme (ɔ: „at bevare i Hukommelsen“). V. S. O. — At lægge et godt Ord ind for En. — At lægge En Ordene i Munden (ɔ: „bringe ham paa, hvad han skal sige“). V. S. O. (jvf. 2 Mos. 4, 15). — At lægge En Noget i Skjødet (ɔ: „skaffe ham det uden Møje“). Molb. S. 348. — At lægge Noget i Traad for En (ɔ: „gjøre ved egen Flid en Ting let for en Anden“). V. S. O. — Lægge Hjærnen i Blød. V. S. O. — Lægge En i Blød (ɔ: „banke ham dygtig af“). V. S. O. — Lægge paa sine Sider (ɔ: „blive féd“). Moth. (mest om Dyrene). — Han lægger paa begge Bover. Å. S. Vedel. — Lægge Smør paa Brød for En (ɔ: „indynde sig hos ham“). V. S. O. — Lægge fra Borde med Baaden (ɔ: „sejle fra Skibet“). V. S. O. — Nu kan jeg stave og lægge sammen (ɔ: „nu indsér jeg Aarsagen“). V. S. O. — Der er Intet at lægge til eller at tage fra (ɔ: det er, som det skal være). Moth. — Du kan gjærne gaa hjem og lægge dig (ɔ: din Nærværelse er til ingen Nytte, du udretter Intet). Ogsaa: gaa du hen og læg dig! — Lægge Klemme paa Ens Hals; lægge Tøjlen paa (ɔ: indskrænke Ens Frihed). 2, 87. — Lægge sig efter, lægge Vind paa Noget. V. S, O. — Lægge sig Noget fra (ɔ: fralægge sig, afbevise en Beskyldning). — At lægge Løg paa Laxen (ɔ: lægge Noget til, for at rette eller forbedre, hvad en Anden har gjort eller sagt). V. S. O. — Der er lagt paa Brødet, Sukkeret o. fl. (ɔ: Prisen er stegen). — Lægge Penge ud for En.

Læg din Haand paa din Mund! (ɔ: ti stille! Fingeren for Munden!). Dom. 18, 19. (jvf. Mik. 7, 16). — Jeg (Herren) vil lægge Kroge i dine Kjæver (ɔ: tvinge dig). Ezek. 38, 4. (jvf. 2 Kong. 19, 28). — Ingen, som lægger sin Haand paa Ploven og sér tilbage, er vel skikket til Guds Rige. Luk. 9, 62.

lægge, lægge til, se 3871. 6347. 9582. 11, 733. 12, I32.

lækker, se kræsen.

5969. Hvo længe sover paa sin Bæd (ell. Béd, Bét ɔ: en lille Halv-Seng paa Landet), han faar Lidet for sit Næb. P. L. 179. (om den Lade, Dovne). — Hvo længe ligger paa sin Bæd, han fanger Lidet for sit Næb. P. L. 760. jvf. 9945. 9946. 261. 1305. 5293. 9397. 9468.

5970. Hvo længe vil sove, han faar (1, 403: „fanger“) lidet Godt at due (ɔ: dyppe). P. L. 1023.

5971. Længe staar den Dør lukket, som Ingen banker paa. Moth. (om en ufristet Piges Kyskhed).

5972. Længe at leve er længe at lide. 1, 270. — Længe at leve er længe at plages, og mange Aar, megen Møde. 1, 13.

5973. Saa længe slaar man Vand paa Asken, at der bliver Lud deraf. 2, 79. (om vedholdende Flid og Arbejde).

5974. Man maa (ɔ: kan) saa længe klaa (ɔ: klø) Kærling og saa' Værling (ɔ: „et Slags ringe Vaarrug“), at man faar hverken Børn eller Brød. 2, 18.

5975. Kjæltringdænge (ɔ: Kjæltringers Slagsmaal) varer ej længe. F. Rostgaard.

5976. Man maa længe slibe, før man faar en Træhammer skarp. Iris. (om et forgjæves Arbejde).

5977. Længe ligger Sag i Salte; vel den, der Godt gjør. 1, 450. (ɔ: det varer tit længe, inden en Sag bliver endelig afgjort; og den maa være glad, som har Retten paa sin Side). — Længe ligger Sag i Salte. P. L. 429. (Nyerup mener, at foran „Sag“ er Ordet „saltet“ glemt; og i V. S. O. forklares Ordsproget, som er af latinsk Oprindelse, saaledes: „man oppebier det belejlige Øjeblik“).

5978. Tvungen Kjærlighed, farvet Skjønhed og Sné varer ej længe. 1. 224. — Naar En har friet til Penge, varer Kjærligheden ej længe.

5979. Hvem der gaar længe i By, maa enten løbe eller lyve. Gr. 1718. — Den, [som] længe vil gaa i By, skal baade lyve og løbe. 2, 185.

5980. Den lever længe, som tit lyves død.

5981. Hvor længe var Adam i Paradis? („siges, naar et Gode kun varer en kort Tid"). V. S. O.

5982. Lever han længe, da kunne vi Alle staa til at trænge.

5983. Kalvekjød og Oxekjød syde ej lige længe. 1, 308.

5984. Jo længere man vader, des dybere bliver Vandet. Gr. 1720.

5985. Klosteret varer længer end Abbeden. Gr. 1715.

5986. Jo længere, des kjærere!

5987. Den længste Vej (ell. det længste Skridt) er over Dørtærskelen. Gr. 1717. (om Vanskeligheden af at faa vel begyndt paa en Sag). jvf. 4230. 7812.

5988. Man kan træde en Tudse saa længe, at den bliver flad omsider (ɔ: man kan gjøre den Fromme saa meget af det, at han til sidst bliver vred). Moth. jvf. 4537. 10,008.

At sadle længe. 1, 444. — Langt om længe (ɔ: endelig engang efter at det har varet længe). — Det varer længere end Kjøge Marked. 2, 270. — Det varer længere end Kong Valdemars Bryllup: Alle droge til og Ingen fra. P. Syvs Fortale. — At ligge, lægge sig i Borgeleje, slaa sig til Borgeleje hos En (ɔ: „forlænge sit Ophold over Tiden"). V. S. O. — Har det allerede varet saa længe, kan det vare Dyrehavs-Tiden med. J. L. Heiberg. — Det har du længe nok tygget paa. O. Lade. — Det kommer længere (ɔ: bliver mere bekjendt), end du tro'r. V. S. O.

Skrantninger leve [tit] længst.

længe, længer, længst, se 957. 1007. 1617. 2630. 2670. 2908. 3001. 3420. 4706. 4711. 5294 fg. 5491 fg. 6467. 9279 fg. 9306 fg. 9462. 9659. 10, 523.

5989. Af det store Nød nemmer (Udg. 1515: „lærer") det mindre at drage. P. L. 85. (Syv 1, 459 føjer til: „før han bliver for stiv"). jvf. 2705. 3636. 3975. — Af den gamle Oxe lærer den unge at drage. 1, 81. (om at efterligne Ældre i Arbejdsomhed).

5990. Somme nemme Bog og Somme Hjog (Udg. 1515: Jog ɔ: Tant, Daarlighed, Narreri). P. L. 386. — Somme lære Bog, og Andre lære Hjog. V. S. O.

5991. Han øser Vand med Sold, som nemmer (1,260: „lærer“) foruden Bog. P. L. 453. jvf. 7719. (Det stemmer ikke med nyere og friere Anskuelser).

5992. Man lærer, saa længe man lever. 1, 257 og 459. — Man skal (ogsaa: „kan“) lære, saa længe man lever, og leve, saa længe man lærer. Gr. 1728. — Man lærer altid Noget. 1, 257.

5993. Ingen er for gammel til at lære. 1, 257. — Ingen har lært saa Meget, at han jo stedse har Mere at lære. — Vi dø, før vi faa udlært. 1, 243.

5994. Man faar lære at krybe, førend man lærer at gaa (ɔ: „de første Forsøg i enhver Ting ere ufuldkomne“). V. S. O.

5995. Man lærer nok at gaa sagte. Gr. 1729. — Man lærer, saa længe man lever, og hvad man sidst lærer, det er at gaa sagte. K. 1218. — Alderen lærer Folk at gaa sagte. V. S. O.

5996. Vi leve, for at lære, og vi lære, for at leve. — Man skal lære for Livet. — Man skal lære af at leve (eller af Livet).

5997. Den ene Dag lærer den anden. 1, 120. (ved Erfaring i Livet lærer man Mér og Mér). jvf. 1188. 1778.

5998. Den, som blues (1, 407: „skammes“) ved at spørge, blues ved at lære. H. Thomesen og 1, 459. — Hvem der skammer sig ved at lære, bliver aldrig klogere. Gr. 1732. — Det er ingen Skam at lære. 1, 458. — Ingen større Skam, end Intet at ville lære. 1, 458.

5999. Man lærer mere med Ørene, end med Øjnene. 1, 258.

6000. Han lærer snart, som Villien har. 1, 458.

6001. Bedre er, sént at lære, end aldrig. 1, 258. („Sokrates,“ føjer- Syv til, „vilde og lære i sin Dødsstund“). — Bedre at vorde silde vittig, end altid vanvittig. 1, 459.

6002. Blufærdig kan ej lære selv, og Vredladen kan ej lære Andre. 1, 459.

6003. Den kan bedst lære Andre, som har selv lært til Gavns. Moth.

6004. Den er ond at lære, som ikke vil lyde (ɔ: lytte, høre efter). 1, 459. — Man lærer bedre med Øre, end med Øje. Gr. 1730.

6005. Billeder og Malning lære de Enfóldige. 2, 169.

6006. Længe og vel lært, bliver sént glemt. 1, 458. jvf. 5363. 10, 995. 8522.

6007. Hvo intet Godt lærer sin Søn, lærer ham at stjæle. 1, 326.

6008. Hvo intet Godt vil lære, elsker hverken Dyd eller Ære. 1, 358.

6009. Det Onde er snart lært. 1, 324. jvf. 10, 824 fg. — Ondt lærer sig vel selv. 1, 252. — Last læres uden Bog. 1, 252.

6010. Bugen lærer Ondt, gjør Skjælmer og Tyve (ɔ: „ved Fattigdom bringes Mangen til at gjøre, hvad han ellers nødig gjorde“). Moth.

6011. Hvad man sér, det lærer man. Gr. 1725.

6012. Man lærer Mest af de dumme (ɔ: stumme) Mestere (ɔ: af Bøger). 2, 169.

6013. Lær Noget, saa véd du Noget! 1, 458. — At lære gjør Videnskab. 1, 458.

6014. Lad Den blive ved Aaren (ell. Aarerne), som har lært at ro. 1, 244. jvf. 8979. — Lad dem ro, som har lært det (ɔ: man skal lade dem raade, som forstaar det). Moth.

6015. Hver blive ved det, han haver lært! 1, 244. — „Man skal blive ved, hvad man har lært; men det maatte Jeg ikke,“ sagde Tyven. F. E. Boisen.

6016. At spørge og lære sætter Mangen i Ære. 1, 458. — Den, [som] noget Godt vil lære, han kommer nok til Ære. 1, 257.

6017. De Forældre bør ej Ære, som ej lade Børnene lære. 1, 458.

6018. Man kan ogsaa lære Fruerhund (ɔ: Skjødehund) at spise Skovæbler.

6019. Man kan ogsaa lære sig selv. 2, 169.

6020. „Naar jeg rækker min Haand og tager mit Dask,“ sagde Drengen, „saa er min Lektie lært.“

6021. Den bliver ej lærd, som vil læres efter sit eget Tykke. 1, 258.

6022. Naar Drengen skal lære Husbonden, og Pigen Madmoderen, da løber bag for i Husholdningen. 1, 440.

6023. Kalven lærer af Koen. 2, 61.

6024. Naar Pisken gaar, lærer Asenet at læse („det skriger I og A"). 1, 314. (om den, som kun nødtvungen gjør, hvad han skal).

6025. Løn og Ære er Aarsag til Lære. 1, 458. — Ved Lære kommer man til Ære. V. S. O.

6026. Lære-Aar ere ikke Herre-Aar. Bresemann 140.

6027. Ved at lære Andre lære vi selv. (lat.). — Man bliver lærd, i det man lærer Andre. 1, 257.

6028. Lærd skal lære af den Lærdere. 1, 258.

6029. Selvlærd er Intet værd. 1. 259. („om den, som ikke vil lære Andre, hvad han véd". Moth).

6030. Lærde Kvinder, ulærde Husholdersker. 1, 203.

6031. Lærd er Godt værd. 1, 257.

6032. Den Lærde har allesteds hjemme. 2, 168. (lat.).

6033. Lærde bære deres bedste Gods med sig. Syvs Tillæg.

6034. Lærd Folk er tyndt saaet (ɔ: „findes faa Steder"). 2, 169.

6035. Læg (Mand) var aldrig lærd Mand god. Moth. (om den, som foragter Lærdom, fordi han selv ikke har lært Noget). — Ulærd Mand, ubillig Mand. Moth.

6036. Man bør at være lærd og siden klog med (ɔ: „ej blot stuelærd, men praktisk tillige"). 1, 258. — De Lærdeste ere ej altid de Klogeste. 2, 168. — „De Lærde ere ej altid vise". 2, 289. — Der er ogsaa lærde Narre. 2, 289.

6037. Latinen er de Lærdes-Modersmaal. („det er som Sukker, der ikke fordærver nogen Suppe"). 1, 260.

6038. Vor Herre Kristus led Mest af de Lærde. 1, 260.

6039. De Lærde komme tit saa. (ɔ: saaledes) overéns i Mening, som Almanakskriverne i Vejrliget. 1, 259.

6040. Lærde love tit Dyderne og gjøre Lasterne, tale godt og gjøre det ej. 1, 259.

6041. Lærde Mænd have med de Døde at gjøre; blive derfor sjælden gamle. 1, 260.

6042. Lærdom uden Sæder er kun føje Hæder. 1, 259.

6043. Lærdom uden Brug (ɔ: uden at den anvendes i Livet) er ej bedre end skjult Uvidenhed. 1, 259.

6044. Lærdom uden Gjerning er som Skallen uden Kjærne. (ell. som Træet uden Frugt). Moth. — Lærdom uden Gjerning er ingen Lærdom. 1, 259.

6045. Lærdom og Fromhed (er) sjælden tilsammen. 1, 259. — Lærdom behøves ej til Fromhed. 1, 259.

6046. Megen Studéring gjør ofte liden Kjærlighed. 2, 169.

6047. Lærdom og Rigdom enes sjældent.

6048. For megen Lærdom gjør Folk rasende. Gr. 1737. (jvf. Ap. Gj. 26, 24).

6049. Lærdom og Dyd gi'r Ære og Fryd. 2, 168.

6050. Arbejde er Moder til Lærdom (og Visdom); hvo som vil blive lærd, skal lægge sin Hjærne i Blød. 2, 168.

6051. Det, (som) Maden er for Legemet, er Lærdom for Sindet. 1, 258.

6052. Lærdom er som Sæden, der med Tiden giver Frugt. 1, 258.

6053. Lærdom forøger Dyd og Manddom. 1, 257.

6054. Bogen gjør ikke lærd, men Studéring. 1, 260.

6055. Studéring paa Maden er ej god. 2, 169. (lat.).

6056. En Viis tager Lærdom af en Daare bedre, end en Daare af en Viis. M. M.

6057. Som Høns om Høsten ere døve, saa og Menneskene i Medgang til at høre god Lærdom. 1, 459.

6058. Det er ikke godt at være Læreklud. Gr. 1738. — Der skal ogsaa være Læreklud. 1, 459. — Læreklud er ikke Mesterstykke.

6059. Man maa stundum give Lærepenge. 1, 381. (om den, der lider Tab og Skade, fordi han prøver paa det, som han ikke er skikket til). jvf. 8700. — Man maa give Lærepenge i denne Verden. Gr. 1740. — Han har givet sine Lærepenge

(ɔ: „han er bleven klog af Skade“). V. S. O. — Det var gode Lærepenge for den Gang. V. S. O.

6060. Læren er som Himlen, men Livet som Jorden. (opr. tysk).

6061. Som Dagen er Øjets Lys, saa og Lærdom Forstandens. 1, 258.

Man skulde før lære et Asen at bede. („om den, som har intet Hoved til at fatte Noget“). Moth. — Du kan (ell. maa kunne) lære dine Børn at æde Kul. (om den, som vil lære Andre, hvad han ikke selv kan). Moth. — Du vil lære Ræven at bide Gæs og Høgen at fange Duer (ɔ: „du vil nok lære en Anden den Kunst, han forstaar bedre end du“). Moth. — Jeg skal nok lære dig (ɔ: faa dig, tvinge dig) til at gjøre det. V. S. O. — Jeg skal lære ham at kvæde ret (ɔ: „jeg vil straffe ham eller give ham en Irettesættelse“). V. S. O. — Han slog dig ikke paa Munden, der lærte dig det. 2, 171. — Han er en Sinke, og har Mere paa sin Kind, end i sit Sind. 2, 169. (om den, som kun har lært Lidt, men som trives godt i legemlig Henseende). — Han har lært at stryge Fuksen. 1, 448. (om den, som er træsk og snedig). — Han er saa fuld af Latin, som en Ko af Muskat eller Muskater. 1, 260. (om den, som Intet har lært). — Det er Latin for mig (ɔ: jeg forstaar Intet deraf). V. S. O. — Han er saa lærd som Tyge Brahe (ɔ: han er en meget lærd Mand). Moth. — Han er saa lærd, han kan ikke prædike. („siges haanlig om En, som ellers kan være lærd nok, men kan ikke udtale sig om, hvad han véd“). 1, 259. — Han er en lærd Maud, naar han er blandt Sinker. Moth. (om den, som brovter af sine Kundskaber i Lægfolks Nærværelse, men tier stille, naar han er blandt Lærde).

Det er ej Spot (ɔ: Skam), Intet at have lært, men Intet at ville lære. 2, 168. — Børn lære snarere et Sprog i Køkkenet, end i Skolen. 1, 460. — Det er mindre Plage at lære i Ungdommen, end at være ulærd i Alderdommen. 1, 258. — Den er lærd, ikke som véd Meget, men det, som nyttigt er. 2, 168. — Naar en Haandværksmand skiller sig ved sit Redskab, og en Lærd ved sine Bøger, [det] er ét (ɔ: kommer ud paa ét). 2, 170. — Det er for silde at lære Latin, naar man er gammel. Moth.

Min Lærdom skal dryppe som Regnen. 5 Mos. 32, 2. — Kom op til os, saa vil vi lære Jer Noget (ɔ: slaa, overvinde Eder). 1 Sam. 14, 12. — En Viis i Hjærtet kaldes forstandig, og Læbers Sødme forøger Lærdom. Ordsp. 16, 21. (V. 23).

— Oplær den Unge efter hans Vejs Beskaffenhed! ogsaa naar han bliver gammel, skal han ikke vige derfra. Ordsp. 22, 6. — Jeg er Herren, din Gud, som lærer dig, hvad nyttigt er. Es. 48, 17. — Lær, før du taler! Sir. 18, 21. — Jesus sagde: lærer af Mig! thi Jeg er sagtmodig og ydmyg af Hjærtet. Matth. 11, 29. — Jesus sagde: min Lærdom er ikke min, men Hans, som sendte mig; vil Nogen gjøre hans Villie, skal han kjende, om Lærdommen er af Gud, eller jeg taler af mig selv. Joh. 7, 16, 17. — Vi skulle ikke mere være Børn og lade os tumle som Bølger og omdrive af hver Lærdoms Vind. Ef. 4, 14. — Kvinden bør tage mod Lærdom i Stilhed; men jeg tilsteder ikke Kvinden at lære. 1 Tim. 2, 11. 12. (jvf. 1 Kor. 14, 34). — En Biskop maa være bekvem til at lære Andre. 1 Tim. 3, 2. (jvf. Tit. 1, 9). — Giv Agt paa dig selv og paa Lærdommen! hold ved dermed! 1 Tim. 4, 16.

lære (nemme), lærd, Lærdom, se 267. 1803. 2669. 2956. 3125. 3390. 3636. 3921. 4254. 4405. 4762. 5116. 5192. 5363. 5760. 6119. 6507. 6818. 6841. 7104. 7534 fg. 7683. 8683. 9510. 9933. 10, 011. 10, 143. 10, 646. 10, 663. 10, 825. 10, 995.

6062. Det er ilde skrevet, som Ingen kan læse. Hr. Iver.

6063. De skal have det, som hverken kan læse eller skrive.

6064. Man kan sagtens læse Skjælmen til sig, men at læse ham fra sig, det er Kunsten. Gr. 1743.

6065. Man kan ogsaa læse sine Øjne ud. Gr. 1742.

6066. Hvem der ej vil lære at læse, den skal man føre til Skibs. Moth.

6067. „Skam faa den, der gjør!“ sagde gale Ane, de vilde have hende til at læse. O. Lade.

6068. Læs gode Bøger og gjør derefter! 1, 260.

De læste som i Fandens Kloster. 2, 235. (om Skjælden og Smælden). — Han læser Loven (ogsaa: „Skriften“), som Fanden læser Bibelen. 2, 170; V. S. O. — Du læser nok, som Fanden læser i Bibelen: han sætter Fingeren paa, hvad han ikke vil se. — Han fik baade læst og paaskrevet (ɔ: han blev alvorlig revset). Ogsaa: han fik sin Text læst; eller: jeg læste ham hans Text. Moth. — Jeg skal læse dig dit Pas. Moth. (om den, der truer og overskjænder En). — At læse En i Skru (ɔ: tale ham haardt til, overskjænde ham). Moth. — Man kan

læse Godheden m. m. af hans Øjne. V. S. O. (Jeg læste i hans Miner, hvad der gik for sig i hans Hjærte). — At læse paa sit Baand (Læsebaand) ɔ: læse, bede Rosenkransen. V. S. O. — Der er ogsaa Læseheste. Gr. 1744. — At læse Ærter (ɔ: skille de daarlige fra de gode; rense, pille ud). V. S. O.

At gjøre mange Bøger faar aldrig Ende, og megen Læsning trætter Legemet. Præd. 12, 12. — Forstaar du ogsaa, hvad du læser? Ap. Gj. 8, 30. (jvf. Neh. 8, 8; 2 Kor. 3, 14—16). — Bliv stadig ved Læsningen, Formaningen, Lærdommen! 1 Tim. 4, 13.

læse, se 4406. 5444. 6143. 8992. 10. 712.

6069. Hunden løber om Brødet og Haren om Livet. P. L. 210. — Hunden og Haren løbe vel baade (ɔ: begge), men ikke om Ét: Hunden løber om Føden, Haren om Livet. 1, 110 og 111.

6070. Haren løber vel, men Hunden, som fanger ham, bedre. Syvs Tillæg.

6071. Hvo længe løber, bliver én Gang træt. 1, 14. (om den Gamle).

6072. Til Løb vær snar, til Raad giv Stunder! 1, 364. jvf. 7611.

6073. Det er ondt at løbe i Væddeløb, naar man har Lommerne fulde af Bly. — At løbe Væddeløb (ɔ: „løbe om Kap"). V. S. O.

6074. Man skal ikke løbe, før man bliver jaget. 1, 444.

6075. Ingen løber ujaget. (Syv: „uden der er en ond Samvittighed; thi da skuler han, som skiden er"). 1, 111.

6076. Gjen ej af dig det, der løber ej paa dig! 2, 201.

6077. Slaa og løbe er liden Hæder. 1, 111.

6078. Man kan lige saa godt løbe i det, som krybe i det (ɔ: tage rask fat paa Noget, som synes vanskeligt eller besværligt). jvf. 3558.

6079. Det er bedre at løbe tilbage, end (at) løbe ilde. 1, 20.

6080 a. Bedre er at sige: „dér løber han“, end: „dér ligger han“. 1, 111. (Krysternes Valgsprog).

6080 b. Bedre er at løbe, end staa ene for Skaden. Pouch.

6081. Det løber i Ét ligesom Kirsten Smeds Æbleskiver. F. F. — Alting løb ud i Ét for ham (ɔ: „han blev svimmel, det sortnede for hans Øjne“). V. S. O. — Det løber (ell. gaar) i Ét for ham (ɔ: „han kan ikke skjelne det Ene fra det Andet“). V. S. O.

6082. Lige frem gjør en god Løber. Gr. 1634.

6083. „Nu lider det ellers godt,“ sagde Drengen, Hestene løb løbsk. R. 667.

Han stak i Rend, tog til Rends (ɔ: gav sig til at løbe stærkt). — Han gjorde et lille Rend. V. S. O. — Han løb, som Fanden (ell. noget Ondt) var efter ham, som han havde en Torn i Rumpen. Moth. (om den, der løber meget stærkt). — Vogt dig for den Føjten (ɔ: at rende om), som bringer dig i Lag (Lav) med Tyvene og Tøjten. J. H. Smidth. — At give En Noget at løbe (rende) med. — Nu fik han det at rende med. — Han løber med Alt, hvad han hører. V. S. O. — Ingen skal løbe med, hvad han fortæller (ɔ: „han er tavs“). V. S. O. — Han løber eller maa løbe fra Herodes til Pilatus (ɔ: løbe forgjæves, fra et Sted til et andet). — De viste ham fra Herodes til Pilatus. Moth. — Han løber med en halv Vind. F. F. (om den, der er rask til at fortælle Noget, hvorom han ej véd rigtig Beskéd). — Han løber (ogsaa „løber om“) med Liinstangen (uden at have Limpinde med ɔ: „løber med halv Beskéd, holdes for Nar“). V. S. O. — En Daare, som løber med Limstangen. 1, 56. (om den, som gaar forgjæves, gjør unyttigt Arbejde, f. Ex. naar man viser ham en gal Vej. Her sigtes maaské til en Stang, bestrøget med Fuglelim, som Fuglefængere bruge). — Det løber i ham som brædt (ɔ: smeltet) Smør (ɔ: han er lærenem). P. Plade. — Det løber i ham som i et Strømpeskaft. F, F. — At løbe bimmergal. V. S. O. (om letsindige Menneskers Løben omkring). — At løbe sutes (ɔ: „hen i Taaget; bære sig galt ad“). V. S. O. — At løbe Skrid (ɔ: „glide paa Ís“). V. S. O. — Han løber afsted som en Snegl (2, 213); han løber som en Snegl paa en tjæret Fjæl eller Dør. K. 622. — Løbe Livet, Aanden af sig (ɔ: „løbe meget stærkt“), V. S. O. — Han løb (smurte Haser), alt hvad Remmer og Tøj kunde holde. — Han løber, som han var gal (ɔ: farer ubesindig afsted“). V. S. O. — Han løber

Busk om anden eller bag Buskene (ɔ: løber sin Vej, flygter). 2, 80. V. S. O. — Tiden løber bort, inden vi véd det. — Uhret løber af. („naar det melder sig til Fuldslag“). V. S. O. — Uhret løber for stærkt. V. S. O. — Koen løber; er løben. (om Parringsdriften). — At løbe i Rid. („siges om Hundene, naar de parres“). V. S. O. — Han løber om som en stakrumpet Hund. 2, 201. (om den, der er ivrig sysselsat med ubetydelige Ting). — Vinden løber om; Vejret slaar om (ɔ: forandrer sig). — Han løber om, som om han havde (al) Rigens (Rigets) Bestilling [at varetage]. 2, 201. — At løbe om Land. (om en Landstryger). 2, 80. — Han løber rundt ligesom Hanen, man har hugget Hovedet af (ɔ: han er forvirret, forstyrret i Hovedet). — At løbe sur i Noget (ɔ: løbe vild i, blive forvirret i Noget). — Det løber sur for mig. — Man skal ej løbe tiende paa En. 2, 231. (ɔ: gjøre En Skade, uden at han mærker det i Forvejen). — Jeg løber jo ikke paa dig (ɔ: er dig ikke til Besvær, gjør dig ikke Fortræd). V. S. O. — Man kan let løbe sig en Staver i Livet Gr. 2558. — At rende sig en Stage i Siden, Livet (ɔ: forløbe sig, komme galt afsted). — Hvo véd, hvor Tærningen vil løbe? (ɔ: hvad Udfald Sagen vil faa). 2, 294. — Det løb vel, ilde, galt af for ham. — Ja, nu løber vi om. („siges, naar man misbilliger Noget“). H. Hertz. — At løbe af med et Embede (ɔ: at opnaa det; bruges især, naar en Værdigere har søgt det). V. S. O. — At lade Noget (f. Ex. en Vittighed) løbe af Stabelen. — At løbe En et Ram af. A. S. Vedel. („om den, der véd at vige og at sno sig saaledes, at han ikke rammes, men undgaar et Hugg“). — At løbe frem og tilbage. („siges om den Stundesløse“). V. S. O. — At løbe i en Kaarde (ɔ: blive gjennemboret). V. S. O. — At løbe i Skjøderne paa En (ɔ: handle som han, følge ham). — At løbe i Spring eller Firspring (ɔ: hurtig, i Galóp). V. S. O. (om Heste). — At løbe i Hob (ɔ: samle sig i Mængde). V. S. O. — At løbe sin Hals itú (ɔ: „løbe, saa man er færdig at styrte“). V. S. O. — Han løber Linen hélt ud (ɔ: bliver ved indtil Enden). — Det løber i Traad (ɔ: „lykkes for ham“). V. S. O. — At løbe imellem Mand og Kone [for at bilægge en Trætte]. V. S. O. — Det løber ind i mit Fag (ɔ: „det staar i Forbindelse dermed“). V. S. O. — Han løber med de Bedste. V. S. O. — Det kan til Nød løbe med (ɔ: „det kan passere“, antages, gaa an“). V. S. O. — Det er et Arhejde, som ikke er at løbe til (ɔ: det koster stor Udholdenhed og Flid). — Det er ikke at løbe med (ɔ: „koster Møje eller Penge“). V. S. O. — Murmesteren løber med Skorstenen (ɔ: „bliver snart færdig med den“).

Moth. — Han løber avet om som et Vindhjul eller et vindt Hjul (ɔ: bærer sig ad som en Fjante eller Tosse). Moth. — Han er ikke saa gal, som han løber avet om til. 2, 38. — Det værste (ogsaa: bedste) Hjul er løbet af for mig. F. F. — Børn kan snart løbe op (ɔ: voxe til). V. S. O. — Hun løber op som en Pil (ɔ: „voxer rank op“). V. S. O. — Han løber mig daglig over (saa om Et, saa om et Andet). V. S. O. — Galden løber over paa ham (ɔ: han bliver meget vred og taler haarde Ord). V. S. O. — Der løber en Gysen over min hele Krop (ɔ: jeg forskrækkes meget). V. S. O. — Det er godt, at der er Noget at løbe paa (ɔ: at der er Noget tilovers). Molb. — Han løber paa den ene Nyre (ɔ: snakker over sig; bærer sig naragtig ad). V. S. O. — Han løber altid paa Næsen eller paa Øret. („siges om drikfældige Folk“). V. S. O. — At løbe (rende) Panden imod Væggen (ɔ: udsætte sig for Fare). — At løbe til en Gjerning, som Svin til Truget (ɔ: gaa til et Arbejde, uden at have forberedt sig). V. S. O. — Det løber ud paa Ét (ɔ: den endelige Virkning bliver den samme). — Her løber (bedre: „stikker“) noget Andet under (ɔ: „det har en skjult Betydning“). V. S. O. — At gaa i Løbet (ɔ: gaa tabt; f. Ex. Pengene gik i Løbet). — Han er alt paa Løbet igjen (ɔ: „kommen i sin gamle Vane“). V. S. O. — Han gav sin Kjæreste Løbepas (ɔ: Afsked; hævede Forlovelsen). — Han er en Løbeskytte (Omløber; ogsaa: en Overløber). 2, 80.

Løb og fald ikke! 1, 364. (ɔ: vær sindig, betænksom!). — Mangen løber ukaldet; tager sig mange Sysler paa, naar Intet er befalet. 1, 321. — At kaste og løbe er fortvivlet Værk. At slippe og løbe, tabe baade Gods og Mod. 1, 111. — Han gav sine Taarer, sin Smerte frit Løb. — Vi gik et lille Løb ud i Staden.

Herre! jeg vil løbe dine Buds Vej. Ps. 119, 32. — Herren sender sit Ord til Jorden; hastig løber hans Befaling. Ps. 147, 15. — Jeg vendte mig og saa' under Solen, at Løbet ikke er i de Lettes Magt. Præd. 9, 11. — Herren hader Fødder, som haste med at løbe til det Onde. Ordsp. 6, 18 (jvf. Es. 59, 7). — Det staar ikke til den, som vil, ej heller til den, som løber, men til Gud, som gjør (øver) Miskundhed. Rom. 9, 16.

løbe (rende), se 1933. 3558. 3670. 3936. 3949. 3987. 4346. 4422 fg. 4495. 4878. 5068. 5457. 5460. 5838. 5979 fg. 7062. 7124. 7713. 11,008. 11,093. 11,561.

6084. Det. (som) ræddelig (ɔ: af Frygt) loves, det holdes løselig. P. L. 402. Udg. 1515.

6085. Jæt (ɔ: Løfte, hvad der loves) haver ingen Dyd (ɔ: Kraft), uden det holdes. 1, 273. — Love har ingen Dyd, uden den holdes. 2, 183.

6086. Mangen lover i sin Nød, (hvad) han kan ej holde ved sin Død. 1, 275. — Mangen lover det i Nød, han holder ikke ved (ell. til) sin Død. Pouch. (ɔ: i Farens Stund gjør man let et ubesindigt Løfte).

6087. Hvad man djærveligen lover, skal man ærligen holde. 1, 273. — Det maa være en Skjælm, der lover Mér, som (ɔ: end) han kan holde. K. 1960. — Det er meget bedre, Intet at love, end ikke at holde det, man lover. Pouch.

6088. Dannemands Løfte er Dannemands Gjæld. Moth. (ɔ: „en ærlig Mand holder Ord". V. S. O.). — Løfte bliver (til) Gjæld; gjør Gjæld. 1, 274. (ɔ: „man er skyldig at holde sit Løfte". V. S. O.).

6089. Løfte og raat Klæde løber meget ind. 1, 275. — Stort Løfte og ukrympet Klæde mindskes altid. 1, 275. — Runde Løfter og raat Klæde løber meget ind i Krympningen. Gr. 1746.

6090. Love rundt og holde tyndt gjør svag Tro (Tiltro, Tillid, Kredit). 1, 275. (om at love Meget og holde Lidet).

6091. At love er ærligt, at holde besværligt. 1, 273. — Ét er at love, et Andet at holde. 2, 182. — Love og holde ere to Ting. 2, 182. („Findes de sammen," føjer Syv til, „da er det Gud og Mennesker kjært"). — At love og holde er vidt fra hinanden; der er et stort Spring imellem. 1, 273. — Det er let at love, men ondt at holde. V. S. O.

6092. Man kan ikke baade love vel og holde vel. 1, 274.

6093. At love er herreagtigt, men at holde er fattig Mands Tvang. („Den Mægtige lover, og holder, om han vil; den Fattige med Lov tvinges dertil"). 1, 273. — At love er adelsk, men at holde er burisk (eller bursk ɔ: bondeagtigt). Pouch.

6094. Hvo som daarligen lover, skal viseligen holde. 2, 183.

6095. Lov sparlig og hold rundelig! 1, 274. — Lov ikke for Meget! Gr. 1648.

6096. Love og lyve er en slet Kunst. 1, 274.

6097. Lov ej længe det, du strax kan give. 1, 274. — Lov ej bort det, du ej vil give. 1, 274. („og skammeligt er det, at love sin Ven det, man ej vil unde ham." Syv).

6098. Ondt at love Meget og holde Lidet. („at være en Sky uden Vand"). 1, 274. — Verden lover Meget, men holder Lidet. — Den, der lover Allermest, holder [tit] Allermindst. V. S. O. — Man skal ikke love Nogen, hvad man ikke vil unde og give ham. Pouch.

6099 a. At love Meget, uden at holde, er at føde Gjækken i sit Haab. 1, 275.

6099 b. Skrædderen lover og lyver (ɔ: holder ikke sit Ord). V. S. O.

6100. Hvo som ej vil holde det, han jætter (ɔ: lover), skjøtter ikke, hvad Borgen han sætter. H. Thomesen.

6101. Hvad som jættes, snart forgjættes (ɔ: glemmes). 1, 274.

6102. Hold det, din Pen har skrevet, og mere det, din Mund har lovet! M. M.

6103. Store Løfter og Breve have mange Bogstaver, men betyde Lidt i Gjerningen. 1. 274.

6104. I store Yvere er ofte lidt Mælk, saa og i store Løfter. 1, 275.

6105. For Tilsagn skal man ej fryde sig, for Trusel ej frygte sig. 1, 275.

6106. Hvad man lover og holder, det er vist. Gr. 1656.

6107. Ondt Løfte bør ej at holdes. („thi det er bedre, ikke at holde Løfte, end at gjøre Uret"). 1, 274.

6108. Den Ene Løftet, den Anden Koen (ɔ: „at love En og tjene en Anden"). V. S. O.

6109. Enhver kan være rig paa Løfte. 1, 274.

6110. Lov, Skaden er nær. („Borgen er sjælden skadesløs"). 1, 274.

6111. Naar Tranen lover for Vildgaasen, flyve de begge af Land. 1, 275 og 453. — Tranen lover saa længe for Gaasen, indtil de begge flyve bort sammen. O. Lade.

6112. Loven (det at være betroet) er undertiden bedre end rede Penge. 1, 274.

At love En baade det Hvide og det Sorte. 2, 183. (om at gjøre meget store Løfter). — At love En Solen til (tilligemed) Maanen. V. S. O. (lgl.). — Af Løfter døde Pér Smeds Hund (ɔ: „blotte Løfter kan Intet udrette“). V. S. O. — Bi, til min Kat faar et Føl, saa skal du faa det at ride paa. Hr. Iver. (siges, „naar man spøgende vil nægte at laane En Noget“). — Mikkel lover, Morten betaler.

En Fattig kan og gjøre Tilsagn. 1, 274. — Det første Løfte, gjort Gud i Daaben, overgaar allè andre Forpligtelser. 1, 274.

Ofre Gud Taksigelse, og betal den Højeste dine Løfter! Ps. 50, 14. — Som Skyer og Blæst uden Regn er den Mand, der lover Meget, men Intet holder. Ordsp. 25, 14. — Hold, hvad du lover! det er bedre, at du Intet lover, end at du ikke holder, hvad du lover. Præd. 5, 3. 4. — Lad dig ikke forhindre i at betale Løfte i Tide! Sir. 18, 24. — Førend du gjør Løfte, da prøv dig selv, og bliv ikke som et Menneske, der frister Herren. Sir. 18, 25.

Løfte, love, se 2224. 5214.

6113. Liden Løgn er og léd. 2, 185.

6114. To mue (ɔ: evne, formaa, kunne) saa lyve, at den Tredie hænger. P. L. 814. — To kan saa lyve (ved falsk Vidnesbyrd), at den Tredie hænges. V. S. O.

6115. Den lyver ofte, der Meget maa tale. P. L. 628. — Hvem der er ordrig, lyver gjærne. K. 437. — Den, meget snakker, han meget lyver. — Hvo Meget taler, maa Meget vide eller lyve. 2, 263. A. S. Vedel.

6116a. Løgn spindes ofte uden Tén. 1, 282. — Det, som bliver vel spunden paa Ténen, bliver tit ilde vunden paa Haspen. M. M.

6116b. Offentlig Løgn er ej værd at svare til. 2, 185.

6117. Løgn og Dravel (ɔ: løs Snak, Sladder) gi'r ond Avel. („bærer ond Frugt“). 1, 283.

6118. Var Løgn Brød, da havde man Bagere ej fornøden. Syvs Tillæg.

6119. Var Løgn Latine (Latin), da var der mange lærde Folk. 1, 284. — Var Løgn Latin. da kunde Mange læse. Moth. — „Var Løgn Latin," sagde Jyden, „saa kund' A prék'." Gr. 1576.

6120. Løgn er Djævelens (ogsaa: Fandens) Datter og taler sin Faders Maal; hun véd Ét og taler Andet. 1, 283. — Løgn og Sladder har Fanden skabt. Gr. 1747. (jvf. Joh. 8, 44).

6121. Én Lyver gjør flere; thi man siger efter Sagn (ɔ: Rygter, Bysnak) og lyver efter Løgn. 1, 282 og 2, 72.

6122. Man siger saa Meget; det Værste er, at det tit er Løgn. jvf. Gr. 2318. — Der siges saa Meget, og [det] var ej godt, [at] det var Alt sandt. 2, 220.

6123. At sige efter Sagn er halv Løgn. Moth. — At have hørt fortælle er halvgaaen Løgn. — Man snakker efter Snak og lyver efter Løgn. K. 451. — Efter „høre siges" bliver meget løjet. 1, 283.

6124. Det er liden Løgn, som kan pryde en Snak. V. S. O.

6125. Løgn har et kort (ell. korte) Bén; hun springer snart om. („varer ej længe; thi naar Sandhed kommer fram (ɔ: frem), faar Løgnen Skam"). 1, 284.

6126. Løgn rejser om, for hun vil voxe. (den løber fra By til By).

6127. Man skal, som i Hestekjøb, skue Løgnen vel i Munden. 1, 284.

6128. Løgn bliver ikke træt af at gaa lang Vej. Molb. 2229.

6129. Bedagede og bevandrede (berejste) Folk kunne lyve uden Modsigelse. 2, 186.

6130. Den har godt ved at lyve, der kommer langvejs fra. — Hvo [der] vil lyve, skal lyve langt fra. 1, 284.

6131. Den, (som) lyve vil, faar altid Noget at sige. 1, 283.

6132. Tro ej alt det, der siges! der lyves Døre imellem.

6133. Naar Sandhed kommer til Røn (ɔ: Prøve, Erfaring Vidne, Bevis), duer Løgn ej ved (for) en Bøn (ɔ: Bønne). Pouch. 1, 283.

6134. Ingen Løgn naa'r Alderdom. 1, 283.

6135. Løgn døder sig vel selv (med Tiden). 2, 186.

6136. Vogt dig for ond Gjerning! Løgn faar snart Vending (ɔ: Ændring, Forandring). 1. 283. — Vogt dig for ond Daad! mod Løgn vorder Raad. 1, 283.

6137. Løgn skæmmer sig selv i Enden. K. 920.

6138. Naar Løgn og Sandhed mødes, da har Løgnen tabt. Gr. 1749. (Løgn kan ikke bestaa med Sandhed). — Naar Sanden og Løgn komme sammen, da haver Løgn tabet (ɔ: tabt). P. L. 351. -- Naar Sandhed kommer frem til Lyset, har Løgnen tabt. (efter Pouch). — En Løgner staar ej til Troende, om han end sagde sandt. Moth.

6139. Skal Løgnen troes, da vil den flikkes med Sandhed. 1, 282. — Udstafferet Løgn er Sandingen (ɔ: Sandheden) lig. 1, 282.

6140. Ingen Løgn er saa ublu, den faar jo Vidnesbyrd. 1, 282. — Der er ingen Løgn saa stor, at den jo kan blive troet.

6141. Skulde hver Løgn støde en Tand ud, da var mangen En tandløs. 1, 284.

6142. Dersom det at lyve var en Kunst, var Verden fuld af Kunstnere. M. M.

6143. Kunne vi ej Alle læse og skrive, saa kunne vi dog digte og lyve. 1, 98.

6144. Den som vil lyve (godt), skal have en god Hukommelse. (agte paa sin Mund, for at han ikke skal sige Nej, hvor han tidligere har sagt Ja). 1, 198 og 282. H. Tavsen.

6145. Lyv ikke Vorherre paa! 2, 186. (f. Ex. naar en Sund siger, at han er syg, og en Rig, at han er fattig).

6146. Det er Skarn at lyve i sin egen Pung (ell. til sin egen Skade). 1, 227 og 284.

6147. Viis mig en Løgner! jeg viser dig en Tyv. 2, 185.

6148. Man kan lukke for en Tyv, men ikke for en Løgner. 1, 283.

6149. Løgneren og Tyven ere Søskendebørn. — En Praler og en Løgner ere nær beslægtede.

6150. Dersom ikke Løgner var, da taltes der mindre ved Hove.

6151. Man giver ingen Told af Løgn, derfor er Landet fuldt deraf. 2, 185.

6152. Hvor Søster Sladder slipper ind, lukker Broder Løgn Intet ude. M. M.

6153. Løgn glider ned som sød Mælk.

6154. Hvem der ikke vil tro Løgn, skulde Fanden fortælle Noget.

6155. „Hvortil er Løgn," sagde Fanden, „uden at man skal bruge den?"

6156. „Løgn er ogsaa en Videnskab," sagde Fanden, han hørte Forelæsninger i Kiel. — „Løgn er en Videnskab," sagde Fanden, han studérede Oprør ved Kiels Universitet. N. M. Petersen.

6157. Det er godt, der er Løgn til. Gr. 979. — Det er godt for Noget, at der er Løgn til. F. F.

6158. Løgn fattes ikke Skjul. 1, 282.

6159. Sandhed har ingen værre Fjende end Løgn. 1, 365.

6160. Løgn giver ond Løn. Syvs Tillæg.

6161. At lyve og stjæle følges gjærne ad. 1, 283. — Ondt at lyve, og end værre at stjæle, dog ville de gjærne følges ad. 2, 185.

6162. Flyvetidender ere (tit) Lyvetidender.

6163. Løgn betaler ingen Postpenge. Sv. Gr. 3, 209.

6164. Én Løgn føder anden. 1, 486.

6165. „Om det ikke skulde ligge i Vaccinationen (Kokoppe-indpodningen, Kopsætningen)," sa'e Drengen, de sagde, at han havde løjet lige fra lille af. R. 671.

6166. Armod og Frygt gjør Løgnere. 1, 283.

6167. Rig Løgner bør dobbelt Skam. 1, 283.

6168. Man tror kun en Løgner én Gang. 2, 185.

6169. Løgn er et skadeligt Uvejr. 1, 283.

6170. Jo mere slidt Løgnen er, jo mindre forslidt. M. M.

6171. Løgn følger gjærne i Hælene paa Gjæld.

6172. Løgn og Snébolden øges snart. 1, 282.

6173. Løgn skal endelig have en Farve (ɔ: „bør være sandsynlig“). V. S. O. — Somme kunne bedre sætte Farve paa Løgn, end Somme. 1, 282.

6174. Løgn behøver Klogskab, men Sandhed Enfoldighed. 1, 282.

6175. Løgn gi'r Foragt. 1, 283. — Løgn er Vanære. („derfor at kaldes en Løgner, er uærligt“). 1, 283.

6176. Med Løgn og Sande (ɔ: Sandhed) fik Katten fjorten Killinger. K. 919.

6177. Naar Bukken stammer, saa lyver den. K. 928. — Den, som stammer, plejer at lyve. svensk.

6178. Til en stor Løgn skal der en stor Band. K. 923. — Der vil stærke Eder til store Løgne.

Jeg kan se paa din Næse, at du lyver. Moth. — Det er en Løgn, man kan hugge en Buløxe i (ɔ: en grov, uforskammet Løgn). Moth. — Han lyver saa stærkt, at man kan hænge en Buløxe i hans Løgn. V. S. O. 2, 185. — Det er en Løgn, man kan tage og føle paa (ɔ: en aabenbar Løgn). — Han kan lyve store Stene af Sted. (lgl.) V. S. O. — At sy Løgn sammen. Moth. — Han kan træde (ell. tage) en Løgn op under sine Fødder (ɔ: han har let ved at lyve). Moth. — Det er Løgn i din Hals. (siges til En, som lyver frækt). — Det er ret en Jødeløgn (ɔ: en stor Løgn). Moth. — Hvor længe er det siden, du kom fra Jylland? 2, 184. (om den, som gjærne lyver; „Jyderne,“ siger Syv, „har med Urette maattet høre ilde for Løgn“). — Han kan ryste en Løgn af Ærmet. V. S. O. (ɔ: lyve uden Forberedelse). — Du vil nok binde mig Noget paa Ærmet. — Dersom det er Løgn, maa du kalde mig Mads. — Han lover og lyver. Moth. (om den, som lover godt til Alle, men holder ej det, han lover). Moth. — Saa vaagnede jeg; saa blev det Dag. („siges, naar man fortæller en Løgn eller en Drøm“). 2, 72. — At lyve En Huden eller Halsen fuld (ɔ: „proppe ham fuld af Løgn“). V. S. O. — Man bliver tit fyldt med Løgn. — Han lyver saa fast (ell. stærkt), som en Hest kan rende. 2, 185. — Han lyver, saa Bjælkerne maa revne under Loftet. 2, 185. — Han lyver som den, der vilde sige, at der var ikke Vand i Stranden. 2, 185. — Du lyver, Lars! F. F. — Han lyver, til han tror det selv. K. 432. —

Han lyver som en før Karl (ɔ: „saa godt som den Bedste“). V. S. O. — Han lyver som en Ulykke (ɔ: „digter skammelige Løgne“). V. S. O. — Han lyver, saa Løgnene staa om ham som smaa Drenge. V. S. O. — Han sætter Stævne til Lyverdag (ɔ: „han lyver altid“). Moth. (om Haandværksfolk, som tage mere Arbejde ind, end de kan overkomme). — Det er saa vist, som Almanakken holder [hvad den siger] om Vejrliget. 2, 185. (ɔ: det er Løgn). — At trykke Almanakker (ɔ: at opdigte Løgne). V. S. O. — Det er ikke bar Løgn (ɔ: det er sandt). — Det er ej Evangelium alt det, han siger. 1, 282. (om den, som er tilbøjelig til at lyve). — Det Hele er en And (ɔ: en opdigtet Fortælling, som udgives for sand). — At gribe En i Løgn (ɔ: overbevise ham paa staaende Fod om, at han ikke siger sandt). V. S. O. — At lyve En død (ɔ: sige om En, at han er død, skjønt det ikke er Tilfældet). V. S. O. — At rose sig af løjede Følelser.

Nødløgn er ikke forbudt. Gr. 2016. — En Nødløgn (ɔ: en Usandhed, hvorved man hjælper sig eller en Anden ud af en Forlegenhed; Syv 1, 282: „som i Trang gavner den, der lyver, og ej skader den, der hører; og da er den saa god som Sandhed.“(?) — Naar Løgn gavner, da skader Sandhed. 1, 282. — Gud bevare os fra Dannemands og Dannekvindes Løgn! 1, 282. — Paa (ɔ: til) en Løgn hører en Munddask (ɔ: et Slag paa Munden). 2, 185. — Vel den, som lyves paa! 1, 283, (jvf. Matth. 5, 11). — Den, som plejer at lyve, staar og ej til Troende, naar han siger Sanden (ɔ: Sandhed). 1, 283. („derfor,“ tilføjer Syv, „kan man aabenbare en Løgner hemmelige Ting; thi han troes ej, naar han taler derom“). — Somme rødme ej engang ved det, de lyve. 1, 283. — Han farer med Løgn og Tant. — Skulde han være død af første Løgn, da havde han [for] længe siden været død. 1, 284. — Utidig Sandhed er ej bedre end Løgn. 2, 185. — Hvo ej tror Ens Ord og Tilsagn, holder ham for en Løgner. 1, 453.

Gud er ikke et Menneske, at han skulde lyve, ej heller et Menneskes Barn, at han skulde angre. 4 Mos. 23, 19. — Den Ugudelige føder Løgn. Ps. 7, 15. — Et trofast Vidne lyver ikke; men et falsk Vidne udblæser Løgn. Ordsp. 14, 5. (jvf. 6, 19). — De spænde deres Tunge som deres Bue til Løgn. Jer. 9, 3. — En Mund, som lyver, dræber Sjælen. Visd. 1, 11. — Smed ikke Løgn mod din Broder eller Ven! Sir. 7, 14. — Hav ikke Lyst til nogensinde at lyve; thi at blive ved deri, fører ikke til noget Godt. Sir. 7, 13. — Aflægger Løgn og taler Sandhed, hver med sin Næste, efterdi vi ere hverandres Lemmer. Ef. 4, 25. (jvf. Kol. 3, 9). — Dersom vi sige, at vi

have Samfund med Gud, og vandre i Mørket, da lyve vi og følge ikke Sandheden. 1 Joh. 1, 6. — Den, som ikke tror Gud, har gjort ham til Løgner. 1 Joh. 5, 10.

Løgn, lyve, se 958. 1532. 1601. 2800. 4169. 5979. 6096 fg. 6875. 7281. 8119. 9364. 9536. 10, 469. 10, 505. 10, 993. 11, 435.

Løjer, se Skjæmt.

6179. Ydmyg Tjeneste faar gjærne god Løn. P. L. 977. — God Tjeneste fanger god Løn; og god Løn tro Tjener. 1, 437. — Ære og Løn gjør tro Tjener. 1, 437. — Løn og Ære lokker Troskab frem. 1, 285.

6180. Hvo vel lønner sine Tjenere, har Lid (ɔ: Hjælp) af dem endog paa sin Ryg (ɔ: fraværende). 1. 206.

6181. Saa duer Lev (ɔ: Brødkage, Brødskive, Brød), som lønt (ɔ: lønnet) er. 1, 285. (som En lønner sine Folk, saaledes bespiser han dem; ogsaa: Lønnen skal staa i Forhold til Arbejdet). jvf. 4632.

6182. Hvo der staar ved Vedhuggeren, faar en Spaan i Hovedet til Løn. Moth. jvf. 3924. 8484.

6183. Den, som holder med Skarnsfolk, bliver ilde lønnet. Moth. — Den, der omgaas med Skarns Folk, lider Skade. V. S. O.

6184. God Villie lønnes sjælden vel. 2, 186.

6185. Den bliver end ikke ulønnet, som ilde bliver lønnet. 1, 285. — Ond Løn er og Løn. 1, 285.

6186. Den, som lønnes med gode Ord, bliver ej rig. 1, 213.

6187. En Arbejder er sin Løn værd. 1, 22 og 284. (Luk. 10, 7 og 1 Tim. 5, 18). — Løn som Arbejde. 1, 269.

6188. Lidet Arbejde, liden Løn. 1, 285. — Børne-Arbejde, Børne-Løn. 1, 285.

6189. Løn som forskyldt, og ej Ven des værre. 1, 269. (siges, naar Ondt gjengjældes med Ondt).

6190. Hvo som betinger (tinger) Spillemanden, maa og lønne ham. 1, 284. (ɔ: den, som vil have Nytte af Nogen, maa betale derfor). jvf. 1231.

6191. Profitten gaar tit i Arbejdslønnen.

6192. Knap Tjeneste, knappere Løn.

6193. Løn gjør Møjen let. 1, 285.

6194. Dyden har sin egen Løn. V. S. O.

6195. Hvo som lønner Godt med Ondt, dér er det bedre at borge, end at være betalt. 1, 427.

6196. Sønnen lønnede sin Moder, ligesom Soen lønnede Sækken. P. Plade. (om Utaknemmelighed).

6197. Hvo som opklækker en Slange i Skjødet, bliver lønnet med Gift. 1, 427. — Du bær en Slange i Barmen. Moth. (siges til En, som elsker den eller det, som han kan have Skade af i Fremtiden).

6198. Til Djævels Arbejde hør' Fandens Løn. 2, 186.

6199. Gammel Tjener og gammelt Klæde, ond Løn er dem paa det sidste til Rede. Pouch. 1, 285 og 438.

6200. Den, som fæster en Nar for Løn, bør selv have dobbelt Løn. M. M.

6201. Det er daarligt at tage Æblet af Træet, før det er modent, og kræve Løn, før Arbejdet er gjort. 1, 285.

6202. Lønnen er en Mude (egl. Skjænk, Gave), Kosten er en Knude (ɔ: „Kosten er bedste Løn“). 2, 186.

Naar Bøn følger med Handling, vil Lønnen snarest komme. — Det gaar vel til, hvor Dyder lønnes, Udyder straffes. 1, 348. — Han æder Brød til Grød, for han faar Lidt til Løn. 2, 186.

Du maa ikke lade Daglejerens Arbejdsløn blive hos dig Natten over til om Morgenen. 3 Mos. 19, 13. (jvf. 5 Mos. 24, 15; Tob. 4, 19). — Den, som saa'r Retfærdighed, faar Troskabs Løn. Ordsp. 11, 18. — Hvo som frygter Budet, faar Løn Ordsp. 13, 13. — Vé den, som lader sin Næste tjene for Intet, og giver ham ikke hans Arbejdes Løn! Jer. 22, 13. — De Retfærdiges Løn er i Herren. Visd. 5, 16. — Giv dem Løn, som bie efter dig! Sir. 36, 15. — De have deres Løn borte (ɔ: have optaget den her). Matth. 6, 2. — Hver skal faa sin egen Løn efter sit eget Arbejde. 1 Kor. 3, 8. — Bortkaster ikke Eders Frimodighed, som har en stor Løn. Hebr. 10, 35.

Løn, lønne, se 262. 2752. 4156. 4199. 4632. 5056. 5299. 5935. 5945. 6160. 7116. 7182. 7740. 8722. 8789. 9930. 10, 134. 10, 699. 11, 101. 11, 592.

---

lønlig, se hemmelig.

6203. Det er løs Dræt at drage med Halmskagel (ell. Halmskagle). P. L. 1090. — Hvad er løs Dræt? At drage med Halmskagle. Pouch. (siges skjæmtevis om et daarligt Redskab, som ikke kan bruges).

6204. Gnieren slog sig løs i Dag og gav den Fattige en Skilling.

At skære løs paa En (ɔ: være grov imod ham, angribe ham). Moth. — Hænderne sidde løst paa Skaftet; ogsaa: Haanden sidder løs paa ham (ɔ: han er altid færdig til at slaa fra sig). — Hans Kaarde sidder løs i Skeden. V. S. O. (om den, som ved mindste Anledning griber til voldsomme Midler). — Pengene hænge ikke løse hos ham (ɔ: „han er paaholden“). V. S. O. — Han har løse Bén i Hovedet (Moth); eller: han har en Skrue løs i Hovedet (1, 56); der er en Skrue løs i Hovedet paa ham (ɔ: han er ikke rigtig ved Sans og Samling). V. S. O. — Nu gaar det løs (ɔ: nu skal vi høre en Alárm, nu er Folk i Oprør). V. S. O. — Det gaar paa Slagsmaal løs (ɔ: det kommer til Slagsmaal). Gr. — Hun er løs paa Traaden som en Ulykke. L. Holberg. (om en letfærdig eller løsagtig Kvinde). — Det er løse Folk (ɔ: Løsgængere, Dagdrivere); noget løst Pak (ɔ: Kjæltringer). V. S. O. — Slaa sig løs (ɔ: „hengive sig til ubunden Lystighed“). V. S. O. — Ilden er løs. — Det er kun løs Snak, løse Rygter (ɔ: ugrundede). — Gid Vorherre snart vilde løse op for ham! (ɔ: befri ham for hans Lidelser).

løs, se 10,692.

6205. Løvens Alderdom er bedre end de andre Dyrs Ungdom. 1, 16.

6206. Løven hilser nok Lammet velkommen, men ikke sit Farvel. M. M.

6207. Løven dø'r før af Sult, end den æder Hundelevning. M. M.

6208. Naar Løven er død, springe Harer paa den. 1, 117 og 292. lat. (om at haane og foragte den forhen Mægtige, en falden Storhed). — Man skal ikke sparke til den døende (ell. faldne) Løve. jvf. 11, 766.

6209. Naar Doggen (ɔ: en stor Hund) slet ikke vil høre op med at gø, begynder ogsaa Løven til sidst at brøle.

6210. Det er ikke godt at fægte mod Løven med en Syl. Moth. (om at gjøre slette Anstalter til Modværge mod en mægtig Fjende). jvf. 852.

6211. Løven kjendes paa Kloen. jvf. 4621 fg. 4857. 6806.

6212. Løve-Mund og Hare-Hjærte passer ikke sammen. jvf. 1, 187. — Mangen har Løve-Mund og Hare-Hjærte. 1, 137. (stærk i Munden, men fejg i Grunden).

6213. En fangen Løve beholder dog Løvemod. 1, 99.

6214. Løven vil ej nøjes med Fluer. 1, 414.

6215. Frygt ikke for den Løve, i hvilken du kan finde Honning. (jvf. Dom. 14, 8). M. M. (om Døden).

6216. Løve-Byttet er tungt at indgaa. 1, 62. jvf. 1125.

6217. Stundum Lam og stundum Løve. 2, 192. — Hjemme en Løve, ude et Lam. Moth.

Det er ret en Løve. Moth. (om en stridbar Mand, som ænser ingen Fare). — Han stred som en Løve. — Han er en Løve hjemme (ɔ: „kjæk, hvor Intet er at frygte"). Moth. — Han er en pommersk Løve. Moth. (om den, der kun er stærk i Munden). — Her er Abe i Løvehud. Moth. („om en Nar, som har faaet en stor Bestilling"). — Han er en Abe i en Løveham. V. S. O. — Han sprang op som en Løve og drat ned som et Faar. — Somme Folk fare op som Løver og falde ned som Faar. Gr. 1760. — Han tog Løvens Part (ɔ: den største Dél) af Byttet. — Han er Dagens Løve (ɔ: en meget fremstaaende og omtalt Mand, en Helt; bruges ogsaa om en ung Modeherre).

Hvad er sødere end Honning, og hvad er stærkere end Løven? Dom. 14, 18. — Den Retfærdige er tryg som en ung Løve. Ordsp. 28, 1. — Som en brølende Løve og en om-

strejfende Bjørn er den Ugudelige, der hersker over et fattigt Folk. Ordsp. 28, 15. (jvf. Ps. 22, 14). — Vær ikke som en Løve i dit Hus! Sir. 4, 33. — [Judas Makkabæus] var lig en Løve i sine Gjerninger, som en ung Løve, der med Brøl styrter sig paa Rovet. 1 Makk. 3, 4. — Jeg [Paulus] blev friet fra Løvens Strube (Gab). 2 Tim. 4, 17.

Løve, se 2528. 4500. 4957. 5054. 5069. 6671. 7115. 9751. 12,126.

